Jaume Ramon Vila

DE ARMORIA

TOMO IV

Ms. 2319 IV
S. XVII-XVIII fol.

Tomo Quart.

Aquest Tomo conte la recopilacio de varios Escuts de Armas de la Santa Sede catholica, apostolica, y romana, Emperadors, Reys, Comptes, Infants, Princeps, Ducats, Comptats, Vescomptats, Señorias, Reçnes, Marquesats, y Arxiducats feta per lo Rnt. Sor. D. Jaume Ramon Vila Pbro.

tomo 4.

Rey de Hes amyo.

[illegible] real de Hes[illegible] esta diuidit o partit en mole; e [illegible]
[illegible] escartells los mes clarifia diuidiren los dits 2 los dits en 4. parts Iguals
[illegible] en cada vna als diferents escartells fors escartell primer [illegible]
[illegible] de la part dreta se diuidex en pal 6 primer de Or 4.
pals de guella q. son las armas reals dels cop[illegible]
[illegible] de arego post Brionem edit escartell fa [illegible] 6 primer [illegible]
[illegible] Cathalunya, y Realmes de Arag, de Valencia, de Mallor
[illegible] de Sardenya, de Navarra, de Napols de cor[illegible]
[illegible] pal del primer principal de Or, 4. pals de guella [illegible]
[illegible] Aquia a [illegible] aquest escart[illegible] 7. [illegible] realmes de
[illegible] de Gerusalem, de Cipre, y ducats de [illegible] y Neopatria
[illegible] escartell principal de part esquerra se partex en 12. es
[illegible] escartell primer quarter de guella castell de Or por
[illegible] de Azur mag[illegible] Sabba segon [illegible]
[illegible] de Porpre [illegible] de guella armes [illegible] Sabba algus los [illegible]
[illegible] corona de Or [illegible] en los de mes escuts reals [illegible]
[illegible] questos escar[illegible] fa 6. los regnes de Castella, de Leo de Toledo
de de cordoua de Galicia Gaeuilla de Jaen dios Algarbes de
Murcia de Murcia. [illegible] dels dos grans principals, de argent
[illegible] blanca de Argent, vna megrana de or ab los grans de guella
[illegible] yes [illegible] de granada, sus los es os escar
[illegible] principals en lo [illegible] de argent sus ell 5, escuts petits de azur ab 5
[illegible] de argent en [illegible], vorde de guella, sus ella 7. castells
de Or, portafinestres de azur [illegible] Sabba aquest escar
es 7. lo regne de Portugal, escart[illegible] Portugal de dabax dela [illegible]
[illegible] esta diuidit en faxa, 6 primer de guella vna faxa
[illegible] q. son las armas dela casa de austria, segon
[illegible] en 6. pelles vorde de guella q. son les ar[illegible]
[illegible] vorde [illegible]

[illegible]

[illegible] de la [illegible] que [illegible] son [illegible]

de Artoys de artoys.

[illegible] segon de [illegible] de Or en faxa [illegible]

[illegible] son [illegible] armas delle estats de Barlant, [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] segon [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

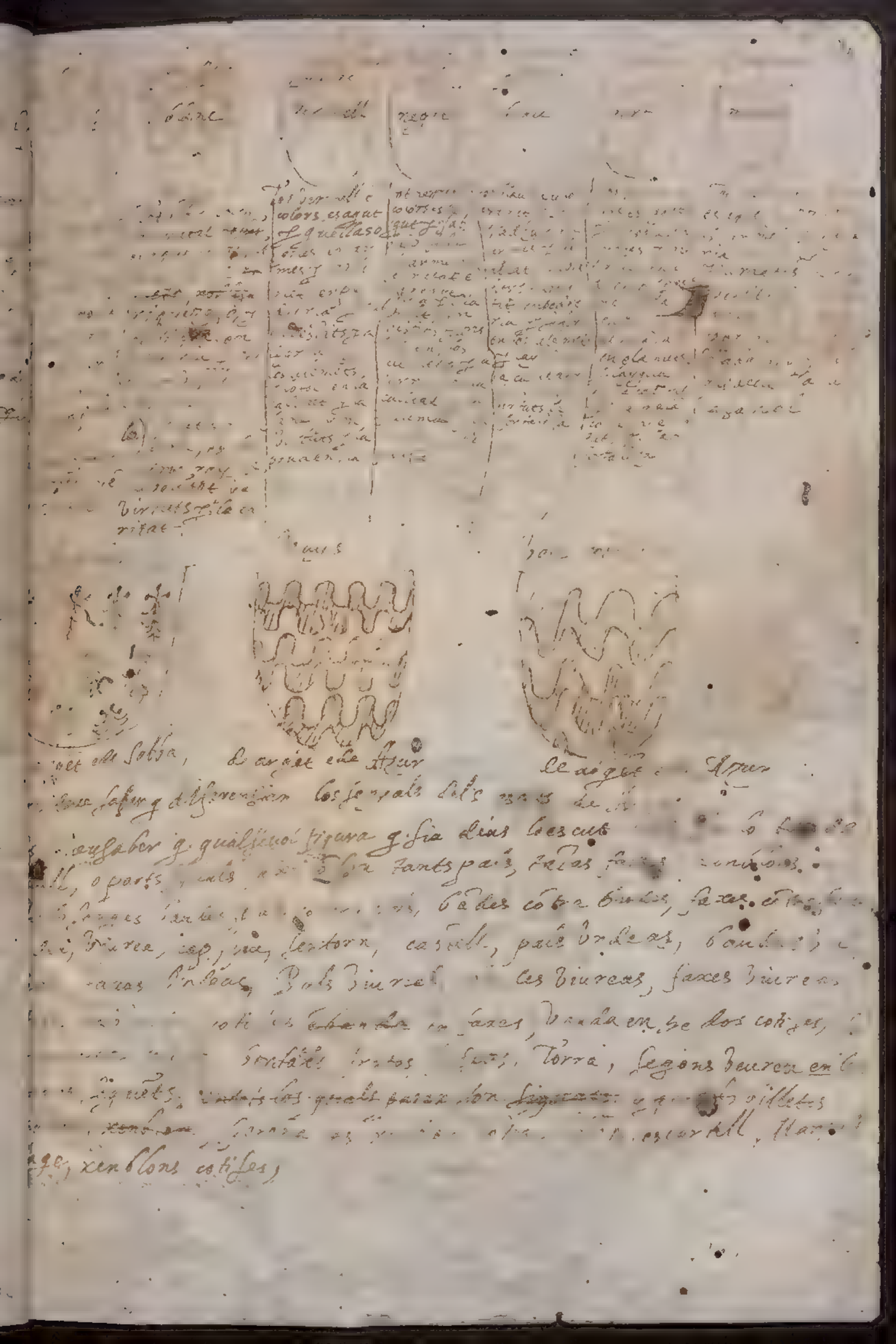

[illegible] Sabia, [illegible] Azur [illegible] Azur

[illegible] saber q. diferencian los generals dels [illegible]

[illegible] saber q. qualsevol figura q. sia dins lescut [illegible]

[illegible] o parts, [illegible] Tants parts, [illegible] [illegible]

[illegible] Bandes, [illegible] Fasces, [illegible]

[illegible] Burres, [illegible] Lestorn, [illegible] Pals Burres, [illegible] les Burres, Fasces Burres

[illegible] Fasces, Vanda en se dos coties, [illegible]

[illegible] Torre, Legions Burres en [illegible]

[illegible] Esquerdell, [illegible]

[illegible] xenblons cotiles,

de argent, bãda de Guella
de Guella faza de Azur.
de Azur xebõ de argent
escaqueta de argento de Azur
bãda de Guella
faza contra faza de Azur.
de Guella
de Or losanges de Guella,
de Guella
de Sabbe faza aurea de argent.
de Guella cotisses de Argent en Bal
de Argent bãda
de Guella
de Guella
de Azur faza de Oro ou de argent cotisses.
argent
Bordatures de Argent
de Argent fratas de Argent.
de Guella

Armes de la Sacro Sta
Catholica, y vniuersal Sede
Apostolica Romana.

Llibre Primer.

Armes de la Sacro Sta Catholica, y vniuersal Sede Apostolica Romana.

Per lo exemple principal dels Nobles de armoria aportar en sos escuts de armes de diuersos Reys, Princeses, y de altros estats, y Vniuersals com tambe de Prelats de Esglesias tiens, com a aparegut conuenia molt, vn gacio comensar aquells per dela Sta Sede Apostolica, y Iglesia mana: perque com a mare, y Sora nostra que es, y per medi dela qual nos vede vn honra que tenim, nosols en spiritual, pero encara en lo temporal: y que los Reys, per ella son Reys, y Sors. y tenen los blasons, titols, honras, y mandos en lo mon; reconegam tots com a fills hobedients que li som, la obligacio que li tenim, y la honra que li hauem: y com tot nostron ser, y be nos li per son medi; conforme al que diu lo Sperit St per lo sapientissim Rey Salome en los Prouerbis capitol 8. Per me Reges regnant, Per me Principes imperant, & Potentes decernunt iustitiam: ego diligentes me diligo. Mecum sunt diuitiæ, & gloria, opes superbæ, & iustitia. Vt ditem diligentes me, & thesauros eorum replebam. Y encara que estas sentencias, y doctrina, en sentit literal, y historic se entengua de la sabiduria eterna, y increada, qui es lo Verb Diuinal: en sentit accomodatizio significan, y se poden entendre, y acomodar a la Iglesia Sta mare nostra. Y axi per tant totas estas causas, com per moltas altras que per fugir prolixitat se dexen, se posen en primer lloc los dits escuts, donant als ells primer pi a tots los demes altros dels presents llibres: lo primer dels quals es lo de las armes dela sacro Sta Catholica, y Vniuersal sede Apostolica Romana. Y lo segon es dela Sacro Sta Sede Apostolica, y Iglesia Romana. Los quals encara que sian dos, venen a esser armes dela Sta Iglesia que es Vnica.

Posense estos dos escuts que en alguna manera aparen differents, per causa que lo Papa com a Vicari de Xpo. nostro Sor. y pastor Vniuersal que es de tota la Iglesia Sta vsa destos escuts, o armes en differents ocasions: perque encara que lo Sumo Pontifice no sia mes de vna; y en la terra no tingua superior ni Igual, als tot se considera vs pren la sua suprema dignitat en dos maneres, la vna com a Papa, Pastor, y cap Vniuersal que es de tota la Sta Iglesia Catholica, y com a tal lo tenim, reconexem, y hobeim tots los fels Christians fills della: y laltra com a Bisbe particular de Roma. y tambe de esta manera lo respectam, y reuerensiam, il tenim per cap, y Sor. nostre: perquant no pot esser ningu Papa, que no sia Bisbe de Roma, ni Bisbe de Roma, que no sia Papa: per estar lo Bisbat de Roma anexo al sumo Pontificat.

per tant es tot directa, co indirectament al Principat de Catalunya. y als Reys, Sors, y habitadors de ell.

Presa

Preça, e considerada esta suprema dignitat del Papa en la primera consideraciò, que es com Papa Pastor, y cap Vniuersal de tota la Sta Iglesia Catholica, fa per armes esta suprema dignitat dos claus la vna de Or, y la altra de Plata totas en camp vermell, conforme en lo primer, y precedent escut estan posades ab la Tiara sobre dell.

Las Claus son dos, y de estos dos metalls, que son los mes nobles, y Richs encara que differentes, en significaciò de las dos supremas potestats que lo Papa te, Soes la Spiritual, y la temporal, las quals te, y vsa en tota la Iglesia Sta y sobre tots los fiels Christians Fills della, com plenament se proua ab aquelles paraules que Xpo. nostro Sor. digue a St Pere quant lo constituy Cap, y Princep de la Iglesia, y successor seu, las quals refer ex St Matheu en lo Capitol. 16. diendli. Et tibi dabo Claues regni Cœlorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum, & in cœlis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Y encara que esta potestat que Christo nostre Sor. dona a St Pere, y per consequent a tots los Summos Pontifices successors seus, directament se enten de la potestat spiritual laqual te plenament sens contradicciò, ni interpretaciò alguna: indirectamẽt se enten tambe de la temporal, emparticular en lo que te respecte la temporal ala spiritual, y alas cosas tocats ala fe, y Iglesia Sta, lo no referexen tots los agrats Canos que tractan de estas dos supremas potestats del Papa, que es lo que en respecte de asse enseñye la Iglesia Sta. Y tambe lo que de llora part las Historias nos referexen a serca de esta matheria, y la experiencia quotidiana nos amostra, que per esser tes y tan sabudes, y no esser de aquelloc lo referirles se dexen de fer en particular que com dites estan tenim exemplars de exercicio que son los Sumos Pontifices de estas dos supremas potestats.

Lo camper de Aquest escut es Verm que es color enseña, y es Hyerog y Simbolo de la fe, Amor Caritat y Fortalesa: las quals Virtuds, tenen, y vsaran nos mos Pontifices, en particular tot lo tocant al estat de Christians de la Sta y Vniuersal Iglesia com ho promete Christo nostro a St Pere referint St Luc en lo Capitol. 22. diendli Ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Laqual promesa es estada ferta y verificada en tots los Sums Pontifices successors de St Pere, y tants dells donaren sas Vidas, escamparen sa sane en defensa de la fe de Xpo. y religio Christiana, molts dels altros enseños de aquel amor, y ab esta fe, y Charitat, a fortalesa de animo, patiren grans sims treballs, y persecucions de diuersos princeps, y tirans pera defensar la libertat eclesiastica, y Verdat de la Iglesia Catholica.

En la superior part de aquest escut fora dell posa la Tiara, que en llatin se diu Regnum laqual se compon de tres coronas reals de Or, embellides de pedreria, y perles posades la vna sobre de la altra, rematantse la mes alta ab vn globo, o, mon de Or, sobre del qual esta vna Creu del mateix. Significa esta Tiara, com tots los Regnes, y senyorios del mon estan sobre son cap, y a carrec sex: y el

rey

couerna: dels quals se le donar
[illegible] Deslnostre Sõr. Esta Tia=
[illegible] m dona lo Emperador Cõs=
al Papa S.t Silueshre apres
uereio, y Bubtisme; com ho
[illegible] los Historiadors de aquells
mels alters, en particular lo
[illegible] Pontifical, e
[illegible] encatre que diuen
[illegible] S.t Silueshre
[illegible] ida, pqe que
[illegible] la Ingrria
laqual es com les dues de=
[illegible] Bisbes de nostre dis la pre
y esta es propria insignia eccle=
stica, y Pontifical, axi per la sig=
ficaciõ que se, que las dos parts
ella ab las quals se diuidex signi=
can los dos testamets Vell, y nou: cõ
nbe per sa antiguitat que late molt
ran per vsar de Alba con semblant
esta lo summo Sacerdot de la lley
antigua.

Estas son las armes, o, Insignias de la
sacro S.ta Catholica, y Vniuersal Sede
Apostolica Romana, y las que lopa=
pa vsa com supremo Sõr y cap que es
dita Iglesia S.ta y Vicari de Xpo. que
son las que estan posades en lo presedẽt,
y primer escut

Llibre Primer.

Armes de la Sacro Sta Sede Apostolica, y Iglesia Romana.

Llibre Primer.

Armes de la Sacro Sta Sede Apostolica, y Iglesia Romana.

EN la explicacio precedent se ha [illegible] la declaracio del primer es[illegible] y dita dignitat suprema del Papa, [illegible] en si, y en la prime[illegible] consideracio sur la qual ya de las [illegible] armes: [illegible] a [illegible]erar lo segon escut que es de la ma[illegible] Sede Apostolica, y Iglesia Roma[illegible], y la segona consideracio ab que se [illegible]sidera lo matex Papa Vicari de [illegible]hristo, la qual es que encara que lo [illegible]apa Vicari de Christo, y per esta ra[illegible]o es ja supremo pastor, y Sor. de tota la Vniuersal Iglesia Catholica, se con[illegible]sidera esta suprema dignitat en se[illegible]gona consideracio prenent lo com a Bisbe particular que es de Roma, ahont te son special Bisbat, ab juris[illegible]diccio, y distrite limitat, y distinct de tots los demes altros Bisbats del mon, lo asiento, o, diocesis del qual es la Iglesia Patriarchal de St. Joan de Letran de la matexa Ciutat de Roma; Per lo qual Bisbat fa lo Papa vn Vicari, quis intitula Vicari del Bisbe de Roma, y no del Papa: al qual noli dona poder, ni jurisdiccio pera mes del dit Bisbat. Com ho diu Alueto Pelagio, en lo primer llibre de Planctu Ecclesię, en lo Article. 32. Prenent del Capitol. Sua nobis. de officio Vicarij; extra. Ahont Innosecio terser escriuint al Abbat de St. [illegible] Eugeni, y al Plaba de St. Pere diu. Quoniam iurisdictio Vicarij, quem Romanus Pontifex in Vrbe reliquit, non extenditur extra illam nisi ei specialiter sit concessum. Aquest Vicari del Bisbe de Roma creat per lo Papa, es tant solament Jutge ordinari en Roma, y 40. millas al derredor della ahont te sa jurisdiccio, y no en altra part. Com ho diffinex lo matex capitol Sua nobis, de officio Vicarij, in fine.

En aquest Bisbat de Roma lo Papa se te de considerar com a qualseuol altro Bisbe en son Bisbat, y com a Patriarca de Roma, y Arcabisbe de Roma. Com ho diu lo matex Alueto Pelagio; en lo segon llibre del matex Planctu Ecclesię; Article. 11. y com a tal, fa las armes del segon, y precedent escut, que son las dela Sacro St. Sede Apostolica, y Iglesia Romana, q. son las dos Claus de St. Pere sobreditas la vna de Or, y la altra de Plata, totas en camp Vermell: affigint y demes auant vn Ganfano, + de Pauello que significa bandera, en senyal que com a Bisbe que es de Roma, es per consequent cap, y Sor. supremo de tots los demes altros Cardenals, Patriarcas, Arcabisbes, y Bisbes de tot lo mon: y per so fa lo dit Ganfano, o, Bandera (com ia esta notat) aporrantlo posat al cap de vna Asta, o, llansa, perque com mes principal que es la aporta deuant de tots, y en primer lloc.

Aquest Ganfano, y llansa fa lo Papa listat, y entorxat de groc, y Vermell, per memoria, y honrra dela casa Real de Arago defendent dels Comtas de Barcelona, dela qual vol que pendrer las colors lo matex Papa Innosencio terser, com mes largamente

+ fet a modo

ment en altres llochs ~~en altres llochs~~ dels presents llibres esta notat, en particular en los xiexos, ab los quals se proua que las armes Reals de Braço, tenen de estar lo escut real dels Reys de Hespanya a ma dreta delas armes reals de Castella, en lo discurs. 13.

Sobre de Aquest escut se posa la Mitra Pontifical, que com dit esta en la explicacio del primer escut, es la propria Insignia del Papa, y ell la ha donada a tots los demes altos Cardenals, Patriarchas, Arcabisbes, Bisbes, y a altros prelats, com a Senyor, y superior que es de tots ells; en senyal de la qual superioritat que com a Bisbe particular que es de Roma los te, aporta, y posa la creu de tres braços, a diferencia delas Creus Patriarchals, y Arcebiscopals que non tenen sino, dos, o, hu: y per esta causa, y per significar esta superioritat se posa esta creu ab esta forma, o, figura, y que ix desobre dela Mitra, dela manera q. ab lo precedent escut esta posada, ab que resta declarat, y expificat tot lo sobre dit, y las pinturas, Insignias, y declaracions, o, explicacions dels dits escuts.

Estas son las armes genericas, y Universals de las dos dignitats supremas del Papa, y las que estan annexes a ellas, delas quals an vsat tots los Sumos Pontifices des de S.t Pere fins lo dia present encara que no desta manera sino ab diferent forma, y composicio: soes que dins lo escut ahont en lo primer estan las claus a soles, y en lo segon, las claus ab lo ganfano, en lloc de estas insignias posan los Papas las patronimicas de sos casas, y llinatges de hont cada hu dells descalla: y las Claus, y Tiara posan sobre del escut per timbre, y Orla

dell, dela manera que en lo seguent veuer en el dit estan posades que on lo Papa Paulo Quart, a dit las rahons auer la en lo seguent dient e dita [illegible] ser conuenient [illegible] dels presents libres.

Armes de L. Papa Paulo. V.

Libre Primer.

Armes del Papa Paulo. V.

Hauent aportades en los dos primers, y precedents escuts las armes de la Sta Sede Apostolica, y Iglesia Romana, que son la [illegible] Mueneri [illegible] Mezita, y Vniuersalmente, per esserlas, de los Sumos Pontifices vsan en co-[illegible] per raho de la suprema digni-[illegible] tenen, com se ha prouat ab [illegible] dit, y mes en particular [illegible] las armes de tots los Pote-[illegible] Italia que son feudetaris a la [illegible], com son los Duchs de Par-[illegible] Mantua, Ferrara, Vrbino, y al-[illegible] tros que en lo mig dels escuts de las armes, en lo lloc mes eminet les aportan tots, las armes de la Iglesia, soes, los vns las Claus ab la Tiara, y los altres las Claus ab lo Capelano en senyal del feu que la prestan, y reconexen, y no aporta las particulars als Sumos Pontifices quels donaren estos estats. Per esta causa, y raho, y per altres que sean dites, ha acostumat aportar en primer lloc los dos primers escuts, apres dels quals ve aquest terser qui es dela Sanctedat del Papa Paulo Quint qui de present benauenturadamet regna enla Iglesia del Sor. lo qual se aporta no solts en proua, y confirmacio de tot lo que esta dit, pero encara per amostrar de quina manera, y ab quina forma, y composicio vsan los Summos Pontifices delas armes comunas dela Sta Iglesia, y delas de sos llinatges, particulars.

Los Sumos Pontifices successor de Sta Pere, tant los antichs com moderns, vsis an vsat delas armes dela Sede Apostolica, conforme se veu en los escuts de sas armes mesclades empero ab las de sos llinatges, y familias, conforma las aportan Platina, Panuinio, Cicarelli, y Joan Baptista Caualleris ab altres que escriuen las vidas dels Papas, y aportan las effigias dells. Los quals a Sta Pere com a primer Papa, y successor immediat de Xpo. Sor. nostre posan dinslo escut de sas armes las dos claus sobredites, y en mig dellas vna creu. Apres des de Sta Lino, (qui fonc lo qui succey a Sta Pera en la pontificat) fins al temps presents aportan a vns los Papas dins lo escut en lloch de las claus las armes de sos llinatges, soes de tots aquells qui sean poguades trobar. Que des de Sta Pere fins al Papa Paulo Quint, no son molts dels quis troben armes, per causa dela diuturnitat del temps, y varietat de las cosas, perq essent los Sumos pontifices en tot aquest intermedi, 241. estos authors sobre citats, no troben armes sino de 81. (com en sas obras se veu) encara que de altra part no falta curiosos que ab la diligencia, y cuydado que en asso an tingut, ne trobe de molts altres, y per esta causa, axi los vns co los altres als Sumos Pontifices de qui nos troben armes dexen los campers de los escuts en blanch, y sens insignia, ni diuisa en ells, pero atots axi als que ~~aporta~~ aportan las armes proprias, co als quinosals an trobades posen al derredor dell, y de sobre lo escut la tiara, y Claus.

Aportense de estas maneras los escuts de Armes atots los Papas, perque co se sab, y es cosa comuna son las armes, y insignias enlos llinatges, y familias

milias, com los noms en las personas, y demes cosas, que seruexen per la individuacio, y distincio delles, per quãt de altra manera, y auria gran confusio en tot, particularment respitat Historias, y memorias de cosas passades; cõ se collegex del segon capitol del Genesis, quant Deu nostro Sor. mana a Adam, apres de auerlo creat, y estant encara en lo paradis Terrenal, posant li deuant totas las creaturas que antes dell hauia creades li digue que las anomenas per sos nõs, y hobeint Adam al manament, posa noms a totas ellas: los quals foran tant propris, y a ser tats, que diu lo sagrat test en lo lloc sitat en confirmacio del que ja dient. Omne cũ quod vocauit Adam animę viuentis, ipsum est nomen ejus. Per estas rahons se posen a tots los Sumos Pontifices escuts de Armes particulars, so es dins dells las de sos llinatges, y familias pera distinguirse los uns dels altros, axi com ho fan en lo nom: acestat al Papa Nicolau quint (no obstant que es estat tant proxim a nostros temps) al qual, o per la humilitat de son llinatge, o de sa persona per esser molt S.ta o per desenit dels de son temps, no li posan armes proprias dis son escut, sins las dos claus de S.t Pere ab diferent forma que a dit S.t las posan, y de fora del escut a sortan a tots los Papas las Insignias, o Armes comunes dela Sede Apostolica que son las Claus, y Tiara: en senyal que aquell que dins lo escut fa aquella manera de armes, y fora dell a sorta las comunes dela Sede Apostolica es de present, o es estat en lo passat lo Vicari de Xpo y successor de S.t Pere, al qual tenim tots de respectar, y hobeyr a ell, y a sos manaments, y tenir per Papa, y Sor. nostre.

+ de Deu

Penrarag.

Per totas estas rahons à aparegut bus en los dos primers escuts se aportan las armes de la Sede Apostolica y Iglesia Romana, q. son las dels dignitat del Papa en comu, apos en lo terser lloc un escut de Algun sumo Pontifice en particular, si sien las personas del quite esta prema dignitat. Y per esta cau ningnas millor, ni que [illegible] tenian, nis deuian de posar principi dels presents llibres de memoria (en los quals se apor[illegible] escuts de Armes pertanyents mu, y en particular a cosas a cipat de Cathalunya tant del ment ecclesiastic, com Militar, y al) que las de la Sanctedad del Pa pa Paulo Quint, axi per son gran valor, y merexer, y regnar de pres (mentres estas cosas se escriuẽ) tant benauenturadament en la Iglesia del Sor, com tambe per lo inte rer, y honrra que al present Prin cipat de Cathalunya li ha reduhit dela sublimacio al sumo Pontifica de la sua persona, per quant la casa, y familia tan principal de Burguesos dela qual ell deuallia caragne de algun temps a esta[illegible] estiqua domiciliada en Roma, a hont de present te son principal asienta, te son primer principe de Cathalunya, de una dela fa milias, y casas dels Burguesos que en ella y ha, qui son los qui ja la Aliqua negra en camp de Or en los escuts dels militars dels pre sents libres de Armoria, en lo pri mer Volum del libre segon en lletra B, se amostra: las quals ar dels Burguesos que fan la Aguila ne gra, en camp de Or, aporta la sanc tedat del Papa Paulo Quint en son es cut per esser de esta familia, y llinat com se

com è veu en la part superior del [illegible]
[illegible] en la inferior apartre-
[illegible] de color de Or, en campo
[illegible] deu esser que quant es de
[illegible] ultimatge dels B[illegible]
los Senyors de Cathalunya, [illegible]
[illegible] armes del
[illegible] nferior del escut, com
lo aportan. Delas quals
, o armes, è compon ara
sent lo dela Santedat del
Paulo Quint, y de sa Familia,
inatge.

Saberse en Barcelona, que fone
per lo mes de Juny del any 1605.
la eleccio, y promocio del Carde-
nal Camillo Burgues Co com lo
an a Roma sort en Italia Burgue-
sio del titol de S.t Joan, y S.t Pau
en Sumo Pontifice, la qual se feu
en Roma a 16. de Maig del dit
any de 1605. y en ella prengue per
nom Paulo Quint, fone molt gra,
y Universal lo contento que en
esta ciutat se tingue, axi y las
esperanças del bon gouern que
dela sua gran virtut, y santite-
dat se tenia per esser molta, y
molt gran: com tambe per la hõ-
ra que ala present ciutat, y prin-
cipat li venia, per tot lo que esta
dit del principi, y Origen que son
Ilinatge, y familia dels Burque
sos se de esta terra; y per lo poch
dias apres que sabe esta tan bona
nova los consellers com a Pares
dela patria, y tan interesats en
lo be, y honrra della li escriue-
ren vna carta significant li en
ella tot lo sobredit, la qual enui-
aren remesa a Mare Antoni de
Nauel persona de molta bondat, y
virtut, natural dela present Ciutat
de Barcelona, prencsor que era dels o-
[illegible] en Roma, y Agent de dits Consellers
en ella, aqui lo mateix Papa sa uans esser
Cardenal li feue molta mere, y fauor,
il volia molt, com se collegex dela ma-
texa carta, o, resposta del Papa, y tã
be y por apres li dona vn canonicat
en la Seu de Lleyda: y parexet li q-
no era correspondent lo dõ, al molt que
ell lo volia, lay feu renunciar, y lin
dona vn altro en la Seu dela present
ciutat de Barcelona, juntament ab lo
Arcdiaconat de S.ta Maria de la Mar,
Dignitat tant principal, y Rica cõ
tots sabem: delas quals prebendes nõ
gosa sino de 8. anys, 9. mesos, y 27. di-
as, perque prengue possesso delles a
22. de Octubre de 1608. y mori
a 18. de Agost de 1617. ab gran
exemple de Virtut, y bondat; y per
esser lo mes antic y major amic que
se en estauida havia tingut, no bull
de sas bonas parts dirnemes, per no
esser tatxat de demasiat afficionat
a mas cosas. La qual carta en ha-
uer la rebuda dit Mare Antoni la
dona a Sa Santedad del que ell se
alegra molt com se veura ab la
resposta que feu, las quals se son
tretes dels originals que esta en
lo Archiu de la Casa dela Ciutat, y
son las ques seguexen.

Carta dels Consellers dela Ciu-
tat de Barcelona escrita ala San-
tedat del Papa Paulo Quint.

S.mo ac Beatissimo domino nostro Papæ.

Beatissime Pater.

In magna rerum crisis expectatione
nihil gratius accidere poterat, quã
te Sanctissime Pater preclaro ampli-
ssimi Cardinalium ordinis cõcilio ad
sacro.

sacro sanctum Summum Pontificatus fastigium euectum esse, nam preter [illegible] ta & magna virtutum Genera in [illegible] tram Beatitudinem superna Dei omnipotentis maximi benignitate collata quę ad eorum animos allicuit, & preter insitam in nobis Sanctę Romanę Ecclesię obseruantiā qua mire decens bono exultamus, est quędam singularis nostri animi in vrę. Beatitudinis nomē propensio, quę non exiguum honorem, & beneuolentiā de V.ra B.e nobis pollicetur. Quam ob rem alacri animo, & in omnes letitię partes effusi Vestrę Beatitudinis pedes quam humilissime osculantes ad officia nostra soluenda procurrimus, gratulamur non tantum V.ę B.i & huic Principatui Cathalonię a quo non sine ingenti nostrę nationis gloria gens tua familiam duxit, sed etiam vniuersę Ecclesię Dei quę sub imperio, & exemplis V.ę B.is fruitura est tranquilla felicitate, & admirabili incremento nostrarum erit partiū B.e P.er tam Vestris jussis quam decet reuerentia semper obsequi, tum pro Vestra incolumitate omnia nostra offerre, Vota vti, & obtulimus hoc enim omnium huius Principatus hominū summū studium est. Deus optimus maximus V.ra B.e totius Reipublicę Christianę bono diutissime saluam, & incolumem seruet Barcinone die 30 July 1605.

SS.me Pater

Sue sanctitatis obsequentissimi cuius pedes humiliter de osculantur.

Consules Reypuoblice Barcinonensis

[illegible] respondere [illegible] dat de la manera seguent.

[illegible] q. la Santedat del Papa [illegible] eleyt als [illegible]

[illegible] licę Barchinonensis

Paulus P. P. V.

Dilecti filij salutem, & ap. benedictionem. Ostę quam atque in sanctam hanc sedem per vestras litteras quas reddidit nobis dilectus filius Marchus Antonius Vauelius procurator vester exhibuistis benigne recepimus: nouimus enim tum ex ipsis, tum ex verbis Marci Antonij qui, summa fide, & diligentia munere suo functus est egregiam obseruantiam, studium quibus nos prosequimini. Quare omnia Vestra officia gratissima nobis sunt, vosque summa in Domino Caritate complectimur. Cum vero nostram familiam oriundam ex nobili vestra Ciuitate nobis nuntiastis, iucundum nobis fuit, [illegible] ramus enim fore vt hac conjunctione obsequentiores vos nobis, & huic Sanctę Sedi addictiores eritis. Nos certe libenter omnem occasionem aggrediemur, declarandi vobis, topere vos diligamus siruti experimento intelligetis. Interea hortamur vos vt studia pietatis, & Catholicę religionis cultum siruti vos hactenus fecisse accepimus augere, & amplificare semper studeatis, & magis diuinam vobis gratiam conferetis, nostrum que paternum amorem promereamini, quod vt facilius prestare possitis benedicimus vos

[illegible]

[illegible]

Segueixense las Armas dels Emperadors Romans, y dels Reys Godos qui foren sényors de Hespanya, y per conseguent del Principat de Cathalunya antes de la perdua della, apres de la vinguda de Christo.

Apres de las Armes dela Sta. Iglesia, y del Papa, se aportan las dels Emperador Romans, o de son Imperi (que on Iniuersale ala sua Dignitat) Per esser ells Sors. y llo monarcas del Mon, y per conseguent no eran del present Principat de Cathalunya quant Christo nostre Redimpor Veradder Deu, y Home Vingue en lo mon; com ho diu St. Luch en lo principal capitol segon de la sua sagrada Historia Euangelica per estes paraules. Exijt edictum a Cesare Augusto, vt describeretur Vniuersus orbis. Lo qual manament, y edicte no aqueren poguet fer los emperadors Romans, si no fosan estats Sors. del mon.

Aquest edicte diuen tots los Historiadors axi Hespanyols, com forasters: y tants antichs com moderns que fonc la data del en la Ciutat de Tarragona situada en lo present principat de Cathalunya, qui las oras era la capdetota a Hespanya, y la cort, y residencia que los Emperadors Romans tenian en ella. Per esta raho se aporta las armes de estos Emperadors en aquest lloc apres de las de la Iglesia Sta. y del Papa, primeras que totas las demes altres, per esser ells los primers Sors. del principat de Cathalunya quant Christo Sor. nostre Vingue en lo mon de non se pren lo origen dels escuts de armes que en los Pregents llibres se aportan.

Lo de son Imperi.

Historiadors

Llibre Primer

Armas dels Emperadors Romans

Armas dels Emperadors Romans

LO camper de Or, una Aguila de dos cops de Sabba, [illegible], y coronas de Or, [illegible], y corona de Sabba.

C[illegible], y manifesta es a tots, en par[illegible] que saben historia que las armas dels Emperadors, y Imperi Roma son una Aguila negra de dos cops, ab las alas estesas per amunt posada encomp de Or: de estas armas, las que ab la forma, y exposicio sobre dita estan en lo present seut, usar los Emperadors que ara ho son de Alemanya, y estos (conforme la comuna opinio de tots los historiadors) las armes de sos predecessors los Emperadors Romans.

Sin variar, y diuersas las opinions que entre tots los authors, y ha acerca del usar los Emperadors Romans de estas armes, y la occasio, o causa porque las prenguessen, y ab esta forma, y lesions tingueren origen, y principi:

Alguns Authors diuen que estas armes tenen principi desde del temps que los Romans se regian, y gouernauen ab republica, y que las oras las prengueren per occasio que un capita del exercit Roma estant actualment peleant en un desafiu quantra altro capita de un exercit enemich de la republica Romana, un gueren dos cops, y seli posaren al Roma en los muts los impedinseli ab las ales que no les afon enemich, y ab los bechs volentli picar en los ulls: y que en lo matex instant acaeli una aguila que, eli posa sobre del cap, y pelea ab los dos cops ab tanta diligencia, y prestesa acodint ab lo bec a picar un cop y al altro que pareixia esser Aguila de dos cops; y desta manera uense als Cops matant los apicades, y lo capita Roma ab esta ajuda, y defensa que la aguila li feu uense a son enemich, y guanya apres la victoria de tot lo restant del camp per los Romans: y per esta causa, y occasio prengueren aquest capita per armes una aguila negra de dos cops e ulls de Or: y de aquest la prengue la Republica, y despres Julio Cesar quant, e ab lo Imperi, y per consequent la prengueren apres dell tots los demes Emperadors sos successors.

No se sab si esta inuencio, y narrada te origen de altra consemblant a esta o, si es diferent de aquella; la qual referex Titoliuio en lo llibre sete de la primera Decada en lo capitol sete ahont diu que tenint Guerra los Gallos quantra los Romans, y estant los dos camps en bista sahu del altre, un soldat animos dels Gallos desafia a qual seuol altro soldat Roma que bolgues exir a pelear ab ell: y sabentse aso en lo exercite dels Romans, lo Pretor Marco Valerio, ab licencia del consul Lucio Furcio Camillo (que era general del exercit Roma) igual al desafiu, y estant en ell seli aparenta un corp sobre de la celada y de le ella prenia la bolada quantra del soldat Gallo cada begada que los dos peleauen, y picaue al Gallo en los ulls ab lo bech, y ab las ungles li arranyaue la cara y ab esta ajuda del corp resta bensedor lo ciuadano Roma, y Marco Valerio, y bensut lo Gallo.

Altros diuen que Julio Cesar inuenta la Aguila per armes de son Imperi; y la

causa

Senyor del y

cuyà feu que com si [illegible]
[illegible] de ser ò que [illegible]
excelencia de aquèst è aquèst Imperi, y per
menaria de mòs, vol que en tot imitar als
que antes haviàn fet ò matàren en altres Regnes y Monarquies, com foran
Alexandre Magno, Hector Troyà, Aquil
les y Reis, y altros. Y com aquells entre
altras ò es que crear y ora eternizar
los noms y perpetuar las memorias, y a
segurare als seus imperis y Regnes que
sojuguàren; y de alongare cau ser ter
ror, y spant als sos enemichs, fonc pen
dren per feu de las armes, ca, as, de
las quals significàren lo valor, y animo
dels vàs intencions que tenian: Vol
que por esta causà, no lo gàr per lo
matar, y perso prengue per armes la
Aguila que es ausell caudalos, y re
al, y de alongare lo, y mate la Ra
vina de la qual viu y se sustenta, aqui
los antichs li atribuyren lo Regne,
y senyoria sobre tots los animals vo
latichs, com al Tleo sobre dels qua
drupedos: per a desta manera significar
la sua valerositat, realesa de
animo, y esforsos, y que per als qui li re
sistirien, tendria Indias, y por las
[illegible] guanyadas, y valor, y potè
cia para assaurir, y amparar als quil
obeyrian, com tot ho amostra lo Pels
sulitzura la Monarquia, y Imperi.
Tornames significar totas estas co
sas y diferencias de altros prin
cepes que haviàn fetas aguilas per
armes, la feu ell de dos caps, en sig
nificacio de que son Imperi seria de
[illegible] grau, y conservarer de la
Creuà fins al Occidente.
Algunos authors diuen que Julio Cesar,
y los sucessors en lo Imperi no apor
tauen la Aguila en los escuts, y bà
deras sino ab un sol cap, y que desta
manera la usaren fins ala diuisio del
Imperi que per esta occasio la foren

[illegible] que la occasio
[illegible] Republica Ro
mana [illegible] Insignia de la Aguil
la y per [illegible] origen
per [illegible]
referides [illegible] que
tas, y predichas significa
scriptura por revelacions
rents temps a diuersos Profe
las quals es la que compta lo Profeta
Ezechiel en lo primer capitol
Prophesia de la bisio que veu dels qua
tre animals que feian diferents de
la hu del altre, soes de Tleo, Home,
Bou, y Aguila. La altra es, la declaracio,
y interpretacio que feu lo Prophetà Da
niel al Rey Nabuco donosor de Ba
bilonia dela Statua que lo Rey veu en
somnis, composta de quatre metalls
que lo cap era de Or, los pits, y brasos
de Plata, Ventre, y cuxas de Metall
y las camas, y part dels peus eran de
ferro, com ho diu lo mateix Daniel en
lo segon capitol de la sua Prophecia.
Y la altra es la visio, o revelacio que lo Pro
pheta Zacharias tingue, conforme en
mateix la aporta en capitol, ijè de
la sua Prophecia de quatre carros y
veu exir de mig de dos montanyes de
Bronso, tirats cada carro per cavalls
de diferents colors, que lo primer eran
uen cavalls vermells, lo segon Negres,
lo tercer Blanchs, y lo Quart eran
de varios colors.
Entre altres interpretacions y axi los San
y authors antichs, com los moderns do
nen a estas visions, o revelations son
que per ellas se significàren las Quatre
monarchias que hi ague en lo mon: la
primera dellas feu la dels Babilonios, y
lo fundador lo Rey Nabuco donosor
al qual per ser axi el color de la nacio
y Regne

+ y entre altres lo Cardenal Belarmino en lo primer libre y sa tractat dela translacio del Imperi Ro
[illegible]

[illegible]ne, jent desapiadada, y brauarisa
[illegible]buyren per armes lo Ueo de la Visio
[illegible] Ezechiel; y per esser de altra
[illegible] condició nobla, y rica en
[illegible]rificada per lo esp[illegible]
[illegible] declara Daniel [illegible]
[illegible] espirita de profi-
[illegible] molta sane que los
[illegible]aren dels Jueus al
[illegible] Italiats que dells ferer
[illegible] tribut esser los de esta mo-
[illegible]rats per lo primer car-
[illegible]io de Zacharias que era ti-
[illegible] caualls vermells, y de color de

[illegible]egona Monarchia fone la dels
[illegible]as, y lo fundador della lo Rey Si-
[illegible] que per esser los de esta nacio jent
[illegible]nanza, y amigable, com de son natural
[illegible] ho es lo Home atribuyren los per armes
[illegible] o geroglific la figura del home de
[illegible] la visio de Ezechiel, y per esser esta
Monarchia dels Persas menor que
la dels Babilonios, ni las altras q. vin-
[illegible]eren apres dalla, foran acompa-
rats als pits, y braços de Plata dela
Statua que declara Daniel al Rey de
Babilonia Nabuco dono sor. Y per la tris-
[illegible]a y congoxa ab q. foran posats los
Hebreos per los de esta monarquia al
temps que apres fone sor della lo Rey
Aciro, causada per lo edicte que feu
publicar (per suadit per Aman) de que
en un dia fossan degollats, y morts tots
los Hebreos que estauen en la Ciutat
de Susan, y en tot son Regne, sels fos
atribuit als Persas la visio del segon
carro de Zacharias tirat per caualls
negres.

La tercera Monarchia fone la dels
Grechs, y lo fundador della lo gran
Alexandre Magno, ala qual per esser
jent feros, y furibunda, sels atribuy
per armes, y insignias, lo Toro, o Bou
dela visio de Ezechiel, y per esser esta
[illegible]rquia dels Grechs la que en res-
peite dela dels Babilonyos, y Persas du-
ra mes que aquelles, y en lo valor, y po-
der fou major: per esta causa acompa-
raren esta tercera Monarquia al ven-
tre, y cuxes de metall dela sobredita
estatua que declara Daniel al Rey
de Babilonia, per esser lo bronse (q. era
lo metall de ques componia ~~las cuxes~~ lo
ventre, y cuxas de la statua) mes fort, y
lonor, y durador que lo or, ni la
plata, encara q. en valor fia menor;
com lo matex propheta ho declara al
Rey. Y per la amor, y blandura ab q.
foran tractats los Hebreos per Alex-
andre Magno se attribuy als Grechs
la propria cio, y similitut dela visio del
tercer carro de Zacharias tirat per
caualls Blanchs.

La Quarta, y ultima Monarquia foch
la dels Romans, y lo primer sor. abso-
lut della que la tranisa fou lo Empe-
rador Julio Cesar, als quals per esser
axi aquest monarca, com tots los
demes Romans jent de cor, y pen-
saments alts, encara q. fundats ab
ambicio, y interes de propria estima-
cio, y cobdicia, foran acomparats a
la Aguila de la visio de Ezechiel
per esser est animal ausell que de son
natural vola mes alt, y remontat q.
ningu dels altros ausells, y de altra
part semante dela cega, y rasinya q.
fa de altros animals, y per tenir estas
qualitats los Romans + ala aguila de
esta visio, y per esser ells apres sors de
totas las altras monarquias sobredi-
tas; y de altra part per la fortalesa tan
gran, y valor de animo q. tingueren
foren acomparats, y sels aplica esser
los Romans las cames de ferro dela
statua q. declara Daniel: que encara
que aquest metall es en valor me-
nor que los altros, exedexlos en la forta-
lesa, y ab aquest se doman tots los demes al-
tres

+ foran acompa-
rats

tres, com ho feren los Romans [illegible]
maren, y subiectaren a son Im[illegible]
Monarquia totas la demes altras
monarquias, y nacions: com ho fig-
nifica lo matex Propheta Daniel en
la interpretacio dela estatua: y per
la diuersitat dels consols de esta Re-
publica, y apres dels Emperadors, q.
los bns tractaren be, y ab amor als
Hebreos, com lellig en los llibres dels
machabeus; y altros los tractare ab
rigor, y crueltat quant seferen a=
pres del tot sors. dells, com ho eran
ja antes de la linguda de Christo nr.
re redemptor, y Sor. apres de la mort
dels Machabeus; foran per estas o=
casions, y successos acomparats los
Romans al quart carro dela bisio de
Zacharias que era tirat per caualls
de barios colors.

Per estas visions, y Reuelacions de e=
ros Prophetas, y per las apolicacions y
interpretacions que dellas fan moltes
authors enparticular los Historiadors,
fundant se ab las sobre ditas decla
racions, que lo matex Propheta Da=
niel feu al Rey Nabucodonosor quel
li declara, y interpreta lo somni, y signi=
ficacio dela estatua sobre dita, prete=
nen alguns que los Romans que te=
nian alguna notitia de estas cosas, yeb
a ent ran intelligent que era, y amiga
de honrra y de exalsar, im nom, y eter=
nisar sas memorias, y asanyas, y fundar
las ab cosas altas, y diuinas prenguerex
per esta raca per armes la aguila que
com se ia dit en hu dels quatre ani
mals que Ezechiel veu en la bisio, o re=
uelacio referida.

Justa Libcio en los llibras que fa de mili=
cia Romana, en lo llibra quart Dia=
logo quint, aporta barias opinions del
origen, y principi de sas armes de
las Aguiles Romanes, que totas son
diferentes delas que fins a ell son

y a
emp
[illegible]
De altres aporta qu
dels Troyans que es c
armes de Aguilas (com
authors) y destos dejen
dels principals dels Roma
altros ho diu Virgili en lo
dela sua Eneyda, en particu
Augusto Cesar, y altros diuen
tex de Nero.

Estas opinions que Justo Lipcio refere
lloc citat, te ell pera de poc fonamet, y
atal las reprova, dient que no las pren
gueren per ninguna destas occasio
los Romans sino dels Veins qui fora
los Albanos, Etruscos, Sabinos, y altr
los quals antes que los Romans fu
dasen la Ciutat de Roma, ni dist
truysen la Republica, y monarquia
en ella apres tinguieren, feyen ja e
tas nacions veynas suas per armes
sos escuts, animals ferosos com era
Drachs, serps, ursos, Aguilas, y al
de aquest tall, y que aparexent a
Romans las armes de la Aguila
propria o a condicio, inclinacio, y
turalesa q. ninguna delas altras, la
gueren per armes, y insignias prin
pals de sa Republica, y exercit, no
tant que per algunas legions par
lars del exercit blaren de algunas
las altras armes sobre ditas dels Ve
com foran Drachs, serps, mans, ca
semitaurs, y altros animals que ells y
figiren, com Marquarde no a
tots los Historiadors Romans, y en
ticular de algunas dellas fa menci
Cicero en algunas de las epistolas
mollers

... i en altres llibres del.

... Q. R

... de la repuo
... ... io, y estim.

... ...ros.
... a, ... interpretarlo de
... ...ergues pren-
... ...er fi etat per tots.

... ...tras armes, y insigni-
...ario referex, usaren los
...as ocasions de la guerra,
... cada vno delles banderas
...rias de camp pera las legions
... exercit y hauia, pero com
... principals de totas las altras
...ueren las legions que aportauen
...r insignia la Aguila, antepositla
...otras las demes altras per quant se
...omponian estas legions de soldats, y
...capitans bratichs y esforsats, experi-
...mentats en la Milicia, y ab estas
...ossia la maior forsa del exercit,
...porque estauen en la major forsa del
... en guarda del capita general q.
...de ordinari era vn dictador, o, cos
...sol Roma, que eran las supremas
...dignitats, y carrechs de la Republi-
...ca, alas quals succeyxen apres la del
...Emperador: y la matexa estimacio fe-
...ren dels escuts, y banderas de estas
...legions.

...er esta ocasio, y perq. de altra part
...era la Insignia de la Aguila la del
...Dictador, Consul, o, Pretor que ana-
...ua ab lo exercit per capita General,
...de... eran mes estimades estas Insig-
...nias de la Aguila, que ninguna de
...las demes altres que los Romans vs-
...ren.

...esta es la opinio de Justo Lipsio a cerca
...del principi, y origen de estas armes, y
...vsar los Romans de ellas; encara que lo

...rma ab q. se aportauen en la
estas Insignias, y armes era
molt different del que de present se vsa,
perq. com ara se diuidex lo exercit, en
terrios, y los terrios ab companyes, y cada
companya aporta son capita que te vsa-
dera de per si, q. es la insignia de ca-
da companya, y esta Romane lo ca-
pita a son Alferes, y esta feta ab la
forma q. tots veyem: los Romans
diuidian lo Exercit ab legions, y ca-
da legio tenia sa Insignia, que era
las q. sa se an dit. Esta insignia no
la aportauen com de present se vsa
aportar las banderes en la guerra.
y en ellas sa insignia del capita; si
no q. la aportauen axi la dela Aguila,
com las demes altras, feta de bulto,
y molt gran, posada al cap de vna
asta que feye gran mostra, is veye de
molt lluny: y sota de la Insignia al
cap de la matexa asta estaue vna
bandera petita feta a modo de gi-
fano, y en ella estaue pintada la
matexa Insignia, o figura que al cap
de la asta estaua posada, y estas
insignias aportauen tanbe los Alfe-
res de las legions.

No prenguerem estas, ni las demes
altras armes los Romans de sos veins,
pera imitarlos, sino pera triunfar
dells, y enseny als dels trofeos, y despu-
llas quals hauian guanyat, per si a-
uerlos venjats y acuats ab las guer-
ras que quatre dels hazian singules,
per esta causa, y en senyal de estas
victorias prenguere las armes dels
venjats; com ho aduertex Justo Lip-
sio, y mes llarga, y difusamet ho
aporta Tito Liuio en las suas dece-
das.

Aportar, y vsar los Romans la Insignia
y Armes dela Aguila ab. 2. caps, son
tanbe varias las opinions q. entre tots lo
...cors escriptors autors y altres ...de
...

...dels ...
...ral, ...

a quest origen, y principi: p[illegible]
[illegible] com [illegible] ella [illegible]
principi la vsaren los Romans desta ma
nera. Altros diuẽ que no la aportarẽ sino
ab vn sol Cap, y desta manera la vsarẽ
fins al temps dela diuisio del Imperi, y q
las oras por esta diuisio, y amostrar q. lo
Imperi q. fins alas oras no era estat mes
de hu, se diuidia en dos, soes en oriẽtal, y
occidental, se feu la Aguila ab dos Colls, y
caps. Pero Romatex Justo Lipsio en los li-
ures citats en las annotaciõs q. fa sobre
lo dialago primer del llibre terser, te
esta raho per poc fundada, dient q. no
la poguerẽ pendre de esta manera por
estar occasio, perq molt abans dela
diuisio del Imperi vsauen ja los Empe-
radors Romans aportar la Aguila ab 2.
caps, puat esta opinio ab algũs exẽples, ẽ
particular diu q. en vna columna de An-
tonino molt antigua, y fera molt abans
de esta diuisio, ja en ella y hauia vn
estat antiquissim ab las aguilas Im-
periales posades ab dos caps cõ de present
las aportan los Emperadors, y con fir-
mario, y aprobacio de asso diu q. lo
origẽ de ser la aguila ab 2. caps es,
q. los Romans com ja serua dit diuidi-
an los exersits ab legions, y cada legio te-
nia sa insignia, o Pandera, y las mes pri-
ci[illegible] per las rahos referides, eron la,
[illegible] nian, y aportauen la Aguila, per armes
[illegible] pres los Romãs en lo discurs del temps
[illegible] ren reformats los exersits diu Ro-
mater Lipsio en los llibres citats en la
anotacio sobre lo dialago quint del lli-
bre segon (a segũt en confirmacio de esta
opinio a Dio Ca[illegible]io) que feu formarẽ y le-
uarẽ moltas legions de sons exersits, y
q. las de les Aguilas com altane primer-
pals q. eran per la estima y veneracio
en q. eres las tenia, no las volguerẽ le-
uar del tot, sino q. de dos legions re-
ferenbna, y com las Insignias, y figuras
delas Aguilas, no eren tant so[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

...mes auant en temps de nostros Re=
...res, foes en lo any 1518. mana po=
...ar lo Emperador Carlos q. ...
...desfanya en las respallera de
las ...tras del cor dela Seu de Bar=
celona quant en ella celebra en lo dit
any ...pres dela mort del Empera=
... Austria son
... eleccio en Empera=
... dela Contraria del
... estan las suas ar=
del Imperi q. son las Aqui=
...s, ab dos Caps, y ab tres
...tres armes de Rei=
...nes, y altres Emperadoris ...
...s eran, y entraren en esta co=
...ria del Toyson, com en lo dit
...nau, y en los demes titols cane=
...ent se amostran, y en ells se pot beu=
...er.

Seguexense las Aarmes dels Reys Godos.

E[illegible] [illegible] del [illegible] de las [illegible] Emperadors, y Imperi Ro[illegible] [illegible] que quant [illegible] [illegible]nque en lo mon eran eus [illegible] Hespanya la qual poseyren [illegible] de temps; a estos per los sui=[illegible] de las guerras, y [illegible] [illegible] succeyren los Godos en lo se=rio de Hespanya, los quals la dominaren molts anys fins q. lo Rey Don Rodrigo la perde com ho refe=rexen totas las Historias de Hespa=nya. Estos Godos lo temps que la do=minaren feren lo asienta dela cort de los Reys en la Ciutat de Tole=do (pela qual cosa pretenen los cas te=llans la primacia de Hespany per la te=cabisse de Toledo) y usaren tot lo tens que Regnaren en Hespanya de quatre maneras de gecis de Armes diferets los uns dels altros alome=nos ab la composicio dela Armoria, y colors, com se troba en algunas Historias Hespanyoles, y forastere=ras; y en pedres, y memorias an=tiques de Hespanya, como en los quatre seguents gecis se amostra declarantlos lo millor que se ha poguet trobar, y averiguar.

Armes dels Reys Primeras Godos.

Libre Primer

Armes Primeras dels Reys de Godos.

Los primers Reys Godos que [illegible] enyorejar en Hespanya aporta esteuan de Garinto de Joan Lopes de Palacios, y de altros authors, y part se troba ab historias, y las antiguas, feran diuerses vnas de Armes, o Insignias, las vnas foran dela manera que presedent full estan posades: vns que en lo escartell primer del [illegible], en camp de Or, feyen quatre faxes, de Sabba, no obstant que alguns diuen que tenen de esser bandes.

En lo escartell segon que es de Guella posauen tres coronas Reals de Or, y encara g. Garinay las posa ab diferent composició, es que pinta vna corona de dasobra, y las dos de sota; enganyas ell o lo esculptor: per que guardant lo orde de y reygles de armoria sempre que dins del escut o escartell se pintan tres figuras de qualsevol cosa que sia tenen de estar las dos desobra, y la vna desota, conforme assi estan posades y no delamanera que las aporta Garinay.

En lo escartell tersser en camp de Argent aportauen vn lleo de Guella, membrea del matex, armea de sabba, tenint enlas mans vna alxa de Armes feta ala antigua, lo ferro de Azur, lomanec de Guella.

En lo quart, y vltim escartell que era de Or pintauen altre lleo delamatexa color, y manera sensalxa de armes.

Armes dels Reys Sagones Godos.

Armes Sagones dels Reys Godos.

Succeint apres de algun temps aue los Godos foran sors de Hespanya per ocasions de Guerras quanmudaren en la composicio y forma del escut real, fentlo de la manera que es presedent esta posat.

So es que en lo Escartell primer q. es de Guella pintaren vna corona Red de Or embellida de pedreria, y perles.

En lo segon Escartell que es de Or, feren tres faxes, de Sabba, o, com diuen altres tenen de esser bandes

En lo tres er Escartell que tambe es de Or, aportaren vn Tleo de Guella, membrea del matex, armea de Sabba.

En lo quart, y vltim Escartell que es de argent posaren vn Tleo tabe de Guella meõbrea del matex, armea de Sabba.

Estas son las Segonas armes (com dit esta) de las quals vsaren los Godos conforme no aporta lo matex Esteuan de Garibay en lo compendi Historial de Hespanya que ell compongue, referint de altres y antichs authors en particular de Don Alfonso de Cartagena.

Armas dels Reys Terseras Godos.

Armas Terseras dels Reys Godos.

Tractant lo sobredit author [illegible] de Garibay en lo lloc [illegible] armes, y Insignias dels [illegible] sua, que los bltims dells mudaren de diuisa en lo escut reals de las armes: a dllegant per esta occasio [illegible] altres authors, en particular a Luagro author grave dient aportauen dela manera que en [illegible] ldent, y proxim fall es tres que diuidien lo escut en fasa en lo primer y superior que era de Argent pintauen vn lleo de Guella, membrea del matex, armea de sabba, esguardat se.

Lo segon, y Inferior era Vay contra Vay, de Argent, e de Azur.

Estos tres escuts de armes presedents son las que vsaren tots los Reys Godos lo temps q. foran sors. de Hespanya, fins ala perdua della; dels quals se collexen que encara q. en la composicio, y armoria si tropia diffe=rencia, totauia se bex clarament q. tots feren lleons de Guella, en camp de Argent; de hont se origen attribuir a Hespanya lo lleo, com a Franca las flors delis. Y lo Infant Don Pelayo comenant la conquista, y reuperacio de Hespanya per la passada asturias, y Intitulant se Rey a Asturias, y Oviedo, com a descendent que era del Rey don Rodrigo, y demes Reys Godos de Hespanya prengue per armes + vn lleo de Guella, o, de Porpre, en camp de Argent, las quals continuaren a pres los successors los Reys de Leo presente las per armes proprietarias de aquell regne, conforme se amostren de present en lo escut Real. q. compren tots los Regnes, y senyorios de Hespanya, com mes auant se bexera en lo estandell del dit escut, pero lo Mes sert es q. las armes de castella, y Leo, son armes denominatiues de aquells Regnes conforme la etimologia dels noms dels Reys, y armes clarament ho amostre: pero los castellans no acostumaren de comtar en las Historia la veritat de ella afegen molt del fabulos, per q. de esta manera aporegan las cosas dells molt mes dels q. no serien si les estaben a la veritat, y de la manera q. ellas so, y passaren: com seuen clara, y manifestament en molts Historias dells en particular, a las dels set infants de Lara, y del Sit Rey dias q. ells fan Selebren, y a los escuts de Leo y castella en les quals en lo verdader, an afegit molt de fabulos imitant en asso als antics Greens de hont ho apregueren altres Nacions en particular los Romans, y apres los francesos per ruho dels .12. pars de Franca, y ara vltimament los Castellans, y axi las armes de Castella, y Leo no las fan per ser descendents dels Reys Godos, per q. entre las Historias dels matexos castellans y ha qui no es esta veritat, y tambe q. Don Pelayo no fou descendent, ni parent de Don Rodrigo sino q. las fan per las raysas, y ramos sobredites.

+ conforme fingexen los castellans

Armes dels Reys Quartes Godos.

Armes Quartes dels Reys Godos.

Pare Joan de Mariana dela
ueya de Jhs., en la sua Chronic-
neral de Hespanya, en lo
Primer, del libre quint. a ma-
armes dels Reys Godos, que
les dels tres Leons precedents
encara que lo dit author nols de
igne las colors, mes de dir que son
con las armes que bui fan los Reys
de Dacia, las quals son 3. Tegpers
de Azur en camp de Or, tolauia ha
apareguit (fins propia major certinitat)
de aportarles assi as las matexas co-
lors delas dels Reys de Dacia per
que apareguen Armes matexas sino
ab las colors q. los Reys Godos usa-
uen en los escuts que son las seguents

Lo Camper de Argent, 3. Leons de
Gulla, armeas del matex, las ca
as Leopardades, y los Leons ra

Seguexense las Armas dels Tres Emperadors y Reys de Franca qui foren sors. de alguna part del Principat de Cathalunya al principi de la recuperaciò de Hespanya

Per la entrada, y occupaciò que feren los Moros de tota la Hespanya, perderen los Godos lo senyoriò, y mando della, y fins acaba la grandesa, y monarchia, que en ella tenguerẽ los Moros, encara que estiguerẽ mot temps en Hespanya, pero no assien poder, ni mando Vniuersal com hauien fet, y tengut los Romans, y Godos; per que els may la poseyren tota; y inmediadament quant entraren los moros, se aixaren Reys Christians en algunas parts de Hespanya: com foran los de Sobarbe, y Ribagorsa en los Pireneus q. froxeren a la terra de Frago que diuidexen per esta part la Hespanya Ulterior de la gallia, assi como sors. particulars que se aixaren en estas costas, part de Cathalunya, qui foren los Nou Barons de Cathalunya, ad algunas cabanyas de gent en la matexa terra, y en la Hespanya Ulterior en los matexos mones Pirineus, a la part de las Asturias, se aixaren altros Reys Christians, ab ajuda de algus de la matexa terra, ab titol de Reys de las Asturias, y Oviedo, y apres de les, dels quals ysqueren aprés los dos Reynes, y senyorios majors de Hespanya qui foran dels de Sobarbe, y Ribagorsa los Barons, los de la casa Real de Frago, y dels de las Asturias, y Oviedo, los de Castella.

Per totas estas causas, y per esser los moros infels, y no hauer cuis poseyt may sino lo Principat de Cathalunya, y lo que en poseyren no duraros mot de temps, y aquex fone como feudataris qui foran sempre dels Comtes de Barcelona, no se aporten las suas armes en aquest lloc ahont estan las dels qui foran sors. del present Principat de Cathalunya, sinos las dels tres emperadors, y Reys de Franca qui se quexen, per quant estos foran los qui ampararen, y aduxeriren los nos. Barons, y primers conquistadors, y recuperadors de la terra de Cathalunya, y foran los tres Princes en aquesta manera, y per aquun temps sors. de esta terra, com ho aportan algus autors, y se posa en memorias en algunas y glesias, y altres llochs de Cathalunya, y altres parts de ella.

dels Reys de Franca, y apres

q. per Cathalu. ad

Perdude

Perduda Hespanya, que com diuen los demes authors axi antichs, com moderns, es particular Fra Francesch Diago del Orde de Predicadors, en lo llibre primer de la Historia q. fa dels victoriosissims, y antichs Comtes de Barcelona en lo Capitol. 18. al qual Author encare que modern) per esser tant diligent, y puntual, y per conseguent molt verdader en averiguar antiguitats de Historia, se lite de donar tant q. mes credit, que amolts altros encara que foren antichs. Aquest tradizant en lo lloc sitat de esta perdua de Hespanya diu que fonc a. 11. de Novembre dia de S.t Martri Bisbe, y Confessor, del Any 714. y que fonc serca dela Ciutat de Xeres en la terra que apres se digue Castella, en lo qual lloc, y dia presenta lo Rey Don Rodrigo Ultim Rey dels Gots, la Ultima batalla als Moros, los quals restaren vencedors della, y per conseguent de casi tota la Hespanya, prosequint aquella per tota esta terra ahont trobaren ninguna, o, molt poca resistencia, y per esta causa ab manco de quatre anys, que esta es la opinio mes, en fa se foren sots. los moros dela major part della. Perque en lo any. 716. ia tinguieren guanyada totas las terras de Castella, Portugal, Granada, y Murcia: acceptades las montanyes delas Astorias y Oviedo ahont se retirare lo Christians Godos de Aquells parts, ab ajuda, y capitania de Don Pelayo qui apres foc Rey dells, y delas ditas montanyes.

En aquest any de 716. guanyaren tambe los moros lo Regne, y Ciutat de Valencia.

Lo any q. los Moros entrare en Cathalunya, y que guanyare Barcelona

Lo any seguent (prosequint aquac esta conquista) de. 717. entraren los Moros per Cathalunya la qual tambe guanyaren iuntament ab la famosa y antiquissima Ciutat de Barcelona, y las ell de Terrassa que per esser tan forts y proueits estas ~~dues~~ dos llochs los dona molt que entendre, [illegible] algus que lo ca[illegible] dominaren los m[illegible]

Rendida esta Ciutat [illegible] di que per hauer y algunas memorias y rastres antichs de guerras [illegible] vull determinar en afirmar [illegible] ni altra per veurer de altra [illegible] lo poder dels moros tant gran, y [illegible] fan poq restaren poder dels moros celona, pero ab grans auantatges tats per als Christians que en [illegible] gueren restar, los quals entre [illegible] foren q. sempre tingueren Iglesia bertes ab culto Diuino, en part[illegible] la Cathedral ahont may y festa[illegible] ni clero ab molta frequencia de [illegible] com hodia lo dit fra diago en lo [illegible] eritat: Discorrent q. apres los mo[illegible] tota la terra de Cathalunya la [illegible] par en dins poch temps acceptades las parts dels monts Pireneus [illegible] balls, y terres que ab ells fronteri[illegible] esta part de Cathalunya, ab [illegible] ren forts los Hespanyols Godos [illegible] parts los quals may se rendiren [illegible] ros nils dexaren entrar en dites [illegible] tanyes, ans desde ellas foren gran[illegible] nys al moros lleuat los algunas [illegible] q. ia tenian: major mēt ab ajuda [illegible] por temps los tingueren a grauo[illegible] copia de gēt los q. barons qui [illegible] se digueren de Cathalunya, [illegible] ger Cathalo Capita dells com [illegible] escut de las armes Marpetame[illegible]

De la manera que prenguieren Moros a Cathalunya foren lo [illegible] de Arago, y Saragosa, ab Pampa[illegible] Nauarra; Sino foran las monta[illegible] de Sobarbe, y Ribagorsa, ab [illegible] ras, y partides aderes a ellas [illegible] las quals se retirare, y foren sots [illegible] los Christians Hespanyols Godos [illegible] ditas terres, y en ellas al[illegible]

Lo any q. los Moros entrare en Cathalunya, y que guanyare Barcelona

[illegible] Christians

Rey al cap de Pe[illegible] la
anys 720, q dels anys 724 (com hore
Aurel Hieronim [illegible] Franquas) Al Rey Dõ
Garci Ximenes lo qual se intitula Rey
de Sobarbe.
En dites [illegible] Ths sobredits dels Monts
[illegible] zren, y foren fors los
[illegible] temps que Hespanya se
[illegible] tos tingu principi la re=
[illegible] lla, la qual com dit esta
[illegible] manco de 4. anys y tarda
[illegible] orar se 777. anys onmes y
[illegible] nas. perque se perde com ia esta
a 11. de Noembre. 714. per culpa
del Rey Don Rodrigo; y se acaba de gua=
nar ab lo fauor de Deu omnipotent, per
[illegible] di del Rey Don Ferrando de Ara=
[illegible] gon de aquest nom cognomenat
[illegible] Catholic a 2. de Janer del any del
Sõr. 1492. en lo qual dia entra en
la Ciutat de Granada ab plenitut de
conquista del dit Regne, que fonc lo
darrer ques acaba de guanyar dels mo=
ros. Gloria molt gran de la casa Re=
al de Arago y dels subdits della pus al
lo gran valor, y esfors que lo Sõr. los dona
mostrouen dell esta tan gran gloria y hõ=
ra, y libertar a Hespanya de la secta
mahometana, y tiranias dels Moros.

Tornant ala narracio dela perdua de
Hespanya, y dexant apart (per no ex=
se aquest loc) lo que foren los Christians
retirats en las montanyes de Sobarbe,
y de las Asturias, dit dels nostros de
estas partides de Catalunya que esti=
gueren en los sobredits monts Pireneus
retirats mes de 60. anys, cobrant des=
de alli algunas terras en las parts ba=
xes, y fent moltas entrades en las ter=
ras ocupades per los Moros; los quals
vehent los danys que cadal dia rebian
dels Christians de estas montanyes,
y temintre de majors, procuraren ab
totas las forsas entrar en los de estos
llocs; los quals per esser tan fragosos,
y per consequent tan inexpugnables,
y tenir los que alli estauen las parts
de Franca seguras, y esser ells de altra
part personas de tant gran valor, y es=
fors, no pogueren los Moros exir ab
la pretencio. Pero com la fortuna esta
varia, y incostant en son ser; temeren
que per dexar en vn dia lo que ab
molts anys hauian guanyat, y con=
seruat; y desjant estendres en senyo=
rias, y terres; y exir de aquelles apreu=
ras de montanyes, y que ells a soles no
eran poderosos pera executar estos de
sigs per beurer la multitut gran de
morisma que tenia occupada tota
Hespanya; y estar ells sens capita apres
dela mort de Oger Cathalo per la
qual se oren tornats a retirar en di=
tes montanyes; determinaren de
elegir y prendre per capita, y Sõr. algũ
gran princep, qui correspongues ab
lo seu valor, animo, y desig; y per so de
comun consentimẽt, y acort, expontã=
nea, y liberament; cridaren per son
capita, y Sõr. al Gran Emperador Car=
los Magno Rey las oras de Franca: al qual
anaren: seli offerireng vasalls y subdits,
a ells, y totas las terras que de present te=
nian, y poseyan en las ditas montanyes,
vals, y altres partides adorents a elles,
y alas que ab lo fauor del Sõr. y ajuda
sua anirian guanyat ab tal que li ai=
das, y affauoris en esta empresa, ils con=
seruas apres y mantingues ab las lleys,
y libertats que ells ia las oras tenian, y
ab altras que llauors li demanare, que
entre altres foren que poguessen ells go=
sar delas antiguas dels Franchs, o
Francesos naturals dela Franca vasalls
seus; del que fonc molt cotent lo Empe=
rador, acceptantlos la offerta que ells
li feyen, y prometent los ajuda en la di
mãda

† estos Christiãs

q a cãs dells y de part de tots

ó pactes ab los pro=
ros Cathalãs ells qi ren
en fer Rey, y Sõr. al
Emperador Carlo Ma=
no.

Y a qual co=
sa, y promesa
li fore pera el,
y pera los suc=
cessors ere ab
estos pactes, y
condicions,

manda ab tot lo demes que li proposaré los embaxadors de part de tots; complement è y rouaxe tot assao ab dos actes que entre altros se aportaran ala fi de la escriptura que esta apres de estos tres escuts de estos ~~tres~~ Emperadors, y Reys de Franca; que la hu es del Emperador Luis Pio, y laltro de Carlos Caluo fill, y Net que foren del dit Emperador Carlos magno en los quals los dits Emperadors, y Reys confesen esta Veritat de esta donacio que tan libera y exponta=nea foren de si y de sas terras los Christians Hespanyols que en estas nostras parts estauen retirats, qui foran nostros progenitors, y recuperadors de esta terra de Cathalunya y fundadors de aquest modo de gouern republic, que pera subjecte a Rey es lo de major noblesa, y libertat, y de majors perrogatiues que de ningun altro de quats sellig, nis tro=be en lo mon, y de assi tingueren origen, y principi los tan famos, y honrrosos pri=bilegis, y libertats de Cathalunya tan celebrats per tots, y tan diuersos nati=ons, y enuegats per algunas dellas. Ya=xi per totas estas causas, y per esser aquest gran emperador Carlos magno lo mes ser=ca Rey Christia, y poderos princep que mes prop de sas terras tenian, y de altra part per lo gran nom, y ~~fax~~ fama, que dell, y de sas Victorias, y triumfos se celebra=~~ua~~uen per lo mon, lo elegiren per ca=pita, y sor, y restaurador de la perdu=da, y desolada Hespanya sa patria tan a=mada.

Esta demanda, y offerta tan libera, y bolu=taria ab los sobedits pactes, y condicions accepta lo magnanim Emperador ab grandissima solitat, y contento ab la qual els oferen a tot lo que li demanare. Pero per estar occupat las ores ab gra=uissims negocis, y ab barias y diuersas guerras que dintra sos propris Regnes tenia, com ab los autors que escriu co as de [illegible] posar per obra tant presta lo que los dessiauen, pero en lo entretant que es dauie a venir personalmet, no obstans occupacions, y guerras que tenia, es tant, y tan gran lo desig que tenia fauorir los en tan Sta demanda. rio, los enuia sert socorro de gu[illegible] que ab ell se entretinguessen, y [illegible] sen als mores: lo que foren los nos[illegible] dissim esfors, y valentia com[illegible] exir delas ditas montanyes, y va[illegible] tendres en las terras baxas en las [illegible] guanyarex algunas plasas.

En donar lloc al Emperador las gu[illegible] y occupacions tan urgets que tenia que personalment ab poderos ex er[illegible] entrant per las nostras parts de Hes[illegible] en Cathalunya que las oras sedey[illegible] lia Gotica, Juntament ab los nostros [illegible] panyols delas montanyes, tirant pe[illegible] parts enuers Urgell arribaren de[illegible] a Guesca, y Saragossa. y fonc esta pri[illegible] ra entrada en lo anu de Xpo. de 7[illegible] com hodiuen molts Historiadors en[illegible] cular Hieronim Zurita en los prim[illegible] capitols del primer llibre dels Anna[illegible] de arago, que ab tanta erudicio, y [illegible] generia compongue, al qual en aqsso se [illegible] rex fra Diego en lo lloc sitat assegu[illegible] demes auant que per lo mes de Noui[illegible] aquest any de 781. que Carlos Magn[illegible] tra en Hespanya los Christians de [illegible] nostra Ciutat de Barcelona, y del Ca[illegible] tell de Terrasa, que biuian ab la Sta [illegible] Christiana, ab Iglesias, bisspe, y Clero [illegible] de sobre esta dit, bista esta tant bona [illegible] casio se alsaren contra los moros de [illegible] se al dit Carlos magno ab los matex[illegible] pactes, y condicions que los sobedit[illegible] Godos Hespanyols delas montanyes [illegible] donats y ofers, ab los quals, y de [illegible] sexa manera lo accepta lo magnan[illegible] emb[illegible]

Emperador, donantlos y cõfedintlos los
[illegible] extos priuilegis, y llibertats.
[illegible] onc la primera vegada que Bar=
celona se cobra dels Moros, que per esser
[illegible] mera molts, y los Christians poths,
[illegible] le dit Emperador tan occupat cõ
[illegible] fonc forçat de tornar
[illegible] al moro Zaet que seera apode=
[illegible] apres que Barcelona sefonc do=
[illegible] al Emperador Carlos, la qual
[illegible] fins als temps dels Emperadors
[illegible], y Carlos Caluo, tingue vari=
[illegible] sos successos, com ho diu fra
[illegible] en lo Capitol 19 del llibre pri=
[illegible] sitanto del mongo Benito (aqui ell
[illegible] allegua y segue) lo qual ho diu des=
[illegible] manera tractant de Barcelona, Al=
[illegible] mante rerum eventu, nunc Franco=
rum, nunc Sarracenorum ditioni sub=
iiciebatur. Y en lo llibre que auat sen
tara intitulat Annalium, & Historiæ
Francorum que es de molta authoritat, y
[illegible] dit tractant del matex, y delas co=
sas succeydes al Emperador Carlos Mag=
no en lo any de 797. diu lo seguent.
Barcinona Hispaniæ ciuitas, quæ iam pri=
dem à Francis defecerat, per Zatun Sa=
racenum præfectum eius Carolo red=
dita est. De hont se veu los Varivens
que tenia Barcelona per aquestatesps,
y um ja era de Moros, ja de Christians
fins als temps sobre dits de Luis Pio, y de
Carlos Caluo que la auanyaren de pro=
pe it. no obstant que alguna altra ve=
gada se perde apres, pero fonc per po=
quissim temps.
Estas tan varias perduas, y recupera=
cions de Barcelona dins tan poch tepps,
han causades tantas inseritats de Opi=
nions entre los Authors que an tractat
de ello, los quals per no estar ben asa=
ments dellas, no saberan distinguir las
vnas de las altras, y alguns de mol=
tas nan feta vna, y tant se alcotar:

en escripturas antigas, y autentiras del
Arxiu de Ripoll que jo he vistes, y llegi=
des; y tot lo que toca a Historias de Cõ=
tas de Barcelona, y Reys de arago fiu
copiar quant ani alli per est effecte,
que fonc per lo mes de Maig del any 1600.
diuen lo matex que assi se va dient,
y se conformen ab estos y altros Authors,
encara que es troba alguna diferesãcia
ab los anys. Perque en ditas escriptu=
ras tractant de Aquest Emperador
Carlos, se llig de la manera seguent.
Hic Carolus dictus magnus Anno
Domini 786. cepit Ciuitatem Geron=
de vincens in prelio Alacometum
Regem ipsius ciuitatis. Hic ab que se
veu que fonc esta entrada tres anys apres
dela sobre dita; aquest any se pot con=
cordar ab lo primer desta manera, si es
que las entrades que Carlos Magno feu
en Hespanya, y Cathalunya foran dos,
o, mes: en la primera de que entrar (cõ es
tadit) per las parts de Vrgell, de hont a=
rriba a Huesca y a Saragoça, y ara torna
da per Barcelona, y vista la bona occa=
sio per los Christians naturals, y habita=
dors della se li donaren, com es tadit, y
que de assi tornat sen en Fransa bolque
pendrer Gerona cõ a Ciutat tant veyna
que li era, la qual per la matexa raho, re
ment, è dolque Carlos faria, è era tat
fortificada que no la poque pendrer, y
fot a 2 de que succeyr per lo sobre dit
any de 781: y apres en lo de 786. de=
que tornar ab major, y mes refet exer=
sit y prengue a Gerona. Perque es sert
que Carlos Magno feu dos, o, mes entra=
des en Hespanya, y en la vna delles pre=
gue a Gerona com ho diuen totas las
historias de son temps, en particular
las Francesas y las memorias tant pub
licas y certas que de asso y ha en la ma=
texa Gerona y en altres parts de Catha=
lunya è particular en lo monestir de
Arles.

& de altro Au=
thor, y

+ Aquest mõgo Beni=
se diu Arimoino, y al
tes se dete Annoni q
es, è. futior de vna
Historia Fabesa mo
serta, y verdadera
dita comunet Hi=
storia Annoniana

* y dela recuperacio
della en lo capitol
87. del llibre 4. so
bre aiit lo Mongo
Arimoyno comesa es
capitol per estes pa
raules. Barcinona
ciuitas in limite
Hispanico sita, que

¶ y prosequint aua
ò matex Aymoino
lodit Capitol. diu
Tandem per Zatin
Sarracenum, qui
tunc eam in ualera
regi reddita est. y
lo matex author
lo Capitol 90. del
matex llibre 4.
tractant del dit Em
perador Carlos Mag
no, y delas cosas de
Barcelona diu ex
ca dia, ita est ca
pitol. 19 seguent.
Ipse vero (parlat
de est Emperador)
celebrato die na
talis sancti Joan=
nis Baptistæ aqua

Eboreiam Alpes transgressus in Galliam reuersus est. Ipso estate capta est Barcinona ciuitas in Hispania iam biennio ce
sessa: Zatim præfectus eius, & alij complures Sarraceni comprehensi.

biles com auãt se notara; ò, que alguns dels escriptors, y authors ab esta varietat deguyren atribuir ala vna entrada lo q. feu en la lora, com esta aduertit, y notat. ò, com es mes cosa fasil de ser deguyren errar en lo escriuyer lo numero vltim del any que per posar 781 deguyren posar 786. ò, al contrari.

Vist se haja ab tot lo referit; y ab lo que demes auãt se dira, y se posara copiosament apres dels tres escuts seguents ~~com~~ se veura claramẽt, com los Emperadors Carlos Magno Lluis Pio son fill, y Carlos Calvo son net, qui foran tambẽ Reys de Fransa; foran sors del Present Principat de Cathalunya per la qual cosa se posan los escuts de sas armes en lo seguent loc, apres delas dels Emperadors Romans, y antes delas dels Comtes de Barcelona.

y Reys Godos

Estos tres Emperadors y Reys de Fransa lo temps que vi gueren vsaren per escut de sas armes delas del Imperi Roma, y delas del Regne de Fransa totas dins vn escut, pero ab diferent composicio de Armoria los vns dels altros conforme estan pintades, y designades en los 3. seguents escuts: los quals he trets de vns llibres molt antiens de Armoria que son arribats en mon poder y de altros authors graues y memorias antiguas, en particular las de Carlos Magno se troban en algunas parts de Cathalunya, com es en Gerona y en alguns Abadiats antiens de Benets en particular en lo de S.ta Maria de Arles ahont esta la sua corona Imperial, y en ella las ditas armes, las quals, y las de sos fill, y net son las seguents.

Emperador Carlo Magno

Cathalunya

[illegible] primer de Or,
Sabba, membrea, è
Tabba, Corona de Or. Lo
lemis de flors de lis.

Morque fonc aquest bon emperador Carlos Magno que fou en lo Any de Christo de 815. apres de hauer regnat 47. any sucseiti lo Regne de Franca y senyoria de Cathalunya en Ill Bnic Luis cognomenat (per tran bondat y virtut) Pio, qui tambe fonc emperador. Este Emperador Carlos magno lo temps que vigue apres de hauerli feta donacio de esta terra de Cathalunya, y Ciutat de Barcelona los naturals, y habitadors dilla la conuerna, y regi per sima=tex ab prou g[illegible]res, y perturbacions que sempre tingue ab los moros, prenent per coatgutor en lo gouern, y guerres al Emperador Luis Pio, en Ill, que ja biuint ell extra ab exercit en Cathalunya quatra dels moros, y est corregnar juntament ab son pare hacia al alguna cofusio de anys ab los authors, donatlos a tots dos mes anys dels que regnare, o attribuirne al hu lo q. era del altro

Emperador Carlo Caluo

Carlo Caluo

Or, una Aguila de [illegible] coronas [illegible] [illegible] bras, è armas de Sabba. [illegible] esceu de Azur, semis [illegible]

[illegible] lo sobredit emperador Lluis [illegible] en Franssa grans perturba= [illegible] guerras, entre sos fills, y altros per [illegible] de la succesio en lo Regne, com ho [illegible] totas las Historias franseses [illegible] particular las sobre allegades; estas differencias duraren des del any 840. que mori est Emperador, fins en lo de 844. en que comensa a Regnar en Fran sa y en esta terra de Cathalunya lo Em= perador Lluis Carlos Caluo son fill. Quat comensa a Regnar est emperador, era Comte de Barcelona Guifra Primer de aquest nom, pare de Guifra Pelos que fonc lo 2er ser comte de Barcelona.

Concedi est emperador altos privilegi cō emblat als del emperador Lluis Pio son Pare, lo original del qual esta en los arxius de la seu de Barcelona, y la co= pia dell se posa aciat en son lloc, cō tanbe si posa la donacio q. feu de las armes dels 4. pals vermells en camp de or, y del Comtat de Barcelona, al Comte Guifre Pelos reseruat si tat so= lamente lo seu honrros que fonc en lo any de 874. esta donacio com aciat se dira tot capiosamēt.

Son est bon Emperador Carlos (que apres de hauer feta esta donacio sobredita del comtat de Barcelona) en lo any de 878. hauent regnat 34. anys, y tingut lo do= mini directe, y senyoria de Cathalunya 30. anys.

Llibre Primer

Emperador Luís Pío.

Illustre P.

primer, è dar=
saquela de 2. caps de
de Or, membreas, è Ar=
segon, e ters de Azur
de Or.

Lo matex any que lo Emperador Carlos
magne morí q. fonc lo de 815. comensa
a regnar lo emperador Lluis Pio son fill
quitarde tinguè lo mando, y senyorio de Ca=
thalunya tot lo temps de sa vida que fnc
fins enlo any de Xpo. de 840. è q. morí.
lo dest Emperador enlos 25. anys q. reg=
na, tinguè moltas guerres ab los moros
de Cathalunya, y ab alguns enemichs seus,
y de la Iglesia, per las quals no podia a=
sistir tant personalmet enlas cosas de
esta terra com ell dessijaue, y lo cas re=
quiria, y per so apres de hauer alcansados
algunes victorias, y terras als moros de
Cathalunya, dona lo cotat de Barce=
lona ab seu, y subiecció graue a Bera, q.
fonc lo primer Comte de Barcelona, ya=
pres a altres com auat se veura apresa=
ment. Conseds en son temps algons pri=
uilegis, y exepcions als habitats de esta ter=
ra, y als sors della que per esser ells de=
lanta importancia pera Cathalunya se po
saran auat juntamet ab altro del Em=
perador Carlos Calvo son fill.

Seguexse vna narracio del modo vforma ab la qual los 4. primers Cõtas de Barcelona tinguerẽ, y poseiren lo dit Cõtat.

Antes de entrar en la explicacio del origen, y principi del escut delas armes del Comte Guifre Pelos segon de aquest nom, y Quint Comte de Barcelona, y de sos successors; sera cosa cõuenient, y apropòsit tractar en aquest lloc sitos quatre primers Comtas de Barcelona antecessors seas, qui foran Bera, Bernat, Guifra, y Salomo: foran Comtas proprietaris, o, comendataris de Barcelona per los Reys de Fransa: per intelligencia dela qual cosa se aporta lo segueut.

Lo temps que Carlos Magno fonc Sor de esta terra de Cathalunya so es desde que los barons, y Barcelonesos lay entregeren fins a que morí que fou enlo any de Xpo. de 815. en que anaren cofor me diuen vns 34. anys, y com bolen altros 39. regí ell matex esta terra, ab ajuda dels naturals della, ab moltas guerras, y perturbacions que tenia de continuo ab los moros que cada dia li rebellauen ab lo que se anaue guanyat, com ya esta dit, y notat ab la escriptura que antes dels tres escuts de estos emperadors, y Reys esta posada.

Morí lo emperador Carlos Magno en lo Any sobredit de 815. succeyli en lo Regne de Fransa, y Imperi son fill Luis cognomenat Pio, lo qual tabe succeyi en lo estat y terres de Cathalunya, y en aquest (com auãt senotara) li succeyen tot, son fill, lo Emperador Carlos Calue. Estos los temps que bisqueren essent Sors de Cathalunya dela manera sobredita, pera mantenir la terra ab pau, y justicia; y conseruarla ab sa hobediencia, y per altra part defensarla del poder dels moros, sos continuos, y domestichs enemichs, posaren en ella guarnicio de Godos, naturals de esta matexa terra; com ho diuen algũs authors, is collegex de escripturas autenticas del Arxiu Real de Barcelona, confirmante tot aso Fra Diago en lo primer Capitol del llibre segon, y era capita de esta gent abtitol de Comte, los quiu eran de Barcelona, aqui los dits Reys anomenaue, y donauen aquest Comtat, com fora Bera, y no Bara, Got de nacio natural dela Gallia Narbonense. Bernat, o, com diuen altros Berhardo, o, Bernharto, natural dela matexa Gallia. Guifra, Gofre, o, Godofre que tot es vna matexa persona, tanbe Got de nacio natural, y Sor. del lloc y Castell de Ria, o, Rivia en la Gallia Narbonense enlo Comtat que de present se diu de Rosello, y Vegueria de conflent, y Salomo Cauatier Frãces.

estos

estos tingueren lo Comtat de Barcelona, y mando en Cathalunya per los dos Reys de Fransa, y Emperadors sobredits, no en comanda, y pera sert temps; cõ molts an preres, y dit, y es rasi aquexa la cõmuna opinio; sino ab dret, y proprietat hereditaria, pero molt llimitada, y ab feu graue, y molt carregual, y subiectes als Reys de Fransa; y ab lor poder, y mando molt llimitat, per atu=rarse molta senyoria, y jurisdiccio los dits Reys en esta terra, y donarne de altra part molta ab exempcions als naturals de ella per los grans priuilegis queis consedien: de hont (com ẽ altres llochs se mota ~~en tiro~~ y dela donacio que tan liberament se feu a Carlos magno ab las cõdicions sobredites) an tinguet principi los priuilegis, y llibertats de Cathaluny; y lo poder, y mãdo llimitat que en ella tenen los Reys que de present ho son della; com la experiencia quotidiana nos amostra. Y mes llarguamet se collegira tot lo dit dels altes que ala fi de esta narracio se posaran.

Proues demes auant esta veritat esser estats los sobredits Comtes Sors proprietaris de Barselona ab feu graue, y que may los Reys de Fransa los donauen aquest comtat per sert ni llimitat temps, ni durant lo beneplasit dells, com fan de present los Reys de Hespanya als virreys que anomenen, y prouehexen pera Cathalunya, y altres parts de sos Regnes, sino en titol, y proprietat; per no constar lo cõtrari en memorias ni escripturas antigues algunes; que si de aquexa manera se fos donat dit comtat, ~~no~~ auria ni sempre algna memoria, o, nota; y de altra part estos comtes (acceptat los casos de jurisdiccio q. los Reys se aturauen, ẽ lo demes, y ab lo titol, y modo de gouern, axi lo republic com lo de la guerra se tractauen sere com a sors propris, y naturals, y com a tals los hobeyen sos sub com consta ab escripturas, y memorias de aquells temps, y dels sobredits anys y axi, ~~que~~ may aquest carrec, y mando sels lleua, ni l'mudaren per es que encaraque a algũs dels sors ren lo Comtat, fone sempre p nita, o, per amilloraríos molt feu ab Bera Primer cõta de lona perlo que lo inculparen del Emperador Lluis Pio de nada fauor, y ajuda a Ayzon Vis que intentaue de cobrar Hespanya, tinuyr pera si lo Regne dels Godos qual ab bn bon exersit, y ab ajuda Bera hauia passats los monts Pi neus, y era entrat en Cathaluny per las parts de Urgell, y Vic, em ra que no arriba a Barcelona ni de ella consentiren may ab este ses, antes sempre se mantinguere en la hobediencia, y fidelitat dels Reys de Fransa, la qual per guarda axi com la hauian promesa auia al dit Emperador, acusant a Be deuant ell, del crim que quant la fidelitat de tots anaue comet com mes llargua, y copiosa mẽt prote lo dit fra Diago en lo sobre capitol primer dellibre segon, quanto ab vna authoritat dels nals de bn mongo Benito lo q tractant delas cosas de aquest tem rador Ludowico Pio, en particu delas que li succeyren, y feu en 820. se celebrat corts en la Ciutat Aquisgran, diu que en elles acus los Barselonesos a Bera de traicio ida la accusacio dela qual nos pog fensar per justicia fone condemnat se defensas per batalla acauall el acusador, com las oras se acostum del qual fone vensat, y condemnat pe cort a lleuar lo cap per esser crim

quies Aimoino en altra manera dit Annonio en la Historia q. la dels coms de Barsa que es bn llibre de molta authoritat y veritat y com ja esta notat q. per esser tãt verdader est author ciue ter estãnotas cada vega dadab tanta puntualitat.

si la sua Magestat li fa gracia, ha comes,
se lo imperaor, ans de grandissima
misericordia li remuta esta pena, y senzē=
ra en desterro, a Roan, com se collegex
de que diu lo dit Mongot ab las rahons
que ja li referides per Fra de Diago en lo
[illegible] conuenta Bera Comes
[illegible] diu fraudis, & infide=
[illegible] suis insimulabatur, cū
[illegible] equestri pugna confli=
[illegible] vinceretur. Cum quod re=
[illegible] estatis capitali sententia dā=
[illegible], parsum est ei misericordia
[illegible] eratoris, & Rotomagum exilio
[illegible] eriptus est; y en un libre estampat
[illegible] Paris lo any. 1588. ab priuilegi re=
[illegible], y apres en Francfort lo any 1594.
[illegible] titulat, Annalium, & Historię Frā=
[illegible] cum ab anno Christi. 708. ad an=
[illegible] num. 990. que es un llibre de molta
[illegible] dadera Historia contenguda en
[illegible] tots los. 282. anys del que en ella se tracta,
[illegible] la qual se proua no sols ~~se proua~~ ab la con=
[illegible] formitat del temps, y de altras Historias
[illegible] tas aprouades; pero ab copias de ac=
[illegible] tes de arxiuos, dels quals alguns
[illegible] se aportaran ala fi desta narracio per
[illegible] proua lo demes que en ella se tracta.*
[illegible] en un tractat que aporta, y es lo primer,
[illegible] titulat Annales incerti auctoris,
[illegible], tractant de las cosas del sobredit Em=
[illegible] perador Luis Pio que succeiren en los
[illegible] lo dit Any de. 820. diu desta ma=
[illegible] nera, Bera comes Barcenone, infideli=
[illegible] tatis à vicinis suis insimulatus, cum a=
[illegible] cusatore suo equestri pugna confligere
[illegible] conatus, vincitur, & de reus mages=
[illegible] tatis capitali sententia damnatus,
[illegible] parente et Imperatore, exilio depor=
[illegible] tatur, las quals paraules concordan
[illegible] ab las del mongo Benito sobreditas.
[illegible] en altre lloc del matex llibre en tractat
[illegible] que aporta intitulat Vita Ludouici Pij
[illegible] Imperatoris Karoli Magni filij Incerto
[illegible] auctore, se da tamen coetaneo: diu lo se=

quent. In palatio quoque Bera Comes Barcinonensis, quum impeteretur a quodam vocato Sanila, & infidelitatis argueretur; cum eodem secundum legem propriam, vt pote quia vterque Gothus erat, equestri prelio congressus est, & victus. Sed quum lege in eum animaduertēdum esset, vt capitali sententia tanquam reus magestatis feriretur, Imperatoris tamen clementia vitę reseruatus est, & Rotomagum consistere iussus. y aquest autor tant solamēt anomena lo acusador de Bera ques deye Sanila que com diu era cotempora de Ludouico Pio de quel conexer, o tenir intelligencia dell.

Per totas estas cosas sobreditas fone lleuat lo comtat de Barcelona a Bera, lo qual Comtat lo matex Emperador Luis Pio lo dona, a Bernat qui fone lo legō Comte de Barcelona en lo matex any de 820. y aquest lo poseu fins en lo any de 828. en lo qual lo matex emperador Luis Pio estant celebrat corts en la Ciutat de Vormacia, y entenent lo gran valor, y fidelitat de aquest comte, y los grans treballs que hauia tingut en defēsar, y desliurar la terra de Cathalunya delas perturbacions ab que Bera la hauia posada lo enuia a sercar per lo mes de Agost del matex any de 828. y alli pera remunerarlo dels molts y bons seruicys que li hauia fets axi en defensar la terra de Cathalunya, y Ciutat de Barcelona del sobre dit Ayzon, y expellirlo del Cotat de Ozona, ahont se era fet fort, com tambe per cobrar dels moros tot lo que ells ab la entrada de Ayzon se eran apoderats, com ho diuen las constitucions de Cathalunya, y altros, lo feu camarer seu en las ditas corts, donant li molt mando, y preheminēcia en sa casa y cort, y honrrat lo molt en tot lo demes, per esser persona tan benemerita, y de tantas parts en valor, y prudencia, y bondat: com ho diu

Platina

+ Armoino en la sua Historia Innoniana en lo capitol 108. del llibre 4.

Recullas tot lo q. en ell se diste per Pedro Pithoei al qual le quex molt lo Cardenal Cesar Baronio en los seus an=
[illegible] en particular en lo tomo none que es gran calificacio y abono de est llibre

Platina enla Vida del Papa Eugeni se-
gon de aquest nom tractant delas guerras
que per aquest temps tenia lo dit Empera-
dor en Bretanya, Panonia, Aquitania, yé
altres parts, per las quals Ayzon, y los moros dela
Gallia Gotica hauian tingut occasio de
Rebelarse, alabamolt al nostro Comte ab
las paraulas seguents Solus autem Ber-
nardus Barchinonensium Comes terra,
mari que vexatus Imperatoris fide per-
mansit, y per esta occasio dexa Bernat
lo Comtat de Barcelona.

Aprende totasso y posat aquest Bernat en
lo carrec, y honrra de Camarer, Prouey lo
matex Emperador Lluis Pio lo Comtat de
Barcelona (tambe en proprietat y ab lo
feu Graue) en la persona de Guifre, o Jo-
fre, Got de nacio y Hespanyol, natural, y sor.
del Castell de Ria, o, Arria en la Gal-
lia, Gotica, o, Narbonense; en lo comtat
q. de present sedia de Rosello, y Vegueria
de conflent: persona de grandissimas
parts, y valor, y de gran llinatge, onde
valencia del Emperador Lluys Pio, per es-
tar casat ab la Infanta almira q. com di-
uen las escripturas de Ripoll, y lo Ma-
go Fabricio Gaufrido enla sua chroni-
ca, era esta sora Filla de vna Germana
del Rey Pipino qui era cosina germana del
Emperador Carlos Magno. *

Feuse esta donacio del Comtat a Guifre per
lo sobre dit Emperador Lluis Pio, en lo
matex any q. prouey a Bernat pera
camarer seu, que fonc en lo de 828. cō
es aquesta la mes comuna; y serta o-
pinio la qual proua molt be Fra Di-
ago en lo capitol 4. del llibre sitat.

De aquest comte de Barcelona Guifra
que fonc lo terser en numero, y pri-
mer dels de aquest nom; te origen, y de-
ualla la inclita, y antiquissima casa
dels Serenissims Comtes de Barcelo-
na, tan temuda, y respectada per los
Moros, y altres enemichs de ella: y tan a-
fortunada, y prospera axi en las bata
y extencio de estats, y Regnes, com
la successio, y desendu
Regi, y gouerna aquest bon comte
lo Comtat de Barcelon
dencia, y valor per e
en las quals dilata molt
nyat moltas vilas, y llochs
Catalunya, per las quals
merexer, y valor fonc molt
Rey, y sor. lo Emperador Lluis Su
feu sempre molta fauor, y honrr.
y la bona fortuna que sempre ting
jensant la gracia del Sor. en lo gou
de sos estats, y prosperos successos
victorias que de continuo obtenia
moros, foran causa de que fonch mol
uegat, y tenir de secret alguns en
y enemichs, com es cosa molt acostum
de hauerlos y en las cortes dels gran
ceps, y Reys, y patir sos priuats, y a
rits estas, y altras semblants m
as, y calamitats, y lo qui entre esters
mes se asenyala quantra del Comta
vn caualler Frances anomenat Sa
qui per totas estas cosas, y per gran
que tenia de altra part de hauer p
lo Comtat de Barcelona, anauen
quinant, com, y de quina manera
descompondrer a Guifre, y exir
esta pretencio: pero tot lo temps
que lo dit Lluis Pio com veye lo par
tan gran que entre ell, y Guifra, y
uia, y lo molt que de altra part lo
maua; no gosa may en tot aques
amostrar ala descuberta esta a
cio, ni lo mal animo que quant
nostro Comte tenia, fins que ve
sio ason parer oportuna. † Yaxi co
mort del Emperador Lluis Pio
en lo any de 840. parexent
oras era bona la occasio per
Carlos Caluo no succey tant prest
Regne de Fra al Emperador
fon pare apres de sa mort fins al

* Esta Almira muller de Guifra nacot e ser filla de la germana de Pepino ques diu estu dura ¿no qui de uia esser neta ser gi pera e seria fina aque rendole en ualir mes estas 2. otras y sarica da vna cosas ini serra de sa anus de edat oy ms por creuer sino a los ar ori aquest en 8 y desui rb mysitue de no oiuiar se a altre generacio

† que per ell fonc la mutacio del gouern en lo Regne de Fra sa.

[illegible] quatre anys [illegible] no fone la sua sue=
[illegible] de 844. per cau=
[illegible] cacions quey ague en=
[illegible] fills de Luis Pio, y altres,
[illegible] totas las Historias frã=
[illegible] temps, y perso, y
[illegible] de Altra part que lo Rey
[illegible] que apres fonc emperador,
[illegible] tan afficionat alas cosas
[illegible] Guifa, com hauia fet son=
[illegible] y que per esta occasio, y per las
[illegible] upacions que tenia en assosegarse
[illegible] son regne quel tenian molt occu=
[illegible] at, y diuertit de altras cosas, no y
[illegible] uria ab ell tanta difficultat de tro=
[illegible] bar entrada pera poder derramar sa
malisiosa ponsonya, comensa adirli
grans mals de Guifra, y alleuarli
que ia no bolia regonexer ninguna
manera de superiorita, ni senyoria ẽ=
lo Comtat de Barcelona, ala casa
Real de Fransa, y que no pretenia re=
nir lo Comtat en feu per ella, sino
ques tractaue com Sor. supremo, y ab=
solut: y que aistancia, y persuasio sua
feye, y procuraue que los de esta ter=
ra de Cathalunya fesen lomatex y l
tinguesen per tal; y tant li digue de
esta cosas, y ab tanta efficacia, demos=
trant que sols lo mouia adirley lo exhõ=
tra sua, y aument de sos regnes, y per
la fidelitat que ab son natural, y va=
sall li deuia, y estaue obligat, que
posa al bon Emperador Carlos Caluo
en sospita de la bondat, y fidelitat de
Guifra. Y com los Reys en esta ma=
teria son tan zelosos, y sospitosos, mol=
tes begades mes del que a ell los cõ=
ue, y los casos requerexen, dona mes
credit del que deuia, y merexia la bõ=
dat de Guifra alas paraules, y in for=
mations de Salom. Pero com de al=
tra part era aquest Emperador perso=
na de tanta valor, y Christiandat, y
tan recto, y remirat en totas las cosas
no bolgue acabar de derminarse del
tot en creurer lo que seli hauia
dit sens que primer nol enuias a ser=
car y l oys, y perso, y pera aueriguar
estas sospitas enuia per ell
Sabent lo Comte Guifra la bolutat,
y manament del Emperador, y tenint
auis secret per lo que lo enuiaua a de
manar, com aquell que estaue molt
libero, y sens culpa alguna del que se
li imposaue ana en cotinet en frã=
sa, y pera amostrar mes sa innosen=
cia sen aporta en sa companya a on
sol fill que tenia de edat de deu
anys quey deye Guifre com ell, al qual
apres fonc imposat lo cognom de Pe=
los.
Posat que fonc lo Comte en cami, teme
Salomo que si arribaue en la presẽcia
del Emperador se descubriria la sua
selada, y ambicio, y que lo Comte tor=
naria molt honrrat, y ell quisa casti=
gat, y que no alcansaria lo comtat de
Barcelona (per est medi) que tant de=
sijaue, determina de mudar de trasa:
y perso feu tot lo queli fonc posible en
destorbar estas bistas, en las quals se
foran aueriguades las cosas quell ca
hauia ogosades, parant li alguns llaços,
y impediments per lo cami, los quals
entre altros foran que essent arri=
bat Guifra a Narbona trauaren ab
ell nouas (per bia de conuersacio, y
burla) bns caualers Francesos ami=
chs de Salomo, y la hu dells (que de=
uia estar al cap de estos negocis) per
ferli menys preu, y prouocarlo a ri=
nya, fingint amistat, y llaneza cõ bol=
gue pendrer per la barba (quela a=
portaue molt llarga cõ ho diuen
tots los historiadors) y no podento su frir
lo baleros animo del Comte, posa ma
ala espasa, y en continent lomata per
la qual cosa fonc pres, y aportat en
Fransa: pero parexent li a Salomo q.
tot

q de altra part.

tot asso no era bastant pera lleuar lo comtat a Guifre, y que arribat ala presencia del Rey exiria libero de tot, axi del que ell li opesaue, com de la culpa que podia tenir dela mort del franse que en Narbona hauia feta per hauerli donada aquell tal grã occasio, determina exirne de bna begada, y acabar del tot abell ab noua trayció, pus beye que ab la primera no li podia reyxir, y perso persuadi als parents del mort que bengasen la que Guifra hauia feta del paret dells en Narbona; los quals arribant lo comte a la vila, o, lloc de Sta Maria del Puig de Fransa, fingiren alli ells (com es tacue conservat) bna briga feyrisa, en la qual mataren a traycio lo baleros, y innocentissim Comt, la qual se feu e lo any de 858 que era lo 14 del Regne del Emperador Carlos Caluo.

Sabuda per lo Emperador Carlos Caluo la mort del Comte Guifre, fonch gran lo pesar que della tingue, y tenint lastima de son fill guifra Pelos, procura que fos criat ab gran ~~cuidado~~ cuydado, y per lo comatan deute que li era lo acomona a son gendre Balduino Comte de Flandes pera que miras ab mes amor per lo be, salut, y criansa del mingo, y entre tant que ell anaue crexent behent lo Emperador que lo comtat de Barcelona, y terra de Cathalunya no podia estar sens capita per las continuas guerras, y rebellions dels moros, no sabet encara ni sospitat que Salomo fos estat lo qui hauia causa de la mort de son pare ni las demes altres cosas, lo anomena per Comte de Barcelona durant la menor edat de Guifre Pelos la qual prouisio, o, comanda se feu en lo matex any de 858 que fonc mort lo sobre dit Cte Guifre.

Desta manera ... modo, y tra... el Barcelo... y ell fonc tant solament lo ... que est comtat in comenca... temps com esta dit y fom... mes desditza sua, y pera ... esta manera los mals mea... hauia alcansat; Durali ag... y mando a Salomo per espay... nys (com auat se dira) en los qua... tigue Guifra Pelos en casa del Co... de Flandes, ab la filla del qual se... sa apres, com narran totas las Histo... rias, y escriptoras de aquell temps en particular las del Arxiu de S... poll.

Esta comanda del Cotat de Barce... feta de la manera, y modo sobre di... dels argumets ab que se proua la pr... prietat que tingueren los primers tres comtes (en particular Guifra) de... comta de Barcelona.

Regi Salomo lo comtat (tots los 12 anys que li dura lo mando) ab tanta ... rania, y ambicio com lo hauia pro... per la qual cosa fonch aborrit de tots en particular dels Barcelonesos, los qu... tenint ja alguna noticia de que ell es... tat lo principal author dels trebal... y mort de Guifra, lo comensaren a tenir en pocy no arrostrar a sas cosas com feyen abans, pero per sa innata fi... delitat, y per la necessitat que tenia... las oras de capita pera quantra de... moros, y que ell en asso se aportaue... lerosamet, ofrian sas tiranias, ... tractes lo millor que podian, ma sor... behent que no podian durar molt ... per anar ja crexent, y fentse gran les... bre dit Guifra Pelos al qual aguarden... tots ab gran desig per son comte, y sor... natural, per la qual cosa la Comtesa Almira sa mare may se era meguda de Barcelona.

Altro Argument molt euident de que Guifra

Guifra marit de esta Sora. no tingue lo Comtat de Barcelona en comãda, sino en titol, y proprietat, que ano tenir: [illegible] manera esser que seguida sa mort [illegible] dela manera que fou, sen [illegible] ella aquimatex en fran= [illegible] natural, majorment [illegible] germana parenta del Em= [illegible] y nos fora restada tant de [illegible] pera tant de temps en terras [illegible], y subjectas al major enemic ella podia tenir deuia tenir. Ni: ella no fos estada muller, y mara de Sors. proprietaris de Barcelona e matex Salomo lan aguera treta y esta tornar en sa terra.

Essent Guifra Pelos de edat de 22. anys y de molt gentil disposicio, y forsas isque de casa del comta de Flandres (qui era son sogre) ahõt se era ori at por espay de 12 anys, y se tingue a Barcelona, ahont comdit esta estaue samare, la qual com lo veu foc tangran lo contento que tingue que noya termes ni paraulas ab que se pugue explicar: y en continent ab lo major secret, y diligencia que poque conusca los mes principals y gomenadors de la ciutat en sa casa, en la qual los amostra a son fill, y regonexent lo ells axi per la Phisonomia, y similitut de son pare, com per lo senyal de cabells g. en sa persona tenia que bolen dir algũs lques tenia en las plantas dels peus, y palmells delas mãs, y que per esta raho li fone imposat lo nom de Pelos, lo tingueren, y reberen per son sõr. dessyant aue en public se observas lo q. ells hauian fet en secret, per so seli offeriren tots, en tot lo q. a ell li cõuingues en particular pera es effecte: anant trasant, y consertant modos, cõ, y de quina manera millor, y mes prest se poria ajsso conseruar, y arecutar; pero Deu omnipotent encarg: sufre, y disimula per algun temps ab los peccadors, y permet per sos secrets Judicis alcansen algũs fins de sas malas pretencions, no les dexe apres (de ordinari) gosar molt temps de ellas; ni menos que resten sens castich, y per est respecte lo permete en Salomo conforme sa trayeció, y maldat merexian, lo qual fone que passejantse un dia ell per la Ciutat de Barcelona, no temetse del que tal serca li estaue, seli feu encontradis Guifre pelos, lo qual occasionat de tot lo sobredit, y dessyant cobrar lo cotat de Barcelona que tan de dret li tocaue traua nouas ab ell en las quals arribaren a tractar del que quantra son pare hauia fet, per lo que conexet lo Salomo accusant lo sa propria cõsiencia, y temetse dell volgue aluorotarse quantra de Guifra, y ferlo perdre: pero cõ Guifra tenia la querella tã justa, y era molt baleros per sa persona, sabe tarben defensarse que no sols nol prengueren, pero mata ell en esta refegua al Salomo. feuse esta mort com se troba en lo arxiu de Ripoll, y la aportan los demes authors en particular Fra diago en lo any del sõr. de 870. y en lo 26. any del regne del Emperador Carlos Caluo Rey de Fransa; lagres de hauer tingut Salomo lo gouern de Cathalunya 12. anys cõdit esta.

De esta manera, y en aquest any de 870. acaba lo comtat, y mãdo que Salomo tenia en Barcelona, y Cathalunya, y tingue principi lo de Guifra Pelos al qual en cõtinent seguida esta mort al sarer los Barcelonesos publicamẽt per son cõte, y Sõr. natural, sens aguardar cõsentimẽt millisencia del Emperador Carlos Caluo, per causa delas cõtinuas guerras dels moros no pogueren mes dilatar

† per sas jornadas, y disimulada mẽt ab grãse eret

latar esta poceſſio, y ſabuda apres per lo emperador, y la occaſio que Guifra Pelos haui tinguda quantra Salomo, estant ja enterat de la Veritat, y innoſencia del Comta Guifra ſon pare, diſimula en lo fet, aprouant la poſſeſſio que del Comtat de Barcelona tenia.

Dela aprobacio que lo Emperador Carlos Caluo afea a Guifre pelos dela poſſeſſio del Comtat de Barcelona ſe collegex ys trau altro argumẽt dela proprietat q. ſon pare tenia en aquest comtat y lo Jus hereditari que aell li expectaue, que ano eſſer tot aſſo de estamanera no aguera ell preſa tal poſſeſſio ~~de estranyeres~~, ni ~~menys~~ los de Barcelona lay aguerendonada, ni menos lo Emperador aprouada, lo qual encara que li agues diſimulada la mort que feu de Salomo, no aguera, ni aell, ni als Barceloneſos ſofrida tal poſſeſſio, y molt mẽ= os li aguera fet alcap de 4. anys la donacio tant libera com li feu de aquest comtat de Barcelona afonc en lo any de 874. reſeruaſſe tant ſolamẽt lo feu honrros, com ho diuen las ſobre ditas ſcripturas de Ripoll, y fra Diago ab mo les altros authors: com tot aſſo, y lo Origen de las armes de aquest comte Guifre Pelos dels 4. pals vermells en camp de Or, mes llarguamẽt ſe dira en la explicacio del eſcut de las armes.

Succeydes totas estas coſas en lo Guifra pelos ſos embaxadors en Franſa en la cort del Emperador Carlos caluo, pera prestarli lo feu aque estaue encara obligat aprestar del Comtat de Barcelona, y pera que acompanyaſen a ſa Muller Guinidilda filla del ſobre dit Balduuina comta de flandres, y neta que era del matex Emperador Carlos Caluo filla de ſa Filla, la Infanta, o Madema Sadie muller del dit Balduuino†, y lay aportaſen a Barcelona ahont e[illegible] aguardaue, com de fet ſe feu tot [illegible] ta manera, y fonc tot aſſ[illegible] any dela mort de Salom[illegible] en lo qual bolgue apres lo [illegible] dres ſon ſogre que anas alli [illegible] pera prestar aquest feu, pero causa delas guerras que de[illegible] nia ab los moros, y estar la [illegible] aualotada, y perturbada axi p[illegible] com per lo mal gouern que Salom[illegible] uia tingut, no li fonc poſſible anar fins al cap de tres anys que las coſas estiguẽ aſſoſegades, y la terra mes ſegura a fonc la ſua anada en lo any de 87[illegible] com en lo ſobre dit loc ſe amoſtra.

Per eſſer tot lo que fins aſſi ſe ha dit, y lo demes auat en raho de aſſo ſe dira, ſe poria tant verdadera, y ſerta, y tan ſabuda per los qui estan verſats en coſas de Cathaluny, y en los arxius de ella, no ſe aporten ni ſe siten mes authors dels ſobre allegats, y dels tes que auat ſe poſaran, dels quals ſe collegira alguanas coſas delas ſus ſſi ditas, y altres que demes auant ſe diran pertanyets a estas: perso, y per proua de tot lo dit, y donar mes clar inzelligenſia dels actes que tantas: gades ſe an promeſos de aportar, es menester, y conue antes de poſarlos, ſer marriament alguanas notas, y aduerteneias, delas coſas mes principals notables que en ells ſe conzenen que las ſeguents.

Primo dela proprietat ablaqual primers comtes de Barcelona li queren aquest comtat, la qual se collegex de dos clauſules que y ha en lo primer, y darrer acte, las qual en tots dos diuen dela manera ſiguent. Quĩ ſi illi ſparlant dels natu[illegible] y habitants en esta terra de Cathalun[illegible] propter lenitatem, & manſuetudin[illegible]

Com.

† y [illegible] Eduardo [illegible] de [illegible]

Comitis, honoris, &c
, quippiam de rebus suis
non hoc eis pro tributo
uo computetur, aut Co=
cessores eius hoc in con=
presumat. de estas Ble=
las, y demoltas altras quey
ades se pot entendrer clara=
proprietat de estos comtes: que
er de esta manera, no aguéren
ida los Emperadors lliscencia para=
encaraque liberamét) fels agues
ningun seruey: y si poruia de
munerarlos la aguessen bolguda
lonar, no fora estada ab aquelles pa=
raules comes ille vel successores ejus
que claramét denotan proprietat
pus se extenia esta llisencia a sos
successors, que en los seculars son fills
ordinari
Serũdo delas primeras paraules de
esta clausula que estãmẽt tots dos ac=
tes se veu claramét q. los seruey que los
Cathalãs feyen, o podiã fer a sos Cõ=
tas, y Sors. erã liberos, y no forsos, y de
allha tinguet origen lo modo de do=
nar los seruey als Reys en temps
de Corts ab tals protests, y saluetat
dient los donen liberament, sens tenir
obligacio alguna: com en los professos de
totas las corts se pot veurer.
Tercio. la donacio tant libera, y expõ=
tanea que los naturals de esta terra fe=
ren al Emperador Carlos magno, cõ=
ho diuen sos fills y net en los dits actes
por estes Paraules Soes llays Pio en lo
primer diu. Nostro dominio libera, &
prompta voluntate se subdiderũt, y Car
los Calvo en lo vltim ho diu entrare mes
clar ab clausulas mes llarguas que axi
en est loc cõ en los seguents por no co=
piar dos vegades estos actes se dexen
por la qual donacio cõfediren tals pri=
uilegis y llibertats als de esta nostra
terra de hont ha tinguet origen, y pri=
cipi lo gouern Republic de Barcelona
y Cathalunya que es lo maior, y de mes
grandesa, y llibertat que ningũ al=
tro de quats se te noticia, porque es sert
que may y ha aguda republica e lomõ,
ni de present si troba que essent subjec=
ta a Rey, y sors. particular com ho esta ca=
thalunya, tingua tanta exempcio, y li
bertat ab tata abũdancia de priuile=
gis com te ella.
Quarto lo poder llimitat, y parcio=
nat dels Comtas de Barcelona, y dels
Reys de Frages, y de present de tota Es
panya sos successors pus estos conforme
las constitucions y las lleys della no=
poden de dret, ni justicia ells a soles
sens consentimẽt de la terra fer lleys
ni ordinacions ~~[illegible]~~ en
Cathalunya, sens cõsentimẽt, y bene=
plasit dels naturals de aquest prin=
cipat, com se veu cada dia per expe=
rencia, ni crear vn Official nou ni
altras cosas tocats a est gouern que
no sia ab bolutat dela cort general, y
aquest poder llimitat dels cõtes de
Barcelona y de sos successor, em à=
na del poder llimitat que es los Reys
de Franca, y Emperadors los donaren
en sos principi cõ se veura en los dits
actes, lo qual poder llimitat los an sabut sempre
cõseruar los de esta terra.
Quinto la antiguitat del Offici de Ve=
guer, y titol de Vescote de que en es=
tos actes se fa mencio.
Sexto lo origen del Juy de promens,
y modo de gouernar ab lleys que ja
los naturals de esta terra teniam ã=
tes de la libera donacio que forem a
Carlos Magno, com estors Empera=
dors los cõfessen, ab moltas altras co=
sas notables, y de gran grandeza, y
honrra pera Cathalunya, y dels ha=
bitadors della,
Y per quat Hieronim Surita en lo capi=
tol sise del primer llibre dels seus Annals
de Aragon

de Arago fa alguna mencio de estos privilegis, y llibertats dels Cathalans, y de las perrogatiuas q. per ells tenim encara que no ab la puritat, y veritat que en estos actes esta, y lo matex fan molts altros authors, y los demes de referẽdo; per ẽ, y per moltas altras cosas q. serian llarques de referir se aportenẽ aquest lloc estos actes los quals son los que assi estan posats.

Copia del Privilegegi de Luys Pio emperador, y Rey de Franca conse dit als habitants de esta terra que depresent è dia Cathalunya tret, y cosiat ab fidelitat del sobredit llibre* Intitulat Annalium & Historiq Francorũ, Ab Anno Christi 708. ad annũ 990. Scriptores coetanei. 12. Nũ primum in lucem editi. Ex Bibliotheca P. Pithoei J.C.U.H. Inserta sunt, & alia quæ dã vetera, ad illorum temporã Historiã pertinẽtia. los quals actes estan posats à fi de la vida de Luis Pio Emperador fill de Carlos magno que es hu dels llibres de dit volum per ser author per lo contemporaneo de est emperador Luis lo qual ~~tract~~ aquest acte y lo que a ell se segueix aduera mole est author donant los per autentichs y verdaders per hauer los trets del Arxiu de la Seu de Narbona per lo que seli te de donar molt gran credit, particularmẽt per conformar tant axi en la sucessio dels anys, com en lo demes ab lo vbleim acte que es del Emperador Carlos Calvo que lo original dell autenticat esta en lo arxiu de la nostra Cathedral de Barcel. de hor Jo he tret, y corregit q. lo Fradiago aporta en lo capitol 4. del llibre segon de la Historia dels Comtes de Barcel. lo qual es mole conforme a est primer que segueix; axi en lo estil com en la materia del q. tracta.

* al qual segueix mole, y dona grã credit lo Cardenal Cesar Baronio en los seus annals particular en lo tomo nouè, tenlo presente llibre

Pestos dos primers actes

Exarchiuis Metropolitanis Narbonensis ecclesiæ.
Hoc est præceptum rem. concessionis quod fecit Imperator Hispanis qui ad.

IN NOMINE DOMINI
Dei & Saluatoris nostri Jesu Chr. Ludouicus divina ordinante pro. tia Imperator augustus omnibus fi. bus sanctæ Dei ecclesiæ ac nostris fentibus scilicet & futuris in part. Aquitanię, Septmanię, Prouincię. Hispanię consistentibus.
Sicut nullius vestrum notitiam e. gisse putamus, qualiter aliqui hom nes propter iniquam oppressionem, crudelissimum iugum quod eorum uicibus inimicissima Christianitati Sarracenorum imposuit, relictis pri is habitationibus, & facultatibus quę eos hereditario iure pertinebat, de partibus Hispanię ad nos confugere & in Septimania atque in ea portione Hispanię, quę a nostris Marchionib. in solitudinem redacta fuit, sese ad habitandum contulerunt, & à Sarracenorum potestate se subtrahentes nostro dominio libera & prompta ditate se subdiderunt: ita ad omnium minum notitiam peruenire volumus quod eosdem homines sub protection & defensione nostra receptos in libert te conseruare decreuimus, eo videlicet modo, vt sicut cęteri liberi homines cum Comite suo in exercitum pergan & in marcha nostra iuxta rationabil eiusdem Comitis ordinationem, alq admonitionem, explorationes & ex bias, quod vsitato vocabulo vualdia cunt, facere non negligant, & missis nr tris aut filij nostri quos pro rerum opp tunitate illas in partes mittimus legatis qui de partibus Hispanię ad tran missi fuerint, paratas faciant, &

[illegible] donent. A=
[illegible] vero cens[illegible] ab eis neq. à Comite neq.
[illegible] ioribus & ministerialibus eius ex=
[illegible] ro pro majoribus causis, si=
[illegible] icidia, raptus, incendia,
[illegible], membrorum amputatio=
[illegible], latrocinia, alienarum rerũ
[illegible] & undecunque à vicino suo aut
[illegible] iter, aut similiter fuerint accu=
[illegible] ad placitum venire iussus, ad Co=
[illegible] sui mallum omnimodis venire nõ
[illegible] ent, Cetera vero minores causas
[illegible] e, sicut hactenus fecisse noscuntur,
[illegible] rse mutuo definire non prohibe=
[illegible] tur. Et si quispiam eorum in parte
[illegible] iam ille ad habitandum sibi occupa=
[illegible] uerat, alios homines undecunque veni=
[illegible] entes attraxerit, & secum in portione
[illegible] sua, quam ad portionem vocant, habi=
[illegible] tare fecerit, vratur illorum seruitio abs=
que alicuius contradictione vel impedi=
mento, & liceat illi eos distringere ad
iustitias faciendas quales ipsi inter se
definire possunt. Cętera vero iudicia,
id est criminales actiones ad exman=
comitis reseruentur. Et si aliquis ex his
hominibus qui ab eorum aliquo attrac=
tus est & in sua portione collocatus,
locum reliquerit, locus tamen qui re=
lictus est, à Domino illius qui eum pri=
us tenebat, non recedat. Quod si illi
propter lenitatem & mansuetudinem
Comitis sui, eidem Comiti, honoris &
obsequij gratia, quipiam de rebus suis
exhibuerunt, non hoc eis pro tributo vel
censu aliquo computetur, aut Comes il=
le vel successores eius hoc in consuetu=
dinem presumãt, neque eos sibi vel
hominibus suis aut mansionaticos
parare, aut veredas dare, aut illum
censum vel tributum aut obsequium
præter id quod iam superius compre=
hensum est prestare cogat: sed liceat tã
istis Hispanis qui presenti tempore in pre=
dictis locis resident, quam his qui ad=
hue ad nostram fidem de infidelium po=
testate fugendo confluxerint, & in deser=
tis atque incultis locis per nostram vel
Comitis nostri licentiam considentes,
edificia fecerint, & agros incoluerint,
iuxta supra dictam modum sub nostra
defensione atque protectione in liber=
tate residere, & nobis ea quę superius
diximus tam cum Comite suo quam
cum Missis eius, pro temporũ opportu=
nitate, alacriter atque fideliter exhi=
bere. Noverint tamen idem Hispani sibi
licentiam a nobis esse concessam, vt se in
vassaticum Comitibus nostris, more so=
lito commendent, & si beneficium ali=
quod quispiam eorum ab eo cui se com=
mendavit, fuerit consequutus, sciat se
de illo tale obsequium seniori suo ex=
hibere solent. Idcirco has nostrę auc=
toritatis literas eis dare decreuimus,
per quas decernimus atque iubemus,
vt hęc nostrę liberalitatis, & mansue=
tudinis constitutio erga illos tenore per=
petuo ab omnibus fidelibus sanctę Dei
Ecclesię & nostris inuiolabiliter conser=
uetur: cuius constitutionis in u=
naquaque ciuitate vbi prędicti His=
pani habitare noscuntur, tres descrip=
tiones esse volumus, vnam quam Epis=
copus ipsius ciuitatis habeat, & alte=
ram quam Comes, & tertiam ipsi His=
pani qui in eodem loco conuersantur.
Exemplar verò harum in Archiuo pa=
latij nostri censuimus reponendum vt
ex illius inspectione signando, vt fie=
ri solet, aut ipsi se reclamauerunt, aut
Comes vel quislibet alter contra eos cau=
sam habuerit, definitio litis fieri pos=
sit: hac quippe constitutionem, vt per
diuturna tempora a fidelibus sanctę
Ecclesię Dei & nostris & verius credat
& diligentius conseruetur, manu pro
pria subscripsimus & anuli nostri im
pressione signari iussimus. Signum
Domini Ludouici serenissimi imperatoris.

+ desere suae nostra es homines di, ex [illegible] seniori [illegible] suis exhibere

Duran=

Durandus diaconus ad vicem Helisachar recognouit. Datum Kalēd. Ianuarias anno Christo propitio, Imperij Domini Iudouici piissimi Augusti, indict. VIII. Actum Aquisgrani in palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Aliud præceptū cōcessionis.

IN NOMINE DOMINI Dei & saluatoris nostri Iesu Christi, Iudouicus diuina ordinante prouidētia Imperator Augustus. Notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, & nostris tam præsentibus quam & futuris seu etiam successoribus nostris. Quia post quam Hispani qui de potestate Sarracenorum se subtraxerunt, & ad nostram seu genitoris nostri fidē se contulerunt, & præceptum auctoritatis nostræ, qualiter in regno nostro cum suis Comitibus conuersari, & nostrum seruitium peragere deberent, scribere & eis dare iussimus: querimoniā aliqui ex his Hispanis nostris auribus retulerunt duo capita continentem, quorum vnum est, quod quādo idem Hispani in nostrum regnum venerunt, & locum desertum quem ad habitandum occupauerunt, per præceptum Domini & genitoris nostri ac nostrum sibi ac successoribus suis ad possidendum adepti sunt, hi qui inter eos maiores & potentiores erant ad Palatium venientes, ipsi præcepta regalia susceperunt, quibus susceptis eos qui inter illos minores & infirmiores erant, loca tamen sua bene excoluisse videbantur, per illorum præceptorum auctoritatem aut penitus abeisdem locis depellere, aut sibi ad seruiēdum subiicere conati sunt. Alterum est quod simili modo de Hispania venientes & ad Comites sive vassos nostros vel etiam ad vassos Comitum commeuerunt, & ad habitandum atque colendum deserta loca acc[illegible] vbi ab eis exculta sunt, [illegible] occasionibus eos inde ex[illegible] opus proprium retinere, [illegible] ter præmium dare voluerunt. [illegible] neutrum iustum aut rationabile esse videtur. Et ideo per hanc præceptionis auctoritatem a[illegible]mus atque iubemus, vt hi qui be[illegible] vel domini & genitoris nostri pre[illegible]tum accipere meruerunt, hoc qu[illegible] ipsi cum suis hominibus de deserto coluerunt, per nostram concessio[illegible] habeant. Cæteri vero qui simul cum eis venerunt & loca deserta occupa[illegible]runt, quicquid de incerto excolu[illegible]runt, absque vllius inquietudine p[illegible] sideant tam ipsi quam illorum posteritas: ita dumtaxat vt seruitium n[illegible]trum cum illo qui ipsum præceptum accepit pro modo possessionis quā [illegible]net, facere debeat. Hi vero qui post[illegible] venerunt & si aut Comitibus, aut va[illegible] nostris, aut paribus suis se commenda[illegible]uerunt, & ab eis terras ad habitandu[illegible] acceperunt, sub tali forma eas in[illegible]turum & ipsi possideant & suæ posteritati derelinquant. Hoc nostræ auctoritatis decretum non solum erga pr[illegible]ritos & præsentes, verum etiam erga [illegible]turos qui adhuc ex illis partibus ad [illegible]tram fidem venturi sunt, conseruand[illegible] statuimus, ac de constitutione nos[illegible] septem præcepta vno tenore conscri[illegible] iussimus. Quorum vnum in Narbon[illegible] alterum in Carcassona, tertium in Rosiliona, quartum in Empuriis, [illegible]tum in Barchinona, sextum in Ge[illegible]runda, septimum in Biterris hab[illegible] præcepimus, & exemplar eorum in [illegible]thino palatij nostri, vt prædicti Hispa[illegible] ab illis septem exemplaria accipere [illegible] habere possint; & per exemplar qu[illegible]

[illegible] latio retinentes, [illegible] ursum quere=
[illegible] dalta fuerit, facilius possit
[illegible] nec nostre authoritatis
[illegible] maiorem obtinere vigore,
[illegible] sancte Dei ecclesie, plenis
[illegible] pora conseruetur, manu p=
[illegible] erfirmauimus, & anuli nostri
[illegible] ione signari iussimus. Data
[illegible] ebruarij anno Christo propitio,
[illegible] Imperij Domini Ludouici pii
[illegible] Augusti, indict. viij. Actum
[illegible] grani in palatio regio in Dei
[illegible] mine feliciter Amen. Arnaldus
[illegible] licem Helisachar recognouit.

Per lo Calendari de aquest segon acte q
diu fone a 4. dels Idus de Febrer, y en
lo terser any del Imperi del Emperador
Luis Pio quels consedi tots dos se be a en=
tendrer fone la data dell a. 10. de Fe=
brer del any 818. Perque aquest Em=
perador Luis Pio comensa a Regnar
lo matex any que lo Emperador Car=
los Magno son pare mori que fone lo de
815. y per lo ques diu en aquest bltim de
q. era en la Indiccio nouena, se entien
que lo primer que sols diu en la data, o,
Calendari dell Kalendas Januarias, ~~in~~
Indictione Octaua, sens fer men=
cio del any del matex Emperador Lu=
is Pio que regnaue quat lo consedi, se
allegex esser lo any presedent proxim
a est, que era lo primer de Janer de
817. Perque com es cosa sabuda ca=
da Indiccio durae. 15. anys, y en lo
primer any quela comensauen, fos
quasseuol dels de Christo, deien In=
dictione Prima, y en lo segon Indictio=
ne Secunda, y desta manera anauen
discorrent, y comptant fins als. 15.
anys inclusiue: y al setse any torna=
uen adir Indictione Prima. Desta
manera anauen comptant, y diui=
dint las Indictions de. 15. en. 15 anys,
y per so se be que estos dos actes se fere

tots dos en una matexa Indiccio, perq
en la precedent a esta es cosa serta q.
no podia esser perque no regnaue en=
cara lo Emperador Luis Pio, en la Se=
gona apres, ni en altres tampoc no po=
gue esser per quant lo segon acte fame=
cio del Primer com claament se
veu en ell, y tambe que sis fos confedit
en alguna delas Indiccions apres de
esta nol aguesen posat en primer
loc los authors, ni escriptors de a=
quells temps sino en lo segon loc. Per so,
y per tot lo que esta dit fonc lo primer
acte confedit lo primer de Janer del
any de Xpo de 817. y lo segon fonc
a. 10. de Febrer del any seguet de
818. que era lo terser del Regne
del Emperador Luis Pio quels con=
sedi tots dos, co estadit.
Possar en los Calendaris, y comtar en ells
los anys per las Indiccions era molt b=
sat en aquells temps com ho diuen
molts authors graues que entre altros
son Joan Tucio, Joannes de Sacro Bos=
co en lo seu Computo, y Beda en lo de Na=
tura Rerum los quals diuen que los
Romans foren los qui inuentaren a=
quest modo de comptar per seri temps
que fonc de 15. en, 15. anys diuidint
cada quinse anys entres parts iguals †
~~que~~ foren los Romans per los tributs que posauen a
totas las terras que conquistauen, y sub=
jugauen a son Imperi, fent pagar ca=
da sinc anys un tribut, o, paga di=
ferent la una de la altra, axi en la qua=
titat, com en la materia, y valor della:
por que en los primers sinc anys pagua
uen ab Or, en los segons ab Plata,
y metalls, y en los bltims ab ferro.
y acabats estos bltims sinc anys, co=
mensauen la altra Indiccio ab lo ma=
tex modo y forma, y apres desta ma=
nera las altras, y fonc tan rebut est
modo de Comptar los anys, axi per la
potencia tan gran q. los Romans tingueren
com

† encara q. lo Cardenal Cesar Baronio en lo terser tomo dels seus Annals trattant de las Indiccions nols bol donar tanta autoritat perq. diu que no tingueren principi tan antic sinoq. se comenta lo seu modo de costar en lo any sete del Emperador Constantino Magno q. fonc lo 331. de Christo y aquest modo de comptar dela manera sobre dita

com per la facilitat y distincció ab que
se rebian estos censos, y tributs, que a-
pres com la Iglesia Romana comesa
atenir Pau, vsa del matex modo de
comptar per las Indicions, diuidint
las tambe ab tres parts iguals de sinc
anys cada part, y dient los quinquē-
nis, y ajsso pera demanar tambe los sub-
sidis alas demes altras Iglesias de la
Christiandat com a superiors, y sub=
altas que si son acta, com de present
se fa, y vsa, y en las bullas Apostoli-
cas se posa Juntamēt ab lo any de
Christo, y del Pontificat del Papa
la Indicció q. aquell any corra.
Pasarenli en aquest modo de Comp=
tar, y diuidir lo temps de 15. en 15.
anys Indicció, que volsdir manamēt
absolemnitat per essere molt axi
ra ho de quien manaue que era los Ro-
mans supremos Sors. del mon, com per
la occasio perques manaue q. era pera
cobrar las rendas delas quals se mā=
tenian la Republica, y Imperi Roma
y lomodo, ~~absolemnitat~~ y serimonia abques
manaue que era molt graue y solemne,
y com per consemblant occasio, y ab
lo matex modo ho fa, y manà la Igle-
sia Romana, noli volgue mudar lo
nom pus en lo fet y exersici dell, nomes
dade lo contar del modo antic, y per so
es restat aquest nom ~~de Indicio~~, y mo
do de comptar per las Indicions, com
mes enparticular, y difusamēt ho a=
porta Francisco Vinsente de Tornamira
en lo Calendari Gregoria que en ar-
rremàn à.
Ab estas notas, y aduertencias seran
mes fasils de entendrer los Calen da-
ris dels altes quetindran aquest cos-
te delas Indicions, ab las quals se pas=
saauant en posar lo ter ser abte corres-
ponet als dos dejobre dits Iguales del
Emperador Carlos Calau fil de Jo=
bedit Luis Pio confedit tambe als
naturals, y ha[illegible] en esta
Cathalunya, tret del Archiu
nostra Cathedral de Barcelo-
hont esta escrit, y posat en lo
lloc del primer llibre de
quitats de dita Seu que en
xius della estan recondits; [illegible]
dexat lo exordi que lo notari qu
pia aporta en lo dit llibre, es lo
escrit ab molta puntualitat, y po-
posat ab molta fidelitat en aqu
lloc, lo qual es del tenor seguent.

Ex Archiuis Cathedr
lis Ecclesię Barcinonensis.

In nomine sanct
æ Individuæ Trinitatis, Karolus g
tia Dei Rex. Si enim ea quę ob utili
tem Sanctę Dei Ecclesię Imperialis
edicta sunt constituta, magnifica
nostrę conseruatione decreto institu
tes corroboramus, ad diuturnam p
peranq. regni a Deo nobis Collati
bilitatem idipsum attinere non du
bitamus: quin etiam ad capescend
æternę felicitatis beatitudinem
futurum nobis liquido credimus
que notum sit omni sanctę Dei
się fidelium atque nostrorum, pre
tium silicet, & futurorum in partibus
Aquitanię, Septimanię, siue Hispa
consistentium magnitudini quo
genitorum nostrorum magnorum
quidem hortodoxorumq. Imperat
Aui videlicet nostri Karoli, seque
ris nostri Augusti Hludouici auu
ritatem imitantes, Gothos siue Hispa
intra Barchinonam famosi nomin
ciuitatem, vel Terracium Castell
cohabitantes, simul cum his omni
bus qui in pia eundem comitatum
Barchinonę Hispani extra ciuita
quog. consistunt, quorum progeni
res crudelissimum iugum inimicipa

[illegible] nostris, ab hostis Sarracenorum [illegible], ad eos fecere confugi=
[illegible] in Ciuitatem, illorum mag
[illegible] liberter condonauit, seu
[illegible], & ab eorundem Sarra=
[illegible] testate se subtrahentes e
[illegible] strog. demum libera, & propri=
[illegible] tate se subiecerunt; complacu=
[illegible] uetudini nostre sub immuni=
tatione, defensionis q. munimine
[illegible] suscipere ac retinere, & coabi=
[illegible] tem, seu necessitatibus eorũ opor=
tum auxilium sicut & ab illis, pro=
priorib[us] eorum & ipsis constat per [illegible]
[illegible] tam apicum, anctione concessũ
[illegible] lenter conferre, quatenus quoq. no=
[illegible] ra regalis conseruatio constructa atq.
innouatio in eorum bene gestis open=
ius exaltationi ecclesiæ pretioso Christi
& sanguine redemptæ eminentiet au=
mentum, & animarum eorum ac nostre
proficiat semper in emolumentũ. Qui=
dem sicut dictum est ad omnium fide=
lium notitiam peruenire volumus,
qua eosdem homines sub protectione,
& defensione nostra denuo receptos,
sicut in Vnitate fidei sic etiam in Vna=
nimitate pacis, & dilectionis conser=
uare decreuimus, eo videlicet mo=
do vt sicut ceteri Franci homines cũ
Comite suo in exercitum pergant, &
in marcha nostra iuxta rationabi=
lem eiusdem Comitis ordinationem atq.
admonitionem explorationes, & excu=
bias quas vsitato vocabulo Guaytas di=
cunt, facere non negligant, & missis
nostris quos pro rerum opportunitate
illas in partes mittimus, aut legatis
aut paribus Hispanie ad nostra mis=
si fuerint, paratas faciant, & ad sub=
uectionem eorum veredos donent, in=
primis videlicet & illi quorum progenito=
ribus, temporibus aui nostri Karoli,
id ipsum facere institutum fuit. Si au=
tem hi qui veredos acceperint redde=
re eos neglexerint, ac eorum interue=
niente negligentia perditi seu mortui
fuerint, secundum legem Francorum eis
quorum fuerũt sine dilatione restituã=
tur vel restaurentur. Ecclesiarum vero cen=
sus, idest, nec pascualia infra eorum ter=
minos, vel eorum villas, nec Thelonia in=
fra comitatum in quo consistunt, nec
alia quelibet redibitio neque a Comi=
te neque a iunioribus aut ministerria=
libus eius deinceps ab illis vllatenus ex=
igatur. Et nisi his tribus criminali=
bus actionibus, id est, homicidio, rap=
tu, & incendio, nec ipsi nec eorũ ho=
mines a quolibet Comite aut minis=
tro iudiciaria potestatis vllo modo
iudicentur aut distringantur, sed
liceat ipsis secundum eorum legem
de alijs hominibus iudicia termi=
nare. Et propter hæc tria, & de è
& de eorum hominibus secundum
propriam legem omnia mutuo de=
finire. Et si quispiam eorũ in par=
tem quam ille ad habitandum sibi
excoluit, alios homines de alijs ge=
nerationibus venientes adtraxerit,
& secum in portione sua, quam aprisi=
ones vocant, habitare fecerit, vta=
tur illorum seruitio absque alicuius
contradictione vel impedimento. Et
si aliquis ex ipsis hominibus qui ab
eorum aliquo adtractus est in sua por=
tione collocatus, alium, id est Comitis
aut vicecomitis, aut vicarij, aut cu=
iuslibet hominis Senioratum elegerit,
liberam habeat sententiam abeundi. Ve=
rumtamen ex his quę possidet, nihil
habeat, nihil que secum ferat, sed om=
nia in dominium & potestatem pri=
oris Senioris plenissime reuertantur.
Placuit etiam nobis illis concedere,
vt quicquid de Heremi squallore in
quolibet Comitatu ad cultum frugum
traxerint aut deinceps infra eorum
aprisiones excolere fecerint, interue=
nire

rrim teneant atque possideant: seruitia tamen regalia infra comitatum in que consistant faciant: et omnes eorum possessiones, siue aprisiones inter se vendere, concambiare, seu donare, posteris que relinquere omnimode liceat, et si filios aut nepotes non habuerint, iuxta legem eorum alij ipsorum proximi illis hereditando succedant, ita videlicet vt quicunque successerint, seruitia superius memorata persolvere non contemnant. Simul etiam precipientes iniungimus, vt nullus hominum de se memoratis eorum aprisionibus vel villis cum proprijs terminis, proprijs que eorum finibus et adiacentijs inuestam inquietudinem illis inferre presumat aut aliquam minorationem contra legem facere audeat, sed liceat eis ipsis res cum tranquilitate pacis tenere et possidere, et secundum antiquam consuetudinem vbique pascua habere, et signa cedere, et aquarum ductus pro suis necessitatibus vbicunque peruenire potuerint. nemine contradicente iuxta priscum morem semper deducere. Si autem illi propter lenitatem, et mansuetudinem Comitis sui, eidem Comiti, honoris, et obsequij gratia quippiam de rebus suis exhibuerint, non hoc eis pro tributo vel censu aliquo computetur, neq. Comes ille aut successores eius hoc in consuetudinem venire presumat, neq. eos sibi vel hominibus suis aut mensionaticos parare aut veredos dare aut vllum censum vel tributum aut seruitium preter id quod ita superius comprehensum est prestare cogat. Sed liceat tam istis Hispanis qui pre eorum tempore in predictis locis resident quam his qui ~~adhuc~~ adhuc ad nostram fidem de iniquorum potestate fugiendo confluxerint, et in desertis atque incultis locis per nostram

vel Comitis nostri ut. tes, et diuitias fecerint, erint iuxta ipsa diu sub nostra defentione atu tione in vnitate fidei, et pa litate residere, et nobis ea que diximus tam cum Comite suo cum missis eius pro temporis opportunitate alacriter atq. fideliter exhibuerint preterea idem Hispani, licentiam a nobis esse concessam vt Comitatum Comitis nostri iuxta ut ciuiumines comendent, et, si aliquod beneficium quisquam eorum ab eo cui mendauit fuerit consecutus, sciat se illo tale obsequium Seniori suo exhibere, quale nostrates homines de simili beneficio Senioribus suis exhibere solent. Vt autem hec nostre regalis auctoritas et litterae erga eosdem Hispanos tenor perpetuo ab omnibus fidelibus amicis Dei Ecclesie que et nostris inuiolabiliter seruetur, manu propria nostra in subter firmauimus et anuli nostri impressione signari decreuimus. Signum Karoli gloriosissimi Regis. Deodmarus notarius ad vicem Hludouici recognouit. Datum in Idibus Iunij anno primo regnante Karolo gloriosissimo Rege: in monasterio Sancti Saturnini Tolosam in Domine feliciter. Amen.

En la data, y calendari de aquest auto, privilegi, nos posa la Indicció comen dos primers nilo any de Christo, fins del Regne del Emperador Carlos lo quel confedi que diu era en los Idus de Juny, y lo quart any de son regne: ve a esser lo de 848. de Christo, com esta notat en lo marge en lo sobre dit bre primer de las antiguitats dela de Barcelona encara que de different n del que en ell esterigue aquest auto Perque aquest Emperador comenza a regnar en lo any de 844. que fonc p

uant ſynotaran ab actes, ſe concordan las opinions tan diuerſes, y barriats tan grans que ey ha entre los authors, y lo matex Suita a ſerra dela reniunſiaciò que fer en los Reis de Franſa del feu que tenian en Cathaluny a, perque los vns diuen que Carlos Caluo dona lo Comtat de Barcelona a Guifre Pelos pera ell, y per ſos deſcendents libero, y ſens feu alguu, y altros diuen que ſay dona libero, ſino ab feu, y tots penſen dir veritat com de fet la diuiſion ſi ſabe ſer diſtinguir eſtos feus: pero per no hauer vists los noſtros archius, ni las notas y memorias que en las eſcripturas dells y ha, ni hauer tampoc vists los ſobredits, y ſeguents actes, no an ſabut fer diſtincio de eſtos dos feus. Perque Guifra Pelos (com auant ſe dira) rebe de Carlos Caluo lo Comtat de Barcelona ſens lo feu grauu, y carregat que los Reys de Franſa Pare, y fui deſt Emperador, y tenia ab lo qual lo hauian acoſtumat de donar als altres Comtes predeceſſors aeſt, y l'rebe ell ab lo ſols feu honrros, que era tant poc, y de tant poca ſuſjeccio, que ha donat occaſio a alguns authors de dir qual rebe libero, y ſens feu. lo qual feu honrros ſe declara quin es, y com ſe anaren eximint dell los Comtes de Barcelona en la declaracio, y explicacio del eſcrit de homes de aquest Comte de Barcelona Guifre Pelos.

Armes dels Primers Comtes de Barcelona.

Armes dels Primers Comtas de Barcelona.

Lo per de Or, sens diuisa algu-
ns estats los primers tres Comtas
elona, qui foran Bera, Ber=
guisa primer de aquest nom
proprietaris de Barcelona,
que ab feu graue, y molt sub=
als Reis de Franca, com se ha dit
uat en la narracio precedent a
cat, es cosa conuenient se pos en
est lloc an tes de aportar las ar=
es de Guifra Pelos, posar las de
tros comtes; dels quals, o, per lo des=
euit dels de aquell temps, y de sos suc=
essors: o, quisa per no tenir ells enca=
ra armes proprias, no se sap quinas
eran las que estos comtes feien, de hot
an dit alguns que aportauen lo escut de
las armes tot dorat, y sens diuisa al=
guna; com es sert lo aportaren desta ma=
nera Otger Cathalo capita, dels pri=
mers nou Barons de Cathalunya, y Gui=
fra Pelos antes que lo Emperador Carlos
Caluo li donas las armes dels 4. pals
de Guella en lo seu escut daurat, com
en la explicacio del seguet escut que es
lo de sas armes llarguament se dira.
Lo matex feren de aportar lo escut
tant solament dorat, y sens diuisa los
comtes de Arago, y primers Reys de
Sobarbre, antes de la aparicio de la
creu Vermella sobre del Arbre: com e=
ra acostumat en aquells temps fense
de esta manera de no aportar ni
dar armes ni diuisa en lo escut, fins
que per alguna asanya, o, acte militar
guanian armes, o, sos Reis se las dona
en persona, y per esser estats estos tres
Comtes senyors proprietaris de Ca=
thalunya y Comtes de Barcelona en
cara que feudetaris als Reys de Fran=
sa se aporta lo presedent escut en aquest
lloc per armes de estos tres sobredits Co=
tes sens diuisa alguna fins que altra
cosa se sapia, per no faltar de posar e
los presents llibres tota la differencia,
o, diuersitats de armes que an fetes
los qui son estats sors. de esta terra a=
pres de la Ixguda de Christo nos=
tre sor. fins als temps presents, com
en altros llochs destos llibras senoix.

Guifra. Pelos.
Comta de Barcelona.

Guifra Pelos Cōta de Barcelona

Lo [illegible] del escut de Or, 4 Pals

[illegible] narracio y escriptura q. se ha apor=
[illegible] dels estats de armes dels tres
[illegible] ors, y Reis de Franca, qui son Carlos
[illegible] Lluis Pio, y Carlos Caluo, se ha com=
[illegible] rquamet com, y de quina manera
[illegible] Pels, Sors de Cathalunya, y Barcelona:
[illegible] origen, y principi dels Comtes de ella,
[illegible] ldomes que alli se aporta. Resta a=
[illegible] dir en aquest lloc, y tractar dels qui
[illegible] ceyren a estos Comtes, y Reis enta le=
[illegible] ma de la terra, y lo modo, y forma ab q.
[illegible] varen: as altres cosas tocats a este, per
[illegible] intelligencia dels quals se trattaren, y
[illegible] explicarā las cosas seguents.

Guifre Primer de aquest nom,
Comte [illegible] de Barcelona, que fou lo pri=
mer qui dona principi ala casa, y linat=
ge dels [illegible] Comtes de esta Ciu=
tat, y ala dels serenissims Reis de Arago
[illegible] dendents.

La Creacio per la qual lo Comte Guifra Pelos
[illegible] de aquest Guifra Primer, prengue las ar=
mas dels 4 Pals de Guella e Cap de Or.

De quina manera tingue aquest Cota lo
Cotat de Barcel. as mes gorietat, y senyo=
ria, y als māco feu q. son Pare, nilos altres
Cotes antecessors seus.

Que cosa es feu tal en comu co en parti=
cular.

Com es lo feu Grane, ab lo qual tinguere los
primers Cotes lo Cotat de Barcel.

Com es lo Honrros, ab lo qual lo obtinguere
Guifra Pelos, y sos descendents.

Com, y de quina manera anaren estos Cotes
crescent se dell fins quen restare del tot li=
ures, y altres cosas correspondents a estes.

Lo Comte Guifre Pelos, fone fill de Guifra
Primer de aquest nom, del qual per ester
tan occupats as guerres quatra dels
Moros q. havian occupada Hespanya, lo
temps que estigue, y fou Comte de Barcel.

per esta occasio, y estar las oras la gent mes
occupada en guerres que en escriure
Historias, ni menos Genealogias, ni suc=
cessions de llinatges, ni se ha poguut, a=
ber per esta causa los noms dels Pares ni
Progenitors de aquest Comte Guifra Pri=
mer, sino tant solament que era Capi=
ta, Got de nacio, y de gran llinatge, y
senyor del Castell de Ria, o Arria e
Conflent, terra sua de present es del
Comtat de Rosello (com en la sobre=
dita narracio esta dit) Casa aquest
Comte Guifra Primer ab Almira Sora
prinsipal, y de la casa Real de Fransa,
ab que se proua la qualitat gran, y Nob=
lesa de aquest Comte.

Fone Almira de als llinatge, perque
era filla de Tandinda, de la qual co
diuen bns era filla de Carles Martell
qui fone Pare de Pepino Rei de Fraga, y
Avi de Carlos Magno: y com diuen altros
(als quals se ha de donar mes credit per confor=
marse mes ab lo temps, y veritat de la Historia)
era esta Tandinda Neta del dit Carles Martell,
filla de una filla sua, y Cosina germana de Carlos Mag=
no.

Aquest es lo parentesc q. Guifra Primer, y Gui
fra Pelos son fills Comtes de Barcelona tenien
ab la Casa real de fransa, y aqui tinguere lo
lo Emperador Carlos Caluo, la Genealogia
del qual (ames del q. en aquest lloc se posara)
esta posada, y feta esta sobre dit narracio,
y en la escriptura que esta antes dels Estats
dels Emperadors pare, y fill de aquest Empe=
rador Carlos Caluo.

Entre altres fills que Carlos Caluo tingue +
sonsebna dita anomenada, [illegible] qui ceyre ab Baldaino Primer Comte de
Flandres, viuda relicta que era de Eduarde,
Adalphas Rey de Inglaterra, y ab ella
[illegible] y Baldaino [illegible] Guin dida que
[illegible] Guifra Pelos, y ab est casament
[illegible] mes lo parentesc, y [illegible]
[illegible] Barcelona [illegible]

+ dela Empe=
ratriz Richil=
da de Ardenya
sa muller

Per declaracio del qual, y amostrar ab mes facilitat esta successio, se aporta lo seguent arbre dividit en dos parts, per causa q. no poder estar enter en una plana; Comensant lo primer per Clotari Rei de Fransa segon de aquest nom lo qual mori en lo Any de Christo de 631. y acabat lo ab Pepino dit lo Vell: y comensant lo segon per Carles Martell Duc de Austracia fill de aquest Pepino lo Vell, y mayordom major de la Casa, y Palau Real de Fransa, que las orar era lo major, y mes preheminent carrec del Regne, y lo qual absolutamet (apres del Rei) homanatge, y gouernaue tot, y aqui tots los demes hobeye, y respectaue.

Aquest Carles Martell ames que de si era home principal, y de gran llinatge, tenia tabe sanc de la casa Real de Fransa, y deuallaue de ella per linea femenina (co en la primera part del arbre se amostra) per q. era fill de Pepino, cognomenat lo Vell, lo qual era mayordom major de Austracia; y apres de Fransa per mort de Eborino que tenia aquest Titol, y ab all hauia fetas gras tiranias, y causats innumerables danys e lo Regne, y per estas causas, y per a succeirli e lo carrec li procura la mort Pepino la mort; y apres ell se prengue per asso aquest carrec, y titol de Major dom major del Regne ab prou de gast del Rei Theodoric primer de aquest no Rey de Fransa, lo qual per esser home fiix no sabe mai contradir en las insolesias de Eborino, ni menos per sentimet de la mort q. dell se feu, sino q. dissimulaua e tot behel q. lo poder y mado q. Pepino tenia era molt gran en Fransa, y per so, y per e gran valor, y parts q. en ell tenia fingue per be lo Rey de ferli amistat, y confirmarlo en lo carrec, y dignitat q. ell se hauia presa: Com mes largamet aporta tot asso las Historias Fra esas de aquells temps. en particular los qui escriuen la vida del Emperador Carlos Magno qui entre altres es un llongo del Monastir Engolismese q. esta polat en los sobredits Annals de Fransa recopilats per Pedro Pithoher sobredit.

Aquest Pepino dit lo Vell casa en primeres nabias ab Plectruda, la qual repudia; y apres casa en segones ab Alpaida, o, Calpida, y desta fingue ha un fill Carlos martell. Est Pepino lo Vell era fill de Anseguises, y mori Pepino lo any 714.

Anseguises, o, Anseguil, fone fill de St. Ansa ab Bega q. era una de altres Princeses mayordo de Fransa e temps de Dagoberto 1. de aquest no, la qual morta St. Ansa se fe Monja, y apres Bisbe de Mets, y es St. Julioi del any 640. co lo aporta Ansa lo Martiro. Logi Roma. Ha aquest St. Ansa fill de Arnaldo, o, Arnau, lo qual ab sa fill Anselbert, o, Angilbert qui fone pedre de Clotari de Fransa sobredit, lo qual entre altres fill ha una filla anomenada Blithilda qui fone dite Anselbert, com mes clarament se fara e lo seguent Arbre.

De aquest Pepino lo Vell. y de son fill Carles Martell fingueren principi los Reys de Fransa de Carlos Magno per linea masculina segon orige de ont deuallaua la casa, y succe

[illegible] Rey della gui[illegible] Regne per à mori[illegible] Zacarias, y fonen lo any 750: [illegible] la primera línea masculina [illegible] de è è de Farmido primer Rei

de aqst regne y comença a regnar + de 419 hanet any 331 y de esta tinguerà be successio, y sanc los nostros Cōtas de Barcelona com en lo pretedet, y seguet arbre se amostra g. esset ha se ha tingut de dividir è dos parts.

+ más y

Pera amostrar millor lo origen, y desendencia per totas parts dels Comtes de Barcelona, y de la Dori. Espera sabre d. ells de uallen se aportar en lo seguon Arbre los Antesessors de Balduino Primer Comte de Flandes, qui casa ab Adua biuda relicta del Rey de Ingaterra filla que era del Emperador Carlos Calue, y de sa maner la Emperadris Richilda de Arlenya, dels quals fonc filla Guinidilda, y fou Muller de Guifra Pelos Comte de Barcelona, com largament apota estas successions, y casas, y tot lo q fins assi se ha dit a cerca de estas Genealogias, y de sendencias las Historias franseses sobre citades dels Annals de Pedro Pitheo, y la Historia Annoniana del Mongo Sirmoino ab altres, conformatse tots ab las Escriptures de Ripoll: y de altra part lo aportian dos altres ~~dos altres~~ Genealogias, y successions dels Reis de França sens noms de Authors, que la hua es un llibre de actaui estampat en Paris per Bartesar Arnoullet en lo any 1546 en llengua llatina, y franseza, en lo qual estan totas las effigias, y successions dels Reis de Franca desde Farmudo primer Rei della, fins al Rei Francisco de Valois: lo altre es un Arbre, y genealogia destos mateixos Reis, posat en forma de Arbre ab las effigias tambe dels mateixos Reis, y ab totas las successions, y desendencias que della son exides, tant per linea recta, com per las collaterals, y transuersals desde del matex Farmudo fins al Rey Enric 4 de aquest Nom dit ~~dit~~ de Bandosma. Estampat en Paris per Joan le Clerc en llengua franseza en lo any 1595 que un cara q. no tinguen authors, per estar ~~dit~~ modernes las impressions dells, y conformarse tant ab los sobre dits authors axi Franseses com Hespanyols, y ab las mateixas escriptures de Ripoll sens de donar mote credit.

De estos dos Conjuges Guifra Pelos, y Guinidilda, isqueren, y deuallere per linea legitima, recta, y masculina los serenissims Comtes de Barcelona, los de Vrgell, Besola, Rosello, Serdanya, Reys de Manorca, y Sicilia y de los estos foran successors los Reis de Arago qui fora. [illegible] gitims successors per linea rectina dells dos quals de[illegible] qui de presentes por de rota linea femenina deuallen de estos Conjuges los Comtes de Prohensa, Roma, los Sors de Montpeller, los Reis de Polonia, de Ingria, de Bohemia, de Nauarra, y los qui de presentes son de Franca, y los Emperadors de Alemanya, ab altres casas, y titols molts que adiuertint empero q estas successions, y las femeninas no son sino personas q. nunca solamet exidas de la casa Real de Comtes de Barcelona, y Reis de Arago, de aquesta manera no son exides totas las casas reals de ~~Prin~~ Princes Christians del Orbe, sino de casas, que per successio de Donas, o conquistas en la casa tant Real de estos nostres Comtes Reis, y apres de hauerlos heretats exide ella per linea masculina, y algunas, gades per femenina las sobre ditas successions, com mes llargua, y copiosa estan posades totas estas en lo Arbre de los Comtes de Barcelona, y Reis de Arago sos descendents, que per est [illegible] y en proua de esta veritat tinc fet

Aquest es lo serenissime, y successiu los Comtes de Barcelona tinguren Reis de Franca, y casa del Emperador Magno, que es gran proua de la Nobilissima Qualitat que estos Comtes tenian, per ser principis aparentare dos begades tant poc temps ab esta casa real de Franca q. las otras era la mes principal, y de mes nobleza, y qualitat q. ninguna altra monarquia que se proua tot lo sobre dit, y arbres, y successions se extendra ab mes claredat tot lo tocant a esta matexa axi del q. fins assi se ha dit, com dels mes auant se dira

Guifra Pelos arriba a esser Comte de Barcelona per la successio de son pare (com la manera q. esta dit) [illegible]

[illegible] declaració del qual (an-
[illegible] las cotas de Guifre Pelos) se
[illegible] pres en comu conforme ò ñé
[illegible] suas sumas que fan en lo titol
[illegible] §. primer, y altres; diuen q. no es altra
[illegible] infeudació feta per aquell quite, y po-
[illegible] rietat alguna cosa imoble, de la
[illegible] donacio adalgu per acell, y sos de-
[illegible] ab transllacio del domini tot de
[illegible] la qual apres aquest tal quelareb, q.
[illegible] ofener aquella en proprietat ab cor-
[illegible] rendencia, y pagua de algun cens, o, sol
[illegible] ones, tot en aquell tal del qual era
[illegible] al cosa imoble, y a sos succes, sors: ara sia
[illegible] questa correspondencia, y seruei de Quan-
[illegible] tat, o, subiecció molt gran; ara sia de co-
[illegible] a poca.

Digó aquest cens, o, subiecció en llatí feu-
dum, que es lo matex que si digues Dano
tat, per prestació fidelitats altra; Perlà
que presta lo Vassall a son Sor: ara sia lo tal
sor natural: ara sia tant solament direc-
ta, o, olouari, y per esta matexa raho en
Cathala li diem Feu, que vol dir, y signi-
fica la matexa fidelitat, y subiecció.

Quantas maneras y aira de Feus; es cosa molt
llarga, y fora de aquest loc lo tractar
dells, en particular que condiuen los Ju-
ristas que ya ha tantas maneras de Feus, cō
ya ha condicions, y conuenencias dels
quals donan, y prenen, per la qual cosa
no ya hallei; ni regla serta dells, per que
com es cosa paccionada entre los contrahents
[illegible], y dels pactes que entre si fan, de ellos
mana la lley, y qualitat del Feu; com
ho veiem en la experiencia quotidiana
que de asso tenim axi en los Feus que
los sors, y potentats de Italia, y Rey de
Napols poseeixen als Summos Pontifi-
ces, y los de Flandres, y Alemanya als
Emperadors, com a Sors directes que
son dells, y en nom d'donacio dels quals
tenen los estats, y titols que posehexen,
com tambe dels contractes q. cada dia se
fan; en lo acensar casas, proprietats,
y terres, que conforme que las done, y rebe
se fan los censos, y feus mes, o, manco ar-
regats, y graues, y estos exemples, y doctri-
na bastaran pera declarar q. cosa sia feu,
y quantas maneras ni ha dell.

Supposat tot lo dit, y conformant se abes-
ta doctrina se troba que los Comtes de
Barcelona tingueren aquest comtat ab
dos maneras de Feus, la hu fonc Graue,
y molt carregat, y lo altro tant solament
honrros: ab lo Graue queu era molt, per
esser limitat lo poder quelos cotas tenia,
per asurarse molta senyoria, y mando los
Reis de Franca en Cathalunya quant
donaren aquest comtat als primers
comtes de Barcelona, (com consta per
los sobre dits actes) lo poseiren los primers
Comtes qui foran Bera, Bernat, Gui-
fra primer, y Salomo; y lo Comte Guifra
Pelos en son principi (com esta dit) lo qual
Feu Graue era que en mas, y poder de Rei
de Franca jurauē (quant li donaue lo Cō-
tat) de tenirlo per Rei, y Sor directe de
Barcelona, y de tota sa terra, y com a sub-
dits seus confessauē tenir aquest comtat, y de
seruirlo en tot lo q. s'manaria que fos con-
forme a raho, y de dret, y justicia.

Aquest es lo Feu Graue ab q. tingueren es-
tos primers comtes lo comtat de Barcelo-
na, del qual se eximi apres ~~apres~~ lo Comte
Guifra Pelos del mos de, y ab la occasio que
aua ant se dira, tenint lo tant solament
ab lo Feu honrros, lo qual no era mes q.
una regonexenca, ans que los Comtes de Bar-
celona tenian als Reis de Franca per
la senyoria que ells hauian tingula en Bar-
celona, y Cathalunya, per raho de la
donacio q. los naturals de esta terra
feren al Emperador Carlos Magno (com
esta dit, y prouat als actes de sobre pos-
sats) lo qual feu nos proba en particular q.
era, ni en q. consistia, sino q. en los Ca-
lenderis o, dates de escripturas, y actes
publicos se posaue lo any q. regnaue lo
Rei de Franca en temps del qual se feya
aquell tal acte, com consta per totas
las

las escripturas publicas fetas dende Guifra Pelos, fins als darrers Comtes de Barcelona com auant se dirà, ~~que~~ y del modo, y manera que de aquest feu honrros se anaren eximint los Comtes de Barcelona, fins a restar del tot liberò de ell: que per esser assò negosi tant graue, y de tanta importancia axi per als Cõtes de Barcelona, y sors. de Cathalunya, com ser los naturals, y poblats en ella sen fa mensio en moltas parts dels presents llibres, com en sos llochs se amostre.

Guifra Pelos (del qual se ha tractant) presa que ague la possessio del Comtat de Barcelona, que com desobra estadit fonc en lo any de 870. procura en allanar algunes cosas que en temps de Salomo sò predessessor se eren alterades, y assegurarse dels moros sò veins, en lo que se occupa fins en lo any de 873. en lo qual per las continuas cartas que Baldiuino sò segre Comte de Flandes li escriuia tingue de anar en franca, axi per assò, cõ tambe per abeures ab lo Emperador Carlos Calue Rui de sa muller, per abesarli las mans, y regraciarli la merse que li hauia feta de lloar, y aprouarli la possessio del Comtat de Barcelona que ell se hauia presa; y aprestarli personalment lo feu graue a que estaue encara obligat a prestar, dexant assi ẽ Barcelona, a sa muller y mare.

Arribat y fonc en franca, y en la Cort del Emperador, rebel Carlos Calue ab grã contento, y alegria, y ab grans demonstrauiõs de Amor, axi per esser marit de sa Neta, com tambe per lo parentiu, y descendencia que de sa casa, y sanc tenia; y ab lo mateix contento, y amor lo Rebe son segre lo Comte de Flandres, y los demes Princeps, y sors. de la cort, que per esser lo Cõte persona de tantas parts, y valor, y de altra part de molt gentil disposisio, y gallardia, y ermos de rostro, y en lo tracte, y conuersaciõ molt afable, y cortes; y en lo manexe de negosis [illegible] molt amat de tots los [illegible] sauen, com se troba en las memorias anti del Arxiu de Ripoll, q. tots les lo desc y pintan de home de estes parts.

Estigue entretenint se lo Com seruint a son Rui lo Emperador hauer li prestat lo feu) ab gran y satisfacio de tots: pero com era animos, y de altes pensamets, y aue exercitarse en las armes, desseyaue gran manera se offerissen occasions ell pogues amostrar son valor, y esforc com en las corts dels grans princeps ni faltan, en particular en aquells que eren tant perturbats de guerres los moros Infels que y hauia, succeiqui Normandos com a Infels, y bellicosos g las oras eran entraren per los Regne de Carlo Calue fent en ells grandissi danys de Robos, Incendis, y desolaci de pobles, entre los quals se apoderaro de la Ciutat de Andegauia, y de tota terra, tahont se feren forts, com ho di moino en la Historia Annoniana, en capitol 31. del llibre. 5. referint fra Diago en la Historia dels Comte de Barcelona, en lo Capitol 7. del bre segon.

En esos per lo Emperador Carlos la entrada dels Normãdos en sas terr y los danys q. anaue fent y sguels al contra ab poderos exercit en lo qual naue lo Comte Guifra Pelos, com ho portan las nostras Historias Catal nes, en particular las memorias, y tas del Arxiu de Ripoll) y apres de hauer tingudes algunas escaramuses ells, los vense, y desbarata, cobrant lo q. ells hauiã occupat, y forsant ã exirse de tota sa terra, demanat ells est respecte treues al Emperador, ab guretat; las quals ell los concedi a auantatges, y molt honrrosos per ell. En totas estas jornades, y altes se troba lo nostre Comte en particular en

[illegible] ultima que fone la mes sanguino-
[illegible] y vestillga. [illegible] totas las altres, en la
[illegible] mes bades valerosos, y de
[illegible] perfimatex hauia fets
[illegible] Comte; rebe moltas na=
[illegible] ersona, y delles corria molta
[illegible] sbanise lo Emperador serca
[illegible] diuen los bres, y com diuen al=
[illegible] nt lo abisitar en sa tenda abot
[illegible] curant, y venent lo desta ma=
[illegible] recordantse de la altres begades
[illegible] uia dit; y demanat lo Comte, que
[illegible] tenas armes, y insignias, se mulla
[illegible] Emperador los quatre dits de la
[illegible] a ma dreta en la sanc que corrie de
[illegible] as nafras del Comte, ils y passa de ale
abax per lo escut dorat q. aportaue sés
diuisa alguna (com era acostumat è aquells
temps de no posar insignia, ni diuisa è
[illegible] s, fins q. per alguna occasio de sa
nya, o, cosa consemblant, ells o, sos Reis
se prenian, ols donauen insignias) di=
cent: estas seran vostras armes Cõte,
y de vostros successors; las quals rebe ell,
ab grandissima alegria, y contento; axi
per donar: asy vn tant gran Rei, y sor.
y tant deute seu com era aquest Em=
perador; que las oras era lo major, y mes
poderos sor. de la Christiandat, com rebe
per la occasio sue las y dona, y la mathe
ria de q. las compengue, que per esser
de sanc de, sa propria persona, escam=
pada en seruey de Deu nostro sor, y de
la S.ta fe catholica, y diuãtarro de la
Glesia. y en recuperacio, y guarda dels
Regnes de son propri fiui, Sor, y Rei, las
ringue, y son apres de las de Christo, y de
la Glesia S.ta per las armes mes honro=
sas, y gloriosas donades per medes hum.
de quantes altres se sab nis llig en lo
mon. y com atals las estimare ell, y
los defendents los Comtes de Barcelo=
na, y Reis de Arago, fins al Rei Don
Ferrando segon de aquest nom dit lo
Catholico, lo qual no recordantse del
origen, y principi rang. orios, y honros

dellas, y de la preheminencia, q. per esta
occasio, y altres que apres se seguiren me=
rexian; consentisse posa en ama e, guer=
ra delas de sa muller la Reyna de
Castella, qui per totas las bias, y rauja
que dar se poden eran tan inferiors a es=
tas, com en los discursos que per est effecte
se son fets plenamẽt se proua, los quals
estan posats en esta primera part de
aquest primer llibre, apres dela expli=
cacio del escut de armes del Rei Phe=
lip primer fill del Emperador Car=
los quint.

Aquest es lo principi, y origen de estas
tan gloriosas, y Inuictissimas armes, es=
forme no diuen, y aporten los demes au=
thors axi Hespanyols, com forasters, que
tratten de aquest Comte Guifra Pelos,
y de sas armes, lo que demes auãt se
proua ab las escripturas, y memorias
antiques de Ripoll, y de arxius de al=
tros monasteris antichs de benets q.
estan en Cathalunya; y de las tradicions,
y memorias que en pedres, y escuts de
Armes antichs que en ella y ha, se troban:
alas quals volero contradir, seria negar
vna veritat molt serta, y manifesta,
y rebuda per tal. O, volero posar en o=
pinio com Fasurita, seria caurer en
la matexa falta, lo qual en ra que nos pot
negar q es author molt graue, y verdad
der Historiador en tot lo q. notea
a honrra, y grandesa de Cathalunya,
com sas obras de fho manifesten, y e=
lo que te respecte al llenguatge, y gra=
uedat de la Historia, y en la frase, y estil de
ella, es hu dels mes auetatgats, que fins
anostros temps, y ha aqui; pero en
las cosas que tenen respecte a memori=
as honrrosas de Cathalunya, no se li pot
donar tant de credit com ell quisa vol=
dria, per axar molt deffectuos en elles;
Per la qual cosa, y per las moltas faltas
que en raho de aço ha fetes, y escrites en
los seus Annals de Arago, y per esser ell
de altra part Author tant graue, com es
dit)

dit) y tan rebut bniuersalment per tots, en particular per los tribunals, y audiencias a hont seli dona molt credit, y authoritat; es forsos fer en aquest loc nota, y particular menció de la occasio que ell tingue, o, per millor dir se bolgue pendrer pera fer, y escriuirer las faltas que aserca de esta matheria aporta, y offuscar, o, disimular las memorias honrrosas, y assanyes dels Cathalans, delas quals per no allarguar tant esta escriptura algunas de ellas se notaran en sos llochs. La occasio per la qual feu Surita estas faltes, y amostra tant poca bolontat als Cathalans, se digue publicament, y per cosa molt serta que fonc que al temps que ell anaue acabant de escriuirer los Annals, trobant se assi en Barcelona (a hont era bingut molas begades pera traurer, y aueriguar ass las escripturas del arxiu Real, y de altros de Cathalunya las demes cosas que en ells anaue posant) se offeri als Diputats, de escriuirer, y compondrer altros anals de sola Cathalunya, per las molas cosas que deze ell y haui q. escriuirer; asegurant los molt seria bna important, y honrrosa historia pera Cathalunya, demanant los de ayuda de costa per los gastos questenian de fer en la composicio dells mil escuts; los quals no podent los y donar los Diputats, per raho de constitucions queiba, que contradiuen ils priuan de fer gastos extraordinaris, fonc gran lo sentiment que Surita de asso tingue; per lo qual no hauient encara imprimits los annals, mague aquells apres ab las faltas sobreditas, y tan poc fauorables per molas cosas de Cathalunya, com en ells se beu; no obstant q. pera disimular esta falta en algunas parts dells, en cosas de poca importancia (pera que en las altres seli donas enter credit) fa grans alabases dels Cathalans, y de cosas de cathalunya. Pro[nos] tot asso esser bertat (a mes del que en los dits Annals esta contengut qui saben Historias de Cathalunya beuen, y coneixen clara manifesta en particular los qui an estes escriuires dels arxius della) ao relaquem feu de bista, y cyda bna molt graue, y digna de fe que esta, bna begada en bna conuersa Saragossa ab companya de bns en la qual algun tanbe lo marronim Surita, y parlant en seus Annals (q. hauia poc eren exits tampats) seli queixauen tots los a conuersacio de que feye mes menc Cathalunya, y de las cosas della, a comunes com particulars, que no las de Aragon ni de sos naturals; y n. la conuersacio li digue formalme las seguents paraules. Sor. Surita m. a hecho, y intitulado sus libros Annales de Aragon, pareseme q. me pudiera intitularles Annales de lunya, y de sus moradores, pues mas sion naze dellos que de nosotros, al que aestas paraules, y alas que los dem la conuersacio li deuent, que totas correspone als estes respongue at seguents, Senyores, que quieren V.s que so aga, ja he hecho toto lo que podido en rason dello, pero no se ha dido hazer mas, porque no se pued gar que los Catalanes trabajaron, uieron mas alos Reies que nosotros, esso se an lleuado lo mejor, y por por escriuir verdad que es lo fa y el todo de que se tiene de presiar author, no he podido quitarles n de todo lo q. dellos he dicho por g deuia, ni attribuir a nosotros mas lo que hauemos trabajado, que an me pesa ami. las quals paraules, y posta de Surita per saberlas so de ginal tan berdader, y sert com d bre esta dit, ques trobaue present conuersacio, las pos tan tanta pu tat en aquest loc, perque dellas, y

[illegible] er à dijcans.
[illegible] vega claramẽt esser
[illegible] la quex q. de Surita se
[illegible] nera en cosas nostras.
[illegible] r, y creurer: y que com en
[illegible] de Cathalunya, y Catalans
[illegible] sua opinio es per causa justa
[illegible] ere, y mes serta, y verdadera
[illegible] que en ella era escrita, y posada.

[illegible] ant ala narracio delas cosas que
[illegible] ren al comte Guifre Pelos, en la
[illegible] li Emperador, en Lui, y del modo
[illegible] q. rebe las armes dels 4. pals de
[illegible] a en camp lebr: succey q. estat en
[illegible] lo Comte delas nafras que en la
guerra dels Normandes nauia rebudes
li vingue noua com los moros de Cathalunya se eren alsats, y perturbauen la terra fent grãs danys en ella, per lo q. li fone forsat de partirse pera Cathalunya, y demanar ajuts fauor de gent al Emperador: lo qual per no estar encara acabades de assosegar las cosas dels Normandos, y los Bretons, y altres per turbar als guerres al Regne de Fransa (com lo referexen las hi storias franceses, y las nostras de aquells temps) no li fone possible poderli donar socorro, sino que en recõpensa y ac facts de aço, y pera animarlo content ala defencio de Cathalunya, y Barcelona, y obligarlo la fes als major vasi, y axim, li feu a fro fazer major y fone q. li feu donacio libera, y sens lo feu carregat, y graue (que fins alas oras y hauia vingut) per ell, y pera sos successors, y descendents del Comtat de Barcelona, y senyoria de Cathalunya: donantli liberamẽt tota la Jurisdiccio dets, y pertinensis que tenia com a successor que era dels Emperadors, y Reis de Fransa Carlos Magno son Auj, y Luis Pio, son Pare, y lo que aquells, y ell per conquista, y donacio libera que los naturals de la terra li feren al principi dela recuperacio della: sens perjudici empero dels pactes, y condicions ab que los dits Reis los hauien rebuts, y ells feren donats, y dels privilegis que apres los hauien atorgats, los quals volgue restasen sempre salvos, y illesos: eximint lo pera sempre, y de aquella ora en auant ell, y ajs, sucessors de aquest Feu, y del juramẽt de fidelitat que personalmẽt, o, per, ãn legitim procurador acostumauen de fer, y prestar: Atuant se tant solamẽt en memoria del domini, y senyoria que en ella hauien tingut, lo Feu, y senyoria ~~del~~ molt poca que per essere tant los antichs no la saberen atribuir ab altor nom sino de Feu honrros per la q. als Reis de Fransa los restaue de hauer tinguda la proprietat de Cathalunya: lo qual Feu ni ab authors axi antichs, com moderns, ni ab escripturas, ni altras memorias (com esta ja aduertit) nos troba que era ni en que consistia; per que de aquest any en auant en que se feu la donacio al Comte Guifre Pelos del Comtat de Barcelona sens lo Feu graue, y rebe ell las armes, que era lo de 874. nos troba que ningun Comte de Barcelona prestas mes Feu ningu als Reis de Fransa, ni estos manasen mes en ninguna cosa, ni per ningun temps en Cathalunya, ni tingue en ningun senyorio ni mando en ella, sino fone lo que esta tant notat, y aduertit (per las rahons sobre dites) de que en las datas de las cartas, y actes, y escripturas publicas, posauen en los Calendaris delles ~~posauen~~ lo any del Rei que regnaue en Fransa quant la tal escriptura se feie, com consta per totas las escripturas publicas de aquell temps, y de molts anys apres, com auant se dira is beura. En aquesta Senyoria q. los Reis de Fransa se aturaren en Cathalunya, li posaren nom Feu honrros per essere ell molt per los Comtes de Barcelona, en comparacio del primer Feu ab q. los primers Comtes lo tingueren, per esser aquell

mol

Tiaportanini altra en con contrari de ella

molt graue, y subiecte, y aquest molt li-
bero, y Honrros.
Ab aquestos fauors tan grans q. Carlos Cal-
uo feu al Comta Guifre Pelos son Net, sen
dingue ell molt content, y honrrat è Ca-
talunya, y resta Sor. ab ólu:, y mes pro-
prietari de ella, y del Comtat de Bar-
celona, que ningu dels Altres Comtes
antecessors seus ni que son propri Pa-
re, y axi ab asso, y ab lo socorro de Caua-
llers, y gent que son sogre Balduuino
Comte de Flandres li dona ajudant li
ab gran valor, y fidelitat los naturals
de la terra, recupera lo q. los Moros li
hauian occupat, y estengue mes son
senyorio per Cathalunya, perque cō
en las nostras Historias antiques se
veu, anauen cadaldia estos valero-
sos Comtes cobrant, y conquistant te-
rres dels moros.
De aquest Feu honrros se anaren ex-
imint los Comtes de Barcelona, quant
anauen crexent en potencia, y mando.
Perque en lo Arxiu Real de Barcelona,
ja en temps dels Vltims Comtes della
en alguns Calendaris de actes, nos
posan ni anomenan los Reis de fran-
sa, en particular en los actes que ha
en un llibre intitulat Regi Be del Rei
Alfonso, lo qual tot ell es contengut de
testaments del matex Rey, de sa mare
la Reina dona Petronilla, y de altres
Reis, y Comtes: y de infeudacions, y do
nacions que ells feien: en las datas dels
quals ni ha molt pocs en que si anomē
lo any del Rei de fransa, sino la major
part dells diuen en los Calendaris, ā-
no ab Incarnatione Christi, entre los
quals, y en testimoni de esta veritat ni
ha dos, la ha del Princep Don Ra-
mon Berenguer Comte de Barcelona,
que es vna donacio que fa del Castell de
Camarles, a Guillem Sunyer, la data del
qual es, tertio Calendas Martij, Anno Do-
minice Incarnationis 1149 fens ser al-
tra mencio. Lo altro es del Rei Don Al-
fonso son fill del
llibre, y en ningu dells se anomenan
Reis de fransa per qua[illegible] en vnas C[illegible]
que aquest Rei se titola,
a tots los notaris de sos Reg[illegible] y
seuol altras personas publica
Datas, o, Calendaris dels actes
de aquella ora en hauant, Anno
natione Christi &c. y que no an-
sen ni fesen mencio dels Reis de F.
ni de altres, sino dell, y de sos successor,
se seu puntualmet, y consta ab totas las
escripturas que apres se feren en las
se guarda lo orde, y manamet que lo
hauie fet lo qual fonc lo ab la forma
do que esta posat en vn acte del mat.
llibre que es vna donacio que lo dit
Alfonso fa al Comte Rodrigo dell
y Castell de Alambra ab sos termes,
data del qual es en Nauarra, y de
nor seguent. Facta carta, in Nauar
apud ipsum Miratele, in illa die
do iam dictus Dominus Ildefonsus
Aragonensis ipsum Castrum, & lo
de Miratele cepit, & destruxit.
Se Julij, Era 1212. Regnante, &
minante eodem Domino Ildefonso
ge in Aragone, & in Barcinona,
Prouincia, &c. ab firma del ma
Rei y de bisbes, y magnats que re
presents.
Prous de mes auant tot lo sobredit
poc feu que los Reis de fransa fe-
ren en Cathalanya, y Barcelona,
los llibres dels feus, que son Insto-
mole grans, y de pergami, y molts
ets que estan recondits en lo
Arxiu de Barcelona, en los quals
nosbres Comtes successors de Guifre
los aquesen prestat feu algu als Rei
fransa, es fort q. per poc que fos estat q
ria continuat en ells o en altres
del Arxiu, lo que tal moy ha, nisbo
no obstant asso sols per intitularse es
llibres ab lo nom, sobredit dels feus
sat molts dels qui nols han vist

[illegible] ...ernar a que[illegible]
[illegible] ...bres en dirse dels Feus
[illegible] ...als en ells los Feus que pres=
[illegible] de Barcelona als Reis
[illegible] conforme en ells se beu es=
[illegible] ...tissim error, y enganyo, dels
[illegible] ...pensat, ni menos dit. Antes be
[illegible] ...en per al contrari llibres dels
[illegible] ...er los que prestauen tots los Com=
[illegible] ...rgell, Besolu, Rosello, Serda=
[illegible] Reis de Mallorques, y alguns al=
[illegible] ...tuans de Fransa; y tots los may=
[illegible] ...y Cauallers de Cathalunya, als
[illegible] ...tas de Barcelona des de son prin=
[illegible] ...i, y apres als Reis de Arago sos suc=
[illegible] ...cessors, y los que prestauen tots los que
[illegible] ...enian honors, terras, y possessions en
[illegible] ...tota Cathalunya, y son distrifte que
[illegible] ...arribaⁿ molt dins en Fransa, com en los
[illegible] ...dits llibras se beu, y proua esta veritat
[illegible] ...per la qual ho he volgut Jo mirar en ells
[illegible] ...molt puntualment y es de la manera
[illegible] ...que assi esta dit, que es cosa ben diferet
[illegible] ...de prestar los Comtas de Barcelona
[illegible] ...feu a ningu altri, sabent ne ells de
[illegible] ...tants, y de tan grans sors com eran los
[illegible] ...feu dits Comtas, y tenint de altra
[illegible] ...part tantas terras, y senyorias dins
[illegible] ...Fransa, com auat se dira, de las quals
[illegible] ...tenian ells Feus.

Desta manera, y ab esta potencia se anaren eximint los comtas de Barcelona del poc feu que se auian atrat los Reis de Fransa en Cathalunya, los quals no obstant totas estas cosas no volien dexar estos Reis de Fransa la pretencio que tenian en intitularse, y tenirse per Sors directes de Barcelona, y Cathalunya: com es cosa acostumada forse de esta manera entre Reis, los quals si ells, o, sos predesessors antingut, o, posseit alguns titols encara que apres (per qualseuol causa, o, occasio) sia ajen per duda, o, donada la possessio de aquells tals titols ningun profit, ni utilitat alguna, may volen perdrer la nominacio dels tals titols; co se veu de present per experiencia, y posat en execucio ab alguns titols del Reyne de Hespanya, dels quals alguns dells ni ha que ha centenars de anys que non tenen la possessio, ni lo de fruit dells (com auat se posaran) com son los Regnes de Corsega, quel pot Genoueses, lo de Xipre quel preten lo Duc de Saboia, y la Senyoria de Venecia, y per trauerels de questio (per nostros pecats) lo te, y posseex lo Gran Turc ab altres dels quals te tant solament lo titol lo Rei de Hespanya, y los demes per la casa de Arago, com es lo Regne de Hierusalem, ab los Ducats de Atenes, y Neopatria. De esta matexa manera ho feien los Reis de Fransa en lo que tocaue al feu de Catalunya, y Barcelona, que com seramostrat tot era quimera, y semini dells lo qual los dura fins al temps del nostro Rei Don Jaime de Arago primer de aquest nom dit lo Conquistador, y de S.t Luis Rei de Fransa noue de aquest nom, que per esser consogres per quant Phelip fill de dit S.t Luis qui apres fonc Rei de Fransa, y lo tener ser de aquest nom, casa ab la sen sa Dona Isabel, filla del nostro Rey Don Jaime lo qual tenia en los Comtats de Tolosa, Carcasona, Narbona, y altres llochs de Fransa. Per esta causa, y per la gran bondat, y recitud de estos dos Reis, y del amor, y bolontat q. entre si tenian, se feren renunciacio tota al altre de estos Feus, y pretencions, que entre ells, y sos predesessors y hauia aguda fins alas oras. Com plenament costa ab un acte que ala fi de aquesta narracio se aportara, lo original del qual de hont se estret esta recondit e lo Real Arxiu de Barcelona, y posat de present en lo Armari primer initulat Armari de Catalunya en lo fac dela letra, A, numero 221. lo qual en summa diu, y narra la renunciacio del feu q. S.t Luis Rey de Fra

Feus, y Senyorias

Fransa fa al Rei Don Jayme de Arago Primer de aquest nom dels Feus que lo dit Rei de Fransa pretenia tenir en los Comtats de Barcelona, Urgell, Besolu, Rossello, Serdanya, Ampurda, Conflent, Girona, y Vic ab totas las suas pertinencias tocants als Feus dels Reis de Fransa. Y la que lo dit Rei de Arago fa de renunciar al matex S.t Luis los Feus, y drets que tenia, y pretenia tenir en Carcassona, y Carcases: en Rode, y Redens: en Laurac, y Laurades: en Terminis, y Terminens. En lo Vescomtat de Biterres, de Agadha, y Agathens: de Albi, y Albigens, o, Albigense: de Ruti, y Rutenens: del Comtat de Jex, de Caturco, y Caturcion. Del Ducat de Narbona, de Minorba, y Minorbeser: de Fonallet, y de Fonolledens. Terra de Salt; Petra pertusa, y Petrapertuns: y del Comtat de Amilia, y Credon; ab lo Vescomtat de Credona, y Gaualda: de Namausens: y de tot lo Comtat de Tolosa, y S.t Gil, ab totas las honors, y pertinencias de aquell. En las quals terras de Fransa dia lo acte que pretenia tenir dret lo Rei de Arago Don Jaime, per quant lo Rei en Pere son Pare los tenia empenyorats per Ramon Comte de Tolosa, com constaua ab los actes, y titols que lo Rei de Arago tenia en son poder, dels quals famenerò lo acte, ya quells lliura, y enuia al Rei de fransa.

Fet per este effecte procura lo Rei de Arago a Don Arnau Bisbe de Barcelona, y a Guillem Prior de S.ta Maria de Cornella; y a Guillem de Rocafull, lloctinent que era las oras en Montpeller per lo Rei Don Jaime; als quals dona dit Rei plen poder pora conseruarse en totas las cosas sobreditas ab lo Rei de Fransa S.t Luis, y pora renunciar los drets, y Feus y altres cosas que ell pretenia tenir en las terras de sobre mentionades del Regne de fransa, y entregarli las cartes, y titols que en son poder tenia en virtut de esta procura.

de Fransa serio, Re
de tot lo dret que lo sei
sa deie tenir en los com
de Catalunya, com tot
ab la dita Procura sa data
en Tortosa a 21. de Mars 12
ta insertada en lo sobredit ac
uant se posara la data del que
11. de Maig del any seguent 12
lo qual Carcassona esta procura
ab est Poder, y actes anaren
Embaxadors, o, Procuradors a
ser, ahont estaue lo seors dit
de Rocafull que era lo ter ser ano
Per lo Rey per est effecte, y de aqu
tres anaren a Carboli nahon
ue las oras S.t Luis Rei de fransa
qual apres de hauerlos rebuts ab
amor, y contento, y dits los poders
del Rei de Arago acortauen
presencia dells, y de altres pe
notables dels quals famenci
te, feu S.t Luis plena renunci
de tots los drets y actions, que
no podia tenir las oras ni en n
altra temps en los sobredits Co
de Catalunya, En esser feta e
nunciacio, no fonc fet lleuar a
los embaxadors del Rei de fra
quals en corre sentencia de
nom de son Principal, y S.r
Jayme de Arago, y com a Procura
dell eren a tora con enuiant
ciacio al dit S.t Luis Rei de fr
de tots los drets y pertinencias
dit Rei de Arago fins alas oras
pretes tenir, y poseir en totas las
ditas terra de sobra mancionad
eran, y estauen situades dins l
ne de fransa, entregant li pere
fette tots los actes, y altres ins
que aportauen, del que tanbe m
lleuat acte per part del dit S.r
lo qual, y de tot lo tocat a es

[illegible] entre estos dos Reis
[illegible] enlo sobredit, y ca=
[illegible] auant se posara la da=
[illegible] lo palau Real de Car=
[illegible] de franca enla sobredita
[illegible] Lois Rei de franca, y los tres
[illegible] sobre dits del Rei Don
[illegible] Arago, seruint de testimo
[illegible] Bisbe Apien, y dos fills del
[illegible] Lois, anomenats lo major Lu=
[illegible] Lo pare, ~~[illegible]~~ qui las oras
[illegible] primogenit, y lo segon se deye
[illegible] qui fone apres son successor, y Rei
[illegible] franca, y Gendre del nostre Rey Do
[illegible] me, y moltas altras personas de le
[illegible] y militars con rengles en
[illegible] dit alte, ab las demes circunstancias
[illegible] que se an notadas, y en ell se beuran
[illegible] aduieren tot lo sobre dit; y desta
[illegible] manera, y ab estas renunciacions, ref=
[illegible] sens contradiccio, ni pretencions
[illegible] ans lo principat de Catharla
[illegible] ra exempt de tot dit sobre dit
[illegible] feu si acas ni hauria.

Hieronim Surita enlo Capitol 56. del
[illegible] tercer de la primera part de las
[illegible] Annals trata en ell de la
renunciacio de estos Feus pero tant
diferent del que assi se nota que cau=
sa admiracio, y per esta causa, y a=
[illegible] rostrar esta veritat se aportara en
[illegible] aquest loc lo alte sobre mensionat,
[illegible] la suma, o nota del sobredit Ca=
[illegible] 56. pera que se veje manifes=
[illegible] ament lo erro seu, y veritat dela
[illegible] Historia.

[illegible] Surita en lo dit Capitol, que a
[illegible] 20. Jaime de Arago en lo any
1258. passa a Monpeller pera bauere=
[illegible] ab St Lluis Rei de franca, y que es=
[illegible] tant en Monpeller se conserta ab dit
[illegible] Rei per las differencias antiguas, y
[illegible] entre sos predecessors y ells y hauia,
[illegible] y que los dos Reis se conserta[illegible] ?: ta:

entre si pera carboli, y que conserta ca=
sament entre la Infanta Dona Isa=
bel filla menor del Rei Don Jayme
ab Phelip Fill primogenit (g. diu Su=
rita era las oras) de St Lluis, [illegible] en
uia lo Rei Don Jayme per embaxa=
dors, pera tractar [illegible] matrimo
nia a Don Arnau Bisbe de Saragos
sa al Prior de Cornella, y a Dõ Gui=
llem de Rocafull, y altres cosas que en
lo dit Capitol se contenen [illegible] las quals
ab lo alte segnent se beura lo engany
g. Surita prengue, o, bolgue ell que
prenguesen los qui llegiriau dit ca=
pitol, y altres dits, sans, Annals. Per g.
conforme diu lo Alte (al qual se te de
donar mes credit que a Surita) lo
Rei Don Jayme no ana a Monpeller
pera conserta bistas ab St Lluis Rei
de franca, ni a renunciacio dels feus,
~~ni personal~~, ni presencialmet del Bn
Rei al altre nos feren tals renun=
ciacions, ni altres, sino que per est
effecte, ~~pera~~ feu procura lo Rei
Don Jayme a Arnau Bisbe de Bar=
celona, a Guillem Prior de Sta Ma=
ria de Cornella, y a Guillem de
Rocafull tinent seu en Mopeller
pera fer las renunciacions dels feus,
y no pera tractar casamet de sa fi=
lla. Y si los Reis se beren en Carboli
(com diu Surita) no tenia pera que
lo de Arago enbiar enbaxadors al de
franca pera tractar casamet, ni fer
procura als sobre dits en tortosa, pus
ell se trobaue en Monpeller, y lo any g.
diu se tracta aquest casamet que en
lo de 1258. fone enlo qual se fere
las renunciacions dels feus sobredits
y en ell Phelip fill de St Lluis no e=
ra encara fill major perque diuia
sor Jerma quis dec Lluis com son Pare
com consta per paraules expresas del
alte, o qual lo dit Phelip casa ab
la Infanta filla del Rey Don Jayme
pera

ja era mort sa Germa major Lluis, y ell las dras era Primogenit, y no quat è veu li acta en la qual eran presents los tres embaxadors del Rey de aragon. y Arnau g. Surita bol g. sia Bisbe de ~~Bar~~ Saragosa, y hu dels tres Embaxadors, o, Procuradors del Rey de Aragon, no es sino Bisbe de Barcelona, com se veuria en lo acte ahont esta anomenat, y en la procura que lo Rei li ha, lo qual es tot mes fort, y verdader que lo dit Capitol de Surita; y dels anys se coniegex que aquest Arnau fonc Arnau de Gurb Bisbe de Barcelona, que fonc singular prelat, per g. fou eliegit en Bisbe de Barcelona è lo any 1253 y morí lo de 1284. Degue voler pendrer Surita aquest bescompte en lo dit capitol com a costuma de fero en alguns de sos Annals, per a honrrar als de Sanacio, y posar è la embaxada algun Aragones, per parexerli a ell que no podia ser de altra manera, y com per aquell temps quisa deuia esser Bisbe de Saragosa algu que deuria dir Arnau acomodades embaxadors a son modo, pensant g. no se aueriguaria esta veritat mes robarian los actes de hont ell trau tot lo contengut en lo dit capitol. 56. en lo qual, y en molts altres no fames de Mudar, lleuar, y afegir, lo que ha trabat en los arxius, y actes de Cathalunya, conforme a ell li cdue, com se veu en los cas que anam tractat y en altres que estan notats, y demes auant se notaran, en testimoni del qual, y en verificacio de tot lo que esta dit se aporta lo seguent acte, lo qual ses copiat del acte sobre mencionat que esta recondit en lo Real Arxiu de barcelona, y posat en ell è lo armari primer intitula de Cathalunya, en lo sac dela lletra, A, y ell esta intitulat, o nomorat numero, 221. com ja esta notat: lo qual

Aquest Bisbe de Barcelona Arnau de Gurb es lo qui esta enterrat è la capella dels Berges qui ha del claustre de la Seu de Barcelona al Palau Episcopal.

orginal de hot es transumpto auter a concordia ~~ay~~ y renfeus que entre los dits v Franca se foren, y ell seguent.

HOC EST TRANS
tũ sumptũ fideliter de
Calendas Septembris, anno Do
millesimo trecentesimo sexto, a
carta pergamenea munita sig
reo Illustris Domini Ludouici
tia Francorum Regis quondam
tis in filis de serico birmilio pr
aspectum eius apparet cuius qu
carte tenor talis est.
Ludouicus Dei gratia Francie
Vniuersis presentes litteras in
ris salutem. Notum facimus
cum inter nos ex parte vna, et
tum amicum nostrum Jacobum
gratia Illustrem Regem Arag
jorcae, & Valentiae, Comitem Ba
ne, & Vrgelli, & Dominum Mo
ssulani ex altera suborta esset m
ria questionis, super eo quod
dicebamus Comitatum Bar
Vrgelli, Bisulduni, Rosilionis
dani, Ceritanie Confluentis
runde, & Eusone cum eorum
nentijs de Regno Francie, &
dis nostris esse, Et idem Rex
gon. ex aduerso dicebat, se jus
re in Carcassona, & Carcasses
Rede, & Redens: Tauraco, & T
dens: Terminis, & Terminens, B
& Vicecomitatu Biterrensi: A
& Agadhens: Albi, & Albigens
thire, & Rutenes: Comitat
cij: Caturco, & Caturcien
nen, & Ducatu Narbone, J
& Minerbeser, Fonolleds, & F
lledens: terra de Saltu, Pera
& Perapertuns: Amiliano, cum
mitatu Emiliani Predone

Idane, Nemaus
Tolosa, cum toto Comi=
S.ti Egidij cum hono=
ibus, & Juribus Vniuer
nentijs eorundem. Post=
cedentes ad nos solliemnes
ers, & Nuncij predicti Re=
gon. ad eodem super hoc speci=
d nos mi.ti, Venerabilis Bi=
Arnaldus Barcinone. episco=
Guillelmus Prior Beate Marie de
Iano, & Guillelmus de Roca fo=
enens locum ipsius Regis in Mo=
ullano, nobis exhiouerunt litte=
ipsius regis procuratorias, in hec
rba. Nouerint Vniversi quod nos
cobus Dei Gratia Rex Aragon. Ma=
rie, & Valencie, Comes Barcinone, &
rcelli, & Dominus Montispessullani,
constituimus, & ordinamus vos Vene=
rabilem Arnaldum Dei gratia Barcin.
Episcopum, & dilectos Guillelmum Pri=
orem Sancte Marie de Corneliano, &
Guillelmum de Rocafolio tenentem
locum nostrum in Montepessullano, p=
curatores nostros, dantes, & conceden=
tes vobis omnibus predictis, & cuili=
bet vestrum, plenam, & liberam po=
testatem transigendi, & componendi
nomine nostra, & nomine, cum Tudo=
nico Dei gratia Illustri rege Franc
ie, super omni iure, quod habemus,
& habere debemus in Carcassona, in
Carcassens; in Rede, & in Reden, &
in Laurago, & in Laura gien, & Ter=
me, & Termenen; & in Menerba, &
Menerben; & in Fonolleto, & Fonolla=
uen; & in Peraportusa, & Perap er=
tusen; & in Comitatu Emiliani, &
Gaudeni, & in Nemausa, & in Ne=
mausen. & in Comitatu Tolosano, &
S.ti Egidij, & in omni alia terra, &
iurisdictione Raymundi quondam
Comitis Tholosan, & fructibus inde
perceptis. Et quod vos omnes, & sin=
gulis supradicti pactis vice nra, &

nomine cedere, remittere perpetuo, &
relaxare predicto Illustri regi, & iu=
is quicquid nos iuris habemus, & ha
bere debemus quoquo modo, & ratio=
ne in predictis omnibus, & singulis. Da
mus etiam, & concedimus vobis omni=
bus, & singulis speciale mandatum, auc=
toritatem, & licentiam, & potestatem
jurandi ex parte nostra, super animam
nostram de omnibus, & singulis supra
dictis a nobis observandis, & complen=
dis pro vt per vos erit super eis cum
dicto rege promissum, ordinatum, co=
positum, & transactum. Renuntia=
tes scienter, & consulte omni iuri di=
uino, & humano, canonico, ciuili, & co=
suetudinario, & omni priuilegio Re=
ali, & personali, ac omni alij auxilio
per speciale, seu generali, quibus co=
tra predicta, seu aliqua ex predictis
juuari possemus. Item damus vobis
omnibus, & singulis supradictis, &
concedimus speciale mandatum, quod
vice nostra, & nomine transigatis, &
componatis cum dicto Illustri Rege
Francie, & accipiatis ab eodem Rege
cessionem, remissionem, & relaxa=
tionem de omni iure quod idem Rex
Francie asserit se habere in Comitatu
Barcinone, & de omni jure, si quod ha=
bet, vel habere credit in Comitatu
Bisuldun, & Rosilione, de Ampur=
dano, de Ceritania, de Confluente, vel
in aliquo loco terrarum, quas nos no=
die tenemus, & habemus, & quod in
omnibus, & singulis supra dictis, trac=
tetis, & procuretis, faciatis, & recipi=
atis quicquid vobis videbitur ex=
pedire. Promittimus insuper bona fi=
de cum hoc autentico instrumento si=
gillo nostro pendenti munito, nos ra=
tum habere, complere, & seruare per=
petuo quicquid cum dicto Rege per
vos omnes, vel duos, aut vnum ex
vobis super predictis omnibus, & sin=
gulis factum fuerit ordinatum, com=
positum,

positum, seu transactum. Datt. Dertusę
quinto Idus Martij anno Domini mille-
simo Ducentesimo quinquagesimo sep-
timo. Tandem vero post multos tracta-
tus habitos hinc & inde bonorum me-
diante consilio cum dictis procurator-
bus nomine procuratorio, & vice predic-
ti Regis Aragon, ad hanc compositionem,
& transactionem devenimus, quod nos,
nobis, & heredibus, & successoribus nos-
tris predicto regi Aragon, & heredibus,
ac successoribus suis in perpetuũ, & ab
ipso antecessoribus suis causam haben-
tibus, & predictis procuratoribus pro
ipso Rege Aragon, & nomine, & vice
ipsius, diffinimus, quitamus, cedi-
mus, & omnino remittimus quicquid
juris, & possessionis vel quasi habeba-
mus, si quod habebamus, vel habere
poteramus, seu etiam dicebamus nos
habere tam in domanij, seu domini-
catoris, quam feudis, & alijs quibusũ
in predictis comitatibus Barcinone,
& Vrgelli, Bisulduni, Rosilionis, em-
purdani, Ceritanię, Conflventis, Ge
runden, & Vsone cum omnibus hono-
~~ribus~~ ribus homagijs, districtibus, iu-
risdictionibus, & iuribus vniversis, &
pertinentijs eorundem, & cum omnibus
fructibus, & proventibus per ipsam Re-
gem Aragon, & Antecessores ejusdem
inde preceptis, & qui preceptari potuerint
Promittentes, & ad hoc nos, & heredes, ac
successores nostros in perpetuum obli-
gantes, quod in predictis omnibus,
& singulis, nihil de cetero per nos,
vel per alium reclamabimus, vel pete-
mus. Renuntiantes omnino specialiter,
& expresse, pro nobis, & heredibus, ac
successoribus nostris omnibus cartis, &
instrumentis, siquę super his habebamus.
Volentes, & decernentes, ~~et~~ ea penitus esse
nulla, ac promittentes quod ea omnia
redibemus Regi Aragon. in dicto. Re
nunciamus insuper pro nobis, & here-
dibus nostris, ac successoribus, omni
juris auxilio iam...
nec non & consuetudin... & ...
legio reali, & personali
predicta, vel aliquid de ...
juuare possemus. Prenom...
procuratores pro se pedicto Reg...
& heredibus, ac successoribus ...
& hisce ipsius nomine procura...
bis, & heredibus ac successori...
tris, & anobis, & antecessori...
causam habentibus, vice bey...
tauerunt, cesserunt, diffinie...
remiserunt omnino specialit...
expresse quicquid iuris, & pos...
vel quasi idem Rex Aragon ha...
si quid habebat, vel habere pote...
dicebat etiam se habere tam in...
nijs, dominicatoris, quam in fe...
alijs quibusũ in Carcassona, & in...
ssens in Rede, & in Redens: in T...
& in Laaragen, in Termen, & in...
menen, in Menerba, & Menerb...
fonolleto, & ~~in~~ fonolledens: in ...
pertusa, & Peraperusen: in Com...
Amilliani, & Gaualdaren: & in ...
so, & in Remausen: & in comit...
lose, & S.ti Egidij, & in omnia ...
ra, & Jurisdictione Raymundo ...
dam comitis Tolosan, & fructi...
proventibus per nos, vel ann...
nostros inde perceptis. Conditio...
tamen, & ordinatum, quod si a...
feuda mouentia de dominati...
nolledens sita sint infra term...
mitatis Rosilionis, vel Bisulu...
seu aliarum comitatuum pre...
rum, de quibus comitatibus, ipse...
gi Aragon. quitationem, & di...
nem fecimus, penes ipsum Reg...
gon, & heredes, ac successores ...
petuo remanebunt. Et ea sibi...
dibus, ac successoribus suis ...
& omnino quitamus, saluo ...
iure, si quod fuerit alicuio ...
ter si aliqua feuda mouentia ...
miratione ipsorum comitatuu...

terminos [illegible] penes nos, [illegible] heredes, ac successores nostros per=
[illegible] remanebunt, & ea nobis, & he=
[illegible] & successoribus nostris diffi=
[illegible] quitaverunt omnino no
[illegible] procuratorio pro ipso Rege Ara=
[illegible] procuratore predicti;
[illegible] en iure, si quod fuerit alienum. De
[illegible] & comitatu Amillianei
est, dictos procuratores, nomine
[illegible]torio, & vice dicti Regis Aragon=
se, & diffinisse ea nobis, & heredi=
bus ac successoribus nostris, & a nobis, &
[illegible]cessoribus nostris causam haben tibus
ut ea tenemus, & possidemus, & ano=
[illegible], & nostris tenentur, & possidentur.
Preterea procuratores prenominati pro=
miserunt, & tenentur bona fide procu=
rare quod predictus Rex Aragon, pro
se, & heredibus suis, ac successoribus, ne
bis, ac successoribus nostris, & a nobis, &
antecessoribus causam habentibus, di=
ffiniet, quitabit, cedet, & remittet om
nino quicquid juris, posse, [illegible], vel quasi
habet si quod habet, vel habere potest, seu
dicit etiam se habere tam in domanijs,
seu dominicaturis, quam in feudis, &
alijs quibuscunq; in predictis omnibus
supra nominatis, quam procuratorio no=
mine, & vice ipsius Regis Aragon di
ffinierunt, quitaverunt, & remiserunt
nobis, procuratoris predicti. Et insuper
in his, que inferius nominantur, vide=
licet Biterris cum vicecomitatu Biter=
ren; Agdha, & Agdhanen: Albi, &
Albigen. Buthin, & Buthinen. Co
mitatu Fuxen: Caturc, & Caturcen;
Narbone, & Ducatu Narbonen, Po
dio Taurene, Kerbuc, Castrofidel,
terra de Salta, Credone, & vice comi=
tatu Credonen; Et quod idem Rex
Aragon cedet penitus, & concedet ex=
presse pro se, & heredibus ac successo=
ribus suis, & a nobis, & heredibus, ac
successoribus nostris, et a nobis cau
sam habentibus, omnem actionem,

& ius repetendi pignora que dicit se
habere, in predictis Amilliano, & co
mitatu Amilliani: Credone, & vice Co=
mitatu Credonen, & in Gaualdan, cum
pertinentijs eorundem, que quidem
bone memorie Petrus quondam Rex
Aragon genitor ipsius olim titulo pig
noris obligaverat Raymundo quon=
dam comiti Tolosano, & per hanc
compositionem idem Rex Aragon
redidet nobis plenarie omnes cartas,
& instrumenta que habet super dic=
ta obligatione confecta. Ceterum pro=
curatores prenominati procurato=
rio nomine, & vice ipsius Regis Ara=
gon diffiniverunt, quitaverunt, ce
sserunt, & remiserunt, & tenentur
bona fide procurare quod predictus
Rex Aragon, cedet, & concedet spe=
cialiter, ac donabit in perpetuum pro
se, & heredibus, ac successoribus su
is, vel & heredibus, ac successoribus
nostris, & a nobis causam habentib9,
quicquid iuris sibi competit, si quod
competit, vel quarunq; casu, seura=
tione, vel titulo posset ad ipsum vel
ad heredes, & successores suos nunc,
vel in futurum aliquatenus deve
nire in Tolosa, & in toto Comitatu Tho
lose, & S.ti Egidij, & in terris Agoren.
& Benesinen, ac in tota alia terra iu
risdictione, & potestate Raymundi
quondam Comitis Tholosan. Insuper
Procuratores predicti procuratorio
nomine pro dicto Rege Aragon, &
vice ipsius, nobis, & heredibus, ac suc
cessoribus nostris, & a nobis, & ante
cessoribus nostris causam habenti=
bus diffiniverunt, quitaverut, ce=
sserunt, & omnino remiserunt, &
promiserunt, & tenentur bona fide
procurare quod idem Rex Aragon
pro se, & heredibus ac successoribus
diffiniet, quitabit cedet, & remi
ttet penitus, & expresse predicta
omnia, & singula eo modo quo su
pra

pra continetur, cum omnibus honoribus homagijs, districtibus, iurisdictionibus, & juribus vniuersis, ac pertinentijs eorundem, & cum omnibus fructibus, & prouenctibus per nos vel antecessores nostros, vel per alios inde preceptis, & qui etiam preterpi potuerunt, & promittet. Et ad hoc se, & heredes ac successores suos specialiter obligabit, quod in predictis omnibus, & singulis, nihil de cetero per se, vel per alium reclamabit, sed nos, vel heredes, aut successores nostros, seu causam a nobis, vel antecessoribus nostris habentes super predictis, aut aliquo predictorum, per se vel per alium imposterum molestabit. Renunciauerunt autem omnino specialiter, & expresse procuratores predicti nomine procuratorio pro ipso Rege Aragon, & vice ipsius, & promiserunt, & tenentur bona fide procurare quod idem Rex Aragon. renunciabit penitus, & expresse pro se, & heredibus, ac successoribus suis omnibus cartis, & instrumentis, siquę super premissis habet, vel habuit, & volet, & detenet ea penitus esse nulla quoad nostram perjudicium, & nostrorum. Et quod ea omnia reddet nobis. Renunciabit etiam idem Rex Aragon. penitus, & expresse pro se, & heredibus ac successoribus suis, & etiam predicti procuratores nomine pro ipso, & vice ipsius renunciauerunt omni iuris auxilio tam canonici, quam ciuilis, ac consuetudinarij, & omni priuilegio regali, & personali quibus idem Rex Aragon, aut heredes, aut successores sui contra premissa, vel aliquod premissorum iuuare se possent. Et quod idem Rex Aragon. nobis super premissis omnibus patentes litteras suas dabit. De supradictis autem omnibus obseruandis, & complendis prout superius continetur, procuratores predicti prestiterunt, in nostra presentia ... ragonum super sacro S. Euangelia mentum. In cuius rei t. Simoni... sentem cartam sigillari... pressione muniri. Acta fuit... Coroolium in palatio nostro... episcopo Apren, Ludouico ... & Philippo filijs nostris, Ra... Gauceirmi Dno Iuniani, Simo... Claramonte Dono Sugeill, ... Franc. Constabulario, Johanne ... guerolis, Anselio de Braya, ... sio de Crannijs militarib... tro Rade Thesaurario Sancti ... di Siluanecten, Magistro Odone ... Loriaco, Magistro Johanne de ... sio, Magistro Philippo de Catu... Magistro Johanne de Villaco, ... Tauro Sacrista Barcinoren, A... Guialba Canonico Vicen. Quinto Idus, anno Domini Millesimo centesimo Quinquagesimo octauo. Sig-+-num Philipi Petroni, notarij... Sig-+-num Petri Cabrera not. Barcinone. Sig-+-num Petri de Colle not. Barcinone. Sig-+-num Jasperti Examinis Subuicarij Barcinone, & gerentis vices Venerabilis Jacobi de Corniliano Vicarij Barcinę, & Ballesij absente qui hanc tranlatam sumpto fideliter ab originali non cancellato, nec in aliqua parte sui vitiato ex parte Domini Regis, & auctoritate officij, quo fungitur auctoritatem impendimus, & dictum, vt ei tanquam originali fides plenaria ab omnibus impendatur, appositum per manum Bernardi de Combis notarij Barcinone, regentis officium Vicarij eiusdem Ciuitatis, cujus manu, & posse dictus Subuicarius, & Gerens vices Vicarij hanc firmam fecit, octauo Calendas Septembris anno Domini Millesimo centesimo sexto, presentibus ...

Guillelmo de Vallsfloria, Jacobo de Castro=
vindaico, & Ildefaldo Rubei Jurisperi=
tis et [illegible] Bernardus de Cambis
[illegible] hæc scripsi, & hoc
[illegible] num hic apposui. Sig+num
[illegible] Barell notarii publici Barcin.
[illegible] terram dominationem, &
[illegible] tionem Dñi. Regis Aragon.
[illegible] eiusdem, qui hoc transla
tum fecit Barcinone Octavo Ca=
lendas Septembris, Anno Domini
Millesimo trecentesimo sexto, cum
posito in. 20. linea ubi apponit
ur. Et cum supraposito in. 28. li=
nea, ubi scribitur, Et anobis, & an=
necessorios. Et cum raso, & emen=
dato in. 31. linea, ubi corrigitur
quod idem Dominus Rex Aragon.
cedet penitus, &c. Et clausit.:

Esta es copia verdadera del acte de la renunciacio de estos feus ab lo qual se declara mèt la renunciacio que dells feu lo Rey de Franca, y ab este acte, y ab altros que en los presents llibres se aportan resten averiguades, y confirmades per verdaderes las cosas que en estos llibres se tractan, y refutades tantas, y tan varias opinions de autors que tratten de esta matheria ab ques donara fi atax llargua narracio, y escriptura, que per las causas, y occasions sobra ditas, y per parexer a algans (q. no estan versats ab arxius) cosas novas moltas delas que en est, y altros llochs dels presents llibres se aportan, es estat forsat de fer tan llargua narracio, y aportar lo sobre dit, y altros actes com se an visto, y avant se veura.

Dela manera sobre dita obtingue Guifra Pelos lo Comtat de Barcelona, y terra de Cathalunya, y las armes dels 4. pals vermells en camp de or, pera ell y per tots los desendents los Comtes de Barcelona, y Reis de Arago, y de tots los Regnes, y senyorias, com en la explicacio del seguet escut llarguament se dira. Dela manera q. estas armes restaren ~~restaren~~ per armes Universals de estos Regnes, y Reis.

Armes Vniuersals de tots los Reys, y Regnes de la Corona de Arago.

Armes Vniuersals de tots los Reis, y Regnes de la corona de Arago.

LO Comper de Or, 4. Pals de

ha vist ab las narracions passades de quina manera, y per quinas cau- occasions lo Comte Guifre Pelos Barcelona obtingue pera ell, y pera desendents las sobre ditas armes quare Pals de Guella en camp de Comtat de Barcelona. Resta ara adir en aquest lloc per acabar de rematar esta materia, y tractat, dir de quina manera restaren estes armes per vniuersals, y proprias de tots los Reis, y Regnes de la corona de Arago.

Tots los Authors axi antichs, com moderns, y tant los catalans, y natu rals de Espanya, com los forasters q. tratten de estas armes, concordan en esta veritat de que foran elles dels cõtes de Barcelona, y que destos las an presas, per proprias, y vniuersals tots los Reis, y Regnes de la corona de Arago, pero en lo que tora al modo, y set ab que, ho assi se feu vint mole discordes no tols entre si, pero encara del que en aquest lloc se dira, perque, casi tots, o la major part de estos Authors diuen quant lo Rei don Ramiro de Arago cognomenat lo Monge casa sa vnica filla la Princesa Dona Petronilla ab Don Ramon Berenguer quart de aquest nom vltim Comte de Barcelona, con. er. tarien entre estos Princeps, apres de moltas dadas, y preses que diuen, y que entre ells, y sos vasalls los Catalans, y aragonesos, a serra de las pretencions que cadahuno destas tenia, per los titols, armes, y blasons de sos senyors, y Reis, per boler cada part destas exir ab sa pretencio, y que prevalques quantra la del altre cada vna dellas, y boler posar tots en primer, y mes honrrat lloc estas armes, y blasons, y titols de sos senyors, y Reys, vinguerien diuen apres a concordar de que lo comte se intitulas Princep de Arago, y Comte de Barcelona, y que nos diques may Rei de Arago, pero que sos desendents, so es los Primogenits, se intitulasen Reis de Arago, y comtes de Barcelona, y que tras destos titols posasen los demes que tindrian, y anarian acumulant, y anyadint, y que los Aragonesos, y lo Rei dexasen las sues Armes, y prenguesen las dels Comtes de Barcelona, y estes vinguesen de restar per insignias reals sues, proprias pera ells, y pera tots sos desendents, y Regnes, y que delles se seruisen, y las posasen en los escuts, Banderes, estandarts, y en tots los demes lochs axi publichs, y vniuersals, com priuats, y particulars que conuinguesen, y en los sellos tant per las cosas de la guerra, com per las de la Pau, y que en las edats de la guerra essent lo escut, y bandera de las armes dels Comtes de Barcelona, vinguesen de esser lo Alferes Aragones, y estiguesen obligat lo Comte, y sos successors los Reis de Arago aportar en lo cap, y per simera la creu de S.t Jordi que diuen era la insignia dels Reis antichs de Arago.

Aquest es lo assert, y parte ab lo que al diuen tots los sobredits authors que feu lo calamet, y vnio de estos princeps, y sos Regnes, la qual vnio, y con sera

bolen

Pri en l'altro de la donaci q. en son lloc, è posa ra,

Volen prouar se es los Autors moderns, ab authoritats y allegacions dels Antichs, y estos alguns dells ho gosen affirmar ab actes, y memorias de Arxius que es sert may ells los deguéren veure, ni menos llegir, per no hauerij escriptures, ni memorias autentiques que tal diguen almenos en los Arxius de Cathalunya, sino que tots, o, los demes seran anaren (com diuen) in fide porextum, com ho fan en moltas altras cosas que aportan, y allegaan, las quals volent las apres auerigua per los Arxius, y llochs de hont diuen las tragueran, se troban mole different delque las allegueu, o, almenos no ab tanta seguretat com ells las aportan; com esta prouat en lo q. de Suria se ha referit, encara q. en lo que assi se tracta de esta succecio de Armes, y Titols se conforma ab los capitols matrimonials que seren entre dos Ramon Berenguer comte de Barcelona, y Dona Petronilla Reina de Arago (que aniant se separaran) dels quals trau, y posa tot lo que a esta de asso diu en lo capitol 56. y vltim del llibre primer de la primera part dels seus Annals, refutant la opinio delsque tal diuen. Pero los altres Authors que mes volen adurar tot lo que assi se ha referit, y allegat dells (que per esser tats, y tan sabuts no se anomenen en particular) allegueu per testimoni, y proua de so intent los dits Capitols Matrimonials, y pactes que lo Comte feu ab la Princessa Dona Petronilla, o, ab son segre lo Rei Don Ramiro, y altres actes que en confirmacio de asso diuen se feren entre los dos, los quals si fosan estats de la manera que diuen, es sert estarian recondits en lo Real Arxiu de Barcelona, com y estan los capitols matrimonials de estos Princeps, ab altra escriptura; o, acta ala fi dells pertanyet als dits Capitols, y donacio del Regne de Arago que lo Rei Don Ramiro feu al Comte de Barcelona Don Ramon Berenguer, en los quals capitols, y acta menciò ~~nos fa mencio~~ de res de lo dit, ni de tals pactes, ni formes, ni titols, que tants, y tan gr authors allegueu. Y perq. mes clara se conegua la veritat del que es tractant, y q. no per aquest mod estos pactes restaren estas arm. niuersals en estos Regnes, se posen aquest lloc los dits capitols, y acta quals se son trets, y copiats de son original que està recondits en lo Real de Barcelona, y posats en lo llibre titulat liber Primus instrumentor super rebus magnis Regis Aragonum pertinentium, en lo folio. 4. quals son del tenor seguent.

Y ab vn acte de la donacio de Arago que lo Rei Don Ramiro feu al Comte de Barcelona

IN DEI NOMINE, EGO

Ramirus dei Gratia Rex Aragonensium tibi Raimundo, Barcinonensium Comes, & Marchio filiam meam in rem, cum totius Regni integritate Pater meus Sancius Rex, et tres mei Petrus, & Ildefonsus me vnquam habere vel tenere p. vtriusq. sexus homines per eos, sa~~lutis~~ vsaticis, & consuetudinibus. Pater meus Sancius, vel frater meus Petrus habuerunt in Regno suo, mendo tibi omnes prefati regni mines sub hominio, & iuramento sint tibi fideles de vita tua, & de pore tuo, & de omnibus membris in corpore suo se tenent, sine omni de, & deceptione. Et vt sint tibi deles de omni Regno prętitulato, Iniuersis omnibus ad illud regn pertinentibus salua fidelitate m. & filę meę. Hęc autem omnia rius scripta ego prefatus Rex Ra mirus taliter facio tibi Raym Barcinonensium Comes, & Mar vt si filia mea mortua fuerit pr te superstite, donationem prefat nil libere, & immutabiliter hab

qui alicuius impedimento post mor-
meam. Interim vero, siquid aug-
tationes, vel traditionis de hono-
vel conditionibus prefati regni
uente facere tibi voluero, sub
hominum fidelitate, firmū,
ratum permaneat. Et ego pre-
ex Rammirus sim Rex, Do-
Pater in prefato Regno, et
comitatibus tuis, dum mihi
cit. Quod est actum tertio idus
Anno Incarnationis Domi-
centesimo trigesimo septimo
nisimum. Era millesima
simo septuagesima sexta, pre-
Rege Ramiro regniante, sig-
um Rammirus Regis.

Vt omnia superius scripta
fideliter, et incommutabiliter observē-
tur, prenominatus Rex Rammirus
commendavit Comiti Barcinonensi
suos Barones subscriptos, ab hominio,
juramento. In primis Comitem
Palaren, em, Raimundum Petri
de Erul, Petrum Raimundi filium
eius, Petrum Raimundi de Strada,
Gonsalum de Berauere, Balac
Fortuno Dacior, Guillelmum de Ca-
dafilum Berengarij Gomballi,
Bernardum Petri de Taguarres,
Petrum Tobor Sancti Stephani, Gali
Garces de Sancto Vincentio, Petrū
Ximenis de Entenza, Gombal de
Entenza, Lob Gairec Laita, Front-
num, Gomez Ferriz, Pelegri de
Azazol, Arga, Sanzanz Darsu,
Aza, Furtundat de Baroa, Pro,
Fortun Garces, Fr. de Aliaza, Gar-
ciaces de Osca, Garcia de Rode-
ar Osaa de Pomar, Forthet,
Petrus fr. eius, Ramon del arbes,
Dauera, Sanz Sandio, Gal
anz de Grada, Lob Sanz de Sacha,
yaiet, Pedro, Lopiz de Tusia, Gali
Xemenons de Alchala. Ponsius.

scriptor hoc scripsit Dñi. Regis pre-
cepto, die anno q. prefato, qui sobito
more, hoc impressit sig-f-num.

Destos Capitols matrimonials, y alte,
clarament se collieixen dos cosas,
la primera es, lo que assi se va trac-
tant de que en los dits capitols, ni
alte res fa en ells menció dels ti-
tols, blasons, ni armes de estos Pre-
ceps, que tots los authors tant alle
guen, de hont se veu claramēt lo
poc fonament que tots antinguet en
dir tals cosas, ni compondrer tals
conserts, ni menos de fer firmar tals
ab los dits capitols, y alte. tals
es de que lo Rei Don Ramiro de
Arago feu donacio de son Regne, y
terres, a son Gendre lo Comte de
Barcelona, feint lin libera dona-
cio directament a ell encara q.
la filla: la Princessa Dona Petro-
nilla moris antes q. lo Comte, lo
marit, ab las reservaciones tal sola-
ment, que durant la vida del
Rei, y a sa filla se fa, y atura; y de al-
tra part de tractar be als naturals del
dit regne, mantenint, y conservant
los ab sos privilegis, y libertats: del
ques veu clarament la exencia, y p-
prietat que tingue lo Comte de Bar-
celona, en lo Regne de Arago; y com
ne fore tenor propietari, y no usu-
fructuari y que esta donacio fesi fou
libera per son sogre en aquest casa-
ment, y no ab los partes, y anticions
que diuen tots los Historiadors en
particular los Aragonesos, y entre ells
Hieronimo Blancas, lo qual en la
Historia q. fa de las cosas dels Aragone
sas, intitulada Aragonensium rerū
commentarij, en la fidela vida de a-
quest Rei Don Ramiro lo monjo trac
tant de aquest casament, y donacions
diu dela manera seguent. Ranimi
rus pater hac filiam de Barcenaizum ca-
ratur

rauit: ac Raimundo Berengario, Barcinonensi Comiti, strenuo, ac magnanimo Principi in futuram coniugem dedit, ac Aragonum Regno dotauit. Ea tamen lege, & conditione, vt Ranimiro viuente, sub eius fide, ac imperio, Raimundus Regnum obtineret Principisq; Aragonum semper, Regis verò nomen nequaquam attingeret, sed illud sibi Petronilla sola filia vendicaret. Quod à Raimundo Comite ad vnguem seruatum memorant. Interea his nuptijs, ex pacto, & conuentu, ipsius Raimundi, maiorumq; Barcinonensium Comitum insignia, quatuor Baculi rubri, aureo in scuto positi, Aragonensibus Regijs Insignibus antelata, posteris Regibus, Regnoq; iam propria manserunt. Ipse verò Raimundus, vt historici nostri testantur, illico socero Regnum deijciente, illius gubernationem suscepit. &c.

Ab lo que es veu quant diferent es lo que aquest author aporta del q. en los sobre dits capitols, y acte esta contengut, y en lo q. auant se porà se veurà mes clarament. En los quals com dit esta, y manifestament se veu, nos fa mencio en tots ells de tals capitols, ni conuinensas, y per q. mes clarament se entenga esser verdader lo q. assi se diu, y fan, y provant esta veritat, de q. en instruments, ni en altres escriptures publicas, ni particulars que verdaderas sian, nos trobaran en elles los pactes, y condicions que tots los Authors volen se fesen en lo casament destos Princeps, a serca de las armes, y titols dells, y que tot es inuencio dels Authors, y no veritat del fet, ni de la Historia questa tan, se aporta ames dels sobre dits, + lo q. lo mongo Gauberto Fabricio de vaqad de nacio Aragones, y mogo profes en lo monestir de S.ta Maria de S.ta Fe, diocesi de S.t Bernat posa en la Cronica que fa dels Reis de Sobarbre, Arago, y Valencia, intitulada Cronica de Arago, y aquesta firma, y aprova en alguns titols, ab actes, y escripturas que [illegible] dels Arxius dels monestir[illegible] torian, de Mont Arago, y de del Real Arxiu de Barcelona, qual en la vida del Rei Don [illegible] ro, cognomenat lo Mongo, tra de aquest casament, y donacio a Regne de Arago feta per aquest al Comte de Barcelona diu, y a ta la copia del acte de esta donacio q. referex la ha treta de vn llibre gran de Pregami, escrit de ma, condit en lo Arxiu del monas de Mont Arago, y diu que es vn thorisat registre de tots los priuilegis principals, y antichs drets matex monestir, en lo qual de ta, y en llati la donacio, o, tran autentic, de aquella que el pag magnifico, y esclaresido Rei Ramiro, fizo, a su nierno el magnanimo, y venturoso Don mon Berenguer el quarto, conde Barcelona, y despues llamado Prince de Aragon (q. totas estas paraulas castellanes, son las formas del citat author) lo qual diu vertit de llati en Castella es de esta manera

+ capitols matrimonials en acte de donacio

IO DŌ RAMIRO FI[illegible]

del Rey Don Sancho Rey de Arag[illegible] doy ati Don Ramon Conde de Barcelona: mi Reyno de Aragon con mi todo por entero, assi como lo dexò, y diò el Rey Don Sancho el major, lo mio, al Rey Don Ramiro mi [illegible] lo ya assi como yo le parti, dessinde, y [illegible] con el Rey de Navarra Don Garc[illegible] Remiroz estando en Pamplona [illegible] çibo, echo fuera, y saluo aquellas [illegible] cias que el sobre dicho Don Sanch[illegible]

Nauarra, al Rey
ciò. Doyte por la
des de Tariça fasta
ferrera fasta Taraço:
açona fasta Tudela todas
istillos que estan entre ellos.
unquijo, y gano mi hermano
n Alfonso, y la dio por le fa=
ra al Conde Dalperche, para
bida, y el diola al Rey Don
Remirez en casamiento con su fi=
aquesto faras, como, y lo mejor que
es fazer: o, conuente con el. A Ca=
a con todos sus terminos, pen de=
Aulenos, di al Emperador de Cas=
a, pero para en su bida solamente,
l me presto pleyto, y homenage por
a para que me sea restituyda; o, ami:
a ueſor mio ~~para~~ despues de su bi=
a. Todo lo ami era obligado fazer que=
r, mando que lo faga ati. y esto cer=
ca lo de Castilla. Cerca lo de Nauarra,
tambien doy te des de Sancta Engracia
el Puerto, que dio mi padre el Rey
Don Sancho de buena memoria, a
Sant Saluador su monasterio, fasta
Biozal, con todo Roncal, que se dize
la honrra de Roncesta. Y desde Biozal
assi como va el Rio de Sarazaso, y cae
en el Rio de Yda; y desde ahi fasta la
puente de Sant Martin, assi como cor=
re el Rio de Yda, y parte a Nauar=
ra, y Aragon fasta que cae en el Rio
de Aragon. Y desde ahi por meatad
de la puente fasta Bado Fuengo; y de
Bado Fuengo a Gallipreço, bien como
corre el agua; y desde Gallipreço, co=
mo corre Aragon; fasta se juntar con
el Rio de Arga, y bien a caer en el
gran Rio de Ebro. Y desde ay como
corre Ebro fasta en Tudela: de Ron=
cal, y de Blasoes, de Cardreyta, y de
Baltierra, digote que las di al Rey de
Nauarra Don Garci Remirez, y solo
para en su bida; y pre tome pleyto, y
homenage, que despues de su muerte, me
serian restituydas ami, o, a su ueſor
mio: lo que se obligo de cumplir comi=
go: quiero, y mando q. cumpla con igo.
esto te doy ati, y a tus fijos que fuere
de la generacion de mi fija, en los sig=
los de los siglos. Y tu por semblante co=
mienes comigo, y me prometes en pa=
labra de verdad; y pones tus manos
entre las mias, que nunca agenaras,
ni agenar consentiras este Reyno
que yo te doy para toda la generacion
siquier descendencia de los fijos de mi
fija: ni despues de la muerte del Rey
Don Garci Remirez de Nauarra de=
xaras a su fijo, Roncal, Blasoes, Ca=
dreyta, ni Baltierra. Y que en toda
mi bida me tornas como Padre, y
Senyor. Mas retengome para mi, el
real senyorio que me cabe sobre todas
las Iglesias del Reino mio; sobre el
monasterio de Sant Saluador de Tey=
re, al qual doy de mera gracia la
metad de aquel mi oliuar de Arasi=
mer, por la espada que ahi recebi que
fue de Lope Johan, y sobre el monaste=
rio de S.t Juan de la Penya, y de S.t Vic
torian; y sobre todas las Iglesias par=
rogiales, y mas como proprio sobre
el monasterio de S.t Pedro de Ciresa co
sus pertinencias de Pertusa, de S.t
Turber, y de S.ta Cecilia, y como quier
que el Reyno te entrego, mi dignidad
o nunca la pierdo.

Esta es la copia del Acte la qual esta
sens data, ni jornada, que yo pens deu
esser falta del autor q. por parexer=
li no deuia esser de necessitat posarla
de que dexar, com se acostumaue de ferse
en son temps, y apres del acte aporta, y
diu lo dit autor les seguents paraul=
les.

Esta tan amoja, constante, perpetua,
y tan autorizada escriptura, quise a=
ssentar aqui, porq. la verdad de la his=
toria mas publica, mas cierta, y mas
clara parezca, y conozcan los que de ty sto=
ria sabe

y aio fijos de tus fijos

y desde la puete de S.t Martin

ria saben quan cierta mente passa enber=
dad. etc.

Aquest acte dela donacio del Regne de
Arago fera al Comte de Barcelona que
est author aporta, tindria mes authori=
tat, y credit sili agues posada data dela Jorna=
da, y lloc en ques feu, per que desta mane=
ra se poria cojegar, y comprouar ablos ca=
pitols matrimonials, los quals son mes in=
fallibles, y forts que aquest acte per tenir
jornada dela firma, y data dells, y del de=
mes que requerex un transumpto per esser
verdader: com tambe perq. lo original de
ells de hont se son trets los que assi se son
posats estan en lo Real Arxiu de Bar=
celona, ahont se pot veurer la fertitut
dells, y desta manera se aqueria vist si
aquest acte dela donacio se feu antes
dels capitols matrimonials, o, apres:
perq. si fonc fet abans, noy hag posar
dubte en res del que en ell se conte, per
no contradirlos, en ninguna cosa: perq.
encara que en aquest acte pos lo Rey Dõ
Ramiro vincla al Comte de Barcelona
en lo Regne de Arago que li dona, y en
los Capitols matrimonials noni pos,
tota lia no obstant estas contradicions
que entre si demostrex tenir estas escrip=
turas, restaria valido aquest acte de
Donacio si era fet antes que los capitols
matrimonials, perq. be poden estar en lo
primer los vincles, y gravamens que en
ell se aportan, y en lo segon q. son los ca=
pitols llevarlos, com es cosa facible, y
se acostuma de fer de ordinari, en dila=
tar, y allibertar mes las segonas dona=
cions que las primeras, per tenir poder
lo donador (ja si sempre), y llibertat de
poder fer desta manera, ~~Dona fica que el~~
~~acte dela donacio~~ per no contradir als
alas lleis, ni drets dels contractes de do=
nacions que disposan poderse fer desta
manera, y ab esta forma, y modo. Pero si
aquesta acte fonc fet apres dels dits ca=
pitols matrimonials (lo que nos pot creu
rer) posarseya ab gran dubte la veritat,

* los segons actes

* y en particular en lo primer dells

fertitut, y validitat dells, p
sap que disposan las leis axi
com particulars; que
pitols matrimonials, ni
ni conuenientcias algunas
en contrari dells, sino fos
timent, y beneplacit de totas
las quals serian molt difficu
si impossible de poderse conse
de ordinari en perjudici de al
ellas, com de fet no seria per als
dexts, y successors que las demes
encara no son nats, com fo fonc
en aquest cas; y molt gran perj
per al Comte de Barcelona, que
tinguda libera donacio del Rey
Arago en Capitols matrimonials
en ells se veu) consentis apres
seli fes altra donacio, ab nous bi
y majors gravamens; y per se
creurer que lo acte dela donacio
fet abans q. los capitols matrimo
axi per lo que esta dit, com perque
va narrant lo Rey Don Ramir
guament lo dret, y succe lo
Regne te, y las ana generacions
ha fetes las quals vol que torne
y recuperar lo cote (com de fet lo
y ha tambe deseriant de altra
los linderos, limits, y affrontac
del Regne, que tot son clausulas
cunstancias necessarias per la di
designacio dell Regne las quals cla
era de necessitat (per fortificar y
nar la donacio) que estiguesen en
dels dos actes * es fort que no est
los Capitols matrimonials com se
mostrat, is pot veurer en lo origina
estan en lo q. lo monge Gauceth
aporta en sa cronica (com assi esta
pot) è que se de a qui q. quest
fet primer ~~que no dubtaca que~~ que
y, altro es lo segon.

Proues demes auan esser anterior
acte, als sobredits capitols matrim
(a mes del q. esta dit, y gravat

... no contrahir lo matrimoni abla
... la Dona Petronilla en hauer lifeo
... rio de C. y son segre del dit Rey
... anys apres, per esser e=
... la edat quant se conserta
... e, y perso deques fer en lo pri=
... nsent lo acte sobredit refe=
... Monjo Fabricio desta mane=
... ra aporta, y diu esta en lo Mo=
... nastir de Mont arago: y apres
... Rei Don Ramiro los treballs, y per
... ns que tenia en son Regne de Arago,
... na part lo balor, y parts del Cota
... relona, y quant lese aportaue en la
... ro que li hauia feta, y la contrauia
... dell podia tenir; pera significarli lo
... mor, y voluntat que li aportaue, y a=
... mir, y satisferli los treballs que en la
... ar ernacio, recuperacio, y aumet del
... Regne feye, y pera obligarlo a la continua=
... cio dell, li feu la segona donacio en los
... capitols matrimonials abmes libera=
... tae, manco reserues, ni sinecés q. no
... hauia fet en la primera; y asso es lo sert,
... q. este de creurer en rahó, y aproba=
... ua aquest acte: conforme ho aporta
... Geronim Surita, en los capitols. 55, y
... 56 del primer libre de la primera
... part dels seus annals; en los quals, y
... en particular en lo. 56. q. es lo vltim del
... dit libre sita aquest acte, apresamet
... aporta lo sobre dit monjo Fabricio
... tant lo ha tret del author q. escriue
... la Historia de S.t Joan de la Penya, q.
... deu esser lo matex que diu lo monjo ho
... ha en lo monestir de Mont arago, y de
... m Hotis de Surita se allegues q. de que
... esser a data de aquesta donacio pri=
... mera en lo any. 1136. que fone vn
... any abans de la segona donacio feta
... al los capitols matrimonials, com en
... los capitols sobre sitats de Surita se aporta
... tot apresamet.

Desta manera, y a estas allegacions,
y probacions q. de si son tant euidents,
resta lo acte sobredit del Moxiu del
Monastir de Mont argo referit, y lo Mo=
go Fabricio per balido, y verdader, y
com a tal felipot, y deu donar entera
credit: ab que resta prouat lo que assi
se ha tractant de que en actes, ni en
qualseuol altras escripturas q. aute tigues
sian, nos trobara en ninguna delles nota
alguna de partes ni conserts que fessen
entre si estes princeps a serias de sas ar=
mes, titols, ni blasons; ni altras cosas
corresponents a estes; sino que tot es es=
tat inuenció dels authors Aragonesos; aquisens fonamet an bel que seguir
alguns dels Cathalans, y altros, per no
voler aueriguar esta veritat, ni enterar
se della; com se deu claramet ab tot
lo que sima ssi esta notat, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ y lo que de aquest Monjo
Gauberto Fabricio se nota, y aduertes,
lo qual hauent aportat en la vida del
Rei don Ramiro lo monjo (q. en la su cro=
nica escriu) lo acte sobredit de la do=
nacio del Regne de argo fete al cota de
Barcelona, y bist que en ell nos fame=
cio dels partes de las armes, y titols
sobre dits, diu apres en la matera sua cro=
nica en la vida del Conta Don Ra=
mon Berenguer Princep de Arago tor=
nant a tractar del seu casamet, y re
ferint altra vegada la donacio sobredi=
ta, tracta molt de proposit de estos pac=
tes, y conuinensas de titols, sens sitar au=
thors ni escripturas q. tal diguan, y no
recordanse del acte que abans hauia
aportat, diu de la manera seguent.
Y asentada la Real capitulacion co=
clayeron el matrimonio. Contenia en
suma tres ~~[illegible]~~ principales condicio=
nes, la Primera que el nunca se lla=
mase Rei, mas Principe de Arago,
que el titulo de Rey para el fijo le
guardauan, que mas razon pareceria,
que el baron se llamase Rei, que la
Fembra. La segunda que se llamase
primero principe de Aragon q. no
Conde de Barcelona, puesto que
el co=

q. que per lo des=
cuyta. tingue
o obrat el au
thor erro os=
sarli data es=
estat forsos ser
la antiguaa
lo esposalisio,
y casamiento
del

que el matri=
ne fa

el Condado fuese o major que el Reino, y primero, y mas natural fuese para el el titulo de Conde que el de Rey. La tersera q. siempre que diesse batalla, houiesse de lleuar su real senya, y seruirle de Alferez cauallero Aragonès, y no Cathalan. Y de todo fue cõtento el Conde, y lo firmo de sumano. Las quals condicions, ni partes es sert, que ni aquest, ni altros authors no las an prouades ab actes, ni escripturas authenticas com ab aquest matex author se beu, ab que resta prouada la opinio q. assi se aporta, y refutada la de tots ells, y axi, y per las sobreditas causes ni rahons lo nostro Comte no esti que may obligat als partes q. estos authors, y altros boleu, sino que tingue, y posey lo Regne de Aragon libero, y sens parte ni obligacio alguna axi en los titols, y armes, com en lo demes, y que tot lo que en ell feu, fone de sa plana, y libera voluntat, guardant los sos priuilegis, y liberitats, que era lo q. tant solament se era conseruat, y estaua ell obligat.

Proues demes auant tot lo sobre dit de la Proprietat abque lo Comte de Barcelona tenia lo Regne de Arago, ab lo Testament sagramental que aquest Princep feu, lo qual estare condit en lo Real Arxiu de Barcelona, y posat en vn armari intitulat Testamentorum Regum, et vltimarũ Voluntatum; que es lo 14. y en ell posat en lo sac dela lletra. R. y de Nobre, 38. lo qual feu en lo Burgde St. Dalmau pridie nonas Augusti, 1162. que es a 4. del matex Mes; y lo comte mori tres dies apres quel ague fet, cõsta dela publica ao dell q. fone septimo Idus eiusdem Mensis, et anno, q. de a esera 7. del matex, lo qual Testament feu lo Comte en sre encia de molts prelats, magnats, y altros cauallers que estan [illegible] testament, y en ell se amostra la proprietat que teni en lo de Arago, pus biuint sa muller na Dona Petronilla, y que 11. anys, perque no n. a 13. de Octubre del any 1 dexa creua en lo dit Reg. tant que per la menor edat fone ellegida per biuersal dora de tota la corona de Arag dora de sos fills) sino que de posa com a sor proprietari, ton biuiersalseu, a son fill major nat las ores Ramon Berenge fone lo Rey Don Alfonso, diem ye creu seu biuiersal en tota nor de Arago, y Barcelona, en tat lo comtat de Cerdanya, y rias de Carcasona, y Narbona dexa a Pera fill seu, y a los de ab seu empero, y subiecto a son major, y a sos successors los Rey Arago, y Comtes de Barcelona Pera fill seu moria sens fills (com y mori) constituex senyor ora a son bltim fill anomenat Sanc los materos partes, y condicions, sa sats, y ala Reyna Dona Petro muller sua dexa Besola, y y del Regne de Arago, y Comtat Barcelona fa biuelat, y succe del bn fill al altro morts los pri sens fills llegitims, que es euid senyal de quel tenia libero, y biuele ni parte algu. Mana altros coses lo comte en aque tamet, sia aportat lo seu cos nestir de Sta Maria de Ri alli sia soterrat (com de fet y era na sepultura gran de Pedra) llegat Pio ala Iglesia de St Ru da tota la sua capella, y adros tar. De aquest testament foren Guesca (ha hot estant las ores la Dona Peronilla) [illegible]

com ho acorta Hieronimo Blancas en la vida de aquest Princep, no obstat q. altres authors diuen lo cõtrari.

[illegible]
ent major Senyor lo
lona, que no lo Rey de
[illegible] por que
, y digne de major preh-
y mayor honra titol de
[illegible]
por todas las sobre dites, pren=
los sucessors, y descendents de
tan princep lo titol de Rey,
[illegible] al de Comte. y pren=
[illegible] las armes del Comte, y las
[illegible] alas del Rey, y desta
[illegible] las cuyas y rahos
[illegible], y no per las que aportan, y at
[illegible] tots los autors que tractan
[illegible] cosas, restaren las mouich=
[illegible] armes del Gran Guiya Pe=
[illegible], y de los descendents los Comtes
de Barcelona; per armes Vniuersals
de tots los Reys, y Regnes dela coro=
na de Aragó.

Seguex ẽse las armes de tots los Reis de Arago, y Cõtas de Barcelona, qui per raho de cõquista, casamẽt, o, successio de Regnes, mesclaren altres armes en lo escut real de Arago.

Ab las narracions passades se ha vist lo oriyen, y principi de aquestas inuictissimas armas dels comtes de [illegible] y comtes, y Reis, que per proprias à tots los Reis de Arago los descendents, y per universals de tots los Regnes desta corona, y com a tals las anostades, y usan de present los Reys que ara son de toda Hespanya, com a herdaders, y legitims successors seus: com manifestament se veu ab tots los escuts reals de sas armes que de present usan, com avant algunes dellas se aportan en los presents libres, los quals estan tan aumentades, y anyadits de altres armes de Regnes, estats, y Prouincias que ab lo discurs de temps an anat adquirint los descendents de aquestos nostros Comtes, y Reis, de manera, com al [illegible] honor, y bona fortuna dells, y dels naturals de estas coronas quals an molt seruit, y ajudat en la adquisicio, y aument dells, y de la nostra [illegible] Real, y bastera, [illegible] de la [illegible], los avans Estats, Regnes an adquirits los uns per raho de casaments, altres per successiõ, y altres per raho de conquistas; com en los escuts seguents, y en cadahu dells manifestadament se declara, que los tots dels Reys de Arago, y Comtes de Barcelona descendents dels sobre dits qui per una de estas tres liias, o, causes, mesclaren altres armes en lo escut real de arago descendent dels comtes de Barcelona; y pus en cada hu dels seguents escuts se dona particular raho de la millor manera, y ab la major auerigua-cio, y certitut q. se ha poguut trobar, com, y de quina manera se feren las dites addicions, y aumentacions de estats, y armes als dels escut, y capa real dels dits comtes de Barcelona, y Reis de Arago, no y ha pera que posar en lo present exordi, o prefacio que ab aquels escuts dels sobredits Reis e c. is en aquest libre per mes declaracio als seus en cadahu dellos se trobara lo que alli se promet.

... y mestre qualsevol,
... Comte, ques trobaren
...ent, y mort: com mestur
...ingut en lo original
...lo propriet q: lo comte
...que de Arago, pus tant li
...lo dell, y qui tanta senyo
...ria en lo Regne es, ert lo
...en esser Rey de Arago, i aques
...lo. y i pari es, y apres
...lo ad lo amet com diuen tots
...los, i mes c. sent neapacera e
...menesio aquest princep en so
...amet, mi vnent a uenelo a
...s, y en presencia, y no sirmes de
...s, tan notades, y calificades per
...s, on en ell estan anomenades y
...ales.

...ualment a tot lo que dissa, se
..., a los dos estats Catalans. Se
...dimet com en los dits nos parle
...a mumenoras, ni pares ~~[illegible]~~
...a las sirmes, titols, ni dellas de
...as que los autors fant se anotal
...ser ni aceper per defensor, y es
...sions, y preencions, ni en los
...ntos de armes que Jeronim Bla
...arta en lo libre y no sirat novila
...ser ni ningun ~~[illegible]~~ mes lo q:
...ni lo cronica de las parres, ni co
...ar ni ar sabir com, i lo aquest co
...ar stario de sirmes per los Magos
...com se componguessen estos titols
...ni ni ren estas maniaciones. Mas
...ons se responu lo seguent.

...ne de Barcelona Don Ramon
...ser Princep de Arago, in nadi
...apres de, ser cazat, o, promes
...a la Princesa Dona Petronil
...ser ella de tant poca edat
...quant lo Rey on sare
...ad amta de Regne de Ar
...ymete a ella per muller, nos co
...at matrimoni sins a guns
...de ciertas condicions, y mesures
...ans estos los autors en parti

cular los Magoneses, y entre ells Sierni Surita, y Jeronim Blancas, en los capitols, y Modalitats. Y deberent se senyor per ella causa lo Comte del Reyne de Arago en virtut de les dites donacions, y capitols, no dolque, com a tant cortes, y discret princep que era en tot, deberent lo a mo a que deuia al rey don Ramiro lo Monge, com a tan agrest, y magnanim Princep, y de tan real animo, y per la honra tan gran que li hauia feta, y confiança que dell tenia en donarli un tan calificat Regne com es lo de Arago, y per la cortesia que li deuia intitularse Rey, sino pendrer lo titol que lo verdader, y legitim, ussessor que ui era en lo Regne se li deuia, com si li fos esta verdader, y natural fill, que era lo gai primogenit se deu, les de Princep, y axi se intitula Princep de Arago, y Comte de Barcelona que era lo que propri titol, com consta notent, ~~[illegible]~~ lo que diuen tots los autors, pero encara ab tots los actes, y escripturas de son temps, y de mostas sirmas que dell, y de sa pria ma se amostran en moltes arxius de Catalunya, in particular en los Reals de Barcelona, y Ripoll que diuen desta manera. Raimundus Dei gratia Princeps Aragonum, et Comes Barcinone, &c.

Pres que aqui lo Comte aquest nom, y titol de Princep, tan mostas las guanyas, ~~que dels Moros~~, y victorias y ~~[illegible]~~ Moros, y de altres enemichs les guanya, dels quals era molt temut, y pus ab ell, y per ell tant seregat, y respectat tant unides a mes Barbis, no dolque mudar de vida lo temps que li resta de vida apres dela mort de son pare, que com diuen alguns autors foren. 15. anys antes dela sua, y lo diuen altres foran tant solamet, q. perq los ons diuen que aquest Rey Don Ramiro mori a. 11. de ... del any 1141. y altros diuen q. morie lo de 1153.

y lo

y axi per esta causa no [illegible] dar de nom

y [illegible] mori [illegible] Agost del any 1162. en a 32 ò dit temps, en cara q. en ò seu ultim testamẽt diu (com ia està dit) que mori, a 7. ex q. rey ha sino 3r dia de differencia, si no conseruarse, y mantenirse ab lo titol, y nom que tant se era fet conexer, y temer generalment per tots. Asso es lo que es de creuer, pus no consta per instruments publichs, ni escripturas autẽticas, ni memorias altras que verdaderas sã q. no pogues lo comte intitularse Rey de Arago, si agues volgut usar de aquest titol etiam viuint son segre, en virtut de las donacions, y capitols sobre dits, que no priuauen de tal titol, sino que nou volgue fer per tot lo q. se ha dit, y per parexerli de altra part que viuint lo Rei son segre (que tant solament se hauia aturat, y reseruat lo titol, y nom de Rey) fora estada cosa extraordinaria, y inusitada hauery, ni intitularse dos Reys en un mateix Regne; y esta despue esser la causa per la qual no se intitula Rey de Arago, sino Princep tan solamẽt.

En lo que toca a la successio de las Armes dels quatre pals de Guella en cap de or, que eran dels Comtes de Barcelona, y restaren aores perpetuamẽt als Reys de Arago, ex[illegible] per insignias dells se respon, que com lo Comte era Home, y de tanta valor, sabe per consequent en lo que tenia de estimar las cosas, y las de sos pares, y progenitors dels quals eran las suas armes, las quals com eran tan honrosas (com se ha dit) y tan conegudas, y temudas per tots los enemics axi dels moros de Hespanya com de molts altros de parts mes remotas; no volgue postposarlas a altras que no eran suas proprias, sino tenir, y continuarlas en sa casa, y descendents, [illegible] de raho, y de [illegible] de tantas [illegible] sos fills, y sucessors los quals non usaren de altres com sempre se hauiset, y conseruat.

Mort q. fine aquest rep, tant digna de com dit esta fonc a 6 del Any 1162. lo Rei Fill, ja q. sa mare la Reyna [illegible] li muda lo nom [illegible] renguer ques deye [illegible] lo de Alfonso, per respecte, y [illegible] Reys de Arago progenitors de [illegible] gosa mudar las armes, antes Fill, y tots sos descendents usaren dels Comtes de Barcelona [illegible] que ella pera cosas suas priuadas solament usaue mes tan (pero q. guerra) las de son Pare, com tut de las Armes de esta senyoria is usura, y com, ome tanbe no [illegible] en lo primer capitol del Libre [illegible] la primera part dels seus armes entre que hauia vist algun se[illegible] d. armes posades de [illegible] manera [illegible] compo[illegible] y [illegible] monia, [illegible] es las de Catalunya, a madreta, y las de aragonesquerra, y deuia esser algun [illegible] fie desta Reyna, o de algun estrem de la casa de Arago, [illegible] dia esser dels Primogenits, ni [illegible] Regne por que estas [illegible] del casament [illegible] gues sos princeps en [illegible] de altras armas sino dels [illegible] de Barcelona, com se prouara [illegible] que esta dit, y de altra [illegible] ni esta [illegible] lo es y experiencia [illegible] Fins lo temps present.

En lo q. toca al titol de Rey [illegible] descendent de aquest Princep [illegible] Comte de Barcelona Don Ra[illegible] renguer se respon, que encara [illegible] Primicer de Catalunya [illegible] estat major, y de major [illegible] no lo Regne de Arago, com [illegible] ment se veu por esser cosa certa, y [illegible] lica, y la confesen por tal tots los [illegible] riadors, y authors que tratan [illegible] cases en particular lo Pario [illegible]

Dona
Petronilla
legma de Arago

Dona Petronilla.

LO camper en Pal, lo primer q̃ 4. pals de Guella: lo segon [illegible] una creu recostea de Guella, sobre quatre caps de Reys moros, de [illegible], coronas de Or, tocas, o, banys de Argent.

[illegible] es Veritat que apres que fonc [illegible] ablament entre dom Ramõ Berenguer Comte de Barcelona, y Dona Petronilla Reyna proprietaria de Arago, filla unica y encua de Dõ Ramiro Rey de Arago cognomenat lo monges: per raho del qual casament se [illegible] del dit Regne ab lo principat de Cathalunya: no usaren mes los Reys, ni lo Regne de Arago, de las armes, y Insignias, que fins alas [illegible] haurian usades (com mes copiosament ja en son loc esta dit), pero no obstant totas estas rahons, la Reyna Dona Petronilla, coma sora proprietaria que era del dit regne: pera diferenciarse de tots los demes Reys de Arago, axi de sos antecessors, com dels que li tenian de succeir, y pera amostrar tambe la proprietat, y senyoria que en lo dit Regne tenia, usa tot lo temps de sa vida, y pera las cosas pertocants a sa persona Real, delas armes antigas de Arago, que son Pare, y antecessors havian usat, que era la creu vermella en camp de Plata en mig dels quatre caps de Reys moros: meslladas empero, y a ma esquerra de las del Comte son marit: que tenian de restar, com de fet restaren, y de present son, y sera Armes Universals dela corona de Arago, com claramet se ha vist y veu.

y pus en lo present llibre se aportan las Armes Reals de tots los Reys de Arago, sors del principat de Cathalunya, qui meslaren altres armes Reals en lo escut real de Arago defẽdents dels comtes de Barcelona, ha aparegut convenir posar las de aquesta sora axi per las causes sobre dites, com tambe per que dita Reyna ames de esser estada muller del Comte de Barcelona, y per consequent Senyora del Principat de Cathalunya, fonc demes havant Governadora, y administradora general del dit principat apres de la mort del Comte son marit, (aqui sobreixi [illegible]) durant la menor edat del Rey Don Alonso Fill Primogenit, y successor en los Regnes, y estats atots dos.

+ es diuen ala [illegible] ors encara no tots

Alguna Comtesses de Barcelona, y Reynes de Arago restaren administradores, y governadores dels estats, y senyorios de sos marits, y fills, durant la menor edat dells, y per altra part eran ellas soras proprietaries de estats q. de sos pares havien erets, com foran la Comtesa Dona Ermisendis muller de Don Ramon Borrell, la comtesa Dona Almodis las dos dela casa dels comtes de Carcasona, muller que fonc esta, del Comte Don Ramon Berenguer lo vell. Dona Dolsa Comtesa proprietaria de Provensa, muller del comte Don Ramõ Berenguer tercer, y la Reyna Dona Maria Sora Proprietaria de Montpeller, y de altros estats, y altras Reynes: pero ni estas, ni las altres no usaren may, ni en lo temps de sos governs de altras armas sino delas de sos marits, y fills, y per esta causa nos posen e lo present llibre, pus seyẽ la matexas armes de la corona de Arago.

Y de Aduertir que encara que la Reyna Doña Petronila usades armes de Son marit, Para, axi com en lo precedent està estan pintades fone (com dit està), si à persona Real, y pegas q no eran Curiaticas, ni de ordinaria, que per aquestes, ols usase tot lo temps q per la menor edat a Son fill gouerna) deuas armes de Son Marit deus [illegible] vermelles [illegible] com a armes Vniuersals deus Re[illegible] y corona de Arago, etiam pera las cosas curials locals al Sol Regne de Arago, ~~[illegible]~~, com en [illegible] me, co pro amen esta dit.

Don Pedro Rey de Arago Segō, cognome
nat dels Frācesos, y lo Gran

Llibre Primer

Don Pedro Segõ de aquest nõ

Lo cuarter en Pal, lo primer de quatre pals de Guella.

Segon de Argent, vna Aguila de [illegible], lo pico [illegible] membrea, e armada de Sabba.

El Rey Don Pedro de Arago Fill del Reu Don Jayme Primer, fonc lo segõn de aquest nom apres dela Vnio dels regnes: Fonc cognomenat dels francesos, per las moltas victorias q. de ells alcanca, u per hauer los guanyada la Ysla, y Regne de Sicilia: y lo Gran per essero molt alcos, y molt mes de Animo, y magnanimitat.

Cosa aquest Rey ab Dona Constãça la filla, y creua de Don Manfredo Rey delas dos Sicilias, per la qual cosa, y per la coquista que feu dela Ysla de Sicilia, mesela ab las suas armes reals de Arago, las de sa muller, que eran las dels dits Reys antecessors seus, los quals en vn escut de Plata feyen vna aguila negra, com en lo pal de ma esquerra del escut presedent estan posades.

Aportauã estas armes los Reys de Sicilia antecessors al dit Don Manfredo, per ocasio que deuaãauen dels Emperadors romans u Grecs, [illegible] Don Manfredo de [illegible] Y per esta causa feyen [illegible] a per armes; perõ pera differenciarse dells, qui feyen vn Aguila negra de dos caps en camp de Or: feren los Reys de Sicilia tanbe vna Aguila negra, pero ab vn cap, y en cap de plata, ab las ales per auall.

Y com los vltims Reys de Sicilia als quals succey la casa real de Arago, notant solamẽt per conquista, com tanbe per successio de sanc feyen las sobredites armes dela Aguila negra en camp de Plata: restaren encorporades en lo escut Real de Arago, y per proprietaries, y vniuersals dels regnes delas dos Sicilias, com mes llargamẽt se veura ab los escuts seguẽts.

Don Ferrando
Primer de a quest nom Reij de Araço.

Llibre Primer

Don Ferrando Primer de aquest nom.

LO camper en Pal, lo primer de
[illegible] atre Pals de Guelfa,
[illegible] ron de Or, q. atre Pals de Gue=
[illegible] flange de Argent, en qui en una
[illegible] de Sabba, lo pico de Or, mem=
[illegible] tarmea de Sabba.

Doncda la mort de Don Pedro dels
Franciscos Rey de Arago, y Sicilia, fue
[illegible] en los dos Regnes, sos fills, y
[illegible] Dona Constança sa muller Reyna
[illegible] Sicilia,

Sos que Don Alfonso ô [illegible] fen primo=
[illegible] succey en tots los Regnes dela
corona de Arago, y Don Jayme fill
[illegible] son dels altes, als de Sicilia: pero
[illegible] morir ans de casar lo Rey Don
[illegible] per conseguet no dexat llegitim fue
[illegible] succey en tots los Regnes son
germa lo Infant Don Jayme Reys
que sa era de Sicilia, dehot bin que
en sabent la mort de son germa, pera
la possessio destos regnes, dexant
lor gouernador en la Illa de Sicilia
a Don Phaderic son germa per ser
als fills de los pares.

Succeyt agres [illegible] y sabent q.
[illegible] tots los Sumos Pontifices de aquells
temps (per ser Francesos) affauorian
(quant aells los era possible) ab armes
temporals y espirituals, als Reys de
Napols dela casa de Anjous, quabra
los Inuictissims Reys de Arago, possat
entrelle per totas Sasterres y Regnes
axi dels de Hespanya, com de Sicilia
pera que tornasen la alta Illa ala Ge=
sia que la dalia donar als Reys
de Napols, per las quals cosas, y pera
obuiar estas inquietats y danys q. afos

Regnes causauen, determina de renu=
ciar tot lo ase y Senyoria que ex lo
dit Regne, y Illa tenia, y fent bndia
ab alta public la dita renunciacio
en la Sala gran del Palau Real
dela Ciutat de Barcelona, notifi=
cant, y fent la a saber als Sicilias,
Als quals fonc tant gran lo sentimet
q. de asso foren, que sens mes cosulta
ellegiren immediatamet per Rey
de Sicilia a Don Phaderic son
germa quilas oras residia en la
Ciutat de Palerm dela dita Illa

Aquest don Phaderic bebet se
Rey de Sicilia, y tenint se per llegit=
rey della, com de fet ho fen ell y tots los
successors, axi per la eleccio q. dell
hauian feta los Sicilias, com tambe
per la Disposicio que lo Rey Don Pe=
dro son pare feu, dient que si lo In=
fant Don Jayme venia a ereetar los
regnes de la corona de Arago, suc=
cey en los de Sicilia lo dit Don
Phaderic, per totas estas causas
y bebent de alora part q. tenia pl los
enemichs poderosos, ~~car~~ qui eran lo
Papa, y los Reys de Napols y Fran=
sa, determina de fortifficar se en
son Regne, y resistir atots los contrari
pus tenia la querella tot sol, a ajudat
li per a este effecte ab molta fidelitat
y valor tots los Sicilias, per la molt=
ta amor que aell y a sos pares hauien
sempre aportat.

Y axi entre altres coses que per esta
causa feu, y per amostrar tambe la
verdadera, y llegitima successio q.
en lo Regne de Sicilia tenia, prengue
per armas de son llinatge y casa
las q. de son Pare, y Mare hauia
ereetades que eren de las casas de Ara
go, y Sicilia, component ne de las
dos bre seu, conforme en lo pal de
ma esquerra del presedent escut está

† lo dit Rey Don Jayme

† al Papa

rosades.

Estas Armes restaren per proprietarias dels Reys, y Regne de Sicilia, y foran tant acceptes als Sicilians per beure ergenian origen al Rey Dõ Pedro de Arago y del Rey Don Manfredo de Sicilia, que fins lo dia de huy no han volgut vsar de altras armes.

Estas Armes delamanera que estã designades, y primerdes vsaren los Reys de Sicilia desendents dels Reys de Arago desd del dit Don Phaderic la Inuencia, fins adona Maria vltima Reyna de Sicilia desendenta del dit Don Phaderic qui essent Princesa, y ereua del Regne de Sicilia casa ab lo Infant Dõ Martin fill y successor del Rey Don Martin de Arago, pero per morir ẽs fills, y seguint emporé las vsanças y estatuts dels Reys de Sicilia sos predecessors: feu ereu, y successor en lo dit Reyne, al Infant son Martin, y al Rey de Arago son nebot, y per esta causa los Reys de Arago cobraren lo Regne de Sicilia, lo qual en vnoraren, y vniren inseparablamẽt ab lo de Arago.

Per apres de fetas y succeydas totas estas cosas morí lo Infant Don Martin sobredit, y deu mesos apres lo Rey Don Martin de Arago son Pare, los quals per no dexar fills ni nengũs successors, ellegiran los dels Regnes de Arago, Cathaluenya, y Valencia al Infant Don Ferrando per Rey de Arago, com a net que era del Rey Don Pedro lo Ceremonios dit Cerimonios Rey de Arago, y fill de Ferrim de Dona Leonor, y de Don Joan Rey de Castella, y nebot del sso dit Rey Don Martin.

Aquest Rey Don Ferrãdo que fonc lo primer de aquest nom en la corona de Arago, succeyta per la electio dels regnes de Arago pero en Sicilia aprouaren, y per la encorporacio, y vnio, que Don Martin son Oncle, y nauia fet, y pera amostrar por demostracio prengue per perpetuas sues, y de sos successors las dellas coronas de Aragolia, fent ne delas dos vna forme ab lo qrlo de ne estan des, y intitulant se Rey de y Sicilia las quals cosas y pertenecio dels dos regnes, y acio, y aprosaza delas cortes rals à la corona de Arago.

Estas son las armas que los Sicilianes vsaren, assi gouernadors de valores, com entots los que se beuran

Encara que es bentat q lo Rey Jayme Segon Rey de Arago, lo dit fonc Rey de Sicilia, vsa delas armas de Arago y Aguilas de Sicilia, pero lo forma que estan assi pintades escartellades, diu dint lo escut 4 escartellas, en lo primer, y 4 las aguilas, y en lo segon, pals de Arago, pero com lo dit Don Jayme no vsa de estes quant fonc Rey de Arago, ren apres als Reys de Sicilia oposicio, sinò als que pintada, per esta causa lo sobre dit escut del Rey Jayme quat fonc Rey de Sicilia en lo present [illegible] de Arago, sinò apres de tots ells a los escuts de armes de tots los Reys [illegible] de la reyal [illegible]

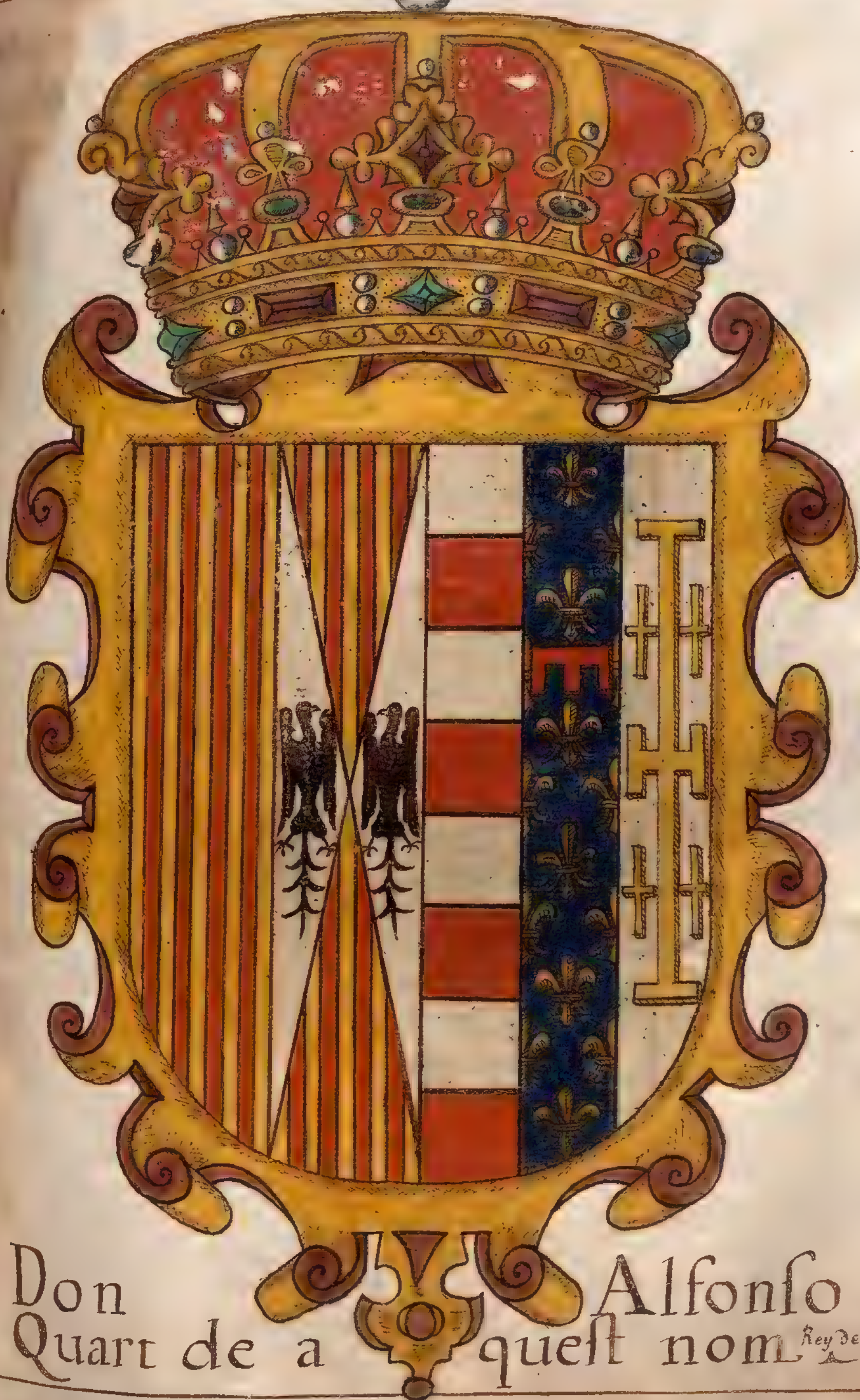

Don Alfonso
Quart de aquest nom Rey de Aragó.

Llibre Primer

Do Alfonso quart de aquest nom.

Lo Camper en Pal, lo primer vuit en dos pals, les lo primer de Or, 4. vuit de vueria, lo segon de Sinopre, quatre vuit de vueria; fizmge de Argent, en ell una Aguila de Sabla.

De estos dos pals q. estan en lo primer de la madreta, ja esta dit que son las armes de Arago, y Sicilia.

Lo segon pal qui es la part esquerra del escut se diuide en tres pals, lo primer es faxa de argent, e de Guella en Vuit peses: que son las armes dels Reys de Vngria, als quals succeyren los Reys de Napes dela casa villi= natge de Anjou; lo segon de Azur, semis de flors de lis de Or, sus e= llas un lambeu de tres puntes, de gueula, estas son las armas dels Reys de Napols dela matexa casa de An= jou lo ter, er. y bilim pal es de Ar= gent, sus ell una creu potenseja de Or, en mig de quatre crusetes del matex, estas son las armes dels Reys de Hieru, alem de Sendets de Gudo= fre de Bulion, y als dits los Reys de Xipre, als quals succeyren los Reys de Napols dela matexa casa de An= jou.

Lo Rey Don Alfonso de Arago quart de aquest nom, fonc cognomenat lo sa= bi, y magnanim: lo saui, per essere ell molt, no sols en lo natural, pero en lo adquisit, per hauer molt estudiat, y aprauorint ~~molt~~ als lletres, y hemens doctes: y lo magnanim, per e ors en tan manera, y generos, no sols en donar, pero en perdonar als que ell tenia cuelt eren estats rebelles.

Aquest Rey fon fill major, y successor en tots los Regnes de las coronas de Arago, y Sicilia, a. Rey don Ferrã lo primer, Rey de Arago, per lo qual vsa de las armes Reals de Arago, y Sicilia, coma principals de sacaja, y regnes, posant las totas dos en lo pal de aparentreta del escut Real, conforme son pare las aportaue, y estan pintades en lo presedet, y prim escut.

Fonc aquest Rey Don Alfonso assi llat, y anomenat en la successio del Regne de Napols, y de esta, la tor= ra, per Dona Joana Reyna de Napols, germana, y succesora de Dõ Ladislao Rey de Napols, y filla de Dõ Carlos, Rey de Napols, y Vngria, la qual per veures sa de edat, y no tenir fills, crida en la successio al dit Don Alfonso, ~~pero~~ per apres, en pene di anomenat per lo matex effecte a Re= nato de Anjou; pero lo nostre Rey dõn Alfonso com dit magnanim y generos, en lo qual no cabia baresa, ni bilania mingua, no volgue su= frir la gue la dita Reyna, i reu en cridar a obir en la succesio de Rey= re de Napols, apres de hauerla ano menat a ell, y axi per esta causa, a na ab gradissim exercit ala suces= sio, y conquista, de aquell Regne la qual al cap de molt temps, y apres de barios, y diuersos successos la al casa fleranies

Apres de ser Rey de Napols lo dit Rey Don Alonso feu las Armes de la manera q. en lo presedent escut es= tan pintades,

Soes que ala part dreta, posa las Armes Reals de Arago, y Sicilia, coma successor de Son pare; y ala esquerra las armes Reals del Regne de Napols axi commoriar de tres escuts reals, quieran de

Vngria, de Anjou quieran los mes y-
prias, y naturals al mateix regne de
Napols, y las de Ierusalem, aqui
hauian succeit los reys de Napols
per los de Xipre, ~~[illegible]~~ adit
seu lo escut real en esta forma, y co-
polico per demostrar la verda-
dera, y legitima, succesio que al
Regne de Napols tenia.

De esta manera de Armas vse tam-
solament lo Rey Don Alfonso, que
no deixa fills legitimos, no usaren
ellas los Reys Aragon, os succes-
sors, sino los de Napols qui succey-
reu a Don Ferrando fill seu natural,
~~[illegible]~~ aqui deixa lo Regne de Napols
los quals foren las mateixes armes q
en lo presedent escut del Rey don
Alfon, o estan pintades, excepta
que hoy posaren las de Sicilia co
mes se veura.

Y lo dit Rey Don Alfonso, no usa-
ua de las armes de Anjou, Vngria,
y Ierusalem, mesclades ab las de
Aragon, y Sicilia, sino per las cosas de
la guerra, y del Regne de Napols.
y per a proua altras cosas voluntarias
que no eran curials, ni jurid-
icas ala corona de Aragon que ser
estas sols vsaue de las de Aragon, y
Sicilia sens mescla de altres.

Don Ioan
Segon de a quest nom Rey de Arago.

Llibre Primer

Don Ioan Segō de aquest nom

Lo Camper en Pal, en lo primer
[illegible] nes de Arago, y Sicilia, conforme
[illegible] a designades, y explicades
[illegible] ses Reals estats.

[illegible] Pal recordat en quatre es-
[illegible] ts, sees en lo primer, y darrer,
[illegible] ella, bn estar bonete, y cadenes
[illegible] que son las armes de Reals
[illegible] Nauarra; lo segon, y ters de quar-
[illegible] de les de Ar[illegible] fas tot bra-
[illegible] de argent, ede vuella en fis se es
[illegible] son las armes dela casa de Bra-
[illegible], de ordent dela casa Real, y sancer
[illegible] Reys de frenta, a la qual casa de
[illegible]iana succeyren los Reys de Nauar-
[illegible]

Lo Rey Don Joan Segon de aquest
[illegible] nom Rey de Arago fonc fill segon del
[illegible] Rey Don Ferrando Primer,
[illegible] igual Don Joan casa al Civaint lo Rey
[illegible] Don Ferrado son pare ans q. fos ellegit
[illegible] Rey de Arago) ab Dona Blanca.
[illegible]a y ereua de Don Carlos de
[illegible] nom Rey de Nauarra, y pri-
[illegible] de Viana, Per lo qual casament
[illegible] (ans de succeir lo Regne de
[illegible] ans al Rey Don Sifon, ò Don Ferma)
[illegible] de Nauarra, y princep de Via-
[illegible]na; Portant delas armes dels dits
Regne, y Principat, conforme en los
[illegible]pal de ma esquerra del presedent
[illegible] estan designades, sens mescla
[illegible] de altres armes.

[illegible]er morir lo Rey don Alfonso de
[illegible]rago quart de aquest nom Gill ma-
[illegible]or y ereu del sobredit don Ferrando
[illegible] primer) sens lexar fills legitims,
[illegible]ueuir en los Regnes dela corona de
[illegible] lo dit Don Joan segon, ò Ferma, lo
[illegible] en ser Rey de Arago, ha a
quimatex delas armes de Arago, Si-
cilia, coma armes proprietarias dels
Reys de Arago, pero en alguns e-
cuts de las armes, y pera cosas de
poca importancia, mesclaua ab elles
las armes de Nauarra, y Viana, co-
ponentne de totas ellas vn escut, y
portantlas a ma esquerra delas de
Arago, y Sicilia, conforme en lo
presedent escut estan posades.

Desta forma de escut de armes,
vsa lo Rey don Joan segon, pera
cosas q no eran curials de la co-
rona de Arago, sino pera cosas libe-
ras, vbo antares; vsen particular-
las Blanc, pera totas las cosas tocants
al Regne de Nauarra, pera de-
mostrar la verdadera succesio, y
senyoria que al dit Regne tenia,
affegint y sempre, y en lo mes primi-
ret loc, las de Arago, y Sicilia, età
pera las cosas tocants al dit Regne
de Nauarra, apres que fonc Rey
de Arago.

Las armes de Nauarra, y Viana
no las vsaren mes los Reys de Arago
los descendents, per que no succey-
ren en lo Regne de Nauarra,
per ser fills de la segona muller
lua, sino los fills de la primera mu-
ller qui era reyna proprietaria del
dit Regne de Nauarra, qui fonc
la Reyna dona Leonor, filla
major, y sucessora dels dits com-
en Sancho le Brura.

Dō Ferrādo Segō de a=
quest nō cognome nat lo Catholic
Rey de Arago

Llibre Primer.

Don Ferrando, segon de aquest nom

O comper del efeut repartit ab
los quartells, lo primer u darrer
de quelles deuen er 2. pals en sos
[illegible] las armes reals de Aragó, u
[illegible] los predecessors e [illegible]
[illegible] u declarades.

[illegible] per esser, le hi deuen quatre
quartells, [illegible] lo primer e
darrer de Castella, bon castell de Or: per
[illegible] de Castella. [illegible] Leon: g-
[illegible] armes dels Reys de Castella. Segon
[illegible] de Aragó, bon pilleo de porpre: mem-
bre [illegible] de Sicilia; e estos son les
armes dels Reys [illegible].

Les Armes de Castella, y Leó nauia molt
temps que estaui bones, y los Reys de
Castella a de temps antic [illegible] en
[illegible] les armes ab los Castells. [illegible]
la manera q. en los quartells de
[illegible] efeut estan posades, ab [illegible]
[illegible] ment de armes reals de Ca-
stella. [illegible] los Reys de Aragó, [illegible]
[illegible] de Aragó [illegible] ab [illegible]
[illegible] de Aragó:

Bax aço o pex del efeut enlomatex
[illegible] aporten Banyella de
[illegible] per esta raó magnanima le
[illegible] q. en Castella, Leon, en
[illegible] los Reys de Sicilia, ab [illegible]
[illegible] y estas on pex
[illegible] de Granada, quieran [illegible]
armes dels Reys moros del dit Reg-
[illegible]

Fin son las Armes Reals q. los Reys
Don Ferrando de Aragó segón de aquest
nom [illegible] Castella [illegible]
[illegible] que [illegible]

de Aragó, per esser fill Bnic, y sucessor
del Rey Don Joan segon son Pare: y
de las de Castella, y Leó coma Bsufruc
tuari de dits Regnes, per hauer casat
ab la Reyna Dona Isabel Reina
propietaria qui fonc dels. y de las
de Granada, per la cosquista que
del dit Regne feu: però però a ens
tenir a [illegible] qui era de terri-
bilissima condició, y altiua de cor,
com se caste ex [illegible] de cotsios
Escriptors, y Cronicas de otsos,
[illegible] de la Historia que
[illegible] dels Reys Catholics e [illegible]
[illegible], y lo q.
[illegible] ab lo [illegible] ex aumer
en lo capitol 23. dela sa Historia.
Sibe per altra part fonc Prince
de gran prudencia, y [illegible]
[illegible] era molt valeros, y fol
sempre Rey de Gran guerra
en guerra com en temps de pax,
però era de benigna, y mas la con-
dicio, bia per esta raya, y hau
mes en particular per dua lier,
ell per linea masculina dels Reys
de Castella (com auant se beura) del
sobredit efeut de armes, encara q.
ab diferent com [illegible] lo q. gri-
se aportan [illegible] las armes
[illegible] sobredites, las armes de
Castella, y Leó a madrera delas
de Aragó, y Sicilia. lo q. nos deuia
mi [illegible] ser, ni menos biarse en
particular en los Regres de la co-
rona de Aragó, y mes principalment
en lo principat de Cathalunya,
com mes [illegible] y [illegible] e
prova ab los diferents, que a res
dela Explicacio, y de [illegible] del
efeut Real, del Rey Don Aragó pri-
mer, fill del Emperador Charles
Quint Perament [illegible]
[illegible] os gran [illegible]
[illegible] esta [illegible]

Per esta causa, y per conseguiet per no estar vsat de pintarse los escuts Reals dels dits Rey Catholichs, ni de sos sucessors los Reys de Hespanya de la manera que en lo present llibre se aportan: sera forsos allargar la prôma mes del acostumat, pera poder donar las rahons, y causas que lo Rey Catholic tingue pera acontentar ala Reyna sa muller (a mes delas ja referidas) y als naturals de aquells regnes, que foran los que persuadiren sempre ala Reyna q. fes posar las armes de Castella, y Leo a madreta, delas de Arago y Sicilia, y las q. los naturals de la corona de Arago, y en particular los del principat de Cathalunya tenim, com a mes interesats q. som en lo present cas, pera no estar al consert, ~~al consert~~, y consentiment del dit Rey, sino pintar, y aportarlas de la manera que es de raho que estiguen, que es conforme en lo precedent, y seguents escuts reals, esdeuen fer, y la qual cosa (com ja esta dit) sera forsos allargar la escriptura mes del q. en lo present llibre de Armoria se requerex, y tocar molas cosas de Historia pera q. desta manera se satisfaga ala composicio, y armoria del precedent, y seguents escuts reals, coma cosa tant certa, y verdadera en rara q. no molt vsada, y ~~de la manera~~ donar raho als q. voldran contradir a vna veritat tant manifesta.

Y por quant esta narracio, y discurs q. en declararlo, y aueriguacio de esta veritat se aporten, son mes llarchs de lo q. aquest lloc requerex; ha auare que posarlos apres dela declaracio, y explicacio de tots los escuts reals, en lloc particular pera ells, porque no se recreen es situt larga escriptura

sa de tots, y mes no ai, y desta manera se emprassa lo llibre.

Dona Ioana.

Reyna de Arago.

Dona Joana.

[illegible]

Per mor del Rey Don Ferrando lo Catholic Rey de Sicilia, y de la Reyna Dona Isabel Reyna de Castella, [illegible] estos Regnes, y als demes [illegible], y als estats, y senyories [illegible] tenian sa filla la Reina Dona Joana, la qual a [illegible] es casada ab lo Prince de Austria Archeduc de Austria, lo major, y el seu del Emperador Maximilia de Austria, lo qual per morir ans que lo pare no li succey en lo Imperi, ni en los demes estats de aquell, ni tan poc en los Reynes de la corona de Aragó, per morir ambe primer, y en lo Rey Don Ferrando lo Catholic, y no tant solament gasa dels Regnes de la corona de Castella per morir la Reyna Dona [illegible] que era la Reyna Dona Joana, e in-[illegible] Rey de Polonia, lo quest fet lo [illegible] que ba als armes de la manera q estan pintades en lo presente [illegible] [illegible] Reina Dona [illegible] Castella, [illegible] estan [illegible] de [illegible].

E la Reina Dona Joana [illegible] dels Reys Catholics ha fet lo temps de la vida del sobre dit Rey Don Ferrando [illegible] [illegible] [illegible]

Don Carlos Emperador
de Austria, &c.

Don Carlos Emperador

- en Jara, en lo Primer es-
- Armes Reals, de Arago, Si-
- Castella, Leo, y Granada, que
- armes dels Rays de Hespanya.

- gon estan las armes de Aus-
- de Austres, de Borgonya, de
- Barlant, de Flandes, y de Tirol: que
- on las armes dela casa de Austria
- ui poseheg tots aquestos estats, com
- a en lo escut Real dela Reyna Do-
- na Joana estan explicades.

Lo Emperador Carlos quint, fill, y suc
cessor dela Reyna Dona Joana, filla
dels Reys Catholichs, succey a tots los
Regnes delas coronas de Arago, y a
Castella. y per mort del Emperador
Maximilia son haui succey ~~a tots los~~ a la major part dels
estats dela casa de Austria, per las
quals cosas, y successions usa delas Ar-
mes de sobre designades, Posant en
la part superior las dels Regnes de
Hespanya, y en la Inferior las dels es-
tats, y senyorias de la casa de Austria
y sta composicio de escut usa ell, y tots
los successors apres dell, y fins lo dia de
Duy
Fonc ellegit en emperador, per mort del
Emperador Maximilia son Aui, per la
qual eleccio usa delas Aguilas imperi-
als, posant en los pits della, lo escut
real de tots los Regnes, y estats: y lo
Duc de Borgonya es gran Prio del
ordre de la Cauallaria del Toyson, que
vulgarment se diu tuson, qui es una
cadena de gres ofon de fogueres, y pedras
de fuego llanfant foc, y per empresa una
pedra de un fuego, usa de esta diuisa po
sant la dita cadena, al derredor del
escut Real, dela qual an usat apres
los successors los Reys de Hespanya.

En la Explicacio del escut dels Du-
cat de Borgonya se tractara de aquesta
principi, y origen desta empresa, y
confraria del Toyson.

Don Phelip Primer

Reij de Portugal.

Don Phelip Primer

Don Phelip Primer fsa del
at Real del Emperador, fo
per esta raho nos torna a de=
en aquest lloc, pus dela pin=
per oficio dell, se collejex tot lo
i poria dir, y per succeyr ell al
de Portugal per esser fill dela Em=
paris Dona Isabel quiera filla del
on Manuel Rey de Portugal, su
ieral dit Regne, per hauer faltat en
ell la succesio Real per mort dels Reys
Don Sebastia, y Don Henrric Carde
al qui no dexaren successeo:
Per esta causa (no es fat q. per los con=
paris que los Portuguesos li feren tin=
ua la possessio dell ab conquista) posa
, affigi demes auat lo escut real
de Portugal, en lo escut real de Hes
panya, posant lo en la part superi=
or y ab escut sobre posat, sobre dels
dits dels Regnes de Arragon, y Cas=
tilla.
Lo qual escut Real de Portugal, e
compon, fo es lo Camper de Argent
cinc escuts de Azur en creu, sus qui=
ca cinc besants de Argent, en san=
tron, Bordea de Guella, sus ella
7. Castells de Or. Estas son las Ar=
mas dels Reys y Regne de Portugal.

Ab esta succesio, y Vnio q. lo Rey Don
Phelip feu del Regne de Portugal
mintlo al los demes Regnes de Espanya
que la poseya, resta Vniuersal Senyor,
Monarca de las Hespanyas, y lo Ha
mer qui apres de la Perdua,
Separacio dellas, succeys als Reys
nos qui tanse gran sors de totas las
Espanyas hauet passat en aquest in
termedi erra de. 900. anys.

Discursos ab los quals se proua que las armas Reals de Arago tenẽ de estar en lo escut Real dels Reys de Hespanya a ma dretà de las armas Reals de Castella.

Per hauer pintades en los escuts Reals dels Reys, Don Ferrando segon, y Joana sa filla, Don Charlos emperador son Net, y Don Phelip primer son besnet, las armas Reals de Arago, y Sicilia a ma dreta de las de Castella, y Leo: y per no estar bsat de pintar, e desta manera sino al contrari; so es las de Castella, y Leo, a ma dreta delas de Arago, y Sicilia, ha varegut a escriure en lo present llibre de pintar e lo tractat delas armes dels Reys Prieys qui foren dels ca[illegible] de Arago, y [illegible] Regnes, y estats. lo que en la explicatio del escut reals del Rey Dõ Ferrando segon de aquest nom cognominat lo Cathoric se promete, y axi per esta raho, y pera declarar ambé lo gran agrauie que feu als Inclytissims Reys de Arago, y Comtes de Barcelona de immortal memoria, y per conseguent ators sos basalls aporten en lo present llibre estos discursos, ab los quals se beura clara=mente quant gran fonc la soberguerra que feu la Reyna Dona Isabel muller del Rey Cathoric, y sos Castellans en ser posar en los seus escuts Reals las armas de Castella, y Leo, a ma dreta delas de Arago, y Sicilia: y la molta justicia q. tots los Regnes dela corona de Arago tenim, pera no aportar, ni pintar las dela manera q. los Reys Catholics, ni sos defendents los Reys de Hespanya las aportades y tenen de present: sino dela manera que en lo present llibre estan posades, lo qual llarguament se proua ab los presents discursos.

Discurs Primer.

Per esser lo Rey Don Henric de Castella Quart de aquest nom persona de pocas part, y manco valor (conforme no referexen tots los historiadors de Castella) y remis en totas las coses, que, per os priuats feyen de ell tot log. bo si en com mes en particular ho aporta lo author dela historia pontifical en la vida del dit Rey, fonc per poc estimat, y menos respectat per sos basalls; tant que behent lo de las qualitats, obreaties, y saberet de mes auant que essent ell impotent, y incapas de tenir fills, co e proua, y aueriguat ab las dos mullers que tingue, y ab la sua filla ho poleiero y posa salut; com los authors de son temps no escriuen, y la experiencia las obras los no amostra: bolque aquest Rey que una filla que li parí la segona muller (qui era Dona Joana filla del Rey Don Duardo de Portugal) la qual era feria fisica e no era

en posar las suas armes ama esquerra delas de castella, y Leo.

no era filla sua, sino de Don Bertran de la Cueua Duc de Alburquerque, Major=dom de la Reyna: fos jurada per Rey=na, y successora sua en los Regnes de la corona de Castella, apres de sos dias. La qual cosa sentint la mole los Cas=tellans (com era de raho) apres de diuer=sos enquantres, y rebellions que per est effecte y haque en Castella (que no son de aquest lloc) determinaren de eleg=ir, y jurar per Princessa, y Senyora dels apres de la mort de dit Rey Don Hen=rric, a sa germana la Infanta Dona Isa=bel, filla qui era del Rey Don Joan se=gon de Castella, y de sa segona muller Dona Isabel que en vara viuia, filla del Infant Don Joan de Portugal. Lo qual jurament, y eleccio tingue effec=te, ab consentiment, y aprobacio del ma=ter Rey Don Henrric: encara que poc apres sen penedi, volent lo impedir y anullar, y per conseguent la execucio, y resulta dell.

Veient los Castellans la poca firme=sa, y tanta varietat, y inconstancia de son Rey, determinaren que la di=ta Infanta Dona Isabel sa germana casas ab algun gran Princep, que fos persona valeroja, y de parts, pera que ab son amparo, y fauor poguesen re=sistir a las fuxedats, y mals consells que lo Rey de os priuats tenia, y ocasi=sauen. Per esta causa la major, y mes sana part dels Castellans, considerant que eran molts los Princeps, qui pre=tenian casar ab la Infanta ja jurada per Reyna: determinaren de que ca=sas ab lo nostro princep don Ferrado fill las oras unic del Rey Don Joan segō Rey de Arago; y de la segona muller sua Dona Joana Enrriques (qui las oras era ja defunta) del qual se tenia gran confiansa, per las moltas parts, y valor que en ell se demostra=ren.

Feuse aquest casament en=no ab molta solemnitat, n per buirer encara lo Rey Enrric que no tingue be ab ca=sament de sa germana, per ca soborn que de continuo tenia priuats, tement se ja ells deig=los succey.

Discurs. 2.

Fetas totas estas cosas, mori=ran de algun temps lo sobredit Re Henrri, per la mort del qual y ag al teracions y Rebellions en casti=ho referex lo sobredit autor de la=toria pontifical, en lo lloc sitat, y altres; causadas entre los castellans y mauria: pers los uns volien per Reyna de Cast=a la Infanta Dona Isabel, com a=que sa era jurada, y al Rey Don=rando son marit: y los altres (am=que eran de nouedats, y de estra=volian per Reyna ala filla bast=dela Reyna [illegible] oana com=ller del dit Rey Don Henrric [illegible] degen la Bertraneja (per las ra=y rahons ja referidas) las quals a=causaren grans alteracions, y pe=bres als nous Reys, forlant, y oblig=los de tenir de fer ab rigor, y per dis=armes lo que ells se pensauen de=far pacificament: pero acerian=y allanades (encara que aprou=firultat) totas las cosas de Cast=(per esser molts los rebelles que=u hauia) fone obeida, y respeita=per soenyora, y Reyna Natura=tots los regnes de Castella, y la=dita Dona Isabel, y lo Rey Don=rando son marit, lo qual ab son=valor, y prudencia ho apaciguaren=llana tot, ca pigant abns, dis=sant ab altres, y premiant als

mpre à lo nauien [illegible]

casament, y estant ja alla=
[illegible] de la filla, mo=
pres lo Rey Don Joan de A=
gare del Rey Don Ferrando,
se ba tractant) per mort del
succey a tots los Regnes de
la corona de Arago, com a princep
que era ja jurat y successor a tots ells
[illegible] lo Rey son pare.

Discurs. 3.

Presa la possessio dels regnes de
Castella per los dits Reys, y biuint ab
tan pau, y amor, se mogue entre
los dos una guerra ciuil, y questio ben
grande (causada, y fomentada per los Cas=
tellans, com aquells que sens causa ni fo=
nament, volen sempre la majoria en
tot) a torca de la successio dels Regnes de
Castella, y Leo. Com ho referexen tots
los escriptors de aquells temps, en par=
ticular lo sobre dit Hernando del Pul=
gar en lo lloc citat, y en altres de la sua
cronica que dels dits Reys Catholichs
escriu. Gonsalo de Illescas Author de
la Historia Pontifical en la bida dels
Reys Catholichs. y Lucio Marineo Si=
cula en las bidas de estos Reys: perq.
tenia lo Rey no succeyr en ells per lo
ajament de sa muller, la qual com a
dona deye que no podia succeir, ni e=
redar, no per la sua successio ma sa=
ma, per ser filla del sobre dit Don Joan
per y Net del Rey Don Ferrando
primer dels Reys de Arago, y lo dit Don
Ferrando Primer esser fill legitim,
y natural del Rey Don Joan de Cas=
tella primer de aquest nom: y per ha=
uer faltada la linea, y successio mascu=
lina en los Regnes de Castella, lo Rey
Don Henrric quart, serma de la Reyna
sa muller, qui era filla del Rey Don
Joan segon, y Net de Don Henrric ter=
ser, qui fone fill maior de Don Joan
Primer, tots Reys de Castella, li toca
ue a ell la successio, qui era descendent
per linea masculina del fill segon,
pus la del fill maior hauia acabat ab
lo sobre dit Don Henrric quart, son Cu=
nyat.

La Reyna Dona Isabel sa muller pre=
tenia per altra part que podia, y de=
uia succeir los dits Regnes, axi per
lo jurament que della hauian fet los
castellans, ab consentiment, y apro=
bacio del Rey Don Henrric son ser=
ma, com tambe per no hauer y impedi=
ment ningu en la casa Real de Cas=
tella que donas no poguessen eretar, y
succeir a ella: per lo qual fone forçat
als Reys co arresta pretencions en
poder de justicia, y que per esta se de=
clarasi qui dels dos la tenia: y axi los
consell Real de Castella, qui fone lo Iut
ge de esta causa encarag. molt abacio=
nat) declara en fauor de la sua Reyna,
dient q. a ella tocaue la successio axi
per las causas sobre dites q. ella allegaue,
com tambe per esser mes pro=
pinca parenta al Rey Don Henrric
quart Serma sa, qui fone lo ultim
Rey de Castella, y per consequent
a la casa, y Rene Real della, per
la qual causa, y raho podia, y de=
uia succeir, pus per altra consem=
blant a esta fone estegit lo Rey Don
Ferrando Primer Fill de aquest Re=
en Rey de Arago.

Discurs. 4.

Donada la sobre dita sentencia
en fauor de la Reyna, sentia en ex=
trem lo Rey, com ho referexen tot los
authors de aquells temps en particu
lar los sobre citats, pero la Reyna co
aquella que sabia disimular quant li
conuenia

cōueniaſen particular ſi alcanſaue ſa pretencio) ſabe taneben grangear, y aſoſegar la voluntat y animo del Rey que reſtaren ab bona, y perpetua paz almenos en lo exterior. dient li (entre altres coſes la Reyna) que de que tenia pena, ni demoſtraue deſguſt? perque los Regnes de Caſtella pera qui los volia ell ſino pera ſos fills? y pus ho eran dels dos, que importaue mes quels ereta ſen per ſucceſcio del hu q. del altro? y axi per eſta cauſa, y amoſtrar de altra part la bnio, y amor que entre los dos y hauia, ordenaren (conforme diuen algūs authors de aquell temps) en bnas corts de Caſtella, celebrades per eſt eſtete, y conforme ho aporten altros que eſcriuen las hiſtorias deſtos dos Reys, en particular lo ōbre xii Fernando del pulgar en lo lloc ſitat, y Petro Mariineo Siculo en la Hiſtoria que fa de las coſas memorables de Heſpanya, ē lo libre. 19. en lo qual tratta dels Reys Catholichs, diu queu ordenaren ells matexos apellido dels Caſtellans, y fonc que de alli aldeuant ana ſen tots los mandatos, procuiſos, y totas las demes coſas Juridicas, y liberas; axi las de Juſtitia com las de gracia; y fins a las dela guerra en nom dels dos dient en tot. Nos „ los Reys, O, manen los Reys. Y fonc a ſo ab tanta puntualitat, y ſo for mitat, que no ſeye coſa ninguna que no anas ab eſta forma, fins alas coſas minimas, y de dins palacio, y pera las perſonals de cadahu dels dos. de ſort pren que ocaſio Tria, conforme no referexen molts) de exir ab bna gracia bndia quela Reyna hauia parida bna filla, que exint de palacio crida a gras crits, los Reyes „ an parido los Reyes an parido y eſta a altres.

Discurs. 5.

Ames de tot lo ōbre xii en las mateixes corts, con ſirm ſell Real de Caſtella (qui es lo que miniſtra la ſuprema juriſdiccio on a ne) de ſa manera que en los ſobreal y coſas juridicas, prenian de amos titols Reals, y los demes apellidos, y que los dos Reys tenian. Dient. Dos Fernando, y Dona Ysabel per la gracia Deu Reys Catholichs de Caſtella, Arago, de Leo, de las dos Sicilias, Barcelona, de Roſſello, Reys ſempre interpollant los titols. Vn de Leo y altro de Caſtella: pero com ai indiſe feren alli, y ſens hauer quis contrari, pixtaren a bn plaer, po ar pre primer, ō titol de Caſtella que de Arago, ō ſent en ay, ō de prem rigor: no de dret, ni juſtitia. Vo la Reyna, y los con ſells feyen ad Rey de Arago, y als Regnes de a conſtes miſter, mes euident men deuaren demes auant la corona armoria del ſeu Real que los Reys tinien de fer y queriſtes ab tots ſos ſucceſſors, conforme en los authors, y en altres largament con la experiencia que de aſſo tenim en eſcuts reals nos ho amoſtra, y fin la part ſuperior del eſcut po aren armes de Caſtella, y Leo a mad las de Arago, y Sicilia: y en la part ferior poſaren Arago, y Sicilia a dreta de Caſtella y Leo: y apres uer feta la conquiſta del Regne de nada, poſaren al peu del eſcut re la Magrana; armes que eran del moros de aquell Regne.

Discurs. 6.

Aquiſta forma las Ordinacions Reys Catholichs a ſolas feran, y ora ren aſiſtencia dels Caſtellans, com alguns authors, y conforme diuen

sobre esta sa dite) sos per Ordina-
con sell Real, deuñ a tenia a aris
tella, y estos apetirio dela Rey
nal per esser de las qualitats so-
ts, y persuadida per altra part
es Vasalls, bolguren en asso lazi
r las demes altres cases) bsar de
ymeria que ells ren en acostumat
rentlos, y dient que era major
ra la Reyna, y de major posé=
quantitat per e tes de Castella
no lo Rey, ón marit quin era
Arago, y per esta cau a determina
u feren estas ordinacions, ó Prec
Rey, lo qual per las raxons que ha=
e donaran nou deuia, niu po-
dia fer, pero pera conseruar la bac
mulier qui era dela condicio, y
sobre dites, y mes en particu=
per honrrar la casa de castella
el Cadiloc per sinca ma-
culina, disimula entot lo fet ho
que aguen fets los antichs Reys de
masculina dels antiquissims, y In=
Illims Comtes de Barcelona,
con ab Rey estroic no tenia rai
tres, ni sanc ab la casa real de A=
ni dela casa real de arago, y quan
seurs priuats seus naturals de estos
mes si deuen ne ni gra sabia
ninguna en castella que fos
ridici de la corona de Arago
de nort ell era Rey, responia dict=
los ne pus ermen tenir fill
de amuller als quals torane la
sucesio dels Regnes de tots dos, era
ya de sora dimportancia
y per esta
mes per a sucedat, y res-
ne que tenia a sa muller, mes del

que sell deuia, disimula entot lo fet
ni feu los estraris, que fora estat de
raho aques fets: pero apres de algu
temps ho aduerti en particular quan
ne mort la Princesa Dona Isabel sa prime
ra muller, qui mori en Salamanca,
y ab ans que los pares, sens dexar fills
de la princesa Dona Margarida de
Austria ab qui estaue casat. Y axi per
esta causa, y per molas altras que la
experiencia li feren aduertir, y cone=
xer; li pesa molt de hauer prestat
tal consentiment, per beurer clara=
ment per mes [illegible]
gran disminuicio de tots los Reys
de la corona de Arago, com ho de
monstra en molas cosas, y en molt=
tas ocasions, com ho referexen al=
guns Authors de aquells temps,
mes en particular lebrba [illegible]
rotat entre les [illegible] memori=
as de la ciutat de Bar=
celona, y del Arxiu Real della, fetas,
y notades en temps de aquest Rey.
las quals diuen que seguida la
mort desta sa primera muller, feu
se membrar, y desaparar la Inqui=
sicio que ell tant sanctament ha=
uia procurat ab lo Papa de Ins=
tituir, y [illegible] dela corona de Arago, dela de Cas=
tella: Instituint assi en nostra co=
rona un Inquisidor General pera
tots estos regnes, ab consell de In=
quisicio particular, independent en
tot, y per tot dels de Castella, y ab
mes eu de totas las altras cosas que
abans tenia unides ab Castella.
U perque totas estas desaparacions,
y desmembraciens pacen fe dingue
sen perpetuament lo degut effecte,
y nos pogues tornar a unir y re
bnir ab Castella, cada sgona se
da essent la home de hedat (como no
[illegible]

+ ab esta
met, y au
[illegible]
des sumo
s [illegible]

aporta Surita en los Últims Annals, en la vida y historia de aquest Rey; y se troba de altra part als escriptures de la casa de la Ciutat de Barcelona) no [illegible] filla de [illegible] Germana Varona de la casa Real de França, de la qual obtingue un Fill que digue Don Miguel, ço diuen algus, y conforme diuen altros se digue Don Joan, que si agues viscut fora estat successor en tots los Regnes de la corona de Arago, al Rey Don Fernando son pare; pero no fonc lo sor. seruit per sos secrets Judicis (merecento axi nostros peccats) en donar-li [illegible], perque morí poc apres de ser nat en edat de [illegible] per mort del qual nos despararen los Regnes de las coronas de Arago, y Castella, per causa q. a tots ells succey la Reyna Dona Joana, filla y erena dels Reys Catholics: les qui viuint sos Pares casa ab Don Phelip de austria Germa de la sobre dita Princessa Dona Margarida de austria ço ab la expiracio de la vida de la Reyna Dona Joana [illegible] quarta [illegible].

Discurs. 7.

Estas [illegible] quals lo Rey [illegible] dissimula en una cosa tant perjudicial ala casa Real de Arago, y als naturals d'estos [illegible] sumaria, y verdaderament expirada, y donar las rahons que als dits Reys moguren, sos ala ahu en mantar, y al altro en consentir en lo [illegible] sobre dit; y par tambe que bue aportar las que moguren als castellans pera persuadir als Reys en que feren posar las armes de Castella amadreta de las de Arago, y preseyr los sus blasons, y titols als nos tros de Arago: y donar apres [illegible] que anos altres los naturals de la corona de Arago, y en particular los Cathalans nos mouen, pera no sentir ni estar a tal consent, ni pintarlo estut real de estos Reys los de sos successors, de la manera en Castella se ordena, y ells lo [illegible] y lo aporten de present los [illegible] Hespanya sos desendents; sino a forma q. estan posades als llibre, la qual es de raho q. sia seruada, y guardada, al ome la corona de Arago.

Discurs. 8.

Moltas [illegible] cara q. totas [illegible] los [illegible] y tenir per ben fet, tot lo q. en [illegible] bredites corts, y consell Real de Castella se ordena en temps dels Catholichs a serra de esta maria: y pera q. se veja lo sophisteria de totas ellas, sols se aportan dos rahons que ells donen per fortas, y constants pera prouar tenerio, pera que de la condemnacio que a ellas se fara, se colle que poc [illegible] pus las que ells allegueu per major forsa la tenen tant pera en la refutacio delles se beura. La Primera diuen ells que es, que los Reys de Castella tenen son principi, y origen del Rey don Pelay [illegible] que diuen los Castellans que [illegible] del Rey Don Rodrigo [illegible] gotho de Hespanya, qui por [illegible] y per la traicio del Comte Julia, natural qui era aquest [illegible] gotha, en los Regnes de [illegible] de Hespanya, fill que [illegible] na germana del Rey Don Ro-

[illegible] ques conserua als Reys [illegible] dels [illegible] Reus de Castella [illegible] tenē [illegible] Banya, qui diuen no tenen [illegible] dencia, [illegible] vorion, e guerit las armas, y altres [illegible] Reys de Castella [illegible] tenir lo mistor, y [illegible] ore, de que no las dels Reys de [illegible]

[illegible] gona, allegueu los castellans [illegible] Rei [illegible] maior de terres, [illegible] per conseguent los Reys de [illegible] ne, [illegible] merexedors [illegible] nostres, y tema dels tenen de [illegible] sus armes a madrea, y pre eyr [illegible] dizons, y titols, als dels Reys [illegible]

Discurs. 9.

Estas son las [illegible] allegueu los Castellans [illegible] per defendar la pretensio als [illegible] [illegible] no ois abtin- [illegible] altres raons esties, perque [illegible] dret, y justicia la pora guanyar [illegible] sia molta que amplure [illegible] [illegible] sia, [illegible] als seus Reys [illegible]

[illegible] a la posta ala primera raho dels [illegible] que lo Rey Don Pelayo conforme [illegible] molts Historiadors de Castella [illegible] Nebot inmediat del Rey Don Rodrigo sino tant solament germà [illegible] lo de nacio, y ja per esta sola los Reys de Castella no tenen de endencia dels Reys Godos, y per esta causa no poden ser, ni se pretenen [illegible] dit Don Pelayo ós nebot del Rey Don Rodrigo, no per esta raho tindrian de tenir la pregedencia en Hespanya los Reys de Castella, per que de [illegible] Rey Don Pelayo, no [illegeren] los Reys de Castella immediatamente, sino los Reys de Oviedo, y Leo, y per la raho dels Castellans que en a ò allegue tindrien de tenir la pregedencia los Reys de Leo als de Castella.

Mes que encara lo dit Don Pelayo ós estat Nebot, o germà del Rey de Rodrigo, [illegible] Rei de Castella, [illegible] per ser ja per ser [illegible] ria al Rey Don Rodrigo, ò qual per la perdua que [illegible] de Hespanya, per culpa sua, per de [illegible] lo dret, y prehemineries que en ella, y per ella podia tenir, y per tant no pogue [illegible] estat de [illegible] pogar ni [illegible] per los [illegible] Reys Godos de Hespanya, com mes largua, y doctament ho dispon las leys, y altres dels [illegible] [illegible] y axi l'abtentic, y de la passionadament è adulterex [illegible] historia, [illegible] antiguas de Hespanya, [illegible] mes principals, y de major [illegible] y Qualitat, [illegible] Reis de [illegible] rola de [illegible] los altres Reys de [illegible]

y com de altra part
pol beurer en-
present llibre
del escut de las
armes de Guis
fre Pelos cotade
Barcelona)

yeō diuen altres
y es sōmes sent
era neta de sa
germana

[illegible] ya, [illegible] que los Reys de [illegible] pol bo-
ranem [illegible] en principi [illegible] de enden-
cia per linea Masculina (com en lo ar-
bre Real que dela casa de Arago he fet
tine plenament prouat) de Don Guifre
Primer comte de Barcelona, Sor. del
castell de arria en Conflent, lo qual
fone per ones [illegible] [illegible]
ta valor, y Qualitat, que co[illegible] diuen los
comes [illegible] de Hespanya en par-
ticular lo mongo Gaubert Fabricio, en la
sua Chronica en lo capitol [illegible]
altra [illegible] Rey [illegible] Don [illegible] de Franca, pa-
re de Emperador Carlo Magno, lo casa
ua la Infanta Dona Aimira neoza-
na, filla legitima de sa germana que
a lo Sor estat lo Comte persona de
Gran vinalge, y sane [illegible] Rey
de Franca no [illegible] [illegible]
boda per muller, y avaje [illegible]
prouada la Qualitat, y er[illegible] [illegible]
tes de Barcelona pus en los [illegible]
[illegible] Rey de [illegible]
sa; qui las ones era sa mes edeo, y
sa de [illegible] [illegible] y [illegible]
de ningun altros Reys de la Christi-
andat

Ser linea femenina de en dexen los
Reys de Arago, de Don Garcia Xime
nes Primer Rey de Sobarbre, y Riba-
gorsa de qui diuen tots los Historia-
dors, en particular lo sobre dit Mongo
[illegible] [illegible] y Beuter de
Gariuay [illegible] [illegible] del seu compendi historial de Hespa-
nya, que fone aquest Rey, Godo de
nacio, [illegible] [illegible]
rep de grans parts, y de [illegible]
y g. Gariuay confes esta veritat, seg-
uen tot per mole fort per no esser ell a
strionat alas ojas de la corona de Ara-
go.

Los Reys de Castella tenen son origen
(com diuen tots los Castellas) de Don

[illegible] [illegible]
do, y Teo, y dels Comtes
Rey Don Pelayo de [illegible]
[illegible]
atots los altres Reys de Hespanya
en los dames Historia dors dita
fone nebot del Rey Don Pe[illegible]
de la sane Real dels Godes, [illegible]
lor particular dellas mon[illegible]
[illegible] sono reprenen lo sor
Gariuay, en lo seu compendi, en
[illegible] Mongo Gaubert Fabricio, en los sec
en lo capitol primer, no sols se con-
ab Gariuay y ab altres authors
diuen lo matex. pero diu demes
[illegible] Rey Vitiza, predecessor del Rey Ro-
go, que es cosa prou de sant de ejo
lane Real y menos nebot de R[illegible]

Los Comtes de Castella tenen
de Don Rodrigo primer comte
tella, y de Don Diego Profelles
lego, emparaq. no de sa [illegible]
[illegible]
y dejendanere [illegible]
jaren que [illegible]
[illegible]
cular Gariuay que tant apro[illegible]
ser las ojas de Castella, [illegible]
fonament ninguen tots [illegible]
[illegible] y anteposa los se-
[illegible] altres Reys de Hespa-
[illegible] quant mes [illegible]
principal es lo Jugen [illegible]
Comtes de Barcelona
barbre, de qui descallan los Reys de
Arago: que no sa dels Reys de
y Comtes de Castella de qui descan-
[illegible] Reys [illegible]

Discurs. 10.

Ala

[illegible] em dels de Arago. ab los Regnes y Senyorios que qua fre dells sem-
[illegible] ment destos Reys Catholichs, es, e
clara es q. foran [illegible] los Reys de Arago, que no los de Castella; perque destos may s'sgue lo sen-
[illegible] der de Hespanya, ni [illegible] palm de terra fora [illegible] terra Hespanya non poleyren la mey-
tal; perque los falta sempre tota la corona de Arago, quies Cathalunya, Arago, y Valencia, y tota la part de Regne de Murcia que fronteja ab Valencia; que fone sempre dels Reys de Arago, ni tampo. [illegible] los Regnes de Portugal, y Granada, [illegible] pre de Reys particulars; [illegible] dins de Hespanya es e
gran com tot [illegible] lo que los Reys de
Castella

Castella pogueren enella. Per alora
part los de Arago ames dels en stes
panya venien, y entre, emire, o
ran sors dela major part de ter
gunades, y sentir Narbona del
Comtat de Proensa, y Senyoria destos
pallar, ab los Regnicols de Castella
y Mirades Regen de Reyne de
Navarre, a entres Comtes de la
ells, y ells Reyes de la
Arago, [illegible] Sardenya,
y Corsica, y de Napols, ab di
cria, no ome per de Reyes de
Sicilia. + Sens los Duchs de Atenes,
y Neopatria, altres terras, y estats
enla Grecia, que pogueren tere
pay de mes de 150. anys, ni les
los tributs, y vasallages que los Reys
de Sicilia los feien: los quals es
tats, y poder tot junt, a ussa no lo
que los Reus de Arago havien en Es
panya, era major, y de major pot
cia, y Emulitat, que lo que tenien
los Reys de Castella. Per esta cau
sa (com consta de molts Histories
de aquells temps) quant en Castella, y
Aragon, en altres parts mes remo
tes, se coneixen, la Ley de Sucessio
per Primogenitura en entrien lo de Arago
axi lo tolo, sobrentit, com consta per
ser el Cor dela mar de Espanya
y lo mes principal, y valent dels Reys
en [illegible]. Y com lo Rey Don
Ferrando, y tots los a sucessors los Reys
de Arago le entendes dels Comtes de
Barcelona, foren Senyors y Reyes
en estos Reynes y Senyories, segons
clara, y evidentment de ser per esta
mes Longes, y de major Emulitat
obtenia los Reys de Arago, que no los
de Castella, y per con esquent ho en
mes lo Rey Don Ferrando, que nola
Reyna dona Isabel sa muller, y per
tots estos Reyes, y per ell mes
tenen de estar las pages entre Ca

sons en millor, y mes pri
lo que no les tenia Sego
nella sa muller.

Discurs II.

No solsi vist lo obedit
provada la antiguitat, y
cia dels Reys de Arago, y so
y de ordenaria de mes Ducat
lo qual aportar per a
de ells Reys de Castella, y
raon ser esta raon
pertinent
a que los Coronaren lo que
monenions los Comtes de Bar
cino, y Reys de Arago
de hort Ducalment
pero amar nia de continuar
los de Arago, y de tal manera, que
fone major, enyor, y de major
tall, que nolo Pare, com tenem
prova ab totes les Histories
les en particulars que trac
mes dels qui aportan Cinc Cors
endenciaes dels, en particular
dit Ferran lo Catolic y
Comenlo
Reus de Espanya, y de les de
de esta; y dels Mar no Sicilia
ultimes que dels Conesquies dels
Sardenya, Corsica, y dels Ducats
es de Barcelona eforia, y
ramente que de Don Jaume Pri
a qual Comte de Barcelona
succeeixen los Reys de Arago ab
perdices, [illegible] y el Don
Ximenes Primer Rey de Sobrarbe
qui deu saluen los mateixos perdices
marina dit esta) fins a Don Pe
mer fill del Emperador Carlos
sucessor a tots estos: sempre ha
[illegible] conseguida o

[illegible] creta de sangre [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] los Autors [illegible] ay, enlo Compendi Historial de Hespanya enlo capitol. 6. del libre. 9. y lo Pare Joan de Mariana de la companya de Jesus enla primera part dela Historia General de Hespanya 9. ell coronque, enlo libre. 7. capitol. 4. los atribuexen a ells estos blasons, sino per la descendencia del Rey Don Pedro de Arago primer de aquest nom, pare del gran Rey Don Jaume lo primer coronominat lo conquistador, al qual lo summo Pontifice Innocencio tercer corona de las manos (com lo apostolics los Cathols de aquell temps en Hiscalar, [illegible] en los summos de Arago, enlo libre segon dela primera part en los capitols. 51. y 64.) donantli per ell y per tots los sucessors lo titol de Cathoric axi co los Reys de Franca tenen lo de Christianissim, ent lo ganfano per, a alferes dela Iglesia, posant per insignia [illegible] uallo dela Iglesia Mitat de Groc, y Vermell, com ho esta lo escut Real de Arago, com enlo segon escut del present libre esta pintat y explicat: Volet que de aquella ora enzauant tots los cordons dels ouals [illegible] que [illegible] de la corte Romana informa oratiga, solan de las colors dela casa Real de Arago, que so de groc, y vermell [illegible] Pontifice, lo escut de armes Reals de Arago e lo Cuer, y Patena [illegible] nonet de Or asque sorbex lo Sanguis, com tot fins lo dia de Uuy se fa ys beu en la capella del Papa. Prehemineneia, y honra verdaderament molt gran, jamai es concedida, ni donada, a ningun Emperador, ni Rey dels mon, sino tant solament als Reys dela casa de Arago, y defendents dels, [illegible] dels dos de Bra.

Deuent ser dita clara, y evidentment [illegible] honras, cerimonias, y prerogatiues

Rodericus Sancio Monachus Ovetensis autor ante en lo libre de la cronica hispanica cap. 50. que solent los Reys Gotics coronar al Rey D. Pedro Ottegi lo Rey la corona que fos en figura de corona garlanda de Espigas de ollet, en memoria y reuerencia del santissim sacrament de Altar, del qual era molt devot. De manera que esta denocio no solament los de nos Rey de Espanya serie cosa singular, sino tambe molt en particular en los Reys de la corona de Arago.

† que pera ells y pera los descendents los coronaren, y donaren los Summos Pontifices

Discurs. 14.

Per hauer coronats, y ungits sempre los Reys de Arago los ger-

[illegible] y per estos los inuiolab=
[illegible] obedientissims della, y ha=
[illegible] part als conquistes, y a
[illegible]tada ent la fé Catholica, y
[illegible] de la Iglesia, axi en Hespa=
[illegible] fora della, semajuda de nin=
[illegible] Princeps, ni Reys del Mon,
[illegible] sabut fer los altres, empar=
[illegible] los Reys de Castella, com ots=
[illegible] las conquistas que ells feren de
[illegible]ova, Almeria, de Sóeda y Reg=
[illegible] Murcia, y de Mitos q. fone sem=
[illegible] ajuda, y fauor dels Reys de
[illegible], y Comtes de Barcelona, y de sos
[illegible]; y per esta obediencia, y ser=
[illegible] ala Iglesia, y als Pontifices,
[illegible] mitres della; y per lo valor tangrã
[illegible] continuat que en totas las occa=
[illegible]sions tingueren, presenqueren sem=
[illegible] totas estas cosas, y per molas
[illegible] aiu per no [illegible] e dexen
[illegible]rir, preser no ois als Reys le
[illegible] que als altres reyaus aquesto,
[illegible] minus difficultat) sino als Reys
[illegible], qui alcunes de Repades al=
[illegible] decimaren en lo pere=
[illegible] Summos Pontifices, ent ots
[illegible] vexassions, y desacatos, com
[illegible] als Historias de Italia, y als
[illegible]mas de Franca, y Hespanya empar=
[illegible] ala Historia Pontifical: y per
[illegible]nya, y successio ala casa de
[illegible] Arago pretenen los Reys de
[illegible]anya que huy son los successors
[illegible] Reys le ren aquest de
[illegible] Reys y Princeps del mon.
[illegible] ala onto consell de Trent
[illegible]ment celebrat, donaren assento
particular tot sol; y en lloc mes Pre=
eminent al embaxador del Rey de
[illegible] primer de aquest [illegible]
[illegible] Carles Quint, Rey qui era
[illegible], que no ale dels altres
[illegible], y Princeps, los quale ablo En=
[illegible] del Emperador [illegible]

asentats en lo lloc [illegible] acostu
mat, [illegible] particular, per no
hauer volgut donar lo embaxador del
Rey de Hespanya la precedencia al
del Rey de Franca: y per totas es=
tas prehemineneias, y perrogatiues
se veu manifestament, que son ma=
jors Reys, y de major potencia, y au=
tilat, y merecedors de major prehe=
minencia, y honra los Reys de Arago
que los de Castella, y per conseguet
com [illegible] deuen de estar los sensti=
[illegible], y armes Reals amadreta, y é
primer lloc q. las de Castella, y Leo

Discurs. 15.

Ames de tot lo sobredit, merecia
lo Rey Don Ferrando ser [illegible] quart
sas armes Reals de Arago, [illegible]
[illegible] armes Reals de
Castella, y Leo qui era de la Reyna Do=
[illegible] per [illegible] on lo
qui allana, y se pot dir q. conquisto dos
vegades a tota Castella, la una vi=
uint, [illegible] la Reyna [illegible]
ser per causa delas Rebelions que
quantra ells feren los castellans, en
no volerlos tenir, ni obeyr per Reys,
y Senyors naturals apres de hauerlos
jurats comatals; sino ala Beltrane=
ja, filla Illegitima dela Reyna Do=
na Joana, muller legona que fone del
Rey Don Henric quart de Castella,
(com ja en lo principi destos Discursos
[illegible]) de altra [illegible]
[illegible] lo Princep Don
Phelip de Austria, fill del Emperador
Maximilia, y Marit de [illegible]
la Reyna Dona [illegible] estar
estar impedida de malaltia, no
dia, ni tenia [illegible] los Regnes
dela corona de Castella, y per esto
cauà los naturals dels [illegible]
[illegible]

[illegible] entre los al=
tres Reys de
[illegible]

mes principals de Castella, al torant tota la terra, y causant grans Rebellions, y danys: y volent sosseguar, y gouernar lo nostro Rey Don Ferrando, no solo per las pretencions ja ditas que en hauer casat ab la Reyna dona Isabel tingue, y pels Juraments de Fidelitat que las otras li hauian prestat: pero encara per tocarli ab dret y justicia lo gouern, y administracio dels dits Regnes, com a Tutor, y Curador que era de la Reyna, la Filla: y no obstant tenia ell la Pretencio tant justificada, no volgueren admetre en lo gouern, ni hoyr ses mandaments, ni provisions; Per la qual cosa li fonc forsat anar alli ab poderos exercit, y apoderarse del gouern de Castella, y del regiment della: com de fet no fen ense nyorinisse de tot, Regintlos, y gouernantlos apesar de tots ells, tots los anys que li restaren de vida; y per esta occasio prengue per empresa, y divisa lo Jou, y Nyudo de Gordiano; co en lo escut y Divisa real de sas armes se amostra; y que no fos sino tant solamet per esta causa, y Raho, tenen de estar las sues armas, y blasons, a madreta, y enprimer llloc que las de la Reyna sa muller, com a Armes mes principals que son, y mes prehemines, las del Conquistador que no las dels conquistats; per que fent lo contrari se seria anar no solo quanto de to de veritat y justicia; pero nos guardaria lo orde, y Methodo q: la bona Philosophia en tot ya [illegible] particular en aquella Axioma o Proposicio que dia. Semper id magis tale est, quod causa est, et tale sic alterum. Los Rey Don Ferrando fonc causa principal, y efficient que la Reyna la muller fos Jura absoluta, y pacifica de Castella donchs las armas, y blasons de aquest Rey, com a de causa, a causat tenen de

tenir o minor, y me: pr [illegible]

Discurs. 16

Moltas altras rahons, gacions de Historias tant [illegible] particulars e poden aportar en nostra, [illegible] mas no [illegible] solo subjecte principal de aquells fos de Historia, axi com no es lo pero per no cansar al Lector, ni [illegible] mas tot del Institut, basta [illegible] fins assi esta dit, y de las Raho[illegible] pera provar nostron intent se [illegible] des, ab las quals clarament [illegible] provia, la poca, o ninguna ra[illegible] ninguna tenia la Reyna Dona [illegible] Castellas pera fer tot lo que es[illegible] rit que foren en por judici de la [illegible] al de Arago, y la molta que no los naturals destos Regnes [illegible] contrarisos, y serio conforme ells ordenaren.

Y per que la nostra Justicia, no [illegible] tant solament funda da ab [illegible] [illegible] es esta de i tant [illegible] y eficas pera provar lo que es ba[illegible] par que convindra aportar [illegible] hons de tanta, o, mayor forsa [illegible] referides provant ab estes, [illegible] ments euidents, y efficases no [illegible] tencio: ab los quals se beura lleys, ordinacions, o, precmat[illegible] que los Reys Catholichs a les Corts, o, Ossell Real de Castella [illegible] manat posar las armas y sis[illegible] a madreta, y abans que ab [illegible] foren de ninguin valor, y [illegible] conseguent com atals, no [illegible] poden esser obeydes, ni gua[illegible]

Discurs. 17

Pera que una lley tinga forsa [illegible] lor; y per conseguent sia obeyda

, te de tenir specialment las se-
condicions, sens moltas altras
dret exorta.
que la lley sia justa.
dor que quila fa, sia legitim
lador.
atio, que de la tal lley, resulto Pau,
quietut en aquells que la tenen
guardar.
Quarto, que sia util, y necessaria al
pueble per abitejeta.
Quinto, que apres de ser feta la tal lley,
totas las condicions sobreditas, te de
ser notificada, y publicada Juridica-
ment en aquells qui la tenen de obe-
ir y guardar.
Estas son las condicions, y qualitats
que las lleys pera esser bonas, y bali-
des tenen de tenir: las quals, ni min-
guna altra del dret tingueren las
lleys, o Preematiques de Castella, que
los dits Reys, ni lo consell Real, o Cors
de Castella feu, a sorta de fer pesar las
armes, y titols dels Regna, a ma tre-
ta en primer lloc quelas del Rey.
Com en lo seguent discurs se prouara.

Discurs. 18.

Primo, pera que la lley sia justa,
cal de esser en perjuiri ninguna
ciutat, o persona, en particular de co-
munitats, ni marco de Regnes: las
lleys, y Ordinacions de Castella, ser-
ia dels armes, y titols dels Reys
Catholichs, foran en gran dimina-
ció, y perjuiri dels Reys, y Reg-
de Arago, com ab tot lo que fins
esta dia vesta prouat: Com dels
foran lleys justas que fora ab
gran perjuiri de tant grans,
ni rics Regnes, y per conse-
nos tenen de guardar, ni obe-
ir.
Segundo, que qui fa la lley sia legi-
tim Legislador, y pera esser lo te de tenir
poder pera ella. Lo Consell Real de Cas-
tella, ni las Cors della, ni tant poc los
Reys qui feran las sobreditas lleys, y
Preematiques, no eran legitims, ni
legitims legisladors dela corona de
Arago, perque no tenian tal poder,
com avant se prouara evidentment.
Seguexse del dit que no podien fer lleys
tocants directa, ni indirectament a
la corona de Arago; en particular es-
sent tant perjudicials a ella, y per se-
guent no foran legitims legisla-
dors qui fes tals lleys: y axi com a
tales no tenen de esser obeydes, ni guar-
dades.
De que en castella no tingueren poder
pera fer esta lleys, es cosa clara; perq
los Reyes dela corona de Arago, con
estats empre de Reyets, y de Apanats
dels de Castella, y de diversos senyors,
y com a tals nos podian, ni poden
fer lleys en laun Regne, que pugan
esser generals pera tots los altres.
Lo Consell de Castella, ni los Reys
della, may tingueren poder ninguna,
nil tindran en la corona de Arago:
seguexse que las lleys que ells ere
no foran validas per esta corona;
y com a tals nos tenen de obeyr, ni
guardar.
Tertio, que de la tal lley resulto pau,
y quietut en aquells qui la tenen de
guardar. Si las sobre ditas lleys fe-
tas en castella se obeyssen, y guar-
dassen en los Regnes dela corona
de Arago, en particular per aquells
qui saben esta veritat, y son intere-
sats ab ella, com no, com particular-
ment los del Principat de Catha-
lunya causarian (com moltas vega-
das han causat altras ojas con-
semblants a esta) grans inquietuts,
y danys (com las causaren apres
al mater Rey Don Ferrando, com de-
sere

jòora estadic) doncks no jòn bonas lleys, pus no causan Pau, y Quietut, y com atals nos tenen de hobeyr, ni guardar.

Quarto, conue que la lley sia bòtil, y necessaria per al gouern de aquells per quissa. Las lleys, y prematiques sòbre dites feras en Castella, y totas las que de alli xen, no òn necessarias, ni mà coòrdis ala corona de Arago, per ser tant differents, y distincts los gouerns destos Reynes, assi de Castella, ans molt perjudicials a ella, com ho foren estos, axi com ho conegue molt be apres lo dit Rey Don Ferrando, y de altra part nos ho amostra la experiencia quotidiana, y axi com atals las ditas lleys no foran bòtils, ni necessarias per al nostro gouern, sino molt perjudicials, y per so no tenen de esser hobeydes, ni guardades.

Quinto, que apres de esser feta la lley, ab totas las condicions sòbreditas, per que tingua valor, y forsa, y per conseguent sia hobeyda, se de esser notificada, y publicada Juridicament, y ab tots los requisits necessaris, en aquells quila tenen de obeyr, y guardar. Las sobreditas lleys may foran publicades Juridica ni priuadament en lo Principat de Catalunya, ni corona de Arago, perque nou podia esser per faltarlos totas las condicions sobreditas, y las que demes hauant se diran, doncks no foren lleys legitimas, pròpias, bòtils ni necessarias per a estos Regnes, y per tant nos tenen de guardar, ni obeyr.

com esta dit, y prouat en lo exordi, y escriptura que antes, dels Reis 3. Emperador y Reis de Fra la nostra ni de altra part del Principat de Catalunya, y en la nostra racio que se gier apres dels dits 3 estats del modo, y forma ab los quatre estats de Barcelona, y de les altres ciutats, y ab lo Rey, y en Consell, y en altre lo Rey, y en terra, libera

Discurs. 19.

Vistes, y referides totas las raions, y arguments sòbreditts que per los jutjs sòlitan adiuertir, y considerar ab zelo, y be, y rationalment seuran en manifestament se amostra que

contrauen a ressonarens en tuo y dela composicio dels precedents Reals, axi del estat del Rey Cath com dels demes altros Reys sòs sors. Resta ara per remau diseursos, y acabar de prouar la veritat, donant las majors, y mes rahons, y la mes substancial que los pre ent requerex, à qual es à

Per ser lo pre ent Principat de Catalunya, y la major part de la corona Arago terra libera, y no petxen per conseguent esser las lleys del gos desta lleys sacrionades en ren y la terra, axi com ho an sempre y observat tots los Comtes anteis de Barcelona, y los Reys de sucessors; y sia abans destos, des lo magne, fins lo dia pre ent, lo Carlo magno fonc lo qui fiuxtame los mes del pre ent Principat (ren per jnior) donà primer, y als priuileges, y libertats de Catalunya, per la donacio que aell fe desta terra, y primer los primers recuperadors de ella, apres dela pe dua de Hespanya en temps de Cathalo, y dels Nou barons de Cathalunya, no pot per esta causa tres que no lor de aquest lloc los Rey de Castella, ni altri per solutament, ni de justicia, ceuen als Cathalans fora de Corts, y se fe dins lo Principat de Cathalunya hauant se prouara las coèdicions que foren en Castella, no foran en Cathalans, ni en Corts se fe bradas per ells, ni menos en Cathalunya, que es euidentment à axi, y foran lleys validas per lo present cipat, pus nos foren ab la forma do de gat, y per tant no estam ni obligats a guardarlas, ni per con quent tampoc apintar la esent

Don Ferrando segon, ni de los
ors dela manera que ell lo apor-
ordenà en Castella, sino ab la
y composició de Armori
ent, sore se aportan, axi lo
Rey, com los demes estats Re
los successors.

Cathalunya lia terra libe-
no petxera, y per conseguent
Senyor della, com foran los
Comtes de Barcelona,
de Urgel, ni de Justicia per lleys, pe
matiques, ni Constitucions fora
Corts celebrades als Cathalans,
publica, no solts als naturals,
, y per conseguent a tots los mini
pero encara amoits altres
las historias particuls
del gouern, y lleys de Cathalu-
mara ab totes les dites se proua
ts los actes, y memorias de
Prelats, y escriptoras de corts
tan de esta matheria
Tymes
ular se proua lo Domeni
en certs emprestas al Rey,
legat Deuer esser tot aso ra
ciera lo Rey
Fills
Rey
Sonat
ts la Ciutat de Tor
ab titol de Marquesat, y moltas al
terras en lo principat de Cathalu
y Regne de Valencia, contra di-

queren en aso los naturals de es
ab tanta
na com Castellana fuciera, y la
procuraua estos creatments per, os
fills, deben que no li reyxian com
ella desejaue, y que feyen los Bar
tan orans contraris al Rey
rit, diguelli un dia ab molta colera
en presencia de molts. Senyor no ho
sentiria el Rey Don Alonso de Castil
lla hermano nuestro que el no es de
molt, e a todos. Y lo Rey vera restrim
la colera y superbia de la Reyna, y a
alterats de las rahons q. ella hauia di
ter, digue, com lo referex lo Rey Don
Pedro lo Ceremonios sonfal, en la Cro
nica que ell mater compon
tota de fama, que de present esta en los
Real Arxiu de Barcelona) dient, Rey
na, Reyna el nostre poble es franc, ens
es axi subjectat com es lo poble de
Castella. Car
nos com ha fe
ens a
rema bons vasalls, co
panyons. Resposta molt digna de esser no
tada, per ser tant fuera de del que era
Rey, y Referida
per altre; lo qual en altra part de la sua
matera Chronica, comptant en ella los
proeyments que feye quantra lo Rey Do
Jayme de Mallorques son Cunyat, per
moltas queres que dell tenia, vent
altres de que li fan carrec exa
tre moneda en Rosello
dites desta manera: Citam lo (goes al Rey de
Mallorques) que adia cert ros en la ciutat de
Barcelona
pareiat de respondre al crim, que li era
estat posat, e a nos denunciat que dins
los Comtats de Rosello, e de Serdenya, qui
son ains lo Principat de Cathalunya, eu
fendre las monedes nostres
monedes, e fem correr diuersas mone
des dela terra de Francia. Ta qual cosa lo
dit Rey li deuia
reparatz

que ja en lo llo
sitat esta tal
dit, y de cla
rat) pera

Y se ha bust
lo origē, y pre
cepi de esta
ritat en los ac
tes de sobrete
lo llor sitat p
ferits

[illegible] com [illegible] a [illegible] ino a nos
„ solament batre moneda en Cathalunya, e q-
„ sia moneda de Barcelona, e que bate dins
„ la Ciutat de Barcelona, la qual moneda
„ [illegible] e es perpetual per con-
„ [illegible] [illegible] Reys [illegible]
„ cara nos aquella fer batre no poden sés
„ consentiment e voler de la dita ciutat a
„ la qual es acomanat per tot lo dit princi-
„ pat de Cathalunya, e per acuiments an-
„ tiguos. La qual Raho, y aprova [illegible]
[illegible] Don
[illegible]
[illegible]
en les particulars, y communes [illegible]
ves que sian, ab dos testimonis encara
que sian de personas ordinarias, abtal
que tingan bondat, sels dona enterafe,
y creherisa, en juditi, y fora dell, quat
major la merex lo present cas, pus a-
mes del que de [illegible] [illegible] los testi-
monis tan calificats, y acuentejatos con
los Reys, en particular per a fer es-
ta matheria, tant contraria de que los
Reys pretenen, per gustar [illegible] de ma-
nar [illegible] [illegible] ni
contraris. Pero la Veritat te tanta forsa,
que atrau assi (com diu lo refrany) las
llenguas de sos enemichs, fent los dir
moltas vegades lo que ells negas tanaz.

Per [illegible] la experiencia quotidia-
na que de aço tenim, que com diu lo
vers es la mare de totas las cosas, nos
enseya, y manifesta aquesta Veri-
tat, en particular en tots los [illegible]
[illegible] Reys [illegible]
lo son de Hespanya, en lo ingres del
gouern que fan en lo present Princi-
pat de Cathalunya, y en tots los que
en las corts generals, y fora dellas
presten: axi ells com los testimonis,
confirman, y aduieren lo que anem
[illegible] [illegible] [illegible] de

observar, y guardar tot lo [illegible]
q. los altros [illegible] eus [illegible]
[illegible], com consta de las matexa-
duras.

Discurs. 20.

Esta Veritat de que Cathalunya
terra libera, y no petrera, y per a-
que los Reys, [illegible] senyors de ella, no
fer lleys, ni ordinacions tocants al
[illegible] ni admini[illegible]
ra de corts, [illegible]
no [illegible] [illegible]
de Barcelona, y Reys de Arago
quals nols tocaua de dret, ni pe-
[illegible]
tos Reyes, sino per esterio qui
terra [illegible]
dells, ellegint, y present los
per causes que las otras conueniar
foren Don Borrell Comte de
en Comte de Barcelona: Don
[illegible] Don Ferrando Primer
de Arago: pero en cara de tots los
sors, axi desios com dels altros
u Comtes a qui [illegible] dret, y per
[illegible] nea los torque sens eleccio
[illegible] dels Reyes, [illegible]
[illegible] jurat [illegible] de [illegible]
[illegible] los [illegible]
de la terra, entre los quals, y com
mes principal, y de hont dispen
los altros y esta lo de qui [illegible]
tant, de que fora de corts no [illegible]
los Reys [illegible]
[illegible] no [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] sobre tantas [illegible] es [illegible]
Reys y Senyors de ella, ni als
no poden de dret [illegible] ni
los privilegis de la terra, fer lleys,
matiques, ni ordinacions en lo
principal [illegible] abso modo, y
sobreditta que es ab co[illegible]

[illegible] petitions dels naturals, y [illegible] present Principat en corts ge[illegible]

aquellas Ordinacions dels titols Reys Catholichs fetas en caste= [illegible] Regnades menecionades enlos [illegible] no son ordenadas e [illegible] generals de Cathalunya, ni ab [illegible] ni consentiment destos Reg[illegible] ni Principat, ni ajen singudes [illegible] dels tindrens que las [illegible] universals com particulars [illegible] de tenir, y en especial las de [illegible] Regnes, y Principat, ni los Reys Catholichs singuessen poder la fa per ordenar, ni lalbro pera consentir en lo que en Castella se ordena [illegible] motius, y causes que los Castellans donaren pera ferles. y la pre[illegible] que bolguerem singuessen las [illegible] reals de Castella, a las corres [illegible] de Arago, [illegible] y [illegible] y fundades [illegible] [illegible] y ambicio bana, com tot plena [illegible] esta prouat: segues se clara, y [illegible] ment de aqui que foran lleys [illegible] y com atals de ningun valor, [illegible] pus foran fundadas tant [illegible] en tiranitat, y arrogancia [illegible] Castellas: volent usar en ellas de [illegible] potencia, y tirania: y no de ra[illegible] ni Justicia; y per so, y per totes [illegible] rahons sobreditas no tenen de e[illegible] hobeydes, ni menos guardades: [illegible] consequent nos tenen de posar [illegible] armes de Castella, y leo ama[illegible] de las de Arago y Sicilia: sino [illegible] la manera que en los [illegible] de present [illegible] [illegible] Rey Don Ferrando primer, quant fonc ellegit en [illegible] de Arago, per la qual tanoe [illegible] a Regne de Sicilia, pera posar [illegible] lo escut Real de Arago, y ala part esquerra, las armes Reals

del Regne de Sicilia, que ja anauen fa[illegible] iades, y mixturades ab las de Arago, per la bniay dependencia que dell tenian [illegible] ne necessari lo consentiment, y auiso delas corts generals destos [illegible] com dit esta enla explicacio del escut Real de aquest Rey; y consta mes clar [illegible] que mes en los processos originals de las ditas corts, recoditts en los Arxius Real de Barcelona, y delas cassas de la Ciutat, y deputacio [illegible]. Quant major lo hauia menester lo Rey Don Ferrando segon son Net, pera posar, y remadreta lo dels Regnes de Castella, y Leo; que no tenie singuna correspondencia, ni mes superioritat ab los de Arago. es sent q. no singuessen aquest consentiment. segues, e de aqui que no posan ser, ni consentir en tal cosa: y per tant no=saltres non deuem, ni uo poden hobey, ni estar atals lleys, ni ordinacions.

Y pera rematar estos Discursos (q. per ser la matheria tan, y tan justi=ficada pera estos regnes dela corona de Arago; es estat ser at de ser estats tan llarchs) y amostrar de alora part a tots quant gran es la tirania, y ambicio dels Castellans; sols se agorta per conclusio lo que ells fan ara de present a cerca de esta matheria. y es que no acontenta, e de hauer fetas las sobreditas ordinacions, y lleys en temps dels Reys Catholichs ab tangren perjudici nostro, y demasi=ada honrra sua, prenent se pera ells lo primer lloc, y deixant pera nosaltres lo segon, los apar esmera que es demasiat pera estos Regnes, los las oras feren, y determinaren en Castella: perque ja no posan los titols dels Reys de Arago en segon lloc, com ells ordenaren en temps dels dits Reys Catholichs, sino en terser, y

quart

encara en mes baxa lloc. Dient. Nos Don
Philip por la gracia de Deu Rey de Cas-
tella, de Leo, de Aragon &c. Posant lo a-
pellido de Arago, apres del de Leo; y ac-
[illegible] los Regnes de Sicilia (que els posex
apres de [illegible] tots los de Castella) no a-
no menen ningun altro apellido dels
de Arago: posant en los de Castella
tots los de aquell Regne que comprene
debax dell, com son Rey de Toledo, de
Sevilla, de Cordoua &c. que no son
regnes q. en rigor se distinguexen de
Castella, que si al dit Rey li llexex los
sobre dits regnes de Toledo &c. no se
abandonaria lo Regne de Castel-
la [illegible] entre moltas altras cosas
se beu la ambicio, y banitat dels Cas-
tellans.

Y pus ells no guardex lo Conserta e
temps dels Reys Catholichs; esser
abstanta llenyra sua, y per judici nos-
tro: manco estam cotiguts nosaltres
encara en aquelles Ordinacions, o
[illegible] esta des vadides de estar, ni guar-
dar las lleys, ni Ordinacions dels dits
Reys. Y q. no fos sino tant solament
per esta sola raho (encara q. com se
veu es la manco principal, y al me-
nos forsa y brament) no estam ob-
ligats nosaltres a guardar lleys, ni
pactes de qui no los guarde, ni ho
behex; y per esta causa, y raho: y mes
en particular com a causa principal,
y verdadera: y per totas las rahons,
arguments, y allegacions axi de Hi-
storias com las dels privilegis, y lleys
del present Principat, tenen de estar
las armes y apellidos dels Reys de
Arago a madreta, y en primer lloc,
que las de Castella, y Leo.

Moltas altras cosas se poriax dir en
favor nostre a fora de esta Matheria,
per la molta, y sobrada Justicia que
en ella tenim: pero per aquest lloc
bastara lo que estadit, pus en lo lli-
bre que fa dela Geneologia de
vetissims comptes de Barcelo
Reys de Arago sos descendents,
tax algunas cosas toxants a
theria mes copiosament, q.
quest lloc, y per lo subjecte de
sent Llibre de Memoria sera
sobre dit.

Seguexense las Armes de tots los Reys, y Princeps qui son exits de la casa Real dels Comtes de Barcelona, y Reys de Arago, pera Regir, y gouernar altros Regnes, y Estats fora de Hespanya.

Encaraque lo subjecte nostre de aquesta primera part del present llibre de Armoria sia, no tant solament aportar los escuts de armes de tots los Reys, y Sors. qui desde la Vinguda de Xpo. nostre Redemptor fins lo temps present, son estats Sors. del present Principat de Cathalunya, pero encara, y ço que mes principal se aportan, los escuts de armes de tots los Reys de Aragon descendents per linea masculina dels Comtes de Barcelona; los quals per raons de conquistas, casaments, y altras successions, meselaren altres armes reals en lo escut Real de Arago; com los precedents escuts llarguament se ha dit. Totauia apar tambe aportar apres de aquells, los escuts de armes de tots aquells Princeps, y Reys; y altros Sors. sont homens com dones, qui son exits dela casa real dels Comtes de Barcelona, y Reys de Arago, y apres dela dels Reys de Hespanya sos successors, tant mediats, com inmediats, pera Regir, y gouernar altros Regnes, y estats fora dels Regnes de Hespanya, ab las insignias, o, armes Reals que per estas occasions, meselaren en lo escut Real dels Comtes de Barcelona: com mes llarguament en la explicacio de cada escut se aporta, ahont no tant solament se descriuen las armes de cada dels; pero la occasio pera que las prenen, qui foran, y com, y perquinas causas anaren a regir, gouernar, y a succesir en los dits Regnes, y estats, ari com en cada hu dells, mes enparticular se dira, Pera que desta manera se tingua mes noticia (ames dela que ja per Histories se ha) dela gran felicitat, y honra dela antiquissima casa, y succeysio dels Inuictissims comtes de Barcelona, pros ells, y sos descendents aribaren a senyoregar tantas, y tan grans prouincias, y Regnes, per la qual cosa tingueren occasio de affegir, y meselar altres armes Reals en lo escut real dels Comtes de Barcelona, de hont tenen son principal, y mes nosse origen, y arc, los Reys de que huy dia son de tota Hespanya, com verdaders, y legitims descendents que son de aquells; ari com en lo arbre real que per este effecte fine fet dels dits Comtes de Barcelona, plenament se pot veure.

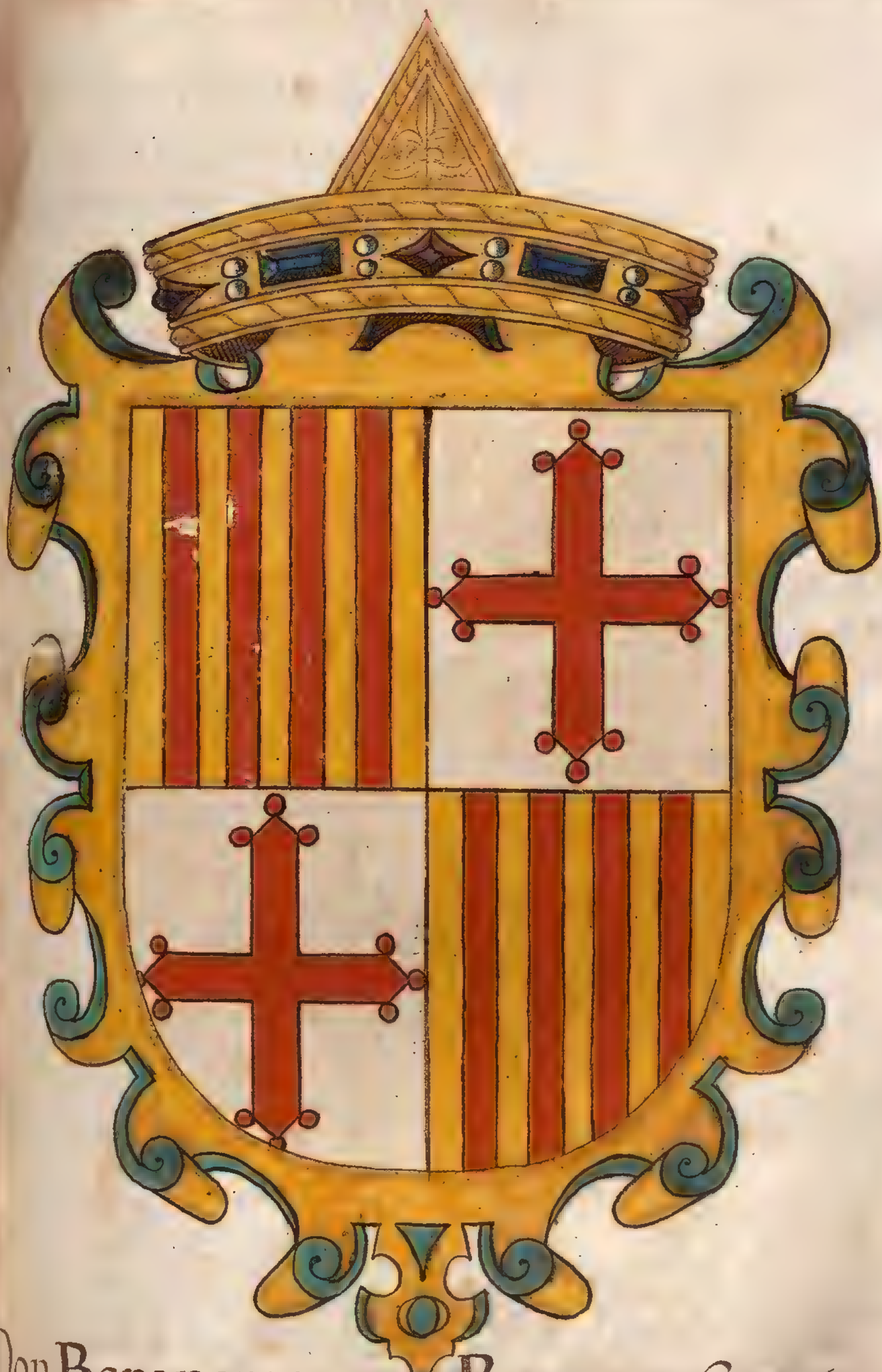

Don Berenguer Ramon Comta de Proensa.

Don Berenguer Ramon Comta de Proēsa.

LO [illegible]

[illegible] fone Don Rame[illegible]

[illegible] Dolça [illegible]

[illegible] que compoſen de las [illegible] de los Pares [illegible] darrer [illegible] de les [illegible] lus armes de [illegible] Par, y en ra[illegible] [illegible] 4 Pals de que ſa [illegible] ſon las armes dels Comtes de [illegible] [illegible] ſa es de [illegible] [illegible] una [illegible] de Guella que era a las [illegible] de la mare, y dels Comtes de [illegible] [illegible] que deſobre [illegible] degnades.

[illegible] Don Berenguer Ramon [illegible] [illegible] Don [illegible] [illegible] maſcles [illegible] de [illegible] [illegible] Re[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] Re[illegible] [illegible] [illegible] [

Dõ Alfõso, Cõta de Proensa.

Don Alfonso Comta de Provensa

LO Camper de Or, 4. Pals de Guella, flange de Argent, Creus vermeas de Guella.

Don Alfonso segon de aquest nom Rey de Arago, y Comte de Barcelona, del Prince don Ramon Berenguer, y ere lo Comtat de Provensa por vist de Don Ramon Berenguer fill ingerma Comta de Provensa, fill del Comta Don Berenguer Ramon, fill del Rey Don Alfonso Dona lo dit Comtat de Provensa a son fill segon [illegible] Comtes de Barcelona, Provensa, sent de las dos Bn escut com las havian Barres, y aborta dos Ancles, y ere ab diferent ofici: que axi com aquells las era [illegible] (Perlo escut de Don Berenguer Ramon se aportan) aquest [illegible] franqades comenso precedent [illegible] escut se amostran, y des la manera restaren apres pera tots los sucessors.

Don Alfonso Comte de Provensa [illegible] fill que dique Don Berenguer que li succeyx en lo Comtat de Provensa, lequal no tingue sino filles la major delas quals y la que li succeyx, y ere la Comtat fonc Dona Beatris, que ab Carles Sangre [illegible] apres [illegible] los dos Reys de Nafarra com ab la explicacio del seguent escut se dira mes llarguament

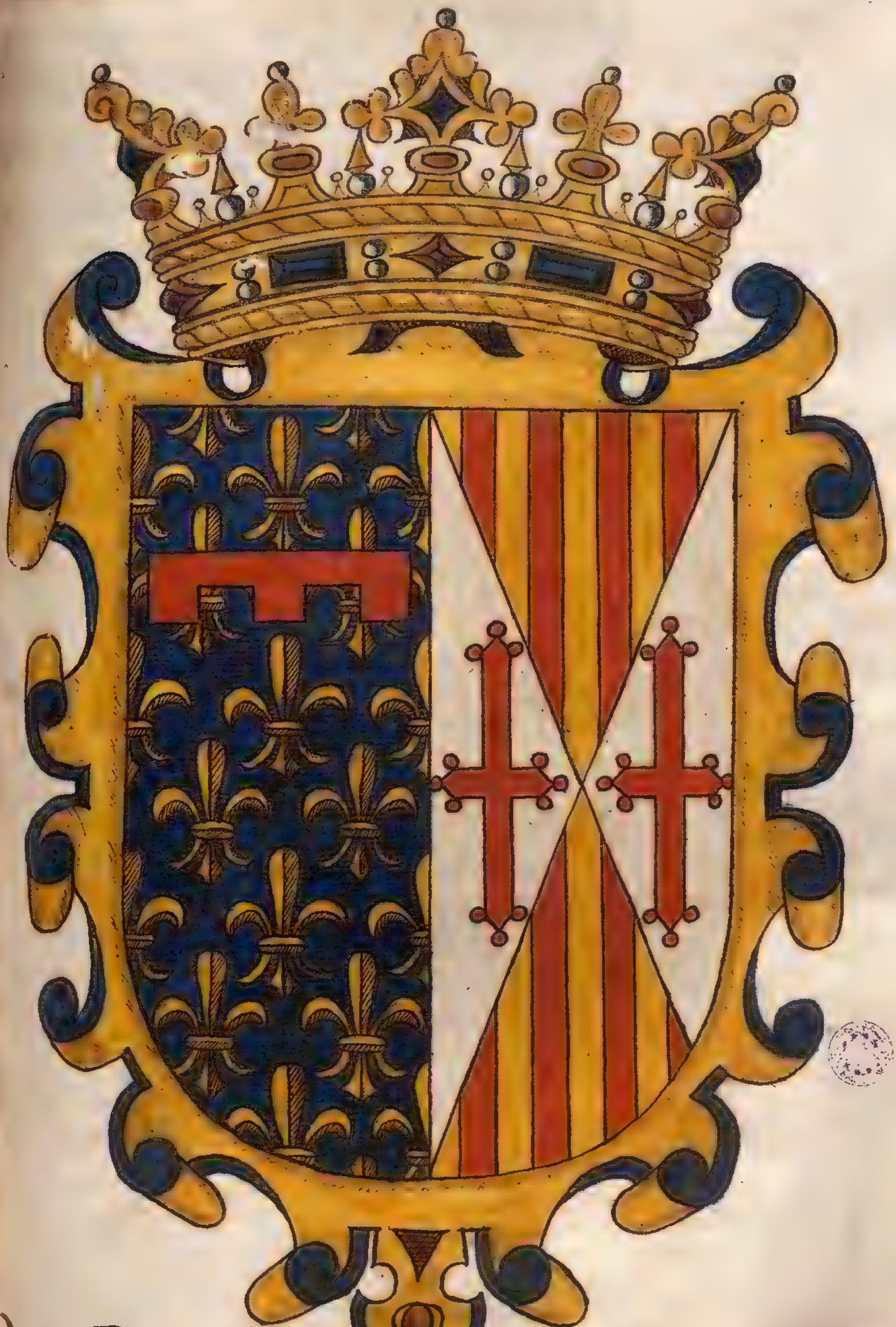

Dona Beatris Comtesa de Pro=
ensa y Reyna de Napols.

Dona Beatris Cõtesa de Proensa, y Reyna de Napols.

LO Camper en Pal lo Primer de Azur, lemis de Flors de lis de Or, las ellas bn lambeu de Guella de tres puntes.

Lo segon de Or, 4. pals de Guella, flange de Argent, Creus pebomeas de Guella.

Esta Dona Beatris fone Filla maior, y creua de Don Ramon Berenguer, y Neta de Don Alfon, ò totz Cintas de Proensa. Casa ab Charles Duc de Anjou Fill del Rey de Francia, la qual cosa bsa del sobre degrat escut, posant en lo Pal de ventrita las armes de son marit en dels Duchs de Anjou, y son las Flors de lis de Or en campo azur lo Jou de Guella. y en lo pal de la part esquerra, las suas armes dels Comtes de Proensa, com los escuts dels comtes Don Berenguer Ramon, y Don Alfonso estan designades.

Esta senyora juntament ab lo Duc sor marit foran Reys de Napols per donacio quen feu als dos del dit Regne lo Papa Clement quart Coronant los en Reys delas dos Sicilias, y de Hierusalem en la Iglesia de S. Joan de Letran de la Ciutat de Roma; y per succeyr ella en comtats de Proença per linea masculina dels Cotes de Barcelona, y Reys de Aragon pera ser Reyna de Napols, segosa en lo crescent sobre lo escut de sas armes com a Prinsessa que Sg. de dita casa pera regnar en Regnes fora de Espanya

Don Layme Rey de Mallorques
primer de aquell nom

Llibre Primer

Don Iayme Primer, Rey de Mallorques.

LO Camper de Or, 4. Pals a [illegible], Flange de Azur, bns castells de Argent, massona de Sable; lo peu faxas Ondeas de [illegible] de sable Azur.

Don Iayme Primer de aquest nom Rey de Arago, y Comte de Barcelona, cognomenat lo Conquistador per los molts y grans Regnes q. conquista, entre los quals fone lo de Mallorca, del qual juntament ab los comtats de Rosello, y Serdanya, y Senyoria de Monpeller li donaeic ab titol de Rey de Mallorques a son fill segon anomenat axi cō ell Don Iayme.

Aquest Don Iayme Rey de Mallorques, fill del sobre dit Don Iayme Rey de Arago, fone lo primer de aquest nom en lo dit Regne, lo qual ya dits sobre designades armes, component las delas armes Reals de Arago, y delas dela Illa de Mallorca. Son bns castells de plata en camp [illegible] de bnas ondas de plata, y blau en significacio delas Illas q. estan rodejades de mar, conforme en lo precedent escut estan ~~del~~ Pintades: las quals (ab la matexa cō bo fico armeria) resteren apres per armes [illegible] dels Reys, y Regne de [illegible]

Este altros fills que aquest Rey Don Iayme de Mallorques tingue, fone lo [illegible] Don Ferrando, lo qual fone [illegible] en la [illegible] com [illegible] escut se veura, per la [illegible] que se aporta en lo present [illegible]

Dō Ferrādo Infant de Mallorques, y grā
Senyor en la Grecia.

Don Ferrando Infant de Mallorques, y gran sor. en la Grecia

LO Camper en Pal lo primer quart. Pals de Guella, Flange de [illegible] estens de [illegible], majorn de [illegible], lo per [illegible] deas de [illegible] e de azur.

E lo segon que tenen de estar las armes dels titols, y estats q. tinguerey aquest Don Ferrando en la [illegible] que foran molts, las quals [illegible] lo dit de Vuy no son bin qu das [illegible], y per esta causa se de [illegible] lo dit pal en blanc, per a posar les [illegible] que trobaran, axi com [illegible] dels de mes altres con emblats.

Aquest Don Ferrando com dit esta fonc filh del Rey don Jayme primer de Mallorques, lo qual com atra dels exercits de Don Federic primer de aquest nom Rey de Sicilia, [illegible] que anaren a conquistar lo Imperi de Grecia, feu [illegible] grans afanyes, y se [illegible] en dit Imperi, per las quals al [illegible] grans estats y senyorias en [illegible] per estas ocasions com per [illegible] en los estats q. de las dos mu[illegible] primera fonc la filla [illegible] de Arria en la matexa [illegible] la Filla del Rey [illegible] por estas ocasions [illegible] de la manera q. [illegible] aquest drete las [illegible] Reis de Mallorques, y ala [illegible] las dits altres titols y estats

Tingue dos fills aquest Don Ferrando, lo primer qui fonc fill de la primera muller se digue Don Jayme qui succey en lo Regne de Mallorques, en tanta que apres perde lo Regne, lo segon, qui fonc fill de la segona se digue Don Ferrando com son pare, y dexa fills de sa muller qui tambe era filla del Rey de xipre, los quals succeyren als estats de son pare en la Grecia

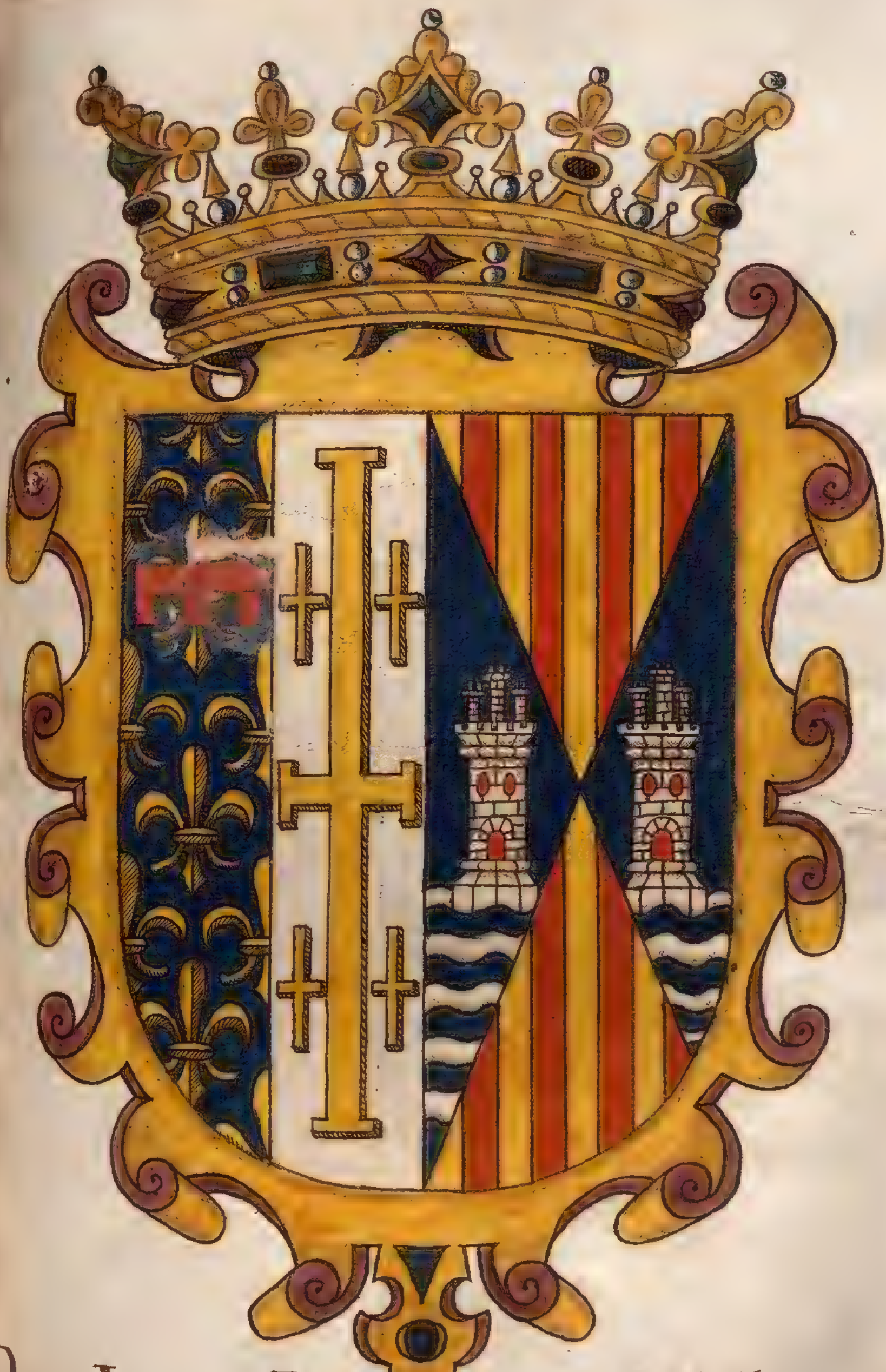

Don Iayme Prin cep de Mallorques
y Rey de Napols.

Don Iayme Prī-cep de Mallor-ques, y Rey de Nápols

LO Camper en Pal, lo primer [illegible] en 2. Pals lo primer de Aur [illegible] de Flors de lis Or, las ellas Or [illegible] ambeu de Guella, de 3. puntes, [illegible] segon de Argent, una Creu potē-[illegible] de Or en mig de 4. crusetes del [illegible]

En lo segon pal dela part esquer-[illegible] del escut estan las armes Reals [illegible] armes, com en los dos prese-dents escuts estan designades.

[illegible] Don Iayme Princep de Ma-llorques fone fill maier de Don Iay-me Rey de Mallorques segon de a-quest nom, y Net del prop die Don [illegible] Mallorques. [illegible] aquest Princep ab Dona Io-ana Reyna [illegible], y Hierusalē, fil-la de Don Carlos Duc de Calabria, y Neta de Don Robert Rey de Na-pols y de Hierusalem al qual succey-[illegible] los dits reynes, per esser mort [illegible] Don Carlos, primer [illegible] Aui Don Robert

Prerabo de aquest ralamēt fone Rey de Napols. a quest Princep don Iay-me lo temps que bisque que no fone mes, y en est Ala del sobre de signat escut [illegible] [illegible] [illegible]

Llibre Primer

Don Iayme Infant de Arago, y Rey de Sicilia.

LlibrePrimer

Don Iayme Infãt de Arago, y Rey de Sicilia.

Lo Camper soes Escartell pri=
mer, y darrer de Argent, una
Inuila de Sabba, Segon, e ters de
Or, 4. Pals de Guella

Lo Rey Don Pedro de Arago segon de
aquest nom cognomenat dels Franseses
tingue de sa Muller Dona Constansa
Emperadriz. 3 fills lo major dels quals
fue Don Alfonso lo qual li succeyx en
los Regnes, y Principat, de Arago, Ca-
talunya, y Valencia, lo segon fonc lo
Infant don Iayme ~~lo qual~~ de quis ha
parlant lo qual li succeyx en lo Regne
de Sicilia, y lo tercer fonc lo Infant
Don Federic q. tambe fonc Rey de
Sicilia, com en la explicacio del se=
gunt escut se dira.

Aquest Don Iayme lo temps q. fonc
Rey de Sicilia, fu fonc tant quant
conferma don Alfonso ho fonc de Ara
go) ha dels sobre de Signat escut, portat
lo primer, y darrer escartell las ar=
mes de sa mare, y en lo segon, y ters
las de son pare, com mes llarguamet
lo parlat, en la explicacio, y declara=
cio del escut del Rey Don Ferrando
primer

Llibre Primer

Don Faderic Infant de Arago, y Rey de Sicilia.

Llibre Primer.

Don Faderic Infant de Arago, y Rey de Sicilia.

Lo Camper de Or, 4. Pals de gules: Flange de argent, Aguilas de Sabba.

Lo mort del Rey don Alfonso segon, fill del Rey don Pedro dels Francesos: succeyt en los Regnes dela corona de Arago lo Rey Don Jayme de Sicilia son germa, aqual succey en lo dit Regne de Sicilia son germa Don Faderic igual ell, y tots sos descendents bajen dela sobredeyguades armes, axi com hauie fet lo Rey don Jayme son germa, pero ab diferent compositio, perq aquell las bja estartellades, y aquest flanquedes; conforme en lo pre sent escut se aporten: y perque de tot lo que toca aestas armes, y al origen y compositio delles esta llarguament dit en las explicacions dels escuts del Rey Don Pedro dels Francesos, y del Rey Don Ferrando primer, no se tractarmes en aquest sino que en lo sitat se diu copiosament

Aquest Don Faderic Infant de Arago y de Sicilia, amb ser de fill menor del Rey, emb dit Rey tingue tres fills llegitims, y hu de natural, que tots 4. foran grans sors en la greeria, per la qual cosa se posaren los escuts de sas armes en lo pre sent escut; com ab los seguents escuts mes largament se bewra.

Llibre Primer.

Don Manfredo Infant de Sicilia, y Senyor de Atenas, y Neopatria.

Don Manfredo Infant de Sicilia y sor. de Atenas, y de Neopatria

Lo Comper en Pal, lo primer de or, 4. Pals de Guella, 5 flarge de argent, 4 guiles de Savoia.

En lo segon Pal tenen de ester las armes dels estats de Atenes, y Neopatria.

Apres de hauer conquistat lo Rey Don Pedro dels francesos, lo Regne, y Illa de Sicilia, y dexat per Rey en ella a son fill segon Don Jaume, com en los presedans escuts, y en las explicacions dells sha dit, los Cathalans qui en la dita conquesta lo seruiren, axi a ell com a los fills, estant ueiats a exercitar las armes, e lo molt los que en ellas tenian, determinaren de emplear son saber en empresas honrosas pera q. per medi dellas restes dells inmortal fama, y exemple de valor y virtut a tots los de tarnaie, y axi sy que en Italia (per las treuas que y hauia entre los Reys de Sicilia, y Napols) no y hauiallec pera poder exercitar sos pretens, lo passaren en la greccia ahont foren tan a ortats que no obstant q. eran poths en numero fonc tant lo valor dells que dits [illegible] conquistaren molta part [illegible] imperi de Greccia, ab ajuda, y favores de la de Deu) dels Reys de Cathalunya y Sicilia. com largament no axi en tots los historiadors de aquells temps en particular Ramon Montaner en la sua Cronica com a testimoni de vista q. fonc de tot lo que alli succey.

Entre altres estats q. los Cathalans conquistaren en lo dit Imperi foren los de Atenes y Neopatria dels quals deuant, e a ordenats, y q. de cada dia anauen faent tant la conquista enuiaren a suplicar al Rey don Faderic de Sicilia, los anomenas a hu de sos fills per Cabitan y Sor. (encara q. eran alas oras tots de puerilitat) al qual tindrian per Sor. y en son nom prosequirian la conquista enuiant los entre tant un capita pera q. en nom del Infant qui ell a Cengalaria, los regis, y gouernas.

Entesa per lo dit Rey la embaxada, y petició q. dita Greccia estauia ordenada, anomena per Sor. de Atenas, y Neopatria, y dels demes estats dela conquista de Greccia al Infant Don Manfredo son fill segon de qui es lo present escut, y per explicacio, y per esser aquest Infant en puerilitat, anomena per tinent, y gouernador seu en los dits estats: y gouernador dels capita de exercit a don Alfonso Faderic fill natural seu qui ja era home de edat, y de gran valor, com en la explicacio del segueut escut es dita.

Aquest Don Manfredo encara q. sa persona no ara a regir, ni gouernar los dits estats per morir ell molt minyo, tetanta arribar en nom y armes y ab authoritat, y assistencia dellas, feren grans afanyes, y procesos, y per esta occasio se feu en son nom lo present escut, posant a la part dreta de gisa las armes Reals de Sicilia, y ala esquerra las dels estats dela greccia que fins lo dia de huy no son vinguades a ma notitia.

No pot encara quest infant don Manfredo los estats de Atenas, y Neopatria ab titol de Deu sino tant solamet de Sor. com ho diu Francesch Sanchez en la segona part dels seus Annals, libre. 6. capitol. 12.

Apres de hauer pintats estos escuts de estos

estos Princeps q. Ysquieren dela Casa de Sicilia descendenta dela Real de Arago q. foran sors dels Ducats de Athenes, y Neopatria, y hauer esortas las explicacions de cada escut sobi las armes de estos estats, com en las explicacions dels escuts dells llarguament se dira, enparticular enlo de Neopatria) las quals son las q. enlo segopal estan posades, quelas del primer son las de Sicilia quels eran armes pactonimicas per apodares delas casas Reals de Arago, y Sicilia delas quals ~~dels~~ estos Princeps deuallauē, y per esta causa feren lo escut de sas armes ab esta forma, posant amadreta las armes de son diuatge, y a ma esquerra las de sos estats, y senyorios, las quals sobi apres, com enlo Citat loc se trobara allir quanet per abs. rem et ab lectors, a contentant me de ser esta ~~obra~~ notri en aquest loc para conseqüe de aduertencia a tots los altros escuts de armes de estos Sors. y Duchs de Athenes, y Neopatria, y nos fa la maranella de q estigan pintades las armes en los estats, y no estiguen designades, ni explicades en los principis dilas gorpsturas delas de cinzadas de cada escut com se acostuma de fer en tots los escuts dels prencips llaics.

En los escuts de armes de Don Ferrado Infant de Mallorca, y nio jeanet de Dō. Alfonso Faderic q. tots foran estos grāt Sors en la Grecia nols posa las armes de estos estats de Athenes, y Neopatria en opal de ma esquerra por q. ells no foran sors. de estos estats, sino gouernadors, y las dels estats q. ells posseiran en la Grecia no son encara bunguedas a manotica las armes dells, y per ho restan en blanc fins a las sapia.

Don Alfonso Faderic fill del Rey de Sicilia: gran Senyor en la Grecia.

Llibre Primer

Don Alfōso Faderic, fill del Rey de Sicilia: grā sōr en la Grecia.

Lo Camper en vat, en lo primer Armes Reals de Sicilia, en los pre-mis escuts se aportan, y designen: y segon Dat tenen de estar las ar-mes del estats que posey en la Grecia.

[illegible] Don [illegible] Rey [illegible] Rey [illegible] ides arriba en la conq[illegible] la per lo Rey de Sicilia [illegible] rum de sos Germans, fonc [illegible] ritori de 13. castells en lo [illegible] nat, y Neopatria, y de altres [illegible] en la matexa Grecia que fon [illegible] lin feu donacio; per la mateixa ba-[illegible] virtut [illegible] Bila [illegible] ntadr: y per altra part fonc sōr [illegible] altra part dela [illegible] [illegible] muller [illegible] muller Bonifaci de Be-[illegible] dons [illegible] gual cosa, y eretamets bsa [illegible] Sicut, conforme [illegible] esta pintat.

[illegible] lo escut delas armes de aquest Don Alfōso Faderic en lo present lloc [illegible] q. las de los Germāt [illegible] [illegible] Neopatria, per [illegible] Grecia [illegible] sos germans

Llibre Primer

Don Guillem Infant de Sicilia
y Duc de Atenas, y Neopatria

Don Guillem Infant de Sicilia y Duc de Atenas y Neopatria.

LO Camper [illegible] en la primer [illegible] Rey de Sicilia. fou à raò men de estar las dels Ducats d'Atenas y Neopatria.

El Rey Don Federic de Sicilia primer de [illegible] nom, apres dela mort de Don Mañ[illegible]ro fill seu, quimori en pueril edat aqui havia donats los estats de Atenes, y Neopatria, feu donacio dels dits estats ab titol de Duc, a Don Guillem fill llegitim seu, y sucessors, y no dexant ne vincula los Ducats a Don Joan fill llegitim, y de[illegible]u: com en lo segueut escut se dira.

Don Guillem fone lo primer duc de [illegible], y Neopatria, y per morir sense, y ses [illegible] sucey en los dits estats, son Germa: [illegible] mes que bigue (per no esser molt) [illegible]ma en son nom los dits estats, son Germa don Alfonso Federic, com en la explicacio del escut de sas armes esta [illegible]

Llibre Primer

Don Ioan Infāt de Sicilia, y Duc de Atenas, y Neopatria.

Don Ioan Infãt de Sicilia, y Duc due Atenas, y Neopatria.

LO, Camper en Val, en lo primer Duc de Sicilia en lo segon nom de estar las dels Ducats de atenas, y Neopatria.

Per mort de Don Guillem 2. no dexa fills ney en los estats ò Ducats de Atenes, y Neopatria Son Germà Don Joan, Fill bastim, y legitim del Rey Don Federic de Sicilia primer de aquest nom.

Aquest don Joan no sols posey los dits Ducats, com havien fet sos germans, pero governà personalment, perque anà a Atenas, y dilatà molt en la Grecia la sua senyoria, y estats fent en ella grans conquistas.

Ben un fill de Samuller ques digue Don Federic, y fone Duc de Atenes, y Neopatria, y de molts altros estats en la Grecia, y al seu [illegible] morí sens dexar fills varons en los dits Ducats, y estats. ò Rey Don Federic de Sicilia segon de aquest nom, sos germa seu, tornant ya esta cada los dits estats ala casa Real de Sicilia, per sucessió dela qual vin morir apres ala de arago, y per esta se intitulan de present los Reys de Hespanya, Duchs de Atenes, y Neopatria.

Tot lo temps que aquest Don Joan Infãt de Sicilia fone Duc de atenes usà del precedent escrit del qual usà tambe son fill Federic, que per no haver y restada sua [illegible] fill, sens se deu esser perduda la memoria de las armas [illegible] lauen, y tambe [illegible] dels de Atenes, y Neopatria.

per la qual cosa no [illegible] en los estats, com en [illegible] adverti.

Don Martí Prin cep de Arago, y
Rey de Sicilia, y Nauarra.

Llibre Primer.

Don Martí Prī cep de Arago, y Rey de Sicilia, y Nauarra.

LO Camper en Pal, en lo primer [illegible] las armes reals de Arago [illegible] segon pal sediardex en faxa en lo pri[illegible] estan las armes reals de Sicilia, lo [illegible] en los precedents escuts estan totes ex[illegible]grades. En lo segon estan las armes [illegible]als de Nauarra q. son vn estar lon[illegible]de ab cadenes de or, en camp [illegible]

[illegible] aquest Don Martí Princep de Arago, [illegible] Sicilia, y Nauarra, fonc fill legitim, y major del Rey Don [illegible]artí de Arago, lo qual viuint son Pare casa en primeras nupcias ab Dona Maria Reyna Proprietaria de Sicilia filla legitima, y vnica de Don Federic segon de aquest nom, Rey de Sicilia, per lo qual casamet fonc Rey de Sicilia. Tingue vn fill desta primera Muller quis digue Don Pedro, lo qual juntament ab sa mare la Reyna Dona Maria morirē [illegible] samuller, qui per lo [illegible] de [illegible], [illegible] nauiē [illegible] del Regne y Illa de Sicilia [illegible] creta, y lucrey en lo dit Reg [illegible] per disposario desta mane[illegible] la Reyna à muller, la qual lo [illegible] al Rey [illegible] Pare, y a tots los successors en Reys, y Sors de Sicilia, [illegible]

Morta esta la primera Muller [illegible] aquest Princep Don Martí en [illegible]nas nupcias, ab Dona Blanca Reyna proprietaria de Nauarra, filla vnica y legitima de Don Carlos Rey de Nauarra, per la qual cosa fonc Rey de Nauarra. Aque de esta segona Muller, ua vn fill quis digue Don Martí, lo qual juntament ab ell moriren ans q. la dit Reyna Dona blanca, y los dos moriren primer q. lo Rey Dō Martí de Arago son pare, y Auā

Per hauer casat aquest princep Don Martí ab las Reynas de Sicilia, y Nauarra, y Regit, y gouernat ell personalmet en los dits Reones, lo dit ordenat e dat [illegible]ant aā part dreta las armes de son Pare, y ala esquerra las dels Regnes de las dos mullers conforme estan pintades, y designades.

La Reyna De Nauarra Dona Blanca Segona Muller de aquest princep Don Martí, casa en segones nupcias ab Don Joan Infant de Arago com en la exclarecio del Seguet ejeut se dira

Llibre Primer.

Dona Leonor Infanta de Arago
y Reyna de Nauarra.

Dona Lleonor Infanta de Arago y Reyna de Nauarra.

Lo Camper en Pal, lo primer [illegible] en 4. escartells, en lo pri[illegible] y segon darrer estan las ar[illegible] reals de Nauarra que son las cadenas, y escarbancle de Or, en camp de Guella. En lo segon, y ter[illegible] estan las armes del Princep [illegible] Biana quiera titol del Princep de Nauarra, qui en camp de A[illegible] [illegible] flors de lis de Or, y [illegible] tot una banda faxada de Argẽt e de Guella.

Lo segon Pal estan las armes reals de Arago.

Apres de la mort del Princep Don Marti, la Reyna Dona Blanca sa muller casa, ab Don Joan fill segon que era las oras de Don Ferrando Infant de Castella, qui apres per la mort del Rey Don Martin Arago y no dexa fills, fonc elegit en Rey, y successor seu, en tots los Regnes, y estats delas coronas de Arago y Sicilia.

Aquest casamẽt de Dona Blanca [illegible] proprietaria de Nauarra, germana lleta del sobredit Princep Don Marti, ab Don Joan fill segon de Don Ferrando Infant de Castella, foren entre altros dos fills quiere Don Carlos, y Dona Leonor, de [illegible] lo sobredent estut, y [illegible] primogenit.

Don Joan Pare de aquestos [illegible] fants com a [illegible] Pare, curador, y [illegible] de sos fills per ser ells en pueril edat, Resta Rey de Nauarra en virtut del testament dela Reyna Dona Blanca sa muller q. morr molt abans quell, lo qual Regne posey tot lo temps de sa vida Regint, y gouernatlo com a senyor proprietari dell, y Intitulantse com atal: y essent Rey de nauarra succey en los Regnes dela corona de Arago com a fill legitim, y successor que era del Rey Don Ferrando segon qui fonc elegit en Rey de Arago per la mort del Rey Don Martin com dit esta per esser mort sensse ma Don Alfonso quart de aquest nom ens fills, quiera Rey de Arago, y de Napols fill major, y successor del sobredit Rey Don Ferrando.

Apres dela Mort de aquest Don Joan Rey de Arago, y Nauarra, succeyrenli en tots los Regnes, soes en lo de Arago son fill major qui fonc las oras lo Rey Don Ferrando segon de aquest nom cognominat lo Catholico, y de sa segona Muller: y en lo Reyre de Nauarra li succey Dona Leonor filla major sua, y de la Reyna Dona Blanca de Nauarra qui fonc la primera muller del dit Rey Don Joan, per esser mort abans q. son Pare li sobredit Princep Don Carlos sens casar.

Per hauer posseyt aquest Rey Don Joan molt temps lo dit Reyre de Arago lo Reyre de Nauarra [illegible] lo [illegible] la filla Dona Leonor [illegible] mort [illegible] [illegible] les armes de esta Reyna en [illegible] sent llore com a Princesa, y sora q. fonc dela casa Real de Arago pera Regnar en lo Reyre de nauarra al qual succey tat per la successio de son Pare com de sa mare per [illegible]

Esta-

Tresorer ha tot lo temps de la vida del precedent escut Real posant en lo Pal dret las armes de Navarra, y Viana, y en lo Pal esquerra las de Arago conforme è lo precedente escut estan bintadas apres designades.

Don Ferrando Rey de Napols,
fill del Rey de Arago

Llibre Primer.

Don Ferrando. Rey de Napols fill del Rey de Arago.

LO Camper en Pal, en lo primer [illegible] las armes Reals de Arago. [illegible] segon se diuidex entres Pals [illegible] primer [illegible] de Guella en 8. bases que son las armes Reals de Vngria, en lo segon pal estan las armes de Anjou q. en camp de Azur esta semis de flors de lis de Or, ab vn lambeu [illegible] en lo tercer, y vltim pal que es de Argent esta vna creu potencea de Or entre 4. cruzetas del mateix, que son las armes dels Reys de Hierusalem, que totas las armes [illegible] Napols; assigint y apres ala part dreta las armes Reals de Arago com en la present explicacio se mira.

Apres de la mort del Rey Don Martin de Arago, sens dexar fills, son allegit en successor en lo Infant don Ferrando de Castella nebot en com dit esta: [illegible] succey en lo Regne de [illegible] Don [illegible] Arago.

Aquest Rey Don Alfonso de Arago fone adoptat per fill, y successor en lo Regne de Napols per Dona Joana Reina propietaria de dit Regne, la qual pel a [illegible] feta esta adopcio sen penedi, y volent la desfer, y anullar, ana [illegible] empresona lo Rey Don Alfonso ab poderos exercit [illegible] barios [illegible] fone Rey, y senyor del dit Regne absolutat de conquista, y per tenirlo adquirit per esta via, y no per succesio, [illegible] disposar dell a sa voluntat; y per lo no tenint fills legitims de sa muller, dexa lo dit Rey [illegible] a Don Ferrando fill seu natural, de quies lo precedent Great, y present explicacio, y memorie [illegible] als successors, y descendents.

[illegible] Don Ferrando Rey [illegible] rago, vsa dell, y tots los descendents dels Reys de Napols del precedent [illegible] potant en lo pal de madreta las armes Reals [illegible] y en lo [illegible] las dels Reys de [illegible] de la Reyna dona Joana, qui adopta ya filla a, on Pare lo Rey Don Alfonso, con forme en lo primer dela present explicacio estan declarades.

Dõ Ferdi
de España, Em
de Vngria, y

nũdo Infãt de
perador, y Rey
Boemia.

Llibre Primer.

Don Ferdinãdo Infant de Hespanya, Emperador y Rey de Vngria y Boemia.

LO Camper en Pal, lo primer, se dí= [illegible] en 4. quals escartells, primer terror faxa de Argent, e de Guella. 8. pesses, Segon, e ters de Guell, vn lleo de Argent, membrea de Guella, armea de Sabba, corona de Or; En lo mig sus vn escut de Guella aguila de Argẽt, corona de Or, membrea, e Armea de [illegible]

[illegible] vn las Armes de Vngria, y Boe= [illegible] pos las escartells de las faxas [illegible] e de Guella, son dels Reys de Vngria, y los dels lleons de Argent, en camp de Guella son dels Reys de Boemia; en tara que al= [illegible] diuen que las faxas, y lleons tenen de esser de Or, y no de Argent.

En lo Pal esquerra estan totas las Armes [illegible] de present pan los Reys de Hespa= nya, com en los escuts reals dels Reys catholichs, y de sa filla la Reyna Don Joana, y del del Emperador Don Carles son net, estan llarguia= ment explicades.

Aquest Don Ferdinando fonc fill se= [illegible] y legitim de Dona Iuana Rey= [illegible] de Arago, y Castella, y de Don Philip Archedue de Austria, y germa del Emperador Carles quint, la [illegible] Iuana Reyna de Vngria, y Bo= [illegible] fill legitima, y hereua de Vla= [illegible] Rey de Vngria, y Boemia, lo qual legitimament creta, y succey en los dits Regnes, fonc apres [illegible] en Emperador [illegible], per la renu= siacio q. son germa lo Emperador Car= les quint feu del Imperi. y per estas causas vsa del precedent escut, po ant en lo pal de madreta las armes re= als de Vngria, y Boemia, y en lo de ma esquerra las de Hespanya qui e= ran las de sos pares; y per lo Impe= ri aportaue la corona, y Aguiles Im= perials, ab la Cadena, y empresa del Toyson per esser ell caualler de la di= ta milicia, o, confraria.

En lo Mig del escut o, escartells de les Regnes de Vngria, y Boemia que estan en lo pal dret del precedent escut, es= ta vn escut petit sobre posat que es de Guella ab vna aguila de Argent per diuisa, o Insignia, que no se per quin titol los Reys de Vngria, y de Boemia lo vsen, pero no obstant aso me ha apareggut posarlo per trobar lo pintat desta manera en lo escut real dels dits Reys, que esta en lo cor de la seu de Barcelona ahont estan molt auerigudes dites armes, y de altros Reys, y princeps, y senyors q. alli estan posades, per raho de la festa o, capitol q. lo emperador Carlos feu, y celebra en Barcelona en lo any 1518. de la confraria, o, milicia del Toyson, de la qual comadac de Bor= gonya era ell Gran Prior.

Llibre Primer.

Dõ Phelip
panya, y Rey

Prĩcep de Hes-
de Inglaterra.

Don Phelip Prinep de Hespanya y Rey de Inglaterra.

LO Camper en Pal, en lo primer [illegible] las armes reals que de pre [illegible] y aporten los Reys de Hespanya.

[illegible] en q[illegible] [illegible] Primer estarrer de Aqur[illegible] de ás de Cr. Segon, ters de [illegible] 3. quarts de Aragons, [illegible] de [illegible] armes de [illegible] ésas armes del Segon Pal ó [illegible] armes Reals dels Reys de Inglaterra.

[illegible] Princep de Hespanya [illegible] Emperador [illegible] quint, y Vivint son pare, ca[illegible] y Sont eu Princep Jurat de Hespa[illegible], casa en segonas nupcias a Dona Maria Reina [illegible] d'Inglaterra filla legitima, y ere[illegible] de Enric Octau de aquest nom, Rey de Inglaterra, y de Dona Caterina muller legitima sua, filla que fone dels Reys Catholics, [illegible] qual ca[illegible] fone Rey Jurat d'Inglaterra, a hont ana, y tingue [illegible] agoslecio dell tot lo temps que esta dona Maria muller sua visque, que no fone mes, ni de ella a que falls por [illegible] la dona de edat quant casa [illegible]

tot lo temps que aquest Princep ó Rey fone Rey de Inglaterra ser [illegible] Castilla, y de [illegible] que gout pojant en lo pal [illegible] Reals de Hespanya como Princep que era della, y en lo pal es[illegible]

querra las dels Reys de Inglaterra, quieran dela Reyna sa muller. Y se aportaven encara altres en lo escut Real de Hespanya las armes Reals de Portugal, [illegible] aporten, perque nos [illegible] del Regne ab lo de Hespanya [illegible] molts anys apres que lo dit Princep don Phelip essent Rey de Hespanya lo hui per via de conquista, y successio ab los demes Reynes de Hespanya, com [illegible]

Llibre Primer.

Dona Isabel Infāta de Hespaña, Archiduquesa de Austria, Comtesa de Flandes. &c.ª

Dona Isabel Infanta de Hespanya; Archiduquesa de Austria Comtesa de Flandes. &c.ª

Lo [illegible] se aportan ab la [illegible] visacio dellas, acceptat [illegible] superior del escut [illegible] en lo primer estan las [illegible] primer [illegible] fasta de [illegible] guella, en 8. pèces que son las armes Reals de Angria; segon, e [illegible] una de Or, membrea de guella, armea, de Sabòa; que son las armes Reals de Bohemia.

La Infanta Dona Isabel tone filla primera, y legitima de Don Phelip [illegible] Hanya primer de aquest [illegible] del Emperador Carlos quint, e Dona Isabel de Franca tercera muller ua filla de Henrric segon, Rey de [illegible] Don Albert [illegible] 10 [illegible] Arcabisbe de Toledo [illegible] per ser [illegible] y tener molt pos [illegible]

[illegible] Hespanya, [illegible] 9

[illegible] Albert de Austria [illegible] y dels [illegible] Austria y Boemia + com [illegible] conetne de totas [illegible] la armoria [illegible] dit y proxim [illegible]

Per [illegible] Re- [illegible] governar com a Sora propriedari los estats de Flandes per la donacio que son pare li feu dels [illegible] le aporten les suas armes en [illegible] les Regades en altres lochs del corent escrite allegades.

Los pactes, vincles, y condicions ab los quals la magestat del Rey Don Phelip dona a sa filla la Infanta Dona Isabel per contemplario de Matrimoni, los estats de Flandes, y paysos baxos de Borguonya, ab las demes terras, y estats a ell, ets a ells son los seguents los quals son copiats de tres amplos autentics que tran tres del original, y son del modo, y tenor seguent.

Declaracion, y explicacion de los Capitulos pasats en la ayr ac- cion

9 directes

+ Sens lo escut petit sobrepolat de la Seguda de plata e [illegible]

cion delos estados de Barbante a los .12. de Agosto .1598. por orden de su Magestad; por las tierras baxas de Borgonya, dados y consignados por razon ala Serenissima Infanta, para casarse con el Serenissimo Archiduque Alberto.

Yo El Rey.

A todos los que por el venidero veran, o, auran noticia delas presentes cartas, sean ciertos que mirando el grande prouecho que ha de resultar ala Christiandad, y en particular a nuestras tierras baxas, del casamiento de nuestra muy amada hija la Infanta donya Isabel Clara Eugenia y iuntamente mirando ala conseruaciõ de nuestra casa, y por otros buenos respetos, y aun por la particular afficion que tenemos a nuestro muy amado hermano, y sobrino Alberto Archiduque nuestro lugar tiniente, Gouernador, y capitan general de nuestras tierras baxas de Borgonya, hemos hecho eleccion de la persona del sobredicho nuestro sobrino por esposo, y marido dela sobredicha nuestra hija, con consentimiẽto de nuestro muy S.to Padre Clemẽte Octauo, el qual ha dispensado, iuntamente por los ruegos del potentissimo Principe nuestro muy amado, y querido hermano, y sobrino Rudolfo, segũdo de este nombre Emperador de Romanos, juntamente con nuestra amada hermana la Emperatriz su madre; considerando que la dicha nuestra hija sea proueyda de todos aquellos medios que a su grandeza, y qualidad conuiene, y para hazer de nuestra parte demõstracion del vsado amor que siempre auemos tenido, y tenemos, a las dichas tierras baxas con todos sus drechos en la manera que por adelante se specificara, con voluntad, y consentimiento de nuestro muy amado hijo el Principe nuestro vnico heredero, y sucessor, con los auer, y nuestros, y del dicho Principe nuestro hauemos dado a principales seruidores Christianos de nuestra oraciõ, y ministros de estado delas dichas tierras baxas, y del dicho condado de Borgonya, que estan a nuestra obediencia, de comun consentimiento, y acordo, el suyo, y ser el verdadero camino, y llegar, a buena, y feliz paz, y euitar rondura, y cruel guerra, qual emos deseado mucho tiempo considerando que la mayor gouernaciõ, y tranquilidad que puede tener vna tierra es ser gouernada, y regida de Principe, Sor. natural (es nos Dios testigo dela continua pena que hauemos tenido de no hauer podido hazerlla, y con verdad, lo hauemos grandemente deseado) y assi hauemos hallado cosas conuienientes para hazer estas eleciones, por no dexar estas tierras en los mismos inconuenientes passados. Anyadiendo lo que hauemos hazer parte ala dicha nuestra hija conforme ala grandezas, y meresimientos de su nacimiento en ordinario despues del Principe nuestro hijo, a qual Dios le conserue muchos anos en prosperidad. Para lo qual hauemos elegido las condiciones siguientes entendiendo con las dichas, meter a dichas tierras baxas a sanamiento, y prosperidad que an tenido por atrasado, y assi para poner en efecto lo hauemos considerado, y determinado, y de consentimiento, y voluntad del Principe nuestro hijo, hauemos determinado de dar a nuestra hija por vosotro de dicho matrimonio todas nuestras tierras baxas, y condado de Borgonya en la manera siguiente.

CONDICIONES.

.1.

Con condicion, y no de otra manera que la dicha nuestra hija se aya de casar con el Archiduque Alberto, por razon delas dispensaciones que el Pontifice ha concedido, con tal que la dicha infanta traygua en dote a dichas tierras baxas, y condado de Borgonya; y acaso que el dicho matrimonio fuese impedido por qualquier cosa que sea, la dicha donacion, y determinacion sea nulla, y de ningun effecto, y en dicho caso al presente la reuocamos, y damos por no hecha.

.2.

Item que los hijos desendientes de dicho matrimonio assi hombres, como mugeres legitimamente nacidos de legitimo matrimonio, y no legitimados aunque fuesse por subsequente matrimonio. Los Primogenitos precedan a los otros, y los hombres, a las mugeres, y en el mismo grado, eran herederos de mano en mano de todas dichas provincias conjunctamente, sin poderlas diuidir, ni alienar: declarando que los dichos hijos, o, hijas del hijo, o, hija primogenita muerto, o, Padre, tan preferidos al tio, o, a qualquier otro de linea collateral.

.3.

Item que quierendo Dios a del dicho Archiduque, y de nuestra muy amada hija no quedasen herederos al tiempo de la muerte del dicho Archiduque; y dicha nuestra hija se huuiesse de boluer a casar, la presente donacion desde agora declararemos por nulla, y de ningun valor. Pero en tal caso se le ora proueydo su Infanta viuda de la legitima de parte del Padre, y de dote de la madre tal qual se le perteneze; y a caso que el Archiduque nuestro sobrino sobreuiuiesse a la dicha Infanta, quede por Gouernador de dichas tierras baxas en nombre del proprio sor. que por linea le perteneciere.

.4.

Item que en caso que faltasen los desendientes assi hombres, como Mugeres del dicho matrimonio, de tal manera que no quedase persona de las que inspirasen a tales bienes, e tal caso todo aya de boluer a los Reynos de Hespanya.

.5.

Item que la dicha Infanta, ni otro en su nombre, no pueda por razon alguna vender, ni empenyar, ni dar alguno de dichos bienes sin nuestro consentimiento, o, de nuestros herederos en estos Reynos de Hespanya

.6.

Item que la que sera Princessa, y Senyora de las tierras baxas, se aya de casar con el Rey de Hespanya, o, con el Principe su hijo, precediendo siempre las deuidas dispensaciones si fuesen menester. Y en caso que los hijos no quisiesen hazer dichos matrimonios, no pueda la dicha Sora, o, Princessa casarse, ni traer en dote alguna parte de dichas tierras baxas sin expresso consentimiento nuestro, o, de los herederos de los Reynos de Hespanya que fuere successores nuestros. Y en caso que los dichos tratos no se guardassen, dichas donaciones sean de ningun valor.

.7.

Item que los Principes, y Senyores de las tierras baxas, ni sus hijos, no se puedan casar sin nuestro consentimiento, o, de los herederos de los Reynos

Po, ürcey ö= res

Reynos de Hespanya.

8

Item que dicha nuestra Hija, ni alguno de sus successores, a los quales pertenesen directamente las tierras baxas, no puedan tener en alguna manera trato, comercio, ni contractacion en las Indias Orientales, ni Occidentales. Ni puedan tener alguna suerte de Naues para embiar a dichos lugares, debaxo de ningun titulo, ni color: so pena que las dichas tierras baxas ajan de bolver a los Reynos de Hespanya. Y en caso que alguno de sus Vasallos pretendiesse tratar en las dichas Indias, sean tenidos, y obligados los senyores a castigalle, confiscandole la hazenda, y so pena de muerte.

9

Item que si el Archiduque Alberto sobreuiuiesse a la dicha Infanta dexando hijos, o hijas, le quede el gouierno de los hijos, y de todos sus bienes como aria viuiendo la Infanta; y mientras tratare bien dichos hijos conforme a su calidad, sea Vsufructuario de todo. Y assimismo este obligado a dar al Maiorazgo, o, hija primogenita el ducado de Lusemburc, y Condado de Quirols con todos sus apendices, y que lo pueda gozar mientras quel padre viuiere, despues de lo qual quedara heredero Vniuersal, con condicion que se ha concedido solamente al Archiduque Alberto nuestro sobrino.

10

Item por ser esta la mas principal y mayor obligacion de todas las otras, que todos los hijos dessendientes de dicho matrimonio sean obligados a viuir, y morir en la S.ta Fe catholica, como enseñya la S.ta Iglesia Romana: y antes que tomen possessio de dichas tierras baxas, sean obligados a hazer el Juramento que es baxo notado; y en caso que Dios permita que alguno de los dichos sendientes disseregasse de la Fe, y esse en alguna Heregia, desde su Santidad los abra declarados por sean priuados del gouierno de aquellas prouincias, y que los vassalos de aquellos, no obligados a obedeserles. Antes resistamas seran catholico en siguiente grado, y el tal caydo en Heregia sea en tal tenido como si fuesse muerto de muerte natural, y el otro le sucseda.

11

Forma del Juramento que tienen de dar dichos Senyores antes de entrar en possession.

Ego N. Juro ad Sancta Dei Euangelia quod semper vsque ad extremum vitam Spiritu Sacro Sanctam fidem Catholicam quam tenet, docet, & predicat Sancta Catholica Romana Ecclesia cui Ecclesiarum mater, & magistra: constanter profitebor, & fideliter firmiterque credam, & veraciter tenebo; atque subditis teneri, doceri, & predicari curabo: sic me Deus adiuuet, & hec sancta Dei euangelia.

12

Item para que las dichas condiciones tengan buen successo, damos, y concedimos en dote, los dichos feudos, y senyorios de dichas prouincias, a mi muy amada la Infanta Donya Isabel Clara Eugenia juntamente con las tierras del Condado de Borgonya, y se comprehenden agora de los Ducados, Principados, Marquesados, Condados, Baronias Senyorias, Ciudades, Castillos, Villas, y Lugares que son de dichas tierras baxas, juntamente con todos los drechos que pueden, y deuen pertenecer a dichas tierras, y todas

Bas

...rya, y todas las prehemineneias† que ...s pueden pertenezer se los damos sin ... condicion: pero con tal que sean ...dadas inuiolablemente qualquiera ...las condiciones sobre dichas, y la pre... ...ática hecha por la immortal moria ... Emperador mi Padre, y sor. en el ...es de Nouiembre de 1549. en las ...iones de de dichas tierras, sin conse... ...r alguna diuision, ni separacion de a... ...uellos por qualquier manera que sea.

13

...Es nuestra intencion como lo declaramos, y ordenamos por la presente, que por la ...ueba sobre dicha concession, y dona... ...on, sean tenidos, y obligados la sobre ...ucha Infanta, y el Archiduq. Alber... ...a pagar, y satisfaser qualesquie... ...deudas, y obligaciones, por nos, de ...estro nombre, o, de la felice memo... ...e de la Magestad Imperial, sobre ...ros patrimonios, y presidencias. ...dichas tierras baxas, y condado de Borgonya, y seran assi mismo obligados ...stenir, y mantener qualesquiera ...rcedes hechas por la Magestad Im... ...perial, y por nos, y de nuestros pre de... ...cessores que huuiessen o, ayan dado, o, ...signado a qualquier persona que sea; ...y si hazemos, e instituimos, y damos por la presente en la forma, y calidad ...ombrada Princessa, y Senyora de di... ...chas tierras Baxas, y del dicho Con... ...dado de Borgonya, que se pueda hazer llamar Duquesa de Borgonya en to... ...dos los drechos que a nos consisten, y le damos facultad que pueda disponer de la superioridad del nuestro Orde... ...el Tusón de Oro, con poder, y facultad que pueda disponer en lo venidero co... ...mo mejor nos pareciere conuenir.

14

Item concedemos tambien a la sobre dicha Infanta, y le damos poder absoluto irre... ...uocable que de su propria auctoridad, por si, y sin otra licencia pueda tomar ...cession de dichas tierras baxas, y Conda... ...do de Borgonya, Chiralois, y en tal ca... ...so hazer pregonar por los estados genera... ...les de aquellas tierras, o en qual quier de las prouincias, como mejor le pare... ...siere conuenir, segun el orden de esta nuestra concession, obligando a los va... ...sallos que le presten el juramento nece... ...ssario, y como mas le pareciere conue... ...nir: y pedira las inuestiduras de las pre... ...sas, y senyorias que seran menester, y re... ...cibira dellos el debido juramento, obli... ...gandoles a todo aquello que segun los juramentos passados, son respectiuamen... ...te obligados, esta tanto hecho, o, hecho tomar en su nombre la Real ...cession de dichas tierras baxas, Con... ...dado de Borgonya, y de Chiralois, con la manera, y orden arriba dicha: y por la presente os concedemos, y instituimos por sucessores en nombre de nuestra hi... ...ja la Infanta. En testimonio de lo qual ordenamos, y queremos que os sean da... ...das estas nuestras letras, y patentes, co... ...sintiendo, y tuuiendo por bien que en nombre de dicha Infanta podais insti... ...tuir en dichas tierras gouernadores, ju... ...ses, y oficiales a vuestra guarda, y de... ...fensa: como para administracion de la justicia: a vuestros nombres nombrar, he... ...cho, y estando presentes pudiaramos ha... ...zer, guardando siempre la sobre dicha orden: y a esta occasion absoluemos, y des... ...cargamos, a todos los Obispos, Abbades, Perlados, y otra gente Eclesiastica; y a las demas dignidades Duques, Princi... ...pados, y a los Marqueses, Condes, Baro... ...nes, Gouernadores, Cabegas, y Capitanes de la tierra, y de las Ciudades: y los Pre... ...sidentes, y Condes de nuestro consejo, y Ca... ...pitanes, y gente de guerra, y los a, ...es en las fortalezas, y castillos, y los ...

† prerrogatiuas

gar tinientes: assimesmos los Ciudadanes, Bs. [illegible], labrad[illegible], y los que habitan dentro, y fuera de las Villas; y a qualsqueras alli de nuestros [illegible] otras dels [illegible] particularment [illegible] juramento novedaderia, y homenaje conforme la costumbre de las terras; con grande fidelidad; y por adelante se le ayan de tener ala dicha Infanta, y Sr. Phelipe nuestro sobrino con grande honra, amor, y hobediencia que al Principe, y natural senyor es deuida; como haueis hechor a Nos hasta el presente dia; y assi consedemos, y damos authoridat real en aqueste particular, usando de nuestro poder, y authoridad, derogando todas las leies, constituciones, y costumbres que a estos conciertos, y condiciones pudiesen contradizer, y impedir. Y esta es nuestra vltima voluntad. y para que esta esteie a tots [illegible] en memoria perpetuamente hauemos assignado la presente de mano propria, y hecho hechar el sello mayor: y queremos, y ordenamos que sea registrada en cada vno de nuestros consejos, y camera de quenta donde conuiene.

Dada en la Villa de Madrid del Reino de Castilla a los, 6. de Mayo, 1598. y de nuestro Reino de Napoles, y de Hierusalem 45. de Castilla, Aragon, y Sicilia, 43. de Portugal, 19.

Yo El Rey.

Aquestos son los pactes, vinclos, y edicios, ab los quals lo Rei de Hespanya Don Phelip primer de aquest nom sor. nostre dona a sa filla la Infanta Dona Isabel las ditas terras, y pais bajos de Flandres, y Ducat de Borgonya ab totas sas pertinencias, y drets, ab las rahons, reservues, y los demes vincles, y condicions que en los sobre dits capitols posades, com mes llargua, y copiosa ho aporta Joan Boethio en vn llibre fa intitulat Historica narratio profectionis, & inaugurationis Serenissimi Belgij Principum Alberti, & Isab. Austriæ Archiducum, Estampat a Antuerpia en la Emprempta Plantina per Joan Moret enlo any 1602. lo qual llibre esta contenguts molt auzament lo viatge q. lo dit Sr. Alberto feu (essent encara Cardenal Arcabisbe de Toledo) des de Madrid als estats de Flandres, ahont era passant per la present Ciutat de Barcelona enlo any 1595. quant y era Gouernador delli de part, y en nom de Magestat del Rei Don Phelip Son Nebot lo demes que alli li succey, fins que torna en Hespanya en lo 1599. acompanyant ala Reina Margarida de Austria que venia per casar ab lo Rei Don Phelip segon lo dit Archeduc venia tambe per regir la Infanta Dona Isabel sa germana, de fet se feren y se celebraren estos casaments en la Ciutat de Valencia lo mateix any de 1599. y apres trabajamole cumplida, y puntualmet lo viatge, y tornada que lo mateix Sr. en companya de sa muller feu dit Hespanya fins que tornar arrivar a Flandres: en igual llibre lo dit autho[illegible] altras cosas que en ella aporta ames de festes, y aparatos de demostracions de alegria ab que los dits estats de Flandres, reberen a estos Princes sos senyors naturals; tratta llarguament tambe con el de Casament dels dits Princes que la magestat del Rei primer a dels estats de Flandres, Infanta Dona Isabel sa filla, aporta per el efecte tots los actes que en ma de estipulacio se feren sobre lo dit casamiento dels dits estats que lo Rey

dela aprobacio, y con en ximé
ceps la Hespanya fer fill, ni
tenir forma major de esta sera
acceptacio que fa la Infanta
ma Pare, y al Princep son fer
dits estats de Flandres. Ro
veuras que ella fa al Arxeduc
Alberto marit seu q. eras las
ora que en virtut dela dita do=
ció prengua en son nom la posessio
dits estats; lo dela acceptacio q.
rals dels dits estats, y terres,
dels Flamencs Ecclesiastiche,
, 16 q. se dividexen, y
ris los estats de Flandres fan al
Arxeduc Alberto, y per ell ella Ma
dona Isabel es denenidora muller
ayora, y successora en los
dits, en virtut delas sobredites
cions, y aprobacions de son pare,
ma

tras dels actes desobre mescionats
dela donacio del Rei, y lo del
Princep, y lo dela del Prin
cep del dela acceptacio del dela
dita, son tots en una jornada, q.
fa a dos de Setembre en la vila de Ma
drit del Regne de Castella, y las jor
nadas son pridie nonas Mai, anno
Domine 1598. que concorda,
es la matexa dela de 6. de Maig que
es en la jornada dels Capitols, y condi=
cions sobre posats: y la data del acta, q.
prenen fa la Infanta fa al Arxeduc
Alberto pera pendrer la posessio sobre
dels dits estats, q. remse en la
matexa Vila de Madrit, y la jornada
pridie Calen das Juny eodem Anno,
1598. que es a 31. del dit mes de
Juny fone 26. dias apres delas
jornadas dels sobredits actes,
es largament en lo dit author
per beurer, que per esser escriptura
molt llarguia, y no molt necessaria per
ara es dexada de posar, pus lo dit
hor no aporta molt copiosa, o direm la

ment avant, gas veure, y prenas es
veritat tot lo sobredit, y de altra part
la summa, y donacio destos estats es
contenguda en los sobre posats capitols
los quals concedeix en tot ab los actes
sobre calendats, acceptat que lo dit
Author Joan Bochio, no aporta en lo
seu llibre tantas reserues, ni vincles
per als Reis de Hespanya de estos
estats de Flandres com ells se aturen,
ab los demes vincles, y subiecions de es=
tos estats als regnes de Hespanya, y las
demes donacions ni superioritat que
vol lo Rei de Hespanya que ell, y sos
successors tingueren ab los dits y estats
de Flandres, com en los dits, y sobre po=
sats capitols se aportan. La causa deu
esser que com lo sobredit Joan Bochio
author del dit llibre es Flamenc, y na=
tural destos estats, vol honrar, q. la
terra, y nacio: no volent la manifestar
ni, estant sugeta a Hespanya en res
y esta ab estas donacions, sus fers dis
mentida, vituperar, ni q. per mes
de gras conserva en los dites dona
cions (com de fet neu fa) vol dissimu=
lar, y callar lo que ell li conve pera
sos interets, y no declarar tant la veri=
tat del fet, com es cosa molt usada en=
tre authors foro de esta manera, y ab es=
tas dissimulacions, y cautelles pera las co=
sas que ells los conua. Perque es fort g.
los capitols en castella que al princi
pi de esta escriptura estan posats, los
traguis de original verdader, y aut en=
tich en lo any de 1599. quant la ma
jestat del Rei Don Phelip segon: a
pres delas dites donacions, y dela mort
del Rei Don Phelip primer son pare
q. fone a 13. de Setembre del matex
any delas Donacions, de 1598. com
que en la present Ciutat de Barcelona
al companya de la Reyna Dona Marga
rida sa muller, y dela Infanta Dona Isa
bel sa germana, y de son germa l'Arx
duc Alberto, y per se, y per deure fer

tota la veritat del fet,

lo que

an escriu es fin
aut del favulos.

ne llorar,

[illegible] contenguts es escriptura molt certa, y e verdadera, com a tal lestite de donar entier credit; sols sete de adverir q. en los sobredits Capitols, y donacio q. lo Rey Phesp fa ala Infanta Dona Isabel sa filla que son los sobre posats en castella, en la conclusio, o parte Numero 13. trattat lo Rey del Ducat de Borgonya, [illegible] estrat del Tuson dix dela Infanta sa filla las paraules seguents. Que se queda ~~de~~ hazer llamar Duquessa de Borgonya en todos los Drechos que a nos consisteni, y le damos facultad q. pueda disponer dela superioritat del nuestro orden del Tuson de Oro, con poder, y facultad que pueda disponer en lo venidero como mejor nos paresiere conuenir. Esta conuenencia, y parer declara apres lo mateix Rei en los sobre calendats actes, que lo dit Joan Bodhio aporta en lo sobre dit llibre en lo acte dela donacio q. lo Rei fa a sa filla la sobredita Infanta Dona Isabel dels dits estats de Flandres, y Ducat de Borgenya, per estas paraules. Illam ac que nostra Infantem facimus, creamus, instituimus, & nominamus per presentes, Principem, & Dominam dictarum prouinciarum Belgicarum, & Burgundiæ, ac Carolesy comitatum. Concedimus præterea dictæ filiæ nostræ, et præter citatos, omnium dictarum Belgy, & Burgundiæ particulares, ipsa etiam Ducis Burgundiæ titulo uti, & nominari possit. Sancti etiam nobis, & filio nostro Principi, quod ad nobis videatur, dictam titulam, Ducis Burgundiæ retinemus cum omnibus juribus nobis in eo competentibus, tra cum prærogatiua, Primogenitura, superioritatis [illegible] nostrum Aurei [illegible] facultate de eo in ~~perpetuum~~ pro libito disponendi. &c.

Esta es la retencio que lo Rei s. lip feu perasi, y pera los succes. de Hespanya, del Priorat, o, mag del Tuson ab la qual, y ab la exp cia que de aso fete, se proua que en los tres Reys esta dignitat, [illegible] pus de present lo Rei Don Phelip Germa, y Cunyat de esta Infanta Arxeduch en virtut de esta retencio que lo Rei Don Phelip pri son pare fa, es la qui de present [illegible] se deu posat en los [illegible] cusio, [illegible] nyon apres de esta donacio [illegible] tats de Flandres, y de la mat Rei [illegible], lo que no han [illegible] poden fer la Infanta Dona [illegible] sa germana ni son marit della [illegible] chedue Alberto.

De esta manera, y per esta [illegible] y ab estas donacions se desmem ren los estats de Austria sobredits la casa Real de Hespanya, [illegible] de hauer estat tants anys [illegible] ria, vassalls, feudataris, y [illegible] timoni de fills segons della; [illegible] los Reyes de Sicilia, Napols, de Mallorques, y [illegible] comtats de Rosell, Besalu, Ripo Sordanya, y Prouensa; ab molts [illegible] que foran patrimonis de fills [illegible] zuis Reis de Arago, y dels Comtats Barcelona, y per no tenir fills [illegible] sola Infanta per [illegible] de mes de seguanta anys [illegible] may tinguts succeyran a estos [illegible] en virtuts delas donacions, y [illegible] sobre dits los fills segons que [illegible] sent le lo Rei Don Phelip [illegible]

obre, y Jerme de esta Sora Jnfata.

Llibre Primer.

Seguexense las armes de tots los Regnes, Prouincias, Estats, y altres titols que an tingut, y de present tenen los Reys de Hespanya per diuerses cases, y successions.

Apres [illegible]
[illegible] armes de tots los Reys, Princeps, altres senyors que aqueixen dita casa real dels Comtes de Barcelona, Reys de Aragó, pera regir, y gouernar [illegible] estats fora de [illegible] per tal cassi conuenient aportar pera fi, y remato de aquesta primera parte la [illegible] armes de tots los Regnes, Prouincias, [illegible] altres titols particulars que [illegible] de present tenen, y posseyxen los Reys de Hespanya que en [illegible] per diuersas cases, y successions [illegible] Reys de Hespanya, per dos estats, y per diuerses successions, en los [illegible] que en dits Comtes de Barcelona [illegible] de Castella [illegible] Hespanya [illegible] estats [illegible] de los [illegible] altres [illegible] ellos [illegible] ellos [illegible] ellos

las demes altres q. estan fora de Hespanya, y son sufraganeas dels Arcabisbats della. Pero las que ara de present se son tres Arcabisbats en los Regnes de la corona de Arago, y aquestos tenen 16. Bisbats per sufraganeos sens lo de Mallorcas. Altres tres Arcabisbats y ha en la corona de Portugal en las terras y regne q. està dins Hespanya, y estos tenen, per sufraganeos. 10. Bisbats. Y en los Regnes dela corona de Castella estan sine Arcabisbats en las terras dins de Hespanya, q. tenen estos dins alla matera per sufraganeos 27. Bisbats, sens dos altros q. en castella y ha q. son exempts de estos Arcabisbats, y subjectes q. estan immediats ala Sede Apostolica: demanera q. tota la diuisio de Hespanya en lo Ecclesiastic se repartex de present en onse Arcabisbats, y en 55. Bisbats que totas juntas estas Iglesias Cathedrals dins Hespanya, son en numero. 66. delas quals axi en comu com en particular sen tornara a donar mes clara raho, y noticia en los prolechs, y explicacions dels seguents escrits en los llochs que pertanyen a estos Regnes, y Cathedrals, y per esta causa ba tan sumaria, y breu en aquest lloc esta diuisio Ecclesiastica de totas las Iglesias Cathedrals de Hespanya

Armes de tots los Reg nes, y Senyorios Vniuersals de Hespanya: y dels adjacents a ells.

Armes vniuersals de tots los Regnes, y Senyorios de Hespaña y dels adjacets a ells

Lo Camper se diuidex, y se llama [illegible] que estan diuidits, [illegible] [illegible] Don [illegible] primer, y de son Pare lo Emperador Carlos quint, y dels demes Reys de Aragon, Castella, y Senyors de la casa de Austria progenitors seus: y per tant pus en los dets llochs esta llarguament por [illegible] explicat lo Origen, y declaració de la Insignia, o Diuisa de cada estat, que esta en lo present escut, noy ha [illegible] ; sino donar las causas, y razons porque lo present escut se troba a portar en aquest lloc; y primer que los demes altros seguents, dels [illegible] le compon. Perque [illegible] que [illegible] Reyes dichos Ylen, com son Hermogenes, y Mtre Pere Joan Nunyes, lo [illegible] [illegible], los quals en las cosas guarden, y obseruen lo Methodo dela composició, y seguexen lo Orde de Naturalesa Vrane, ques anomena en las Escolas Methodus Compositionis, & Ordo Naturæ Operantis: los quals son que de las cosas [illegible] mes facils, se [illegible] la cognició, y Intelligencia delas mes difficultosas, y perfetas: tindria por essa [illegible] gas, y rahons de estar [illegible] estul en [illegible] seguexen, [illegible] [illegible] dirize, a aprouar [illegible] mes millor posarse antes de apor[illegible] los demes escuts ques seguexen perque serueixa aquest de general [illegible] Vniuersal a tots ells, per vsatio com a [illegible] de tota Hespanya, dexar del qual se comprenen Inmediada, o Mediadament tots los demes escuts de Armes ques seguexen los quals son de tots los Regnes, Prouincias, Senyorios, y altros estats, que los dets Reys tenen, y possehexen.

Y per esta causa, y perque las regles de Armoria (axi lo Vniuersal com lo particular destes) estan fundades en Philosophia, y regles naturals; en las quals se guarda mes lo Methodo dela Resolució, y lo Orde que te la naturalesa en las sas intentions, los quals anomenen los Philosophs Ordo naturæ Intentionis, & Methodus Resolutionis; que son, que encara que la Naturalesa, y la Art produesca, y ensenye primer lo imperfet: atensempre, y te per fi lo mes perfet; que no lo Orde, y Methodo demunt dit. Es molta de raho per esta causa ques guarde lo mater estil en aportar los escuts de Armes que de elles se compone; axi per esser mes important lo segon Orde, y Methodo que no lo primer: com tambe perque Bartholomeo Casaneo, y Gerardo de Roo [illegible] molts altros Escriptors, en las tractats que fan de esta matheria, guarden, y obseruen mes aquest Orde, y Methodo que no lo altre. Y tambe per esser de altra part mes principal, y noble lo tot integro que las parts de aquell com no es mes lo Home, que no lo peu, o mans, peus y las demes parts; per a, per

moltas altras rahons (que pera fugir prolixitat sederen) se aporta en primer lloc lo present escut Vniuersal dels Reys de Hespanya com a tot integro que es de tots los Regnes, y senyorias suas pera comprendrer en sí (de la manera sobredita) tots los demes escuts de tots los altres Regnes titols, y estats que los dits Reys tenen, y posehexen, com apart que sian aquells de aquest tot que es mes perfet, noble, generic, y Vniuersal que tots los demes altres ques seguex en [illegible] que es de tots ells.

Ab lo que fins assi sea dit restara satisfeta, y prouada la causa per la qual lo present escut se posa en primer lloc que tots los altres sequents. Resta ara sols a donar raho, y respondrex al que al principi se ha promes, y a una obiecció, y pregunta que sols poria ser: ves que nauent vinchat aquels escuts en altra part ab la matexa forma, y composició que assi esta posat, se torna a pintar en aquest lloc de la matexa manera.

La pregunta, y Objecció es molt apparent; pero la resposta sera facil, y verdadera la qual es que tractant assi dels Reys de Arago que affegiren altres armes en lo escut Real dels Cortes de Barcelona, se tingue de aportar puntualment vn escut com aquest per lo Rey Don Phelip primer quey affegi las armes Reals de Portugal; y com en aquest lloc se aporta las armes de tots los Regnes, y estats sobredits, es estat forsos tornar a pintar altra vegada lo present escut de la matexa manera que en lo dit lloc esta posat, com a exordi, y fonament que es aquest de tots los demes escuts que seguexen.

Ab esta declaració, y aduertiment resta no sols satisfet, y declarat tot lo, o bre dit, y lo que a terra de aquesta obra se poria obiectar, pero restara saber los demes escuts dels preses tres, que per las matexas rahons, o altres [illegible] se son tinguts de reyterar dos, o tres vegades, [illegible] no estan reyterats per vna matexa cosa.

Seguex ẽ se las armes de tots los Regnes, y altres estats que te nẽ, y vsan los Reys de Hespanya per las casas Reals dels Cõtas de Barcelona, y Reys de Arago.

Tenintse de aportar en present llibre los estats de armes de tots los Regnes, y altres senyorias que an [illegible] y de present tenen, y posehexen [illegible] Reys de Hespanya, com ja es ha dit, [illegible] tratho comenzarlos, y posar en primer lloc las que tenen, y posehexen cõ [illegible] dendents, y successors que son dels antiquissims, y nobilissims Comtes de Barcelona, y Reys de Arago; axi [illegible] tas orans prerogatiues [illegible] en estos tingueren, [illegible] Reys de Hespanya (com pienament esta prouat en los 20. autors que per este efecte se son fets, y se aporten en lo present llibre, apres dels estats reals dels Reys de Arago que mescolaren altres armes Reals en son escut) com tambe per esser estats [illegible] 20 Barcelona y Reys [illegible] Reys [illegible] Reys [illegible] lloc de tots los demes altres [illegible] y Prouincias, los quals Regnes, y estats adquirirren los nostres Comtes, y Reys, los uns per successio de casaments, altros per conquistas de Regnes, y Prouincias, y altros per altras occasions, y causas com [illegible] com en la explicacio dels demes estats en particular se dira.

Estos Regnes de la corona de Arago que se encloguen dins de Hespanya (ames de la diuisio temporal, y secular q tenen) se diuideixen en lo Spiritual, y Eclesiastic en tres Arcabisbats, y 16. Bisbats (com ja en lo Prolec, o Prorda del precedent estat se ha dit) sens lo Bisbat de las Illas de Mallorca, y Menorca q es adjesent, y sufraganeo de estos Arcabisbats, los quals son lo primer, y mes Antic lo de Tarragona, y aquest per la gran antiguitat, y prehemineneia es lo que te mes dret en la Primasia de Hespanya q ningu dels altros q antiguda ni tenen esta pretensio. En lo Ancic tenia aquest Arcabisbat per sufraganeos tots los bisbats situats en la Hespanya Siterior, y alguns dela Vlterior (com en algunas parts dels presents llibres se amostra) pero ara de present se tant solamẽt per sufraganeos los se [illegible] gents

guents Bisbats quiten á de Barcelona, de Vic, Gerona, Elna, Vrgell, Tuyda, Tortosa, y de Solsona. Los Arcabisbats de Saragossa se per sufraganeos los Bisbats de Tarasona, Albarracin, Barbastre, Jaca, Huesca, y Teruel. Y lo Bisbat de Valencia se en son matex Regne q. esta dins de Hespanya per sufraganeos los Bisbats de Segorb, y de Oriola, y fora della se lo de las Illas de Mallorcas, q. es Illa adjesent ala corona de Arago, y molt veyna de Cathalunya, y valencia, q. tots estos bisbats, y Arcabisbats de la Corona de Arago dels que estan dins de Hespanya son. 19. Iglesias Cathedrals sens la de Mallorca, com tot mes llarguament en las explicacions dels gruts de las Armes del Principat de Cathalunya, del Regne de Valencia, Comtat de Arago, y altros se tornara a dir assi en comu, com en particular, tot lo tocant a estes Iglesias Cathedrals.

Armes Vniuersals de tots los Regnes de la corona de Arago.

Armes vniuersals de tots los Regnes de la corona de Arago.

Lo Campo de Or. + Pals de [illegible]

[illegible] ja en altres llochs dels presents libres se ha tractat dela declara= [illegible] en, y principi; y dela successio [illegible] nistissimas armes Reals de [illegible] derivades dels Armes de Barcelona [illegible] restrañir en [illegible] estas armes [illegible] no sols las prenguessen per pro= pias los Aragonesos, + pero foren ho e= [illegible] per tots los demes regnes, [illegible] pals que se ajuntaren, y bniren als [illegible] Reys de Arago defendents [illegible] de Barcelona [illegible] [illegible] y vniuersal dels Reys de Hes= [illegible] per tots los Regnes de la co= [illegible] rona no se aportan altres armes [illegible] debaxe delas quals se compre= [illegible] no sols los regnes, y estats de dita [illegible] rona que estan dins de Hespanya: [illegible] tots los demes altres, axi los de [illegible] alia, com delas altres parts mes [illegible] remotas; per la qual cosa se aporta [illegible] primer lloc le present escut, com [illegible] armes [illegible] principals del dit Regne, y Corona, [illegible] dels demes estats, y Regnes q. tenen [illegible] y possehexen los Reis de Hespanya

+ com llarguament esta dit en alg[illegible] trollos dels pr[illegible] sets libres que [illegible] traita del ma[illegible] ter assi se dic[illegible]

Llibre Primer

Armes del Principat de Catha lunya.

Armes del Principat de Cathaluña

LO Camper de sirgent, una
cruz vermella de Guelfa.
Son las armes diversas del Prin-
cipat de Cathaluña, axi per usar las
per propias la Casa dela diputacio de
Barcelona, y com tambe per tenir las
por tals la cort general de Catha-
luña, y comtats de rosello, y Serda-
ña, quat esta unida, y congregada
en forma juridica, pues en tots los
Estatos, provisions, y altres actos
las altes que lo dit cort fa, axi
comtes, y totats diuer altres ar-
mes, son les particulars de
cada estamet, y bras, ban segellats
de altras armes, y segell, com con fa
dela experiencia quotidiana que de-
mostra lo dit segell, que es unico, y
[illegible] que es
[illegible] de algun, e podia aportar, ni
[illegible]

[illegible] y origen de estas armas, ub or
[illegible] del present principat de Catha-
luña son antic, y per esser tant, ha
[illegible] gran varietat de opinions en
los autors, axi als Cathalans,
com als demes altros; y dellos tant
als antics, com als moderns; perque
[illegible] atribuexen lo origen, y primer
[illegible] als Comtes de Barcelona, los quals
[illegible] per los fauors, y ajudes que St.
[illegible] fa en las guerras, y batallas
[illegible] moros tingueren aparegut les
[illegible] quinas lenas distintamet acaualls
de armes blanques, y creu vermella; y
[illegible] en fauor dels Christians que
[illegible] moros, conforme entre altres
autors no dia Pere Ieron Beuter en
[illegible] per de la Cronica, y de la
[illegible] en lo capitol 14. en lo
[illegible] dia aparegue dit St. al comte

Borrell de Barcelona, mitjancant
cui que dita ciutat feu, quat los moros
la assaliren acuitada, y tomaren en
lo Reuan de Cardona, en lo anyo 801.
[illegible] q. fa a Espanya en lo mes de
29. del Octubre. 31. diuer estos, y altros
autors que creyxuen ser esta occa-
sio los nostres Comtes esta diuisa, axi
ensenya, y lo crit, y apellido de St. Andri en las
guerras, y batallas. Pero conforme las
memorias, y tradicions antiguas que
a cinc de a 6 tenen en Cathaluña
la deuia lo dit assaualt, y crit de
St. Andri mes antich, y dels primers Co-
mtes de Barcelona anteces, los de Bor-
rell, y esta opinio, y tradicio se con-
firma actoa dit demes auts. que
se aniren Beuter en lo lloc citat, y
mes altans dels Comtes de Barce-
lona los Alemanys tenian escrit,
y assaltat, al Cardi, y dels dia lo
prenguren los Francesos, y apres los de
Cerdana, y Berguenyens; y per tenir los
primers Comtes de Barcelona tala
comunicacio, ab estas nacions, y par-
ticular ab los Alemanys, dels quals
(conforme la opinio de molts autors)
tenian origen Oser Cathalans, y los ne-
barons de Cathaluña, deuian tenir
per esta occasio despues al dit St.
la qual se degueren confirmar apres
per las aparicions, y fauors sobrenat-
ures en las guerras, y quadranaries
tenian los fes; y per estas occasions
se confirmaren mes en esta tacca,
y prenguren demes auts. per en-
signas las abqui contes. [illegible] los arres
tria, y ajudaue, que eran las de la
creu vermella en cens de Dalia, y
axi restaren per armes dels Comtes
de Barcelona significant, mas de

con

[illegible] Cathalans
[illegible] entre
[illegible] de St.
[illegible] en
[illegible]

+

[illegible] que as
que [illegible] altres
[illegible]

armas

son climatge y casa que eran dels 4 gale de Guella en camp de or; y com estas dela Creu de S.t Jordi tinguessen son principi y origen el Cathalany, y enbe, y fauor dels Cathalans, per estas occasions las prengues per proprias, y vniuersals lo present principat, y com a tals vsa delles.

Alguns altres authors diuen lo matex dels primers Reis de Sobarbre, y Arago, que per con semblants occasions de aparicions q. S.t Jordi los feu dela matexa manera, y per las mateixas occasions de guerres quantas moros, prengueren la Creu de dit S.t per armes al lo seu crit, y apellido, lo que pot tenir per cosa serta, axi per dits authors molt graues, com per no repugnar a so a tot lo q. de sobre se ha dit dels Comtes de Barcelona? pero lo q. diuen apres estos authors que per estas aparicions restaren estas armes y crit als Reys de Arago descendents dels Comtes de Barcelona per lo casament que feu apres entre Don Ramon Berenguer quart de aquest nom Comte de Barcelona ab Dona Petronila Reyna de Arago, es molt ageno de la Veritat, conforme se ha dit, y prouat ab actes, en las escripturas, y explicacions sobredites, y demes auat tenia prouat ab la present escriptura, y axi la primera opinio que, y reto q. de sobre esta posada, se te de tenir per mes serta, (com de fet ho es) perque los Comtes de Barcelona, ja abans de aquest casamet, y bnio del Regne de Arago lation del crit, y apellido de S.t Jordi, y de las armes de la Creu Vermella, en camp de plata, com ja de sobra es dit, y com a armes proprias dells, y de las empreses, y victorias quanyades en Cathalunya, y a recuperacio della, las prengueren per armes proprias, y vniuersals lo present principat, y prengueren estas

armas

q. no podia ser que los Comtes de Barcelona, y los Reis, y altres Senyors estrangers.

tant solamet (com ja esta dit) per distinguir las de las altras armes dels Comtes de Barcelona que se eran guanyades en franca en la explicacio del escut de armas Guifra Pelos se ha dit) las quals als comtes de Barcelona mes per ser per esser los personals, y de sa propria sane; lo q. no aguera fet lo prengues primeiat de prendrer per proprias las de S.t Jordi sino fosan estadas de sos primers Comtes, y sos, sen feran de las demes altres que quisiren apres a succeyrin en lo regne de Arago, y a los reyes, Franca sua propriedat de armes, y nyer als comtes de Barcelona, a q. esta dit del comte Borrell, y dits meys comtes de Barcelona, y ar dells proprias y no las tenian per nio ques feu apres del Regne de Arago, perq. lo Comte Ramon Berenguer tersset de aquest nom en la conquista feu dela Illa de Mallorca las dos Genoueses que li ajudaren ala conquista per hauerse amprat dells, y dels y per esta occasio, y per ser mes ... a bordadera amor, y bnio, quant ... na la Illa que ja hauia conquistada tingue de venir en Barcelona per ... uas que della tenia q. moros la ... asitiada, dexant los per gouerns y tinets dela Illa lo temps q. ... en tornary, y per q. de altra part exersit anas debax de bn senyal y los dona per a mes honrrarlos, y ... los al amor, y bnio q. ab ells ... y agrayrlos lo fauor, y ajuda que feta en la conquista, part delas mes, que eran la Insignia ... Jordi ab lo crit, y apellido ... los per jermas de Armes, y ... liga, y confederacio, com ... Historiadors, en particular ... rinec Sicalo en la fidel ...

[illegible] ro ás memorables g. fade Hespa-
[illegible] inla bida del Comte Ramon Be-
[illegible] uer terser de aquest nom, y en lo
[illegible] del llibre dege en la bida del
[illegible] son Ramon Berenguer [illegible]
[illegible] dáen diu Pere anton Beuter en
[illegible] sitat capitol. 17.

[illegible] g. esta donacio deu
[illegible] ser feta als Genoueses la feu
[illegible] Ramon Berenguer Princepae A-
[illegible] del sobre dit quae ana ala conquista
[illegible] meria, ala qual tambe acodirien los
[illegible] nebs amprats per lo Rey de Castella;
[illegible] g. [illegible] manera esta dotario, y le
[illegible] ygual seuol dels sobre dits comtes, es
[illegible] tots los authors en que los comtes
Barcelona tenaren estas armes als
Genoueses (encara g. ells honegan) ab gues
[illegible] eu claament esser dels Comtes, y no
dels Reis de Arago; y encara quela do-
nacio destas armas, aques feta lo Prin-
[illegible] de Arago, es, [illegible] ans del
[illegible] ment que ell feu ab Dona Petronilla
[illegible] ra de Arago, perq. abans de aquest
[illegible] te, fu la conquista de Almeria
[illegible] de alian tots los authors, y esser de
[illegible] manera deuse claament que eran
[illegible] as suas, y de sos passats, y progenitors
[illegible] ro esser axi cō esta dit es sert que
[illegible] aquera donades, perq. no podia do-
[illegible] lo q. no tenia. Pero; no obstant tot lo que
[illegible] ssi se ha dit, se deu manifestament
[illegible] ncara y esta donacio delas sobre-
[illegible] rmes [illegible] gues feta lo princep
de Arago apres de son casamēt, es ta-
[illegible] creuer que eran armes suas, y
no de sa muller, perque ano esser desta
manera [illegible] trada alguna manera de
[illegible] dnor, Trar [illegible] en [illegible] cō
[illegible] me, lo q. son sogre: lo Rey Don Rami-
[illegible] de Arago lo hauia donat, [illegible]
[illegible] ro [illegible] ras
[illegible] es, en [illegible] estas,
[illegible] per lo [illegible] donacions [illegible]
[illegible] ant cortes; y prudent, com fou a
quest comte, lo qual per la cortesia q.

tingue sempre a son sogre en no belerse fe-
dir Rey de Arago podento fer (com en
la explicacio del escut delas armes u-
niuersals de tots los Reys, y Regnes de
la corona de Arago esta largua ment
dit) es sert que menos aquera feta dona-
cio de armes que sosan estades de son
Sogre: y axi se te de creuer que encara
que la donacio sia sua, la feu antes del
casament, y no apres: pero la mes serta
opinio es que esta donacio delas armes
als Genoueses la feu lo Comte Ramō
Berenguer terser enta, encara dite
ta que ell feu dela Ysla de Mallorca,
y no son fill per la de Almeria, axi
per lo que esta dit, y allegat dels sobre
citats authors, com tambe perq. en la co
quista de Mallorca foran amprats los
Genoueses per lo Comte de Barcelona,
y en la de Almeria per lo Rey de Ca-
stella, y essent de esta manera (cō de se-
hoes) es sert q. lo comte per no estas
rahons tenia mes obligacions als
Genoueses en la de Mallorca, que en
la de Almeria; y axi enta primera les
dona las armes sobre ditas delas quals
sempre an vsat, y vsan de present, y en la
segona (pera gratificarlos la ajuda q. li
hauian feta per la mar en la coquista de
Almeria) los dona vn Plat gran, tot de
vna Esmeralda que en lo saco de la Ciu
tat se troba; ~~pero~~ entra altras cosas que
en ella y ague, y com a joya tan particu-
lar, y rica; y de altra part tan digna de
Veneracio; per hauer menjat en ell
Christo nostre redemptor lo anyell
pasqual la nit de la Sena (com ho afir-
man ~~alguns~~ authors que tratten de a
questa sagrada Sena, y tots los historiadors
q. fan mencio de estas conquestes, y co-
questas) lo mana posar lo Comte (ōpres
de hauer alcansada la Victoria sala
vna part, [illegible] gran [illegible]
era, y al altra tot lo demes de la dessen
lla que en lo saco se hauia trobat do-
nant abtar als Genoueses pera q

prenguessen lo q a ells millor los apareguessen; los quals com tan intelligents en cosas de sos profits, y interessos demanaren lo plat, pera no enganyarse: y lo Comte ab la liberalitat, y realesa de animo quels havia feta la offerta, los compli la promesa, y en continent los donà lo Plat q ells tingueren, y demanaren, lo qual de [illegible] tenen, y guarden ab molta diligencia, custodia en Genoua.

Estas Donacions de las armes, y plat rugan los Genoueses tenirias per los Comtes de Barcelona, ni permitirian estas Vists, ni cauções, y offerlos a ells molt perjudicials [illegible] fores apres [illegible] que aqueren rebudas del Comte las armes. lo qual fou q. quant lo Comte Ramon Berenguer tercer de aquest nom apres de hauer conquistada la Illa de Mallorca ab ajuda sua y hauer los donadas las armes de Sardi, y presos per terma sis dellas y les acomana la Illa lo temps que est en Vinque en Barcelona, ordenà la maldat, y traucio q. los Genoueses li foren legats dela cobdicia, y auarricia q. ab ells dominà tot lo mon sab, y la experiencia quotidiana nos ho amostra, q. conforme diuen tots los Historiadors de aquells temps y altres que despres an escrit, ys troua en memorias serias, referen per esta causa, y cobdicia als moros la Illa, y Ciutat de Mallorca per gran summa de diners que dells reberen, fingint, y donant per escusa que per estar pobres de vastiments, y municions, y armes, ofere Vinguda gran multitud de Moros. ma pera la recuperacio dela, no la hauian pegada defensar, ni guardar y per so digueren q. la hauian desempara da, pero ells + sen tornaren en Genoua y desempararen la Illa sens donar ninguna raho, ni auis al comte, lo qual quant sabe lo mas tant lo [illegible] minat

+ la referen als Moros per los Sardis y

le com a quest, fonc tant gran ment que del feu que mana fer guerra quarta dels, la qual gran y largo. [illegible] q. foran vensuts mo[illegible] dura tot lo temps que lo Comte y despres, no obstant lo de Almeria lo Prinsep de Arago son fill per re de son Cunyat lo Rey Don Alfonso Castella dissimula ils admete conquista) tornà, y durà mous any pres esta guerra, y tant [illegible] y temps present dura, y durara, [illegible] nos en las bolantats, y animos: per may delas oras enfa los Cathalans tinguda en bona opinio als Genoueses axi per tot lo sobredit com per estar lo de son natural gent doola, y intes da, y per estas causas, y per las mo[illegible] Victorias que los Reys de Arago tingueren dels Genoueses enpaxi tar en la conquista delas Illas de Serdenya, y Corsegua, ab altres, fomentada sempre esta ojeriza entre salors y ells, la qual es encara tota particular la q. ells nos tenen, q. pre que poden, y tenen occasio en mostrarla lo fan ab molta bolantat com ho foren en lo any 1617. ab la Naua de un Mercader de Barcelona ques deye Gabriel Paladella, que ana molt carregada de mercaderias per Palerm, encontra per lo camin y fora de la Illa de Serdenya) ab [illegible] Galeras de Genoua que lo capita de ellas era Don Carlos de Oria Duc de Tursés fill de Joan Andrea Dor tots Genoueses; y sabent q. era Cathalans (en cara q. [illegible] negaren) sens hauerlos donada y no temetse dells los dela Naua rareu, y [illegible] del comu dela Flota de [illegible] Don Carlos de Oria) ab [illegible] dat dells, y la imitat q. a los [illegible]

[illegible] sur estas cauſas, y perq. eüs no por
[illegible] ort atorgar la donacio de
[illegible]mes que de present tenen y tenen de
[illegible] de Barcelona abteria dolent y
[illegible]ostera) q. no ia publicar la trau
[illegible] de tornar a la al mo
[illegible] ser aneca la ora co a
[illegible]ia. e mayx concorra ab de
[illegible] de Emeraldo pues dona co Prin
[illegible]ipado fin y era ai quens doria las
[illegible] y esplader ancendas ronas estas
[illegible] dies an por ronis cojenadest, por
[illegible] no. aoiran a una, regnen dies
[illegible] regnet, y ampient y las ienera
[illegible]nas dras y cruzes, y por diferents
[illegible]ions delig. assi seha dites

[illegible] ti lo referit y las justas quexes
[illegible] dos nostros Comtes de Barcelona ti
[illegible]en dus concuejos, nos te de creuer
[illegible] Princep tant Baleros, y de tanta
[illegible]dat, Prudencia, y rectitut com
[illegible] Comte Don Ramon Beren
[illegible] Princep de Arago, quitat ¿cuos
[illegible] a sorra, y reparacio, com
[illegible]ensira entet de dijeus de sa
[illegible], sonas las propias armes en la
[illegible]ora de Almeria a gent quita gra
[illegible]nis hauia Cada ab ón projri pa
[illegible]ria conquista de Mallorca, ni
[illegible]ons penaris per jermans dites, per
[illegible]ran perjudici q affimarex se aque
[illegible], ser ser ar federaris, y tigua ab
[illegible] a la era leadat, y fidelitat na
[illegible]ada en cosa tan grave y per gé
[illegible]ino; per mitas altras q en consir
[illegible]ao aliques ia dient eperian apor
[illegible] auctar, y ates de imatex, e ma
[illegible], e ser clarament q estando
[illegible] de las armes dela rembermuda
[illegible] de Sala ita als Genoueyos, la
[illegible] Comes Ramon Berenguer ter
[illegible] le guest nom en la primera con
[illegible] ia de Mallorca, no en la
[illegible] Almeria ser e Princep de Arago o
[illegible], y ab assi, y ab lo g. desobre seha dit
del comta Berenguer, y ates de mes ciutats

de Barcelona aneciens ates resta no
uat esser esas armes pogues, ans
quas dites ciutats de Barcelona y no
tenirias per ies dites de pere, ma
tais, y tan propias ates las, reuer
per armes y a ha stat sempre dites ci
pre est Principat de Catalunya y
ta i dita Ciutat de Barcelona

Ab tot lo g. fins assi seha dit seha quat
ó origen, principi, y proprietat de las
armes, y ó pertanyen ates ciutats de
ciptat de Catalunya, quax e ara a
dir, traiar perq. e ha stat esta ret
ra de esta manera ates ciutats, ans de
Principat, y no de Regne com las demes
altres, e sent una Provincia ma
y de tanta antiguitat, y preeminencia
ai en ó spiritual com temporal ó tambe perque aquest estat e
sent de Principat y no de Regne, e
sea es primer, ates dites altres
regnes, y estats que de present tenen
y o tenexen los Reys de Espanya,
y la antiguitat, y primeteria del nó
de Catalunya i ala e responó le
quent.

Dita esta terra, y Provincia Principal, y
no Regne com las demes altres de Hespanya)
per dos rahos, y causas; la Primera es per
los Senyors principals, y primers pagesors
della, qui en ó principi de la renyeracio de
Hespanya foran Otger Cathalo, y los nou
Barons de Catalunya, juntament ab los de
mes Caualers, y naturals de la terra, qui
cors junts comensaren la conquista, y rei
peracio de Catalunya, no ia obtinguerē
ni conquistaren per dia de monarquia, ni
ab un sol capita, ni sor absolut, com e ara
en las demes altres Provincias, terres
de Hespanya; sino ab modo, y forma de Re
publica, so es Otger Cathalo, y los nou Ba
rons, ab ajuda dels naturals de la terra
retirats en los mons Pirenens, qués eren
Bruscos, y lo capita era ciegie de entre ells
ab poder temporal y gures estes com esta
ara

se donaren libera, y esperanzadament, a Carlos Magno, y a sos successors, quiteran los Emperadors, y Reys de Fransa, sin pie, y mi, ab sers pacies, y condicions, ab les quals ells los reberen, (com llarguament se llegeix en las escripturas q. estan asans, y apres dels efects de armas de estos princeps) y axi es fert q. accepta Otger Cathalo, y los neu barons ao los naturals dela terra, qui foran los primers conquistadors, y possessors dela, los demes al tres Sors. quels an succeyt, sola an obtingut per lliure de conquista ni eretamet, sino per la donacio libera dels sobre dits: y com apres estos Reys de Fransa ne feren donacio als primers comtes de Barcelona, fone ab los mateixos pactes, y condicions que ells la hauian rebuda, y com ningu destos la tenia ab titol de Regne, noli volguerin donar, nili pogueren sos nom, del q. no tenia, y axi per esta, y altres causas se li digue apres Principat, com a terra tan principal q. tenia poder pera conquistar, y recuperarse, y ellegir Senyor, y capita. Y perquat apres en esta terra, y a que molts titulars, y magnats, y lo major, y mes principal dells, y senyor de tota Cathalunya, era lo comte de Barcelona (dela casa, y lignatge del qual eren los demes altres) en aquest, com a tan gran sor li digueren Princep, o lo Sor. mes principal de Cathalunya per esser o entot mes q. los demes altres que en ella estauen domiciliats, y poblats, y per so resta lo nom a esta terra de Principat, co a terra tan principal, y que tenia per sor lo major Princep q. en ella, y hauia.

Tal era raho es q. com los comtes, y senyors que en Cathalunya estaueu eran tanta hu dells sors potentats, en sas terras, y baronias, ab feu empero que prestauen als Comtes de Barcelona, com a Sors. supremos, y directes quels eran (com consta per los llibres dels feus del Arxiu real de Barcelona) y aquest feu no era molt grau, ni les obligaua molt, tractauense per esta causa ha dells en sas terras, y estats Princeps, y Sors absoluts, de manera que se prengue occasio de dit ao. Prouincia, Principat, com sia terra de molts Princeps, y esta las primeras causas, y rahons se intitula ab aquest titol, y no de Regne, de mont se deu pensar aquest no sur major grandesa, y gloria sua, y esser li per consequet mes hominent, y honrros q. si lagues lo Regne.

Per totas las sobreditas causas, y per ser de altra part esta Prouincia, y terra delas mes principals en anti de Christiandat, fidelitat, y noblesa a Deu, ala Iglesia, y a sos Sors. turals de quatas tenen, y posseeix present los Reys de Hespanya, per seguet una delas mes nobles, y ilustrosas, y q. majors serueys, y afanas turals della an fet a los Reys. en extenet, y amplificar los sos, y senyorios, en prohesas, y conquistas de altros Regnes, y Prouincias, axi moros com de enemichs dela Iglesia, y seus; com se proua ab las conquistas q. los catalans ferem en la greccia, y los Regnes, y Illas de Xipre, Malorca, Menorca, Ayacia, Sardenya, Sicilia, Napols, Valencia, Murcia, Almeria, Malegua, ens moltas rias q. de Genoueses, y en Fransa, y Castilla, y en molts altras obtinguere, y esser de altra, axi ra tant prehemines, y priuilegiats en lo modo de regir, y gouernarse per molts priuilegis, y libertats particulars q. te per estas, y altras q. a tots son tan manifestas, y per esser tant, y fugir prolixitat dexar: y tenir de altra part los sors. q. de Cathalunya sure de ao son los Reys de Hespanya,

[illegible] antiguitat de linatge, valor, [illegible] de arte y altras qualitats [illegible] [illegible] dels Comts de Barcelona, [illegible] ran los progenitors y Sors del pre[illegible] principat per successio dels quals [illegible] y posehexen (com en lo arbre [illegible] y en altros llochs dels presents lle[illegible] claramet se amostra) per totas es[illegible] nasas se aporta lo escut de Armes de [illegible] provincia, y principat en pri[illegible] ville, y antes q. tots los demes al[illegible] que son de tots los Regnes, Provin[illegible], y estats q. de present tenen, y po[illegible] exen los Reys de Hespanya.

La antiguitat del nom de Cathala[illegible] nya es tanta, y tant gran que per [illegible] esta causa se ha perduda la memo[illegible] ria certa del origen, y principi de [illegible] aquest nom, y la etimologia sua; [illegible] altras cosas antiguas de Catha[illegible] nya, lo q. ha causat, y causa gra[illegible] tant de opinions en los authors [illegible] del origen, y principi de aquest no[illegible] los uns diuen q. dels Gots, y dels [illegible] Gotolania, y de aqui [illegible] ent lo vocable si diguessen Ca[illegible] talunya, altros q. dels Campos Ca[illegible] taros, y altros q. de Otger Catha[illegible] la, que Cathalunya, altros authors [illegible] diuen differents cosas afegeixen assi, que [illegible] per esser totas de poca importancia se [illegible] xa la auerguaccio dellas per al ce[illegible] quimillar la sabra, y axi abtata [illegible] rietat no se aquala de estas opinions [illegible] por donar mes credit; pero lo sert es [illegible] que ja en temps dels primers Comts [illegible] de Barcelona se digue esta terra [illegible] Cathalunya, com esta per moltas es[illegible] [illegible] curas authenticas, y antiguas e [illegible] particular per las que estan recoldi[illegible] [illegible] en los archius Reals de Ripoll, y [illegible] Barcelona, y en los llibres dels Jeus [illegible] [illegible] ventes dels Comts q. son antiguas [illegible] [illegible] en los primers Comts [illegible] por tenir.

Moltas altras cosas se poriander de regia nobilissima, y lleal terra de Cathalunya q. per no esser de aquest loc ni pertenyen a la declaracio del escut de las armes, ni prehemineccia dels se dexen per altro loc, y occasio. ab questa si al present tractat y declaracio de estas armes del principat de Cathalunya sua diuisio, y de totas las aigueras, y rios axi ecclesiastics, co seguns q. en ella y ha, y dels Reys, y Sors que en ella son y gouernada, de la Vinguda de Christo nostre redemptor fins en lo temps present; y per esta causa, y pera remediar aquest tractat, y declaracio destas armes, ayar conte aportar en aquest loc sumariamet lo q. en tots estos llibres se tracta ab gran especialitat, pera que ab mes breuedat ringua cognoscco lo lector de la diuisio, y gouern de aquest Principat, y de la manera ques reparteix esta la terra del tant emb espiritual, y ecclesiastic com en lo temporal, y Republic.

Diuidexse tot lo gouern de esta terra de Cathalunya, y comtats de Rossello, y Sardanya com las demes altres terras de tot lo mon, se es en Espiritual, y Temporal. Lo Espiritual co sistex en un Arcabisbat, y Vuit Bisbats q. los sufraganeos, y lo cap del gouern Espiritual esta antigalissima, y famosa Ciutat de Tarragona, tan celebrada de la antiguitat per moltas, y diuersas nacions en particular per los Romans, en esta lexiara com dy de la primitiua Iglesia) an regidit sempre los Arcabisbes, y de ella pren lo nom esta digni[illegible] tat, y prelacia, q. per sa gran antiguitat, y prehemineccia, es la que te mes dret en la Primacia de Hespanya, q. ringuna delas altras q. tenen esta marexa pretencio, com en lo principi del bras Ecclesiastic ja auia, si que el Arcabisbat de Tarragona en lo antic y fins en lo dia dels anys 1500. tingue mes altros bisbats (q. algunos dant en de reser ri cabisbats com en los llochs se aporta) per sufraganeos, pero ara en nostros temps tantsolament li son subdits, y li sufraganeos los Bisbats

que se

que le enclouen dins tota esta terra de Cathalunya, quison los de Barcelona, Vich, Gerona, Elna, Vrgell, Tortosa, Seu d'Urgell, dins dels quals y ha passats 44 Abadiats, y mes de 70. priorats dependents dels dits Abadiats. † Sens lo Priorat de Cathalunya, y Castellania de Amposta que son del Orde de Malta de San Joan de Hierusalem debaix dels quals, y ha [illegible] que son principals 12. Encomanda [illegible] dos Priorats [illegible] no ostant que è [illegible] Antic axi abans com apres dels Moros, y hi ha que mes Bisbats en esta terra, y de present estan extinguits, y dintre als sobre dits Bisbats com foren los Bisbats de Ampurias, Castellura, Egara, Elosa, Pallas, y Besalu, com consta per actes, escripturas, y memorias antiguas, y durantes que los dits Bisbats estavan, y no [illegible] ho diu fra Francesc Diago en la Historia dels Comtes de Barcelona.

Lo gouern Temporal, y Justicia secular, y Real tant en lo Civil, como Criminal era exercitat en Cathalunya (apres del Casament, y mort del Rey Don Ferrando dit lo Catholic) per Virreys, y Lochtinents dels Reys, y de ysserria de esta Hespanya, los qual Virreys tenenta residencia [illegible] en la Nobilissima, y Real Ciutat de Barcelona, per lo temporal es estada [illegible] (apres la reducció de esta Provincia) lo cap de aquest Principat de Cathalunya, en ella (com dit esta) residexen los Virreys, com ho acostumauen de fer en temps dels Reys de Arago, y abans los Comtes de Barcelona. Residexen tambe de dita part en esta Ciutat los dos Tribunals, y ordens que tenen respecte al gouern, y regimet com de fet lo principal, com son lo Consell Real, dit vulgarment la Audiencia, o Rota, y los dos ordens que son dels Virreys, y dels Reys quant estan en Cathalunya, lo en aquest es [illegible] gouern, y Justicia tant Criminal como Civil, y [illegible] Inquisidors lo [illegible] Barcelona de [illegible] Diferents [illegible] Criminal [illegible] Inquisidors [illegible] Castel-

† de diuersas Religions Sens, los Priorats de [illegible] y

† Supremo poder de legat dels Reys de Hespanya com a Reis [illegible] Barcelona y ab [illegible] del present [illegible]

† [illegible] de dreta [illegible] del Rey [illegible]

tucions, y libertats dela Terra, y la [illegible] dreta q las cortes generals posan en ella, mes auant aquell tribunal [illegible] auctor, altre de molt principal que es [illegible] y [illegible] [illegible] Barcelona los tribunals dela Batlia general, y mes Alcaldes y altres [illegible] ni Reals, y lo tribunal dels Inquisidors [illegible] la Terra, [illegible] y [illegible] Sori, lo [illegible] es molt [illegible] Cathalunya [illegible] mes auant en esta Ciutat de Barcelona [illegible] gouern, y administracio [illegible] de molta prehemineccia, com [illegible] y Batle, y lo dels Consellers de Barcelona es lo de major grandesa, y potencia, y [illegible] y superioritat, q se [illegible] Ciutat, Prouincia, ni Regne de [illegible] mon, a menos de Terra ni Reyal [illegible] Rey, y Sr. Particular. [illegible] Declarexse la obra per [illegible] q se reg [illegible] gouern [illegible] dela Justicia Real en 18. [illegible] de Barcelona, de Gerona, de Seyda, [illegible] Tarragona, Balaguer, [illegible] Vich, Moncada, [illegible] Tarrega, Berga, Cervera, [illegible] la Franca de Conflent, y Ricas, [illegible] enclouen algunas [illegible] Pallas, y Besalu q son diferentes de [illegible] rias, sens molts Batlias Reals, [illegible] se reparteixen las dites Seguretats [illegible] rors q son molt [illegible] en Cathalunya

Armes del Regne de Sobarbre y Ribagorsa.

Llibre Primer

Armes del Regne de Sobarbre, y Ribagorsa.

LO Camper de Or vn arbre
de Sinoble sus al cap vna Creu
de Guelfa, que ix del matex ar=
bre.

En las armes dels Regnes de So=
barbre, y Ribagorsa, qui foran lo pri=
mer dels Regnes de Arago, y Nauar=
ra, antes de vnirse tots estos Regnes
al Principat de Cathaluenya, ço
que no diuen molts authors, empar=
tanat Beuter, en lo capitol, 5. del
llibre segon de la segona part de la
Cronica general de Hespanya. Lo
Sr. Fabricio Gaufredo en lo capitol
primer de la sua Chronica, Hieroni=
mo Blancas, en la Vida del Rey Do
Garsia Ximenes, en lo llibre q. fa in=
titulat Aragonensium rerum comen=
tarii. Fra Francesc de Diago en lo capi=
tol 1. del llibre segon dela Historia
de Barcelona, Barcelona, Surita, Ga=
rizay, y el. Sor. los demes Chorponistas
de Hespanya, los quals tractant de la
recuperacio della diuen, que los Christi=
ans que se eran retirats en las parts
de St. Joan de la penya, apres de algu=
nas escaramusas q. tingueren ab los Mo=
ros, vehent q. no podian estar sens ca=
pitan Sr. ellegiren de entre ells (ha=
uent prefeyt abans molts consultas q.
per est effecte obtingueren) per Rey,
y Sor. vn caualler molt principal, q.
com diuen tots los authors (en particu=
lar los sobre citats) ere Godo de Nacio,
Hespanyol de sange Real, a nomenat
Garsi Ximenez, la qual eleccio
con absents partes, y condicions, donant
lo poder allimitat, axi com esta di=
ts Catalans.
ere esta eleccio com diuen los bons
Serra dels anys de 716. y com diuen
altros serra dels de 724.
Aquest Don Garsi Ximenes apres
de esser ellegit en Rey, conquista
y guanya dels Moros la Vila de
Aynsa, lo que visl, y entes per los
demes altros Moros sirsumueyns de
aquestos se ajuntaren en gran mul=
titut pera cobrarla, y expellir los
Christians de tota la terra, pero
com ells no estauen desuydats, en=
caraque eren pochs, no solo fortifica=
ren la Vila, pero isqueren en campa=
nya quabra dels Moros, y vehent q.
eran tants en numero, tingueren
algun temor, duptant sils acometri=
an, o, sen tornarian dins la Vila
de Aynsa, y estant ab esta varietat,
y suspencio suplicaren al Sor. los Cal=
gues en tant gran necessitat, lo qual
com may falta als qui deueres confia
en ell, ere eruit de codefendir ab
tan Sta. y justa demanda, y fou esfor=
sant los animos, y valor amostrat los
ho no solo en lo interior sentint, y co=
nexent cada hu dells en si matex nou
brio, y esfors, pero demes auia los no
manifesta ab senyal visible, y exterior,
de vna creu vermella q. veren
tots que baxa del Cel ab grandissi=
ma claredat, y resplandor, y se po a
sobre de vn arbre vert, y ab esta
uor, y tan gran merce com sa diui=
na Magestat los feu, fou tan gran
lo esfors q. acabaren de pendrer los
Christians, y la victoria q. tingue=
ron dela victoria, q. ens mes consul=
ta, ni temor alguns arrenistaren per
als moros als quals desbaratarem,
y venceren, en dotinet. Vican a da
esta

[illegible] Tuesa, y a ençyma de la victoria donaren ordenes el Sor. per ella, y per las demes altres mercès, y fauors quels hauia feter, en particular dela aparició dela creu q. varent del Cel le posas sobre de un arbre, y per ella lo qual fauor, no volgueren restar è oluit, sino en memoria dell intitularen, y anomenaren a Son Garsi Ximenes, aqui es hauia nasçut en Rey) Rey de Sobarbre, fent ala Vila de Ayensa cap de aquest Regne. +

+ [illegible] armas per insignias de son Rey, y Regne, com en lo precedent è sent estan posades

No se acontenta aquest bon Rey, ni sos subdits, de esta victoria, hauet rebuts tantes fauors de Deu Omnipotet per ella, sino q. prosegueint aquella, passaren auant en la conquista, y recuperació dela terra, guaniant moltas Vilas, y castells als Moros entre las quals fone la Vila de Benauarri, que era lo cap de la terra que de present se diu Ribagorsa, que pren lo nom de Riu, siu q. passa per ella dit antiguamet Gorcia, y de present se diu Noguera Ribagorçana; de hont se digue tota aquella terra Ripa Gorcia; q. es tant com si digues Ripa de Gorcia, o terra dela Ribera del Riu Gorcia: y de aqui corromput lo Vocable se digue agres Ribagorsa sent dels dos escaules vna sola diccio, y aquest com vole fins lo temps present.

Per estas conquistas, y altras quen feu apres aquest Rey Don Garsi Ximenes lo intitularen los seus Rey de Sobarbre, y Ribagorsa, de hont an tingut principio, y origen estos dos Regnes, y titols; y las sobreditas armes de las quals y dels titols vsaren sempre aquest Rey, y sos successors fins a estinguerren lo Regne de Aragon, y las armes q. apres dirau are; com ab los seguents gents, è armoria q. [illegible]

[illegible] a altres autors, y esser [illegible]

Armes Pri meres del Regne de Arago.

Armes Primeres del Regne de Arago.

Lo Camper de Azur, en la cert del primer escartell, vna Creu [illegible] de Argent.

Sor [illegible] Arista Rey de Sobarbre, de Ribagorsa, y de Nauarra, y Pamplona [illegible] dian casi tots los authors; fonc primer qui dexa de vser de las Armes dela Creu Vermella sobre del Escartell en camp de Or, delas quals [illegible] vsades los antecessors los Reys de Sobarbre, y Ribagorsa; prenet, y [illegible] de las presents, que son de la creu de Plata ab lo camper blau posada en lo ~~centrar~~ canto superior del escut a la part dreta dell: per cau la en lo principi de son Regne estant en vna batalla peleant quatra Moros, y estent en lo major impetut, y [illegible] della; veu alt en lo cel en [illegible] canto dell (estant molt clar, y en lo temps) vna creu figuea de color de Plata, y molt resplandent com la q. en aquest escut esta posada; y lo mater veren tots los del exercit. Ab esta vision, y fauor del Cel [illegible] tan gran lo animo, y esforsos que tots tingueren, y lo molt que se esforsaren en pelear, que dins pocas oras guanyaren la batalla als Moros alcançant dells vna famosa, y alenyada victoria, ab poca perdua dels Christians, y molta dels Moros. Per esta victoria, y fauor tan alenyada prengue aquest Rey Don Iny. [illegible] las sobre dites armes, deixant per esta causa la primes que [illegible] oras hauian vsades ell, y los [illegible] los Reys de Sobarbre, preferint estas per assi, y per a los defendents los Reys de Arag: dexant aquest Rey (com diuen alguns) no sols las armes, sino lo titol de Rey de Sobarbre, y Ribagorsa, intitulantse Rey de Arago, y Nauarra: y fonc lo primer qui tan gue, y vsa de aquest titol, y Armes: com ho aporten tots los authors que tractan de aquest Rey, y de sas Historias: no obstant q. Garuay cõtradiu a algunas destas cosas, en particular en lo dels titols, y blasons de aquest Rey; pero com en lo de las Armes tots han conformes dela manera q. assi estan posades, y asso es lo principal y lumpto destos llibres, dexa la averiguacio del demes, y de tanta varietat de Historia per als qui volendran saber la certitut della, pus per estes, y per los demes altros dels presents llibres basta la averiguacio de las armes, y dela cosas pertanyets a ellas en lo q. tots conformen ab lo q. assi se ha dit.

En lo q. se respecte ala etimologia, y principi de aquest nõ de Arago; en la explicacio del ~~[illegible]~~ escut de armes de aquest estat, se dira larguament.

Entre los authors q. tractan estas Historias, y principi del titol de Rey de Arago, y qui fonc lo primer Rey qui comensa a vsar dell, ay molta varietat, y contradiccio entre ells, perq. los vns diuen q. lo Rey Don Iny. po. Arista, axi com dexa las armes de Sobarbre, y prengue estas primeras de Arago, diuen q. tambe dexa lo titol de aquest Regne, y prengue lo de aquest de Arago, (com ja esta dit). Altros diuen q. sols dexa las armes, y no lo titol, y q. los [illegible] lo Rey

Don

Don Garcia Jnyguez fone lo primer quis intitula Rey de Arago per hauer casat ab Dona Vrraca, o, Enyega filla unica, y ereua de Fortun Eximeno Vltim Comte de Arago: fets mes sert es lo q. diu Hieronimo Blancas, y altros, q. lo fill destos dos qui fone Don Sanxo Abarca, fou lo primer dels Reys de Sobarbre, y Nauarra quise intitula Rey de Arago, y dexa los titols que fos predecessors los Reys de Sobarbre hauiẽ tingut, intitulantse tant solamẽt Rey de Arago, y Nauarra

En lo q. toca alas armes, y insignias reals de estos Reys, y de fos Regnes lo sert es q. ellas se guanyarẽ, per las occasions, y en las guerras quatro Moros sobredites, y q. las primeras del Regne de Sobarbre las vsaren los primers quatre Reis de aquell Regne des del primer Rey qui fone Don Garsi Ximenes inclusiue, fins al Rey Don Jnygo Arista exclusiue. Y las segonas q. son de la creu tiqueada de Plata en camp blau que son las primeras del Regne de Arago, las comenca a vsar aquest Rey Don Jnygo Arista, y successiuamẽt fos primers successors qui foran Reys immediadamẽt apres dell, fins al Rey Dõ Pedro Primer de aquest nom entre los Reys de Arago, antes de estar unit ab lo Principat de Cathalunya, que mada de Armes; com ab lo seguent escut, y en la explicacio del llarguamẽt se veura.

Algunes dels primers Reys de Arago com foran Don Jnygo Arista, y Don Sanxo Abarca acostumaren de assegir en fos escuts reals de las armes sees lo primer unas aristas, o, flames de foc de Or, en camp Vermell. Vltimo dos Moros, q. fontina forma de Saoates antiques dites abest nom, de color negre en camp de Or: pero com estes armes eren mes empresa, o Geroglific personal de ca-

da hu dells, q. insignias, de natge, y Regnes, nilas hauu retades per altros estats ni tampoc passaren a fos descendents, ni armes de fos Regnes; y assi crosi fa no se aporten en lo re bre, sino las que assi estan se gueres raren en fos fi fos ran armes de estos Regnes de Sobarbre, y Arago.

Armes Segonas del Regne de Arago

Armes Segones del Regne de Arago.

LO Camper de Argent vna [illegible] recossica de Guella ~~de Gue~~ [illegible] en mig de 4. caps de Reys [illegible]ros de Sabba, Focas, o, sintas de [illegible]ent, e de Azur, coronas reals en [illegible]cap de Or.

[illegible] Rey de Arago Don Pedro, [illegible] [illegible] dela vna [illegible] Rey [illegible] Cathalunya, fill major del Rey [illegible] [illegible]ro quart, fone lo primer Rey [illegible] [illegible] de las violentes armes de la [illegible] Vermella en camp de plata, ab [illegible] negres de Reys Moros, [illegible] primeres de [illegible] [illegible]dela creu figuera de Plata en camp [illegible] de esta matacio, [illegible] diuen Gariuay, Beuter, Surita, [illegible]lanques, ab tots los demes altros [illegible] de Hesparrea) q. estan [illegible] quest Rey en la guerra de Guesca [illegible] contra Moros, y tenint la Ciutat [illegible] presada de Sorco, beren tots [illegible] ab lig del exersit, y en lo trasit [illegible] [illegible]rillos dela pelea) vn caua[illegible] [illegible] a cauall, armat de Armes blan[illegible] ab vna Creu Vermella sobre de[illegible] [illegible] foteaue en fauor dels Christ[illegible] [illegible] prendi tima terror, y [illegible] Moros: ab la ajuda, y [illegible] [illegible] al [illegible] [illegible] Christians la Victoria, y quanyare la Ciutat que hauia molt de temps la tenian assitiada, y fone esta Victoria en lo any 1096., y apres de alcançada, nasabeu mes a est [illegible] [illegible] [illegible]

Peronille nieta de aquest Rey, y filla, heretera y heroua del Rey Don Ramiro lo Monjo sor Germana del Don Ramon Berenguer quart de aquest nom Vlt Comte de Barcelona: per la qual heretic, y casament los Reys que succeyrem eres, y tots sos Regnes nos pareixmes de estas armes ni de ninguna dels altres dels Reys de Arago, sino tant solamet de las dels Comtes de Barcelona, ço de present las vsan los Reys de Espanya com a Reys de Arago, y tots los Regnes de esta corona que, on les dits quatre Pals vermells en camp de or, com apropriat, y naturals que son de sos Reys, y sors. com en molts llochs dels presents libres esta largamet dit.

Armes del Regne de Valencia.

Llibre Primer

Armes del Regne de Valencia.

LO Camper de Azur, Dna Ciu
[illegible] Argent, las teulades de Or,
[illegible] de Sabba. Lo peu Faxa
[illegible] de Azur e de Argent.

[illegible] Regne de Valencia esta situat en la mari-
[illegible] Hespanya Siterior, y te son principi de [illegible]
[illegible] los termes altros de Hespanya apres de la oc-
[illegible] que q ies Moros feren della diuidim esta admoits
[illegible] entre les quals fonc aquest de Valencia que
[illegible] terme
[illegible] a la mar mediterrano, y per
[illegible] Reynes de Murcia, de Castella
[illegible] Principat de Catalunya.

[illegible] tat principal, y cap de aquest Reg-
[illegible] a que en ell se lo matex nom d. q. en
[illegible] vipi de sa fundacio se digue Ro-
[illegible] a, y molt apres en temps dels Romans
[illegible] muda en lo de Valencia q ara te, por
[illegible] q. los Romans no volguesen q. nom
[illegible] altra Ciutat, ni terra del mo se
[illegible] q estiga en Italia
[illegible] dits premien lono.

[illegible] armes de aquest regne (encara q.
[illegible] me la opinio de algus authors) son
[illegible] liures per [illegible] preses dels
[illegible] tenyaren) en [illegible] gerle Bere-
[illegible] Beuter en la primera parta de la
[illegible] storia general de Hespanya, por ser
[illegible] q en temps dels Romans vsa aquest
[illegible] Regne de las Aguilas dells, y axi dels de-
[illegible] singuere antes, y apres dels
[illegible] mans, fins en lo temps present que de-
[illegible] y van de las dels Comtes de Barce-
[illegible] lona, por la conquista que de aquest Reg
[illegible] fe lo Rey Don Jayme de Arago por
[illegible] aquest nom; totauia lo matex
[illegible] ter, de altres authors [illegible]
[illegible]

Argent, en camp blau, y en lo
escut bras Onas de blau, y plata
per esser la major part de aquest Reg-
ne terra maritima, y estar la Ciutat
mes principal dell terra del mar de
guer en per esta causa prendre esta ma
nera de armes; las quals no sols lo dit
pere [illegible] desta
manera, pero altros autors diuan lo
matex. Y al algun llibres antichs de
Armoria, y altres memorias, y pintures
antiquissimas se troban ab esta composi-
cio, y forma, en particular en las ca-
cias del Racional que esta en lo pa-
lau Real de la Ciutat de Barcelona
estan ab algus llochs dell Cahol ni ha
molts altres axi del Rey com de sos
regnes) posades de la manera q. en lo pre
sent escut se aportan.

Es aquest regne un dels principals de
la corona de Arago, per la qual, y per
la conquista que dell fen lo Rey Don
Jayme (com ja esta dit) lo tenen, y po-
sehexen los Reys q. de present son
de tota Hesperya, com a verdaders y
legitims successors de aquest gran Rey.
y per esta causa se te de dir aquest Reg
ne, Valencia del Rey Don Jayme por ha
ver [illegible] y
haver fet lo matex sos successors fins lo
temps present, y nos se de dir
cia del Cit, com volen los castellans
q. la anomenen de esta manera por la
conquista [illegible] del Re
Don Jayme, por q. ni ell ni sos
la saberen mantenir, ni conseruar q
los moros la cobraren [illegible]
causa no poder tenir tal nom
[illegible]
ciutat com fen lo Cit tant solament y
sino de ella, y de [illegible]

con er uat, y mantingut en la nou diencia com ho fen lo Rey Don Jayme ya conser-
[illegible]

Lo gouern de aquest Regne tant en lo Espiritual com en lo temporal, es lo matex q. lo del Principat de Catalunya, acceptant que los priuilegis, lleys, o funs, y libertats q. se no son tantas, ni tan absolutas com las dels Cathalans, perq. de Valencia van las causas de apellacio al consell supremo de Aragó y resideix ordinari en Castella en la cort del Rey de Hespanya, lo q. no fan las causas de Cathalunya, ni de Aragó, q. totas estas axi Criminals, com Ciuils, se introducen, y diffinexen en Cathalunya, y Aragó.

Lo gouern temporal se exercita en lo Regne de Valencia dela matexa manera q. en los demes aleros Regnes dela corona de Aragó se es per Virreys, y Consell Real q. resideixen tots en la matexa Ciutat de Valencia. Y al Espiritual se reparteix ara de present en un Arcabisbat, y tres Bisbats, q. tots quatre fins en lo any 1492. foran sufraganeos del Arcabisbat de Tarragona: pero lo Papa Innocencio Duyte en lo dit any vsant de la plenitud de sa suprema potestat, y per lo que a ell li apareguer los exim dela subiecio q. fins alas oras hauian tinguda a Tarragona, erigint en Arcabisbat al Bisbat de Valencia fent la prouincia de per si, y donant li per sufraganeos los Bisbats de Segorb, y Orihuela, q. estan situats dels matexos Regne, y lo de las Illas de Mallorca, y Menorca; desmembrant per esta causa ~~esta~~ en lo Espiritual la Prouincia, y Regne de Valencia dela Metropoli de Tarragona; com ho aportan tots los Historiadors moderns, en particular Don Fra Joan de Madariaga monjo Cartuxo, profes dela casa, y monastri de Porta Coeli q. esta en lo matex Regne de Valencia en un libre q. ha compost del Senado, y de la principe: confirmada que fonc apres esta erecio per lo Papa Alexandro Sexto Valencia de nacio, de la casa de Borja que ara esta en los Sandenis Duchs de Gandia [illegible] q. fonc aquest Pons, fiel de Jesucrist no fenecis Obra, com ho aporta Surita lo Capitol 21. del libre primer, dela Quarta part dels Annals de Ar-

Armes del Regne de Murcia.

Armes del Regne de Murcia.

LO Camper en faxa 1. primer 2. 4. Pals de Guella. ó segon [illegible] 3. Xifres o pas de Ar=[illegible] lo mig dellos de Guella; Al=[illegible] rompen se de esser de [illegible] ns de Sobba.

[illegible] ne [illegible] ns [illegible] de Rey [illegible] ordna [illegible]. Esta axi com Valencia ala ribera del mar me[illegible] ó quel sentera per la ma[illegible] ns ab los Regnes de [illegible] ta, y ab ó matex de Va[illegible] quel fan per totas parts [illegible] ó quisat de poder dels Moros per ó [illegible] Jaume de Arago primer de a[illegible] conquistador apres de [illegible] ó Regne de Valencia [illegible] la conquista que tenia [illegible] Rey de Valencia com face [illegible] que de aquest de Mur[illegible] ó Rey Clemens quart, co[illegible] la cruada perla, sa nencio, y a[illegible] ns de la guerra que per[illegible] de ir. Com entre altres autors [illegible] ó apunt. del autore [illegible] per dits, fins sin [illegible] Don Dis[illegible] ó aui qui apres ó [illegible] Rey Don Jaume pre[illegible] de Regne de [illegible] era una [illegible] ó Bernat ala ere[illegible] [illegible] Castella quat [illegible] Reys Christians ós [illegible] Regnes altemps [illegible] contrant los [illegible] Regnes que ells hauian ase[illegible] y dividits dins Hespanya, y [illegible] ó

ne de Castella en ló de Murcia comesa [illegible] a conquistar, per aquella part, per la qual cosa y hague grans gresos [illegible] gunas guerras entre estos Rens [illegible] successors quel ó eyren ós [illegible] perturbacions ós ons dels [illegible] mater Regne de Murcia, [illegible] Rey Don [illegible] aquest nom, net del conquistador y cansats los dos Reys de estas inquietuts se vinguren a conferir en [illegible] aquest regne ab dos parts, atura [illegible] cada un tells las ~~terras~~ vilas [illegible] tells, y Ciutats de las terras que estaua ala part de ós Regnes, restant ós dos ab titol de Reys de Murcia, com hodiu ló matex surita en ó capitol 6. del libra quint dela matexa primera [illegible] dels, ós [illegible] qual a [illegible] aquest Regne apres dos maneres de [illegible] cuts de armes con [illegible] ló pregent dora, per blarlas [illegible] manera cada una dellas parts de [illegible] quest Regne [illegible] estos Reys, y axi la part de [illegible] ó feu ós pregents armes [illegible] ó escut [illegible] para pertenencia [illegible] perior las armes reals de Arago del [illegible] Vermell en cap de [illegible], y en la inferior polaren tres xifres o, lletres morisca de Blau en campo de Argent y. Quien esser las armas que originen en Regne.

Per la successio de estos Reys de Murcia Castella causada per ó en [illegible] dels Reys Castellans ó pojeuaren [illegible] ara de present ós Reys de Hespanya

Lo escut de Armes que ala part que re[illegible] ta en castella feu aquest Regne, en los escuts de las armes dels Reones.

[illegible] ó

[illegible] ns Reys

[illegible]

lo gouerno, y [illegible] de aquest Regne axi lo Temporal, com lo Espiritual, es com los dels demes Regnes de Castilla, emparticular axi del [illegible] de los Catholics Reis [illegible] aquella na, y per esta [illegible] na per lo consell supremo de Castilla, [illegible] de presidents, corregidor, y Alcaldes, y altres officials al mono de aquel regne. En lo Espiritual es aquest Regne de Murcia Bisbat de perso sufragani lo q. fonc per vost temps del Arcabisbat de Tarragona, [illegible] per successio, y barietat [illegible], y inconstancia de las cosas humanas q. tot no altera fonc transferit, y alenyat per sufragani de Toledo, com de present, y esta subjecte al titol de Bisbat de Cartagena.

Armes del
Regne de Mallorca.

Armes del Regne de Mallorca

Lo Camper soes estar tell primer, [illegible] de Or, 2 pals de Gueula; se[illegible] de Azur vn castell de Ar[illegible] porta, finestres, e massona [illegible]: lo peu faxa Ondea de [illegible], e de Azur.

[illegible] Regne de Mallorca son dos Illas [illegible] del mar mediterraneo, sens la [illegible] Yuissa, ni altres menors quels q[illegible] [illegible], situades totas fronteras del [illegible] de Catalunya, y regne [illegible] Valencia entre migjorn, y Llevant, [illegible] mes alta part del migjorn [illegible] del Llevant.

[illegible] ades poseydes en lo antich de [illegible] diuersos Sors. per los quals [illegible] diuersos noms com fo[illegible] de Gineglias, o, Gymnasias, [illegible] y Ultimament de Mallor[illegible] Mayorca; la causa perq. los po[illegible] los Ultims noms son varias [illegible] q. molts authors donē, pero [illegible] diu Cornelio de Jode, [illegible] en las tablas Geogra[illegible] q. fa dela descripcio del mon, [illegible] per la prophetiua q. de ēs [illegible] molt de llany, y esser en aso, y [illegible] la vna major q. laltra, [illegible] esta causa ala major diguerē [illegible] y ala menor Minorica. [illegible] vocables retenen de present [illegible] lengua-llatina, q. vertida en ca[illegible] los diuen Mallorca, y Menor

[illegible] dins que poseyrē estas Illas (ā[illegible] de Arago) y las erigirē [illegible] los Moros al temps q. [illegible] a Hespanya dels quals [illegible] per conquista lo Rey Don [illegible] Arago Primer de aquest [illegible] de conquistar lo Regne de Valencia.

La ciutat mes principal [illegible] regne, y Illa es la que te lo nom [illegible] de Mallorca q. en lo antic se [illegible] Palma.

Las armes proprias, y antiques de aquest regne son [illegible] castell, sircuyda per totas parts de Mar, en senyal de que es Illa posada en lo mig dell, delas quals, y de part de delas armes Reals de Arago se compon lo escut de las armes de aquest Regne dela manera que en lo present escut estan posades.

La Ciutat de Mallorca fa las matexes armes del Regne, affegint y de mes auant vn Palmer, posat en la sumitat dela torra mes alta del castell, en memoria del prin[illegible] tinque de Palma.

Lo Rey Don Jayme de Arago, per conquista estas Illas, las dona (apres de sa mort) ab titol de Regne al Infant Don Jayme son fill segon, qui fone lo primer Rey de aquest sol Regne de Mallorcas, y en aquest succey Don Sanxo son fill major, lo qual per morir sens fills sucey altro Don [illegible] era son nebot fill del infant Don Ferrando Jerma del dit Don Sanxo. Aquest Don Jayme segon de aquest nom fonc lo Ultim Rey de Mallorques ab dela casa de Arago. [illegible] Reys per algus anys aquest Regne succesiuament [illegible] tre, com assi esta notat, fins que lo Rey Don Pedro de Arago dit lo Ceremonios [illegible] dit Don Jayme Ultim Rey de Mallorques que era bednet del conquistador. Estos Reys de Mallorques descendents

dels de

dels de Arago, y aren delas mateixas armes de aquest Regne posades emseguida lo Rey compositio, y forma per [illegible] com ay estes q son del Regne estan estarellades, ells las feren fraxades, conforme estan posades en los escuts ~~en los escuts~~ reals de tots los Reys, y Princeps que son estats de la casa real dels comtes de Barcelona, y Reys de Arago, pera regir, y gouernar [illegible] Regnes, y terras fora de Hespanya.

Son estas Illas terra de grandissima abendancia, y fertilitat, en particular de Oli, y vi, y los habitants della de son natural son gent valentissima.

Estas dos Illas de Mallorca, y de Menorca son Bisbat de per si, abitol, y nom de Bisba de Mallorcas, en la qual ciutat de aquesta Illa esta la Cathedral, y residencia del Bisbe.

E es subaganeo aquest Bisbat, del Arcobisbat de Valencia, al qual lo agregare quan lo feren, y arre en transitat e ent avans la ciu, y iabero sufraganeos del de Tarragona, y estaua aquest Bisbat de Mallorcas a presentacio dels Bisbes de Barcelona, pemper conuinentes que feran apres los Reys de Arago, abis bisbes de Barcelona dorant los terras, y senyorias en Mallorca, renuciaren los bisbes de Barcelona lo ius patronat de aquest Bisbat en fauor dels Reys ab consentimet, y aprouacio dels Sumos Pontifices.

Posehexen de present aquest regne, y Illas los Reys de Hespanya co aquesta por los Rey de Arago, los quals lo congaiaren, y tornaren apres incorporant, y separablamet del Regne de Arago per las causas, y rahons sonades.

Lo gouern temporal de aquest Regne, y Illa es com los demes dela corona de Arago q es per medi de virreys o [illegible] gent, y del Real [illegible] de Mallorca, [illegible] esta gouernada la Illa, y la de Menorca, lo Gouern Spiritual [illegible] es de la manera correspondita

Armes del
Regne de Menorca.

Armes del Regne de Menorca

Lo cap per le Guella, 4. Pals de Or, sus
[illegible] Banda de Azur.
[illegible] tiuē q. lo Camper d'be de esser
[illegible], y en lloc dels 4. Pals ienen de
[illegible] 4. faxas de Guella ab la banda
[illegible] ar sambe, pero les primeras sō
[illegible] sentes, per estar axi en lo Rarro
[illegible] Barcelona, y en alguns memo=
[illegible] antiques.

[illegible] la Menorca esta situada sō
[illegible] mar mediterraneo, mes
[illegible] de la Illa de Mallorca enues
[illegible], la Ciutat, o, poblacio mes
[illegible] neipal de esta Illa se diu Ciuta=
[illegible] hahōt residex lo Gouernador ex
[illegible] la Justicia temporal en ella, pero
[illegible] causas graues, y de apellacio se
[illegible] al Virrey de Mallorca. Es esta
[illegible] del Bisbat de Mallorca, y en tot
[illegible] a del [illegible] en lo [illegible] tual com
[illegible] temporal.

No troba en ningun author, ni me=
[illegible] memorias antiques que esta Illa fiz el=
[illegible] ay Regne de per si distint
[illegible] de Mallorca, ni de differents Sors,
[illegible] q. sempre fexi antes de la coquista
[illegible] Rey Don Jayme, com depres ensa
[illegible] de estas Illas, iuntament ab
[illegible] las demes [illegible] petites
[illegible] sin al terrador de Bns m
[illegible] Senyors; pero no ossant asso se
[illegible] troban en lo Rational de Barcelo=
[illegible] tras memorias antiques
[illegible] la esta Illa differents de las
[illegible] Mallorca, ab titol de Armes del
[illegible] gne de Menorca, per la q. al cap
[illegible] portar en los presents Llibres de las
[illegible] cera q. assi estan posades, encara q.
[illegible] estas memorias y ha differencia
[illegible] a composicio del escut, com de
sobre esta notat, pero sia de qualse
vol manera la composicio dell, se
deu clarament te origen del escut
del Real de Frances, pues [illegible]
de las suas colors, y metals, y la
banda blaua q. sobre dell sepo sa
deu esser en senyal de la minori=
tat, y [illegible]
[illegible] de [illegible] com [illegible]
en altres escuts com sobre de las In
signias y en ells estan pin[illegible]
posa de obra [illegible] se beuen en los escuts de Vandosma,
y de Borbo que son de sendents de la
casa Real de Franca y fan las mate=
xas armes della, y pera differenci=
arse del escut real posan sobre de
las 3, flors dels Srs banda blaua
uesada per lo escut,

Lo demes de esta Illa axi de sos nom
y antiguitat de Regne, com de la fer=
tilitat della, y qualitat de [illegible]
Ja esta dit en la explicacio del escut
de Mallorca pus en tot es esta Illa se=
blant en aquella, y tambe q. per las
matexas causas, y successions la
posehexen los Reys de Hespanya.
y lo gouern Spiritual dell los rejex, y
exersita lo Bisbe de Mallorqua per me
di de Bn Vicari General q. residex en Me
norca; lo temporal lo exersita Bngo=
uernador expres queya per sa magestat e
Menorca, pero subordinat a Virrey de
Mallorca

Llibre Primer

Armes del
Regne de Sicilia

Llibre Primer

Armes del Regne de Sicilia.

Lo Camper de Or, 4 Pals de [illegible] Flange de Argent, 4 aguiles [illegible] Sable, en quiscun Flange.

El Regne de Sicilia es una Illa molt [illegible] y fertil, situada en lo mater[illegible] Mediterraneo, junt ala Italia en una delas puntas q. fa en ell lo Regne de Napols, ala part del Du[illegible] de Calabria, posada encuers lo [illegible].

Fou primerament esta Illa Tri[illegible] per estar feta ab forma, y fi[illegible] triangular, per tres putas gran[illegible], y estar en cada una delles un [illegible]. Apres li diguer en Sici[illegible] per causa de Sicula que fonc[illegible] en ella. Es estada poseyda de [illegible], y diversos senyors, y nacions [illegible] lo qual cosa ha tingudas diversas [illegible] de armes prenet las sem[illegible] de los senyors. Ultimament la [illegible] Carlos de Anjou Duc de Anjou, [illegible] Regon de Fluys Oltau Rey de Fra[illegible] y Comte q. era de Proensa per [illegible] muller Dona Beatriz.

Obtingue aquest Carlos de Anjou es[illegible] la de Sicilia, y juntament lo Reg[illegible] de Napols per conquista q. de tot [illegible] treuant la a Manfredo Rey de [illegible] los Sicilias, y de aquest Carlos [illegible] conquista, y obtingue logran, y jn[illegible] Rey Don Pedro de Arago, se[illegible] de aquest nom cognomenat dels [illegible] ceos, axi per hauer usat ab [illegible] Constansa filla, y successo[illegible] del dit Manfredo, com per con[illegible] quista q. de esta Illa de Sicilia feu [illegible] treuant la a Carlos, per hauer lo cri[illegible] dat los Sicilians ala coquista della axi per la successio q. per sa muller li tocaue, com tambe forsats delas molts vexacions, y opresions que Carlos de Anjou, y los francesos los feyen.

Obtinguda que aque pere[illegible] y ab aquest titol lo Rey Don Pedro la Illa de Sicilia ab prou guerres, y perturbacions q. li costa, succe[illegible] y li apres en lo Regne, y senyoria della lo Rey Don Faderic son fill terser, y de sa Muller Dona Cons[illegible] tansa. Aquest Don Faderic per las rahons donades en los escuts Reals delas armes de estos Reys, en par[illegible] ticular en los escuts reals del Rey Don Pedro son Pare, y del Rey Don Ferrando Primer, que estan posats en los escuts de armes de tots los Reys de Arago, y Comtes de Barcelona. qui per raho de conquista, ca, amec, o, successio de Regnes mesclaren al[illegible] tres armes en lo escut real de Ara[illegible] go, feu lo present escut de armes ab lo modo, y composicio que assi se apor[illegible] tan, delas quals usa ell, y los, suc[illegible] cessors, qui foran los Reys de Sici[illegible] lia decedents de la casa de Arago. son es lo Rey Don Pedro fill de a[illegible] quest Don Faderic, qui per las guerras q. quantra tot lo mon se[illegible] nian estos nostros Reys de Sicilia corregna jutament ab lo Rey Don Faderic son Pare lo temps q. li res[illegible] te de vida. a est Don Pedro suc[illegible] cey lo Rey Don Maris son fill, y per morir sens fills, li succey en lo Reg[illegible] na Don Faderic son terma segon de aquest nom, y a est succey Do[illegible] na Maria la filla, qui casa ab lo princep Don Maria fill del Rey

Don.

Don Marti de Arago, y per morir los fes fills, succey en lo Regne de Sicilia lo dit Don Marti Rey de Arago, qui bisque mes q: son fill, y Nora, y per esta causa lo creta, y cobra la casa Real de Arago, y l encorpora en ella ab vinele Real, y perpetua, lo qual, se feu apres dela eleccio del Rey Don ferrando de Arago primer de aquest nom, ab en lo escut de sas armes esta Parquament dit, per esta succesio, y vinele lo posehexen de present los Reys de Hespanya, com a successors q. son dels Reys de Arago.

Resteran apres estas armes per proprias del present Regne, y Illa de Sicilia, y dels demes de Italia q. los Reys de Hespanya posehexen en ell per la successio dela casa Real de Arago.

Las Ciutats mes principals de aquest Regne, y Illa, son las de Mesina, y Palerm, en las quals, y ha Gouerna=dors que administra en ellas Iusticia, en lo temporal ab distrita, y Jurisdiccio distincta la una de la altra, per otas subiectes al virrey de Sicilia qui per los Reys de Hespanya te la presidencia suprema en tota la Illa.

Diuidexse lo gouern spiritual della ab tres Arcabisbats que y ha en esta Illa qui son lo de Messina, de Palerm, y de Monrreal, y ab sis bisbats sufraganeos q. son de estos tres Arcabisbats.

Es terra fertilissima, y abundant de tots manteniments, en particular de forments.

Armes del Regnede Serdenya.

Armes del Regne de Serdenya.

Lo Camper en Faxa, lo pri
[illegible] 4. Pals de Guella, lo se
[illegible] de Argent, vna Creu recostea
[illegible] Guella, en mig de 4. caps de
[illegible] moros de Sabba, las tocas de
[illegible]ent, e de Guella, coronas Re-
[illegible] en los caps.

Serdenya es vna Ia, molt gran, y
[illegible] situada en lo matex mar me-
[illegible]rraneo q. frontera ab Hespa-
[illegible], França, Italia, y Barberia: po-
[illegible] en lo mig dell, de canta a per
[illegible] de lleuant ala Italia, y Sicilia,
[illegible] ala Barberia mes q.
[illegible]inguna de las altras parts. Diu
[illegible]nelio de Jade en las suas taulas geo-
[illegible]ias, que esta Ysla prengue lo nõ
[illegible]denya del Rey Sardo que fone
[illegible] Guella, y lo primer quen prengue
[illegible] Rey possant la ab tall, y poli-
[illegible] en ella habitable que antes dell era
[illegible]ta. Pero Pausanidas attribuex tot
[illegible] als Hespanyols, dient que passant
[illegible] orea de esta Ysla ab bon fanor lapi-
[illegible] portauen a romenat Noraco
[illegible] los primers quela descobriren, y
[illegible]en en ella totas las cosas sobre di-
[illegible] q. Cornelio de Jode attribuex a Sar-
[illegible], los quals Hespanyols diu Pausa-
[illegible]ias que fundaren en Serdenya la
[illegible]tat de Nora, posant li aquest nõ
per memoria de son capita Noraco.
y fone lo primer poblador de esta
la. Los Grechs (com diuẽ altros Au-
thors referits per Cornelio de Jode) la
[illegible] Ichnusa.

Diuidexse esta Ysla en dos parts que
la vna dellas es molt mal sana, y per
[illegible] si aguaren antiguament
[illegible], com ho referex S.t Si-
[illegible] Papa en la vida de S. Siciano Pa-
pa, y Martir.

Es estada poseyda esta Ysla de varios,
y diuersos senyors dels quals prengue
sempre las armes, y cadahu destos la
diuidi en moltas parts: y per esta cau-
sa y ha tanta Varietat entre los auc-
thors axi antichs, com moderns a ser-
ca dela diuisio della. Vltimament la
poseyren los Emperadors los quals a-
gres ne feren donacio ala Iglesia, y
per ella la poseyren com a feudetar-
ris los Genoueses, y Pisans ab cens que
paguauen als Summos pontifices, axi
de esta Ysla com dela de Corsega. Estas
dos Ysias obtingueren per esta via, y ab
aquest titol estas nacions, y ro ab lites
ab molta, guerras, y perturbacions que
entre ells tingueren per la possessio de
estas Ysias, prevalent vnas segades la
part dels Genoueses, y altra
sans. Com mes Marquamẽt, [illegible]
tocan a esta Ysla no diu Hieronim Su-
rita en lo capitol. 61. del libre primer
dela primera part dels seus anyals
de Arago, y Jacobo Maynolao Galeazo,
en lo libre que fa dels titols dels Reys de
Hespanya en lo traitat de Serdenya.

Posehexen de pres ent esta Ysla los Reys
de Hespanya per la successio dela casa
Real de Arago, y esta la obtingue per
conquista que deuan fer lleuant la de
Genoueses, y Pisans per esser ells rebel-
les ala Iglesia, y la ocasio fone que
apres de hauer renunciat lo Rey
Don Jayme de Arago segon de aquest
nom, lo dret que tenia en la Ysla,
y Regne de Sicilia, en mans
der del Papa Bonifaci Octaui, y pre-
tent a guerreia en fauor dela Ysla
quantra lo Rey Don Phaderic de Sic-
cilia

tomho a por tra
ttans Cabre
ra en lo llibre
g. cõpõme dela
Vila del Rey Dõ
Pere g. de Hespa-
nya, fill lu Em-
[illegible] dor Carles
quint e lo capi-
tol, 16. de lli-
bre que dict la
posey rã primer
Phoroneu de
Cam, y Sardo
li dona lo nom
acuarẽ la a
prés succeyt
uamẽt Car-
tagineses, Ro-
mans, Godos,
Sarrazens,
Carlos Mag
no, a dona al
Papa, despues
li usurpaẽ los
Pisans, y Gen
ueses, de aus lo
Rey Dõ Jayme
de Arago segõ de
aquest nõ, [illegible]
lla Apostol
del Papa Bon
face Octau [illegible]
cõquista, y [illegible]
en crosra, y [illegible]
ds Regnes de
la corona de
Arago.

cria à forma à sagel y edificacio de esta Illa à anys à, y en vera obra ab la donacio deias, Illas de Serdenya, y Corsega, que fet hauien, feran rebellades à aquest Reyes, y los senyors los Genoveses y Pisans, y negada la obediencia y conquistadores: donant al nostre Rey Don Jaume la investidura de conquista destas Illas ab tots los drets del Rey de Serdenya, y Corsega per ell, y per sos hereus, la qual accepta, y feu per medi del Princep Don Alfonso son fill primogenit que ana alli ab poderos exercit, y dins un Any la conquista, y no esta per ò ser al Arago son Regne unint la ages perpetuament ab la corona de Arago.

Per esta causa, y per esserse feta esta conquista per lo Princep Don Alonso qui era fill major, y successor de Rey de Arago, y Comte de Barcelona, y ab ajuda, y valor dels Cathalans, y Aragonesos se compongue lo Seut de las armes de Aquest Regne ab la forma, composicio q. en lo present seut estan posades, so es q. en la part superior estan las armes reals, y primeras de la corona de Arago, que eran dels Comtes de Barcelona, y en la inferior las quiforan tant solament dels Reys de Arago ans de la Union de aquell Regne ab lo Principat de Cathalunya. Feuse aquest seut ab esta composicio de armes per a distinguir las de aquest Regne, y Illa dels demes altres de la corona de Arago, com en moltas parts dels presents llibres se amostra, y per esta causa restaren ab est forma y ab titol de armes del Regne de Serdenya.

Per estar los Pisans, y Genoveses tant cerques de esta Illa, y enir molt la gordura que de Serdenya ignorant la venir de Arag part escuts dels a

com en la explicaut del escut de corsega se dira

sificonats: ysa nacio, per ser las legades en obrarla, perque naren alguns que los Reys de Arago accessors de aquest Don particular al Rey Don Pedro de los, y al Rey Don Alfonso y en la de Princep son fill, y Alfonso al Rey Don Jaume, que fet y conquiren de la Illa, y al Princep Don Alfonso son fill per raho de esser à mal, ana que ner de mala dos estos Reys y Princep ab gran valor la jueja, ellare jengere y dar debax la jor dominio y senyoria de Arago com de ere en la Illa, y gobernada per Virrey, y altres ministres y Officials menors y los en la Illa, y los Lemes o Castellans Ordinari dela corona de Arago, ants per los Reys qui de present de Aragon y Espanya, y tenen en ella Supremo Domini, y senyoria com a Reys Arag. Sers q. son dels Reys Arago.

Lo gouern Spiritual de esta Illa divides ab tres Arcebisbats que lo de Sasser dit en llati Turritano de Caller que es dita Calaritana de Oristany anomenat en llatin Arbolen: y ab quatre Bisbats que son: Alguer, Bossa, Ampurias, y Iocelo dita en llatin Ilcensis, per molt estrenos jen: tire de estos q. son de estos, y lavor, y terra dels Cathalans de Cathalunya major, y es principal de esta Regne esta de Caller, y es Arcebisbat Primazia, y de esta regia exercitos, y gobernacions per com esta molt ny de amar los estan en Caller q. es Ciut de marina te gran comodita del Port q. en ella es mes sana y no Sa Ser, y per esta esta en Caller lo gouern espiritual Ser lo Spiritual [illegible] jerobara [illegible] Fluis Cabrera llibre, 5. capitol. 16. part.

Armes de L
Regne de Corsega.

Armes del Regne de Còrsega.

LO Camper de Or, bn cap de
ore de Sabba, lo turbant de Ar=
ent, e de Guella, la roba de
r.

Esta Illa de Corsega es mes rica q. no la
Sardenya, y de manco profit, y vtili=
er esser la terra esteril, y per pob=
la esta situada en lo matex mar
Mediterraneo, posada entre la Illa de
Sardenya, y la Italia enues la part q.
tenera ab Genoua, y Sicilia, y ne sem=
e posseyda per los matexos senyors
ue foran de la Illa de Sardenya, y
singut en aço los matexos successors
exquella, conforme ho diuen los
thors allegats en la explicacio del
int de Sardenya.
Pert los Genoueses se deuen desposeits
dela Illa de Sardenya per lo princep
Don Alfonso, fortificaren se molt en la
Corsega, per esta causa, y mes pere=
ia Illa terra de tan poca utili=
y pro, com se ha dit, y los natu=
s della esser gent Barbara, y inu=
de a lora part terra mes mal
ega, la de Sardenya, no feren
cas los Reys de Arago, de la co=
sta della, y per esta causa fes rey=
cha en lo mando, y senyoria del co=
de Genoua lo qual la rejex, y go=
uerna ara de present en nomy gouer=
nador, y diuen lo mudan de tres
a tres mesos, tanta es la dobresa, y in=
ies poca lealtat dels Genoiesos,
que entre ells, los bns no fian dels al=
tres, y per esta causa no l dexen estar al
Gouernador de Corsega bn any enter
ab lo Gouerne dela Illa, per temor
que no altera ab lo mando, y senyo=
ria della, lo q. no fa ninguna a lora
mio del mon encara q. sia barbara
y Infel perq. totas (per lo mano) axi Reys
com Republiques adomane los carrechs
per temps debr ent.
Las armes de esta Illa son las que
estan posades en lo present escut
q. son del cap de Iure negre en cap
de Or, q. lo Origen delles deu esser
del temps q. la Illa era dels Moros
o dels qui de tos la conquistaren, pero
com los Genoueses son gent q. ames
de las guerras sobredites q. tenen,
miren mes en lo q. es interes, y ga=
nancia, q. en lo q. toca ala honrra, y
bona fama, no an distingut may cuyda=
do de mudar las armes a esta Illa lo
feren los Reys de Arago axi de Sar=
denya. Y encara q. estos nostros Reys no
ajan poseyda esta Illa per las causas re=
ferides, ab tot per la inuestidura q.
lo Papa Bonifaci Octau ne feu
al Rey Don Jayme de Arago, y per de
aquest nom, an volgut sempre los suc=
cessors retenirne lo titol, y portarlo sem=
pre entre los altres de sos Regnes, com
mes en particular hodie lo sobre dit
Jacobo Raymoldo en lo tractat dels
Regnes de Sardenya, y Corsega allegat
en confirmacio de tot los altres q. de
tot, e feu los quals deu estan en la
Bibliotheca Vaticana de Roma y dastos
~~quals~~ deuen conformar ab los que es=
tan en lo arxiu Real de Barcelona
que tractan de las sobredites dona=
cions, y Inuestiduras.
No obstant tot lo sobredit, no faltan Au=
thors referits per surita en algus llochs dels
seus Annals que los reys de Arago ames de
la Inuestidura y donacio q. de esta Illa
gueren (com se ha dit) tinguerent posseyt de
molt part della en particular en temps del
Rey Don Martì, al qual prestaren obedi=
encia,

Del Rey de Arag. q se llamaba de Napols

enseria, y vassallage à major part dels pobles de la Illa de Corsega, per com aquest rey no dexa fills, q los successors, en particular lo Rey Don Alfonso quart de Arag. occupat en la conquista de Napols tingueren mesclat, lado, y obdiencia de la Illa de Corsega, y per estar gran part, y per las desobre referidas possessions de Genoueses en la Illa los Genoueses.

Comes aixi en lo mes de Sardenya lo dia de Corsega, tres dels Arcabisbats q de present à Illa de Sardenya se, tenen per sufraganeos los sequents Bisbats, los lo Arcabisbat de Sa er xit en Sabi Turritanus se de Pisa per sufraganeos los Bisbats de Bosa, y Ampurias, y en lo antic tenia demes avat los de Illan, Castro, Tarreda, Sorra, Plovadre, y Bisarchensis. Lo Arcabisbat Arborense q, nos en dit en Bugar de Oristany, se ant, mes are de present per sufraganeos lo Bisbat de Ales, y en lo antic tenia los de Santa Iusta, y Torralba; lo Arcabisbat de Calaratine que en Calgar, o Caller, tenia per sufraganeos los Bisbats de Dolia, Sulci, Suelli, Yarxelli, Civitatensis, y del Alguer lo qual ant, se amet si es restat per sufraganeo

Aquesta es la Division del Reyna, y Estat Sirrual dita Illa de Sardenya, tant lo q dessus se, com lo en lo antic temps, y lo de la present Illa de Corsega se dividia antiguament en Bisbats sufraganeos q eran de los Arcabisbats, soes los Bisbats de Aleriense, Nacense, y Sagonense eran subdits del Arcabisbat de Pisa, y los Ilaraensis, Netense, y Ampoganense, lo eran de Genoua, com los aporta Surita en lo capitol 61 del llibre quinte de la primera part dels seus Annals de Arago.

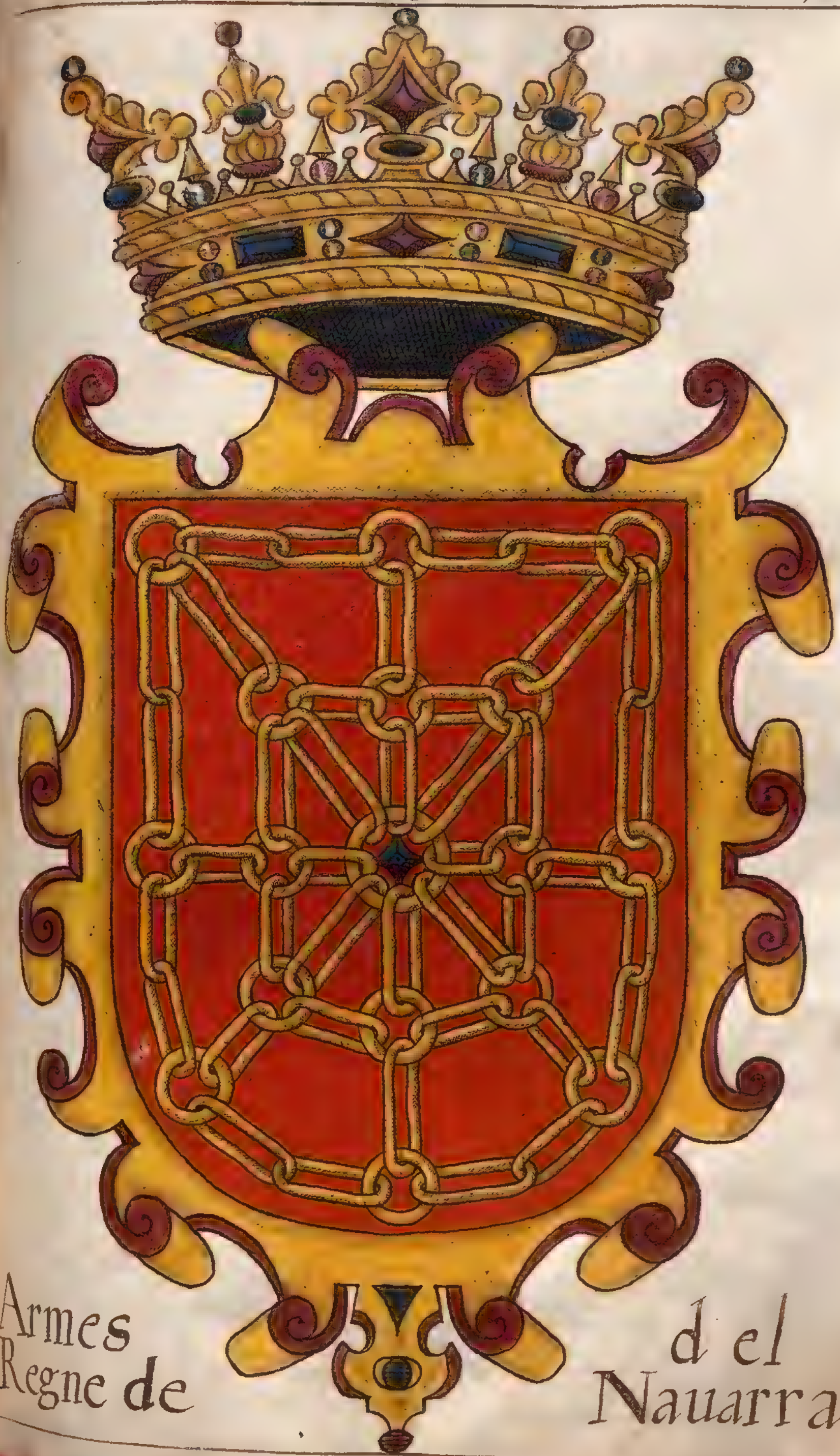

Armes del
Regne de Nauarra.

Armes del Regne de Nauarra.

Lo Camper de Guella, vn Leyoncele, y Cadenes de Or.

Nauarra, es hu dels primers, y mes ãtichs regnes de Hespanya, qui apres de la perdua della al temps q. los Christians la comensaren a recuperar, y conquistaren el Regne. Esta situat dins la Hespanya Siterior dita en vna manera sarraceniçada, entre la Tramontana, mes lo mitjdia apart en los confins de Hespanya enuers de Tramontana, y fronta per esta part ab los monts Pirenis q. diuideixen Hespanya de França, qual ;on del mater Regne de Nauarra tot lo q. dells esta en son entrebell. Sirueixen los per totas parts los Regnes de Arago, de França, Castella Vella, y Guipuscoa. La Ciutat mes principal, y cap de aquest Regne es Pamplona en la qual de Ordinari residian los Reys de Nauarra, quat manauan de ella a solas, y tenian en esta Ciutat la cort de aquest Regne, y de present y residexen los Virreys, que per los Reys de Hespanya lo rejexen, y gouernan.

El primer Rey de aquest Regne fonc Don Garsi Ximenez, encara que com los altres authors diuen era ab titol de Rey de Sobarbre, com en la explicacio del escut de armes de aquest Regne, y del de Arago esta dit, pero Garibay ab altres q. el Allega, y Manuel Correa de Montenegro ab vnas successions q. fa de tots los Reys, Regnes, y senyorios de Hespanya diuen q. aquest Don Garsi Ximenez se titula Rey de Nauarra, y ell prenen lo origen per los demes altres, Sia de qualseuol manera, lo sert es que lo dit Don Garsi Ximenez (sia ab qual seuol titol) fonc lo primer Rey de aquest Regne.

Aquest Don Garsi Ximenez axi el, com los successors los Reys de Nauarra vsaren de las armes de Sobarbre, y de las primeras de Arago, fins al Rey Don ~~Garsi~~ Sanxo de Nauarra solo, vayte de aquest nom dit lo gros, qual anant ala Guerra de Vbeda, y trobantse en ella en lo transit de la pelea ab los sues Nauarros rompe vnas cadenas ab que Miramamolin Rey Moro q. feyt la Guerra als Christians tenia sirouyda la major forsa de son exersit ahont estaua sa persona, y Tenda, que fonc vna de las cosas que ajudaren als Christians a guanyar la Vitoria, y per esta ajuda en ajenyala la dexa aquest Rey Don Sanxo las armes de sos predecessors los Reys de Nauarra, y vsa de las de las cadenas de Or, en camp Vermell ab lo modo, y forma q. en lo present escut estan posades, que es de la manera que en lo exersit del Rey Moro estaueu posades, estas armes restaren per ell, y per los successors, y per lo mater Regne de Nauarra.

Ha tingut aquest Regne apres de la recuperacio de Hespanya gran variet at en la sucessio dels Reys, y aqreseio de Regnes, perque encara que tots los Reys que foren de Nauarra esquieren sempre origen del primer Rey Don Garsi Ximenez, pero com estos Reys continuaren la conquista en las terras de Moros, ensiri las repartint apres de guanyades entre los fills, y de enderets; y per estas ocasions aquest regne algunas vegades no fonc de per si, altras origue vnit

ab lo de Arago, altras ho estigue ab ell lo de Castella, y altras lo Rey de Nauarra era senyor de tots los sobre dits, com es cosa serta, y publica en tots los Historiadors de Hespanya q. per esser tan sert y tant serts se deuen de allegar.

Ab estas succeysions, y variedades estigue aquest Regne fins ala Reyna dona Blanca, filla unica, y eretera de Don Carlos terser de aquest nom Rey de Nauarra sola, la qual en primeras nupcias casa ab lo Princep don Marti de Arago fill unic del Rey Don Marti, de qual matrimoni no restaren fills, y apres casa ella ab lo Infant don Joan qui vingue a esser Rey de Arago y fonc lo segon de aquest nom, co fingorma q. era del Princep Don Marti, y de aquest li resta una filla dita dona Eleonor qui li succey en lo Regne de Nauarra, y casa ab Don Gaston Comte de Fox, dels quals fonc Neta, y succeysora en lo Regne dona Caterina qui casa ab Don Joan de la Brit, y tenint guerres apres lo Rey de Arago Don Ferrando segon de aquest nom dit lo Catholic y Luys dotze Rey de Franca per las cosas de Napols aquest Don Joan de la Brit Rey de Nauarra afauori, y fonc dela part del Rey de Franca, per la qual cosa li entra lo nostre Rey Catolic ab poderos exercite per lo Regne de Nauarra, y aquell li anatte conquistat, y guanyant, sino q. lo Sumo Pontifice si posa de permi, en auenirlos, y ella fonc tal q. lo Rey Catholic se altra ab tota la Nauarra q. esta ala part de Arago en la qual se enclou la Ciutat de Pamplona la qual resta pera ell, y sos successors axi q. la conquista q. de esta part del Regne hauia feta, com tabe per las pretencions antiques q. los Reys de Arago tenian en lo Regne de Nauarra, y la altra part del Regne ab lo Comtat de Fox restas

per la succesio q. tenia dels

q. lo sio sero

succesio dels

al Don Joan dela Brit, y ella dona Caterina ya es de condents de guals son ara de present los Reys Franca dela casa de Vandosma quant Dona Joana Neta destos Reys y succesora del de Nauarra casa al Don de Borbo, Duc de Vandosma de ont fill Enrric dait de Bondoma y Rey de Nauarra, y comte de Fox, y fonc ellegit en Rey de Franca, y fonc lo quart de aquest nom de Enrric en Regne de Franca, y de aquest, y de la gona Muller Maria de Medicis, es Luis tretze qui degresent es Rey de Franca: y per estas guerras, y succesions Reys de Hespanya, y Franca son los Reys de Nauarra soes los de Franca per la succesio de Dona Caterina y de Don Joan de la Brit, y es per succesio del Rey Don Marti de Arago segon de aquest nom dit lo Catholic, y tots per aquest regnen armes de las cadenas de Grenoble mes per las causas y ocasions ja dites. Pero no ovstat q. lo Rey Catholic tinga y posseyx Regne per las causas assi referides, q. ans mes sora dels Reys, y Regnes de Arago, ab tot aquest Regne quatra tot dret y assi ra ab la corona de Castella: co ho dia Sarita en los seus Annals en lo cap. 92. del libre. 10. y ne mes author lo Bulla no sols escriyar pero a altres se veu manifestamet, axi per lo q. a l'exporta de due los demes, y casi tot los autors de las historias Hespanya, y com atex Sarita en aquest y altres de sas obres lo manifest agraui q. lo Rey Catholic tenia als Regnes de esta corona de Castella aquas axia veritat exporta aquest ecclesiastic de Nauarra en aquest lloc, y no es los ... de Hespanya y la corona de Castella.

La Ciutat mes principal de aquest Regne esta es la de Pamplona es aquel regidor y cap temporal del, y esta es de ella lo Bisbat de Bisbat sufraganeo q. fonc en lo mitic de Bisbat de Tarragona, y ara de present del de Burgos.

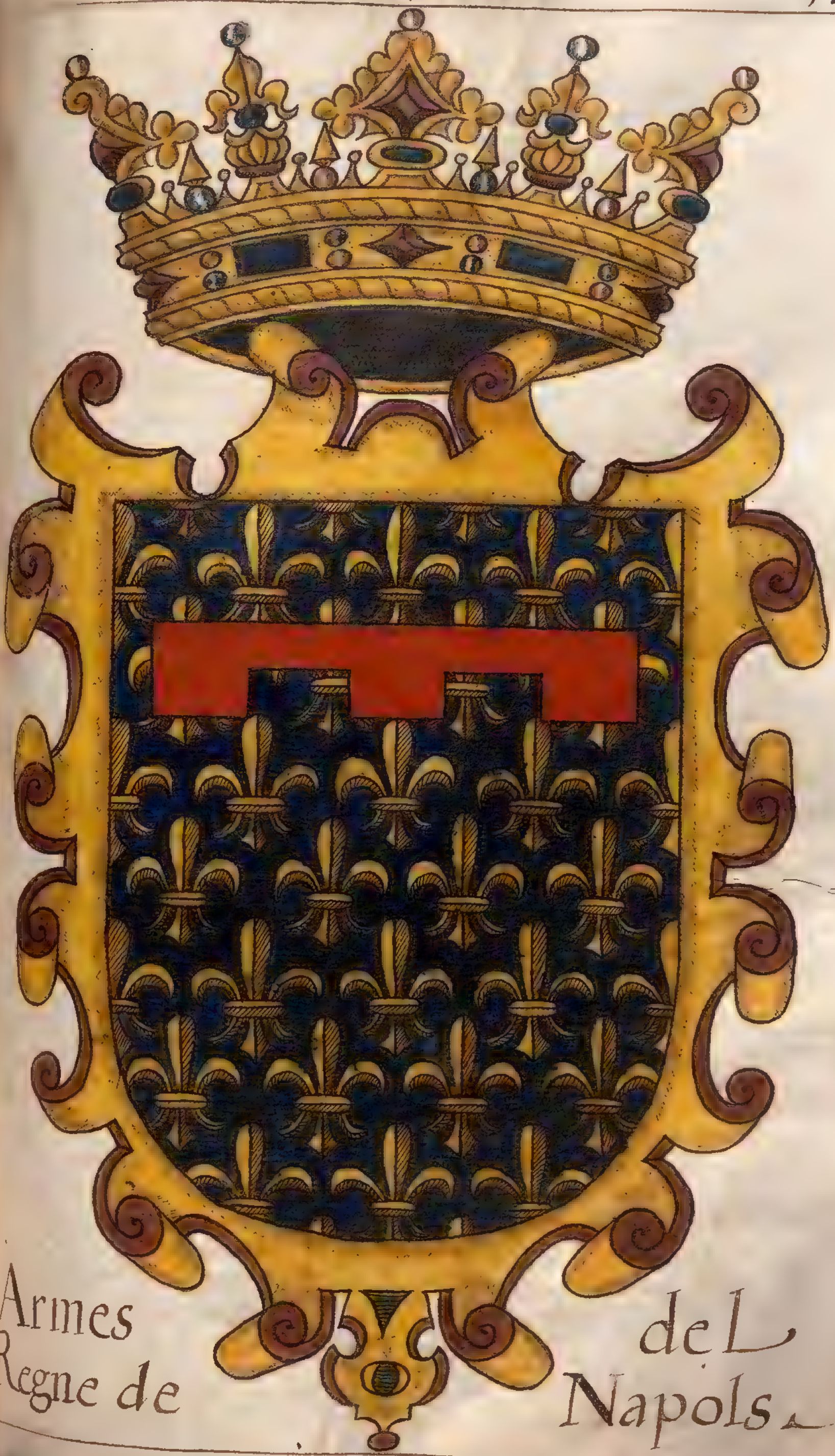

Armes de L
Regne de Napols.

Armes del Regne de Napols.

LO Camper de Azur, semat de flors de lis de Or; sus tot bon en de 3. partes de guella.

El Regne de Napols es la mes rica, regalada, y principal terra de tota la Italia, per esser la major, y millor de ella, ha q. en lo ou ensi a sols mes prouincias, y en cada vna delles mes Ciutats, Vilas, y llochs que ninguna de las altras terras, ni estats de tota Italia. Per esta en sols lo Regne de Napols com dien los authors q. tracten de las cosas de aquest regne en particular, Joan Botero, en sas relacions Toscanas, y Jacobo Mayerne Saluerato en lo llibre q. fa dels titols del Rey Phelip de Austria fill del Emperador Carlos Quint, y los demes Historiadors de Espanya, y Italia diuen q. en aquest Regne ha 2700. Pobles entre mayors, y menors, y 1400. Aldeas que estan estamades per lo Regne, ens las masias, y ranchos q. son molt sissimas: las quals pobles, aldeas, y terras en lo spiritual se reparteixen ab 20. Arcabisbats, y 127. Bisbats: y en lo temporal a mes de las Terras i Senyorias Reals, q. son inmediats da la Corona Real q es la major part del Regne se reparteix ab 23. titols de Prinses, 24. de Duchs, 25. de Marquesos, 90. de Comtes, y serca de 800. de Barons, que tots son poseits de present per Senyors, y Cauallers distincts los vns dels altres ab titols particulars de sas casas, y familias, tots molt richs, y de azienda, y entrada molt gran.

La Riquesa, y abundancia de aquest Regne correspon ala grandesa dell, y es tanta q. es hu dels mes richs q. los Reis de Espanya tenen, y posehexen de present, y dels qui mes profit, y azienda tracte, conforme diuen los sobre citats authors, a mes del q. per relacions se sab q. passan de dos milions cada any sols lo q. bal ala corona Real: sens lo que los ministres, com son los Virreys, y altres carrechs menors se aprofiten de los salaris, y altres emolument quels pagua la matexa terra.

Esta situat aquest Regne en la Italia al cap della en vers lo mitjorn: repartexse tot ell ab diuersas Prouincias totes Riccas, y abundants de tots manteniments, y las demes son maritimas que ajuda molt ala riquesa, comoditat, y regalo dela terra; com son la Calabria, Puilla, Principat citerior, y vlterior, Otranto, Basilicata, terra de Lauor, Abruso y altras.

La Ciutat mes principal, y cap de aquest regne (que era la cort dels Reys de Napols, y estan ara de present los Virreys) es la q. te lo matex nom del Regne, la qual axi ella, com lo Regne an tingut en lo antic diuersos noms, per esser estada poseyda de moltas, y varias nacions; perq. com la terra es tan rica, y abundant, y per conseguet tan regalada, es estada empre cobdiciada de totas las nacions que de ella an tingueda noticia, y per esta causa ha tingut molts, y varios Senyors de diferents nacions, y cases, q. en diuersos temps la senyorejaren, y poseyran; com foran los Gots dels quals la conquistare los Romans, y a estos ne traguerren los Grechs, y apres destos la poseyren los Moros, tots per via de Armes, y conquista, y de esta matexa manera la obtingueren apres los Normandos q. la Reuare als Moros, per inuest-

inuestidura, y donacio que lo Papa Innocecio segon ne feu a Roger Comte de Sicilia, ab titol de Rey de Napols, y fonc lo primer de esta familia dels Normandos q obtingue aquest Regne, ab subjeccio, y censs quen paguas ala Iglesia: y de esta familia yague sinc Reys en Napols.

Als Normandos succeyren los Sueuos dels quals yague quatre Reys, lo primer fonc lo Emperador Enrric, fill de aquest nom; per inuestidura que lo papa Celestino tersser lin feu, pera que lo lleuas (com de fet ho feu) a Tancredo, y a Roger segon, son fill, qui foran los ultims Reys de Napols de la familia dels Normandos. ya estos Sueuos succeyren los dela casa, y familia de Anjou, dits en altra manera Andegauenses, lo primer dels quals foc Carles de Anjou Duc de Anjou fill de Luis octau Rey de Fransa, qui casa ab Dona Beatriz Comtesa de Proensa. En aquest Carlos de Anjou Dona lo Papa Clement quart la Inuestidura, y conquista de aquest Regne de Napols pera q. lo lleuas a Manfredo q. fonc lo ultimo dela casa de Sueuia q. fonc Rey de Napols.

Per estas variacions, y conquistas restare Carlos, y sos descendents Reys de Napols, y fonc esta la familia que per mes discurs de temps domina, y senyorega a quest Regne dela qual yague mes successors en ell q. de ninguna delas sobredites per que foran set los Reys de esta casa, dels quals succeyren apres en lo Regne de Vngria, com auat sedira.

Estas mutacions de senyors q. foran de tan distinctas familias, y linatges fonc causa que aquest Regne may ha tingudes armes proprias suas, sino q. ha usat sempre de las de sos Reys y Sors. q tots las feyen differents los uns dels altres, conforme las aporte Henrrico Baso en lo llibre q. fa delas effigies dels Reys de Napols, pero com los dela familia Andegauense, o de Anjou fonc la qui per mes llarch, y continuat temps y quest Regne als quals succeyren en una manera per via de herencia, y fio los nostros Reys de Arago, en les casas dels quals yague de altra part tiu per algus casamets que entre ells feren, y per la successio destas lo portxen de present los Reys de Hespanya esta causa son restades las armes de Carlos de Anjou, y de son linatge pro mes proprias de aquest Regne que son las que esta posades en lo present escut las quals inuenta lo dit Rey Carlos ponentlo del escut real de vara per ginarse dell per esser aquest Carlos (lo ha dit) fill segon de Luis octau Rey de Fransa.

Componse aquest escut, delas flors de or en camp blau, q. son las armes reals de Fransa per la raho sobredita, affegimes auat bn sambeu, o, son bermellas tres puntas, axi per differenciarlo de escut real de Fransa, com tambe per significar lo ducat de Anjou q. fonc primer titol q. aquest Carlos tingue dell. Volgue prendrer lo nom patronimic de casa, y familia, y aquesta forma ordo de escut per armes dessa.

Posehex la casa Real de Arago aquest regne de Napols per dria, y dret de successio, y per conquista, y cada dret de estos te per dos dias: la primera es per lo dopeso, y tracto que Dona Joana Reyna de Napols, la quinta aquest nom Reyna de Napols, la quinta sora, y descendent q. era del sore de Anjou per esser neta de son desnet de aquest regne a Don Alfonso quart aquest nom Rey de Arago tiu del rando primer, oncle q. fonc del Rey lic, dela qual donacio pendent sen esta Dona Joana crida per lo matrimoni te dela successio del Regne de Napols nato, lo q. entes per lo nostro Rey Don Jo so ana alli ab poderos exercit, y prenne que la primera adoseio aue de

na Dona Cana era la valida por
fill ell donada era la pera remodar
ne al aquest nivel en lo Reg.
s. y per ell y per la sua obstinacie
ne lo de aquest Reyme explicitem
ne a Ferrando q. la era nata Napols
que er preso o guarda ala dona Joa
na, desta manera y als estos dos nins res
pectiu pere lor y sur. de aquest Regne
estan lo Rey tria a vida. y apres de aquest
ser lo Dona a Don Ferrando fill nata
tu, y esta e Dona de las vias, y tirs per
aquel als Reis de Arago obtenen lo Reg
ne de Napols
Altra es que reinquerres lo Rey de pra
ne Don Ferrando segon de aquest nom fit
Catholic, nebot q. era del sobre dit Don
Alfonso quart. als Ruys dotze de aquest
nom Rey de Franca per las ojas de
ma, per lo matex Regne de Napols
reinant Carles immediat anterior por
aquest Luis q. fonc ayrau de aquest nom
Reyme de Franca, nauia heuat lo Reg
ne de Napols al Rey Don Federic qui fonc
lo sobre dit Don Alfonso; tingue per esta
lo Rey Catholic grans querres y com
bats als de Franca las quals se rema
ren eng los dos Reys se partiren lo Reg
ne de Napols pel eint de esta manera per
lo temps: de la qual partiro, y pocesi
on estant obrent lo Rey Catholic, axi
com parexer si que la partiro no estaua de
bida en fauor sua, com tambe q. deye clara
ment que no podia durar aquest conseny
mento de gouern en lo regne de Napols
sino estar mar ve dos Reys en lo Reg
ne cruzauen dos poderos exercit, y co
sa de nou altra vegada aquest Reg
ne heuat lo no fos al sobre dit Rey de
Franca ans dotze, pero en cara al Don
Federic, y son fill Don Ferrado, que fonc
ext solamet apres Duc de Calabria y se
intitulaue las otras Reys de Napols) pre
tenent lo Rey Catholic (que ames de esta
sorte ja li pertanya ell aquest Regne

per la primera adopcio, y filiaco que la Reyna Dona Joana fea al Rey Don Alfonso lo Ancie, per ser ell fill del Rey Don Joan segon de Arago germa de dit Don Alfonso lo sucessor, y ereu lo fonc de Dona Joana en lo Regne de Napols; Alegant q. Don Alfonso lo Ancie no podia dixar a Don Ferrant lo fonc fill bastard y Rey de Napols hauentlo ell mes eretat per dia de coquista ans al feu ab ajuda, y patrimoni desa Corona de Arago mes q. per la adopcio de Dona Joana, y axi per la preterico de esta fuccesio y mes per la coquista a las vias ell ne hauia feta, resta lo nostre Rey Catholic sor. ab lo lut, y pacific de aquest regne de Napols incorporant lo perpetuamet ab la corona de Arago, ab acte, y jurament solemne que de tot a lo feu soma Rey sor. que era de tots estos Regnes: y per esta fuccesio lo pole hexen de pretent los Reis de Espanya.

Per totas las sobreditas fuccesions, y a mostrar los Napolitans (mes desta simpatia q. ells tenen ab los Frances) q. la casa de Arago pol ey aquest regne per la fuccesio desta casa de Arago, mes q. per coquista, an bat per esta rau a pertanyes de aquest Regne las que foran de aquesta familia, y finalye ab ciri de homes del Regne de Valencia, q. son las q. en lo present estat estan pojades: y per la fuccessio desta casa real de Napols pretengueren tambe los Reys de Arago succeyr als Regnes de Jherusalem, y Xipre y altros com en las explicacions dels seguents escrits mes particular ment se dira.

Armes del
Regne de Hierusalē.

[A]rmes del Regne de Hierusalē.

[N]O [illegible] potencia de [illegible] del matex.

[illegible] de Hierusalem aqui la es= [illegible] los Sants [illegible] no sols ab aquest nom, pero [illegible] de Judea, de Israel, terra de Promissio, Sancta, y de Palestina es tanta, y tan gran la antiguitat, grandesa, y excelencias, y las demes [illegible] quias, y [illegible] estas tan laudadas, axi per dia dell la Sagrada escriptura infallible, com per lo demes que [illegible] altres expositors an escrit que [illegible] escular en aquest [illegible] dell, no deja antiguitat, [illegible] es tan [illegible] per [illegible] ar perso [illegible] aquest Rey= [illegible] Ciutat ha escrit ara en nostre Cristiano Adricomico Delpho, graue en un libre que fa intitulat Urbis Hierosolime, & suburbano= [illegible] breuis descriptio. Ahot, su [illegible] ment aporta tot lo q. a esta de la Ciutat, y Regne se pot dir: y perso [illegible] llech tan clament se donara [illegible] del escut de armes que ara de pra [illegible] aquest Regne, y en lo dita creus de Or en camp de Plata, [illegible] firme en lo present escut esta po= [illegible] y cam, y per quina occasio se in= [illegible] desta manera, y qui fone lo au= [illegible] telles: y per quina causa lo titol [illegible] Hierusalem per tany de [illegible] Reys de Hespanya.

[illegible] que toca ala inuencio, y inuentor de [illegible] escut de armes y lo primer qui [illegible] ab titol de armes dels Reys [illegible] de [illegible] bien, [illegible] Bullo: [illegible] de [illegible] races de nacio, lo qual apres de hauer fita la conquista de aquest Regne, com clarament ho aporten tots los Historiadors Francesos, y molts altros, en particular lo author dela Cronica mundi que diu se feu apeticio y instancia del Papa Urbano segon, inuenta esta manera de armes, prenent insignia de Creus en memoria dela de Christo nostro Redemp [illegible] [illegible] meri de esta ē la S.ta Ciutat de Hierusalem (dela qual prengue aquest Rey el titol) patir mort, y passio per redempcio del genero huma: y per reuerencia y Memoria de la S.ta Creu feu Gudofre de Bullon las de son escut de Or, y lo camper de les de plata: no obstant y es gratia las reglas de Armoria fer en los escuts de armes la diuisa, y camper, tots de metall, o tots de color, tes posar color sobre color, o metall sobre metall com ho esta aquest, pero per reuerencia de la S.ta Creu no bolgue aquest Prince en lo escut fer de estas reglas, [illegible] o. [illegible] a Rey, o era, y enuenerac io de la Creu bolgue usar dela llijeneria q. los Reys tenen en [illegible] armes + y axi feu las Creus de son escut del mes noble metall q. es lo Or, y donarli per camper, o, reclina ori lo segon apres de aquest q. es la Plata: delas quals armes usa ell y los successors per aquest Regne; com per la matexa causa, y titol lo usan ara de present los Reys de Hespanya.

Pero ho Rey Godofre de Bullon [illegible] aquest Regne de Hierusalem, per alguns anys ab prou perturbacio y inquietats dels Turchs, en particular del Solda de Egipta, que per estar tant be, los tenia sempre primits ab guerres

+ ens estrañe que es a gua dar estas reglas

ruerras q. de continuo los feyen las quals
ala fi pararē (merexent axi nostros pecats)
enq. los turchs se apoderarē de aquest Reg-
ne, de la S.ta Ciutat de Hierusalem, apel-
lirne del poder dels Christians, sino tran-
dadans que resideix en la Ciutat, y en
algunas altres llochs de la terra S.ta com
ac. ne ent y estan en veneracio, y con-
seruacio dels llochs S.ts y de devocio en los
[illegible] los misteris de
nostra redempcio

Per dos vias, y diferencias pretengueren
los Reys de Arago la successio en los Reg-
nes de Hierusalem, y de Xipre: la primera
[illegible], y al Rey Gaudere de Bellan + succeeix
(alegs de algans anys, y altres de algunes
generacios) la Reyna Dona Maria, com
ho diuen tots los authors q. tratan de a-
quest Regne, en particular Hieronim Su-
rita, en lo capitol. 54 del libre 1er en
dala primera part dels Annals de Ara-
go, [illegible] los demes authors allegats
se poden beurer estas successios y dere-
dencias.

Esta Dona Maria fonetable Reyna de
Xipra (com en la explicacio del seguent
escut se dira) casa esta Reyna ab Joan Lo-
ta de Berna del qual ague una sola filla
anomenada Sola, o Visla, que succeyx a
mare en los Regnes de Hierusalem, y Xipre
que casa apres ab lo Emperador Federic se-
gon de aquest nom Rey q. era de Napols,
y Sicilia al qual succeeixen tots los Regnes,
y de la muller lo Rey Joan nasc pare de
Dona Constanza q. tenyia a Federic una
fora en estos Regnes ‡ y era la ab lo Rey Don Pe-
dro de Arago segon de aquest nom dit Lis
Grancelos, y per esta successio de Dona Con-
stanza pretengueren los Reys de Arago lo
Tirol de aquest Regne.

Per la altra via, o successio que los nostres Reys
de Arago pretengueren aquest Regne, y titol es
per la q. tenen ala casa de Brienne q. foran
Reys de Napols y dels demes Regnes q. lo Em-
perador Federic fill de Dona Constanza tenia

+ Que en lo
ma Balzu-
uino.

* Fernando a
Samara Lintea

o
[illegible]

‡ de Napols y
Sicilia y no
[illegible]
de [illegible] au
noobstan gila
Reyna dona
Maria viuia:
y sa filla Dona
Constanza

la qual le [illegible] de manar de
Clement [illegible] a [illegible]
Sicilia [illegible] los altres Regnes de la
[illegible] Roma, [illegible] ell a [illegible] de [illegible]
exprimacio, e nadie [illegible]
ra adir, y per est [illegible] reste Carles Rey, [illegible] de [illegible]
y los successors fins ara Reyna [illegible]
de Napols [illegible] la qual [illegible]
ta fua qui a [illegible] en [illegible]
Don [illegible] de [illegible] dit, y per es [illegible] pretenen los Rei
o [illegible] Roma [illegible] los [illegible] de
no on de [illegible] Espanya [illegible]
de [illegible] Hierusalem,

Armes del
Regne de Xipre

Llibre Primer.

Armes del Regne dels Gerbes

LO Camper ab las armes, se posaran
[illegible] eran binguda amanoticia; si ja
no en las q. estan posades en lo q.t de
las armes del Regne dels Algarbes com
en las exstacions de estos escuts y del
dels Algarbs se dira. +Gerbes, o.

El Regne dels +Algarbes (com diu Ra=
mon Montaner en la Su Chronica, y Hie=
ronim Surita en lo capitol. 4. del lib=
re. 14. de la 3.a part dels Annals de
[illegible], y en altras parts de Sas obras)
es una Illa, la mes principal, y major
de totas las demes altres que estan en
la Ma de Berberia, y esta molt serca
del Regne de Turiz posada en lo mar
Mediterraneo. Per la part de migjorn
[illegible] ab lo dit Regne de Turiz, y te=
[illegible] Illa de Malta a la part de la Tramon=
tana, y Ponent. Es Illa molt rica per lo
gran comers q. en ella, y ha de Egipta, y
altras las demes terras de aquelles par=
[illegible] de Levant. Fone conquistada
esta Illa per los Cathalans tenint per
capita a Roger de Luria Almirant
del Rey Don Pedro de Arago cognome
nat dels Fraccesos; en nom, y poder del
qual la conquistaren apres de la con=
[illegible] de Sicilia. Dona a apres al Rey
Don Pedro a Roger de Luria, lo qual
lo tengos q. bilgue la mantingue, y con=
serua en sa hobediencia, posant y en
ella molts presidis de Cathalans en
deffensa de la terra. Mort Roger de
Luria lo Fill, y Net tingueren algu=
nes differencias, y difficultats en la
conseruacio de esta Illa per las quals
se bolgueren del fauor, y amparo del
Rey Don Federic de Sicilia primer de
aquest nom, Fill del sobredit Don Pe=
dro Rey de Arago, y de los successors
[illegible] de Sicilia. Estos siguer en=
cara si fer a dela, y faltanelos dig ren=
dents de Roger de Luria, los Reys de Si=
cilia la aplicaren a sa corona, si be se=
pre la poseyran ab grans guerres, y rebel=
lions q. los naturals de la matera Illa feyen,
causats per lo fauor, y socorro q. los Reys
de Turiz los beyns los donaue, no obstan
que estos Reys de Turiz eren feudetaris
als Reys de Arago (com ho diu Surita en
lo capitol. 13. del libre. 6. de la segona
part dels seus annals.

De esta manera, y per estas causas, y oc=
casions ab tingueren los Reys de Sicilia
com ha dit tendents a erian dels de Ara=
go esta Illa dels Gerbes, y com a succes=
sor de tots a pretengue apres lo Rey
Don Alfonso de Arago quart de aquest
nom cognomenat lo Saui, ahont ana ab
poderosa armada, y la ocasiona de tota a
Illa expellint ne al Rey de Turiz, y lo
mata fen lo Rey Don Ferrando Segon
lo Catholic son Nebot. Pero com esta
Illa estaue tan beyna del Regne de
Turiz, y tan remota dels de Arago, po=
seyren sempre los nostres Reys esta
Illa no sens pau, y menos gauetat per
los naturals della, per que en tenir oc=
casio se rebellauen q. com eran Infels
se subsectauen, y aderien de millor gana
als Reys de Turis o erian de a estra
g. amingun altro Rey q. fos Catholic

Per estas conquistas, y possessions que
los Reys de Arago tingueren de esta
Illa se intitularen sempre Reys dels
Gerbes solant los entre los altros titols
de sos Regnes; per la successio dels
quals los ojan de present los Reys de
Hespanya.

Las Armes de aquest regne (com de sobre
esta dit) no son binguades amanoticia
sero

Pero estic ab opinio que deuen esser los q
estan posades per armes del Regne del
Algarbes, q. son 3. Caps de Moros ne
gres en camp de Plata com en lo dis
llosch se beuran ab las demes opinions.
Si aquells Regnes dels Algabs, y Algar
bes, son dos, o, heu, y cõ manera se forma
ra a dir de aquest, poc se ha de fer del
q. feu conquistar lo Rey Catholic en la
costa de Affrica

Armes del Ducat de Atenes

Llibre Primer.

Armes del Ducat de Atenes.

Per las causas donades enlas exhiccions dels escuts de Armes dels Duchs de Atenes, y Neopatria en particular en la de Don Joan Infante de Sicilia, y Duc de Atenes, y Neopatria se dexen de aporta, las armes de aquest Ducat fins lapia altra cosa dellas;

Los Ducats de Atenes, y Neopatria estan en la Grecia, y son estats molt antichs, foran estos estats des de son principi per Barons, y diversos senyors, y nacions, com dit Marco Hieronimo Eminyes enlos Theatros de Geneaologias, fins que vinguen a parar en poder dels Emperadors de Orient, com ho affirma demes anant Montaner en la sua Chronica, y Hieronim Surita en molts llochs dels seus Annals de Arago, en particular en lo Capitol. 19. del llibre sise dela segona part; laqual possessio obtingueren fins q. Andronico Fill Bastard del Emperador de Constantinobla se rebella contra de son Pare, y contra dela Sede Apostolica, apoderant se entre altres terras del Principat de la Morea, dels Ducats de Atenes, y Neopatria, y dias senyorias dela Sola, y Negroponto, aixant se ab estos estats contra de son Pare, y negant la obediencia ala Iglesia.

Estant Andronico ab estas rebellions, arribaren enla Grecia dos Cavallers Francesos germans, nets del Rey de France, qui eran lo Duc de Borgonya, y son germa lo Comte dela Marcha q. anaven en peregrinacio à Hierusalem, pero no eran personas tan principals, y tan grans princepes, y anaven en terres tan estranyes y tan llunyes de las sues naturals, aportaven gran acompanyament de gent de armes, y deberen co desacato, y rebellio de Andronico de terminaren de resistirli, y prendren la defensa per la Iglesia, y per lo Imperi: per laqual cosa sels Dona per lo Papa, y per lo Emperador aquiells comunicare los intents) la conquista de tot lo q. Andronico havia ja occupat: La qual feren ells ab molta prestesa, y dins por temps se apoderaren de tot, y volent los Andronico resistir fonc mort en una batalla ab la major, y millor part de son exercit, per hont restaren los Francesos senyors delas sobre ditas terras, y estats, repartint sels apres entre si, restant al Duc de Borgonia lo Principat dela Morea ab altros estats, y al Comte de la Marcha los Ducats de Atenes, y neopatria, los quals poseyren estos Princeps, y sos successors per temps de alguns 200. anys.

Serca dels Anys 1300. estant los Cathalans descupats delas Guerras de Sicilia, y esser Rey della Don Phaderic primer de aquest nom, passaren ab son favor, y ajuda enla greeia, y dins por temps (com ho referex Ramon Montaner enla sua Chronica) expellireu de mota parte ella, y de estos estats als Turchs, que ja eran sors del Imperi de Greeia, y als Francesos q. encara poseyen estos estats de Atenes, y Neopatria, subjectant los pera son Rey, y sor. qui era lo dit Don Faderic Rey de Sicilia, lo qual los applica ala corona de Sicilia, y dells feu donacio apres a sos fills successivament al hu apres del altre en defecte dels primers, servat entre ells orde de primogenitura, qui foran los Infants Don Manfredo, Don Guillem, y Don Joan: y per esser estos en poca edat quan lo Rey Don Faderic feu estas nominacions enuia

enuia lo Rey pera gouernar, y defendre
estos e[illegible] al Infan don Ferrando de Ma-
llorques, fon Cohjerma fil qui era del Rey Do
Jaume de Mallorques primer de aquest nõ,
y per mort de aquest Infant q. fone per a-
pres de esser anat en la Greccia, y enuia lo
Rey de Sicilia a on fill nacutal q. tenia
anomenat Don Alfonso Federic, com esta
dit en las explicacions dels estats de ar-
mes de estos Princeps.

Per morir los fills del Rey Do Federic de Sicilia
en gueuil edat, qui fora Don Mafredo, y Don
Guillem, succey en estos estats Do Joan q. fou lo
bleim dels fills de Do Federic. Aquest Do Joa
ana a regir, y gouernar estos estats de Atenes,
y Neopatria, y casa ab Dona Cesaria dela
qual ague un fill anomenat Don Federic que
mori sens fills, y per sa mort tornaren estos
estats a la casa de Sicilia dehot ere exits,
Cobrant los Don Federic segon de aquest nõ
Rey de Sicilia o Inferma en quels posseyo
tasa vida. Aquest Don Federic segon ~~dexa una~~
Rei de Sicilia dexa una sola anomena
da Dona Maria que casa apres ab lo Prin-
ceep Don Marti fill del Rey Don Marti de
Arago q. succeyren tots al regne de Sicilia,
y per morir estos princeps sens fills succey
al Regne de Sicilia lo Rey Don Marti Pa
rey y Sogra destos, pero antes de aço
de la mort del Rey Don Federic segon de
Sicilia succey en los estats de Atenes, y Neo
patria lo Rey Don Pedro de Arago dit lo Ce
remonios q. fone fare, y fui dits sobre
dits Don Marti Rey de Arago, e de Sicilia
per tocar a succeyro dits Ducats de Atenes,
y Neopatria a la casa real de Arago, ~~en lo~~
faltant la linea masculina al de Sicilia
en virtut del testamẽt del Rey Don Fa
deric primer Rey de Sicilia que disposa
sae desta manera, expellint dela succe
sio de estos estats alas donas las descen-
dents, y desta manera, y per estos princes y
successions los esta casa real de Ara
go vis posey per molt temps lo se beura
conforme ho diu Surita en lo Capitol
30. del llibre 10. dela segona part
nals de Arago. Per totas estas cau
entesa per los barons, y poblats en sas
Neopatria (q. la major part dells eren
catalans) la mort de Don Federic segon
de Sicilia, auisaren al dit Don Pedro
Arago pera q. vinques a gouernarla pera
estos estats com de ell la pertanyia, y per
lelia dit, omitidas estas cosas, y fuic
y las conquistas y estanyas tan, ameja
Cathalans feran en la conquista y con
cio de estos estats y las demes parts de
peri de Greccia tracta en lo llibre q. ha
posat q. encara no esta imprimit
Ferrete de Moncada Comte de Nor
nic, y successor de Don Gastó Moncada
Marques de Aytona persona de grand
mas part, y intelligencia, y de gran
cio en totas maneras de sciencias, y
lletras, en particular numeros
quals esta molt versat, com tanc
q. tota agouern tant Monarchic, com
tocratic, y politic, y a exercitat mil
cosas de guerra, molt semellant, y
dir entot alas altas, y exercis
los progenitors dela
casa de Moncada dela qual es el
y legitim successor.

Posseyran los Reys de Sicilia, y apres ab
go estos estats per espay de mes de 150
anys, perq. se comensa la conquista
(com se ha dit) fenia dels anys 1000
obtingueren fins al de 1453 (com
sedira) en lo qual Mahomatti
Amurrath Emperador dels Turcs
conquista, y aplica a la corona
y destruynt de tot ament com
Surita en lo lloc ultimament
ala gran y antiga Ciutat de
nes tan famosa per la Universitat q. er
y ague q. fone mara, de totas las
tres de aquells temps
lo demes total aest estat de Atenas
armes q. dell y dele Neopatria
des ~~gones~~, en la explicacio del segue

Armes del Ducat de Neopatria.

Llibre Primer.

Armes del Ducat de Neopatria.

Per las matexes rahons dona dels en la explicacio del escut de armes del Ducat de Atenes, se dexen de acostar las del present escut del Ducat de Neopatria; per no esse bingudes ara aixi de pre, ent sò y axi per esta causa reste en blanc lo pre ent escut, com alguns altres de estos llibres fins se sapia la ser= [illegible]

El Ducat de Neopatria es anat sempre junt ab lo de Atenes, per estar tan lexos, y veins com estan; ha tingut en ell los matexos successos q. lo de Atenes, ultime en la sua explicacio esta dit; tan sols se dexara de tornar a dir en aquest lloc.

Despus de hauer pintats estos escuts, y escritas las primeras lineas de estas explicacions, y escripturas en las quals dic q. no son bingudes a mano tres armes, he tingude intelligencia d'las las quals he retres dels llochs, y authors q. en esta explicacio se aportaran.

Las armes de estos estats son de la manera q. estan pintadas en estos dos escuts dels Ducats de Atenes, y neopatria, las quals he collegidas de alguns authors Greihs, y Latins en particular de Cicero en la epistola 80. que esta 3. del libre 15. de las Epistolas familiars, y de Marco Hieronimo Henings en lo tomo primer q. fa dels Theatres de Genealogias: diuen estos author q. en Ben Mirz, o, Mubl [illegible] Doctorno ab un Rà de Nuera, y unas lletras Greges.

Y los sobre estats authors diuen posades estas armes ab medalles, y pedres antiques, encara q. ab diferet forma las unas de las altres pera. Marco Hieronimo Henings las aporta de la manera que q. en lo escut de Atenes estan posades, q. es un Olibra; y en altres authors estan de la manera q. en aquell escut de Neopatria, que es un Musol. ab las lletras Gregas, y ram de Oliuera; y desta manera, y ab esta forma estan en unas medalles antiquissimas de Plata ques hobaren en Serdenya en un fonamet de un edificio ques feu essent virrey della lo sobre dit Don Gaston de Moncada Marques de Aytona, las quals me amostra Dõ. Francesch de Moncada Comte de Osona sẽ fill, aqui jo en la continuacio, y composicio destos llibres lec molt fiem, q. per esser persona de las partes, y qualitats q. en la precedent explicacio se ha dit, me ha feta merse de encaminarme en molteas cosas q. de continuo li axaua comunicant, y hauerme dexats molts llibres, Scripturas autenticas, y treballs seus, ab los quals mijẽant la gracia del Sor. he pogude continuar tan gran empresa com la dels presents llibres, y descubrir molteas cosas antiques que estaue oluidades entre authors, y de algunas no hauian tingude noticia, com en algunas parts dels presents llibres se amostra.

Eran tan grans estos estats de Atenes y Neopatria, q. com diu Montaner, y Surita en lo doc allegat del capitol. 70. del llibre, deze era cada hu des dos una gran Prouincia ab metropolita q. la hu era lo Arcabisbat de Athenes, q. en llengua grega pgons alguns, se diu Ethnes, de hont diu hauer tingut origen lo nom q. de present se las ruynas de esta ciutat de Atenes se diuse Sebina, o, com diu Ambrosio Calag.

A ⊖ E q. es Atico.

o Athanes, co diuat sedina

Cap. en lo Diccionari, se de dir Athenæ, y aquest es lo nom cert. de esta Ciutat, y Ducat, y la verdadera pruncia cio de aquest nom, y vocable, com forme ho significan las letres Gregues q. estan en lo present escut, q. abreuiades com assiestan. diuē Athē q. vol dir Athinē, o, Athenę.

Tenia lo Arcabisbe de Atheres. 13. Bisbats sufraganeos dels quals los 4. estauen dins lo matex Ducat de Atheres que eran los Bisbats de Maguera, o, Meguera, Dabila, Sola, y de Bandonitza, los altres 9. estauen fora del Ducat pero en terras subiectes a ell, y a los Senyors. lo altro Metropolita era lo Arcabisbe de la Ciutat de Patria, que era esta Ciutat la mes principal, y cap de aquest Ducat de Neopatria, pero esta no tenia sino vn Bisbat per sufraganeo q. era lo de Citon q. esta dins lo matex ducat de Neopatria.

Quant estos estats per la mort del Rey Don Faderic de Sicilia segon de aquest nom tornaren, o, se donaren al Rey de Aragon Don Pedro dit lo Serimonios, era Arcabisbe de Atheres vn caualler Cathalà anomenat Antoni Ballester de la familia dels Ballesters de Cathalunya, y los demes prelats, y Sors. temporals de estos estats eran casi tots Cathalans, y algans eran descendents dels Reys de Sicilia, y estos era tots titulars en estos estats, y Falsera de Peralta q. tambe ere titular, y persona principal.

Los Cauallers particulars Cathalans q. las eras se trobauen domiciliats en Atheres, y Neopatria (qui eran descendents dels primers conquistadors, a mes dels titulars sobredits) eran Jofre Sarrouira (qui fonc mes part q. estos estats se donasen al nostre Rey de Aragon) Andreu Sauall, Thomas Desport, Miquel Nouelles, y al exar pardines, Antoni de Luria ab a. jermans seus, Guillem Asterit, ab. debita, Pere Ballester, Pere Guillem de Almenara, Antoni Sagosa, y Romeu de Bellaren. los Cauallers estaren domiciliats ab. Baronies, y castells en estos estats Seguida la mort de Don Faderic Rey de Sicilia, enviaren enuiada al Rey Don Pedro de Aragon Serimonios pera q. vinques a prendre la possessio de estos Ducats, supplicli los amparas y afauoris, pera quitra de alguns veyns enemichs seus que perturbauē, y los enuias socorro pera defensarse dells, y per seguirlos, lo Rey ab molta preste feu acodir a tot uianty aquimatex vn gran exercit per capitan dell, y en son loc a Don Philip Dalmau vescomte de Rocaberti anomenat lo per capitan, y diu nent seu no sols del Exercit, pero tam de tots estos estats, y arribat sa fonc en ells lo Vescomte, y rebut per los sobre dits barons, y los demes prelats ab gran alegria, y contento, la primera cosa q. feu fonc apaiegar la terra q. a la mort del Rey de Sicilia se era alterada y fer apres amistat ab tots los lius de estos estats ab q. resta tota esta terra apaiegada, y quieta, y posada dibas de la hobediencia dels Reys de aragon dant li a totes estas coses (ames de tot gran valor, y del de estos cauallers) ajuda, y ajuda q. li feu Joan Fernandez de Heredia caualler Aragones que lasseras era mestre de Rodas, y dels cauallers del Hospital de S.t Joan de Hierusalem ab los cauallers de son orde, y Religio.

A esta diferencia del Vescomte ens la terra pacifica, y ab gran pau, y dana apres en Sicilia per cosas que uenian al Rey de Aragon dexant

lloc per gouernador de estos estats Ramon de Vilanoua Caualler Caçaquila mastingue y conserua en obediencia del Rey de arago, y ne tet à ell, y le Bimpuda del besom de Roraberti, cerca dels anys. 1382.

Lo Rey don Pedro de Arago terser de quest nom dit lo serimonios fonc lo primer Rey qui Bsa dels titols de Duc de Athenes, y Neopatria posposant los al de Comta de Barcelona, y anteposant los als de Besolu, Rosello, y Serdenya, dels quals titols Bsa aquest, y tots los descendents los Reys de Arago, y per estos los Bsan los q. de present ho ôn de Hespanya.

Ab totas estas causas, y per esser tots estos estats tan honrrosos, y principals, y hauerlos conquistat los Cathalans afdes enterras tan remotes, y apartades de Cathalunya, y Hespanya, y en mig de enemichs tan poderosos com eran los Emperadors Grechs me ha apareguut erne tan particular memoria en estos llochs, y anomenar expartidamente las familias, y linatges dels Cavallers Cathalans q. en ells y hauia domiciliats.

Posey lo Rey Don Pedro de Arago dit lo serimonios estos estats de la manera, y en les sequents sobredites, la qual precessio continuaren apres los Reys Don Joan, y Don Martin sos fills, y Don Ferrando primer fô Net fins a Don Alfonsô Quart fô Benet de algunas guerras, y perturbacions quey tengueren, que per tenir los nostros Reys [illegible] es tan lluny de estos estats que tenauen tan serca estos del Gran Turc q. de continuo los estaue perturbant, ostauen molts treballs, y danys als Reys de Arago, y conseruacio dells en particular [illegible] Rey Don Alfonsô quart. lo qual com estaues molt occupat tot lo temps de sa vida en la conquista del Regne de Napols, perla adopcio y titolo q. la Reyna Dona Joana de Napols feta de [illegible] Rey Don Alfonso acudir tan puntualmet ala conseruacio, y defensa de Atenes, y Neopatria com lo cas requeria, y tambe perq veye q. li era de mes profit, y utilitat, y honrra pera la Corona de Arago lo Regne de Napols, q. no los Ducats de Athenas, y Neopatria.

Vista per Mahomat Fill de Amurrat Emperador dels Turchs esta tan bona occasio dela occupacio del Rey de Arago, no la dexa perdre, y pero emprenia de propositla conquista, y de totas las terras, y Senyorias dela Grecia pera sa corona, la qual acaba dins poch temps, perq. en lo any 1453. q. fonc sinc anys abans de la mort del nostro Rey don Alfonso, acaba de conquistar lo gran Turc estos estats de Athenes, y Neopatria abq. se acab de perdrer la possessio q. de estos ultimos de la Grecia tenian, y poseyan los Reys de Arago per la gran Balor, y ayanyes dels Cathalans guanyats ab tan gran honrra, y fama dells, y deseruats per tan llarchs temps en parts tan remotas, y apartades de Cathalunya, com Vniversalmet honarran tots los Historiadors antichs, y moderns en particular Ramon Montaner, y Bernat de Pilot Authors molt idatjnes, y de aquells temps, Restant tant solament als Reys de Arago apres los titols de estos Ducats de Athenes, y Neopatria per la successio dels quals los Bsan de present los Reys de Hespanya.

Diu Ambrosio Calepi en lo seu Diccionari q. la Ciutat de Athenes de son principi se digue Cecropia de Cecropo que fonc son primer Fundador apres per [illegible] riho

raho de Mopso la anomenaren Mopso=
pia: y de Jone fill de Xuto li digueren
Jonia. Apres de estos, Minerua am=
plifica esta Ciutat, y funda en ella la
Vniuersitat (que tant flori en totas bo=
nas letres) y per esta causa li diguere
Athenes, ques lo mateix que dirli Ciu=
tat de Minerua, per quant aquest bo=
cable ~~de~~ Minerua, en Grec vol dir A=
thenes.

Las Armes de estos Estats (a lomenos
la Ciutat de Athenes) ani trobant a=
pres quant aqui pintats estos escuts de
Armes, y escritas en las explicacios dells
~~en~~ las primeras rallas, o, versets, (com ja
esta aduertit) las quals (com ja en es=
ta explicacio estan designades, y pin=
tades en los escuts) son la Oliba, y Musol
de Or, en Camp vermell ab las tres lle=
tras Gregas, y lo Ram de Oliuera de Or
en Cap, y Marco Hieronimo Henriques
noy posa mes q la Oliba sens las lletras
ni lo Ram, pero per tenir jo per mes cer=
tas las de la medalla ques troba en Sar=
denya pos esta insignias o empresas en
tots los dos escuts.

Deguieren ~~per dues~~ occasio los Athenie=
ses de pendrer estas armes ~~o~~ esta for
ma, y composicio per raho de hauery
en aquelles parts ~~de hauery~~ gran abu=
tancia de estos ausells Nocturnos (co=
mo diu Cicero en lo lloc ant gat) posant
de mes auant lo ram de Oliuera per esser a=
quest arbre simbolo de la Sabiduria, y
lletres, perquant los Jentils attribuyen
estas cosas a Minerua tenintla per De
ssa de las Sciencias per hauer fuda da
en esta Ciutat de Athenes la Vniuersitat,
q tan famosa es estada en lo mo de la qual
iguere tan selebres Doctors en totas Scie=
cias, y facultats. y pera significar mes en
particular totas estas cosas deguieren po=
sar de mes auant las tres lletres Gregues
de Or q comensant per la primera,
bara es la Alpha q es la A, llatina.
[illegible] es de la forma Θ, ed
ta, q es abreuiatura Grega y al tant co
la T, y H, en llati, y la mes alta
la Etha q es la E, llatina, q totas tres
juntas, y abreuiades com estan estan
[illegible] nom de Athenes abreuiat
Athe, o, Athi. q vol dir Athene, o, Athine
q es lo mateix q dir Ciutat de Athenes.
Estas armes, y abesta forma, [illegible]
la Ciutat de Athenes, y per esse que no
re esser apres, de tot lo Ducat, y per es
neo pabria tal Jue, y bey de aquest, e por
mir deuia ser las mateixas armes, al
es mes pruable q los Ducths de Athene,
estos dos estats deguere [illegible]
del mes principal q era lo de Athene
es acostumat de ferse de esta manera
Reys, y grans Princeps q tenint
dahu dells ab differets armes acostumade
pendrer per bniuersals de tots, o, las dis
pris llinatges, o, las del titol, o, Regne
principal de sos senyorios, co ho ar
de prefer algns Reys en particular los
rago, y Estrella q per armes bniuersals
regnes prene los ios de, o llinatge
sa, y los altros ios dels regnes
armes antic, o, principal de
nint cada regne dels altros
Rey) armes sporias de persi, co en los
llibras se ahos tra: y per so sens lingua ma
ior, y mes certa noticia de estos escuts
de armes, almenos del de Neoptria se
posan dela manera q en cada hu de
estos escuts estan posades per armes
bniuersals de estos estats, y lo matex
se hafet en los escuts de Armes dels
q fora de estos estats descedents dels
Reys de Sicilia q Jguere de la casa Real
de Aragon, com en sos llochs se son apor
tades.

Armes del
Marquesat de Oristany.

Armes del Marquesat de Oristaní

LO Camper y lo demes delas Armes de aquest Marquesat no son bingun una noticia
Marquesat de Oristany, y lo Comtat de Goriano, son dos titols molt antichs dessa de Serdenya, an tingut varios diuersos senyors, y successors, com llar=gat, y copiosament ho aportan en molts dels seus Annals de Bragp
Sucrita
en molts vegades Senyors de estos de los Jutges de Arborea, q. era vn ofre, o, dignitat molt gran, y pre=nent en aquesta Illa que tenia o=dis, y varies diuisions. de ella se feu en lo antic, q. foran=tas, y differents las vnas delas al=(com se ha dit en la explicacio de armes de Serdenya) por q. la diui=en quatre regions sobiectant ca=dima delles a presidents o, Gouerna=dors, los quals en lo princi=quieren nom de Jutges, qui era de Arborea, de Gallura, de Caller, y de Torri: estos tingueren algu tes=mando, y senyoria suprema de Ser=denya, y era tanta la potencia dells en Illa en particular la del Jutge de Ar=q. trobant e Barison, utge, y=ma, tingue pensamets de ferse de Serdenya demanant ne lo ti=tuadura al Emperador de=Primer q. pretenia que Serdenya=Imperi, lo qual diuen q. lay do=ab cens q. ell, y los successors ne pagua=sempre al matex Imperi: y desta manera resta Barison Rey de Serde=nya, pero no li dura molt temps por q. genoueses, y Pisans que pretenian la=ma senyoria en Serdenya veient=ne pagaua anaren alli ab gra=se s treuers de vinta, la pre=

tent al dit Barison aportandsene pres en Genoua anant morir miserablemet en la preso, y los genoueso se aturan per a ells los Jutgats de Arborea, y de Caller q. Jaanaue Jutt y eran del Barison q. comprenian la maior, y millor part de la Illa, deixant la otra en=tat als Pisans.
Molt abans de Barison se trobe memorias de Jutges de Arborea, que fone lo Jutge Comita, del qual car=rec, o, dignitat se troban tambe apres de la mort de Barison; en particular en lo temps q. lo Princep Don Alfonso Fill primogenit del Rey Don Jayme segon de Bragp, q. lo que conquiste Serdenya, eran vns mes reges de Arborea Mariano, y Andres e juntamet eran Descomtes de Bais: estos foran en la conquista de la part del Princep Don Alonso y en fauor sua quatra los Genoueses, y Pisans; per les quals cosas aquest princep essent apres Rey de Bragp los a fauori molt no sols en conseruar, y mantenirlos en los estats, pero fent los mersés de nou, donant los altras terras, y baro=nies en esta matexa Illa log. en ells foc causa de desconexeta q. con se deuen ta=poderosos se alzaren, y rebellare contra el Reys de Bragp Don Pedro terser, y Don Joan segon los quals per estas cosas passaren en Serde=nya estos Reys y lo princep Don Marti (lo mateix q. li costa la vida) y los perseguiren, y castigare de ass rebelli al princip ab suauitat, sera saber sera manera los podrien reduir a la obediencia log. fou per ells de ningun effecte, y per so apres los leuaren del tot no sols los Jutgats de Arborea, sa=ner

(G: Maanant Junts)

ser, pero, totas las demes altras Baronies y terras q. ells y los predecessors los Reys de Arago los hauian donades: confiscant los tots los bens, y esienda ala corona Real, entre los quals y eran la Marquesat de Oristany lo Comtat de Gociano.

Fonc feta esta vltima Confiscacio (com ho diu Surita en lo Capitol. 15. del llibre. 20. dela quarta part dels Annals de Arago) per lo Rey don Joã segon ab sentencia q. donaisper totas las sobredites Rebellions) quanto lo Marques de Oristan y Comta de Gociana feta en Barcelona a 15. de Octubre, del any. 1477. intitulat se de aquella ora en auant los Reys de Arago ab estos titols de Marquesos de Oristany, y Comtes de Gociano, y de estos vlan entre altros titols era de present los Reys de Hespanya com a successors dels de Arago.

Armes del
Marquesat de Gociano

Llibre Primer

Armes del Marquesat de Gociano

Lo Comte de Arigant, 2. fa=
ts de Aur, sus gelistera

lo Comtat de Gociano esta en la ma=
tera Ila de Serdenya, y en tot es amet
ms sempre junt ab lo Marquezat de
Oristany, per lo q. ha tingudes las
mateixas successions, y varietats q.
aquest, y per las mateixas causas
arriba en poder dels Reys de Ar=
agon, y per estos als de Hespanya,
[illegible] precedent explicacio
de gelat de Armes del marque=
at de Oristany esta Marqu amet
tis.

Armes del Comtat de Barcelona.

Armes del Comtat de Barcelona.

10 Camper de Or. 4, Pals de Gueula

Comja de aquest comtat de Barcelona, dels Comtes, y Sors. dell, ab tot lo demes q. pertany a estas suas armas, y Insignias, [illegible] al Principat de Catalunya del qual en lo temporal es cap la Ciutat, y Comtat de Barcelona, esta ja dit, y explicat en algunas parts dels presents llibres, en particular en la narracio q. tracta del modo, y forma ab la qual los quatre primers Comtes de Barcelona sotmegueren aquest comtat; y ab las explicacions dels escuts de Armes dels primers Comtes de Barcelona, y del de Guifre Pelos, q. fou lo primer qui guanya, y usa dalas Armes del present escut q. son las dels quatre pals de Gueula, en camp de Or: no sera menester por estas causas) tornaro a regreserar en aquest lloc; sino remetrer al Lector als dits escrits, ahont llarguia, y copiosament [illegible] tot lo q. a serca de ass en aquest lo hindria de dir: y per esta causa solamentare de posar en aquesta explicacio en aquelles falta, pera mes declaracio del Origen, y Valor de estas Inuictissimas armes, y dels Sors. y possessors dellas) una breu descripcio, o, Epitafio q. en lo any 1585. posa en lo escut de Armes q. estaua sobre la porta triumphal q. feren al cap de lo pont dalta mar dela present Ciutat de Barcelona, per la desembarcacio del Serenissim Princep Don Carlos Joan Emanuel Filiberto Duc de Saboya, y Princep del Piamont quant bingue en Hespanya pera [illegible] la Serenissima Infanta Dona Catarina de Austria, filla segona de Don Phelip primer Rey de Hespanya, y de [illegible] Sors. Duchesa de Gransa, com [illegible] agora las festas que feren [illegible] ocasio, y bingueta del Duc de Saboy en Barcelona lo Doctor Nicolau Rodolo en la Im Llibra q. de estas festas feu; lo qual Epitafio compongue lo Doctor Pere Benet Sta Maria, Ardiaca q. era las oras del Valles, y Canonge de Barcelona, natural dela present Ciutat, persona de vida molt exemplar, y de gran doctrina, y erudicio en totas Sciencias, y bonas letras tant diuinas com humanas, gran predicador, y Lector de Theologia en la Universitat de Barcelona, qui per la gran Virtut, y merexer, concorregue en lo mateix any de 1585. (estant lo Rey Don Phelip (sobra dit) en Tlon, lo celebrat cortes als Regnes dela corona de Aragon) por mestre del Princep Don Phelip son fill y apres foc ellegit en Bisbe de Elna, per hauer sonc consegrat en lo altar major dela Seu de Barcelona dia del Apostol Sta Andreu a 30. de Noembre del Any. 1586. Fent la consacracio Don Joan Dimas Loris Bisbe de Barcelona, y essent assistents Don Jayme Cajador Bisbe de Gerona, y Don Joan Batista Cardona Bisbe de Vic, de la qual dignitat, y per la sia non gosa molt temps en esta Illa per lo bolque premir Deu omnipotent dins poc temps en lalta; morint en Barcelona a 7. de Febrer del Any. 1588. estant Visitant lo monestir, y monjas de Sta Pera de las Puellas dela present Ciutat ab expresa authoritat y poder Apostolic que per est effecte tenia, demanat a Jsancia dela magestat del Rey Don Phelip primer de aquest nom Rey de Hespanya.

Y per esser aquest Epitafio, o, Descripcio de tanta erudicio, y compendrer ab pocas paraulas, y sumariament lo Origen, Valor, y Dilatacio de estas inuictissimas armes dels Serenissims Comtes de Barcelona dignas de perpetual memoria,

y en

Sors. Senyors de Barcelona

y en honrra, de sos subditos y basalls los Cathalans me ha manegat axi per totas las cuytas, y raons, com per la bona memoria del author dell posarho en lo present loc, y ab mes puncualitat, y sera, a gran la sorta lo sobredit Nicolau Rolin, y com estane lo epitafi ab loc tant alt, y con corregut las mas moltissima sort abdo enmarcacio del Duc nol degue poder copiar ab lo essay q Jo he tingut quant lo hetret de escripturas del mateix author quel compongue, lo qual es del thenor seguent.

Insignia Comitum Barcinonensium, proprio sanguine comparata, eorundemq; liberalitate Aragonensibus concessa, & postmodum Regnis Balearium, Valenciæ, Murciæ, Siciliæ, Sardiniæ, Corsicæ, atque Neapolis: nec non Ducatib? Athenarum, & Neopatriæ, ac alijs Greciæ Prouincijs Cathalanorum virtute, ac fortitudine acquisitis communicata.

Que vol dir en Cathala vol dir.
Armes dels Comtes de Barcelona, guanyades ab la propria sanc, y per la liberalitat de ells mateixos concedides als Aragonesos, y apres als Regnes de Mallorcas, Valencia, Murcia, Sicilia, Sardenya, Corsega, y Napols, y tambe als Ducats de Athenes, y Neopatria, y altres Estats dela Greccia, ab la virtut, y fortalesa dels Cathalans guanyats, comunicadas.

Armes de del
Cõtat Arago

Armes del Comtat de Arago.

10 Camper de Or, ens diui
narria
Comtat de Arago: se son principi
entre altros authors lo dia Surita
en el cap. 14. del llibre primer
de sos anals) de Vnas terras aue
gipenca, y enclouen entre dos Rius
uxen en la montanya de Afriun
y del monastir de Ste. Christina
a Vila de Camp franc en lo mes
dels monts Pireneus, y corrin
dins lo Regne de Nauarra, y
uixen per diuersas parts dello
se ajuntar apres passat lo pot
ze dicen dela Reyna, que es
nomat de Verdun, y de aqui
uen a parar, y finir en lo gran
Riu Vnint, e la antes de arri=
ar los dos Rius com tenen vn
principi, y si no obstat ques
ian molt lluny en lo mig del
ment dells, los anomenaren los
ns de vn matex nom dient
Arago: encara que alguns hu =
diuē que mereres han diuidits,
hanu diuē Arago, y al altro Arga,
y ha poca disimilitut. Tota la
ra ques comprenia entre estos dos
ius q era molta la anomenaren
matex nom de Arago, de hont
principi, y origen lo nom,
de aques? estat qui apres fōc

sta terra en lo principi dela
recuperacio de Hespanya fonch
per via de coquista q. della feu
dels Reys de Sobarbre, y
Nauarra vn Caualler molt sinyi=
al como [illegible] Surita,
y Vianqueses anomenat Aznar, lo=
qual prengue titol de Comte de
Arago, y aquell se conserua sos
descendents, qui foran en estes un
numero, fins al Comte Fortun E=
ximeno que tingue vna sola filla
anomenada Vraca, o, Enyegua,
qui era la abaon Garcia Inyguez Rey
de Sobarbre, de Nauarra, de Ribā=
gorsa, y de Pamplona; Com en la
explicacio del escut delas armes
primeres del Regne de Arago esta
dit.

6 Estos comtes de Arago per estar lo seu
comtat, y senyoria dins los limits
dels Regnes de Sobarbre, y Nauarra
y hauer feta la coquista dell a ajuda
destos Reys; los foren sempre
feudetaris, y casi vasalls; y tot lo
temps q. foran comtes de Arago tat
solament, tingueren per armes lo
escut dorat sens diuisa algiona
conforme lo present escut q. a si esta
posat.

7 Lo Rey Don Sanxo Abarca Rey de
Sobarbre, de Ribagorsa, de Nauarra,
y de Pamplona, qui era fill del Rey
Don Garsi Inyguez Rey dels sobre dits
Regnes, y de sa muller Dona Vraca,
o, Enyegua Comtesa de Arago, per
esser filla del Comte Fortun Eximeno
aqui succey en aquest estat: behent
se sor. de totes estas terras, Regnes,
y estats, per lo q. aell li aparegue e=
regi al comtat de Arago ab titol de
Regne, y dexa de intitularse de al=
guns dels titols sobredits dels quals
sos predecessors hauian vsat, ano=
menant se tant solament Rey de A=
rago, y Nauarra foran tan acceptos
estos titols ~~estos titols~~ en sos descen=
dents, y Regnes, que fins ādia pre
sent an vsat sempre dells, oblidatse
dels

dels fyels q. nauer fincats.
Los finders, y termes ara del Comtat de Ribagorsa, y Regne de present de Arago, com [illegible] Vuarra, ex [illegible] diuersos [illegible], [illegible], en particular Nauarra q. se diuidiren en dos fyes Nauarra la alta, y Nauarra la baxa, y fonc posey da juntamet per dos Reys de un matex nom, com de present ho esta intitulant se Reys dulla los de Hespanya, y Franca. Y lo Regne de Arago ara de present es, fa los Reys de Sobarbre, y Nauarra qui prengueren aquest titol del Comtat de Arago, com anauen conquistat dels moros las terras que de present se coprenen dins dels limits de aquest Regne, las anaren anomenat ab aquest nom de Regne de Arago, y desseparat no solo del Comtats de mont estos Reys prengueren lo nom, pero encara del matex Regne de Nauarra, com de present ho esta, tent ne regne, y senyoria de per si, y donat a cadahu dells diuersos limits, y termes.

Foran causa destas mudances, separacions, y varietats, las diuersas conquistes que estos Reys feren en diuersos temps dels Moros en las terras sobradites; y las guerras, ~~y las guerras~~ q. apres entre si tingueren quan se diuidiren estos Regnes entre los successors; co ab los Authors de las Cronicas de Hespanya llarguamet se pot veure.

Apres de diuersos successos, q. per las causas sobre dites hauere, vingue lo Regne de Arago q. de present es a de separarse del tot, no solo del Comtat de mont pregue lo no, pero encara del Regne de Nauarra, y posar se a forma, y donarsi los linders q. de present te, los quals son lo matex Regne de Nauarra, y los Regnes de Castilla, y Valencia, ab la principat de Catalunya dins dels quals se enclou aquest regne de Arago, tant fermos, y a-

nomenat per los Reys fermers per los Moros, [illegible] les, en particular apres q. fonc lo Principat de Cathalunya. Estos primers Reys de Arago que gueren aquest titol del sobredit nose acontentaren en fer tot lo ha dit en separarlo dels sobredites, sent lo senyoria de per si, encara lo authoritarex [illegible] deviant si mes ceres [illegible] miencias [illegible] lo Regne de Nauarra; antepossant, y preferint a ell, por front, y per las terras q. feli guiarē, y per lo valor de [illegible] y habitats dell, es estat Regne [illegible] mes majestat, y gran de fa [illegible] Nauarra fa en aquex lo exercici pis lo prescy) pero encara altres [illegible] mes altres de la Christiandat, [illegible] algus dells dels presents [illegible] plenamet suat. y continuat [illegible] mers Reys de Arago la conquist [illegible] terras de Moros de aquest Regne [illegible] pres de hacer conquist de la [illegible] de Saragossa foren della cap, y [illegible] dels Reys de Aquest Regne [illegible] y per aquest lloc, y per lo q. te [illegible] te al nom, y titol, y al origen [illegible] armes dels primers Comtes [illegible] resta lo en declarat ab lo q. [illegible] dit, solo reste ab dir per dotrina [illegible] q. lo Regne de Arago q. de present es, [illegible] tic de esta part fonc sempre lo regla [illegible] Ciutat de Saragossa, en la qual fere, [illegible] sidencia de sa cort, y lo any 1328 [illegible] esser lo spiritual per causa q. lo Papa [illegible] erigi la Iglesia Cathedral de [illegible] episcopal dotali per sufraganeos los Bisbes [illegible] rrasin, Barbastre, Huesca, Jaca, Tarazona, [illegible] ruel q. tots se estiguen [illegible] essent estats estos 6. bisbats, y lo de Saragossa [illegible] al dit any sufraganeos del Arcabisbat de Tarragona, com mes llarguamet en [illegible] se dira.

Armes del
Cõtat de Proenſa ~

Armes del Comtat de Proensa.

10 Camper de Argent, Creu
vermella de sàcetes.

Comtat de Proensa es bn estat molt
principal en la França, posat en lo extrè
del peu dels Alpes q. son bnas monta-
nyas molt grans q. dividexen la França
y Italia; es Ribera del mar Mediterra-
neo per la part de Migjorn, y per la part
de Leuant frontera ab Italia, per Tra-
montana ab lo Delfinat, y per Ponent
ab Llenguadoc del qual lo dividex lo
Riu Royne que dividex estos es-
tats.

Lo estat de Proensa tan gran q.
en dins ell molts altros estats, com
gosta largament Botero en las su-
as descripcions q. fa del mon. Ay en ell
molts part destos son de patronat
Papa, y part del Rey de França. Te
molas Ciutats grans, y Populosas q. en
tre altres son Marsella q. es port del
Mar Mediterraneo tan famos, y anome-
nat com de present se sap; Altra Ciu-
tat principal es Aix, ahont esta depre-
sent lo parlament, y gouern del Comtat
Ciutat Archiepiscopal. Arles, es altra
Ciutat de aquest estat, en la qual los Cõ-
tes de Proensa descendents dels de Bar-
celona tenian la residencia, y Cort, y esta
Ciutat y la de Marsella se rejexen (ara e
lo temps) de per si sens tenir depen-
dencia dela de Aix; la altra Ciutat ~~de~~
de Avinyo que de present es del Pa-
pa per compra q. de ella ne feren los
sumos Pontifices als Reys de Na-
ples descendents de Dona Beatris Com-
tessa Propietaria de Proensa, y Reyna de
Napols, Besneta q. fonc de Don Alfonso
primer de aquest nom Rey de Arago, y
Comta de Barcelona; la qual compra
se feu en lo any 1305. per lo Papa Cle-
ment quint q. en lo dit any come a ar-
sidis en Avinyo ab tota la Cort Romana
ahont estiguerell, y los successors fins
en lo any 1376. en lo qual essent Sui-
mo pontifice Gregori Onse ~~tra~~ torna
la Residencia dels sumos pontifices en
Roma, havet estada esta residencia
en Avinyo per spay de de 71. any lo
ho diuen molts fins authors en parti-
cular Illescas en la segona part de la
Pontifical, en las bidas de estos sum-
mos Pontifices.

Poseyren antiguament aquest Comtat
per molts anys, Comtes particulars de
Proensa descendents dela casa Real
de França fins serca dels Anys. 1100.
en lo qual vinque a succeyr a estos Cõ-
tes Dona Almodis[+] filla unica, y e-
reua de Gibert Comta de Proensa,
que casa esta Sora. ab Don Ramõ
Berenguer terser de aquest nom Cõ-
ta de Barcelona, per lo qual Casamẽt
eretaren los Comtes de Barcelona
aquest Comtat de Proensa, tenint
lo apres per patrimoni de fills segõs,
com ho ferẽ los matexos Comtes de Bar-
celona Don Ramon, y Dona Almodis,
quel donaren a son fill segon anome-
nat Don Berenguer Ramon q. fõc
Comta de Proensa; en aquest succeyẽ
est Comtat Don ~~Berenguer~~ Ramõ
Berenguer son fill, lo qual no obstat
q. dexa bna filla q. casa ab lo fill del
Comta de Tolosa, no succeyx esta en lo
Comtat de Proensa a son Pare, sino que
li succeyx lo Rey Don Alfonso de Arago Pri-
mer; net dela sobre dita Dona Almo-
dis, lo qual lo dona apres a son fill, e
ara anomenat tambe Don Alfonso.

En aquest Don Alfonso Cota de Pro-

+ o, condiuen altros sedigue Dona Dolça

o, dolça

[illegible] Don
Ramon Berenguer [illegible] quatre fillas q. totas foran Reynas, y la major dellas q. digue Dona Beatriz fuey en lo Comtat de Proensa, y ma ab Carles de Anjou, Duc de [illegible] fill segon de Luys octau Rey de Franca, y germa de S.t Luys Rey de Franca. Aquest Carlos, y sa muller Dona Beatriz Comtesa de Proensa foran apres Reys de Napols, y tingueron [illegible] quals q. one molt gran lo perde la casa Real de Anjou, y lo cobra la de [illegible] de hont era exit, com ara de present [illegible], y poedex, almenos la major part del, pero sempre per fuey, y sane dela casa de Anjou descendet [illegible] de Barcelona q. po eyren aquest comtat de Proensa, com ha amostrat per espay de mes 100. anys.

Las armes de aquest comtat, son las q. estan posades en lo present escut (lo en lo primer de esta declaracio estan posades) q. son las armes antiques, y proprias de Aquest Comtat, las quals metreles de alguns Historiadors francesos, y de Lamberto Vanderburchio en la Historia dels Duchs de Saboya, y en algunas llibras antiques de Armoria, y destas armes foren sempre los Comtes de Proensa descendents dels de Barcelona, mesclades empero ab las dels nostros Comtes de Barcelona, conforme en los escuts de Don Berenguer Ramon, y de Don Alfonso Comtes de Proensa, y de Dona Beatris q. fone Reyna de Napols estan posades.

Ames dela divisie sobre dita q. Joan Botero aporta en lo Espiritual de aquesta terra, y estat, diu Pedro Rebuffo en la sua Praxis beneficiorum q. en aquest Comtat, o Provincia de Proensa, y ha en ell 4. Arcabisbats,

debax dels quals, cenc Sufragans quals son [illegible]

Armes del
Comtat de Rossello.

...mes del Cõtat de Rossello.

LO Camper de Argent. 2. Fa=
... de Azur, lus qui tuna. 3. flors
...ils de Or.
...l Comtat de Rosello ab los demes al=
...s Estats antichs q. de present son en
...Cathalunya, foran instituits, y erigits e
... 2 principi de la Recuperacio de
...spots, q. comen. à immediadamẽt
apres del Any 714. en lo qual fonc la
...tur desta, y conforme la opinio de
...ns autors fonc la institucio de q=
...s Estats fetta dels Anys 791. com=
...mes auat he trobat en algunas es=
...ituras del Arxiu de Ripoll, no obs=
...ant q. algũs autors, en particular los
...dins requen esta erecho de titols
...Cathalunya feta en aquest temps
...2 refuracio dells dexpera quat se trac
...mes de Proposit de estos titols en lo
...ncibi dels Escuts del bras militar
...Cathalunya.
...altan authors q. de Hora part do=
...na molta mes antiguitat a estos titols
antichs de Cathalunya en particular al
...Rosello, com son ~~to~~ casi tots los qui
...viuen la vida, y Martiri de S.ta
Gracia Verge, y Martir Patrona de Sa=
...gosa, que entre altros es lo Doctor
...n Francisco de Padilla Tesorer de la
...esia de Malaga, lo qual en la Histo=
...ria Eclesiastica q. fa de Hespanya, e
...primera part della en la centuria
...arta, capitol quinit referint a molts
...ns authors antichs, y Moderns, diu
q. esta S.ta era filla de un gran Prin=
...p. e, Senyor de Portugal, y q. venint
...b ...ri, pera estar ab le suc, o, Senyor
...e Rosello, y passant per Saragosa fõc
...n esta Martirizada per lo President
...ria per ser ella Christiana, y
...n fe enmartiri a. 15. de Abril.

del any 302. en lo qual y ha algu
na discordancia entre autors, ...
ra q. poca) perq. Alonso de Villegas en
lo, en flors Sanctorum diu fonc en
lo de 300. lo Pare Riba de Neyra
en los seu diu q. fonc en lo de 304.
y Fra Joan de Marieta diu en lo q. fa
dels Sancts de Hespanya, q. fonc en
lo de 306. Emq. se veu claramẽt es
pera la diferencia en lo q. te respecta
als anys, y molta en lo q. toca ala an
tiguitat de aquest titol de Rosello:
de hont se coneix q. fa en lo Any 300.
de Christo, y havia titol de Rosello
en esta terra, y q. per consequẽt no de
uia haver altros en ella
Dexada esta antiguitat apart, q.
com se havist es molt gran, la q. te
toca de present a estos estats, y Com=
mes antichs de Cathalunya, es
del temps del Emperador Carlo e
Magno Rey de Franca q. en lo obre
dit Any de 791. o terra dell los
instituy, y erigi donat aquest, y tots
los demes altros de Cathalunya, a
Caualliers qui en la conquista de esta
terra se eren assenyalats en armes,
y ajudar ala recuperacio della, fet
los feudetaris, y subjectes al Comte
de Barcelona, donant, y unint li la
successio de estos Comtats, y Estats se=
pre q. faltasen ~~de~~ los descendents dels
qui ell los donare los quals no du=
raren molt perq. ja los primers Com
tes de Barcelona ne feren donacio a
sos fills segons, com auat se veura,
restant de esta manera, y per esta oc=
casio incorporats, y units en la Casa
real dels Comtes de Barcelona, y per
patrimoni, y collocacio de sos fills.
Estos Comtats de Rosello, y Serda=
na

nya estan situats en lo extrem de Cathalunya en mig dels Monts pirineus; per intelligencia del qual esta de aduertir q. estos monts Pirineus q. diuidexen Hespanya de Franca tenen son principi en lo mar Oceano enuers Tramontana apres de Fuente Rabia; y tirandret aenuiers lleuant al mar Mediterraneo, y antes de arribar en ell al entrar en Cathalunya endret de la Vall de Aran, fan dos braços que tots dexen a parar en lo matex mar Mediterraneo, y dins estos dos braços que fan una gran planicia de terra se enclouen estos Comitats de Rossello, que molta part dell es ribera del nostro mar mediterraneo, y esta ala part de lleuant, y Mitjorn: y lo de Serdanya esta mes enuers ponent, y Mitjorn, y part del Comtat de Urgell.

Aquest Comtat de Rossello, juntament ab lo de Serdanya, y Besolu los obtingue serca dels Anys. 900. lo Comta de Barcelona Guifra Pelos, als quals li succeyren sos fills Guifra, ter ser, y Miro son Jerma succesiuament lahu apres del altro, Miro Comta de Barcelona[+] mori serca dels anys de 92 q. y en son vltim testament dexa estos Comtats a Oliba Cabreta son fill segon, lo qual los repartí apres de sa mort entre sos fills, so es a Bernat Tenca ferro que li era fill major dona lo Comtat de Besolu (co auant se dira) y a Jofre son fill segon dona los Comtats de Rossello, y Serdanya. Aquest Jofre tingue molts fills y lo major fone Ramon Jofre q. li succeeu en aquestos Comtats ~~de~~ y aquest tingue dos fills, lo major se digue Guillem Ramon, q. fone Comta de Serdanya, y lo segon se digue Gaufredo q. succey en aquest Comtat de Rossello.

Aquest Gaufredo tingue un fill que se digue Guirart que li succey lo qual tingue agres per fill a Guifre que fone lo vltim comta de Rossello dels descendents de Oliba Cabreta Mori aquest Garau (conforme la comuna opinio en lo any. 1113 dexar fills ni successors alguns, y sa mort li succey en aquest estat de Rossello lo Comta de Barcelona Don Ramon Berenguer terser de aquest nom, q. tambe succey en los altros Comtats de Besolu, y Serdanya (com auant se dira).

Hieronim Surita en lo Capitol 36. del libre segon dela primera part dels Annals de Arago diu, que en aquest Garau dit Comta de Rossello li succey en lo Estat lo Rey Don Alfonso Primer de Arago Fill del Princep Don Ramon Berenguer, pero temo no se engany en asso aquest author, per q. aquest Comta Garau mori (co se ha dit) en lo any. 1119. y en aquell temps es cert q. regnaue en Cathalunya lo Comta de Barcelona Ramon Berenguer terser de aquest nom Pare del Princep de Arago, per q. regna aquest comta de Barcelona des del any. 1082. q. mori son Pare, fins en lo de. 1131. q. mori ell, en lo qual temps se enclou lo any 1119. q. mori lo Comta Garau.

Proues demes auat sobre entendre ise en asso Surita per q. ell matex en altres Cathalegs dels seus Annals diu q. lo Princep de Arago Fill del sobre dit Ramon Berenguer terser, y Pare del Rey Don Alonso primer dona aquest estat de Rossello, y lo de Serdanya a Don Pedro son fill segon y en defecte seu lo dexa a Don Sanxo fill seu terser, lo q. no aguera pogut ser si don Alfonso son fill major q. li sobreuisq. per temps de 34 anys lo aguesse eretat pus es cert q. no aguera pogut donar lo q. no tenia, ni poseya, de q. lo Princep de Arago dona estos Comtats a sos dos fills segons, consta per moltes

[+] q. sobreuisq. ia son Jerma q. no dexa fills.

...ots del Rey Don Jayme lo cõ=
...dor, de Ramon Montaner, de
Bernat Deselot, y de altros authors
...uals en moltas parts de sas Hist=
...as anomenen a Don Nuno San=
...o Comte de Rossello y Serdanya diet
fill del Comte Don Sanxo de Rosse=
llo. y lo Rey Don Jayme sobre dit li diu
a Comte Don Nuno de Rossello Auuõ=
le nostre, fill den Sanxo Comte de Ro=
ssello, que es tant com dirli Oncle ba=
lencia perq. era aquest don Nunyo de
Sanxes cosinjerma del Rey en Pere
...mer sin pare, y axi per totas estats
...ls quals de altra part se cõcor=
...y prouan totas las successions dels
...s de Rossello, y Serdanya, y las be=
...s q. estos estats entraren, y Jsque=
...ren la casa Real dels Comtes de
Barcelona, se ha de dir (y es lo cert) que
aquest Comte Garau mori en lo dit any
1111. q. seria dell, y q. li succey en
aquest Comtat, lo Comte de Barcelona
Don Ramon Berenguer terser, y no
lo Rey Don Alonso sonnet.
Aquest Comte de Barcelona Don Ra=
mon Berenguer terser q. succey als so=
...dits estats los dexa a son fill primo=
genit q. fonc lo Princep de Arago pera
quant al fill segon ques digue Don Be=
renguer Ramon dexa lo Comtat de
Proença q. com se ha dit en la precedent
explicacio de aquell Comtat q. era de Do=
na Almodis sa muller.
Don Ramon Berenguer quart de
aquest nom Comte de Barcelona, y
Princep de Arago (per casar ab la Rey=
na Dona Petronilla) fill q. fonc del
sobredit Don Ramon berenguer ter=
ser, del qual ereta estos estats de Ro=
ssello, Serdanya, y Besolu, tingue de
sa muller la Reyna Don Petronilla 3.
fills entre altros q. della ague, lo pri=
mer se digue Don Alfonso q. fonc Rey
de Arago, y Comte de Barcelona,
lo segon se digue Don Pedro, aqui son Pa
re anomena per Comte de Rossello, Ser
danya, y Besolu; lo terser fonc Dõ San=
xo, qui per mort de Don Pedro son Jer=
ma q. mori en Pueril edat, y per cõ=
seguet sens fills ereta estos estats
sobre dits, axi com son Pare lo Prin=
cep de Arago ho auia disposat,
A don Sanxo succey en estos estats
Don Nuno Sanxes son fill bnic, lo
qual mori molt apres sens dexar fills,
y per esta causa li succey en tots sos
bens lo Rey Don Jayme de Arago Pri=
mer de aquest nom dit lo conquis=
tador.
Diu Francesc Tarafa Canonge q. foc
de Barcelona en la Chronica q. fa
de Cauallers Cathalans, q. lo Princep
de Arago, no dona a los fills segons lo cõ=
tat de Besolu, sino tant solamet lo
de Rossello, y Serdanya, y a so es lo cert
axi per lo q. diu aquest autnor q. es molt
verdader, com tambe perq. des deque lo
Comte de Barcelona Don Ramõ Bere=
terser
quer cobra estos estats fins lo temps pre
sent, nos troban cotas particulars de
Besolu, ro sentroban dels altros, pero
perq. alguns authors diuẽ q. lo prin=
cep de Arago dexa tots los sobredits tres
comtats a sos fills Don Pedro, y Don
Sanxo per esta causa he dit desobre lo
q. algũs diuẽ, si be tinc esta, egon a o=
pinio per mes certa.
Lo Rey Don Jayme Primer, q. cobra
estos estats es cert q. dona tant so=
lament los Comtats de Rossello, y Ser=
danya (sens lo de Besolu quel Bni ab=
lo de Barcelona), a Don Jayme fill
segon seu, aqui demes auat dona
lo Regne de Mallorques q. ell hauia
conquistat, y la Senyoria de Monpe=
ller q. ereta de sa mare la Reyna
Dona Maria. En aquest don Jayme
Primer Rey de Mallorques, Comte de Ros=
sello, y Serdanya, y Senyor de Monpeller
li suc=

q. era fill del B... cep de Ara... y J... del Rey D... Alfonso primer.

li succey en tots estos estats son fill Major
Don Sanxo q. fonc Rey de Mallorques, y
en aquest (per morir sens fills) lesue esse
Nebot ques digue tambe Don Jaym fil
q era del Infant Don Ferrando, on-
jerma; este Don Jaume Seyo fonc Rey de
Mallorques, Comte de Rossello, y Serda =
= a, y Sor. de Montpeller axi com hon
troben son Cron. y tan per questions y pre
tencions q. Bolian tenir quanto lo Rey Do
Pedro de Arago terser de aquest nom
dit lo Ceremonios q. li era Sor. Direct.
pe. de aquest Rey de Mallorques tots los
Regnes y estats quels y tenia lo Rey de
Arago fant p. rbia de armes per la guer-
ras q. quatra dell tinque; com peruia
de dret, y Justicia q. quatra dell prete-
nia tenir, com llargua, y copiosamet ho
aporian algus authors com son Surita
y altres, y mes en particular lo matex
Rey Don Pedro de Arag. en la Hist. Po
ria q. ell matex, e lo Jongue referida
per Miquel Carbonell en la Cronica
general q. de Hespanya fa.

Desta manera, y per estas causas tor
naren estos estats de Rossello, y Ser =
danya ala casa Real de Arago, descen
dente dela dels Comtes de Barcelona
de hon. eren exits, bnint los aguas
Rey Don Pedro de Arago al sua co-
rona Real ab bincla, y bnio perpetua,
y inseparable, per la successio del qual
los ocuren apres los temes Reys de
Arago, fo. de cent. y per ells los q. de
present i q. de ra. = Hespanya.

Las Armes particulars del Comtat
de Rossello son las posades en los pre=
sent escut, com ostan per memories
antiques, y Mores de Armoria q. he
bits. las quals pens y degueren tenir
Origen dels primers Comtes agu
Carlo Magno dona agues. ta. q.
ser q. er rat sens de mana y bauerlo re
but per mans de Rey dels, o. qu. a
per esser ells Franceses. les
mes ab flors de lis dellas quals
nen las armes Reals de Fran a
tas las demes cosas principals
ixen della. mudat solamet ia
ma, y ab [illegible] lo de l escut, y dels
m[illegible] las armes l jaren tambe
los Comtes de Rossello dessuents
dels de Barcelona mescales
ro ab las de son llinatge, y Sarth
sant las de Barcelona a mudreta
de Rossello ala ma esquerra, lo
en moltas parts las he [illegible] s ab
jerma, [illegible] y dels [illegible] mas
port en lo escut de [illegible] tas de
sella q. esta posat en lo princey
escut de Armes del bra [illegible]

lo demes de estos Comt. [illegible] de
Serdanya, y lo modo del [illegible] ver [illegible]
es casi lo matex q. lou Cathalunya
tene llor en las Corts generals de la
cepint q. tenen alg. [illegible] ouern
per algunas cosas Sini [illegible] a ora, no
tancia, y per las Co. [illegible] per lo ual
tene gouernador de [illegible]
recia que ha esta [illegible] amenude
ordinaria, y e lo mode del aspiar an
en los diners, ab en las mesures.

Lo lap. de Aquest Comtat [illegible] Ba. de
Perpinya q. esta ser [illegible] de [illegible] Palla de
ran, a prop q. [illegible] fim
los dell [illegible] fon [illegible] mesqui
nables q. tingan [illegible] es de Hespanya
en tots los Reg.

Residex en esta [illegible] lo Gouernador
de Rossello, y [illegible] de [illegible] el Cabildo
Cathedral de esta per [illegible] y
de ella se fen a 30. de Jun. [illegible] lan
1602. la qual fen Don Alonso [illegible]
Bisbe de Barcelona ab a delegat apos
tic en la qual mi trobi [illegible] a dit
comt. y pera acompanyar a dit [illegible]
Barcelona estat tot aquest Bis
bisbat de Elna.

Armes del
Comtat de Serdanya.

Armes del Cōtat de Serdaña

LO Camper de Or 4. [illegible] de la Sange de Argent creuats de gueula.

Lo Comtat de Serdanya esta en lo preciose Principat de Cathalunya situat al costat del Comtat de Rossello enuespo=ment, y per esta part frontera ab la Seu de Urgell, esta posat en la matexa frau dels Monts Pireneus; lo Cap de aquest Com=tat es la Vila de Puigserda,

Ins a Oliba Cabreta Fill de Miro Cota de Barcelona q. posey aquest Comtat jū=tament ab los de Rossello, y Besolu (cō se ha=dit) aquest Comtat de Serdanya lo ma=tex origen, principi, successio y las demes pertinencies, y qualitats q. aquells.

Aquest Oliba Cabreta tingue dos Fills lo major se digue Bernat trenta ferro q. suc=cey a son pare en lo comtat de Besolu, (cō=ta dit, y demes auant se tornara a dir) lo segon fone sobre q. succey en los Comtats de Rossello, y Serdanya, y dest ultim forā Ramon sobre q. tingue dos fills lo me=nor digue Gaufredo li succey en lo comtat de Rossello (com ja se ha dit) y a=portada la sua ~~[illegible]~~ successio, y de=scendencia en la pretedent explicacio) tal=ho q. fone lo major se digue Guillem Ra=mon succey a son Pare en lo Comtat de Serdanya tant solamet, en aquest suc=cey en lo present cōtat, primer son fill major anomenat Guillem Jorda q. mo=rí ens fills, y per disposicio de son pare Gui=llem Ramon, li succey en lo estat son fer=ma menor Bernat Guillem q. tambe mori sens fills, en lo any 1117. per mort del qual ereta aquest comtat Dō Ramon Berenguer terser de aquest nō Comta de Barcelona axi per los vincles [illegible] ja y estauē posats; com tambe per la disposicio del testamet del Cō=ta de Serdanya Guillem jorda fet a 3. de Abril del any 1102. en lo qual mori a quest cōta, y esta reūdit aquest Testa=met en lo Arxiu Real de Barcelona posat en lo segon llibre dels Feus, en lo Folio. 151. en lo qual disposa q. si son=germa Bernat Guillem mori sens Fills, succeys en aquest comta lo sobre dit Comta de Barcelona, lo qual ja antes de esta successiō, hauia succeyt, y eretat lo comtat de Besolu per mort de Bernat Guillem q. mori lo any 1111. (cō au ant se dira), y apres ereta lo de Rossello per mort del Comta Garau q. mori lo any. 1119. (com ja se ha dit).

Don Ramon Berenguer terser Comta de Barcelona q. succey a tots estos estats los dexa apres de sa mort jūtamet ab lo de Barcelona a son Fill major Dō Ramon Berenguer qui fone Prin=cep de Arago: y aquest soes lo de Ro=ssello, y Serdanya dexa a sos Fills se=gons, germans q. foran del Rey Dō Alfonso de Arago, primer de aquest nom, y per esta causa lo Comtat de Ser=danya des de aquest temps en auant sempre es anat unit ab lo de Rossello, y ha tingut en tot axi en los Possessors com en los successors, y en tot lo demes los matexos successos q. aquell: y per las matexas vias, y successions lo tenen, y posehexen de present los Reys de Hes=panya, com en la preredent explicacio se dit tot largamet.

Las Armes de aquest Comtat son las del present escut ques cōpone de las Reals dels Comtas de Barcelona de qui eran estos descendents, y de las del Prī=cipat de Cathalunya, com en algu nas memorias Antiguas, y Llibres de Armoria he trobades, q. sopens las de

quere

quaren estos comtes ampondrer de esta manera ab esta composicio, y forma per amostrar de una part son origen, y descendencia, y per esta causa posaren en sos escuts las armes dels Comtes de Barcelona, o part delles, y pera differenciarse dells y mestraren las de Cathalunya pera demostrar de alora part esser sors. y domiciliats en ella.

Lo gouern de aquest comtat de Serdanya, es lo matex q: lo de Rossello, y la major part dell esta en lo bisbat de Vrgell, y la alora esta en lo de Elna ads quals Bisbats esta subjecte aquest comtat en lo Spiritual.

Armes del
Comtat de Besolu

Armes del Cōtat de Besolu.

LO Camper en pal, lo primer è Ir, 2, pals de guella, lo segon de Argent vna Creu recostea de Guella.

Lo Comtat de Besola es vn estat molt ā=tic, y principal en Cathalunya, situ=at en lo Bisbat de Gerona, posat en lo Ampurda ala part dela Montanya enuers Ponent, y Tramontana.

Tot lo q. toca al Principi, Origen, Ins=tituio, o, Exercicio de aquest estat fins que Oliba Cabreta lo poseey, te lo ma=teix principi, y antiguitat q. los Cōtats de Rossello, y Serdanya, y los demes al tres āntichs de Cathalunya q. lo Em=perador Carlo Magno instituey, com en los explicacions dels precedents escuts se ha dit.

Oliba Cabreta q. fonc Comte de Be=sola, Rossello, y Serdanya per donacio q. lo pare Don Miro Comte de Bar=celona li feu, dexa los Comtats de Ro=ssello, y Serdanya a sofre fill segon seu, y Don Bernat Trenca ferro que li fonc fill major dexa lo Comtat de Besola; en aquest li succey en lo Estat lo fill major anomenat Bernat Lo Gros, y en aquest succey Bernat Gui=llem q. li fonc fill major, y mori en lo ano. 1111. sens dexar fills, al qual axi per disposicio sua, com per los vins dels Comtes de Barcelona, y apres de Besolu, y per la Institucio de Carlo Magno, li succey en aquest Cō=tat de Besol. Don Ramon Berē=guer terser de aquest nom Comte de Barcelona: en lo qual retangue=ren trobe los altros Comtats de Ros=sello, y Serdanya (cō ja se dit en sos llochs.

Aquest Comtat de Besola des de qual cobra lo sobredit Comte de Barcelona Don Ramon Berenguer terser, per mort del dit Bernat Guillem Cōta de Besola, q. fou tot en lo demūt dit any de 1111. y dell, y dels de Ross=ello, y Serdanya, juntamēt ablo de Bar=celona feu creu vniuersal a son fill major Don Ramon Berenguer quart de aquest nom, que apres fōc Princep de Arago, fins en lo temps pre=sent; may mes se es desparat dela co=rona Real dela Cāsa dels Comtes de Barcelona, y Reys de Arago sos des=cendents, per causa q. lo dit Princep de Arago quart dona los Comtats de Rossello y Serdanya a sos fills segons se reserua aquest de Besola per son fill major q. fonc lo Rey Don Alfonso pri=mer, vnint aquest comtat perpetua=mēt ab lo de Barcelona, per estar lo Comtat de Besolu tan dins lo princi=pat de Cathalunya, lo q. no fan los de Rossello, y Serdanya q. estan en lo ex=trem della (com se ha amostrat) y per esta raho may mes ses desparat a=quest Comtat de Besolu del de Bar=celona: y axi per esta vnio, y per la suc=cessio dela Cāsa Real de Arago des=cendenta dela de Barcelona, lo posehexen de present los Reys de Hespanya, successors q. son de estos Princeps.

Lo escut de Armes de aquest Comtat de Besolu es lo q. esta posat en aquest lloc, lo qual se compon (per las raho=s ja donades en lo de Serdanya dela ma=teixa manera q. aquell) de las armes dels Comtes de Barcelona, y delas del Prī=cipat de Cathalunia: sino q. han ab different Composicio per q. com aque=lles se aportan Flanjades, estas han en pal,

en Pal, o, con las de bisfas en algunas libres de memoria q. estan y haurà des, posant en lo primer, y darrer escartell las armes dels cotes de Barcelona, y en lo segon, y ters las del principat de Cathalunya, y abesta forma, y composicio està posades en lo efect d'aquest estat q. esta entre los demes altres al principi dels dels bres militar: per lo q. tinc per mes cert es la forma ab q. està en lo presè efect per auerlas bistas ab esta composicio en algunes Retaules y llochs publichs y antichs de la mateixa Vila de Besolu.

La Iglesia del monastir de S.t Saluador de Besolu fonc erigida en Cathedral a 26. de Janer del Any 1017. per lo Papa Benet Octau, a Instancia, y supplicacio de Bernat Frenca Serro Comta de Besolu, y de sos germans Sofra, Comta de Serdanya, y de Rosello, Fills q. eran los dos de Cuba Cabreta Comta q. fonc de estos tres Comtats, fou proueyt, y Consagrat per lo mateix Papa pera Bisbe de aquest nou Bisbat, lo fra Guinart fill del sobredit Sofra Comta de Serdanya, y de Rosello. Pero perq. poc apres que tingue lagocessio de aquest Bisbat lo dit Sofre Guinart, fonc proueyt per Arcabisbe de Narbona no posa hauant la successio de aquest Bisbat, ni fonc donat a ningun altro, per quant los Bisbes de Roma, y Bic veyns de aquest Bisbat de Besolu, proclamaren al summo Pontifice suplicantli fos seruit de extinguirlo, per lo molt perjudici que's era nells aquest nou Bisbat y axi per esta causa fonc extinguit, y ara aque mes Bisbat de Besolu en Cathalunya, nouet durat molt poc temps en ells, com mes largament se dira tot lo tocant en aquest Bisbat en la explicacio del efect dell, q. esta posat ~~entre~~ entre los primers efects de Obras beneficiales dels ... exs ...

Armes del
Cōtat de Vrgell.

Armes del Comtat de Vrgell

10 Camper escaqueta de Or, e de Sabla

Comta de Vrgell es bon estat molt antic, y real en lo present principat de Cathalunya, y conforme la opinio de molts, es mes antiga la sua funda= cio de ningun dels Altres de Cathalu= nya, y tal (si de Castello per las ra= zons en dit dorades) perq no faltan Auc= tors q diuen q a ells altres moros= tenia Comtat de Vrgell, pero tine te= ner no se enganyen en asso, y q no pren= gon lo error per causa de que antes q= fos Pelos Comta de Barcelona po= seyx aquest Comtat de Vrgell y los de= mes altres demunt dits de Besolu, Ro= sselle, y Sordanya, de aquells nos troba= mos dels possessors aqui Carlos Mag= ne los dona, y de aquest de Vrgell sen= tenir perq antes de Guifra Pelos lo po= sseyx Armengol de Moncada, y per esta raoz volgut dir lo q desobre esta= gnat; pero la mes comuna, y rebuda= no es de q foncereguit aquest Comtat= en tems q los demes altres titols Antichs de Cathalunya per lo Emperador Carlos Magne, y ab los mateixos limites, pactes, y condicions q los altres, per los quals= se llenque guire pelos q succey a ell apres= mirant del sobre dit Armegol de Mon= cada q mori sens Fills.

Esta situat aquest Comtat de Vrgell en Cathalunya casi al extrem della enuers ponent y per esta part confina ab lley= da la qual esta la Ciutat de Ba= guer q es lo cap de aquest Comtat, y dont los Comtes de Vrgell tenian sa re= sidencia, y cort. Era tan gran aquest= Comtat, y comprenia tantas terras, y es= tats dins Cathalunya, q dela despulla= ell apres q lo Rey Don Ferrando pri= mer lo ague lleuat a Don Jayme Vltim Comta de aquest Comtat, sen amillora= ren, y aumentaren moltas altres casas, y estats en Cathalunya, com foran las dels Comtes de Cardona, y Pallas, y loma= tex feren molts altros Barons, y Caual= lers particulars aqui lo dit Rey Don Ferrando per assegar los animos de= molts q estauen inquiets axi dela elec= cio q dell hauian feta en Rey de Arago, com dela persecucio q al Comte de Vrgell feya, dona dons, y bene a altros per preus acomodats, y molt baratos moltas Vilas, llochs, y Castells q eran de aquest Comtat, sens las moltas altres q resta= ron confiscades ala Corona Real, ed consta (mes de q estot assomolt public= en Cathalunya) per algunas scriptu= ras q de tot lo desobre referit he vistas.

Fonc tant Gran la successio, y Continua= cio que tingueren en son linatge, y casa los Comtes de Vrgell, que apres dela real de Cathalunya ninguna ha durat tant= com aquesta dels q Vguere dela casa Real, y aguera durat mes, y quisa dura= ria encara si lo Rey Don Ferrando primer, y lo Rey Don Joan segon son fill, no agues= sen empresa tan de proposit la destruic= cio della, com la emprengueren, perseguit, y acabant la per totas las bias q poguere, pero no tenen ells tat la culpa, com la tin= gueren, y tenen encara y molt gran los Electors q en la Vila de Caspe elegire en Rey de Arago al dit Don Ferrando, lleuant la tant quantia tot dret y Justicia al sobre dit Don Jayme Comte de Vrgell, aqui per linea, o, linea, tota= ment dreta, ment aquest Reame.

Lo primer Comte de Vrgell (com dit y ha) q en Historias, y memorias antiguas, e

rabzes sinyor de Torrada lo que el fo-
gera los anys de Crist de 1000
y per morir sens fills li succey en aquest
Comtat de Urgell (conforme la ordinacio
de Carlo Magno) y axi fra Pelos Comta de
Barcelona; aquest lo dona a son fill se-
gon axo menat Sunyer, q. fonc Legri-
mer Comta de Urgell apres de la casa
dels Comtes de Barcelona: Tingue a-
quest Sunyer dos fills la hu fonc St. Ar-
mengol Bisbe de Urgell, q. es St. Confes-
sor, y canonisat, y altro fonc Borrell q. suc-
cey a son Pare en lo Comtat de Urgell, y
apres per mort de Guifra, quart de a-
quest nom Cota de Barcelona fill de
Ilim. Vda de Guifra Pelos, q. mori sens fills
en lo any 967. fonc ellegit en Comta de
Barcelona en oposicio de Oliba Cabreta
Comta de Besalu, Rosello, y Serdanya, ferma
del sobre dit Guifra quart, y assi ferma seu.

Aquest Borrell Comta de Barcelona, y de Ur-
gell entre altros fills q. tingue foran dos, lo
major se digue Ramon Borrell que li succey
en lo Comtat de Barcelona; y lo segon se di-
gue Armengol, Cognomenat de Cordoua
q. li succey en lo de Urgell de Aquest Armen-
gol deuallaren apres tots los demes Cotas
de Urgell, y la linea masculina dura
les del any 993. en lo qual succey ell en lo
Comtat de Urgell al Cota Borrell de Bar-
celona son pare q. mori e dit any, fins en lo
de 1208. en lo qual mori altre Armen-
gol q. li fonc successor, y al sete grau de Pare
a fill.

En aquest Sum Armengol Comta de Urgell
q. mori e lo sobre dit any 1208. li succey e
aquest Comtat sa filla Dona Rembia-
dora q. Aurembiax, q. casa ab lo Infant Dō
Pedro de Portugal, y fonc Comtessa de Urgell,
pero per morir esta senyora sens fills li suc-
cey en lo Comtat de Urgell Don Garau de
Cabrera Vescomta de Cabrera, y de Ager
Cosinferma seu fill q. era de Dona Maria
q. casa ab Don Pons Vescota de Cabrera,
y de Ager, Comta de Urgell
Armengol Comte de Urgell
Don Garau de Cabrera
de Cabrera, y de Bergueda ager
en lo Comtat de Urgell a sa co-
na dona Aurembiax, digue dos
lo major se digue Don Pons, y succe-
pare en lo Comtat de Urgell, y Vis-
de cabrera, y Calbo se digue don ga-
rau q. fonc Vescomta de Ager. Don
Pons fonc fill major seu Don Arme-
de Cabrera que li succey en lo Comtat
Urgell, y Vescomtat de Cabrera; ar-
no dexa fills ni fonc regat d'una
aquest comtat y Vsbe Terras de Cabrera
lor ferma don Alvaro de Cabrera
qual entre altros tingue dos fills
gon se digue Don Alvaro, q. fonc Vescomte
Ager, q. son pare li hauia cobrat aquest
comtat per mort de Dō Ferrando Ruiz
Cabrera Pnet del primer don Ramon
fonc Comta de Urgell, y Vescota de Ca-
ra, y de Ager, y lo major se digue Don
mengol de Cabrera q. fonc Comte de
Urgell, y Vescota de Cabrera, y mo-
rir estos germans sens fills succey
sos e fats Dona Tereà de Antensa
de Dona Cecilia de Arnilo, de Don
baldo de Antensa, y Neta de Don
nor de Cabrera q. casa ab Don Sancho
Antilla, Germana q. era esta Don
nor dels sobredits Don Armego de Ca-
ra Comta de Urgell, y de Don Alvaro
comta de Ager, y per esta causa
lo Comtat de Urgell sa Neta Don
de Antensa la qual ab altra gran
era casa ab lo Infant Don
legon q. era als oras del Rey
legon de Arago, y per renuntiacio q. fe
a la primogenitura lo primer
son ferma major succey aques
fonso marit de Dona Tere
na de Arago.

De esta Dona Tereà de Antensa Comtessa
de Urgell, y del Rey de Arago Don Alfo

aquest nom son marit, foran altros. Don Pedro q. fonc lo succey a son Pare en lo Regne de y Comtat de Barcelona cogno del Punyalet, y lo serimonias, apres Don Jayme q. fonc lo segon succey a sa mare en lo Comtat de Vrgell aquest fonc fill Don Pedro q. fonc de Vrgell, al qual succey son Don Jayme q. fonc lo vltim Comte Vrgell, y per pretendrer aquest Dō succey lo dit Regnes de ...ona de Arago q. per llegitima succeiportanyen por mort del Rey Martí Oncle valencia seu: lo Rey Ferrando primer, apres de esser elle Rey de Arago, en hauer presa la ...ió de aquest Regne pera assegurar ...si, y als sos descendēs, lleua lo Cōtat ...ell ab al dit Don Jayme y tots ...nes estats q. posseya, confiscātlos ...ma sua, y distribuint aquells ...dits de la manera sobredita, ...ent pres en Castella, y ab gran ...nia al dit Comte, al qual a... Rey Don Joan, segon son fill li ...hauia vida als proprias mans, ...per esser cosa tan lastimosa, y de ta ...a perdua, y desditxa per tots los ...ns de la corona de Arago dexe de ...tar lo modo, y forma ab q. tan ...ne, y feo cas sefeu, quia afflicti ...or danda afflicto, y tanbe per q. ...iramēt sse ver, una vna arit ...ió de Philosophia q. diau, ad prete... non est potentia, pero q. no a... metra, y executara la Ambicio de Regnars com de fet la tingueren, y molt ...ran estos los Reys, en particular lo Rey Don Joā segon, pus per ella, y per ...ió Regne de Nauarra, no perdo... a son propri y llegitim fill, lo Princep don Carlos, aqui tocaue lo ...ta de Nauarra per esser fill de Dona Blanca Reyna proprietaria de aquest Regne primer muller del sobredit Rey Don Joan son pare.

Ab aquest Don Jayme se acabaren los Comtes de Vrgell hauent durat en Cathalunya aquest titol desepairat de la Casa Real. 499. anys: so es des de Sunyer Comte de Vrgell fill de Guifra Pelos, q. obtingue aquest comtat serca del any 914. en lo qual mori son Pare, fins al sobredit Don Jayme lo desditxat, aqui lo Rey Don Ferrando primer lleua aquest Comtat, q. fonc lo primer de Nouembre dia de tot sanctes del any. 1413. enuiant lo pres a Castella, y apres lo Rey Don Joā segon fill del sobredit Ferrando al cap de 20. anis sabs lo primer de Juny del any 1433. lo mata, o, feu matar e presencia sua, estant pres aquest dita en lo Castell de Xatiua del Regne de Valencia, ahont lo hauia fet aportar des de Castella en fora lo Rey Don Alonso Quart, Germa major de aquest Rey Don Joan: hauent y aguts en aquest endemig en aquest Comtat. 19. Comtes, sens lo primer ques digue Armengol de Moncada, y destos 19 los 10. se digueren Armengols, lo qual nom no los fonc patronimic com pretenē algus, sino de Pila: pero no se si li prengueren pera conseruar la memoria del Armengol de Moncada, o, per la deuocio de St Armengol Bisbe de Vrgell sobredit.

Armengol de Moncada Comte de Vrgell aportaue per Armes lo escut estacat de Or, y negre, axi com en lo present escut esta pesat de las quals armes vsaren apres tots los demes Comtes de Vrgell descendents de Sunyer, mesclades ab las armes reals dels Comtes de Barcelona acceptat q. los primers Comtes de

de Vrgell las aportauen quartellades, y los Vlims Flangades, com en llibres de Armoria, en lo Arxiu Real de Barcelona, y en algunas parts de aquest Cõtat las he vistas posades ab estas dos formas, y composicions, en particular en sepulturas de estos Comtes q. estã en lo monestir de S.ta Maria de Bellpuig de las Avellanes del Orde Premostatense, situat sobre de Balaguer, y en altras Yglesias es aquest monestir fũdacio de estos Comtes, y en altres Yglesies de Cathalunya.

Por hauer lleuat lo Rey de Ara. Dõ Ferrando Primer de aquest nom lo Comtat de Vrgell a sobre dit Dõ Ayme, y apres lo Rey Don Joã segon son fill la vida (com ja tot esta dit) resta aquest Comtat Confiscat, y incorporat ab la Corona Real de Arago, per successio delaqual lo posehexen de present los Reys de Hespanya.

Com las cosas tenguda en la present explicacio tan certas y publicas per assi las tots los Autiors q. de aquest Cõtat de Vrgell, y de estos Cõtes escriuẽ, en particular la destruccio dell, y la persecucio q. lo Rey Dõ Ferrãdo Primer, y sos fills feren del Vlim Cõta Don Jaume, com entre altros las aporta Surita en lo Tercer Tomo dels annals de Arago, y en lo principi del quart, no he citats per estas causas en la present explicacio autiors de dos detres estas cosas, lo acostum de fer en las demes altras explicaciõs, per esser cosas tan publias, y sabudes per tots, y tambe per q. lo demes q. assi esta posat he tret de Scripturas, y memories dela Casa de la Ciutat de Barcelona, a hont molt mes llargua, y distintamẽt se trobara tot lo q. sumariamẽt esta assi escrit per aho remet al lector

Armes del
Vescōtat de Castellbo

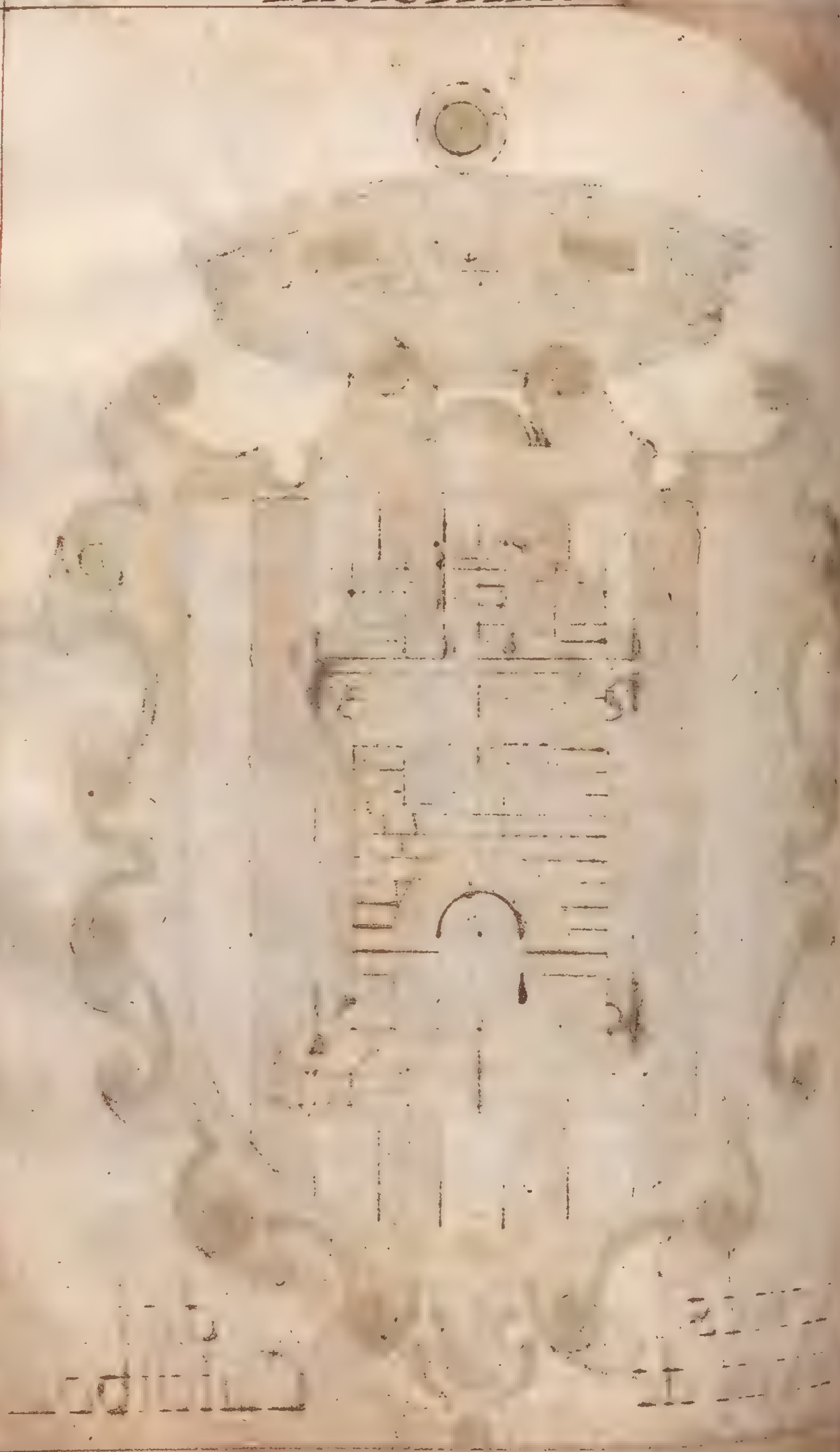

tat de Castellbò, y la sa Muller Doña Eleonor, en lo Regne de Nauarra, y per morir sense fills q. fonc en edat de 16. anys, y a 30. de Janer del any 1482. li succey en tots sos Estats, y Regne sa Germana Doña Catherina q. fou Reyna de Nauarra, Comtesa de Foix, y Vescomtesa de Castellbò, la qual casa ab Dõ Joan de Labrit.

A estos dos Conjuges, lo Rey Don Ferrando de Arago segon de aquest nom dit lo Catholic (per las rahons donades en la explicació del escut delas armes Reals de Nauarra) los lleua la meytat del Regne de Nauarra, y tots los demes estats q. los Comtes de Foix tenian, y poseyan en Cathalunya, q. fins alas oras (com e ha amostrat) hauien poseyt estos Reys de Nauarra, entre los quals y eran lo present Vescomtat de Castellbò, ab la Vall de Andorra, y altros estats de estas parts, aturant sels per la corona de Arago, y vnintlos ab lo present Principat de Cathalunya; exceptat lo Vescomtat de Castellbò, del qual ab tots sos Castells, llochs, y Valls y totas las demes pertinencias, quals, per lo mes de Janer del Any 1513. (com ho dit Surita en lo libre allegat) ne feu donacio a lo dit Rey Don Ferrado lo Catholic a Doña Germana la segona muller, filla q. era de Don Joan Vescomte de Narbona, y neta de Don Gasto comte de Foix q. fonc fill dela Reyna Doña Leonor de Nauarra, que era Germana del matex Rey Catholic per part del Rey Don Joan de Arago segon de aquest nom, que fonc pare dels dos, demanera q. lo Rey Catholic, y sa segona Muller la Reyna Doña Germana eren parets en segon, y quart grau; a esta sora. y per obtemplacio de son matrimoni lo Rey Catholic son marit, entre altres cosas li feu donacio del present Vescomtat de Castellbò, ab los matexos feus, dineles, partes, y condicions quel donaren los Comtes de Barcelona als Monecadas, y ab ell le hauian sempre tingut, y poseyt sos descendents fins ala sobre dita Doña Catherina Reyna de Nauarra, y Don Joan dela Brit son marit; y en virtut de aquest feu, y per la Senyoria directa q. los Comtes de Barcelona Reys de Arago tenian en aquest lleua lo Rey Catholic a estos Reys pretenel q. per la rebellio q. li hauian esset feudetaris seus assauorisen ala Lluys Dotze, Rey de Fransa, quantra q. li querras per las cosas de Napols, per las los lleua (dela manera sobredita) la del Regne de Nauarra, y tot lo q. poseyen Cathalunya.

La Reyna Doña Germana en virtut de donacio q. lo Rey Catholic son primer marit li feu de aquest estat lo poley casi tota la vida, no obs quant estigue casada al Rey pero encara tot lo queu estigue apres lo Germa del Marques de Brandenburc ab qui casa esta Sora. segona vegada, y de lo terser q. fonc Don Ferrando de Arago de Calabria, fill major del Rey Don Enric de Napols, aqui lo Rey Don Ferrando de Arago son primer marit li hauia dat lo Regne de Napols: y com esta Reyna sa Germana se veu vella, y sens esperanca de fills, q. de ningun marit ne dexa, almenos q. li sobreuisquegen a ella, vengue, e conseguyora per esta causa aquest Vescomtat de Castellbò, y lo titol dell, a Mosen Luys Ta taller de Oliuer, naturat, y domiciliat en la Ciutat de Sorrosa (ab los matexos dinels y feus que ella lo tenia, y poseya) per preu de 15. milia, y 500. ducats, com consta los actes dela venda q. estan recondits en Real Arxiu de Barcelona, posats en lo ho mari 16. q. es de Vrgell, dins del qual tan en sac Intitulat de Castellbò, los actes son soes lo dela Inuestidura esta notat a numero, 427. y fonc fet a 27. de Abril del Any 1529. y lo dela apoca dela venda dels sobre dits 15. milia, y 500. Ducats fonc fet a 29. del mes de Juny seguent del mater Any, y lo acte nombrat en numero. 240.

Per esta venda posey aquest Vescomtat de Castellbò lo dit Luys Oliuer de Botaller per temps tal solamet de 19. anys sis mes y 27 di

s de 27. de Abril. 1529 -
ne prengue la possessio por Pio
a 3 ll ab la cota del sobre dit al-
a 2 de Noembre, del any. 1548.
y qual dia los naturals y poblats en
ase Bilcomtat se quitaren y tornaren
a Corona Real dels Comtats de Barce-
lona, de hont eren exits, y los sucessors
dels Reys de Arago y per conseguent a la
magestat del Emperador Carlos Quint
nay, y Sor. nostre que eu era las armes per
lo dreyte, y impedimẽt de malaltia que
tenia la Reyna Dona Joana sa mare g.
era Duesa, girant, y paguat [illegible] 0
ser per lo effecte, dela dita quantitat, y ell
o Diuuit [illegible], y Escetes [illegible] com
a per la apoca de la rebuda g. ell los
fen feta en lo sobredita Jornada de 24.
Noebre. 1548 - en la qual lo aromenen
Nuys, g. en las altras not aromenauẽ
cu de Dm. Nuys, y esta ultima escrip-
ra [illegible] rondida en lo matex Ar-
ma, posada en lo matex Armari, y Sac,
ambada [illegible] mero, 430.

Per la manera y per estas dias pasche
sa le present los Reys de Hespanya a
Bilcomtat ab sinyẽ per estar, y inte-
ssẽ g. y deguerẽ los naturals dell
sus les lo Emperador Carlos Quint al
ns y ells se gustaren del Sinyer, y tor-
ner a la corona Real de Arago volent
la aquella ora en auẽ ni lo matex em-
ular ni minuar dels dits, ni deguer
mencar ni desgastar dela corona Re-
de Arago com mes largua, y copiosa-
ent conta per los sobre mecionats actes,
scripturas del Arxiu: y per esta cau-
en gon iracio de esta Bnio, es figirẽ
de ayuntar Bilcomtat ab lo cent anyir de
mes dell a. era un castell de Oren
ab Berma, y las armes dels Comtes
de Barcelona, sent de estos [illegible] por
y pogant per insignia, y divisa lo castell
sobredit, dela manera, y ab la forma g. es-
van colades en lo present cent, las qua-
les son retes dela Stancia del Racional
g. esta en lo palau real de Barcelona, y de-
las escripturas dell, y del arxiu Real so-
bre dites.

Armes del
Vescōtat de Carlades

Llibre Primer

Armes del Vescōtat de Carlades

NO Camper, y la Insignia del no auinguit amanotitia.

Los Vescomtats de Carlades, y Omelades, estan situats en Fransa serra dela senyoria de Thonpeller (en lo llenguadoc) ala qual estan annexos, los quals ereta, y poblat lo Rey Don Pedro de Arago Primer de aquest nom per lo casament q. feu ab Dona Maria Senyora de Thonpeller (com auat en la explicacio del llibre de armes de esta Senyoria se dira) y a tots estos estats li succeyx son fill lo Rey Don Jayme Primer, dit lo Conquistador del de tots estos y del Regne de Mallorques, y dels Comtats de Rossello, y Serdanya feu donacio a son fill segōn se tambē axi com ell Don Jayme, fet los Feudetaris tots, y subjectes als Reys de Arago sos descendents.

Heyxen los Reys de Mallorques estos Vescomtats des del sobredit Rey Don Jayme lo fill del conquistador q. comēsa regnar en ells serca del Any. 1276. Fins al altro Rey Don Jayme net de aquest q. mori sens estos Regnes, y estats lo any. 1349. per causa q. lo Rey de Arago Don Pedro terser dit lo seriemonios, y lo de Fransa Phelip de Valois, i de aquest nom li leuaren tots estos estats, y Regnes, per la cobdicia q. tingue lo de argo del Regne de Mallorques, y asegurar la cobransa dels Comtats de Rossello, y Serdanya, se aconortaq. lo de Fransa se aturas, y li lleuas los presents Vescomtats, y Senyoria de Thonpeller, com tot mes auant se tornara adir alora begada mes copiosamēt conforme ho aporta suritamolt diuament en lo segon thomo dels seus Anals en molts llochs dell en particular en los Capitols. 54. y 55. del llibre sete: y en lo Capitol. 34. del llibre deuyte de la matexa segona part.

Per hauer poseyts estos estats de Carlades, y Omelades, ab la senyoria de Thonpeller los Reys de Arago sobredits Don Pedro, y Don Jayme, primers de estos nōs, y per ells, y com a successors, y Feudetaris seus os tenirios apres los Reys de Mallorques sos descendents, se aporten per esta causa los escuts de estos estats en aquest lloc, com a estats q. ha poseyt la casa Real de Arago, encara q. sens armes per no esser tinguudas ama notitia.

Armes del
Vescōtat de Omelades

Armes del Vescōtat de Omelades.

10 Camper ab la Insignia dell Vescōtat bingut ama notitia.
Vescōtat de Omelades esta Annexo a la Cartlades, y los dos ala senyoria de Monpeller, com en la precedent exemplario se ha dit, y en la seguent se tornara a dir mes llarguamēt, y axi en la tocca al sucesso, y disfoliacio dell Vescomtat de la successio, y altres lo demes bingut aquest Vescomtat los matexos successos q. aquells, y tambe fins temps present no son bingudas ama noticia las armes de aquest Vescomtat de Omelades, ni si son diferēts dels del de Cartlades, o si son totas b=as

Ni ni è titol de Vescōtat mes prehemint q. lo de Baronia, ni le senyoria le aportan per esta causa los efectes d'armes de estos Vescomtats primers q. lo del de la senyoria de Monpeller q. sia ella en si major, y principal, y poderosa q. estos Vescomtats q. son part de esta senyoria, y subditos a ella; per quant, en estos primers lloc en tots los escuts de armes dels Regentes q. los Reys de Espanya pos feren he volgut dar mas lo orde de la preheminencia del titol q. dela potencia riqueza, ni antiguitat dell, sol ant sempre primers los titols dels Regnes, y los dels Principats y conseguientment los de Archiducats, Ducats, Comtats Vescomtats Baronias y senyorias. Excepta lo escut de armes del principat de Cathalunya q. per las rahos en ell donades obra en primer lloc.

Armes de la Se-
nyoria de Mōpeller.

Armes de la Senyoria de Mõpeller.

10 [illegible] Dona Toma [illegible] Ginebla, Albros diu- [illegible] Doma, Ginebra Be- [illegible] de la Ciutat,

[illegible] aquest estat es molt gran, y comprenen [illegible] no sols los sobredits Descomtats [illegible]lades, y Omelades, pero molts al- [illegible] poblats de grans llochs, Vilas, [illegible] algunas Ciutats, q. tots son del Reg [illegible] Franca, y situat dins lo Llengua- [illegible] es la primera Prouincia de Fra- [illegible] Mollonella per la part de Rosse- [illegible] igual per esta part (q. a Llenguadoc [illegible] enuers ponent, y mitjorn) frontera ab [illegible] Principat de Cathalunya. Es Rive- [illegible] me Mediterraneo, y per la mate- [illegible] part de Mitjorn continua la mate- [illegible] Ribera, y Costas de Cathalunya, y [illegible] part de lleuant frontera ab la Pro- [illegible] la qual la diuidex lo gran Riu [illegible] y es lo major de la Franca; y per [illegible] de Tramontana frontera ab al- [illegible] estats, y Prouincias de la matexa [illegible] Franca. Esta aquest estat de Mompeller ẽ [illegible] Prouincia del Llenguadoc situat [illegible] extrem della enuers lo Mitjorn, y [illegible]

[illegible] los Sors. proprietaris de aquesta Senyo- [illegible] de Mompeller (com diuen algũs) ja de [illegible] emos abas, Sors. y Barons particu- [illegible] dels descendents de las casas Real [illegible] Franca, y de la de Borgonya, dels [illegible] quals deuaria per recta linea Guillem [illegible] Senyor de Mõpeller. q. fone sera- [illegible] Anys 1170 lo qual casa (com ho [illegible] escrita en los Capitols 34, y 54 del [illegible] en llibre de la primera part dels feus [illegible] de Arago; y lo matex diuen los

los demes authors q. tratan de las Histo- rias de Cathalunya) ab Dona Matilda Filla del Emperador Manuel de Constã- tinobla. De esta Sora. aquelo dit Don Guillem Sor. de Mompeller [illegible] la Fi- lla anomenada Dona Maria q. casa- gores ab lo Rey Don Pedro de Arago pri- mer de aquest nom dit lo Catholic, dels quals fone Fill lo Rey Don Jayme Pri- mer cognomenat lo Conquistador. Per esser esta Dona Maria Filla Unica del sobredit Don Guillem Sor. de Mõ- peller, y per las capitulacions, y consents fets en los Capitols matrimonials, y casa- mẽt de sos Pares fone per estas causas esta Dona Maria Sora. proprietaria de Mompeller, y de tot aquest estat, lo q. qual aporta en dot al Rey Dõ Pedro son marit, y dells los ereta apres lo Rey Don Jayme lo Conquistador son Fill, lo qual ab los Comtats de Rossellõ, y Cer- danya, jundament ab lo Regne de Ma- llorcas ereta apres de sa mort a son Fill segon anomenat axi ab ell Don Jayme, q. fone lo primer Rey de Ma- llorques a sas. de aquest lo ereteron, y poseyren apres sos descendents los Reys de Mallorques qui foran Don Sanxo Fill major de aquest Don Jayme, al qual per morir sens Fills lisjuelle y en lo Regne de Mallorques, y en aquestos estats atro lo Jayme q. fone nebot de aquest Don Sanxo, Fill per esser Fill de Don Ferrando son fer- ma. al qual Don Jayme per la sora sort y per las guerras, y pretencions q. qua- ria dell tingue lo Rey Don Pedro de Arago per en de aquest nom cognomenat del Punyalet, y lo Serimonios, li lleua por- dia de Armes, y ab proces Juridic que de alora part li feu) lo Regne de Mallor- ques,

gues, y los Comtats de Rosselló, y Serdanya, (com en los llochs esta dit) ab ocasion q. quando lo de Mallorcas dona al Rey de Arago, con estant je pera vedor, er millor estas cosas ab lo Rey de França, qui las ores era Philip de Valoys, fill de aquest nó q. no li donas fauor, y perso ab enti q. lo de França seaturas esta senyoria de Mõpeller ab tots los estats a en ella soleya lo sobredit Rey de Mallorques q. estauenelo llenguadoc, lo q. lo Rey de França accepta, y executa ab molta bolentat y prestesa, pus en lo any. 1349. en lo qual moriren estos Reys de França, y de Mallorques, ja lo de França tenia plena, y pacifica possessio de la senyoria, y estat de Monpeller, perdent per esta causa y per la cobdicia gran del Rey Don Pedro q. en la cobrança de Mallorques, y de Rossello, y Serdanya tenia sa casa matexa de Arago q. hauia sera de 150. anys que els poseya: aueriguantse ab aquest Rey esser verdader un refrany Cathala antic q. diu q. los homes ambiciosos, cobdiciosos, y enuejosos se aconsortarian de dexarse trauirer un bill, per que a son vey los y traguesen tots dos: y desta manera no fen en aquest pas lo Rey Don Pedro q. se aconorta de perdre esta tan gran Baronia, y estats de Mõpeller q. tanbe estauen als Reys de Arago, per la quietut, y pau del Principat de Cathalunya, per q. son vey lo Rey de Mallorques q. era de la matexa casa, y sanch pus eran parets en terser, y quart Grau, y cuniat q. de altra part li era per estar casat ab sa germana, perdes tots los estats.

Desta manera, y per las causas referides perde la casa Real de Arago esta senyoria de Monpeller, y los Vescotats de Carlades, y Emelades, y les cobra la de França q. fins lo dia present ds te, y posehex, q. per hauer los poseyts les de Arago tants anys, com se ha referit, y esser estats patrimoni de la escuts de las armes de en aquest lloc, q. las de Monpeu uiaren de alla per medi de Fra Anthoni Solanes del ordre dels nors lector de Ars, y Theologia lo monestir de St Francesc de Barcelona persona molt docta en diuersitats com homani testan las obras y Religios de gran virtut, y exemp

Quexense las Armes dels titols e tots los Regnes, y altros estats que de present tenen los Reys de Hespanya per las casas Reals de Leo, y Castella.

Apres de hauer aportats los escuts de armes de tots los Regnes, prouincias, y altros estats pertanyents a las casas Reals dels Reys de Barcelona, y Reys de Leo: se aporten en aquest lloc las que los Reys de Hespanya tenen en lo Sceptro delas casas dels Reys de Leo, y Castella, los quals ad quirirren los dits Reys, per casaments, conquistes, y altres successos [illegible], com en la explicacio de cada escut mes en particular [illegible] y antes de entrar en la diuisio [illegible] y temporal de estos Regnes de la corona de Castella m'a aparegut sera [illegible] lo orde que en los presents [illegible] (si [illegible]) aportar breu, y sumariamet en aquest lloc la diuisio q. estos Regnes tenen en lo Spiritual, y eclesiastic en los [illegible], y terres que comprenen, y estan de Hespanya; y esta se diuidex en [illegible] Arcabisbats, y 29. Bisbats, los [illegible] son sufraganeos, y subgectes a estos Arcabisbats, y los dos son exempts dells subgectes q. estan inmediadamet ala Sede Apostolica, com ho diuen tots los Escriuadors de Hespanya tant antics com moderns en particular lo mõ[illegible] Padre fra Sanjoan de Madariaga sobre q. ha composat del Sceptro, y de su Principe, q. aporta llar=gua, y copiosament esta diuisio. Los Arcabisbats son, primeriõ de Toledo, lequal de pura potencia funda da tant solamen per la molta riqueze q. de alguns anys a esta part te, y quasi tot dret, y Justicia vol esser Primat delas Hespanyas: aquest Arcabisbat ara de present te per sufraganeos los Bisbats de Cartagena, Cordoua, Cuenca, Jaen, Osma, Segobia, Siguenza, y Valladolid. lo Arcabisbat de Seuilla te per sufraganeos en las terras que le comprenen, y estan dins de Hespanya los Bisbats de Cadiz, y Guadix, y fora della te lo delas Illas Canarias, q. estan en lomar mejor renteras de Hespanya en la cami dela India. lo Arcabisbat de S.t Iago te per sufraganeos los Bisbats de Astorga, Auila, Badajoz, Ciudad Rodrigo, Coria, Lugo, Mondonet, Orenze, Placencia, Salamanca, Tuy, y Zamora: de estos Bisbats ni ha alguns que en lo antic foran sufraganeos del Arcabisbat de Tarragona. lo Arcabisbat de Granada te per sufraganeos los Bisbats de Almeria, y Malaga; y lo Arcabisbat de Burgos te per sufraganeos los Bisbats de Calahorra, Palencia, y Pamplona, y aquest Arcabisbat de Burgos, ab lo Bisbat de Pamplona foran en antic sufraganeos de Tarragona.

Demes hauant estan en los Regnes de Leo=

la Corona de Castella los sobre dits Bis-
bats de Oviedo, y de Leon q. com se
ha dit son exempts de tots estos Arc-
bisbats, y subjectes que estan im-
mediats a la Sede Apostolica: y lo Bis-
bat de Leo, com dita Carcia de Ca-
ysa Arcabiste de Toledo en lo to-
mo q. fa de la recupilacio dels Co-
ncilis de Hespanya en lo folio. 162.
fonc aquest Bisbat dela Hespanya
Tarraconense, y suffraganeo, y subi-
ect ella: demanera en tots los Reg-
nes de la Corona de Castella sens lo
bisbat delas Illas delas Canarias q. es-
tan beynas dels Regnes de Castella q.
fronteren ab lo mar major, y ha en a-
quest Regne 34. Glesias Cathe-
drals.

Armes Vniuersals de tots los Regnes de la corona de Castella.

Llibre Primer

mes Vniuersals de tots los Reg-
es de la corona de Castella.

LO Camper se diuidex en qua-
-uors estartells, primer, è da-
-de Guella, vn castell de Or, Por-
-mestres de Guella, massona de
-Segon, e ters de Argent, vn
-de Porpre, membrea, è armea
-ada.

-s son las armes vniuersals de
-Regnes de la corona de Caste-
-encara que lo present escut con-
-, y pres en sa rigor, y forsa sia
-lament dels Reys de Leo, y Cas-
-tella com esto foran los que
-ren tots los demes altros
-dels Moros de Hespanya de
-quista de Castella, que apres
-raren a sas coronas, no vsaren
-estos Reys en son escut real
-armes dels Regnes dels con-
-tats ~~[illegible]~~ sino delas presets
-forma de Armoria posada en
-escut, com a armes vniuersals
-gran dels dits Reys, y Regnes,
-com atals y genericas se aporte
-aquest primer lloc antes de a-
-sortar las particulars de cada
-re q. serian, assi dites cases
-Leo, y Castella tenen y posehe-
-xen los Reys qui de present hoso
-de tota Hespanya; debax delas
-as se comprenen en lo escut Re-
-que de present fan los nostros Reys
-los Regnes q. en Hespanya tenen
-per dites casas,
-amen cada escut mes en particu-
-lar.

Numero
-de aquest escut y ha gran
-los authors Castellans
-a vns lo atribuexen a vns Reys

y altros a altros, pero la mes certa, y
communa opinio entre estos authors
es que las armes del Leo, son dels Reys
de Leo, nuestros, ~~[illegible]~~ los
primers successors, y descendents de
Don Pelayo q. se intitularen Reys
de Leo, y per esta causa lo prengueren
~~[illegible]~~ y
tas vsaren los dits Reys, y los Comtes
de Castella ~~[illegible]~~ los quals
pora diferenciarse delas armes, af-
frigiren vna corona Real q. posaren al
~~[illegible]~~ Co-
tat fonc erigit en Regne, y eximit
~~[illegible]~~ de Leo.
continuaren los Reys de Castella
las matexes armes del Leo fins al
temps del Rey Don Alonso cogno-
menat lo Be, Rey de Castella Sola;
Aquest pera distinguir lo seu escut
~~[illegible]~~ Rey de Leo, axi com
son descendit de vosion, prengueles
~~[illegible]~~ del Castell de Or en camp
vermell q. foran denominatiuas
del seu matex Regne; com hauia
ter abans lo matex los de Leo. De
delas quals vsa ell, y sos descendents
Tins a Don Ferrando terser fonnet
fill de sa filla Dona Berenguera Rey
na de Castella, y de Don Alonso noue
Rey de Leo.

Aquest Don Ferrando terser de aquest
nom q. funey a sos pares en los Regnes
de Castella, y Leo, ajunta tambe las
armes de estos Regnes fentne de dos
escuts hu tant solament, ab la for-
ma, y composicio de Armoria q. en lo
present escut es posat, intitulant
las armes vniuersals dela corona

de Castella, aquest es lo principi, y o
rigen de estas armes, com mes clar=
[illegible] de cada una
telles en las explicacions dels se=
[illegible]
lon aquest Rey Don Ferrando ter
cer a 7. de Maig del any 1252. y
por abans segue esser la posicio de
[illegible] que [illegible] Rey
de Leon son Pare mori en lo any 1234. y
fone 18. anys abans, com mes llargem
ment totes las opinions en esta explí=
cacio regidas las aporta Gonçalo Ro=
gete de Molina en lo llibre g. fa de
la nobleça dela Andalaseia en al
gus dotos dell en particular en lo
llibre primer, capitol 4.

Lo doctor Salazar de Mendoça en lo llibre
g. fa intitulat Origen delas Dignidades Se=
glares de Castilla, y Leon, en lo llibre lego
capitol quint diu q lo Rey Don Alonso ter=
cer de aquest nom, ano menat per los Castellas
Emperador, q. comensa a regnar en Castel=
lla en lo any. 1223. fou lo qui inventa
esta composicio de aquest escut de Armes
Abtanta Varietat de Senyors Castellans, se
guesta sa lector la g. mes li agradara.

Armes del
Regne de Leo.

[illegible]nes del Regne de Leo

[illegible] sorpre, [illegible] alguns deli me[illegible] en ab corona de Or, per [illegible] portauen [illegible] particular Garuay.

El Regne de Leo esta situat en la Hespanya Vlterior en lo extrem della en lo Ponent, y Tramontana, y per esta part frontera ab los Regnes de Portugal, Galicia, Asturias, y Cantabria, com diu Pedro Medina en las riquesas, y cosas memorables q. de Hespanya fa, y alos se comprenen tots estos Regnes ab lo de Leo per hauerlos conquistat, y posseits los Reys de Leo, y aplicatsi apres a sa corona; Per la part de Leuant, y Mitjorn frontera aquest Regne de Leo ab Castella la Vella q. des de Cantabria fins a Portugal lo sirruex, y ay tot.

La Ciutat principal, y cap de aquest Regne es la q. te lo matex nom dell que es de Leo, la qual en lo antic se digue Legio Germanica per causa q. dos legions del exercit del Emperador Nerua en lo Any de Christo de 125. Vencant en Hespanya per orde del matex Emperador a destruir totas las Ciutats, pobles grans q. estauen en lloths alts, entre alos aßolaren la Ciutat de Saltanua q. estaua situada en vn lloc alt, y enrrisat posat entre alguns dos mõtanyes anomenades Este, y Perma: y dela ruina, y despulla sora Ciutat fundaren bax en lo plan, y seu de estas montanyes la Ciutat de Leo en mig de dos Rius ques de en Turnio, y Vernisca, anomenatla Legio per raho delas dos Legions fundadores della.

Apres lo Rey Leonigildo dels Gots en lo any del Sõr. de 580. la ennoblí de edificis amplificant la molt, y per esta causa li muda lo nom de Legio, en lo de Leon per raho del q. el tenia de Leonigildo, y no Leouigildo com molts lo anomenan mudant li la N. en V. Proues esser verdadera esta raho ab los nõs q. de present te esta Ciutat, y Regne, per quant en llati (q. es lo llenguatge de Roma antic) se anomena Legio legionis, q. no vol dir Leo, perq. lo vocable llati fos lo matex q. lo castella la anomena dient li Leon se diria en llati Leo, Leonis q. vol dir Leo, y no li diria Legio Legionis q. vol dir propriament cert numero, o multitut de soldats, que antiguamẽt los deyen Legions, y ara los diuen tercios de Infanteria, y per estas rahons, y denominacions dels sobredits vocables se anomena esta Ciutat en llati ab lo nom dels romans sos primers fundadors, dient li Legio, y en Castella la anomenen de Leon, que es del Redificador, y amplificador della q. fou lo sobredit Rey Leonigildo.

Tingue grans persecucions esta Ciutat en particular en temps dels Primers Reys de Leo q. la guanyaren, y perderen algunas vegades, y per estas perduas, y cobrances q. de ella se feu fonc aßolada per los Moros, y rehedificada, y reparada per los Christians, per lo q. ha perdut la forma, y del edifici antic q. los Romans sos primers fundadors, y los Godos sos rehedificadors, y amplificadors li donarẽ.

Fonc aquest Regne de Leo (lo diuẽ alguns authors) lo primer q. apres dela perdua de [illegible]

de Hespanya tingue Rey Christia, ab titol de Regne, y de Rey de Leo. (conforme ho diuen los demes Historiadors Castellans) y que Don Pelayo que fonc lo primer qui per la part de las Asturias comesa la recuperacio de Hespanya se Intitula Rey de Leo, prenent per armes un Leo morat en camp de Plata, per esser successor, y descendent (co diuen ells) dels Reys Godos q. feyen Leons per armes (com en lo principi de estos llibres se ha amostrat) pero Gonsalo Argote de Molina en los llibres que fa de la Noblesa de la Andaluzia en lo llibre primer, capitol 42. referint a Ambrosio de Morales, y altros diu q. lo Rey Don Pelayo encara que es veritat que per aquelles parts de Hespanya fou lo primer qui ampara, y ajunta los Christians pera quantra dels Moros, no fonc ab titol de Rey de Leo, sino de Gixon, o de Gijon (com auat se dira) ni vsa de las armes del Leo, sino del escut sens diuisa, (com se acostumaua de vesse en aquells temps) y que aquest titol y armes del Leo, lo vsaren apres los dessendents de aquest Don Pelayo, que succeyran a Dona Ormisinda sa filla qui casa ab Don Alonso fill de Don Pedro Duc de Biscaya, dels quals per diuerses vias, y successions de ballar en los Reys de Leo, Oviedo, Asturias, Castella, Galicia, y los demes altos de la Hespanya vlterior, y los Primers Reys de la Dona Ormisinda, y de Don Alfoso son marit se intitularen Reys de Leo prenent per armes las del Leo morat en Camp de Plata (com en lo present escut estan pintades) per la denominacio del nom del Regne, com ho diu Ambrosio de Morales, y Gonsalo Argote de Molina, en lo lloc citat: y no per las fineccions, ni occasions q. vol Garibay, primerames tenen lo origen q aquest author los dona en lo seu compendi Historial de Hespanya, en particular lo q. de

dessendents

ellas diu en lo capitol de bre noue, en lo qual ay arte a tes armes, mes ridicula pera q. thoria q. verisimil, pus se ben cia q. tot lo q en ell diu es mes au. fineccio sua, fundada ab adulac. bol fer als castellans (com en mes. part de sas obras manifesti. se conex) Perq. las armes Leons. y Castella es cert q. en denominac. dels noms dels Regnes dells, com la etimologia de estos vocables, y armes ho manifesta claramet, y com ata las confessan casi tots los Historiadors Castellans en particular lo sobredit. lina en lo lloc citat.

Pedro Medina en los llibres q. fa de la Grandesas, y cosas memorables de Hespanya, corregidas, y amplificades per Diego Perez de Mesa diuen estos authors en lo llibre segon, capitols 137, y 138. que lo principi del Rey Don Pelayo fonc en Couadonga, que es una Gran Coua, a hiot ell, y los seus feriots al principi quant se comesa a assar quantra los Moros, y la causa com tant ~~[illegible]~~ el que singues de la Recuperacio de la terra, y trauerla de poder de Moros. q. la nauran occupada quata fou bolerse venjar del Moro, nusa q. estaue en Gixon, lo qual en absencia sua, y quatra sa bolutat se oraua fat ab sa germana, hauet la deshonrada abans, y q. per esta causa Don Pelayo se alsa quantra dels moros, y si lo gran no de estos authors es verdadera lo ho demostra q. er se poria dir ab venjar q. per la occasio que es perde [illegible] per la matexa se comesa a cosa, pre cuperar Castella, pus si Espanya [illegible] de ser bocer venjar tan malamet ó Com se dona a la Coua sa filla o Muller, [illegible] Do Rodrigo [illegible] comesa la recuperacio de la [illegible]

[illegible]

...ior per tenjar la deshonrra de sa jer-
...ô Toro Manu â si hauia causa
...exa da apart esta consequēcia, diuē
...authors q. estant en Couadonga Dō
...ô a aren per Rey dells los Christi-
...ans estauen Retirats, deshont a-
...ns dela maranuio, à victoria q. dels
...ors obtinguerē com diuen tots los Au-
...ors q. per esser cosa tan sabuda nos està
...quest loc) si gueren estos Christians
...ta sobredita cosa, y comensaren per a-
...dela part la conquista de Hespanya
...anyat la primera cosa esta Ciutat de
...on q. diuē tots estos authors esta ci-
...ade en las Riberas del mar Oceano, o
...ebrico en las Asturias, a 4 leguas
...la Ciutat de Oviedo enuers Leuant, q.
...oras era port de mar, temosa, y forti-
...ma ciutat, alaqual los Romans si di-
...uerē stras Sexanas, situada en loc
...ade, y enrisiat dins lo matex mar, a no-
...le de Peninsula, y per esta causa, y comodi-
...tat q. della tinguerē los Romans no la
...derrocaren, com feren las demes altres
...Hauen ab esta disposicio. De esta Ciu-
...ta prēgue titol de Rey, Dō Pelayo (com
...ē los sobre citats autiors) y per armes
...ulcreu, per causa q. estant en la sobre ai-
...uora peleant ab los Moros beu una Creu
...ro en lo Coel.

Dna la Opinio de estos autiors, y de algū
...altres aqui ells seguerē, ab la qual, y ab las de
...altres mes altras q. assi se son allegades se beu
...la Variitat, y incertitut q. entre ells y ha.
...Don ia lo Rey Don Pelayo, e. qual cuol dels
...autiors, los qui se intitularen Reys de Leo,
...certes es q. los qui comensarē de vsar de
...aquest titol prenguerē per armes las po-
...ades en lo pres et qeut, delas quals vsarē
...ells, y los descendents per aquest Regne de
...Leo, y per los demes altres q. adquistarē depes-
...sis de Moros al principi dela recuperacio de
...Hespanya, com foran los de Oviedo, delas
...Asturias, de Galicia, de Portugal, y altres
...no estan q. cadahu destos Regnes se ar-
...mes propries: fers los Reys de Leo no vsarē estos
...escuts delas armes de estos Regnes sino de
...las suas propias del Leo, fent las armes vni-
...uersals desos Regnes (com de pres et las v-
...sen ab tals los Reys de Hespanya sos suc-
...cessors)

Ana aquest Regne a soles ab Reys particu-
...lars dell desde Dō Pelayo (si empero fonc
...ell lo primer Rey de aquest Regne q. ab
...dia Flescas comesa a regnar ab lo any de
...719, o, ab diuē Medina, y altres ab lo de 718)
...fis a Dō Bermudo ter ser q. mori sis fills
...en lo any de 1016. lo qual hauia casat ab
...Dona Theresa filla segona de Dō Sanxo Cōta
...de Castella, hauent y aqui en aquest ~~en est~~
...intermedi de temps en aquest Regne. 23.
...Reys entre los quals n'i ague 4. de Bas-
...tarts, y dos begades q. tingue la casar Real
...a dona.

Per morir aquest Rey Don Bermudo sis fills
...li succey en lo Regne de Leo Dona Sanxa, sa jer-
...mana qui casa ab Dō Ferrado primer Rey
...de Castella fill de Dō Sanxo el major Rey de
...Arago, y Nauarra; y destos Don Ferran-
...do, y Dona Sanxa tinguerē origē, y desce-
...dencia apres los Reys de Castella, y Leo Cō
...auat se dira, anat per esta causa bnits a-
...pres estos dos Regnes des dels dits Dō Fer-
...rādo, y Dona Sanxa q. casarē serca dels anys
fins a Don Alonso sete de aquest nom
Rey de castella, y Leo lo qual mori en lo any
1159. y ls repartī apres de sa mort entre sos
fills, lo es a Don Sanxo dona Castella, y a
Don Ferrando Dona Leo, hauent y aqui
en lo sobre dit intermedi sine Reys de Leo,
y Castella y entre ells, succey una Dona q.
casa ab lo Cōta de Tolosa.

Anaren apres diuidits estos Regnes fis
a Don Ferrando ter ser q. fonc fill de Dō
Alonso none Rey de Leo, y de Dona Berē-
guera filla de Dō Alonso huyte Rey de
Castella q. ereta aquest Regne per mort
de Don Henrric primer, sō germa q. mo-
ri sis fills, lo qual Dō Ferrādo comesa a
regnar serca dels anys. 1230.

Aquest

Aquest Don Ferrando ter fill dels sobredits per la successio dels quals se tornarè ajutar los Regnes de Castella, y Leo; es tingut per Bastart per quat sos pares erè parents, en segon, y ter ser grau per esser ella filla de+ son marit, y esser se casats sens dispensa del Papa; lo q. entes apres per Innocencio ter ser los mana ter diuorsi, no volèt dispensar en ò casamèt no obstant q. ells ho demanassen, ni tampoc volgue declarar per legitims als fills per esser ò parentis dels cotrahets tan prop, y notoriatots, y per estas causas fòn tingut aquells Rey Don Ferrando per bastart, y dell, y de sa Muller Dona Beatriz Ò filla del Emperador Phelipo deuallaren tots los demes altros Reys de Castella y Leo fins ala Reyna Dona Isabel qui casa ab lo nostro Rey de Arago Don Ferrando segon de aquest nom cognomenat lo Catholic; hauent aqui en aquest intermedi en la successio Real de Castella, y Leo altro Bastart q. fonc lo Rey Don Henric segon. Demanera q. en esta casa, y tronc Real (com diuen tots los Historiadors Castellans, y los demes altros q. tractan de las cosas de Hespanya en particular lo Doctor Gonsalo de Illescas en la primera, y segona part de la Historia Pontifical en las vidas, y successions de estos Reys de Castella, y Leo) diuen q. desde Don Pelayo, (aqui los Castellans fan fundador de estas casas) fins ala sobre dita Dona Isabel muller del Rey Catholic, y aqui en ella en lo tronc, y successio Real, 43 Reys hauèn ni entre ells en lo matex tronc cinc Bastarts, y la successio Real tingue sine begades a Dona, tres Ò estotas estas begades la descendencia del sobredit Don Pelayo.

A estas casas Reals de Leo, y Castella, ui cey lo sobredita Reyna Dona Isabel per mort de son germa lo Rey Don Enric Quart de aquest nom q. morì com diu Illescas sense dels anys Ò sens dexar fills q. li pegussen succeyrè estos ca car esta Reyna ab lo sobre rrando, con de aragò se assentaro un senyorio los Regnes de las cor de Arago, de Leo, y Castella ab los mes altros de Hespanya, accesorias Portugal q. no si ajunta fins apres temps del Rey Don Phelip primo Bet net de estos Reys Catholichs per cessio dels quals posehexen los Reys q. de present hoson de Hespanya aquest Regne de Leo, y los demes altros (com en sos llochs se dira)

Es de present la Ciutat de Leo cap de Bisbat, y ella residix la Cathedral, y Bisbe intitulat de Leo q. es hui dels antichs, y preheminents Bisbats de las coronas de Castella, y Leo qui entre altres preheminencias q. te es ser nullius diœcesis, y no subjecte inmediat ala Sede Apostolica sino ho esta ens reconeixer a ningu Arcebisbe, ni Metropolita, ni superior, sino esta solament al Summo Pontifice, Pero en lo Antic abans de la perdua de Hespanya fòn aquest Bisbat de Araganeo, y subjecte al Arcebisbat de Tarragona lo ho diuen los demes Historiadors Hespanyols la excemocio sobre dita q. se ara de present deguerè alcansar los primers Reys de Leo a principi de la recuperacio de Hespanya, qual ocasio esta ciutat lo cap y cabeso de acort, y per esta causa li deguerè pegar esta excepcio, y preheminencia per quat altres ordres los demes Bisbats de Hespanya y tots los Arcebisbats della estaven en ordre de Metropolitans, y aquest Bisbat de Leo fòn principal en la recuperacio de esta terra, tingue Seu, y Cathedral ab veneracio, y culto Diuino esta aquest Bisbat situat en mig de las Prouincias de S.t Iago, y de Burgos de las quals aguera tingut de esser sufraganeo per rahò de la afinitat de las terras, y comoditat del lloc, pero per las causas referidas es exempt de estos, y de tots los demas altros Arcebisbats, com tambe ho esta lo de Cuiedo lo en la seguet explicacio se tornara a dir

Armes del
Regne de Ouiedo

Llibre Primer

nes del Regne de Ouiedo.

) Amber de Guella, Vna Geu
[illegible] de dos Angels, de
tent g. ia, ordenē, sinistra, dexa,
ganeras, y rabells de Or.
ens los Historiadors Hespanyols, empar-
dar entre los Castellans hiha diuersas
aserca del origen del Regne de
a vera. [illegible] en la primera
dia Constitut en lo Capitol 85.
[illegible] lo Rey Don Vey-
fruela, fill de Dona Ormisinda,
del Rey Don Pelayo fone lo qua-
a Ciutat de Ouiedo, y fent la Gle-
idral. Degne esser asso serca del
80. per q. morí aquest Rey Don
rca del de 768.
Argote de Molina en lo libre
a Nobleza de la Andalazia diu
es Don Alonso de Teo segon de a
nom dit lo Casto fill del sobre dit
Boysla, y Net de Dona Ormisi-
morí aquest Rey en lo any. 824.
[illegible] fone lo primer q. se intitula
Ouiedo, y q. vsa per armes vna
de Or, ab la forma, y modo q. esta
ida en lo present gent, la qual diu
ven dos Angels, que en figura Hu-
sana sianar en aparlar, esferint sels q.
rian vna creu de Or, conforme eis de-
gue tenir, per la gran deuocio q. ab
la Creu tenia, y apres de feta dela-
arquere. y esta Creu esta de pre sent
a seu de Ouiedo, q. es fundada, a
cal, y Insuccacio de S.t Saluador.
[illegible] lu opinions dels sobre estats aua-
les en la fundacio, y origen de aquest
gne, pero cast tots los demes autors di-
q. lo Rey Don Pelayo a esgrisada
a Ouiedo. Mes tanta varietat, e
[illegible] lo [illegible] error a q. ab [illegible] i apa-
rexera mes pruable, o, tindra per mes
certa, q. jo per ami tinc q. los primers
Reis successors de Don Pelayo, anauen
prenent, y assignat estos Regnes, y ti
tols a sas coronas axi com los anauē
conquistant dels Moros.
Supposat tot asso, y lo q. demes auat se dira
serca de esta materia de autors di-
q. lo Regne de Ouiedo esta situat en
lo extrem de la Hespanya Vlterior, en-
tre Tramontana, y ponent mes de can-
tal a la Tramontana. Es ribera del
mar Oceano, o, Major dit en altra
manera Cantabrico q. per esta part de
Tramontana frontera ab aquest Mar.
Per Ponent te a Galicia, y per Mitjo-
orn lo Regne de Leo.
Las armes de aquest Regne son las
q. estan posades en lo present escut, y
vsa delles aquest Regne dient tenē
origen per las causas y rahons sobre
ditas de la aparicio q. fere os [illegible] el
Rey Don Alfonso lo Casto tent li la sobre
dita Creu.
La Ciutat, y cap de aquest Regne es
la q. se lo nom dell: dela qual diu Pe
dro de Mira, en las grandezas a fa de
Hespanya, y Diego Perez de Mexia, en
las additions q. en aquest llore fe, a
lo Rey Don Vieila primer fill del Rey
Don Pelayo fundà esta Ciutat tent la
Cap de aquest Regne, trasferint en
esta la Cathedral q. estaue en la Ciu
tat de Lugo de las Asturias mija de
gua lluny della en la terra baxa en
lloc humedo, y massa y per esta causa
feu la fundacio de esta Ciutat de Ouie
do, y en la montanya de hont (si asso es
veritat) se allexex q. ni lo Rey Don
Pelayo (com diuen casi tots los Historia
dors Castellans) ni lo Rey de vie
[illegible]

la segon com del Mesfas en lo lloc citat, ni lo Rey Don Alfon lo segon, com del Argote foran los primers Reys, ni fundadors de Oviedo de cont se proua la varietat de estos autors, y lo poc credit q. fels te de donar en estas sus Historias, pus en cosa tant graue, y important pera los Regnes han abtata varietat, y incertitut.

Anomenaren a esta Ciutat ab aquest nom de Oviedo (com diu lo Bisbe Don Pelayo, referit per Medina en lo Capitol 132.) per causa q. son fundada enmig de dos Rius, a dreta es major q. altro, y al major diuen aquest autor que en son temps se deye Oua, y lo petit Deua, y q. de aqui a la Ciutat, y a tota aquella terra se digue Oueda, y apres Ouedo, y q. corrumput lo bocable les restat ab lo nom q. deure ent se Oviedo.

Es aquest Regne hu dels titols Reals q. los Reys de Hespanya usan de present en los titols, y titulos lo qual poseexen com a descendents q. son dels Reys de Leo, y Castella.

La Ciutat de Oviedo, axi com es cap de Regne, y dels primers q. dels de la Hespanya Ulterior se recuperaren dels moros es tambe cap de Bisbat per hauerse transferida en ella la Cathedral q. estaua en la Ciutat de Lugo (com ja se ha dit) encara que ara de present, y a demolts anys atras, y ha vn Bisbat en Lugo, y sufraganeo q. es del Arcabisbat de S.t Iago, com hose per relacions Certas, y per alguns Historiadors en particular per lo monge Castiero Don Fray Joan de Madariaga en lo libre q. fa del Senado, y de su principe; pot ser que y hauuer dos Ciutats, o poblacions de aquest nom de Lugo, y q. la una sia la que de present es Bisbat, y la otra la de qui se es transferit a Oviedo, y q. apres altres sferit, y poblada la terra de Christians

aduertint q. per lo mes de marca estaua dema fin ells lo Bisbe en Oviedo fo. Vegada a exegir, y Resintir en Bisbat: ia de aqui enuant destaforo, de altra, lo sent es prisent ha Bisbe en Oviedo (com esta referit) y q. le vi do en este present Bisbat, y o. mes sufraganeo de ninguna Bisbat, sino q. axi com si di esta tambe aquest Bisbat inmediat ala Sede Apostolica rahs de son q. cento, y sin tinc esser sufraganeo Al Arcabisbat de Sagos de qui estam nos 32 q. dem anos. Pero per tot lo sobre dit, y per las rahons dites ordes omi a precisa explicacio del egent real del de Leo, los primers Reys de Leo, que do deguren Alcansar per aquest Bisbat las mateixas exempcions, y prerogatiues q. procuraren per aquell y axi per ellas, o altres con causas son ara de present estos Bisbats Exemts, y subjectes inmediat ala Sede Apostolica, que per esser exempcio q. ells tenen co a tant sia y altada, y publica a tots no ulls thors de hom notrac pus tots sion ab q. lo ames les q. ; e per ras ninc g. tine referides.

Armes del
Regne de las Asturias

nes del Regne de las Astu-rias.

O camper en Pal lo primer
idex ab 4. iguals escartells
or, y darrer de Guella, bn cas-
dia, porta, finestras de Guella
pna de Sabba, q. son las armes
Reys de Castella. Segon, e vers
d'present bn Pleo de porpre, mẽ
ñ de Guella, bnmer de Sabba:
bn las armes dels Reys de Leo.
pnpal de Guella, bn custodia
bn Serua de Or feta d'malo de
que deuen esser las armes del
de las Asturias
Regne, o, Principat de las Astu
com diuen ab conformitat tots los
adors de Hespanya en particu-
Castellans, se diuidex en dos,
es Asturias de Ouiedo, y A tu-
de Santillana, q. estan totas conti-
les bnas de las altres, y estan situ-
bn lo extrem de la Hespanya bl-
on bers Tramontana, y per esta
bn ribera del mar major Canta-
uria part de terra enuers ponẽt
ab los Regnes de Ouiedo (ab qui està
bnjugadas) y ab lo de Galicia y per mit-
qual frontera ab lo Regne de Leo, y
de Biscaya.
primers descendents del Rey Don Pe-
fran los qui conquistaren esta ter-
ab tant la casa corona ab titol de Reg
las Asturias q. ja los primers Reys
lo bsaren de aquest titol, apres cõ
potencia dells ana crexent, y foran
ra de Leo, y Castella, y de altres de Hes-
ya, ja antes de bnirse ab los Regnes
corona de Arago, prengueren los
Castella per titol de sos Fills ma-
lo de las Asturias, ab titol de Prin-
intitulant los Princeps de las As-
turias, y lo primer qui bsa de aquest titol
fonc lo Princep don Henric fill major,
y successor del Rey Don Joan de Castella,
primer de aquest nõ, quant son pare lo
casa ab Dona Catherina filla del Duc
de Alencastre, y fonc tot aço cerca dels
anys. 1388. com ho diuen molts authors
en particular lo Pare Joan de Mariana
en la sua Historia general de Hespanya, e
la ẽpna part della, llibre. 18. capitol
12. + ento per raho de aquest casament,
y a imitacio de altros Reys q. donaren ti-
tols particulars a sos fills majors com foran
lo de Regia terra que s'digue Princep de
Gales, lo de Franca Dalfi, lo de Arago
Princep de Gerona, y Duc de Monblanc,
com ho aporta lo matex mariana al on lo lli-
bre 22. de la Monarchia Eclesiastica
capitol 32. paragraf. 4. y Surita e
lo llibre. 12. de la tercera part dels seus
annals, capitol. 34.
Aquest titol de Princep de las Asturias bsa
de present los Princeps de Hespanya per la
successio, y descendencia a tenen de sos pa-
sas Reals de Leo, y Castella, y del de Prin-
cep de Gerona, y Duc de Monblanc per
la de Arago, a Real de Arago de ser dent-
ta de la dels Comtas de Barcelona.

Posehexen de present los Reys de Hespa
nya aquest Regne, o, Principat de las
Asturias, com a descendents q. son dels
Reys de Arago y Castella, per los casa
ments, y successions tantas begades mi
cionats en los presents llibres.
Las armes de Aquest Regne, o, Princi-
pat son las q. estan posades en lo present
escut, encareq. altros authors, as apor
tan ab different composicio per q. la
fan escartellades, y en lo primer escartell
posan

+ aquest Rey

y ra Joan de Pi
ne da

posar las armes de Castella q. son castell de Or, en camp Vermell, en lo darrer escartell aportan las de Leo q. son q. ón Leo mera en camp de Plata, y en lo segon, y ters aportan part delas Armes de Galicia q. son una Custodia de Or en camp bermell, pero las q. estan en lo present escut tinc per mes certas per hauer las treies dels llibres de Armes del Rey, dels quals se son tambe treias las demes q. estan posades en lo present llibre pertanyents alas casas de Leo, y Castella q. las me enuia Rafel Serrera natural dela present Ciutat de Barcelona, persona intelligentissima en esta matheria, y en totas bonas lletras de Humanitat, q. las hi dona Joan de Vroino Rey de Armes dela magestat del Rey Don Philip segon, net del Emperador Carlos quint. Pero jo pens q. las Armes dela Custodia q. estan en lo segon pal del present escut, son las de aquest Regne delas Asturias, y q. quan lo Rey Don Pelay primer dona, y muda lo titol de aquest Regne en principat a son fill Don Henrric degueli inuetar esta manera de Armes component las duas de Castella, y Leo ab las antiques del matex Regne de las Asturias, y ab esta forma las deguen portar aquest princep, y sos successors, y per esta causa on restades ab esta forma per armes de aquest Regne

Posan e las Armes dels Regnes de Leo, de Oueido, y de las Asturias abans de las de Castella, per causa q. estos Regnes foran quanyats, y recoorats dels moros, per lo Rey Don Pelayo, o per sos primers, y proxims successors, q. lo de Castella, y origets primer ab titol de Regne, y destos en particular del de Leo tingue origen, y principi lo de castella essent li per molt rets feudetari, y uassalle, segons se dira.

Armes del
Regne de Castella

Armes del Regne de Castella.

de Or, porta tinesa
Ala fona de Sabo

o Regne de Castella a solas estes, y
posat de la manera q. en temps dels Reys
Catolichs estaua, ab las addicions q. los Bl=
ns Reys de Castella li hauia fetas, es hu dels
ns Regnes de Hespanya: esta posat en lo
ntella y la major part esta situat en la
Hespanya Vlterior, y part en la Citerior.
frontera per la part de Tramontana ab los
gnes de Nauarra, Cantabria, y Leo. Per la
rt de Ponent frontera ab Portugal, y ab
Algarbes, per la part de Vltorn ab lo mar
Oceano Occidental, y part del mediterra=
, per lo estret de Gibraltar, y ab los Reg=
s de Granada, y Murcia; y per la part de
Euant ab los de Valencia, y Arago: Per
lo tan gran aquest Regne en Hespaña,
diuidit en dos parts soes Castella la bella,
ta enuers Ponent, y Tramontana, y Cas=
lla noua que esta enuers mitorn, y lle=
s Dinus limits de aquest Regne se enclo=
Los Regnes de Toledo, q. de present es lo cap
de tota Castella, ab contradicio de Burgos q.
pretenen lo matex, y los Regnes de Seuilla q.
lo cap de tota la Andalusia, y lo de Cordo=
ua q. fonc la cort dels mes principals Reys
mors de Hespanya, y aqui tots los deme=
dors regonexian vasallage cō es son llur se
dira mes llarguamēt ab los titis, y affrō=
tes destos Regnes.

ōn de aquest Regne de Castella conforme
diuē Estrabo, y Ponponio Mela referits per
Sobre dits Pedro Medina, y per Diego Pe=
ra de Mesa diuen q. en son principi se di=
ua Berdulia, y q. apres los Romans per
nds Castells, y Moths forts q. en ella ~~q. e~~
ntrobaren on ō temps q. la conquistaren,
ns q. ells y feren per la conseruacio,
ien a dita terra li mudaren lo nō

de Berdulia, e lo de Castella q. de present se
com ho diu Titolinio en lo llibre segō de la
tersera decada. De esta matera apuno
son molts altros authors en particular Este=
uā de Garinay en lo primer Capitol del lli=
bre deze ahst cōfessa demes hauiat lēg. en
altras parts de sas obras nega dēg. Las ar=
mes reals de Castella son denominatiuas
del nom del Regne. Com auat se dira mes
llarguamēt del q. assi se ha dit.

Ex Petro de Garinay
Cōtradiu aqui ma
tex.

En lo principi de la Recuperacio de Hespa=
nya tingue aquest Regne titol de Cōtat,
com los de Barcelona, y Arago lo qual re=
giren, y gouernaren Comtes pris de aquest
Comtat subiectes, y tributaris als Reys de Leo,
y ~~Castel~~ Oueido ab titol de Cōtes de Castella,
y era lo poder dells tan poc, y limitat, y fora
tan poc conegut, no sols fora de Hespanya, pero
ni en ella matera, q. Neuat de alguns authors
Castellans, los demes altros de Hespanya ni
menos los forasters apenes fan mēcio de estos
Comtes, a lo menos ab certitut, del q. se llamē=
ta prou Garinay en lo principi del primer ca=
pitol del llibre deze del Compēdi Historial q.
de Hespanya fa: perq entre los matexos Histori=
adors Castellans, y ha gran varietat en lo cori=
cipi, y successio destos Comtes, fins al Comte
Fernan Gonzales, q. diuē fonc lo qui se eximi
del Leo, y vasallage q. fins a ell hauie pretat,
y fet sos predecessors als Reys de Leo, y Oueido,
y la causa de esta exetecio fou (cōdiuentors los
Historiadors Castellans) per vn Estor, y Cauall
q. vengue a quest Comte, al Rey Dō Sanxo
de Leo, ab cōdicio, y pacte q. si no l pagaue al
dia aseyalat se multiplicas lo preu cada
dia de aquella ora en auat fins fos eternamēt
pagat del primer preu, y interessos, y q. ne a=
cudint (com de fet no acodi) lo Rey de Leo a
pagar al dia aseyalat mutatant lo preu
(per raho del pacte q. se hauia fet) q. fos
que a valer mes q. tots los Regnes; y per esta

Tiamētas Garinay
dela peca mēcio que
los Historiadors Ca
stellans fan dels Cō
tes de Castella.

cau a

causa, y por q. lo comte lo enfranquis del debit, lo eximi ell del feu, y vassallatge q. deuien los Cõtes de Castella als Reys de Leo, y Cuiedo. Los axi mes Faula, o, fincie Poetica, q. veritat de Historia: y dela matexa manera, ab estas fincions, y incertituts parlen dels demes Cõtes de Castella (estos authors) antecessors de aquest comte, en particular Pedro de Medina, y Diego Perez de Mesa en las suas grandezas, y antiquitats de Hespanya y altros q. tots donan diuersos principis a estos Comtes, y als successors, fins que arriben al dit Comte Fernan Gonsales del qual, y de sos successors (napte) tan prou cõformes tots los authors castellans; dient q. dell fisa dona Elaira sabesneta q. li succey en lo Comte de Castella serca dels anys 1012. y ague (ab ells dos) sine cõtes ppriaris de Castella.

Succey esta Dona Elaira o com dine altres, Dona Geloyda) en aquest cõtat, per mort de son germa Don Garcia Comte de Castella q. mori sens fills cerca del sobre dit any 1012. per hauerlo mort atrayci los germans Belas Caualliers Castellans q. era, y vassalls seus estant lo dit Don Garcia en Leon Celebrat son casamẽt ab la Infata Dona Sanxa, filla de Don Alonso quint, Rey de Leo.

Esta Dona Elaira Comtessa de Castella foc segona muller de Don Sanxo terser de aquest nom Rey de Arago, Nauarra, Sobarbre, y Ribagorsa cognomenat Dõ Sanxo el major aqui los vassalls proclamarẽ Emperador de Hespanya, y per aquest casamẽt se ajunta aquest cõtat de Castella ab los sobre dits Regnes.

De aquest don Sanxo el major Rey de Arago, y Nauarra, y de Dona Elaira sa muller Comtessa de Castella fonc fill segon dells Don Ferrãdo, qui fonc lo primer q. prẽgue titol de Rey de Castella per cõsentimẽt dels Reys de Leo; en particular del Rey Dõ Bermudo terser, y per mayori era en aquest Dõ Ferrando Onele, per estar casat Dõ Bermudo ab Dona Teresa q. era germana segona dela sobre dita Don partli era Cunyat per estar casat ab Dona Sanxa, germana de mudo, lo qual per no tenir fills de Dona Teresa, y deuer q. en morir Don Ferrando li tenia de succeyr en ne de Leo consentir de q. lo Comtat de Castella se eregis en Regne del qual titol com de vsar Don Ferrando serca del Any 1034 lo diu Garibay e lo capitol primer de 11. y lo diuẽ altros sobre e lo de 1010. Aquest Don Ferrãdo q. fon Rey de Castella, y los dos altros germans (es Don Garcia q. fonc lo major, y succey e lo Regne de Nauarra, y Don Sanxo q. fonc lo Bisbe, y lo de Galiunya) lleuarẽ fuis testimonis a propria mare Don Elaira infamada de deshonesta (com comunamẽt lo diuẽ los Historiadors Castellans ab gran cõformitat lo q. nega ab gran cõstancia Garibay en lo 21. del llibre dezie del seu Compendi de Hespanya, pero en aquest autor q. toca a alabanças de Castella, y dels Castellans, y bituperis de Cathalunya, y dels naturals della no es possible deixar ninguna manera de credit per anar tan a la ma ua en adular als Castellans, y bituperar a nosaltres; fent estas dos cosas sens fonamẽt ni veritat alguna, com manifestamẽt se veu en molts lochs de sas obras en particular en los capitols 19. del llibre dezie, y en lo 13. del llibre 17. en los quals fos en lo primer, tractat dela Blanosa mort q. los tres germans Belas anomenats Rodrigo Bela, Diego Bela y Inygo Bela fills de Bela de Najera donaren al Comte Don Garcia de Castella son sos natural aqui ells nos texos hauian prestat licencia de ell mẽt de fidelitat: y en lo segon referint las Rebellions tan grans, y trayccos q. en tota castella feu quatre son rey, y sos Nauarra lo Rey Don Henrric quart de aquest no essent los caps, y promouedors dellas Don Alonso Carrillo Arcabiste de Toledo, ab mesatges

Leo bol Garibay, digue Dona Vunya

pero Garibay en lo capitol 19. del llibre 10. diu Vlestra mort a 13. de Maig del any 1028.

...bres de S.t Jago, y de Alcantara, lo
...ques de Villena, los Comtes de Be=
...nit de Paredes, de Medellin, de Pla=
...Don Diego lopez de Cunyga por
...de Plasencia, Gonsalo de Salsa=
...Aluar Gomez, ab molts altres ca=
...tellans castellans, y lo mateix della (o, a=
...ans a bo è raro esser) seguint a estos la ma=
...ra de Sol, se rebellaren tres quarts de
...la qual cosa aparer en que abgun
...o valeroso cor tingue lo matex Cari=
...esistirè, y de agraduarè a ab Rey
...Enric, tres los, sorelles y estrady ell
...no, llevat las Infantas Reus abma
...g. dels nadiu, feta dient li grandissim
...injuria com fos estada per una bina
...mostraren la mala naturaleza dels,
...rancor, y mala voluntat y afecte
...mè, ab la q. con semblant acesta nos
...ap le fia feta per mitjanas altras
...ans de mon per barbaras, y inhuma=
...ies estades, alemenos q. Christians
...ros q. no era vero q. no fora a super=
...bilana sinote un Rey posteros que es
...ap pedits, y sorrinits, com no fabe fer,
...e lo Rey Don Phelip Primer de a=
...com fill del Emperador Carlos gent
...ruila (com aquell que les correcia ~~cadey~~
...ranale, a dels) ab cinque infantas,
...mies castiat de gran Strigos, y com
...mè las Horetaias dels Caballitas, vala
...mia, ...ne, y as lemes co=
...ntes y ordenies q. fiamè ...a mon=
...ora daurar, y estalar Gorinay estas
...ns, y millors dels Castellans rar
...ns con beneteias, y exemples tan ...mes per
...Estrains, si fosan verdaderas; com no son
...hom sta honra ara per a nostra nacio, y in=
...ria per als Cristians per dites Cronistas
...ncies, y particular Gorinay qui ab
...ldeat, y mentida rar, y gosta di=
...ridiculis es en los dites capitols
...mes.

Y mes ...narracio del q. en la present ex=
...ne ...ment (q. per raya de la ma=
...ria, ...ment de ...

intermedi ...ariorsis) bista la, ...
...nomenate q. estos mes fills ...
la, ...ria mare de Reina Dona Maria ...
...ab ...ab gran dant, y constrenca.)
...Filastra Don Ramiro qui fon ...
de Arag, Fill major, y legitim, de ...
Don Sanxo el major, y de la primera muller
Dona Gaya Sora de Aynar, o, Ayner, aqui
los castellans (per a q. nostros Reys de ...
semblants als seus Reys de Castella) bolen fer
bastart, en particular lo honrat Garinay,
q. ab molts rahons empren prouarho, (lo
alos ...s q. si aquest tal acostuma ell
de ser) parexè los a la Junta de Cas=
...tella ...ora Dona ...ra no tenir de esser muller
legitima del Rey Don Sanxo el major Rei
de Arag, ...ab ser ...ere, ...rex es ...cert per
constar ...les permes graues, y mes certs au=
thors, ab ser Hieronimo Blancas en lo libre que
fa intitulat ~~intitulat~~ Aragonensium rerũ
commentarij en las vidas destos Reys, lo
monjo Gauserto Faborito en la sa chronica;
Hieronim Surita en lo principi del capitol
13. del libre primer de la primera part
dels seus annals de Arago, y molts altros; pero
encara per scripturas de aquells temos rebu
dida en lo monestir de S.t Joan de la Penya
y de altros arxius antics de Regne de
Arago, referidas per estos, y altros auctors
fide dignos. ++

Aquest Don Fernando fill dels sobre dits
Rey Don Sanxo el major, y Dona Gaya
que fore lo primer q. se intitula Rey de
Castella, lo primer de aquest nom, ...
ab Dona Sonxa filla de Don Mont ...
de aquest nom Rey de Leo, ...
ne fuera y Dona Sora ...
...ma ...
...Rey de Leo y
...forma q. meri fiers fills, ...
quest Don Bermudo (com diu ...
son Cunyat, y Nebot Don Fernando se ...
titulas Rey de Castella ...
aquest Rey ...
Rey de Castella (com ...
muller) ...
...
...

pre lo titol de Castella al de Leo, essent mes antic, y preheminet aquest de Leo que no lauro de Castella, com no e. [illegible] de vona Philosophia y mes prestant la causa q. no lo effecte. Continuaren apres los successors de aquest Rey, y an conseruat fins ò temps present sos descendents la antepositio del titol de Castella no sols al de Leo, ers mcare a tots los demes altros titols Reals de Hespanya ab tan gran perjudici dells com la cosa de sim matexa se demostra: perq. es cert q. acceptat lo de Portugal, tots los demes altros de Hespanya son mes antichs, y prehemi= nents q. lo de Castella.

Los Primers Comtas de Castella aportauen lo escut de sas armes tot lliis sens diuisa alguna (com era acostumat de fer= en aquells temps) sins q. per ayanya, ò, cosa consemblant ques fes, y affigian la diuisa; y com estos estas de Castella erien Feudetaris dels Reys de Leo, y les affauorian, y ajudauen en la conquista, y recuperaciò dela terra, prengueren per diuisa, y armes de son Escut las matexes dels Reys de Leo sos senyors, posant en ell vn Leo de Porpre (q. es morat) en camp de Argent, ab corona Real de Or en lo cap del Leo (conforme en lo escut de armes de aquest Comtat esta posat) las quals he tretes dels llibras de armoria del Rey de sobra mancionats, y de escuts, y memorias antiguas q. en alguns llochs de Castella se troban.

Estos comtas deguerem affegir la corona al Leo per las causas, y occasions seguents, soes pera differenciarse en los escuts, y banderes dels Reys de Leo sos senyors q. no tenian corona al cap del Leo, peraque desta manera fos tan conegut differencias, y conegut de llunyi en las batallas, y pele as (com era acostumat fesse en aquells temps) no sols en llinatges differents, pero entrara entre pares, y fills, y entre germans differenciauen en alguna cosa en los escuts de sas armes (encara q. tinguesen totas vn matex principi, y origen) perag. ab esta diferencia [illegible] dellos y [illegible] corregut de [illegible] miths, y baledors en [illegible] guerra; ò, quis pugueren affegir al Leo los Comtas de Castella q. Rey Don Sanxo de Leo eximi de al Comta Fernan Gansales, pera ab de esta manera la exemperio, y fra q. tenian, y com ja eran sors. sol [illegible] ab ò lutis: O, quisa lo Rey Don Ferrar: sobre dit, primer Rey de la [illegible] creqit aquest Comtat en Regne, y [illegible] nificar [illegible] creccio, y [illegible] la corona [illegible] per [illegible] [illegible] dirias ...

Si per qual seuol de estas causas, o, otras referidas, o, altras q. deguer en conc= q. no son arribades a ma noticia, ò [illegible] q. los primers Comtas de Castella a= portauen lo escut tot lliis sens diuisa, apres los successors axi los Comtes [illegible] Reys de Castella sins al Rey de Castella Don Alonso nove de aquest nom q. ab ajuda dels Reys de Arago, y Nauarra guanyala famosa batalla delas Naues de Tolosa, dita en altra manera de Vbeda, vsaren tots delas armes dels Reys de Leo differenciant las tant solament ab la corona (com dit esta) Apres aquest Rey Don Alonso (com diuen casi tots los Historiadors de Hespanya en particular los Castellans) hauent guanyada esta ra= senyalada victoria dexa las Armes del Leo, y per que las dan Castella de [illegible] camp Vermell (conforme estan posades en lo present escut) de las quals vsa aquest Rey, y tots sos descendents fins los temps [illegible] com se amostra en lo escut de Hespanya +

De aquest matex parer es Garibay, [illegible] disorepa dela temps en q. aso se feu, [illegible] la inuecio de estas armes feta per aquest Rey Don Alonso mole abans dela batalla de Vbeda la qual diuen ab conformitat [illegible] los Historiadors de Hespanya, [illegible]

+ [illegible] (ò diuen tots lo author) estas armes del castell q. son denominatis as del seu Regne [illegible] imitacio dels [illegible] de Leo, [illegible] [illegible] ration de Hespanya ferè lo matex

[illegible] dia [illegible] fon dit [illegible]
[illegible] como la historia a [illegible]
[illegible] 1212. y la mudanza de las ar
[illegible] Castell fonc feta molt abans, pro-
[illegible] molts raisons, y actes q ell
[illegible] fets per aquest Rey lo primer dels
[illegible] dia es la data della, es del mes de
[illegible] del any. 1187. q. fon 25. anys abans
[illegible] dita jornada, com firmado demes auat
[illegible] segells de aquest acte, y de altros fets
[illegible] Rey Don Alfonso en los quals diu
[illegible] las suas armes q. diu son un castell ab
[illegible] rions, y no Leo; com en lo llibre de
[illegible] Compendi Historial de Hespa-
[illegible] llarguamet ho aporta en particu
[illegible] en lo Capitol. 34.

[illegible] aquest Regne de Castella (apres de e-
[illegible] aue en Regne) ab lo de Leo dela ma-
[illegible] sobredita, y varen Inits des de lo
[illegible] primer, fins a Don Alfonso VII.
[illegible] Urraca Reyna de Castella, y Leo, y
[illegible] Ramon Comta de Tolosa son ma-
[illegible] anare a estos dos Reys, fine le-
[illegible] rions de pares a Fills.

[illegible] Don Alfonso, Fill dels sobredits Do-
[illegible] raca, y Don Ramon, per apres de
[illegible] (q. fonc com diuen uns cerca del anu
[illegible] com diuen altros cerca del de 1125.)
[illegible] estos Regnes entre sos Fills (com en
[illegible] Cartoario del Escut Real de Leo esta dit)
[illegible] a Don Sanxo son Fill major lo Reg-
[illegible] Castella, y a Don Ferrando q. fue
[illegible] segon deixa lo de Leo: los quals Reg-
[illegible] varen ajuntar apres ab altro
[illegible] Ferrando q. fonc ser de aquest no
[illegible] Fill de Don Alonso Nete Rey de
[illegible] y de Dona Berenguera q. sure y en
[illegible] Regne de Castella a Don Henrric pri-
[illegible] de aquest nom son germa. Aquest Don Fer-
[illegible] lo ser (segons Castellans diuen los.)
[illegible] bastart per ser [illegible]
[illegible]

[illegible] na a Inir segona vegada estos Regnes
de Leo, y Castella (lens estes mes tornats
a desparar, y per esta causa y amors
trar esta Inio com porque lo Escut de les
armes dels Infants de los dos Reg-
nes fent ne de dos hu posant e lo primer
y darrer Castella las armes de Castel-
lla, y en lo segon, y ters las de Leo ab
en lo lloc [illegible] si, son pintades, [illegible]
las armes Inimersals de tots los Reg-
nes, y senyorios dela Corona de Cas-
tella, delas quals Castell, y tots sos des-
cendents, y com atals, y per esta co-
rona se aportan abesta matexa forma,
y composicio q. aquest Rey lo inuenta
en lo escut Real dels Reys de Hespa-
nya.

Casa aquest Don Ferrando ser ser de a-
quest nom Rey de Castella y Leo dos
vegades: la primera [illegible] ab Dona Be-
atriz Filla del Emperador Philipo, o, com
diuen altros era Filla de Vuillelmo segó,
Comta de Olanda, y Zelanda, y morta a-
questa, casa segona vegada ab Dona Joa-
na Filla de Simon Comta de Puiter, ne
boda de S.t Luis Rey de Franca y de to-
tas aque Fills, y dell, y de sas mullers de-
uallaren apres tots los Reys de Castella,
y Leo sas successors per recta linea, q. fo-
ran sis fins a Don Enrric segon (inclusi-
ue) q. fonc bastart, Fill de Don Alonso
Onle, y de la amiga Dona Eleonor de
Guinan, y destos deuallaren apres los
demes Reys de Castella, y Leo q. [illegible]
altros sis, fins a Dona Isabel q. sure ya
estos Regnes per mort de son germa Do
Enrric quant a morir sens [illegible]
seus, y aqui los Castellans [illegible]
desacatos rebellat se (si tatas vegades, [illegible]
ja desobre esta aptitat) y esta Dona
Isabel sa germana q. sutay en estos Rey-
nes casa y ros ab lo nostre Rey Don
Ferrando [illegible] de aquest nom Reyde
Arago Cognomat lo Catolic, de [illegible]
Casament se ajuntaren tots los Regnes
de

de baix de Inmatex Senyorio

de Hespanya, y molts altres fora de la di-
bax de bn senyorio, acceptat lo de Portu-
gal, q. no si ajunta tampres? sm auant
senyor. y perlo calament, y successio dels
Reys Catholichs pslehexen de present
los Reys ~~Catholichs~~ de Hispanya aqui
Regne de Castella, y los demes q de pre=
sent gesen.

Armes del Regne de Seuilla

...nes del Regne de Seuilla.

O Camper de Azur, un Rey ...r en un trono Real tot de or.

...Limat lo Regne de ~~Cordoua~~ Seuilla ...a Hespanya Ulterior, y es Ribera del mar major per la part de mitjorn, y ...net, y per esta part frontera per ter=ra als Algarbes, y portugal: y per Tra=montana ab lo de Cordoua, per lleuant ab lo de Granada, y per la matexa part la terra frontera per mitjorn ab lo de Egeira. La Ciutat mes principal, y de aquest Regne es la que te lo ma=ix nom dell q es de Seuilla, la qual ...met ab lo Regne es lo cap de tota Andalusia, esta posada esta Ciutat en la Ribera, y corrent del Riu Gua=dalquiuir, anomenat antiguament Be=tis, q com diuen Plinio, y Estrabo refe=ren per Pedro Medina de aquest Riu ...ngue nom tota la prouincia dela Andalusia, lua antigua ment se digue ...: apres anomenaren en aquest Riu Hispalo, o, Hispalencis prenent ...aquest nom apres dela matexa Ciu=tat la qual encara enllah la anomena ...palis. Quant los Moros apres esti=uen en Hespanya, mudaren lo nom aquest Riu axi com feren lo matex ...mols altros de Hespanya dientli Guadalquiuir: que en Arabic vol dir Riu gran, per lo molt q ell ho es.

...ordacio de esta Ciutat es molt an=tiga ver q los ons la attribuexe a Ercu=les o Egipcis dient q quant passa en Hespanya quatra los fills de Gerion ...ns la edifica; altros diuen q no ...no Hispalo son fill Rey q era de Hespanya q fone ~~antes dels~~ 599, ~~anys~~ ...s apres del Diluui quant la edi=fica q seguint aquest compta seria sa antiguitat 1726. anys antes dela Vinguda de Christo en lo mon, y que del nom de a=quest fundador se digue esta Ciutat Hi=palia, y al Riu per lo matex li digueren Hispalo. Apres los Romans quant po=iren Hespanya ell ent Emperador Iulio Ce=sar pera aduario digueren aesta Ciu=tat Julia Romulea del nom del Em=perador, y de la sua Ciutat de Roma, com mes llarguament hodiu Pedro Me=dina sobre dit en lo capitol. 16. de lib=bre segon delas grandesas q de Hespa=nya fa.

Tingue esta Ciutat, y Regne la mate=xa miseria, y desditxa q las demes al=tres de Hespanya en temps dela per=dua dela apoderat e los Moros, y fent lo Regne de ser, y auiton de Reu, y Reg=ne de Seuilla los quals axi com hauian mudat lo nom al Riu dientli Guadal=quiuir (com dit es) feren lo matex de la Ciutat ~~dicnes~~ anomenantla Ibi=lia, y apres Sebilia, q en arabic vol dir cosa rica, y apres ab lo discurs del temps mudant algunas lletres en aquest nom li digueren ala Ciutat Seuilla, y es assi q al present se anomena.

Estigue esta terra en poder de Moros des dela perdua de Hespanya q fonc ferra dels anys 714. fins en lo de 1248. en lo qual a 23. de Noembre dia de St. Clement Papa, y Martir fone entrega=da esta Ciutat de Seuilla ab tot lo seu Regne per los moros al Rey don Fer=rando terser de aquest nom Rey de Castella, y Leo aquilos Castellans intitu=lan lo St. q hauia molt temps la te=nia assiriada, applicantla ell apres a tot lo demes de aquest Regne ala sua corona de Castella, y Leo, y per succes=sio de

ho ja aquest Rey lo obtingueré apres los Reys Catholichs, y per estos los Reys q de present ho son de tota Hespanya las armes de aquest Regne, on un Rey asentat al son trono, y Cadira Real, com esta per los sobre dits llibres de armoria del Rey, y per altras memorias antiguas: no obstant q Esteuan de Garibay attribuex estas armes al Ciutat de Toledo, com auat mes llarguamet se dira.

Ixi com esta Ciutat de Seuilla es lo cap de tot lo Regne de la Andalusia en lo temporal, ho es tambe en lo spiritual, per q es ha dels Arcabisbats antichs de la Hespanya Ulterior, y dels q algun temps pretengueren la primacia della. Deprese es la Metropolitana, y molt rica en lo temporal axi lo Arcabisbat, com las dignitats, y canonicats de ella. Te per sufraganeos aquest Arcabisbat tres Bisbats, los dos Ciutats dins de Hespanya q son los de Cadiz, y lo de Guadix, y tambe es lo de las Canarias llas antiguamet las Illas Esperidas q com en son lloc se dira) son molt Illas, y estan en la costa de Africa ala part del Ponet posades en lo mar major fronteres de Seuilla, en lo cami q va de Hespanya alas Indias occidentals q en estas Illas Canarias prenen lo mateix nom de Illas Hesperidas posades en lo mateix mar Oceano ditas en altra manera de cabo Verde q distan molt dellas entre ponet, y mitjorn cami de la India de Portugal, y on estas ellas vi= uen sufraganeo al Arcabisbat de Lisboa, y las primeras estando Bisbat sufraganeo del Arcabisbat de Seuilla. Com en la explicacio del escut delas armes del Regne delas Illas Canarias delas canarias mes llarguamet se dira.

Es la Ciutat de Seuilla una delas majors, y mes poblades de Hespanya, axi en lo numero de casas, y grandesa de edificis publichs, com en tot lo demes q en nobles

a una Ciutat, y encara riqueza q estagres de la perla embarcacio dela, y ai aquest lloc terra maritima, y ala tornada delas Indias tota la flota ala Ciutat de Cadiz arriba per lo Rio Guadalquiuir, y esser tant gran es navegable, y per causa es Seuilla Ciutat de gran ut, y riqueza en particular en los cadens q son riquissims, y de gran preu, y contratacio.

lo Doctor Salozar de Mendoça en lo libre intitulat origen delas Dignitats Seculars de Castella, y Leo, llibre segon Capitol 9 dona estas Armas del Rey asentat en Cadira ala Ciutat de Toledo, pero es q se enganya com ho fa de molt= cosas q en sos llibras aporta.

Armes del
Regne de Cordoua

Llibre Primer

[illegible]mes del Regne de Cordoua.

O Camper de Argent, 3. Fa=
[illegible] Cordoua
Regne de Cordoua es hu dels princes
del dela corona de Castella, situat en
Andalusia q. es de la Hespanya, bl=
ia en la Castella la noua al costat
de Seuilla q. li esta per la part de
[illegible] la Ciutat mes principal, y cap
[illegible] Regne es la q. se lo mat exrõ
[illegible] en [illegible] p. [illegible] panicia
al peu de las montanyes anome=
[illegible] de present Sierramorena que
[illegible] ala Ciutat per la part de
[illegible] y Tramontana: es ribera del
Guadelquiuir q. la banya per la part
[illegible]. Diuen Plinio, y Estrabo, e=
[illegible] Capita Roma fonc ò fundla=
[illegible] esta ciutat de Cordoua, y que
[illegible] dels nobles Patricios de Ro=
[illegible] menant la Corduba, y altera=
[illegible] mudades apres la V, en O, y à B,
[illegible] se diu de present Cordoua, Fent
[illegible] colonia patricia dels Romans, com
[illegible] largament ho aportan tots los
[illegible] dors de Hespanya, en parti=
[illegible] Pedro Medina en los llibres e=
[illegible] en lo capitol 24. del llibre
[illegible] Pare Joan de Mariana en
[illegible] historia general q. de Hespanya fa
[illegible] capitol 27. del llibre segon della
[illegible] a Silio Italico dona mes à=
[illegible] esta Ciutat dient q. ja ans
[illegible] temps de Annibal estaua funda=
[illegible] me per lo nega del tot la opinio
[illegible] Estrabo y Plinio ans las concorda
[illegible] no obstant q. en temps de An=
[illegible] estaua ja fundada pero q. Mar=
[illegible] la redifica, y amplifica
[illegible] manera q. molts per esta cau=
[illegible] tomaren titol de fundador de
[illegible] Ciutat

fonc aquest Regne (com los demes altres de Hespanya) ocupat per los Moros al temps de la perdua della; y per esser la Ciutat de Cordoua molt forta, y benpo=sada axi en edifiris de casas, com enser=co, y fortaleza della, y de lin, y terreteri molt apasible, y regalat; causat per la clemencia del Cel y fertilitat de la terra, la eregiren los moros en Reg=ne, fenen esta Ciutat la cort de sa re. dencia; y q. los fa mes principal, ò cap de tots los demes altres Reines y terres q. ells posseyan en Hespanya, y tant per esta causa lo Reymoro de Cordoua supremo Sor. de tots los demes altros, com communament ho diuen tots los Historiadors axi Hespanyols, ò fo=rasters q. tractan de las cosas de Hespa=nya; per la qual cosa incitularen los Moros al Rey de Cordoua ab lo nom de Almanser, q. en Harabig vol dir. Ce=tenador, per quant acarrec del estaua la deffencio, y amparo de tots los altros Reys moros de Hespanya.

Estigue esta Ciutat, y Reyne, y los Reys moros della ab esta monarquia y senyoria en Hespanya des de 714. fins cer=ca dels de 1150. en lo qual Don Al=fonso Rey de Castella, y Leo fill de la Reyna Dona Vrraca, y de Don Ramo Comta de Tolosa lo conquista dels Moros lo jectant ò a la corona ab tribut que cada any li pagauan, y ab esta subiec=cio lo poseyren encara los moros fins en lo any 1235. en lo qual a 29. de [illegible] dia de S.t Pera y S.t Pau Apostols Don Ferrando Rey de Castel=lla, y Leo sognomenat per los Cas=tellans lo S.t Sanet del Sobredit Rey Don Alfonso lo acaba de conquistar [illegible]

[illegible]

victorias en esta Ciutat en à sobre dita
ornada al plenitut de conquista ex=
pellintne per es=ma aua de los mo=
ros y posant ca de Christians, y per
esta conquista lo applica ala sua Corona
de Castella affegint a los titols lo de
Rey de Cordoua; y per aquest Don Fer=
rando foseyren apres aquest Regne
los successors los Reys de Castella, y
feo per à sacrificio dels quals lo pose=
xen de pre ente los Reys de Espa=
nya.

Las armes de aquest Regne son las
q estan posades en lo present escut
q com las demes altres de aquest
llibre pertanyets als Regnes de la
corona de Castella segon tretes dels
sobre dits llibres de Armoria del
Rey, y de altres llibres antichs, y de
Mapas vniuersals de Hespanya: les
aportar en ningus de estos llochs lo
origen ni principi delles per la
qual causa no sen pot donar en aquest
loc major claredat, ni certesa dela
llas se sia donada: encara apres de fa=
cerlas pintades de la manera q en lo ma=
ior de esta explicacio estan designa=
des, per hauerlas trobades en los dits llochs
de la manera fins assi referides, las bor=
ri de la manera que estan en lo ordre en
escut, per causa q sabiapres per per=
sones de Cordoua que las
auian vistas en dita Ciutat, y trobades
en memorias, y escripturas della que
no eran estas las armas de la Ciutat
de Cordoua, sino dels cauallers, y fors q
tenen aquest apellido de Cordoua per
nom de son linatge, y casa q son moltas
en aquesta, y dellas es lo capdal de pre
sent de aquest linatge lo Duc de Soma,
lo qual coma Comte de Saria, y de gen=
dent que es per linea femenina ad gra
Capitan Gonsales Fernando de Cordo=
ua es lo cap dels de aquest linatge, y
per linea Masculina son los duchs de
Soma naturals de Catalunya, y dela casa, y linat
de Cardona, y quimes me
ferritut de estas armes, axi
esta Ciutat, com delas del lin
Cordoua fone Rafel Serruera
ral de Barcelona; persona me
sada en Historia, y molt intelig
esta materia, y en totas bonas lec
pratic en las cosas de Castella
sery estat moltas legades par
ment en Cordoua, y hauer estat
anys en casa del Duc de Soma
Procurador, y ell entre altres me
fua q las armes de esta Ciutat
vn Tieo de Porpre en camp de
aportar al derredor del vna
8. peces escaudis de sinent, e de
lla, posats sobre dels escaudis vern
vns Castells de Or, y sobre dels
de Argent vns Tiaras de Prop
de esta manera, y a be esta arma
posiria las hauia al vi las
parts de Cordoua, y per es
rri las q hauia pintades per
aqui, saber, val
nat dedes; y per no tornar
tit lo escut, ni tornar a escriure
major part de es
contenti pus no tenia tot
de tapar tant primer
nia, pinta
present y esta, y per es
al error ab q me
let de la
trar, per hauer a
exposar lo
es esta Ciutat vna dues
lo es molt Ric,
cadisbat de Toledo.

g a estas
esta
en o en
al estas
no
me
g
tas causas

Armes del Regne de Toledo

Llibre Primer

Armes del Regne de Toledo.

Un Camper de Aziur, una corona de Or, embellida de [illegible] perles.

Este de Toledo esta en lo mig de Espanya, y la major part dell en Espanya Interior, y lo restant en la Nouacituat tot en la Castella la nou per la part de llevant los Regnes Arago, y Valencia, per mitjorn te Murcia, y Cordoua: per ponent te Portugal, y Leo: y per tramontana las Asturias, y Biscaya, y lo de Nauarra.

Este mes principal de aquest Regne lo matex no de Toledo la qual situada a manera de una Pinya en Espanya ahot esta edificada. Es la de Riu Tajo q. la circuex tot [illegible] poc per la part de Ponent tramontana; los fundadors de esta Ciutat (Estrabo, y Plinio) eran Romans anomenats Tolè Bruto, q. diuen la edificaren abans de anys antes de la Vinguda de Christo en lo mon, y q. de nom de [illegible] se digue la Ciutat Toledo.

Esta Ciutat, y Regne la matexa Christitat q. lo restant de Hespanya en lo any 714. la ocuparen los Moros, encara q. ab alguna modera=ció, y algunas altres, per q. per estar [illegible] ab la dissolucio sobre dita era [illegible] fort, y tan inexpugnable, y per [illegible] costa molt als moros la conquista ya aquera costames sino q. los [illegible] eran rectirats cansats del [illegible] se donaren apartit q. entre al [illegible] q. tingueren sempre set, o mes [illegible] en son poder en las quals se celebra Continuo los Officis diuinals.

Per estar esta Ciutat en lo mig de Hespanya, tot lo temps q. los Reys Godos foran Sors della, la tingueren per acicle y residencia de la cort: per esser de ordinaria aquest lo costume dels Reys residir en lo mig de sos Regnes, per aq. desta manera ab mes facilitat, y comoditat de [illegible] se pugan acodir ale negocis, y gouerns dels Regnes; per esta causa se celebraren en Toledo en temps dels Reys Godos (tat solamet) molts consilis Nacionals; de hont an presa occasio, sens altra [illegible] fonament los authors Castellans (en particular [illegible]) de intitular al Arcabisbe de Toledo per primat de las Hespanyas, esset esta sua opinio tan ridicula, y poc fudada, com en la explicacio del escut de armes de la Iglesia de Tarragona llarguamet se dira. Quat los moros se apoderaren de Toledo, y de tota la terra lo eregiren en Regne y ab aquest titol lo poseyren ab Reys moros particulars dels del sobre dit [illegible] o Terca dell fins en lo any de 1083. lo [illegible] diuen Vesses en la poesia, y Carina en lo capitol 17. del llibre 11. en lo qual any lo Rey Sancho fill del Rey Don Ferrando primer, entra a 25. de Maig victorios en la Ciutat q. apres de hauerla tinguda molt temps cercada hay rendiren los moros, restant en ells (axi ho hauian fet lo Christians abans) en molts llocs de la ciutat ab mes quitas oberas, en particular la major q. de present es la Seu, fins q. apres per los discursos del temps los ne expellirem del tot.

Pedro Medina en lo capitol 73. del llibre segon delas antiquitats de Hespanya conformes ab los obre citats autors lo [illegible] assi, e ha aportat diferepat tat [illegible] en lo any q. lo Rey Don Alfonso lo [illegible] q. diu fonc en lo de 1073. q. eria 10. anys abans

mes avans dels sobredits. Desta manera, y per esta occasio obtingueren los Reys de Castella la Ciutat, y Regne applicat lo a sa corona, abitel de Regne de Toledo, y tambe per la mateixa occasio q. los Godos bolgueren los Reys de castella ter en esta Ciutat (pero de hauerla coquistada) lo aciet y cap de sa cort, y Regnes, pretenet per esta via amostrar q. devallave dels Reys Godos y de a sucessors seus seguiran los passos, y camins a a[illegible]

[illegible] armes de aquest Regne (ireta dels mateixos llochs, y llibres q. las demes altras sobreditas) son una Corona imperial de Or, en camp blau sens aportar lo origé ni ornamet de ellas: pero temo q. son principi no sia del tems del Rey Dõ Alonso este [illegible] qui el coquista fill de Dona Urraca la filla, y de Dõ Ramo Cõta de [illegible], al qual los Castellans (sens fonamet ninguu) aclamaren, y diguere Emperador de Hespanya, ya esta Ciutat ab lo matex motiu q. a son Rey diguere la Imperial Ciutat de Toledo; y per esta occasio, si deguere, inuestar, y donar per armes las sobreditas q. son las sobredites [illegible] lent gtut. Proues hauer fet tot lo sobredit los castellans sens fonamet alguu per q. com podien ells aclamar a son Rey Emperador de Hespanya, ni ell acceptare ni intitularse tal, sens breu expres, o motu proprio del Sũmo Pontifice aqui pertany donar estos, priuilegis, y concessions, lo qual es cert q. no li donà, ni aquera con lo dit hauent las oras en Hespanya altros Reys Christians, y Senyors soberanos, y absoluts com hi hauia, com eran los Reys de Arago, y de Nauarra, y los Comtes de Barcelona, y hauent encara de altra part tantas terras, y Regnes de Moros pera conquistar ~~[illegible]~~ q. eran los Regnes de Granada, de Valencia, y de Murcia, q. apres se conquistaren, y los demes per los Reys de Arago, los quals es cert aguèren pedimat en aquest breu, suplicat al Sũmo Pontifice [illegible] reuocat per esser los a ells molt gran perjudici per esser estos Reys en los Regnes tant, apremes y absoluts [illegible], cõ los de Castella en los seus. Pero no obstant estas raons q. son certissimas, lo gran Garibay ab la adulacio accostumada q. als castellans se diu en lo Cap. 4. del llibre. 12. per cosa certa lo q. assi se ha dit per qu[illegible] dels demes authors Castel[illegible] ha tret aquest author dient a[illegible] Rey Don Alonso dona a[illegible] per armes, Son Rey q. Emperador en son trono, y cadira Real; conforme habitas posadas en algunas parts de tat de Toledo, y per esta occasio ale bolgut atribuir esta manera de armes matex Regne no g[illegible] tant solamet, q. las de [illegible] ditas dela corona imperial [illegible] blau.

Per la corona [illegible] sta de aquest Regne de Toledo q. lo dit Re. Don Alonso [illegible] lope eyeren apres los Reys de Castella successors, y per la successio descos [illegible] tenen de present los Reys de Hespa[illegible]

Es de molt temps antic esta Ciut[illegible] bat, y lo mes ric e valorde rei[illegible] panya, y qui a dela Christiandat [illegible] en fauer prea occasio [illegible] thors ens altres [illegible] lo titol de Primat de las [illegible] la expiracio del estat de Tarragona [illegible] gran edira, [illegible] da [illegible]. Se tant solamet a[illegible] ag. l'Arcabisbat per [illegible] os [illegible] ouincials los Bisbats de Cartagena, de Siguença, de Osca, de [illegible] de Vich, de Osma, de [illegible], y [illegible] q. [illegible] aquest Arcabisbat [illegible] darren tres del Regne [illegible] Primer fill del Emperador Cons[illegible] esent abans Abadia; en [illegible] orten lo Auriflicio, y gra Primat [illegible] de Toledo, y no [illegible] de [illegible], ni menos de Hespanya [illegible] tot ne ebre serbificat axi per mo[illegible] dors de Hespanya q. [illegible] per auts q. he rebuts de [illegible] en los llochs de [illegible] copies, y verdaderamet, [illegible] eclesiasticas autentic q. [illegible]

Armes del Regne de Murcia

Armes del Regne de Murcia.

LO Camper de Guella, 6. coronas Reals de Or embellides de perles.

Lo principi, origen, y ascenso de aquest Regne, ab los ordens dell, y com, y de ma manera ho pos en lo en lo present Reys de Hespanya que es com a successors q. son dels Reys de Arago, y Castella, y les armes q. per la part que toca a Arago fa, ja esta dit en la explicacio del primer escut de Armes de el Regne que esta assat en los q. pertanyen als regnes de corona de Arago; resta sols a dir aquest nostre delas armes q. aquest esta per la part q. toca a Castella.

Pedro Medina en lo capitol. 147. libre segon q. fa de les grandeses de Hespanya, diu que aquest Regne per armes sis coronas Reals d'or en camp Vermell ab la forma, y composicio q. en lo present escut han posades. De aquest matex autor, y dos altres authors, y se usan desta manera en llibras, y memorias antiques dient q. son las armes del Regne de Murcia per la part que toca a Castella. Diuen estos autors en particular Pedro Medina, que Rey Don Alonso de Castella. Ab aixi que en aqui per la part q. toca con esta la conquista de aquest Regne, al temps q. lo Rey Don Jayme de Arago la prosegueix per la part de Valencia, gana aquest Regne de Murcia q. toca a Castella, sis armes, y usaja q. quant lo Rey Don Sanxo son fill lo deserta, y desserra dels Regnes de Castella, y al encorporar en Sevilla, sols lo Regne, y Ciutat de Sevilla, y lo de Murcia restaren en la fidelitat, y obediencia que los altres tots seguirè la parte de son fill, per la qual fidelitat, y merecimens dels dit Rey Don Alonso en aquest Regne de Murcia estas Armes delas quals ha usat sempre esta part de Regne q. toca a Castella.

En aquestes Armes acostumen de afegir algues una Orla al rededor del escut ab Castells, y Leons posats per ella: pero temo q. no sia error dels pintors ma al de afegir dels Castellas q. totas las nostras volan pera ells, pera significar q. aquest Regne es tant solamente de la corona de Castella, pruant se lo contrari del q. ells prenen ab los Authors q. en aquest lloc, y en la explicacio del altre escut del regne de Murcia estan assi quest Regne, axi la part q. respecte ala Corona de Arago, com ala de Castella es tot ara de present un Bisbat, y sufraganeo al Arcabisbat de Toledo.

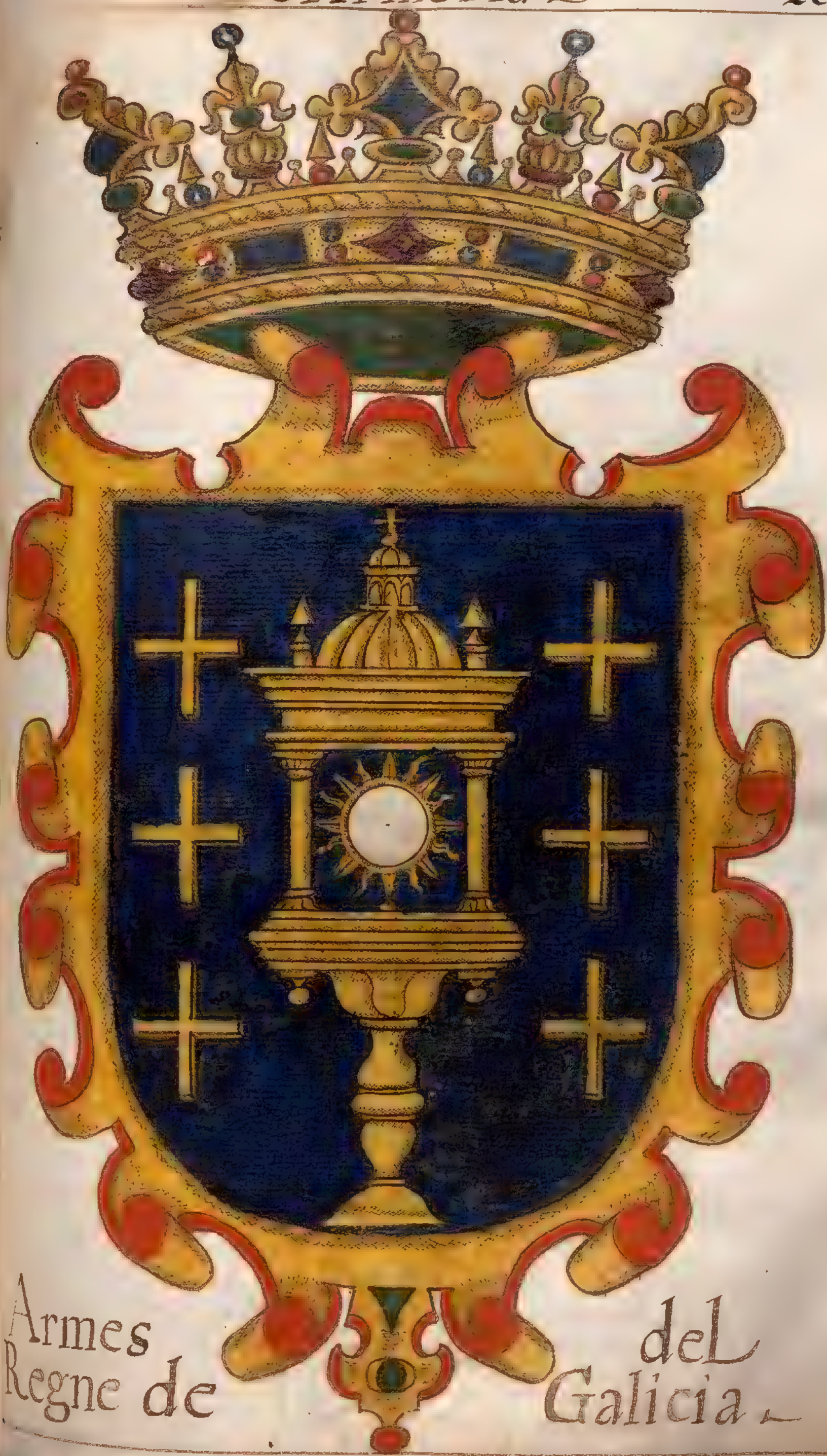

Armes del
Regne de Galicia

Llibre Primer

...mes del Regne de Galicia.

...O Camper de Sinopla vna cuf=
...ra de Or, en mig de 6. Cri=
...des de Or. Altros fan la custo=
...dia sin berit de sino vna custo
...dia de reserua.

...quest Regne de Galicia esta situat 6
...extrem della Hespanya Vlterior, y la
...major part dell es ribera del mar oc=
...ano occidental q. es per la part de
...ment, y per la part de terra fronera
...mitjorn ab Portugal, per lleuant ab
...Regne de Leo, y per Tramontana ab
...Asturias de Oviedo, y ab lo matex
...y major occidental.

...ue aquest Regne Galicia (cō diu
...Medina en las suas Grandezes
...Hespanya en lo Capitol 175. dell li=
...legon) per causa q. los primers fun=
...dors o pobladors dell foran los Gre=
...quant vingueren de la destruccio
...troya. Apres quan los Gallos, Celtas
...s y Gots se foren sors de Hespanya
...ngueren a esta terra de Galicia, y sibe
...incipi tingueren grans difficultats
...guerras quantra los possessors della
...uan los descendents dels Grechs
...ro apres ab lo discurs del temps vin=
...ren a tenir pau, y confederacio ab
...lls, y tots junts acabaren de poblar la
...rra fenty algunas fundacions de bi=
...s y Ciutats.

...emps q. los Grechs poseyren a solas
...ta terra se digue la prouincia dels
...rayos (q. desta manera anomenauen
...s Grechs en Hespanya) y apres si di
...xen la prouincia dels Grauios, y
...quant foran aiuntats los grechs ab las
...ereditas nacions digueren a esta
...ouincia Galogrecia, y de aqui la a=
...menaren Galecia, y apres Galicia
...igual borable se es restat de pre=
...nt, y als habitadors los digueren agri=
...cipi Galecos, y apres Galegos, y ara los
diuen Gallegos.

Diu vna altra Chronica antigua de
Hespanya referida per lo sobre dit Pe=
dro Medina q. lo nom de Galegrecia
no te origen dels Grechs, ni de altras naci=
ons q. ab ells habitaren esta terra, sino
q. de molt abans tenia e aquest nom, es
donar raho ninguna de son origen, y de=
nominacio.

Al temps de la destruccio de Hespanya no
pati esta Prouincia tan rigurosa, y promp=
ta calamitat, com las demes altres de He=
panya, perq. diuē molts authors q. los
Moros no se apoderaren de tota Galicia
tant prest, com de las demes altres pro=
uincias, antes los Christians habitadors
della (per esser esta terra, casi la major part
della montanyosa, y aspera) se feren forts
en moltas parts sens dexary entrar del
tot los moros: pero apres quant los Reys
de Leo anaren continuāt la cōquista, y
recuperacio desta Prouincia per aque=
llas parts q. lo Rey Don Pelayo hauia
comensat, conquistaren de aquesta ter=
ra tot lo q. los moros ne hauian occupat,
y se enseñoriren del demes q. los pri=
mers Christians se hauian reseruat, y es=
ta conquista comensa lo Rey Don Alfōso
Primer de aquest nom marit de Dona
Ormisinda filla q. fone del sobre dit Rey Dō
Pelayo, y apres los descendents de aquest
Rey Don Alfonso q. eran Reys de Leo cō
tinuaren esta Conquista de Galicia, y
no la dexarē fins la aguerē alcansada del
tot, aplicat, y vnintla a la corona de Leo
de la qual may ses desparada, encara q
lo Regne de Leo sia anat algunas segades
a germans segons dels Reys de Castella. Por
q. Don Ferrando primer de aquest nom
Rey de Castella, y Leo, fill de Dō Sanxo el
major Rey de Arago, y Nauarra, eregi en
Reme

Regne a esta Prouincia de Galicia, lo qual juntament ab lo Regne de Leo dexa a son Fill segon Don Garcia, pero noli dura molt perq. Don Sanxo Rey de Castella son germa major li lleua estos Regnes: y a estos dos los succey Don Alfonso son germa per morir ells sens Fills, tornant los apres a separar los de Castella, y Leo Don Alfonso sete de aquest nom quels reparti entre sos Fills, pero los q. eren sors del Regne de Leo no eren tambe de aquest de Galicia, y per successio destos lo obtingueren apres los Reys de Castella quans setornaren abnir ab lo Rey Don Ferrando terzer de aquest nom aqui los castellans diuen lo 3.e q. succey en lo Regne de Castella a Dona Berenguera sa mare, y al de Leo, a Don Alfonso son Pare, y per aquest Don Ferrando terzer lo poseyren apres los successors los Reys de Castella, y Leo, y per estos lo q. ie prop et hoson de Hespanya.

Las armes de aquest Regne son las q. estan posadas en lo presen escut. las quals se son tretas dels mateixos llochs q. las demes altras sens saber altra cosa dellas, acceptat q. en algunas parts esta la custodia posada coma reserua, de la manera q. esta pintada en lo escut de armes del regne de las Asturias, y en altras esta posada ab lo S.im Sagramet descubert, com en lo present escut se aporta.

La Ciutat mes principal, y cap de aquest Regne de Galicia es la de Compostella, la qual per lo preciossissim tresor q. enfie del cos del glorios Apostol S.t Jaume Major es una de las mes celebres, y conegudas Ciutats de tota la Christiandat per lo que es freqüetada de continuo de totas las nacions del mon. Esta fundada esta Ciutat de S.t Jago, o de Compostella en lo extre del matex regne de Galicia situada entre ponet, y tramontana en la ribera del mar major posada en la costa de una Cala que lo matex mar fa enuers la terra y per la deuocio de aquest cos S.t diue a esta Ciutat de S.t Jago es Iglesia principal, y Rica ab tiro de Metropolitana, a la Ciutat Arcabisbe de S.t Jago, y no de cap Tegrans exempcions, y priuilegis axi lo Arcabisbe, com la Iglesia a dits per molts summos Pontifices Ciutat per lo semblant de grans y exempcions atorgats, y concedits Reys de Leo, y sos successors, tots mes per la gran deuocio de S.t Jaume, com molt larga y generalment ho aportan tots los Fidels de Hespanya, y altres de forasters q. per e ter tants y tan lens, y segres de tots e de ren de allegar y arribar en aquest Loc.

es aquest Arcabisbat de S.t Jago lo primer Bisbes per, ets en Hespanya q. mingunals a Astorga, de Auila, de Badajoz, de Cadadrotrigo, de Coria, de Lugo, de Mondonyedo, de Orense, de Placencia, de Salamanca, de Tuy, y de Zamora 12. en numero. Fonc erecta esta Iglesia de S.t Jago en Metropolitana, diuen tots los Escriptors de Cerdeña en particular lo sobre dit mon. Fr. Fray Gonzalo Madariaga en lo llibre citat) en lo any de 112, en concessio del Papa Calixto

Armes del
Regne de Iaen

mes del Regne de Iaen.

O Camper de Azur bn capi
ts de Rey tot de Or, sus los pits
castells de Azur, en lo cab coro=
rial de Or, embellida de pe=
rles, y perles.

Lo Regne o, Ciutat de Jaen esta situa
da en la Andalusia, frontera per lleu=
ant ab lo Regne de Murcia, per Tra=
montana ab lo de Toledo, per Ponent
ab lo de Cordoua, y per Mitjorn ab lo
Granada ab qui te mes comunic[illegible] q;
[illegible] que dels altres.

Aquest Regne, o Ciutat de Jaen
dels Titols q. los Reys de Castella
posen en los apellidos, intitulant se
Reys de Jaen; dico ab esta indifferè=
cia perq. no se si es titol tant solament
de la Ciutat, com ho acostumauen de fer
los Moros, q. ab la possessio de bna Ciu
tat se intitulauen Reys della sens ha=
uer mes terras, ni menos Regne à=
ma ala Ciutat, y com apres los Re=
s Christians conquistauen la tal Ciu
tat retenianse tambe lo nom, y titol del
Regne della, o, si es titol de Regne

Don Pedro Medina en las suas gran=
deses de Hespanya en lo Capitol 25.
del libre segon q. esta Ciutat de Jaè
ma la q. antiguamet se digue Illiturgi,
fone destruyda Per Publi=
Scipio Capita Roma, al temps que
Hespanya tenian guerra los Ro=
mans, ab los Cartagineses, y q. per e=
star esta Ciutat de la parcialitat dels
Cartagineos fone asolada per orde
de aquest Capita, y q. desta manera
estigue mout temps, y fins q. apres
torna a redificar, y poblar ano
mana la Gienede de hont mudat
[illegible] noms, [illegible] en a[illegible] uest nom, y altros

lleuant lin, per raho de las diuersas
nacions q. la poseyren se bingue a dir
Jaen, q. es lo nom q. de present te.
Pero, Perez de Mesa qui es lo qui ~~corre~~
~~pongue~~ corregi, y amplifica estas
grandeses de Hespanya q. Pedro me=
dina compongue: diu q. es error ma=
nifest del primer autor perq. diu q.
Illiturgi no es Jaen sino la Ciutat de An=
duxar, o, altra q. li esta prop, ni tampoc
Jaen no es la q. altros authors diuen q.
es la q. antiguamet se digue Mentesa.
perq. diu q. Mentesa esta molt lluny de
Jaen, sino q. Jaen es la Ciutat q. en lo an=
tic se digue Aurigi, sens dir altra cosa de
ella, y axi ab tanta varie tat, y incerti=
tut de estos authors no se aqual donar
mes credit, y per so lo lector seguesca la
q. a ell millor li aparexera: lo cert es q. es
ta Ciutat, o, Regne lo poseyren los Moros
com lo demes de tota Hespanya al temps
de la pertua della, y q. com diuen tots los
Historiadors Castellans, lo Rey Don Fer=
rando de Castella dit per ells los 3.t tercer
de aquest nom Rey tambe q. era de Leo,
apres de hauer conquistats los Regnes de
Seuilla, y Cordoua corregue la terra de Ja=
en, y obtingue la Ciutat ab promesa q. feu
a, Alnamad Rey q. era de Granada (per
industria del dit Rey Don Ferrando) que
lay retes ab pacte de q. empre q. lo Moro
la bolgues cobrar, lay tinques de tornar
del q. prestà homenatge lo Rey de Castella
al Rey Moro de Granada (lo a prou indigna
na de Rey Christia) bolent demes auant lo
Rey de Castella q. don Sancho Fill q. li
succey en lo Regne (y fone cognomenat lo
Saui) se obligues al Moro aguardar la
promesa, y homenatge q. ell li hauia prestat
en carregat lay mout al pas de la mort
la qual fone ferea dels anys de 1255.

y en

yen aquest Rey de Castella Don Ferrando
q. feu vn acte tan feo com aquest, q. essent
Christia, y Rey tan poderos (com lo ·i· feso=
nen los seus Historiadors Castellans) de
prestar homenatge a Rey Moro, y tant poc
poderos com ho era lo de Granada, ala=
men los Castellans lo 5.t q. es blaso, y alto
but prouindigne, y ageno del acte q. eli feu
en subiectarse (y per cosa tan poca) al Rey
Moro. lo Rey Don Alonso son fill encara
q. al principi de son Regne feu en aquest
cas, ¿q. bn, y re lo Rey don Ferrando li
hauia manat al pas de la mort, pero a=
pres com ja tenia vn alcaçar, o, fortalesa
en la Ciutat de Jaen q. lo Rey son pare
y hauia feta, desde ella conquiste a la
Ciutat, lleuant la del tot als moros, no
obstant lo homenatge q. son pare los ha=
uia prestat, y la promesa q. al pas de
la mort li hauia feta, restant des=
ta manera, y per esta occasio lo Rey D.n
Alonso, Sor de Jaen, y de tota Castella, ab
titol de Rey de Jaen, lo qual (com esta dit)
aplica a sa corona, y demes titols q. li
pertane, y pertenyen los poseyren sos ancessors
los Reys de Leo, y Castella, y per estos
los qui de present ho son de tota Hespa=
nya.

Las armes de aquest Regne o Ciutat
son las q. estan posades en lo present
escut q. se son tretes dels llochs sobre
dits, sens saber lo principi dellas, pero
sine temor q. son origen, y causa nosta lo
estan en esta Ciutat vn reliquia singular
q. en ella, y ha q. es vna delas Bernicas
de Christo nostro Redemptor, y quisa per
veneracio, y memoria de tan S.ta y singu=
lar Imatge, y Reliquia fa esta ciutat, y
Regne lo mig cos de Rey posat ab la cara
ra de Ple, q. es figura de esta S.ta Ve=
ronica, y deuen y posar en los peus dela
los 3 castells per a significar q. aquest
Regne es dela corona de Castella, y q.
esta S.ta Reliquia esta en ell, esta es me
sima sins apria altra q. a mes a esta.

es esta Ciutat cap de Reyne de Toledo.

Armes del Reyne del Algarb

Llibre Primer

mes del Regne dels Algarbs

O Camper de Guella, 7.
..lls de Or, porta, sinestras
..guella, Massona de Saboya.

..ma curiositat, y puntualitat q: an
..ie alguns authors, y copiadors de
..rias en no voler aueriguar, ni
..ser ab proprietat, y certitut los
..noms propris de las cosas q. tractauem,
escriuian; ni boleria anar à, auc=
..nar en los propris originals abst
certitut estauer, y lo boler cada
..a arremansar los noms propris
..llenguas naturals, no sabent
..ra, y proprietat dells, acausat
..estos matexos authors com a
..lo (dels quals an seguit) gran in
..tat, y barietat en lo q. an escrit,
..nt, y entenet no lols aunes per
..per altres, y de una feme mot
..y al otrari, pero seha fet lo ma=
..de prouincies, y Regnes, com en
..lolts de estos libres esta no=
..en lo present cas se adueritira.
..no estent aquest regne dels Al=
..mes de hu en Hespanya, que
..nc esta en la punta que lo
..me de Portugal fa en lo mar ma
..ouers migjorn, y altro en la Afri=
..ona costa de Barberia, anome=
..Gerb, e, Gerbes; per estas rations
..ades, y per altras q. en estos llolts
..lenerran, alguns authors an fet
..Hespanya dos Regnes dels Al
..arbs, y altor tanto en Africa, ano=
..nant as ins, y als altros ab estos nõs
..Algarb, Algarbs, Algarbes, Algar=
..Gerb, Gerbe, Gerbes, Gerbens, y a=
..altros noms de aquest tall, y ..
..mudant affegint, y leuant
..as, y las demes altres letres, y

pronunciacions dels noms, y boraõs
per las quals cosas es estat forsat a molts,
y ani en particular escriuer moltas co=
sas ab Ambiguitat y incertitut per no
saber la proprietat, y forsa dels borab
les, y noms propris dellas cosas q. se es=
criuen, y tractan, com en la explica=
cio de aquest Regne, y de altros sem=
blants en aquest se aporta: y per tat
supposat tot asso dic q. lo Regne
dels Algarbs no es mes de hu en Hes=
panya; pero seguint la opinio de al=
guns, diuen ques diuidex en dos parts
y totas dos juntas estan en lo extrem del
Regne de Portugal, en la punta q. fa
aquest Regne en lo mar major, y la b=
napart de estas es la q. esta enuers lo cap
de S.t Vicens q. frontera entre migjorn, y
ponet situat en la matexa ribera de a=
quest mar entre lo Riu Guadiana q. li
esta ala part de migjorn, y lo matex cap
de S.t Vicens q. li esta enuers ponet.
La altra part de aquest regne esta a
la otra part del Riu Guadian de cant al
Migjorn entre las Riberas dels Rius
Vdiel, y Candon, cerca del gran Riu
Guadalquiuir.
Fone conquistat tot aquest Regne dels
algarbs de poder dels Moros per lo Rey
Don Alfonso de Castella, y Leo. desse de a=
quest nom dit lo Saui; y la hna de es=
tas parts la q. esta enuers ponet, que
frontera mes ab lo Regne de Portugal
dona en dot a hna filla sua Bastarda
q. tenia, anomenada Dona Beatriz,
q. la casa ab Don Alfonso quart de a=
quest nõ dit lo Brau, Rey de Portugal,
en franquint lo (demes auat) del seu, y
subjeccio a los Reys de Portugal tenia
als de Castella, y Leo, y per est casa=
ment, y enfranquiment de seu, posa
aquest

aquest Rey de Portugal perorla de son escut. 7. Castells de Or en camp bermell, q diuẽ eran las armes de esta part de Regne dels Algarbs inuentades per aquest Rey de Castella, per effecte de aquest casament en memoria q. aquest Regne era sceyt del de Castella. Encara q y conforme opinio de alores nosõ estas las armes ꝓpias de aquest Regne, sino las q. en lor. lloc sepolsarã, quãt se tractara de la alora part de aquest Regne.

Intitularẽse apres los Reys de Portugal Reys dels Algarbs, encara q. algũs diuen q. no prengueren aquest titol en Plural, sino en Singular dict del Algarb, y apres perla successio dels Reys de Portugal posehexen de present los Reys de Hespanya aquest titol, y Regne.

Diu e aquest Regne Algarbs q com diu Botero el bocable Arabic, y bol dir part de terra q. esta en lo ponent. ay en aquest Regne. 4. Ciutats principals, sens moltas vilas, y altres poblacions menors, las Ciutats son Tauria, Lagos, Selues, y Faro, subjectas totas ab tot lo demes de aquest Regne a vn Bisbe intitulat Bisbe dels Algarbs, q. es sufraganeo del Arcabisbe de Ebora en Portugal; es terra esta q. en lo mar major te alguns ports q. sõ de gran importancia y riqueza per los habitador della.

Altros authors diuẽ que aquest Regne nos diuidex en dos parts, ni te dos maneras de escuts de Armes, sino q. es tant solamẽt vn Regne, ab las armes q. en lo present escut estã posades, ab tot lo demes q. en aquest lloc esta dit, y q. tot Junt se doná al Rey de Portugal, y q. las armes del altro (aues posarã apres) dels tres caps de Reys moros; es altro Regne q. esta en la Africa senblant en aquest en lo nom tat solamẽt, com la explicacio del escut del Gerbes. y en lo altro se troba per ames declaracio de tots cuts, y Regnes y esta vltima de q. aquest Regne no es mes de las armes dels sons las del precedent dels. 7. Castells es la q. Jon per mes certa y verdadera

Armes del
Regne de Algezira.

Llibre Primer

...mes del Regne de Algezira

...O Camper so es escartell pri=
...darier de Argent bn cap de
...de Sabba, la roca, o, turbat
...e de Guella. Segon, e ters de
...ro cap de Rey de Or, sus los pits
...vells de Azur, en lo cap oro=
...al de Or, enbellida de pedres, y
...ts.

...ne, o, Ciutat de Algesira esta Situat
...part de Hespanya e. fa punta ab lo estret
...altar, frontera per la part de Mitjon
...ne estret q. es ribera del mar, y per
...part de Ponent esta a dos llegues dela
...ll Ciutat de Gibraltar.

...de saber conquistat de poder de Mo=
...Rey Dõ Sanxo de Castella, y Leo quart
...quest nom, cognomenat lo Brau, la vila
...ra y molta terra al derredor della
...y dere la Ciutat de Algesira, y cõ
...quest Rey esta conquista, y prosegueix
...lo Rey Don Ferrando son fill, y set=
...os Reys de Castella, y Leo tan=
...de aquest nom, q. guanya dels
...Moros la Ciutat, y Regne de Gi=
...bingue de Africa ab poderos ex
...Abomelic fill de Albroazẽ, o. Al
...Rey moro de Belamarin, cobrant des
...da algunas delas sobreditas terras q.
...cristians havian conquistades dels
...en particular cobrarẽ las del estret
...ne de Gibraltar: intitulant e apres
...moros Reys de Algezira, y passat a=
...ta conquista guanyarẽ algunas ter=
...Andalusia, com ho diuen tots los
...rels; ... en particular Pe=
...Medina en lo capitol quart del llibre se=
...dels sues grandelas de Hespanya, pero
...los cristians tan gran perdua per ells
...de tal manera peleat quatre dels
...y en una batalla apres los benferẽ, y ma=
...al dit Abomelic, cobrat algunas terres
...q havian perdudas; y entesa esta perdua
...y most de Abomelic per son pare Alboazer bin=
...que de Affrica ab gran exercite, y ajudat de algũs
...Reys de ... ab lag. si dona en Hespanya ... bin=
...zefio Rey moro de Granada, desenbarca ab
...facilitat en lo estret de Gibraltar, y sab...
...esta desenbarcacio dels moros per lo Rey
...Don Alonso onse de aquest nom Rey de Cas=
...tella, y Leo, fill, y net q. era dels ...s Rey
...Don Ferrando, ... Sanxo, ab qual ...
...Segre Don Alõso Rey de ... lig. al en=
...contra prisen ... batalla, y no obstat
...q. los Christians en respecta dels moros ...
...eran molt pochs fonc lo Sor. servit donar
...la victoria al Rey Dõ Alonso, la qual se alcã=
...sa bn dillus a 30. de Octubre del any 1341.
...y prosegueix apres esta victoria los Christians
...cobrarẽ tot lo q. los moros havia occupat en
...car q. ab gran dissim treball, y difficultat,
...en particular la Ciutat d. Algezira ... S
...ta bn molt perillos, y llarg sereo, en lo qual
...com Dia Don Sebastia de Couarrubios Bi=
...be de Guadix en bn llibre q. fa intitulat te
...soro dela lengua Castellana) morirẽ de ma=
...laltia natural en ag. ... sereo Prestg Rey
...de Navarra, y lo Comte de ... q. li era
...binguts a valer en esta conquista pero ab
...la ajuda de Deu no bensẽ tot aquest Re
...Don Alonso entrat victorios en la Ciutat de Al=
...gezira (cõ ho diuen Pedro Medina, y altros) lo
...Dijapte de Rams del any 1343. Encarg. lo
...sobredit Dõ Sebastia de Couarrubios diu q. la
...entrada del Rey, o, entrega q. los Mor. liurerẽ
...desta Ciutat fonc en lo Diumẽge de Ram a
...a 26. de Mars del any 1344. en q. posposa
...bn any y dia ala sobredita jornada q. pedro
...Medina, y altros authors li donã, diet de mes
...auant q. lo endema q. li entregarẽ ... que
...fonc lo Dillus 5. a 27. entrac lo Rey ab prosẽ ó
...en la Ciutat, y lo dimars a 28. se bene la
...Mesquita major q. era dels Moros en Iglesia
...major de aquella Ciutat ab atol, y nova
...cio de nostra Sora de la Palma ...

+ lo die Couarru=
...os

...rat

trat en la Ciutat lo sobredit dia, e igual la Iglesia
Sta fa la benedicció de las palmas.
De aquesta Ciutat de Algezira, dia (entre al-
tres authors) lo sobredit Pedro Medina en lo
matex llibre segon delas grandesas de Hespanya e
lo Capitol quart; q. esta Ciutat es ia q. Tholo-
meo anomena Melaria, dehot Rin Riu que
de present corra pp. de Algezira. Riu
dela mel, y quant Moros el lo any 714. ac-
cuparē Hespanya (per lo q. aells los qualsegue)
anomenarē a esta Ciutat de Melaria
ró q. de present te de Algezira.
Per hauer costat al Rey Don Alonso la conquis-
ta desta Ciutat [illegible] 92
q. cayda en lo quatro desta q. per
tra altres casas q. per este causa feu [illegible] ana
edificar altra ciutat prop de aquesta anome-
nant la ab lo matex nom de Algezira, de-
hot se prengue occasio de [illegible] menarlas e plu-
ral diet los las Algezirias. Pobla apres lo Re
estas Ciutats de Christians trahetne del los
Moros dela primera, las quals posey lo temp
q. li dura acesta; q. aquesta acaba en lo esco
de Gibraltar (com ho dia Nesres [illegible]
morinty de pestilencia a 26 de Mars del
any 1350. pero apres en temps q. los fills Dō
Pedro lo Cruel, y Dō Henrric lo Bastart q.
tingueren guerres entre si per la occupacio, y suc-
cessio dels Regnes de son Pare ab las quals lo re-
nia molt alterat y perturbat, ab esta occasio lo
Rey Moro de Granada tehetlatat cona pera
el, com altat Rey q. era destas Ciutats, y sa-
tit dela cobrasa q. los Christians hauia fet de
la major part desta terra ana ab poders ex-
ercit sobra destas Ciut[illegible] y las treua als Chris-
tians tent, en sor lo Moro, y aplicat las a la coro-
na [illegible] ab titol de Rey delas Algezi-
ras, del qual hauia ia q. at encara q. en plu-
ral Abomelic, fill de Alboazer, y per temor q.
tinque q. los Christians no torna, en aquanyar
tasy, y se fen forts en elles, pen[illegible] si aell q.
ab mes facilitat no co[illegible] enzaria bna q. dos per
esta causa destruy de tonemets la Ciutat
noua q. lo Rey Dō Sanch hauia fundada.

Desta manera, y per estas occasions p r=
dorar esta [illegible]
de hauerla conquistada, pe-
rantas Segades com sera bist
los Moros fins en temps dels
fills Don Ferrando segon de aqu
Rey de Aragō, y Dona Isabel ama
de Castella, los quals [illegible]
ro, quita del Regne de Granada
feren tambē de aquest de Algezi-
dehot enrigor pertanyeria a aques
reals Reys de Hespanya, q. per la co
de Aragō, o, almenos per los q. los p
mys com a Reys Soniers fins dela
vitt apres dela Unio dels Regnes de
y Castella: pero per las conquiste
tas Segades feren los Reys de Castel
aquest Regne, y estar ell situat d
las terras de son dibicta, y [illegible]
Dit Rey Ferrando (per ferne [illegible]
muller al q. al estreua mort [illegible]
particular en totas aquellas cosas q.
judicials ala sua corona de Aragō) apli
titol de aquest Reyno (axi de mes al
tres) ala corona de Castella, y com a q.
destos, y ells dels Reys de Castella
Reys de Hespanya ara de present
titol de Regne de Algezira.
Las armes de aquest Regne
estan posades en lo present cant
quals e entre las [illegible]
q. las demes altres sobredites

Armes del
Regne de Gibraltar.

...nes del Regne de Gibraltar.

...O Camper de Azur, en la superior Un lleo de Or passat ...ra Leoparda, membrea, e ...mea de Guella; altres diuen ...no se de tenir la cara Leo= ...arda; En la part inferior, Un ...ifany de Or passant.

...Per tanto assento, y lloc ...conegut ...e ...altar, no solo en Hespanya, pero ...per tot lo mon, se ...n particular ...o del ...oficio, y afrontacions dell, com ...dels demes altres Regnes, y titols posats ...presents libres, pus se sap per rela= ...cions (perals q. no ho an bist) q. lo es= ...Gibraltar es una punta de terra ...Hespanya, tenint de lyserça Affrica por ...la ligom ab lo gran estret se= ...x. ...Mediterraneo, al Mar ...major, y Europa de Affrica.

...Comensat a conquistar aquest estret, ...terras q. estan en la sua ribera dis ...ya per los matexos Reys de Cas= ...teo q. conquistaren Algezira te= ...ret lo q. tora a perdues, y obranles ...part dels Christians, com la q. ...als Thorros, y las conquistas q. los Reys ...castella ne feren los matexos succes= ...ls de Algezira, q. per estar la co= ...ribera estas terras entre ...temps las unas las ...as miserias, calamitats, y barre= ...las altras, pero ala postra resta= ...la major part dellas en poder dels ...Reys de Castella expellint ne los mo= ...primer de la perdua de ...en lo any 714. fins en ...dos Reys de Castella q. gua= ...ts de Algezira q. lo bltimo fo ...Tengo Cigê, Rey de Cabella y ...ori (lo) enadit enlo enadent ...acio) en aquest sciti de Gibraltar de malaltia natural, a 26. de Mars del any 1350. la hauian poseyda per tot aquest temps los moros, com molt llar= gua, y copiosament ho diue lots los Hi= storiadors de Hespanya, e en particu= lar Pedro Medina, y lo seu corrector Di= ego Perez de Mesa en las arendeyas de Hespanya en los capitols Segon, y Ters de Mibra segon. Encara q. per morirlo dit Rey Don Alonso en lo Sitti de la Ciutat de Gibraltar, no acabaren de poseir del tot los Reys de Castella a= quest Regne, per causa de las guer= ras, y crueltats del Rey Don Pedro de Castella cognomenat lo Cruel fill de a= quest Rey Don Alonso q. foran tantas, y tan destruyas q. per ellas los moros no a= cabaren de exir de esta terra, ans se feran fors en ella y la habitare fins en temps dels Reys Catholichs Don Ferrando, y Dona Isabel q. acabaren de conquistar esta terra quan ague= ren conquistat lo Reone de Granada.

Digues a questa punta de terra Gi= braltar per causa de una gran montanya ~~[illegible]~~ q. en ella ya posada sobre del Mar q. antiquamet la anomenaren Calpe, o, Calpe. Com ho aporta Plinio e lo Capitol primer del libre terser, y Aris= totil diu, e anomenase Brijaro, de les quals bocables alterats apres ab las diuersas nacions q. poblaren Hespanya, anome= naren a esta montanya, y ab la terra serca della Gibraltar. Altres autors di= uen q. encara q. esta montanya hage= gats los noms q. Plinio, y Aristotil li do= nan, pero a no se dels lo nom de Gibral= tar sino del q. li donare los moros apres de la primera entrada q. fere en Hespanya, en lo libre dit any 714. tornaren apres segona begada ab Tarif Abencair capita=

deus q. venint de Africa desembarcaren en aquest lloc, y Ribera en una delas caias que a.. à la mar en mig de dos grãs montanyes (dites gaias, o taiona dellas, de tant q. si arrejen a la part del estret en Africa, fingiran los antichs las columnas de Escalas) y una destas montanyes delas de estan part de Hespanya era la sobre dita de Calpe, ala qual per esta occasio los Moros la anomenaren en sa llengua Arabiga Gibel, y ala alta de estamatex a punta, y part de Hespanya q. esta al costat de aquesta li diguaren Tarif, q. fone tant com dirlos los homenes del desembarcador de Tarif feu en Calpe, y de aqui corrompent aquest vocable, com moltes altres q. los Moros, y altres nacions axarè en Hespanya, diqueren a esta terra de Gibraltar, y Gibraltar y Gibraltar diguerè Gibraltar, ab lo qual la anomenen de present.

En una de las montanyes q. esta terra fa è lo Mar, en la q. esta mes al ponent, y corresjon al mar mediterraneo esta la Ciutat dita de present de Gibraltar, dela qual los demes authors diuè de son nõ lo matex q. se ha dit delas dos mõtanyes sobre ditas, y per esta causa la major barietat entre ells es si esta terra, y lo Estret an pres lo nom delas mõtanyes, o, dela Ciutat, o si esta lo nom pres de aquellas o al contrari, donat estos autors excusticular los sobre allegats per fundadors de esta Ciutat a Hercules Grec natural de Tebas anomenat Alceo, y per sobre nom Heracleo fill de Amphitrion, y de Alcimena, y estos autors diuè q. venint Hercules en Hespanya funda esta Ciutat, y lipo a lo nom dela mõtanya sobre dita de Calpe o Calpe, q. en aquella llengua volia dir cosa alta, y enpinada.

Los Romans quant conquistaren Hespanya treu de aquesta Ciutat Dregana de los bescells, y armades, per la comoditat del lloc, y port q. en ella, y ha.

Las armes de aquest Regne de Gibraltar son las seguades en la part quais, e sorrecas [illegible] y altres q. [illegible] lo origen primeri ni [illegible] Per las conquistes q. los Reys [illegible] feren de aquest Regne [illegible] dit, y per las raiyas dotales [illegible] exposiacie del precedent [illegible] lo Rey Catholic aquest regne [illegible] hauerlo degut ab [illegible] tella, per successio del qual [illegible] y posehexen de pr. ent los Reys de Hespanya [illegible] successors [illegible] Reys de Castella.

Esteuan de Garibay, en lo seu Compendium al q. de Hespanya fa, dize en la pri del Capitol. 8. del libre. 17. que lo Rey Henrric Quart de aquest nom Bisbe Rey Castella, ferma q. fou de la Reyna Sra Isabel Mulier del nostro Rey Don Ferrando segon lo Catholic, y fa fa aquest Rey Don Henrric de posar entre los blasons y apellidos lo de Gibraltar, per [illegible] lo conquistat en son temps, y fet dauter de Moros Don Oar de Guzman Duc de Medina Sidonia, en Bajaiz, y q. [illegible] Rey en tiraren aquell Regne, y [illegible] Reys Catholichs, y per ells [illegible] fu fin de tota Hespanya.

Armes del
Comtat de Castella

Armes del Comtat de Castella

O Camper de Argent, un castell de
, mentidor, 3 Armes de Guella,
sap corona real de Or.

En las explicacions dels escuts dels
ms de lio, y de Castella se ha feta mẽ=
de aquest comtat, y de sas armes, y
lumes comtes qui foran Sors. dell,
particular en la explicacio del es=
de Castella, sera gregat en aquest
tornaro a reyterar, en particu=
per hauer y tan poc q. escriurer ab
tut de aquest Comtat, per hauer
e tan poc dell los demes authors
tans, y aquex poc conex ab tanta
varietat, y menos certesa, del que se
ella molt Gariuay en los primers
tis del llibre deze del Compẽdi
torial q. de Hespanya fa tractant de
los Comtes, dels quals alomenos
primers, y del principi, y origẽ de
est Senyorio tracta ab tanta in=
d q. ab Veritat nos por saber, y me
triurer sa alguna dells q. escu=
y per 3 en aquest llor como les
sobre citats tinc dit) nom resta a
segurat altra cosa sino q. es cert q.
aquets Comtes y Senyors de Castel=
sins molt apres q. aquest Com=
ne cregut en Regne, seyen per
los Comtes de Castella un lleo
en camp de Argent q. eran las
armes dels Reys de leo, q. per esser
Comtes feudataris de estos Reys
en las suas armes per proprias
gnity una corona de Or, al cap del
e, ainsi me en lo present escut estan
ades, y dela manera q. tot mes clar=
ment es dit en las sobre dites ex=
cions, y sa occasio, y causa per que se
Castella q. tanbe ho aporta Gari=
ay en lo primer capitol del sobre citat.

En quinas terras, o partida de Castella
comensa aquest Comtat tanbe y ha
tanta incertitut, y varietat com en lo
demes, pero (dexades opinions apart) lo q.
se pot collegir (encara q. confusamet) dels
authors castellans en particular de Gari=
uay en lo lloc citat es q. lo principi de
aquest Comtat fonc en la terra de Bur=
gos, o cerca della q. esta prop de las mõ=
tanyes de Oca, en las quals diuẽ altros
authors q. tingue principi aquest Com=
tat, per q. estas montanyes per sa part
de Hespanya q. esta enbers la Tramõ=
tana fontera ab lo Regne de lio, de qui
era feudetari aquest Comtat, y los Com=
tes dell; y quisa per aquest principi q.
li donan de pretendrer la Ciutat de Burgos
lo acap del Comtat antic de Castella
preseyr en corts ala de Toledo; com de
present ho preten cada begat q. lo Rey
ajunta Corts en Castella, q. apres de pro=
posades per lo Rey, o per qui parla per sa
persona, se aber en lo marex punt los in=
dichs, o Procuradors de estas dos Ciutats,
y ab gran porfia fiers dos sants resjo=
nen (ens donar lloc la hu al altre) ala pro=
posicio q. per part del Rey ses feta, y ab
tanta porfia per pretendrer cada Ciutat des=
tas e ser lo cap de castella q. no calan, ni de=
sistexen de gran rio ins q. lo Rey, o qui
representa, o parla en lo lo diu ab veu al=
ta q. tots lo ojen hable Burgos que jo
hablare per Toledo. y desta manera se jo
legan y resta parlant lo qui lo Rey Deu pre=
rexent los q. desta manera ningans restan
agreuats, ni a protesto en particular
Burgos q. parla primer sigar q. apre
tenia continuar, y a Toledo, sigar lo
matex venera ab major fuor, y se termina
cia las Cortes Rey e a traic y Prora
rador della, y ab ajo restan tots los de las
corts

cors molt cortes, y satisfets de un acte, y pre=
tencio tant Ridicula com aquesta, es=
sent encara comes honrros y en totas las
suas cors Jenerals tenen, de hot segot in=
ferior quins deuē esser los altros, cosa q.
si altras nacions fesen una barbaritat
com aquesta nou auria Historiador de
dels Castellans, en particular lo Honr=
rat Garina q. nou tingues a gran descor=
tesia, y desacato qualsevol com ho es aques=
ta, y molt gran q estant lo Rey en pub=
lic en son solio y magestat Real, y en ac=
te de tanta magestat, y grandeza co=
mons almenos en la corona de trago) se
posen dos a competir en sa presencia, y ab
tanta ira, y desacato per cosa de tan poc
fonament, pero com las cors dels Cas=
tellans lo tenen tanpoc, sono axi matex
los actes dellas.

Esto es lo q. he posat notar entres los
authors allegats, a cerca del principi, y
origen de aquest titol de Castella, y a=
xi ab tanta varietat, y incertitut se=
guesca lo lector la q. del millor li pare=
xera, y si abtoba millor o mes certa pos=
la en aquell lloc q. auisme della perque
se pugan correger las q. assi se son apor=
tades.

Per la successio dels Reys de Castella
y lo q. o eren los titols accessoris a=
quest titol, y Reyne. y per ells los Reys
q. depreent no son totta sucessiua

† Celebrar cors

Armes de la
Señoria de Biscaya.

Armas de la Senyoria de Biscaya.

) Camper de Argent, On Arbre
d, al peu dos Ffops bruns passat
ouellas de Argent en la boca, Bor=
Guella, 8. Ffeons de Or, sus ella.

Senyoria de Biscaya esta en la Hespa=
Ffrier, de cantada enuers la Tramo=
y por esta part es ribera del mar
no Cantabrico; la Ciutat, ò, Vila
principal de esta senyoria es la de
Bilbao q. esta ala ribera del matex m
Senyoria, y estat molt antic, per q. molts
s de Hespanya fan mencio desa an=
dient q. ja ans dela perdua della
Duchs, y senyors de biscaya, com e=
authors ho diuẽ Gonsalo Argote
ina en la noblesa q. fa de la an da=
Garibay en ò seu com=
Historial de Hespanya, en particu=
lo Capitol. 22. del llibre nouè, a=
largament aporta la successio de a=
estat dient q. al principi dela reu=
de Hespanya faltant los primers, y
Sors. de Biscaya per esser e acabada
Sis dells ab Don Zeno ultim comte
inya, los Biscayns tenint guerra ab
Burians, y Leonesos, foran estos Benjats
Batalla q. quant dells tingueren
yns q. foran los qui restaren Benje=
aqua, estingue en Bnsilos anomenat
dura serra dels anys de. 870. y per
ns assenyalat en esta Historia en fauor
Biscayns lo Infant don Garcia net
part de Mare del Rey de Escocia, Se=
q. era del sobre dit Don Zeno marit
Dona Agnes; no obstant q. ja
mort y sens dexar fills; ab tot los
Biscayns q. valor, y bonas parts de a
lo elegiren per Sor. dells, ab
Sor. de Sur
Sancta, com lo hauian tingut los pri=
Sors possessors de aquest estat: conservatge

ab ell lo modo, y forma q. tenian de tenir e
lo gouern, y regimẽt dela terra, posat lo ab
ab gran priuilegis, y libertats per los nata
rals, y habitadors della, y per esta rag. es
la prouincia q. en Hespanya, y quisa en Eu=
ropa apres del Principat de Catalunya,
y Regne de Arago; delas q. son de sucessen
nyorio Real) goja de mans priuilegis, y lib=
bertats.

De aquest Don Garcia tingueren origen, y de=
uallaren dells los dela casa, y linatge de
Haro q. foran Sors. de Biscay per molt
discurs de temps, los quals gouerna=
ren, y poseyren esta senyoria fins e temps
del Rey Don Pedro cognomenat lo Cruel
Rey de Castella, y Leo, q. acabant, e las o=
ras los q. de aquest linatge per mort de
don Nunyo Sor. de Biscaya q. mori mingo,
y per ser aquest, ens fills, aquest Rey ab
la crueltat, y tirania acostumada q. ell
bauia se atura aquest estat per rest, a=
gitant lo dela Corona de Castella, y lleuat
lo a dos germans menors q. eran del sobre
dit [illegible], los quals tambe meri=
ren sens dexar ueslic, y per esta causa
lo Rey Don Enrric leon de aquest nom
q. fou dels anys de 1368. succey en los
Regnes de Castella, y Leo y ala demes estats
annexos a ells, al sobre dit Rey Don Pedro
sor germa, bellent q. se eran acabats los
Sors. de Biscaya de la casa de Aro descen=
dents del sobre dit Infant Don Garcia, feu
donacio de aquest estat q. per tirania
de son germa estaua encorporat ab la co=
rona de Castella) ab titol de Senyoria, a
son fill major lo Princep Don Joan q. li
succey apres en los Regnes de Ca=
stella, y Leo, y desta manera, [illegible]
[illegible] resta encorporada e
ta senyoria de Biscaya en la Corona de
de Castella, ens esser en mas la quarta,
Sor. ab la casa de Garibay en lo lloc citat. ad=

gnat

gàto de Lope Garcia de Salazar en los lib=
bres q. fa dels Linatges de Castella, y de
aquest titol, y per estas causas son dellos
Reys q. de present noion de tota Hespanya,
com a successors dels Reys de Castella, y Leo.

Las armes de aquest estat son las q. es=
tan pintades en lo present estat las quals se
son tretas dels sobredits libras de Armoria
del Rey, y de un libre intitulat El fue=
ro, Priuilegis, Franquezas y libertades
de la casa [illegible] dalgo de Senyorio de
Vizcaya, confirmados per el Rey Don Phe=
lipe. II. nuestro Sor. y per el Emperador, y
Reyes sus [illegible] Campant: x. Ple=
dima de Campo en lo amp. 1575. en lo
qual estan estas armes ab la forma q. assi
estan posades ab los Leons per orla, en=
[illegible] q. Gonsalo argote de Molina en lo seu
libre q. fa dela nobleza dela Andaluzia
en lo libre primer, capitol. 83. y en altres
llochs desas obras aporta estas armes ab al=
guna diferencia soes q. en loc delas orla
dels Leons y aporta 6. rosas de Or, per
pero fa dona la Reho, diet q. aquellas
son dels dela casa de Aro q. foran Sors
de Biscaya donat rahó en los dits llochs
sors: e e esta manera de Armes, y
apres quat lo Rey Don Pedro lo Cruel,
y lo Rey don Henrric son germa aplica=
ren a qu est estat al corona Real de
Castella, y Leo en significacio de aço le
queren mudar orla Orla del [illegible] Leons
[illegible] de las rosas, dico ab est dup
ta perq es cert a los dela casa de Aro, Sors de
Biscaya feyen estas armes, ab la orla delas
rosas: y esta senyoria las fa de present ab
la Orla dels Llaons, com consta per los
sobre citats authors la una cosa y laltra,
y per molts altres q escriuen de esta senyo=
ria, y dels Sors. della sens donar rahó
(almenos q. sia a vista) quat, y sorgan
y ab quina occasio se feu esta mutacio
dela Orla

Armes de la
Señoria de Molina.

Armes de la Senyoria de Molina

D'Camper de Azur, bn Gras de Or, la manyopla de Argent, e enia ma bna Sortija de Or; en esta en ella bn Diamat.

... de Molina es bn estat molt ... enia Hespanya exterior en ... fins da Regne de Castella, enza de la de Arago, ab lo qual frontera per la ... Estang; e en lo mig lo Rey ... pers mes decantat al Leuant que una de las altras parts. Per estar lo estat en la raia de castella, y ... de Arago, tingueren molts ... estos Reys diferencias, y guerres ... la possessio dell; y per esser en ... en frontera de los Regnes tots lo ... tingueren, pretenent cada hu dells g. ... tora, y conquista, per lo qual ... ren grans diferencias g. a la fi bin ... aparar en g. en lo Any 1177. lo Don Alonso de Arago: fill del Prin ... Ramon Berenguer, y lo Rey Don ... de castella fill del Conte de Tolosa, ... diuen los fns authors, o, com ho diu ... fonc son Net lo Rey Don Alonso ... aquest concorda mes ab los anys, ... 1177. y era Don Alonso estat ... fuscas en la pontifical comesa a ... en lo any 1160. o 61. diu Garibay, y ... en la Vila de aquest Rey fonc en lo ... y morí lo mes en orden estos tres ab ... en lo de 1214. en lo qual ... lo sobre dit any de 1177. y lo Rey ... fere son Aui ab conformitat dels so ... authors morí lo any de 115. ... g. erian 18 anys antes del sobre dit ... y lo sobre dit Don Alonso Rey de ... lo any 1152. en g. morí son ... de Arago, lo, de del de 1173. ... la Reyna dona Petronilla

fins en lo any de 1196. en lo qual morí ... tambe en aquest ... intermedi fen ... de 1172. y per esta causa y auriguacio dels anys fete de dir g. lo Rey Don Alfonso de ... go concorda per las pretencions de esta senyoria de Molina al Lo Rey De Castella Don Alonso Vuyte, y no ab lo sete; y la concordia fou g. los dits Reys de Arago, y Castella de raren estas diferencias, y pretencions g. lo sobre de esta Senyoria tenian en manos del Conte Don Mairric de Lara, en poder del qual compromisaren; y ell com a Don Jutge, y pera ... trauere de questions a las parts se adjudica pera ella lo estat, y senyoria de Molina, lo que tingueren per son fet los Reys Moorit, ya probant el la adjudicatora; y per esta contencia, y adjudicacio g. per esta occasio, y causa es hauia feta lo Comte Don Mairric de Lara de aquest estat de Molina, resta en poder seu, y de los successors ... de Molina, en lo qual lo succey Don Pedo son fill g. tingue per fill a Amaric g. fonc Bisconte de Narbona, y aquest morí ens fill, succey en lo estat esta Dona Mo... la ... filla g. fonc de Don Mairric ... la qual caya ab Don Alonso Primer Rey de Portugal, ... destos tingue aparat a ... aquest estat, enza dels anys 1280. ab Dona Maria g. era filla de Don Alonso de Molina Infant de Castella g. era fill de Don Alfonso nouc Rey de Leo; la qual Dona Maria fonc segona Muller de Don Sanxo quart de aquest nom Rey de Castella, ... y per aquest ... aquest estat ... corporat ab la corona Real de Castella ... g. ... en mes desparat, y per esta causa y successio ... Reys als titols reals de castella lo de aquest estat de Molina, ab tot tant solament de Senyoria ... com ... sent lo usan los Reys de Hespanya, com a ...

sucessors. En dels Reys de Castella.

[illegible] en este estat, en los que [illegible] [illegible] [illegible]

Seguexense las armes dels títols de tots los Regnes, y altros estats q. de present tenẽ, y usen los Reys de Hespaña com a senyors vniuersals de ella: adquirits apres del casament dels Reys Catholics.

Ja se ha dit ab los precedents los tots los Regnes, y títols que de present tenen, y usan los Reys de Hespanya com a descendents, y successors dels Reys de Aragó, y Castella falta ara a aportar las armes de tots los Regnes, y altros estats q. de present tenen, y usan estos Reys adquirits apres del casament fet entre lo Rey Don Ferrando de Aragó sognomenat lo Catholic, ab Dona Isabel Reyna de Castella muller sua, per occasio del qual essent la potencia dells major adquirida per los dits Reys, nous Regnes, y estats als que de sos predecessors havien ereetats, y unint los ells, y sos descendents apres ab las coronas Reyals de Hespanya delas quals se consta de present la monarchia britanica de tota ella, ab títol, y appellatiu de Reys de Hespanya, y monarcas della, y ab volen alguns Historiadors modernos intitularlos Emperadors del nou mon, y las armes de dits Regnes ab las explicacions de ellas son las que se seguexen, com en cada hu dells mes llarguamẽt se dira al menor en la major part dells.

Armes del
Regne de Portugal.

Armes del Regne de Portugal

10 Camper de Argent, sine
Azur en creu sus quisca-
nt de Argent en Ambis-
ia de Guella, sus ella, 7. cas-
de Or en Orla, porta fines
de Azur Ilassona de Sabba.

Regne de Portugal esta situat en lo ex=
dida Hespanya Ulterior, en la ribera
ar Oceano q. li esta per la part de
. lo cità dell es molt mes prolongat
ple, y per la part de la mar se enclou
ls Rius de Guadiana q. li esta en=
ntrion (y per esta part lo diuider
Regne de Castella, per la Andalusia)
lo Duero, y Minyo, q. li estan enuers
ntrana, y diuiden dels Regnes
lucia, y Leo: per la part de terra que
nuers llevant frontera aquest Reg=
lo de Castella Vella, y noua que sir=
ta, com mes largua, y copiosament
n tots los Historiadors de Hespa=
. no particular Esteuan de Garibay
primer capitol, del libra 34. del
ndi Historial q. de Hespania fa, y P.
Medina en lo capitol. 55. del libre
delas grandesas de Hespanya.

n dilnen de aquest Regne de Por=
diuē tots estos authors allegats, y
r quel te de bna ciutat q. certas
ans de la Andalusia anomenades
o, Galeses fundaren en aquest
ne anomenant la la Ciutat de Por=
q. della se digue agres esta terra
ngal, y lo nom q. esta Prouincia, o Regne
lati de dirse Lucitania, lo pren de Lu=
ste Rey de Hespanya.
sa partida de terra de Hespanya q.
ent es lo Regne de Portugal fonc
ocupada per los Moros quant e
lo anv de 714. la conquistaren axi co
lo demes de tota Hespanya. Apres quant
los Reys de Leo, y Oviedo agueren comen=
sada, la conquista, y recuperacio de sos Reg=
nes, feren lo matex de aquesta terra, gua=
nyant en ella algunas Vilas, y Ciutats
als Moros, la qual conquista continuare
apres, los Reys de Leo, los sucessors, fins en
temps del Rey Don Alonso lo sise de aquest
nom Rey de Leo, y Castella, al qual venut
li ajudar (en las conquistas q. en sos Regnes
feye quantra dels Moros) Don Henrric fill
tercer de Guillermo Duc de Bolonya q. esta
en la Picardia (com ho diu Manuel Correa
en la Historia q. fa dels Reys, y Regnes,
y Senyories de Hespanya) y Don de Maria
na lo, fa de la Casa de Lorena; aquest Don
Henrric vingue en Hespanya ab gent de ar=
mes q. aporta de Franca, y ajuda, y Balquemsa
al dit Don Alonso en particular ab la guer=
ra q. tingue ab lo Egin Benjetin Miramo=
mo, in de Marruecos, q. ab gran poder de
Moros era passat en Hespanya: Deshent lo
Rey Don Alonso q. en estas conquistas q.
ell feye en particular en la de esta Jor=
nada del Miramamo, in de Marruecos
li hauia ajudat, y ha gut tant lo dit Don
Henrric pera gratificarli est fauor, y da
lensa q. dell hauia rebuda lo casa ab una
filla natural q. tenia anomenada Do=
na Theresa de Guzman, donant li en=
dot totas las terras q. ell poseya en a=
quest Regne, q. las otras no eran mes
delas q. de present estan des de la ratlla del L.
Regne de Leo, fins a Coimbra, q. no era
en cara la meytat de la terra q. de pre=
sent es Regne de Portugal donant li y
ab titol de Comtat, y ab feu, y subjecio
q. li prestas ell, y a tots los sucessors los
Reus de Castella, y lo, lo qual feu li pres=
ta, y jura lo dit Dn Henrric, y foutota=

[illegible] 1090 com ho diuẽ Correa
y [illegible] Don Henrric
li qui dona principi ala casa, y llinatge
dels Reys de Portugal, tenint lo ell com:
diuẽ los demes authors dela casa Real de
Franca, o, dela de Inglaterra com diuẽ al:
tros, com mes llarguament ho aportan Pe:
dro Medina en lo llibre segon, capitol 55.
delas Grandezas de Hespanya, Garibay
en lo Compendi Historial de Hespanya
en los primers capitols del libre 34. Gon
[illegible] Molina en lo capitol 43.
[illegible] Vrbaca dela Ca:
[illegible] ia, o [illegible] Mariana, en
la Historia general q. de Hespanya fa en los
capitols q. tracta del Origen de aquest Rey
[illegible] en particular en la [illegible] en
lo q. [illegible] Primer [illegible] en:
tre altres dels Reys de Portugal, y altres
authors sens los q. estos allegueu.

Aquest Comta Don Henrric de Portugal
tingue vn fill de sa muller Dona Theresa
anomenat Don Alfonso Henriquez, qui
feu intitular (com ho diuẽ los demes dels
sobre citats authors, y altres) Duc de Por:
tugal, y fone valerosissim per sa persona,
y gran enemic dels Moros dels quals
conquista en la mateixa terra de Portu:
gal las Ciutats de Sta Aren, Coymbra,
[illegible] Boa, y Elora; y per hauer feta tã gra
conquista en esta terra, ab consentiment y
probacio (com diuẽ algus authors) del
Papa Eugeni tercer, o, (com diuẽ altres) de
Innocencio segon, al numero dels Pobles
e virtual Rey de Portugal, con enanty
a tot lo Rey de Castella q. li era Sor. so:
serano, y [illegible] y [illegible]
manera, y per estas causas fone aquest
Don Alfonso lo primer Rey de Portu:
gal, [illegible] mayor d'esta terra.

Per hauer venut lo Rey Don Alfonso
en estas conquistas a inc Reys Moros,
y hauer los guanyats entre altres co:
sas estandarts en la gran batalla de
Origuel q. fone en lo any 1139. com
no diu [illegible]
esta cosa [illegible]
casa Real de Portugal, sin
de Aqur en ramp de Plata,
cut sine bezants de Plata, q. u
en a estas armes las Quinas a
per estar posades tota la diuisa, y [illegible]
delles de sinc, en sinc. Diuen es:
gions altros Authors q. prengue a
Rey estas armes, y ab esta forma, [illegible]
posirio (ames dita occasio [illegible]
memoria, y [illegible]
fres de Christo nostro Redemptor, q.
diuẽ las veu ell en lo Coel al temp
la pelea, alas quals [illegible] mole deuo:
per la devocio q. de Alfonso tenia a la
Sta Creu, y en memoria de q. lo Comta Di
Henrric son Pare, y ell fins en aquella
nada hauia vsat per escut de sas armes
vna Creu, per esta occasio posa los sinc
escuts ab esta mateixa forma. Altros Au:
thors referits per los sobre citats, diu
per la devocio gran q. aquest Rey tenia
la passio de Christo nostro Sor. y [illegible]
[illegible] ab los quals [illegible]
nat per lo traydor Judas, posa per al
sa los sinc escuts petits, y en cada hun
sinc diners q. [illegible] ab los sinc
fan numero de trenta; Altros diuẽ posa
sinc escuts petits en [illegible] dela [illegible]
y per [illegible] dels sinc Reys Moros [illegible]
senadit) hauia vencut, y morts en
[illegible] hauia, y per [illegible]
dars [illegible]
cat Real, ab sis escuts soes lo major, y
altres ab los sinc petits q. fors fants
numero de sis; Estas son las opinions
[illegible]
qual [illegible]
o altres que no he vistas, [illegible]
Armes, lo cert dellas es q. [illegible]
q. assi senadit vsaren [illegible]
[illegible] aquest Sor. [illegible]
Alfonso Primer fill de Don Alfonso

[illegible] ò óraui, [illegible] qual per ra=
ò Dona Berbic [illegible] bastarda de Dõ
[illegible] aquest nom Reyde
ogromenat lo sau q. lia=
[illegible] ò Regne del Algarue q.
maueix terra de portugal
ta q. fa en ò mar Major entre
Hispanya, que aquest Rey de
[illegible] Conqui=
[illegible] Moros: aiqui per esta
[illegible] Rey [illegible] en ò en es=
[illegible] Vermella ausjet lag
[illegible] q. eran las
de aquest Regne de [illegible]
[illegible] y Instituydes per lo dit Rey
Don lo de Castella, y per aquest e=
(com en la explicacio del escut
[illegible]mes del Regne de Algarue se
[illegible]quament) las quals y ab esta
a restaren per armes dels Reys, y
de Portugal (com de present las
[illegible] manera los Reys
[illegible]panya per aquest Regne.

[illegible] ocasio, y Casament
[illegible]s de Portugal a los titols lo de
del Algarue, y per est casament
[illegible] Rey de Castella, y [illegible]
[illegible] eximi a [illegible]
[illegible] Reys de Portugal [illegible]
[illegible] de Portugal
[illegible]uran, y prestaren [illegible] com a Rey de
[illegible], y Teo: lent li esta exemperio a
[illegible] y supliccio del Princep Don
[illegible] Dionisio son Net, estant ac=
[illegible] estant [illegible], [illegible]
[illegible] parer, y Voluntat de tota la
[illegible] entre altres authors [illegible]
[illegible] Pedro Medina en lo capitol 55.
[illegible] libre segon de las sias grandesas
[illegible], restant per esta via,
[illegible] ara, lo exempt lo Regne de
[illegible]gal del Feu q. deuia a Castella
[illegible] de Portugal sors absolut, y
[illegible] de aquest sea regne.

En esser eximits los Reys de Portugal del
Feu de Castella, entenguueren molt de
proposit en amplificar, y aumentar son
Regne, y per lo acabaren ab moltas be=
ras de expellir los moros de tota la terra
que de present es Regne de Portugal, y a=
pres pasaren en Affrica, y en la India ahõt
feraren grans conquistas; y dilataren
molt son Regne, per lo que bingueren
a esser molt poderosos Reys, y molt esti=
mats en la Christiandat, venint a
tenir en la sola India ser ra [illegible], y tri=
butaris entre Reys, y Princeps supremos
2. lo. en numero, com ho aporta fray An=
tonio de S. Roman en la Historia je=
neral q. ha composta de la [illegible]
tal. Aparentant [illegible] Reys de
Portugal ab totas las casas de Reys, o
Princes Christians de la Europa [illegible]

Dura aquest Reys aquest [illegible]
narquia de Reys a [illegible] de Portugal
490. anys, [illegible] desde del fore dit Don
ta Don Henrric q. comensa a Reynar
(com se ha referit) en [illegible] 1090, [illegible]
ra dell, fins ala mort del [illegible]
bastia q. fonc en Affrica, [illegible] en ab
en lo any 1578. (ahont era pasat,
te son inmediat successor lo Cardenal Don
Henrric, q. essent ja mort bell [illegible] succes en
aquest Regne per esser lo mes pro[illegible]
rent del dit Rey Don Sebastia, per quant
era fill aquest Cardenal del Re Don
Manuel q. fonc Germa del Don Don
Aui q. era estat del dit Rey Don Se=
tia Infle carnal de son Pare [illegible]
Don. [illegible]
rric en lo any 1580. en q. anare [illegible]
lo fore dits 490. anys q. duraren los Reys
de Portugal a solas.
Mort lo fore dit Don Henrric Rey, y Car=
denal dexa en son Ultim testament
quest Regne de Portugal al Rey Don
Phelip primer de aquest nom Rey de
Castella [illegible]

Quint, qui era nebot, y li expectaua aquest Regne per moltas vias per quan lo dit Rey Don Phelip era fill de la Emperatriz Dona Ysabel q. era filla del Rey Dõ Manuel q. fonc Besaui del sobre dit Dõ Sebastia, y germana del Cardenal Rey Don Henric, y per esta causa era llo mes proxim, y legitim successor de aquest Regne per las quals cosas, y pero hauer [illegible] no successor en la casa real de Portugal, y esser ell de altra part lo Rey [illegible] Regne y hauer [illegible] en lo antic de [illegible] amostrat) per totas estas [illegible] lo dit Rey Cardenal dexa per testament en lo senyor de aquest Regne al dit Don Phelip Rey de Hespanya. Pero no obstante estas dretes y [illegible] lo nostro Rey tenia en aquest Regne de Portugal, y que molts Portuguesos que perla antipatia q. sempre antinguda als Castellans (als quals ninguna altra nacio tampoc i pot auenir, ser la grandissima superbia, y arrogancia de manera q. esta nacio Castellana te) nol volian per Rey, sino q. los lemes elegiren en senyor al Dõ Antonio fill bastard del Infant Dõ Luis, y net del sobre dit Rey Don Manuel y de la dona molt bella, Ines de Valencia q. era aquest Don Antonio (pero per via bastarda) dels sobre dits Rey Don Sebastia, y Cardenal Rey Don Henric, y per las aderencias, y cuyas sobre dites cosas esta eleccio de Don Anthonio tan a [illegible] q. fonc forçat al nostro Rey Dõ Phelip anar ell en persona y als poderos exercit en lo dit Regne per mar, y per terra [illegible] Regne, y apoderarse del, com de fet hoseu, essent capita del exercit de terra lo Duc de Alba que y entra per esta part a 4. o 5. a 6. de Juny del Any 1580. y del dela Mar era General lo Marques de Sta Cruz q. als tota la armada y arriba a 25. de Agost del matex any, en lo que dia se dona la batalla Don Antoni, [illegible] Lisboa, y fonc encara [illegible] rit, encara q. estaua [illegible] lo Sol, y desta manera dins [illegible] gal, posanto lo Rey Don Phelip la obediencia [illegible]

Desta manera y als estres [illegible] varietats de fortuna, y falta de [illegible] resta lo Regne de Portugal en corpo [illegible] y unit als demes altros Regnes de Hespanya, com de present, y esta, y estabrio, y successio torna esta Hespanya [illegible] baix de la obediencia, y se [illegible] Rey, com ho hauia estat en temps dels Reys godos, hauet 850. anys y estaua dividida als diversos Reys, Soes des del any 71. en q. la occuparen los Moros, llevat la al Rey Don Rodrigo Vltim Reyxado, [illegible] per la qual cosa se alsaren pel gres molts Reys particulars en ella, axi Christians, com Moros, als diversos Regnes, y als dos [illegible] lo [illegible] lo dore dit any de 1580. er lo que [illegible] re Rey Don Phelip e cinco anys atras or. del Restant de Hespanya, ma ha eran ja estats son Pare lo Emperador Carlos Quint, y son besaui lo Re. Dõ Ferrando lo Catholic) entra en lo que [illegible] aquest Regne de Portugal [illegible] y son. Dilmer, [illegible] mer Monarca [illegible] apres del conquis q. los moros ne hauian feta.

Es aquest Regne molt [illegible] titulat de la terra, com per [illegible] mers q. en ell y ha delas Indias en particular de las dela specieria. Ay en aquest Regne molts titulars, y tots molt Rics en particular los duchs de Bragança y de Aueros, q. son estos dos cadents al la casa Real dels Reys de Portugal, [illegible] molts altros titols menors [illegible] Repartexle lo Gouern spiritual de aquest

[illegible] Bisbat [illegible]
[illegible] que q. pre=
[illegible] de la Espanya [illegible]
[illegible] ê amostrara, y te aquest Ar=
sufraganeos los Bisbats de
de Laguarda, de Tamego, de
Miranda, y de Porto. Lo Arca=
bisbat te per sufraganeos los
ts del Algarue, de Ceuas, y de Seu=
ta. Arcabisbat de Lisboa te per sufra=
ganeos los Bisbats de Portalegra, y de
[illegible] lo cartaxo.
tat vers principal y cap de aquest
Reyne en lo temporal es la de Lisboa
en riqueza, y grandesa, axi de edi=
ficis, de numero de casses es una de
les ors, y millors Ciutats dela Europa,
[illegible] y Burgs della pa
sen de mil casas, sens los edificis pub=
ics. Diuen Estrabo, y Plinio rese=
[illegible] aquest lloc citat Ca=
[illegible] e digue es la Ciu
tat per rahso de son fundador q. diu=
[illegible] Ulisses grec, q. venint en Hespa=
nya algunes anys apres dela destruccio
de Troya funda en esta terra esta Ciu=
tat en lo lloc ahont de present esta q. es
ribera q. lo Riu Tajo fa en lo Mar Oce=
ans per la part de Ponent en la Ribe=
ra d'aquest Riu, anomenadla de son
nom, y dient li Ulisea, o, Ulissoles, y de
[illegible] pendrer lo terrable a de present
[illegible] menan en llati dient li Ulisbona,
[illegible] Grega es lo matex q. Ulis=
[illegible] Ulises. Los successors de es=
[illegible] la anomenaren apres Ulis=
[illegible] Ulissipo. Diu Plinio q. quat los
[illegible] apres la poblaren la anomena=
[illegible] Julia, y Julia Felis, pero apres de
[illegible] nacios y la habitaren, recordant
[illegible] primers noms q. son fundador
[illegible] li hauia donat de Ulisea, o, Ulissi=
[illegible] corromput, y alterat en alguna mane=
[illegible] aquestos vocables per las diuersas gets,

y nacions q. la poseyren si digueren Lis=
bona, o Lisboa, ab lo qual nom es restada
fins ara de present.

Son tantas, y tan gras las perrogatiuas, [illegible]
tiuitats de esta Ciutat en los genere
de grandeses axi spirituals, com temporals
q. de totas ellas seporia ser bn clare prue=
tat, y per so, y no esser de aquest lloc se deixa
pus en los sobre citats authors, particularmet
en Pedro Medina en lo capitol 57. del libre
segon dels grandesas de Hespania ê pora
llarguament veurer ahont mes diffusamet
estan posades

Per esser [illegible] Reyne de Portugal lo vl=
tim q. los Reys de Hespanya an adquirit,
y ajuntat a la Corona [illegible] ment
dels Reys Catholichs, [illegible] ordre de an=
terioritat, y posteriorat, tindria de estar ê
lo vltim lloc dels titols del Rey de Hes=
panya: pero per esser ell tant principal
y no adquirit de Moros, y lo vltim q. en Hes=
panya dexa de tenir Reys Christians
particulars si bien los Reys Inuicts
dels Reys Inuicts dellà, y adquirirlo estos tant per via
de sucessio, y ane, com per via de armes, y
Conquista (com tot largamet es ara ave=
rat) per estas causas y rahons, e posa lo ter=
cat de las armes de aquest Reyne de Por=
tugal en primer lloc, com a mes principal
q. es aquest Reyne sobre los demes de los
Reynes q. los Reys de Hespanya an ad=
quirits, y ajuntats a la corona apres del
sobre dit casament dels Reys Catholichs

[illegible] Bisbat [illegible]
[illegible] q. pre=
[illegible] Bisbat de Sisue=
nia Ciutat de
[illegible] fare q. es e Hespa=
nya y lo de San=
q. es e Africa.

‡ [illegible]

[illegible] Fucalexia [illegible]
[illegible] lo del Brasil, q. e
[illegible] vltims [illegible]
dia, e hodie [illegible]

† delas quals en les explicacios dels escuts
dels Reynes de Sevilla, y delas Illas de
las Canarias se hafera mencio

‡, o, cerca della

Armes del
Regne de Granada.

Armes del Regne de Granada.

O Campor de Argent Vna Magra-
lle, los grans de Guella, lo a-
illas de Sinoble

[illegible] esta ciutat en la Hes-
[illegible] Siterior, y per la part de mitjorn es
[illegible] mar mediterraneo; per la part
[illegible] frontera ab lo Regne de Murcia,
[illegible] Tramontana ab la Andalusia, es ab
[illegible] Regnes de Seuilla, y Cordoua, y per Po-
[illegible] ab lo de Gibraltar. La Ciutat mes pri-
[illegible] y la q. es lo cap de aquest Regne es
[illegible] lo matex nom de Granada, la qual
[illegible] situada casi en lo mig del Regne; de-
[illegible] mes alt Tramontana, q. no al mit
posada en vna gran planicia de Ter-
[illegible] esta al peu delas montanyas ano-
[illegible] ades sierra neuada, y en mig de esta
[illegible] se allen dos montanyetes petites
[illegible] guals esta edificada esta ciutat,
[illegible] montanyes de sierra neuada si estan
[illegible] part de Tramontana. Es esta Ciutat
[illegible] nada Ribera dels Rius Darro, o,
[illegible] Dauro, y Genil, y fertilisan tota la comarca, y
[illegible] es vna delas millors de Hespanya, y
[illegible] de la Europa.

[illegible] fundacio de esta Ciutat, y ari della com
[illegible] de Granada (del qual lo prengue
[illegible] aquest Regne) y ha gran inseritiut,
[illegible] gran varietat de opinions q. y ha en-
[illegible] authors q. de asso tracten: perque Pe-
[illegible] Medina en los Capitols 37. y 43. del
[illegible] de las grandesas de Hespanya,
[illegible] Beroso, y a Joan Anio diu
[illegible] Rey Hispan (del qual
[illegible] authors q. [illegible] Rey pre-
[illegible] lo nom) funda esta ciutat
[illegible] donant li lo seu matex nom
[illegible], ab lo qual se anomena encara
[illegible] dient li Iberis. Pomponio Mela
[illegible] Iberis, com la nostra

Copllitura de Cathalunya, lo q. ha causat gran varietat, y molts errors entre authors en Historias tocants a estas dos Poblacions; pero asso es engan y de Pomponio Mela [illegible], o, dels authors q. en aquest cas ells segueix, perq. Iliberia, o, Iliberis no es Granada, sino vna altra Ciutat de aquest nom [illegible] o, semblant a ell que es deye Iliberia, o, Iliberis q. estaua a dos leguas de Granada, com ordeu Garinay (q. en asso fels pot donar credit) [illegible] axi per no esser [illegible] persuadits dels castellans ni [illegible] dels Catalans, de las quals cosas esta ell sempre molt zelos, q. traure de Vasco, y de Rasis escriptor Moro q. son authors verdaders y fidedignos, com mes clarament ho assenta Garinay en lo Capitol 1. del 1. lib. de la q. del Campor del Historial q. de Hespanya fa: y lo matex diuen altres authors. Diu demes aquat Pedro Medina q. vna donzella anomenada Nata q. era reinada y erbida (illaria en [illegible] de la gentilitat) en vna coua q. li deyen Gar, q. estaua en esta terra, per la molta veneracio, y respecta q. tots los de aquella comarca li tenian per causa de la vida q. feye, anomenaren a esta Ciutat q. era della estaua, y a tota la terra dels nom de la Sorella, y de la coua fent delas dos diccions vna, es de Gar, y de Nata, dient li Garnata, y trasformant [illegible] la primera silliba, i diguerent Granada, [illegible] Granada, pero asso apar mes fincio, q. veritat, com ho afirma lo sobredit Garinay en lo lloc citat. Lo matex Pedro Medina (allegant altros authors les anomenar los) dona altra raho del nom de esta Ciutat q. apar mes verisimil q. lo passat, dient q. per estar esta Ciutat edificada sobras las ditas dos montanyes

tu. Medina

9 com tan be per

tes, estan ~~estiu~~ per esta causa las casas, y edificis della tan apretats, y posats abtal [illegible] oficio, y bnio q. apar sia bna Magrana q. en castella se diu Granada por q. las casas, y edificis estan ab la bnio, y apretura q. estan los grans en la Magrana, y per esta similitut li diguerẽ Granada, donant li per armes bna Magrana. De aquest matex parer es ~~bã~~ Botero en las descripcions q. fa de tots los Regnes, y Senyorius del mon. Proua de mes auant est author esser esta Ciutat ~~molt antigua~~ molt antigua, y esser sa funda= da antes de la binguda de Christo nostre redemptor en lo mon, per se lebrarse en ella la festa de S.t Cristofor primer Bisbe de esta Ciutat de Granada q. es Sanct antiquissim, y de temps dels apostols. ++

Estcuan de Garibay en lo segon, y tercer Capitols del libre de sobre citats tractant de esta Ciutat, y Regne diu algunas de las cosas assi referides, y altras q. otras las seria per la [illegible] ment entendent en suma q. la Ciutat de Granada encara q. la sua fundacio ~~fia~~ sia molt antigua pero q. la grandesa, y posiacio q. de present te, no es tan antigua com la fundacio de la Ciutat, ni com los sobre citats authors bolen; per q. diu q. la sua aplificacio es desde q. los Reys de Castella aguieren conquistat dels Moros los Regnes de Seuilla, Cordoua, y Toledo por la qual cosa los moros de estos Regnes se retirar en aquest de Granada, y q. per esta retirada se amplifica molt la Ciutat donantli per esta causa ella, y altas torras titol de Reyna, y no hauia tingut fins alas oras: y de aquest matex parer es Manuel Correa de Monte Nego en la Historia q. fa de tots los Emperadors, Reys, y Sors de Hespanya, en lo q. se refera a la amplificacio y grandesa della: pero en lo dita antigualat diu que no es tanta com los fins assi allegats li do

[illegible] per q. dia [illegible] panya de terras [illegible] dor Bdria igual [illegible] ca dels anys de Christo. 11[illegible] esta Ciutat en lo [illegible] anos [illegible] posantli per nom Granat, q. en Hebreu vol dir Peregri, per ratio de q. los Hebreus eren peregrinat per lo mon desterrats de patria Judea, y de aquest nom, diu Correa, q. tingue origen lo q. de present te esta Ciutat, y Regne de Granada, por q. la amplificacio, y grandesa della de la manera ~~y~~ sobreditta, es q. tant le forts los moros q. se eran retirats en q. ta terra alsaren per Rey seuera dels anys de Christo de 1236. a Don Moro anomenat Mahomatri Abn Alamar, lo qual per [illegible] ors, y baronia, de pastor q. era abans [illegible] en Rey de Granada, la qual eleccio se feu en Arjoria, y conquistant apres [illegible] que hauian cobrades los Christians) [illegible] sarem de esta manera son Regne al [illegible] de Rey de Granada [illegible] sa cort en esta Ciutat q. la feran [illegible] aquest Regne, y primer per dimes axi al Rey com per al Regne bna Magrana borda [illegible] de Plata, com [illegible] great esta posada. [illegible] Opinions [illegible] li aparexera que [illegible] la de Manuel Correa q. [illegible] alores axi per fundarla [illegible] graneis authors q. los [illegible] com [illegible] se [illegible] les demes [illegible]

[illegible] Regne de Granada [illegible] ferris, abundants, y Rescalats q. [illegible] es en Hespanya, y quisa [illegible] esta dit) pero en tot lo mon, [illegible] ta causa delas primeras terras [illegible] Moros occuparen quat en lo any [illegible]

per las ocasions sobre= [illegible]

++ erg. fou Bisbe de esta Ciutat serca del any, 50. antes de la natte Domini.

† y nom

o

autors

[illegible] que
[illegible] dels de
[illegible]ns en lo mès de Janer del
[illegible] en lo qual entraren en ell
[illegible] de conquista los Reys Ca-
[illegible] Ferrando [illegible] Isabel sa muller Reyna de Cas-
tey agut en aquest endemig
[illegible]ros en aquest Regne sos
[illegible] 1236. en que
[illegible] Rey de Granada [illegible]
[illegible] en [illegible] 1492.
que lo Rey Catholic Ferrant
[illegible] 5. lein dit en aloz manera lo Rey
[illegible] dels Reys Catho
lics, y posehexen los Reys de
[illegible]hón de tota hespanya.
[illegible]tenir dignitats, y gual seuol al-
[illegible]
[illegible]
[illegible] com
[illegible] naturals dell per concepció dels
Pahollets, per raho. Lès molts ser-
[illegible] los Cathalans los foren enla con-
[illegible]
[illegible] a
[illegible] altres persones, y a Ciudades, com
[illegible] enuia al Rey
de monicions de guerra, y bas-
[illegible] certeit, algunas Legades de
[illegible] Rey, y altres ex-
[illegible] enuiades per la Ciutat
[illegible], al temps [illegible] estauan los Rey
[illegible] en la conquista de [illegible]
[illegible] en lo de la Ciutat
de Granada; com consta tot
[illegible]
[illegible] y Legides, y a
[illegible]
[illegible] reyalas dela natu-
[illegible]

Reyne) al [illegible]
[illegible]
[illegible]

Armes del Regne de las Iflas de las Canarias.

Armes del Regne de las Illas de las Canarias.

O Canper, y divisa dessufins
es bingut a ma noticia
Illas q. de present se dueñas Cana-
[illegible] antiguament las Illas
[illegible], [illegible] dun Pedro Medina e
[illegible] segon delas Gra-
[illegible] Janva, [illegible] nom dis sue-
[illegible] per causa a tres Illas del Riv
[illegible] fort pujat en Pare desde
[illegible] per temor de Saure, y negas
[illegible] les rpuntes y [illegible]
[illegible], a comanales afas Illas (q. del nom
[illegible] Ecortes) per q. les apostas-
[illegible] saberen tornar tan bon cabe q. les
[illegible] Irelanz les recoltra fotas
[illegible] per Italia, pero per causa de
[illegible] bingueron esperar e estes
[illegible] de [illegible] la [illegible] del
[illegible] aquest lloc, per [illegible] mot
[illegible] tal [illegible], y fins ales
[illegible] mat de Hyspanya (de
[illegible] y temir no [illegible] en negui
[illegible] de aire y en estes [illegible]
[illegible] en [illegible] mot
[illegible] (aquesta) de son nom las Illas Esperidas†.
[illegible] causa, y per las moltas riquelas e el-
[illegible] y [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] Don Fernando de Castro [illegible] m.d.xxxx.a [illegible] que [illegible] y q. aquí sera con=
[illegible]

[illegible] para [illegible] estas Ilas de Tenerife, y en la mes principal q. ho dit esta e [illegible] Canaria, y dize prenen nom les al[illegible] Iglesia Cathedral ab Bibe que [illegible] Canarias, y es cóprat per Bibe de [illegible] sufraganeo q. es al Arcabisbe de [illegible]

[illegible] continuza [illegible] la conquista de estas Ilas [illegible] Reis Catholics Don Fernando, y Dona Isabel [illegible] la presente [illegible] altres terras, y Ilas de las Nau[illegible] al lo redo, y forma q. de presente estan, y Unint las ab los Regnes, y senyorios de Hespanya, com de present estan per [illegible] dels Reys Catholics las posehexen los nostros Reys.

Diuē los sobre citats authors en los llochs allegats q. lo nom de Canarias q. ara de present tenen estas Ilas (mes dels q. en lo [illegible] antiguitats [illegible] cha amostrat) se origen, y de [illegible] per causa q. en la mes principal y mes gran de estas Ilas, y lo cap de las altres, y ha en ella grandissima multitut de Gos, q. en llati se anomenen Canis, y per esta causa diuerian a esta Ila Canaria com a terra de molts Cans, y q. della se prengue occasio de dir alas demes altras las Ilas Canarias per estar totas juntas en una part del mar, e com q. dijanétos les unas de las altres, in[illegible] las altras juntas com nom de Regne de las Canarias:

Ilas de las

Las Armes de aquest Regne, o, Ilas (com en lo principi de sta explicaciō tinc dit) no son [illegible] a ma notitia no obstant q. de les de las demes q. entots los presents Libres fa [illegible] fetas molts diligēcias pera saber [illegible], y per esta causa aquest escrut, y los de [illegible] non he sabudes las armes se dexen e [illegible] pera poderlas y posar quant las sa [illegible] ab seguretat.

[illegible] Ilas aportan en Hespanya, y e altras parts los au[illegible] estimats, y preci[illegible] gra istitut [illegible] q. [illegible] Gonsalo de Illesca en la segona Part de la [illegible] toria pontifical, libre 1. e capitol 20 [illegible] vida del Papa Innocencio .8. en la Paraula primer, tractant de la guerra q. los Reis Catholics de Hespanya Don Ferrando, y Dona Isabel foren en Granada, tractant se [illegible] guēt de la Ultima conquista, y reduiren estas Ilas ab alguna differencia de la [illegible] si se hadit, pero per q. es bona no a [illegible] referir sino remitre al lector bon [illegible] Author, y lloc anont pora veure aqui se li oduertex, y nota

Armes del Regne
de quinze Islas

Armes del Regne de quinze Illas.

) Camper de Azur 15. ~~tor~~
le Or, Buats, que significan
ades en la Mar.
st Regne estan las Indias, y es de
y.a.fa q. los Reys Catholichs Do
ndo, y Dona Isabel foren en las In=
[illegible]
[illegible] Hespanya
[illegible] dels quals [illegible] de
[illegible] nostres Reys.
[illegible] de aquest Regne, en las que
[illegible] en lo present escut tretas
[illegible] y altres llochs ahont estan po
[illegible] escuts de armes de Regnes, y
[illegible] pelehexen los nostres
a Hespanya, encara q. dui ~~Jacobo~~
[illegible] en los libres q. fa dels llochs
[illegible] q. en Flandres feren en los
[illegible] 1599: y de 1600: alas entradas
[illegible] de estos estats feu la Infa=
[illegible] del Rey Don Hespanya
Philip primer, en companya de son ma=
[illegible] Arxeduc Don Alberto de Austria
[illegible] Regne de 15 Illas, y las armes
[illegible] dels Mas Fortunates, o Canar=
[illegible], pero es engany manifest de a=
[illegible] author, com se pot collegir del q.
[illegible] Regnes se dia en las presets ex=
[illegible]cions, perq. aquell es sert q. esta
[illegible] ques fa des de Hespanya a por
[illegible] India posat en la costa de Afri
[illegible] se ha dit en la precedent ex=
[illegible]) y aquest esta en la matexa
[illegible]ia, y aquell no son mes de 7. Illas
[illegible] ahont seuen les
[illegible] que el author

Armes del Regne de las Indias Orientals, y Occidentals

Armes del Regne de las Indias Orientals, y Occidentals.

O Camper de Azur, ẋ. bãdes
as de Or, dejus de ellas ẋn Ori=
y de Or, passant, posades las ban=
entre los estelas de Or.
[illegible] del Regne delas Indias Orie=
[illegible], es jene=
Vniversal a tots los Regnes de las In=
[illegible], y compr
[illegible] altres Regnes, provincias, y Ys=
[illegible] stan, la conquista delas
[illegible] comensa per los Reys de Portu=
[illegible] aportan tots los Historiadors
[illegible], y alguns dels Castellãs, y ẽ=
[illegible] Antonio de S.ta Bonica
[illegible] general [illegible]
[illegible] tractat [illegible]
[illegible] Prosiguiran [illegible]
[illegible], y conquistas los Reys Catholichs
[illegible] nando, y Dona Isabel Reys de Hes=
[illegible] al temps del descobriment delas In=
[illegible] mon nou, q. no es poca honrra per
[illegible] nostra corona de Arago, y en particu=
[illegible] lo principat de Cathalunya, pus en
[illegible] del Rey, y sor natural desta coro=
[illegible] Arago, y ab ajuda, y industria sua s=
[illegible] jaren los Regnes de estas Indias
[illegible] tals, y Occidentals: y en Barcelo=
[illegible] proveyr a Christofol Colon (q. fos
[illegible] descobrir estas Indias) de 17. milia
[illegible] ats quus prengueren prestats de Lu=
[illegible] S.t Angel Escriua de Racions del
[illegible] Catholic, com consta per escriptu=
[illegible] autenticas recondides en lo recio=
[illegible] de Barcelona, ab las quals proveyr
[illegible] Christofol Colon la armada q. fue per lo
[illegible] principi del descobrimento Esta empre
[illegible] ó gran gust, y estimo dels
[illegible] quals estant en

Barcelona arriba en ell lo dit Chris=
tofol Colon portant de este [illegible] y
aportant (a imitacio dels [illegible]
dela terra de promisio) per mostra, de
la abundancia [illegible] de aquella
terra, alguns [illegible], y fruytas molt
differents delas de per aqui, y mostras
del Or, y plata g. alli y hauia, y de
mes duãt aporta dez Indios sibelos
quatra se morirren per lo cami, pero
los sis, ab tot lo demes delas mostras de
la riquesa, y abundancia de aquella
terra arriba en Barcelona a 3. del
mes de Abril del Any 1493. y los
sis Indios que arribaren viuts en
Barcelona se conuertiren a nostra S.ta
fe Catholica, y foran batejats en e=
lla essent los padrins en lo babtis=
me los mateixos Reys Catholichs, y lo
Princep Don Joan son fill, com esta
tot (ames delas escripturas q. en lo ra
cional, y Real Seria de Barcelona
y dela casa de la Ciutat della) y ha)
per alguns authors de aquells temps.
en particular, ~~en particular~~ per lo
Doctor Gonsalo de Illescas, lo qual
en la segona part de sa sua historia
pontifical en lo parategraf segon del
capitol 22. del llibre se aporta la
major part del q. fins assi è hadit

Continuaren apres esta conquista lo
Emperador Carles quint Rey, y sor
nostre net dels sobredits Reys Catho=
lichs, y los fills, y net los Reys de
Hespanya, los quals per medi de
sos Capitans, y exercits que en diffe=
rents temps enviaren en aquestes
parts

parts dilataren molt esta conquista, sus jectant a sos Regnes, y senyorios de Hespanya grans prouincies, y Regnes en las ~~parts orientals~~ India, com totas ellas de present, tenen, y posehexen.

Per esta via, y successio, y per la de Portugal, adquiri lo Rey Don Phelip primer fill del Emperador Carlos Quint grans terras, y senyorias en aquellas ~~parts~~ terras affegint per esta causa a sos titols, y apellidos lo del Regne de las Indias orientals, y occidentals las armes del qual son las posades en lo present escut, cretas de dels Libres de Armes sobre dels del Rey, y del Racional de Barcelona, y de Joan Bochio en lo Libre que fa delas festas, y grans rejebiments q. en los anys 1599. y 1600. feren ala Infanta Dona Ysabel filla del sobre dit Rey Don Phelip, y a son Marit lo Arxeduc Alberto de Austria quant entraren en la possessio dels estats de Flandes per la donacio que lo Rey son pare lin hauia feta

Armes del
Regne de Inglaterra

Llibre Primer

Armes del Regne de Inglaterra.

amper so es Escartell primer,
Aur; 3 flors de lis de Or.
de Guella; 3 Leoparts de
membreas de Guella, armeas

Inglaterra es una Illa molt grã
ò mar Oceano entre ponent, y a
tramontana; te a frant à enuers lo Mitjorn
se diuideix per lo mar Britanico,
ment de la Illa de Irlandia diuidit
ab lo mar Hibernic. Per Tramontana
de Yslanda, y entre estas esta lo mar
nic; y per leuant te a Flandes, vsA-
ya, diuidint, se dela per lo mar
nic. Es Illa molt Rica, y fertil, y de
mers, y per estas causas abonda de tots
ments, y de tot lo demes q. on neb exã,
xen a qualsevol Regne, y com diu
los Cosmografos en particular Pebo
y Cornelio de Sale, en las suas tru
ficas es la major Illa de tota la
compren ara de present dins de
Regnes molt antichs que son lo
terra, y Escocia los quals diuidex
Tuedo; no obstant q. en lo an
partia tota la Illa ab sis Hipar
Terrar Hias. Per esser tan gran es
y abundar tant de totas las coser
dias son los Reys della molt Ri
poderos, y molt mes q. los de Escocia,
als en respecte dels de Inglaterra es
lo poder, y riqueza dells, y per es
tota la Illa prendrer ab raz
dient, è Inglaterra.

quament se digue esta Illa Bretanya,
los Historiadors en par
Illa Terminim Roman en la ter
part de las Republicas del mon, en
publica de Inglaterra, y referint de
Virgilio lib. q. lo qui dona a quest
esta Illa fonc Bruto fill de Asca-

nio, y net de Eneas, lo qual apres de la des-
truccio passent de la Grecia à Franca, y de
aqui a esta Illa troba en ella molta resis-
tencia dels naturals q. la habitauã, y di-
uen eren Jegants, pero ab tot, ab son grã es-
for, y manya los vense, y se apodera de la
Illa, y parexent li bona la habitacio per ser
la terra apacible, la posa, y habita fent sen
sor, y per esta causa, y per memoria sua, y de-
nominacio del nom q. tenia de Bruto, di-
gueren a esta Illa Brutania; y apres ab lo
discurs de temps mudant la b, en e, y la s, en
y li digueren Bretanya, y ab aquest nõ
vesta per molt temps fins q. los Romans a-
nant se apoderant dela major part del mon
conquistaren a esta Illa, y posant la debax
de son Imperi; y envoria la sinquerẽ, y pose-
yran fins en temps dela decliuacio del Im-
peri en lo qual (anomenant è encara esta
la ab lo nom de Bretanya) se conquistarẽ
los Pictos, y Escoses q. eren exits dela
Sarmacia de Europa, ab grans contiendas,
y peleas q. tingueren per esta causa ab los
Romans, y ab los Bretons primers posiedors
de esta Illa: pero con lo Imperi dels Romans
aniaua ja ab declinacio siguieren estos ab sa
pretencio restant pasifichs sors. y possessors de
esta Illa per alguns anys, posant ab grã a-
pretura, y subjecio als naturals dela ter-
ra, los quals vehentse en tan miserable es-
tat, per exir dell cridaren en sa defensa, y
ajuda a una gent de Alemanya q. Isque de
la provincia de Saxonia anomenada Si
lon: estos gorrant per capita a Enguisa
arribaren en esta Illa en fauor dels Bretons,
y tots junts ab diuerses peleas q. tingueren
venceren als Pictos, y Escoses, fent los
retirar en la part Septentrional dela Illa
en la qual ara de present es lo regne de Es-
cocia, y com dic esta es lo mes abient, y in
habitat de tota esta terra, y per esta causa,
y hadi-

habitaren los Saxes en esta part de la Illa ahost restaren, y la poblaren, per no exirse de los de la terra q. ells eren estats Sors donant prinsipi per esta causa al Regne q de presente, y per causa dells se diu Escocia +

Vist per los Anglos quant be los hauia reyxit la empresa, y q. sos enemichs los Escoxsos, y Pictos los hauian dexada desembaratada la major, y minor part de la terra, y q. los Bretons primers poblados della (per los quals ells eren vinguts a esta conquista) eren podhs, y sens forsas, tementse q. no fessen ab ells lo q. hauian fet ab los Escoxsos, y Pictos determinaren los Anglos de alsarse ab la Illa, y posanto en axecuzio expellireno del tot als Bretons; los quals behentse desterrats de sa patria, y desposeits de sas aziendas, y casas los fone forsat serrar domicili en a la part, y perso prengueren a sinto en a part de Franza veyna de Inglaterra q. las oras se anomenauan los pobles Veneto, Cenomans, y Turons, y per la habitacio, y aureto q. estos Bretons y feren, la anomenaren apres del mabex nom dells dient li Bretanya y ab aquest nom se es restada esta terra, hauent per estos occasions dos Bretanyas, com las anomenan tots los Historiadors, y cosmografos differenciant las tant solament ab estos dos altributs de Magna, y Parua; com en la explicacio del escut de Armes de aquest Rint se dira.

Succeydes totas las sobreditas ages, y expellits los Bretons de la sua Illa, Restaren sors della los Anglos, los quals de son nom la anomenaren Anglia Saxonia, y ab est nom ses restat en llati q. cada nacio lo bortex ab acomodacio de sa llengua sos en cathala se anomena Anglaterra; en Castella, Ingalaterra; en Frances, Angleterre; en Italia, Ingilterra, y axi de las demes nacios; com mes llarga, y copiosamet ho aporta Ambrosi Calepi en lo seu diccionari de dec llengues.

Restats los Anglos sors de esta Illa la di-

+ foran bensuts los pictos, y Escoxsos, cerca dels anys. 839. co ho diu Pineda T. 6 q. [illegible] uia + part de la Monarquia Eccle. indi ca.

uidiran com [illegible] tarquias, alas quals parchias, hauent y [illegible] ab titol de Rey, lo q. causa q. terra, y apres ab los Historia distinguir be estos Reys dins a ferne de ha molts, y al obrari ab est modo de Gouern los [illegible] cessos fins en temps de Egibert ca dels anys de Christo de 1000. qual temps aquest Egibert se apodera de esta Illa, q. per via de conquistas, y sucessio vinque a esser sol, y absolut sor de tot lo q. de present es Regne de Ingaterra, y Escocia, y encara q. a a dins del seco se ha diu) se anomenaxo esta Illa Inglaterra pero com se reparti ab sis regnes o prouincias cada hu d'estos anomenaxe ad [illegible] son nom, pero Egibert behent se sor de tota ella mar a sos subdits ab graussimes [illegible] q. de ninguna manera anomenaxen a [illegible] Illa ab altro nom ninguna altra [illegible] solamet ab lo de Ingla terra, y es [illegible] se es restada ab aquest no, com mes [illegible] met no aporta lo obredit [illegible] be allegat en lo capitol 3.

Aquest Egibert (conforme a comune [illegible] demes sobre citats autors, en particular [illegible] tra Joan Pineda) diuen q. fone Pare de Guillem Normanus q. fone lo primer q. tingue titol de Rey de Inglaterra, y de aquest es sa certa sentre estos autors, y altros q. de sa Muller Matilda filla de Baldoine de Flandres tingueren principi, y origen sucessio de son linatge tots los q. apres foran Reys de Inglaterra, y Escocia [illegible] cosso si se de aquest nom Rey de Escocia q. ara al present Regne brinuer, a mes en esta Illa al titol de Rey de Inglaterra, y Escocia com sucessor pretes q. es de estos Regnes per dellar directamet axi del sobredit Guillem, manus, com de los sucessors los demes Reys de Inglaterra, y Escocia.

Dels antecessors de aquest Jacobo Rey q. es de present de Inglaterra, y Escocia

[illegible]
Regnes) no se aporter no portanyer alg. en los
racta, sino tant solament
cegtari saberen pera declarar
s Reys de Hespanya tenen en
l per la qual tant solament se
t de las armes [illegible] aquí Reg=
ge ent lloc. Y por quant esta preté=
tenen los nostros Reys per via de sai=
cia g. dels Reys de Inglaterra sin=
mara g. algunas generades axi los
a Arago, com los de Castella apare=
s esta casa) sino per altras rahons que
donaran, per esta causa no se apor=
quest lloc los demas successors, de esta
[illegible] ni las Genealogias dels Reys,
della, com se acostuma de aportar + de
altres Regnes, y estats, pus en los sobre
dars en los llochs allegats, y en al=
altra especialmet (ames del g. en lo
[illegible]
[illegible] Regne en son principi, y per molt
gres fins sera dels anys. 1500.) molt
y lo primer a tot junt abraçà la Sta
sita pera predicacio de St. [illegible] en=
de Inglaterra. Lo nomenat Apos=
[illegible] en aquest per est efecte per lo gran
[illegible] de la Iglesia lo Papa St. Gre=
gori, y lo quiet junt apres (sera del so=
[illegible]) ha preuaricat, y negada la fe Christ=
y la hobediencia ala Sta Sede Apos=
[illegible]
[illegible] fervorosa la Christiandat q. en=
[illegible], y per molt temps apres, tingue=
de aquest Regne q. de sols el apor=
[illegible] Cesar Baronio en lo Mar=
[illegible]ma fet Sts Reys de aquest Reg=
[illegible] los 4 foran confessors, y
[illegible]ma[illegible]ir, q. los confessors son ♁ St.
[illegible] Nasario, St Eduardo, y St. Edilber=
[illegible] foren los Glorios St. Edmundo, y los
[illegible] Reys foran no sols Molt Catho=
[illegible] pero tan pios, q. ames del q. en lo Spiritu
[illegible] Christians q. eran) estauen molt sub=

jectes, y hobedients ala Iglesia St. [illegible]
poral (mogats de pietat, y dusccio) exponta=
neamet se foren feudetaris, y basalls della, ab
cens, y tribut que per est respecte li paguaren

Diuidexe ara de present esta Illa (com diu Poli=
doro Virgilio allegat per Fra Pineda en lo li=
bre 27. dela quarta part dela Monarchia
Ecclesiastica, en lo capitol. 11. paragraf se=
gon) en tres Prouincias q. diferencian molt
la una dela altra en moltas cosas. a nome=
nadas Anglia, [illegible] Cornuaulla las
quals end[illegible] [illegible] y tot lo Regne jert, e
reparte en. 37. comtats; y en lo Spiritual
en. 17. Iglesias Cathedrals, + la prima de
delas quals es Canturia tan conequda e
lo men [illegible] St. y [illegible] los
Prelats q. della foran Arcabisbes foes St. An=
selm q. com diu Baronio en lo Martirologi
Roma, mori a 21 de Abril del any. 1109.
huent regit, ab grandissim exemple en sanc=
tedat, y doctrina aquest Arcabisbat, y patit
grans trebalis en ell pera resistir, alas ti=
ranias, y errecios del Rey de Inglaterra Gu
uilhelmo, o Guillelmo segon de aquest nõ,
ques belgue fer cap, y supremo Sor. en lo Spi=
ritual del seu regne de Inglaterra; y Sant
Thomas dit de Canturia q. essent aquest
St. Arcabisbe della pati martiri (com diu lo
Breuiari Roma vltimamet reformat per
la Sanitedat del Papa Clement Octau) a
29. de Desembre del any. 1171. per defe=
cio de la Iglesia, y libertat ecclesiastica, y
defensar la suprema dignitat del Papa
quantra la qual lo Rey (volent jes ia
esposar per 2.) Henric segon Rey de In=
glaterra q. per esta causa dona occasio ala
mort de aques glorios St.
La Ciutat mes principal en lo tempora, y cap
de aquest Regne es la de Londres en la qual
dis de los primers fins en lo temps present
han residit en ella ab tota la cort los Reys
de Inglaterra.
Las Armes antiques, y primeres de aquestos
Reys, y Regne (apres q. fone conuertit ala fe,
inuentades ~~apres~~ per lo Rey Guillelmo,

+ encara q. Pedro Rebufo en la sua Praxis Beneficiorum ne aporta mes pero algunas dellas es [illegible] preset [illegible] [illegible]

+ dits

Regne

♁ St. Ricardo

[illegible]ardo y [illegible] Sts Berges. Fillas de Reys de In
[illegible] Sta Milburges, Sta Edilburga, y Sta
[illegible] Zorrano [illegible] dels Senyors en la
[illegible] lo Martirologi Roma apro=

* altres 4. Sts Reys de aquest mateix Regne, y dos
Stas filias de Reys dell y los Sts Son. St. Sua, St. Ed=
[illegible] St. Ermenrico [illegible] Sta
Eadburga germana de Sta Editha, y Sta Cuthburges berges.

Fill de Guibert, o, per sos primers, y mes proxims successors) sin tres Leoparts de Or, passants, en camp Vermell, las quals tenen origen dels Comtes de Aquitania, y dels Duchs de Normandia, q. los Dus feyen per armes, en Leopart de Or, en camp Vermell passant, y los altros ne feyen dos posats de la matexa manera, ab la matexa composicio, y colors, y per lo usar los Reys de Inglaterra de estos Comtes, y Duchs dels quals diuen x. grans autors q. tenian son principi, y origen, per esta causa compuseren apres estos Reys de Inglaterra lo escut de sas armes dels tres Leoparts de Or passants, en camp Vermell, restant per armes de sa casa, y Regne.

Apres per las pretencions y algunas llegades los Reys de Inglaterra descendents de estos Princeps an pretes tenir en la successio del Regne de Franca per los molts casamets q. entre estas casas Reals, y ha ajuts, en particular lo que Eduardo segon de aquest nom Rey de Inglaterra feu quand casa ab Isabel filla de Phelip quart de aquest nom Rey de Franca, dit lo bell, o, ermos de qui foran tambe fills Luis Deze, Phelip Quint, y Carlos Quart tots Reys de Franca successiuamet que moriren sens fills, per esta causa Eduardo terser de aquest nom Rey de Inglaterra fill del sobre dit Rey Eduardo segon, y de Isabel sa muller, debent q. sos Oncles los Reys de Franca eren morts sens dexar successio, prengue com aparent mes propinc q. era de estos Reys de Franca succeyrlos en lo Regne de Franca, y per esta causa, y pretencio y passa Eduardo ab gran exercit pretenci per esta via entrar en la possessio dell. Pero en Franca en virtut de la Ley Saliqua (q dispose q. las Donas ni ninguer descendent dellas no poden estar, ni succeyr en la corona Real) eslegiren en continet apres de la mort de Carlos Quart per son successor a Phelip dit de Valoys q. entre los Reys de Franca fonc lo sise de aquest nom, fill q. era de Carlos Comte de Valoys, y de Arjona: Jerma q. era aquest Comte del sobre dit Phelip quart q. fonc pare de la dita Isabel, y de sos tres germans Reys de Franca q. moriren sens fills: per

† Ver esta explicacio del escut de armes de Don Phelip Princep de Hespanya, y Rey de Inglaterra

[illegible] Eduardo pretengu[illegible] de Valoys possessor della: las [illegible] grans enguantres, y perdu[illegible] ercits destos Reys y ague[illegible] en q. cada Rey se estigues en [illegible] be al de Inglaterra si restaren (per esta causa) algunas terras en [illegible] sempre ab pretencio de aquell Reg. estas causas, y pretencions compongu[illegible] Eduardo Rey de Inglaterra lo escut de sas armes q. eran las dels 3. Leoparts sobre ab lo dels 3. flors de lis dels Reys de Franca, fent dels armes de estos Regnes, [illegible] y pera demostrar mes la pretencio q. tenia [illegible] lo Regne de Franca posa las armes dell [illegible] en lo escut en lo primer, y darrer Esquartel en los escuts es lo mes honrros, y preeminents, y en lo segon, y ters posa las de Inglaterra, conforme en lo present escut estan posades. Intitulant se antemet Rey de Franca, y Inglaterra, ab las quals armes, y pretencions an perseuerat, y perseuerans lo temps present.

Per dos causas, y rahons se posa lo escut dels armes de aquest Regne, y lo titol dell en aquestos llocs, la primera es per lo casament q. lo nostro Rey Don Phelip primer de aquest nom Rey de Hespanya fill del Emperador Carles Quint feu viuent son Pare (com en a. llocs se ha dit) de casarse en segonas nupcias ab Dona Maria Reyna propietaria de Inglaterra, filla legitima, y Eroeva de Henrric Octau de aquest nom Rey de Inglaterra, y de Catherina Muller legitima sua filla q. fonc dels Reys Catholichs. Per lo ab esta particularitat (Muller legitima sua) Per causa q. hauent aquest Rey Henrri de Inglaterra comensat en lo principi de Regne a reynar, y gouernar e ab grande ma, justicia, prudencia, y christiandat defensada ab totas sas forsas, y gran [illegible] Iglesia Sta oppossantse (axi ab armes com ab [illegible] lletres molt grans q. tenia) quanta [illegible] monstruo, y furia Infernal del malaventurat de Mar-

[illegible] aqu desa, y
[illegible] doctrina q. ell era) bo
[illegible] de molt sana, y catholica doc-
[illegible] dela heretgias, y blasfemias de
[illegible] apostata, y heresiarca: en fa
[illegible] ssms set Sagramets dela Sta Iglesia
dels quals opugnaua mes aquest
Dimoni encarnat de Lutero,
[illegible] en Inglaterra q. per est effecte com-
intitulant lo (pera mes confusio sua) la
[illegible]uitat de Babilonia de Lutero, (com en-
bos authors ho aporta Illescas en lo lli-
[illegible] de la segona part dela Hist. Pontif.
[illegible] la fidel Paragraf. 17. del Capitol 24.
[illegible] (en la vida del Papa Leo dese) dela s
[illegible] de aquest Infame, y sagia bestia, y de
[illegible] vitcas, y mutacio de vida del desdit-
[illegible] Henrric Octau; per las quals meresq.
[illegible] obras ds bonas q. tenia) lo titol de Defe-
[illegible] dela Iglesia q. aquest summo Pontifice
[illegible] sino si hauia donat pera mes honrrar lo,
[illegible] satisfacio del q. aquest Rey hauia fet
[illegible] Iglesia Sta antes de sa preuaricacio, sento
[illegible] Papa a imitacio dels predecessors
[illegible] Pontifices Romans, q. en altos
[illegible] per consemblants occasions donaren
[illegible] dos, y blasons als Reys de Arago, y
[illegible] los titols de Catholichs, y Christia
[illegible] dels quals usan de present los suc-
[illegible] descendents los Reys de Hespanya, y
[illegible] no poden ser los de Inglaterra per
[illegible] dut tan abominable net lo matex a
[illegible] hauia donat q. era lo sobredit Rey Henrric
[illegible] q. com a bestia bruta, y asquerosa q. apres
[illegible] per las moltas desonestedats, y altros bisis als
[illegible] en sa bellesa se dona, gastames dela bal-
[illegible] yma bruta, y esparoga dels ladris, y illoes
[illegible] dela Clara, y Christalina Font dela Fe
[illegible] ta y Veritat dela Iglesia Sta q. ell abas
[illegible] tambe defensada: preuaricat entanta de
[illegible] ora dela Fe, y predicacio Euangelica, q. tingue
[illegible] seguir ab gran obstinacio las He-
[illegible] q. abans ell matex hauia tan abomi-
[illegible] nadamente, y a imitacio del Elefant que
[illegible] es naturals per no beuer en la yagua
[illegible] a sua espantosa figura la perturba, y en-

torbaex ab la trompa, estimant mes per esta causa beuer la yagua torbola q. beuerse a-simatex en ella. Axi aquest ingrat Rey des-conegut dels Reys naturals q. lo Sor. li hauia comunicats, perturba las yagues de sos sehis, y potencias, q. son claras si hauia donat de-s Deu omnipotent, q. per no beuer en ellas sas miserias, y desditxes; perturba de tal manera estas yagues q. no beu en ellas la soltura de vida q. en tot lo decurs de sos apres tingue, soltat per esta causa abgran furia las regnes ala concupiscencia, auaricia, y ambicio; y als dos-es dos sonestedats, y tiriannias q. en son Regne feu, las quals foran causa dela total desbuicio, y ruyna dell: fentse tambe de altra part en lo Spiritual cap, y supremo Sor. de son regne, ses voler regonexer en ell ~~lo superior~~ al Papa en lo Spiritual, per supremo Sor. y cap dela Iglesia Catholica. Heretgia ja Antigua en aquest Regne introduida en ell per los Reys Guilhelmo, o Guillelmo, y Henrric; tots dos segons de estos nos, (com de sobre se ha ja dit) per la qual permete q. lo Sor. q. ay gues entaltas, y tan [illegible] y heretgias, y q. fos tanta la segurea q. en lo bicitenia q. per ell repudias ala Catholica, y Pia Reyna Dona Catherina sa legitima Muller sobredita, casant se ab gran abominacio sua, y esta dol nosols de son Regne pero de tota la Christiandad, ab diuersas donas entre las quals fonc Anna Bolena (q. era fama publica en Inglaterra) que liera filla, y per casarse lo nostro Rey Don Phelip ab la dita dona Maria filla dels sobredits Reys de Inglaterra [illegible] tan diuersos casamets de son pare, y repudiacio q. fia de samare, resta ella ereua, y successora de aquest Regne per lo qual fon jurada, y hobeyda per Reyna, y Sora dell, y per consequet ho fonc tambe lo nostro Rey Don Phelip son Marit que per esta causa tingue la processio de aquest Regne tot lo temps q. esta sa muller vique; pero per no restar lon filis, y tenir de acodir lo Rey de Hespanya al gouern, y assistencia dels Regnes seguida la mort de esta Reyna Dona Maria sa muller se tingue de tornar de Inglaterra, y en esserne fora se alsa ab lo Regne Elisabet filla Spuria del mes-tex Rey Henrric, y dela dita Anna Bolena q.

per

per los impedimets y esta Elisabet tenia y esser tia
Heretga, o, mes q. lo Rey son pare era incapas y
la successio de aquest Regne, y per la potestis q. lo
nostro Rey de Hespanya tingue de aquest Reg
per esta causa se posa lo escut, y titol de aquest
Regne en lo present dot, y esta es per la primera
causa de ore donada
Talora, y la mes principal es q. bohet los Sumos Pō-
[illegible] en particular Pio quint, y Gregori. 13. (los
aporta lo pare Pedro de Riba de Neyra dela cō-
panya de Jhs. en la Historia Eclesiastica, y sforma
q. fa de aquest Regne) la poca, o, ninguna Justicia
q. esta Elisabet tenia en aquest Regne axi per tot
lo sobre dit com per esser publica Heretga y enemiga
dela Iglesia Catholica, y por encara q. lo Rey Enri-
ric, en Pare [illegible] pres de molas exortacions, amors y
tracios, y altras diligencias q. axi al Rey Henri, com
a ella mateixa havia fet estos Sumos Pontifices,
y los antecessors, per determinarse estos de dar, y
fer e de las ultimas forças q. la gelosia q. tenc ex-
comunicarla, y privarla de Reyna, y ab obrer
als Subjects lur juramet de fidelitat, y lealtat pres-
tat. Y en acatacio de aso lo dit Papa Pio quint de-
clara ja esta enemiga privada en ella dela sucessio
y possessio de aquest Regne: com esta per un Bulla
ppri, o, sentencia declaratoria de dit Pio quint
dada en Roma a 5. de [illegible] del
any. 1569. en lo quart any de son Pontificat. y apres
Gregori. 13. dona la sentencia, y aquista de a-
quest Regne, al nostro Rey de Hespanya Don
Phelip primer fill de Carlos Quint, la qual confirma
apres la Sanctedat de Sixto Quint. Per estas cau-
sas, y rahons lo Rey Catholic apres de haver mol
mirat, y consultat aquestas [illegible] de ore-
sta conquista; y per so en lo any. 1588. envia alli un
poderos exercit, y per General del [illegible] lo Duc de Me-
dina Sidonia, pero per nostros pecats permeteb
axi Deu Omnipotet per los ocults judicis, no sin
que esture esta conquista per no haver provada bo-
na expedicio la armada, axi per falta de bastimets, municions, y vitualles de gran molestat
[illegible] y avaricia dels mercaders Castellans, y dels demes q. tingueren carrec en
la prosecucio desta [illegible] tingueren mes cuydado de ybo-
tar las bolas robant en totas esta cosas a son Rey
[illegible] en los barrils, arbo por paluora

com tarvé p[illegible] tinqueren [illegible]
barren ab los naturals de la [illegible]
ás se perde esta armada no tenen
en esta empresa; ans perdense [illegible]
y principal Jent de Hespanya [illegible]
[illegible] morts [illegible] [illegible] en los enemichs [illegible]
ral dela [illegible] Duc de Berganda
Francese de Moncada, las otras Comta de
Virrey de Valencia: y per esta occasio dona
pres lo matex Rey Don Phelip privilegi de
ques al dit Comta, erigint en Marquesat lo Ci-
tat de Aytona.
Per la perdua de esta nosta armada resta
ta Elisabet Pretesa Reyna de Ingalaterra
os tinada as os [illegible] nab es heretgias, a
quals perseverà viva a vida; y per mort, ua mes
que fone a 4. de Setembre, del any 1603.
si alcey en aquest Regne per orde jeu dit
dit acotis si e de quest nom Rey de Ingla-
(com esta dit) era defendet dels mateixos
Inglaterra q. per esta causa es Rey de Ingla-
terra, y Escocia ara de present, y tan me-
ge casi com los dos inmediats fratge los Ma-
rrie Oetau, y la Filla Elisabet, en cam-
poc mes madurat ab la persecucio dels
lichs.*
Pero no obstant tot lo referit, los Reys de nos-
nya per las donacions sobredictas [illegible]
[illegible] en aquest Regne, y sia esta
pre ab pretesio dela sucessio dell per ay
cosa lo sera jadit, se aporta aquest escut, y tit
en lo present dot de estos titres, y pel mes
ticular las bolas, aver llegat lo sobredit
Pedro de Riba de Neyra [illegible]
gat. y la segona part dela historia [illegible]
[illegible] ya [illegible] Cronica
del Rey Do Phelip primer en la segona
dela Historia [illegible] del mo y dit autor
pogue esbrinar e los primers 8 capits
[illegible] los quals e bo ara tot apo-
per dous, y de altros autors [illegible]
[illegible] particulars [illegible]
sucessos dels dos dels regnes, [illegible]
aquest dot, e hapo at [illegible]
ant he se ha allegat e los dichs.

morts a ore dita Reyna Isabel de edat de 70. anys per gi-nasque en lo any. 1533.

† q. xly. deue a Deu y ala fidelitat de so Prinatural

Armes del
Regne de Bugia

Llibre Primer

Armes del Regne de Bugia.

L[illegible]mper de Guella, ona llagosta de Or. [illegible] ab [illegible] posanty la disuuencio, o, per no sa[illegible] si, à insignia de aquest escut [illegible] tortuga, o llagosta, per estar mal pe[illegible] lo escut de hont se es tret aquest que [illegible] gauant se dira, en lo qual may es [illegible] auriguar si era tortuga, o llagosta, [illegible] indiferencia prouinque al pintor [illegible] de habilitat en son offici, o, de intel[illegible] de qui feu pintar, y q. per esta cau[illegible] dexas lo Pintor ab esta confusio, y dup[illegible] pero linguim a resolurer de pintari en [illegible] la figura dela tortuga, axi per pa[illegible] que ay tenia mes similitut la del [illegible] de hont traguí aquesta, com tan[illegible] per q. tots los Cosmographos q. tractan [illegible] quatre parts del mon que entre al[illegible] es Petro Plancio, dona, y posan per [illegible] y Insignia dela Affrica (entre al[illegible] animals q. per aquest respecte li attribu[illegible]) ala tortuga, y per estas razons la [illegible] posada en lo present escut per estar a[illegible] Regne, y Ciutat de Bugia en las cos[illegible] de Affrica,

[illegible] aquest Regne, y situat (com se ha [illegible] en las costas de Affrica, ribera del [illegible] mediterraneo Sant de frontier de Hespanya enuers mitjorn, te a fransa per Tra[illegible]montana, y a Italia per la part de Leuant. [illegible] conquistat per lo Rey Don Ferran do [illegible] Arago segon de aquest nom cognomenat lo Catholic apres de hauer fetas las coquis[illegible] tas dels Regnes de Granada, y Napols, (lo [illegible] las explicacions dels escuts de las armes [illegible] aques los Regnes se ha dit) volgue empe[illegible] ser la de Affrica, tenint intent de con[illegible] en ella los Regnes de Tuniz, Tre[illegible] mesen, y altros de las costas de Tripoli, y Barberia, com ho diu Surita en lo primer capitol del libre nouc de la sisena part dels Anials de Arago; y per esta causa en la fi del any 1509. feu ajuntar una gran ar[illegible] mada per mar fent general delle al Co[illegible] ta Pedro Nauarro, lo qual ab la major part de la armada parti del Port de Malaga en quibir lo dia de S.t Andreu Apostol de dit any, y se ana ajuntar ab lo restant de la armada q. estaue en Suisa ahont se detingue fins ala fi de Desembre, y tota junta apres parti de Suisa, y arriba la Vigilia dels Reys del segueut any de 1510 deuant Bugia, y per mala de temporal no goguren pendrer terra aquell dia, pero lo endema q. era a 6. de Janer dia dels Reys desembarcaren tots los del ex[illegible] ercit, y comenzaren a combatrer la Ciu[illegible] tat, la qual encara q. al principi lo Rey della (quiera Abdurrahamel) feu adema de tolerla defensar, pero faltant li lo a nimo, y valor la deyempara en lo tirnet por lo que fone ab facilitat guanyada, y posada debaix dela obediencia del Rey Catholic, y fone fet tot assi lo matex dia dels Reys, y a exemple, y imitacio de la Ciutat de Bugia, feu lo matex tot lo restant del Regne, q. per tot lo dit mes de Janer se acaba de coquistar, ab alguns Regnes, y terras beynas de Bu[illegible] gia: prenet per esta causa lo Rey Catho[illegible] lic titol de Rey de Bugia, affegint los als demes auat dels q. ell blasue, y per respec[illegible] ta, y succesio nur lo dan de present los Reys de Hespanya los descendents, no obs[illegible] tant q. ara de present no posehere. Y per hauer feta la conquista de aquest, y dels seguents Regnes, y tots estan en la matexa costa de Affrica lo Rey Ca[illegible] tholic apres de hauer casat ab la Reyna Dona Isabel la primera muller, y fes, per esta causa los escuts delas armes de aquest Regne, y dels 3. inmediats seguents

en a-

en aquest lloc, las quals se son tretas de la Substancia del Bacional q. esta en lo palau Real de Barcelona; encara q. en rigor, y mes propriament tindrian de estar los escuts de aquest regne, y dels seguents entre los que pertanyen als Reys de Hespanya per la casa Real dels Reys de Arago descendenta de la dels Comtes de Barcelona, axi per esser lo dit Rey Ferrando de Arago lo qui feu esta conquista, com tambe perque los Reys de Arago, los predecessors en particular los Reys Don Pedro dels Francesos, y Don Pedro lo Ceremonios tran sors directes de aquest Regne, y de altros de esta costa de Africa, y de la Grecia q. per esta causa los fora subjectes, y feudetaris los Reys de Bugia, y Tunis; ad altros de estas matexas parts: com consta fames del q. molts Historiadors diuen) per actes, scripturas, y altras memorias antiguas y autentiras, recondides en lo Real arxiu de Barcelona. Pero per no ser del Castella q. en qualsevol cosa gueli pot reduydar a ells en honrra, y profit, sela apropriar, ni per poc drel, ni correspondencia que tinguan, expellintne als altros q. no on de tracio encara q. tinguan major, y al mes justicia que ells, callant, y dissimulat (com altra cosa no poden, q. gosen fer) com consta per casi totas las Historias dells, en particular per la del Canonat Cretan de Carriaq, y de tots los demes altros Authors Castellans q. an escrit des del casamet dels Reys Catholichs fins ara a nostros temps: en los quals (per los homes versats en Historia) se pot veure esser molt gran veritat tot lo q. en aquest cas dit: per esta causa, y no amostrar la amicicio, y tiraria dels Castellans, me ha aparegut posar aquest escut, y titol de aquest Regne, y los seguents en aquest lloc, y tambe perque (ames del q. se ha dit) la ultima conquista per la qual tinguere tambe la ultima possessio dels Reys de Hespanya fonc apres de hauer casat lo nostro Rey Don Ferrando lo Catholic Rey de Arago, ab la Reyna Dona Ysabel de Castella, entreuinguet per estas de estos Regnes tanta gent vasalls del Rey de Aragona de Castella sa muller, perdua dells q. erg. tant, estimu forn los quals perderen, com ara.

Poseyren aquest Regne, y Ciutat de Oran los tres seguents Reys de Hespanya, y de 45 anys soes les del sobredit any de 1509 en lo qual se feu la sobredita conquista de manera q. se ha referit, fins en lo any de 1555. en lo qual a 27. de setembre dia dels gloriosos martirs S.t Cosma, y S.t Damia se perderen, essent preiaert, y capita encral de aquest Regne y ventoro Don Alon ò de Peralta Cauallier Castellà natural de Medina del Campo, com hon diu Fray Prudencio de Sandoual Abat de S.t Isidoro de Valladolit; en la segona part de la Historia q. compongue del Emperador Carlos Quint, en lo llibre, y panagir 32. refdint (com se ha dit) aquest Cauallier en aquest Regne per guarda, y defensa dell, per lo dit Emperador Carlos quint Rey de Hespanya, y fonc a perdua de aquest Regne per causa q. estaua los Reys Moros de Africa molt ertos de las conquistas q. lo Rey Catholic, y ante e.ors los Reys de Arago hauian fetes en aquestas costas, y terra de Africa procuraren ab tot son poder e.a cobrar a dells, particularmet en lo de Bugia q. era mes presa la perdua, y per so ne cobdiciauen mes a cobransa: y axi en lo dit any de 1555 Salh Arraez gouernador de Alger per ser de ser vn Moraoita anomenat Cidi Mahamet Haxi, ana ab armada per mar de 22. Baxells, y per terra ab camp de mes de 40. milia combatents, tots molt be aguerrits y preuinguts: y dins pocs temps cobraren, y conquistaren a questa ciutat, y Regne a igual desempara ab partis, y conlest lo sobredit Don Alonso de Peralta, y aquest

+ las honrras, y afanyas dels altros

...s catiuzarena
... aren dits à Ciutat
...gueren hauer, q. fon trẽ-
... quels hauiã feta, acep-
... y. tant solament ab. 250.
... anar libera mẽt pora g.
...ua en Hespanya per ahont se
...ren, pero arribats en ella feu sẽ-
imperador, al dit Don Alonso, y als
y arauẽ en la companya q. eran
...so. sobra dits, q. li hauian acosellat q.
...dits als moros, y per esta causa los ha-
...dexats anar, y marxa ès fes procez cu-
...on conseill perusa de Justicia, en particu-
...ntra Don Alonso instant lo procurador
...tal, y prouat lo cas fonc condemnat
...rt, la qual se executa in Valladolit en
...ona de Don Alonso ahont estaua pres
...la execucio de la sentencia à 4. de
... del any segient de. 1556. trahentlo
...n presons publicas de Valladolit ar-
...ties armes ... ab ... de publica
... publicant ... à cou ardia, y trayeio, y
... y lealtat q. ason Rey, y sor. hauia
...ada, lo aportaren per los carrers, y
...n publicas dela bila q. encara alas
...Valladolit no era Ciutat) leuant lẽ
...nts mes publicas della vna pesa de
...res ... lo anaren de-
...ant, y deshonrratlo per tots los sobre
...dens fins arribar à la vila, e ma-
...ront, y en lo mig della estaui apare-
...ll vn gran, y molt alt Cadafal, y sobre-
...uaren lo cap com a couart, y al
...or a sa Rey, perdent de esta manera
...à tanta infamia sua, la vida, y hon-
...y, gent causa q. los Reys de Hespanya
...en aquest Regne de Bueria, y los
...y, per hauer tingudo los nostres Reys
...ria y peceyio de esos Regnes, e
...à encara de present Reys de Ca-
...com es acostumat deferse entre Reys
...vna segada comenzen de ojar, y pelar e
...ons, y apellido titols de qualseuol
...o Regne encara q. apres perden la
processio dell, sia per qualseuol causa, o, no-
ho, may mes ne bolen dex titol dell, com
en altras parts dels presents libres sera
dit

+ aportaren

Armes del
Regne dels Algarbes.

Armes del Regne dels Algarbes.

[illegible] Camper de Argent, 3. caps de Sabba, los turbants, O, Or, e de guella.

[illegible] y [illegible] opinions de aquest [illegible] y las armes particula[illegible] y qui conquista lequentia [illegible] per mes certa) dels que [illegible] no es mes de un Regne en Espa[illegible] pero tan distintes en los part[illegible] dit [illegible] nia expresado dit que [illegible] armes del Regne dels Algarbes, [illegible] en aquest [illegible] dels [illegible] diuen [illegible] opinio de q. aquest [illegible] no es mes de un en Espanya, [illegible] bl [illegible] es q. [illegible] potades en [illegible] 3. caps de Moros, y a [illegible] part de regne q. antes [illegible] universal [illegible] opinio es ber[illegible] ria de estar [illegible] estat, y [illegible] aquest regne entre los que per[illegible] en als Reys de Espanya per [illegible] Real de Castella per [illegible] de aquel. Pera [illegible] y [illegible] diuen q. aquest [illegible], y armes [illegible] regne dels Algarbes estat en [illegible] no es a en Espanya, [illegible] sins a [illegible] Regne dels Algarbes, [illegible] no [illegible] y q. may [illegible] en dels [illegible] Jun. Edona al Rey de Portugal, ab les armes dels 7. castells en camp vermell, [illegible] creda [illegible] dit, sino a aquest Regne [illegible] a aquell, y aquest [illegible] en la costa de Barberia [illegible] del Regne de Suriq, y q. fone conquistat per [illegible] Catholics, e per los infidels el [illegible] Espalla en Africa lo Comte de Navarro, y conquista lo Regne de [illegible], y a [illegible] guanyat en temps del Emperador Carlos Quint lo port de la [illegible] de Bugia, lo port de [illegible] de los temes de la Africa.

Altres autors diuen q. [illegible] Regne dels Algarbes no solo no es ninga dels q. estan en Espanya, sino q. mitanpa es lo q. conquista lo Conte Don Pedro Navarro, sino es [illegible] q. [illegible] Ramon Montaner a los Catha[illegible] ians conquistaren en temps de Rey Don Pedro 4. [illegible] commemorat dels Francesos, y q. las armes de estos 3. caps de moros son de aquell Regne, [illegible] incertitut, y varietat no es aquesta opinio don mes credit, lo Autor [illegible] que a q. dell mirar [illegible] q. no per mes [illegible] de estos [illegible] dels [illegible], y [illegible] mes de dos, los en Espanya [illegible] en Portugal en [illegible], y a la costa de Barberia propte Regne de Suriq, y q. las armes dels 7. castells de or, en camp vermell son del Rey de dels Algarbes q. estan en Espanya [illegible] 3. caps de Moros son del Regne dels [illegible] las [illegible] de Francia de Nacions de [illegible] Real de q. estan en la ciutat de Barcelona.

Hi ha [illegible] gran varietat de Autors en [illegible] tants Regnes de [illegible] noms deu tenir en cuenta dos coses, la primera la q. tine tota la Poder cada autor, y [illegible] dutor a [illegible] los noms propis en las denominations naturals: [illegible] Regne dels [illegible] de la Africa [illegible] quitat los [illegible] Reys de [illegible], la primera [illegible] los Reis [illegible]

dos

+ que es [illegible] [illegible] 3. [illegible] en l'Africa [illegible] Reine de [illegible] [illegible] no hauen [illegible] es de [illegible]

Probolet [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible]

dn dels Princeps, y altres Senyors
Sor errando lo Catholic, y no sabor
o, no saber distinguir estas dos coquistes
de un matex Regne fetas per diferets
Reys, y en diuersos temps; de aqui ha
hauguda esta varietat, y incertitut q.
en aquest dit, è sia notada de ser de un
Regne dos, y ser estes dubtes, i varietats
de Princeps apor aquest efect en aquest
lloc entre los q. pertenyen als Reys de
Hespanya com a sort universals q. a
adquirit apres del cuamet dels Reys
Catholics fins tingua maior equitat
y certesa de totas estas coses.

Armes del
Regne de Tramesen.

Armes del Regne de Tramesẽ.

Camper tot de Gue=
diuisa alguna.

de Tramesen esta tambe en la
, y situat en las costas de Affri=
mitat enuers la ribera del mar
diterraneo pa, Mat lo estret de
estar enuers mitjorn, y Huant, po=
sere los Regnes de Bugia, q. li esta
vait al Leuant, y de altres quatre en=
Ponent. Fonc conquistat aquest Regne
any 1516. per Don Diego Hernandes
rdoua Marques de Comares, Pare
, ans de [illegible] Dicao Herná
de Cordoua qui casa ab Dona Joana
Arago, y Cardona, q. succey en los Du=
dats (apres de esser cada) a son Jerma
Francisco de Arago Duc de Segorb, y de
rdona; Marques de Pallas, Comta de
Ribagorcas, y de Prades, Vescomta de Vilamur,
tots estats en Cathalunya, y en altres
s dela Corona de Arago: el ent lo fo=
lit Don Diego capita General en Ora
Gouernador de aquelles parts per los
s Catholichs Don Ferrando, y Dona
Isab.

ssio a lo Marques de Comares [illegible]
er la Conquista de aquest Regne en c
sula de las guessaons y guerres q. los
Reys delas altras de Affrica tenian entre
lls per la possessio, y sucessio de aquest Reg
de Tramesen, y Deseent lo Marques tan
una occasio no la dexa perdre sino q. ab=
lli (um diue) sen entra en casa ajena is
a, a forsa de armes de aquest Regne E
, y per part dels Reys Catholichs los
nyors por conquista del qual lo po eyre
Vicant lo, axi ell com lo seu titol als de
altres de las coronas; com de present en
Reys de Hespanya los descendents
titol de aquest Regne entre los de
cors de ix bis, [illegible]

Poseyren aquest Regne los Reys Catholichs
per esta causa des del sobre dit any de
1516. y lo Emperador Carlos Quint son
net, fins en lo any de 1555. q. per las
materas occasions, y causas q. oorde lo
Bugia, por de tambe aquest, com mes dar=
gua, y copiosa met ho diu lo matex au=
thor Fray Prudencio de Sandoual en lo
paragraf. 39. del libre segon de la ma=
texa primera part de la Historia q. fa
del Emperador Carlos Quint.

Las armes de aquest Regne son las de sobre
designades del escut tot vermell sens di=
uisa alguna, com en lo present escut se esta por=
pintadas, las quals estan posades entre al=
tres armes de Reynes dels nostros Reys
de Arago, en la matexa Sancria
del Racional del Palau Real dela
Ciutat de Barcelona

Llibre

Armes de L
Regne de Marrochs.

Llibre Primer.

Armes del Regne de Marrocks.

per de Argent, o, com
de Or, 3. Xifres, o, ins
, o, de Azur, lo nu de L
ella.

de Marrocks (y en Castella, é
Marruecos) esta en la Barbe=
situat en la costa de Affrica, decá=
nos la Ribera del mar Oceano o
Atlantico, en lo qual estes posat enuers ponent
Africa, esta serra del Regne de Fes, quel
part de leuant, y per ser las sobre di=
conquistas q los matexos Reys Ca=
stellis Don Fernando, y Dona Isabel fe=
en la Affrica (com en las precedents
cions se hadit) obtinguere per esta cau=
xi ab lo de Bugia) aquest Regne lo qual
yren ells y sos descendents fins q. per las
mas causas, y occasions q. perderen lo
Bugia, y en lo matex temps, perdere
nte aquest, com los demes altros de
tros costes de Affrica, com ja esta dit, y
ent en las precedents explicacions.

las armes de aquest Regne son las
dles en lo present ofici q se troba
la matexa pintura del Palacio
al q. esta en lo palau real de Barce=
na, de altres libres antiches de Ci
ia, y per ser certes de aquelles dari
ja en lo principi de esta explicacio
al ofici dellas ab tanta ambiguitat
en ella esta posada, per en la Pintura
Nacional estan pintades dela ma=
ma manera q. en lo present ofici estan
ades.

ta esta q. los Reys de Hespanya no pose=
an aquest regne, ab tot ser las raons do
dles en las precedents explicacions, y en al=
tems dels presents libres, han encara
car entre los Regis, [illegible] de
ts de aquest [illegible] per lo qual

ambos Reys

ega, per la possessio q los Reys Catho
lichs fins al Emperador Carles quint
ringueren de aquest Regne de Marrocks
se aportan las armes, y titol dell en estes
libres, y en particular en aquest [illegible]

Llibre

Armes del
Ducat de Mila

Armes del Ducat de Mila.

de Guella, bna Serp de
boca bna figura huma
de Argent, los cabells de

senioria de Mila es molt gran, y
nom titol de Ducat; esta situat e
ovdia, q. es bna Prouincia, o, Reg
gi gran, y compren molta part de Ita
lia en lo principi della enuers po
Antiguament se dique esta prouin
cia Sisalpina, y apres los Tombar
dos Longobardos (a tot es bna matexa
y sent) per las occasions q. auant
naran si mudaren lo nom dient li lo
present te de Tombardia.
Esta Prouincia y ha molts estats, y se
nors tots molt principals, y richs, pero
entre ells ha te major potencia, y grã
es lo de Mila, lo cap del qual es la que
te lo matex nom de Mila, tan cone
y celebrada, en lo mon, axi per sa an
tic, grandesa de edificis, y altres pre
ciues q. en nobliexen a bna Ciutat,
quals superabunda ella molt, com
preeminencia dels dignitat Archie
cal q. en ella residex, q. es bna de las
eminents de la Iglesia Catholica, per
a obtinguda molt grãs, y S.ts Prelats
molts dells fa mencia lo Cardenal
Baronio en lo Martirologi Roma
entat per ell matex, los quals ab sagra
ina, y sanctedat de vida Illustraren
nosols esta Cathedral, y Ciutat pero
la Iglesia Catholica, entre los quals
lo antic fenc lo gran Doctor, y llum de
esia lo glorios S.t Ambros Arcabisbe de
a, y ara en nostros temps ho es estat S.t
Carlos Borromeo Cardenal, lo qual per las
altas, y encyclas virtuts, y sanctedat de
es estat canonisat, y escrit en lo nume
dels S.ts Per la sanctedat del Papa Pau

lo quart bay venaueturadament gouernat la
Iglesia del S.or, y presidit en ella la qual es
nonisacio feu en Roma a 4. del mes de
Nobre del Any 1512. hauet tant solament
2.6. anys ~~cerca de sacerdots~~ q. era mort, per
q. morí aquest S.t a 4. del mes de Noembre del
any 1584 + q. aquell any fonc en Diumenge, y en
lo dia de sa mort celebra la Iglesia, y Arcabisbat
de Mila ab offici propri la sua festa, y lo matex
fan moltas Iglesias de Italia, y de altras part
per concessio, y gracia atorgada per lo matex
papa Paulo Quart. Te aquest Arcabisbat per
sufraganeos 18. bisbats, com los aporta Gerardo
mercator, en lo llibre, y llochs q. auant se alle
garan los quals son los Bergomensis, Brixiensis,
Cremonensis, Lauden.is, Nouariensis, Vercellen
sis, Ipporiegiensis, Vigeuienis, Altensis, Aqueu
sis, Albensis, Tortonensis, Saonensis, Albin
gaunensis, Vinimensis, Placentinensis, Papien
sis, y Tarrerienses.
Per esser tan principal esta Ciuta de Mila, y de
tanta grandesa en tot, de ella pren lo nom tot
lo esta, lo qual en lo Spiritual se diuidex ab lo
Arcabisbat, y 18. Bisbats sobre dits; y en lo tempo
ral se diuidex a 25. Ciutats p, com diuen al
guns altras authors se reportex en 29. Cui
tats sens molaissimas Vilas, y poblacions me
nors q. en ell y ha. Esta ~~Ciutat~~ Ciutat
de Mila (conforme diuen, en particular Fra
Joan Pineda en lo Capitol Leyon, pargraf pri
mer, del llibre tersser de la sua Monarchia
Ecclesiastica, allegant ho de Marco Porcio Ca
ton, de Plinio, y de Sabellico) diuen q. la funda
bn gran capita ~~bn gran capita~~ anomenat O
lano, Fill de Abante, y q. apres dell bn grã
Princep anomenat Medo la amplifica, y la
ennobli de molts llochs, y vilas q. li dona,
posant los debax del mando, y Gouern de
esta Ciutat; y q. del seu nom propri dell Me
do, y de Olano, ón primer fundador
anomena Medo Olano, o, Melolano; y que

+ tenint 47. anys de edat;

+ Ciutat

apres per esta occasio lo diguerem en Ital Mediolano, q. es lo matex q. dirli Mila en Cathala.

Gerardo Mercator desobre allegat en un llibre q. fa intitulat Atlas Minor, aporta algunas opinions del nom de aquesta Ciutat referidas de alguns authors q. ell allega los quals diuẽ q. per causa de una Ciutat quey ha en França anomenada Mediolanio, diguer en a esta Ciutat Milano; Tomatex Mercator en lo llibre allegat, aporta altras opinions della ~~fundacio~~ nom de esta Ciutat tretas tambe de altros authors ~~greca~~ ~~legua~~ q. diuen q. per estar la Ciutat de Mila edificada en una gran, y agradable Vegua sercada de Ayques per totas parts, per las quals, y per la influencia del Cel q. li es molt benigne, esta tot lany lo seu territori tant vert, y fresc, com ho estã tots los demes altros en lo mes de Maig: per esta causa diqueren desta Ciutat Mey landi, q. lo dos diceren Alemanyes, q. volen dir Camp vert, y fresc, q. per tenir estas proprietats, o, qualitats lo territori de Mila anomenaren ala Ciutat ab aquest nom de Mey landi; de altros authors referex q. diuẽ la anomenaren Midlãdt q. tambe es vocable Alemany, y vol dir Ciuta q. esta posada en mig de Rius, o, aygues, com ho esta Mila, y que de estos noms Alemanys, corromputs apres en la pronunciacio (com a succeyt a moltas altras Ciutats, y ~~altros~~ llochs) per causa de las diuersas nacions q. la poseyre, y dominaren, tingue per esta causa diuersos noms, pero q. los Romans quant la poseyren li diguerẽ Mediolano q. es lo vocable ab q. de present se anomena en Italia, y de ell lo vertexen totas las demes altras nacions, acomodant lo ajas proprias llenguas.

Los matexos authors Pineda, y Mercator en los llochs allegats aportan altras opinions de aquest nom de Mila, q. ells matexos las tenen per ridiculo, y depoc foname.

Per esser esta
lada, y abundant
ha tinguedas grans va
della, per q. tots los qui
tiria de sa fertilitat ia
y molts poseyda, com entre
altros, ho diu en Jacobo Tayn
llibre q. fa dels titols del Rey de
en lo titol de Mila, Fra Joan Pineda
gus llochs de las sueas Monarquias Ecle
ticas, en particular en lo Llibre 20
del capitol 7. fins en lo 18. en los qu
de proposit tracta tot lo tocant en aque
estat. Lo doctor Viejas en la primera
part dela Historia Pontifical, en los ca
pitols 14. y 15. del llibre tercer, y en al
tras parts dela matexa Historia Pontifi
cal. Gerardo Mercator en lo llibre q. ell
allegat. Joan Borero en la descripcio de
Mon. Esteuan de Garuay en molts lo
chs del Compendi Historial q. de Hespa
nya fa, y molts altros ames dels que a
uant se allegaran: y encarag entre ells
y aja alguna discordancia, y barietat
en cosas de poca consideracio, pero en
cipal q. tere specta al principe, y succes de
aquest estat fins ẽlo temps present son
conformes, dient tots q. los primers pobla
dors trobam esser estats Sors de aquest estat
de Mila foran los Romans, los desconeix
cipi quant se regian per consols ab forma
de Republica, y per molt temps apres qual
fone tiranisada per los Emperadors, los
quals foran Sors de aquest estat y el po
eiran pacificament fins al temps de la de
clinacio del Imperi, q. las oras los Godos,
y apres dells los Brunos, sen apoderaren en
carag sempre ab gras perturbacios y guer
ras q. per esta causa, y altras consembuts
tingueren quantra dells los Emperadors
Romãs, q. sempre pretenguoren q. era
del Imperi: per las quals cosas estant en
Italia Narses, capita General q. era
del Em-

[illegible] experimé
[illegible] ella guerra, pele-
[illegible] exercitos de Italia
[illegible] molitas batalles, y ter-
[illegible] cupades ab gran perju-
[illegible], feu paiysa en ellas per causa
[illegible] dels seruey g. hauia fets al
[illegible] sor, en estas accasions, y g. ell ho
[illegible] mal sent si granadissimas carre-
[illegible] nors, no acudint li lo Emperador
[illegible] Marses li demanaua, axi las lo
[illegible] gentilhoms, y omoi stat, com las que
[illegible] ny yoran necessarias, per lo dit fuc, les, y ex-
[illegible] ada guerra, alcant si en cada estes
Emperador inteicat per la muller la Em-
[illegible] Sofia, la qual de pegar g. tenia de
[illegible] ritat, y bona fortuna de aquest bale
[illegible] ll capita, informada, y obornada per
[illegible] ella que les tenia molt gras, y li procura
mal, fen lo matex la emperaitriz
[illegible] per cuas estes cuijas Reyes, y ira bon
[illegible] dits, crida a Alboyno, capita, o Rey
[illegible] lobardes (ab quien tenia amistat) pera g. ab
[illegible] hages en Italia, y li poderos dena y
[illegible] Alboyno, accepta irsi a pen, amere a
[illegible] da de Varses, y arribat en Italia lagri-
[illegible] ag en ella feu fone apoderar de tota
[illegible] y de present se diu (per causa dels, y per
[illegible] nada, conquista, y comandia, anont
[illegible] domicili, y aci cio: y apres des de ella
[illegible] aren, y ocuparen molias altras cir-
[illegible] alla llenant las al Emperador fusti-
[illegible] primera Ciutat g. po eyre los Longo
[illegible] en Italia fone la de Pauia, y fone la
[illegible] cuna a esta terra, y a conquista de
[illegible] conforme la mes comuna opinio fenia
[illegible] Anys de Christo de 572.

[illegible] Senor, y primer de estos Longobar
[illegible] dels a terra de hont isqueren ab Alboy-
[illegible] no Egira, o Rey, y ha gran varietat e
[illegible] autors, porq. com diuen Pineda,
[illegible] y ell allega preteren g. isquere de lo-
[illegible] y com diuen altros als quals seguex
[illegible] sen de opinio, que longueren de

Panonia la qual terra de present es Ho-
gria.

Poseyren los Longobardos esta terra, y altres
en Italia ab Reys particulars de son nom in-
titulats Reys dels Longobardos per espay de
204 anys (com ho aporta Illescas en los Cloche
ratis en particular en los capitol 37. del
libre 4 de la materia primera part della
historia Pontifical) lo es des del sotre dit any
de 572 en lo qual Alboyno entra en Italia,
fins al de 776 q. es fent Rey dels Longobar
dos Desiderio q. fonc lo darrer Rey dels, entra
en Italia (com he dit Sabellico) lo Empera-
dor Carlos Magno Rey de Franca, q. fonc cri-
dat per lo Papa Adriano primer pera q. des
liurar ab la Iglesia, y a la persona de las gran
bexacions, y oppressions q. lo dit desiderio lifeg
ye, ab las continuas guerras q. per tota Italia
tenia; lo q. entes per lo Emperador Carlos Mag
no acudi ab gran presteza, y poderos exercit en
Italia, y feu ab molta promptitat, y diligencia
lo perq. lo Papa lo hauia enuiat a cercar; per se-
quint, y destruint del tot a estos Longobardos,
Prenent en la Ciutat de Pauia ab Rey Deside-
rio q. li era fet fort en ella, aportant sel nepre
en Franca ahont mori, llenant los dels tot lo
mando, y Senyorio q. ins ans ans hauia
tingut en Italia los Longobardos, en particular
en lo estat, y Senyorio de Milà, y en tota la de
mes terra de Lombardia; q. fonc particular
castic de Deu per la opprecio q. feyen a la Gole-
sia, y desacato q. tenian ab lo Papa; de y per lo q.
lo Estanta facilitat, y ab tan poc temps, lo q. ab
tants anys [illegible] y ab tan [illegible] hauia
conquistat, y conseruat en Italia, y q. fos perdut
y desexida dela per la matexa Ciutat de Pauia
per la qual hauia comenzada la conquista, na-
uentyaguet en aquestos 204 anys 34 Reys
de la propria nacio.

expellir los Longobardos de Italia, per las cau
sas y occasions referidas, po eyren apres, per es
tar causa y aquest estat de Milà, y altros en la Lo
bardia lo Emperador Carlos Magno, y los
successors los Emperadors, y Reys de Franca,
tant per esta conquista, com per lo dret q.
an preter

an pretes sempre los Emperadors tenir al estat de Milà per sòn primer origen dels Emperadors Romàs quen foran sòrs. y per aquest matex dret deuent los naturals de Milà las soberguerias q. apres Bsauen ab ells los Frãsesos en lo regimẽt, y gouern dela terra, per las quals y agua sempre en Milà poca, o, ninguna pau en la Ciutat, causada (ames del sobre dit) per la diuisio, y bandols q. dins ella, y hauia entre nobles, y plebeos, y estos moguts los Bns per seguir als Turrians, y los altres als Bisccomies y eran dos parcialitats antiguas, y q. la linea masculina de Carlos magno se era acabada ab los Emperadors, y lo Imperi se era trãsferit de Frãsa en Alemanya, per estas occasions se alsaren quontra dels Fransesos los de Milà, y s donaren a Imperi, als quals axi estos Emperadors de Alemanya, com abans Carlos Magno, y so descendents los Reys de Fransa sẽpre los dominaren a ells, y en aquest estat ab algunas inquietuts, y guerres q. de continuo y tenian per la conseruacio dell, en particular ab los de la Ciutat, y per ser tan rickes, y poderosos, y affauorits de sos Bens, y de algus princeps, y potentats de Italia, y de altres mes remots, se rebellauen algunas Begades quatra dels Emperadors sers senyers; los quals per altras occupacions y tenian, no podian acudir a las cosas de Milà com cs cas requeria.

En aquest intermedi de temps, so es des dels primers Emperadors, y Reys de Fransa descendents de Carlos Magno, fins que Matthieo Magno se apodera de aquest Estat sentse Bicecomit y Sòr dell, pati gras desdichas, y Calamitats la Ciutat, y Estat de Milà per causa dels sobre dits bandols q. en ella, y hauia per los quals, axi dins la Ciutat, com per tot lo estat y ague gradissimas guerras q. causaren destruicions [illegible] morts de molts sinas personas, alterations, y exins dels [illegible] linatges, perduas de aziendas, y altres innumerables [illegible] entre plebeos, com entre noo

estas de [illegible]
continuas com e[illegible]
estas occasions fone [illegible]
truyda la matexa [illegible]
guna Begada desolada [illegible]
tegueja da: tenintẽ tot agu[illegible]
uernacio, y mando de aque[illegible]
tat, Gouernadors, posats a gu[illegible]
per lo matex Gouern, y consell
Senat de Milà, altras per tirans
ell se alsauen, y algunas Begades
Summos Pontifices, y encara q. estos Go
nadors fosen posats en aquest gouer
qualseuol dels sobre dits, eran sempre
probats, y confirmats per los Empera
per tenir è, empre los de Milà (per las
sions sobre dites) per estipendiaris del Im
peri.

Estos Gouernadors, o (com los diuẽ al
bicaris de Milà, foran algunas Begades
los matexos Bracobiòes de la matexa
tat, y alguns deus è fey en Sòr. propri
del estat, com entre altros ho fone lo
bisbe Othon q. morí serca dels anys 126
Altras Begades ho eran los de la parcia
tat, y bandol q. las oras prevalia mes, y
tamanera, y ab aquest modo de gouern tan
rio arribaren fins a Matheo Magno, que
fone Pare del primer Galeaso, lo qual se
intitula Bicecomit de Milà encara que
aquest titol, o, nom Bns authors diuẽ
era Patronimic de sa casa, y linatge, com
entre altros ~~[illegible]~~ authors ho Bol Mar
Supion en Bruttora q. fa intitulat
mari dels Duchs de Milà, altros diuen
q. era dela dignitat, y office, lo q. appar
mes verisimil, per y les [illegible] Matheo
no fins a Joan Galeaso son successors
tors estos Sòrs de Milà ab titol tant solam
de Bicecomits q. sino fos estat aquest nom
patronimic de son linatge, y no del titol dela
dignitat y enyoria q. tenian, es lert apar
pres altronom ames dels Bicecomits
es de Comta, Duc, Capita, [illegible]

...ira,

...Matheo Magno de fer=
...fone qter allegit en go=
...stat per lo Arcabisbe Otho
...estat, aqual cerc. lo fen=
...bo per causa de desfiura la
...dela oprecio en q. la terra posada
...Monferrat, aqui hauia estat
...ratex q. fiel aquest. mabó lo
...rament sed, pera q. aquestas ater=
...ntbalis, y afflicciós q. per los bandols so=
...ua posade y lo Marquez Bonifaci de
...ques Bolia restar ab la Senyoria; pero
...ligno q. ...ngue lo matex pensament de
...trer la querella del Arcabisbe per
...e en particular lo temps que restà lo
...Arcabisbe q. foran dos anys, y aportas
...ureia, y valor en aquest cas, y profit
...q. no sols tenyé, y esperaí al Marquez
...estat de Mila, pero de llars, en llars
...cant, y quanyat amichs y se comesa
...ar del estat q. seguida la mort del Ar=
...resa ab el ab tirol al principe de
...ia Saporia, y estat de Mila, y murer
...ona: en ella y causa causada per
...ic de Monferrat y perlo Barrots
...pera acorar mes esta pretensio, aque
...l Emperador Rudolf, per ser terra
...ria, lo qual hay con est ajmo
...tal, y aquest li confirmar apres los
...ns dels de aquest Rudolfo, ab
...auor q. alguns Princeps li feren (efect
...l Arcabisbe Otho) se comensa de apode
...aquest estat, sentse per est effecte feu de
...l mater Imperi promes de temps, y
...echa premsa y juizio, y acorrers
...guan de la terra sen acaba de enfenyo=
...cant a les barlots pa ...o, esbaysat
...u vist a altros, aportantse ab tos ab
...nitat, y Justicia, y behent a so los Mila=
...cansats dels trebalis, y boracions passades
...randa d'emuare, y con entre acostume
...ment ade, y encara q. als principis, y
...st. mas de resultats, y trebalis

sins auerse desposeyt dela major part del estat q.
ja ha uia com estat de gosar; pero sonch tata sa
prudencia, y sagacitat, y lo ardit y manya
q. en tot tingue q. no sols recupera lo perdut
pero ab tingue lo q. li restaue aguanyar, y
fare a ons y a altros tent Justicia ab gra i=
gualtat, per lo q. dingueren a condescendir
en lo q. ell pretenia, aparexent als Milane=
sos q. era mes tollerable subjectarse a hun
sol superior, q. no als molts, y junts q. fins
alas otras hauian tingut, y d. sta manera, y
per estos medis, y occasions resta Matheo Mag=
no Sor. de Mila, del qual fonc fill, y successor
en lo estat, Galeaso, q. en tot imita a son pare
y fou Princep de gran gouern, y des tos de=
uallaren tots los bicecomits, y sors proprie=
taris de Mila; y com diuen alguns dels so=
bre citats authors en particular Pineda, e=
ra Matheo Magno de la casa, y Ilinatge
dels Reys Longobardos q. foren Sors. de
aquest estat, com en lo principi se ha dit

Continuaren los successors, y descendents de
Matheo Magno, y de son fill Galeaso, en lo
senyorio, y estat de Mila ab tirol de Bice=
comits des del any sobre dit de 1260. fins
en lo de 1395. en lo qual essent Bicecomit
de Mila Joan Galeaso descendent dels so=
bre dits, lo Emperador Wenceslao li dona
titol de Duc de Mila per una gran sum=
ma de diners (q. alguns diuen eran cent
mila ducats ...) y aquest Bi
cecomit li dona. Y com diuen los demes Au=
thors alegats (en particular Mario Sepul=
on) exim lo Emperador al Joan Galeaso,
y a los descendents, regalim de fiu y ce
nitat q. lo estat de Mila, y los seus bicecom=
mits estauen obligats de fer, y pagar al
Imperi, com a superiors seus eren, ate
per los antichs y primers feus deguts al
Imperi Roma, com per los q. demes auant
se obliga apres Matheo Magno al Empe=
rador Rudolfo, y a los descendents de lo mateix Im
peri (lo sella ja dit) restant desta manera, y per
esta causa Joan Galeaso Duc, y Senyor absolut
de aquest estat, aturant se tant solament lo

...ceis

lo Emperador una manera de senyoria, y superioritat en aquest estat, en cas q. faltassen en ell per linea legitima los descendents de aquest Joan Galeaso, lo qual per estas exempcions, y fauors q. lo Emperador Venceslao li feu resta mes propriétari Sor. de Milà q. no hauian fet los predecessors, ab titol de Duc de Milà, per lo q. axi ell com los descendents aparentaren sempre no sols ab las casas, dels grans Princeps, y potentats de Italia, y delas demes altras terras de aquellas parts, pero encara ab las Reals de Franca, de Napols, de Xipre, y de altros Reys, y algunas de Vigades ab la matexa Imperial, y de estos sagrats altos tamets, y ab la potencia de son estat que era molta, vingueren a esser grans princeps, y poderosissims Sors. Continuat sempre esta successio, encara q. algunas vegadas per linea transuersal pero sempre no sols legitima, pero masculina q. dura fins al Duc Phelipo Maria descendent dels sobredits: aquest morí sens fills legitims, y per esta causa en son ultim testament, (com diuen casi tots los authors allegats) fonc fet enlo any de 1447. feu ereu de tot son estat al Rey Don Alfonso de Aragó quart de aquest nom cognomenat lo Sabi fill del Rey Don Ferrando Primer, mogut aquest Duc en fer ereu al nostro Rey per lo gran valor, y prudencia, q. en ell hauia vista lo temps q. lo Rey estigue en Milà.

Seguida la mort de aquest Duc Phelipo Maria q. fonc (com diuen casi tots los demes authors en particular Marco Scipion) a 13. de Agost del matex any de 1447. no li succey en lo estat de Milà lo nostro Rey Don Alfonso sobredit, per estar las oras ocupat en la conquista del Regne de Napols, pero q. li succey Francisco Esforcia q. estaue casat ab Blanca filla bastarda del sobredit Duc Phelipo Maria, y encara q. per esta causa per raho dela Senyoria q. lo Emperador Venceslao, li hauia atorgada en aquest estat quan li feu Donacio libera al Duc Joan Galeaso, no podia ereta Francisco Esforcia ab titol de la Muller pera q. era bastarda, pero com aquest Duc estaue a mort y roderat del estat

resta Sor. dell a fora
mes
esser aguas
entre Reys, y grans
tro superior, quels dona
y per la ocupassio del
se resta aquest Francisco
proprietari de Milà, no sol
dors, y los Reys de Aragó per las
ridas sempre preservaren a qu
quest estat, y fonc tanta q. a dos
pucren ab la sua, com auat se beura
Aquest Francisco Esforcia, fonc quart
Milà, y dell diuen los demes authors
legats q. era home de baix linatge, y
de Esforcia Attendulo q. era pages, en
que Bianó Sforcia dia eran caualers, pe
dell persona de gran valor, y empresa, y de
pensamets, y grandissimas forsas, dels q
compran cosas estranyes, y casi increhi
q. entre altras diuen q. atuerana a
ola, a un cauall en la furia dela cam
com mes en particular ho dia Pinera
lo Paragraf 4. capitol 18. del libre
dela Monarquia Eclesiastica, y estas
ab son ardit, y manya li foran ben
ter pera obtenir, y conseruarse en
estat, axi quatra dels sobredits Empe
y Reys
com de molts altres Pr
quel procuraua pera assi, qui entre alt
foran Carlos sexto de aquest nom Rey de
Franca per successio de sa mare Blanca
era descendenta legitima dela casa dels
cecomits, o Duchs de Milà, y lo Empera
ederic 4. y per las pretencions
tas (pretenet era recaygut aquest
Impori) ne hauria feta donacio als
Pero lo Duc Francisco Esforcia se sabe
ver defensar de tots quels resta ab la
Senyoria de Milà, y dell, y de sa Jun
ca resta succesio, la qual tant poli
vella, com crafier, al vinque apoder
ro Francisco Esforcia q. fonc son reb
ran de aquest nom, nose, y vitim
Milà, casat q. era ab una Bisbeca

[illegible] na-
[illegible] Vramarca.

[illegible] orcia Bleim Duc
[illegible] Octubra del any de
[illegible]ts, y en lon Bhim esta-
[illegible] quest estat de Vila al Em
[illegible]ure, ò qual per aquest dret
[illegible] y Don Alfonso de Arago sobre
[illegible]ncle de son Aui lo Rey Catholic,
[illegible]lo del Imperi g. com successor que
[illegible] Emperadors Bensesllao, y Federic a-
[illegible] à Maiestat Imperial com en lo lli-
[illegible] y successio, y mes per la forsa de las ar-
[illegible] mengue processio per totas estas rau-
[illegible] quest estat, tent ne la donacio de
[illegible] al Princep Don Phelip son Fill, qui
[illegible] es Rey de Hespanya, y per estos ~~dret~~
[illegible] successions; y per las guerras g. alma-
[illegible] nor li costaren la plena, y pacifica
[illegible] de aquest estat quantra lo Rey Fran-
[illegible] ça o per los drets dels Reys Car-
[illegible] lets y Huys dotze sos predecessors lo pre-
[illegible] sseheren de present los nostros Reys
[illegible] anya aquest Ducat, y senyoria de

[illegible] armes de aquest Estat; y dels sors del
[illegible] dels primers Vrecomits, com dels qui a-
[illegible] ran Duchs, ón les y estan pogades
[illegible] ent igual, dels quals axi de on
[illegible] com dela occasio per la qual los
[illegible] ts, y apres los Duchs de Vila Vsa-
[illegible] ts, y ha tanbe gran varietat tant
[illegible] muchors altallegats com en al-
[illegible] cuns per este entre, per g. los uns
[illegible] conformat, e ab una tradicio mout
[illegible] ia g. y haen Vila) g. serra de esta
[illegible] t y hauia una Serp, g. fey grandi-
[illegible] dany en lo aquell terror, matant
[illegible] per aui per laur, y que abent a lo
[illegible] mat, [illegible] de Vila [illegible]
[illegible] mar ab ella, y lleuar aquell dany
[illegible] corra, y per esta causa, y exir ab sa
[illegible] tacio fen una figura de bulto g. pare-
[illegible] humana; omplint la rota de poluora,

y alquitra, posada ab tal artifici, y composi-
cio, g. apretant la ab forsa se ensenia ab
foc, y g. desta manera la tira ala Serp,
la qual en behentla arremete per ella com
tenia acostumat apretantla ab gran furia
ab las dents, y la figura rebenta en lor que
crema ala serp, y per esta causa, y Victoria
g. alcansa prengue per armes una Serp ab
una criatura g. li ix de la bora; lo ques pot
tenir mes per fauula, y sinecio molt gran
g. per veritat de Historia. Sino fos que esta
figura, o, empresa la prengueßen per E-
nigma, o, Jeroglific pera significar, y de-
clarar ver medi della la valor, y esfors de
Matheo Magno primer vicecomit de Vi-
la, o, de algu de sos primers, y mes proxim,
successors, dels quals diuē g. varen ja
de aquestes Armes, significant per la
Serp venenosa la rabia, y furia dels ban-
dols g. per tants anys atreballarē a Vi-
la, y per la criatura g. te en la bora, de cla-
rar la deuoracio, y mort de tanta gent
axi popular, com principal, g. estos ban-
dols hauian con lanits y morts acabats, y
g. estar en valor, y manya, y prudencia
(dela qual es la eroplitē la Serp, com no
diu Sant nostro redemptor per S. Matheu
en lo capitol. 10. dicent Estote ergo prudentes,
sicut serpentes) los hauia tots a la igualats (com
se ha dit) y en significacio de tan gran aganya,
y benefici a la patria, y senyoria segui ven-
drer esta manera de Armes, en memoria, y
per tropheo de las victorias, y memorables
aganyes

Altros donen different principi a estas armes
dient g. lo origen delles fone per causa que es-
tant Acio Vicecomit de Vila (Net g. era de
de Matheo Magno) en lo cur y tenia pelar so-
bre la Ciutat de Bolonia, y hauent se lleuia-
da (en dia g. era una en lo Camp) la Selada del
cap, per causa del gran Sol, y valor g. feye,
ala g. sela torna apesar i que dela Vn vibo-
ra, o, Serp g. li bara per lo Cap, y Coll, en bo-
sicant seli en ell, y apres per tot lo cos, y sens
ferli ningun dany, ni mal lo dera, y sen a-

na, y

na, [illegible] com à cosa tan extraordinaria pertinue per armes las posades en lo pretent escut; com entre alteros authors ho diu Gabriel Simo, Italia, en lo epitome g. fa dels Duchs de Ilita.

Teraia en lo llibre [illegible] Vicecomits de Ilita. Alciato en las suas Emblemmas. Paulo Jouio, en lo tractat g. fa dels Mateixos Duchs de Ilita, donan altra raho del origen per lo qual los Sors. de Ilita vsaren de estas armes, g. te mes probilitat g. ninguna delas assi referides (si ja la interpretacio dela primera no es la mes verdadera) la [illegible] que a temps del Papa Urba[illegible] [illegible] (com diu Tesca en lo capitol 15 del Llibre quint dela Pontifical) fon elect en Summo Pontifice a 12 de Mars del any de 1088. en temps del qual, y a sa instancia, e ma[illegible] [illegible] a la conquista dela Santa y Ciutat de Hierusalem g. fou a 15. de Juny del any 1099. succey q (antes de guanyarla) estant lo camp dels Christians sobre de esta Ciutat, entre altras personas assenyalades que y hauia, li trobaue Orhon Vicecomit de Ilita; Aquest exint un dia a pescar guanya de un Turc anomenat Volusco (que hauia deixat) Orhon lo vencle y mata, prenent li un escut q. lo [illegible], en lo qual estaue pintada una Serp que menjaue una criatura, conforme esta pintada en lo [illegible] esta victoria, y ensenyat, y per moria dela dice lo sobre citats autors g. la prengue aquest Vicecomit per armes per ell y sera los descendents, donat las après ala Ciutat de Ilita, de las quals fins en lo temps present na vsat delles axi aquesta Ciutat, y Estat, com los sors dell.

Estas son las opinions del origen, y principi de estas armes, delas quals per ser tant vers[illegible] [illegible] perfets, y tan graues autors, [illegible] tradicions, nom goseria de [illegible] es la certa, [illegible] noes g. [illegible] per esser [illegible] altras g. no son tinguudas a ma no [illegible] ert, y auerigut es g. los Vicecomits de Ilita, y [illegible] de present aquest

[illegible] per mano opinions de Hierula [illegible]

[illegible] opinio de Hierula, Simo dels y fana Mathieo Llapo primer Vicecomit de Ilita es [illegible] g. Mathieo fone en lo any [illegible] 2 y aquest Orhon fone en lo any 1099

[illegible] es [illegible] Jornas, [illegible] (de mes [illegible] las aporta Jacobo [illegible] fa dels titols del Rey [illegible] pelant en lo [illegible] y en Iguisias, y en lo [illegible] com à insignia de la Serp per [illegible] nades [illegible] criatura en la boca prias de aquest estat, y dels Sors. na [illegible] del y la addicio dels [illegible] Ciutat y posa, es per raho del feu, y sen al gun temps y tinguere los Emperadors aquest estat del qual en lo temps que lys per la donacio, y renunciacio g. lo Emperador Carlos Quint ne feu en fauor del Rey Phelip sen [illegible] y a los succey dors los Reys de Hespanya: per estas causas me [illegible] regut aportarlas, y pintarlas tant [illegible] abia insignia, y figura dela Serp que es la propria diuisa, y armes del Ducat de Ilita

[illegible] g. [illegible] 16 anys abans [illegible] aprobadia [illegible] Verdia, e dinnes lo no de Vicecomit era de linatge [illegible] sen los del linatge dels Vicecomits es les armes, [illegible] descendent dells la agues blades [illegible] Mathieo Llapo [illegible] per esta [illegible] opinio g. es tindra per mes verdadera [illegible] Barcelona [illegible] les [illegible] les [illegible] les

guexen de las armes de tots los ols, prouincias, y altros estats, que an tingut, y de present tenen los Reys de Hespaña; com a senyors, y successors que son de la casa, y estats de Austria.

elacio sumaria del origen, prī cipi, y successio del llinatge, y casa de Austria: y de las armas, o, insignias della.

Ta rematar esta primera part del ...sde Armoria, y acabar de apor= ...ats de armes de tots los Regnes, es= ...ouincies que los Reys de Hespa= ...en, foren a posar los que pose= ...por la casa, y estats de Austria; ...ls adquiriren per lo casament fet ...Dona Joana Reyna de Arago, y ...a Filla llegitima, y ereua vni= ...dels Reys Catholichs: ab Don ...Arreduc de Austria, fill llegi= ...tambe ereu vniuersal del Empe= ...Maximiliano, de Austria, lo qual ...mitiano enlo dit casament feu do= ...a son fill (por apres de sa mort) de ...itols, y estats que per successio ...ta de Austria, y altros, adarets a ella tenia, y poseya las oras.

Estos estats entre Arxiducat, Ducats, Marquesats, Comtats, Senyorias, y al= tres titols consistian, y de present con= sistexen en serca de 47. titols, o, mes com en los escuts de armes de cada hu destos estats mes en particular se a= mostrara alomenos las armes (dit ab esta limitacio alomenos las armes) porque com aquestos titols, y estats es= tan tant remots de Hespanya, y los Reys della nols posehexen de present tots, sino alguna part dells, no he po= gut tenir tanta noticia de cada hu des= tos, com de alguns dels precedents que son dels Regnes de Arago, y Castella

perque.

perque dels authors que an bingut ama
noticia qui tractan dela casa, y successio
de Austria: y dels estats, y senyorias de
ella, no ban tant copiosos en esta mate=
ria dela declaracio, y origen delas armes
com conuindria pera poderse posar en
aquesta relacio: los quals Authors en=
tre altros son Gerardo de Rao en ons
annals que fa delas Guerras delas ca=
sas de Austria, y Haspurg Marco Hieroni=
mo Heninges en los tractats que fa de di=
uerses Genealogias, en particular en lo to=
mo segon. Françoys Suuert en la Geogra=
phica descripcio que fa de la Inferior
Germania. y Fra Arnaldo Orion monge
Benito en ons llibres que fa de la historia
de S.t Benet, y de sa orde, quels intitula
lignum Vitę, Ornamentum, et decus Eccle=
się; en particular en lo principi del pri=
mer tomo, en lo qual aporta algunas
Genealogias, y principes de algunas fa=
milias, y casas progenitoras dela casa
de Austria, y comtes de Hspurg. Estos au=
thors, o los demes dells, y altros que a=
uant se citaran encara que aporten
molt copiosament tots los estats que po=
sey lo Emperador Maximiliano, axi dels
que ereta de sos pares, com los que ob=
tingue per sa muller madama Maria, fi=
lla llegitima, y ereua de Carlos Duc
de Borgonya (per la qual sucsey no solz
al dit Ducat, pero encara a molts al=
tres grans estats, y senyorias; y al Pri=
orat o maestrat del Tuson, de tots
los quals feu donacio a son fill lo Arxi=
duc Phelip, ab las armes y molt parti=
culars de tots ells, de hont se son trets
los escuts seguents) tota via no ban
molt copiosos dits authors especialmet
en aportar lo principi y origen dels dits
estats, y cases; ni tanpoc de las armes, ni
armoria de totas ellas: y perque no
puesso esmenar la falta, o descuit que
ells feren (en posar mes del que los sobre
dits authors, y altros que an bingut ama
noticia esser [illegible]) aportaros [illegible]
manera q[illegible] que [illegible]
que sera a[illegible]ment [illegible]
de armes de tots [illegible] per [illegible]
ala casa de Austria,
y explicacions en cu[illegible]
tant copiosas, y puntu=
demes escuts precedent,
ja donades.

Antes de aportar estos escu
apar sera cosa conuenient, y apro
aquest loc tractar del Origen, y gr
dela casa de Austria, y com, y dign
manera arribaren a tenir, y po
tants, y tan grans estats, y senyoria
la grandeza que de present esta y
del que he poguit trauer, y collegir d
bre dits authors, y de altros com sor
terrano, Hieronim Surita en los an
nals de Arago. Fra Hieronim Roma
las Republicas que fa del mon en
publica Christiana, Pera Maria
Vida delos Cesares, lo author de
nica mundi, Fray Jacobo Phi
ma~~ne~~ author del suplementum
ni Charum en las descripcions que
Austria, y de algus altros autors
nyols, y especialment de escriptures
tenticas ~~de~~ escritas de ma, q. per
fetre, y per lo arbre que he fet dela
Real Aqui de Alemanya, las quals me
enuia Don Guillem de Santelimen
y de Senteller del habit de S.t Iago
ral dela present Ciutat de Barce
Embaxador que fonc dels Reys d
panya Don Phelip Primer, y Don Ch
segon fill, y net del Emperador Ch
Cuint en la cort del emperador
dolfo segon de aquest nom, dels fil
y dels sobre citats authors se co
rament que los princeps, y senyors
Vuy son dela casa de Austria, no
nen son principi, ni dependencia:
tanpoc parentiu ni sanc alguna
los primers que fundaren, y instituy
dits

[illegible] que aquells
[illegible] de soldats parti=
[illegible] os quals (com diu
[illegible] os seus armals) era
[illegible] antiqua enlas parts de
[illegible] deve Babenbergensis;
[illegible] son lo tener dels Comtes
[illegible] antiquissima, y nobilissima
[illegible] as matexes parts de Alemanya,
[illegible] dres; y perque estos prengueren
[illegible] m, titol, y armes de aquells: es de
[illegible] que pera tenir mes perfeta in=
[illegible] tigencia dels seguents escuts, se
[illegible] ten en aquest lloc los origens
[illegible] las dos casses, los quals son los se=
[illegible] ts

De la primera diuen los sobre sitats
[illegible] nors que tingue son principi de
[illegible] ats particulars del Imperi de
[illegible] sobre dita familia Babenbergensis,
[illegible] uals per assenyalarse en assanyes, y
[illegible] serueys als Emperadors los anare
[illegible] ere aumentant los Cesars en titols,
[illegible] cerras militars, donant los algus
[illegible] lhs, y estats en la terra, o, prouincia
[illegible] a huy se diu Austria; la qual (com
[illegible] ten los demes autors, en particular
[illegible] dela Chronica Mundi, y lo del
[illegible] Sementum Chronicarum) antes se
[illegible] Panonia superior que cai
[illegible] la superior Germania, y es una de
[illegible] s prouincias de aquella: es terra
[illegible] ra, y de bayosa, per la parte tres por
[illegible] dies de ample, y sis de llarc: confro=
[illegible] por la part de lleuant ab Vngria,
[illegible] ta la de Ponent ab Bauiera, per Tra=
[illegible] montana ab Boemia, y Morauia; y per
[illegible] ccente las montanyas de Stiria q.
[illegible] sallen dels Alpes que diuideren tra=
[illegible] de Italia; es terra fertil, y abundo=
[illegible] lit tot lo necessari pera la vida hu=
[illegible] ana, per causa que passa per lo mig
[illegible] sta lo gran, y caudalos Danubio
[illegible] que es hu dels mes caudalosos Rius de
[illegible] Europa, lo qual no sols la fa fertil

pers fresca, y regalada, y abundant de fruytas, y vi delqual prouehex ab molta abundancia totas las terras sobreditas veynas suas. La Ciutat cap de esta prouincia se anomena Viena la qual per sa grandesa axi en numero de casses, com de famosos edificis, y de altres circunstancies y qualitats que adornen a vna ciutat, es vna de las insignes ciutats del mon per tenir ella en si, y ab molta abundancia totas las sobre ditas cosas. En esta Prouincia, y terra vingueren los dela sobre dita familia Babenbergensis a tenir (pre las causas sobreditas) algunas llochs, y estats (com dit esta) y apres per discurs de temps fo, y per diuersos casos y donacions q. los Emperadors los feren foren los de esta familia sors de tota esta ab titol de Marquesos de Austria, lo qual obtingueren serca dels anys d'Christo de 990. y conforme diuen algus lo dona aquest titol lo Emperador Otton tercer de aquest nom.

En tot aquest temps fins apres que arribaren a esser Duchs de Austria feren per armes sin Aguiles, ozs sents auzells, (com diuen alos) de color vermella en camp de Plata (com en lo primer escut dels ques seguexen se apartan) Estas armes los donarelos Emperadors de Alemanya als de esta casa per los serueys q. de ells hauian reburts.

Seguint se apres lo temps Leopoldo sete de aquest nom en esta casa, que fone segon Duc de Austria en vna guerra que tingue en la Asia sobre la Ciutat de Tolomayda, la qual conquista, y vense, fone tanta la sane que sobre de son cos, y vestiduras tingue axi per la que li corria delas moltas nafras que en sa persona tenia, com de la que

la que exia dels que ell mata desas propri-
as mans que serca li estauen (y foran molts)
que no li resta cosa ninguna en son cos,
armes, y vestits que sobre de si tenia
que no fos tot mullat, y tengit de sanc
humana acceptada vna faxa blanca, o, sin-
guló militar q. aportaue faxada, que ella,
y tota la roba, y cos q. de sota li estaue res-
ta intactada dela sanc, y tan blanca co
si en sa persona no agues succeyt cosa
ninguna de las referides: y attribuint
assò tots a cosa particular, y cas notab-
le, y benint a noticia del Emperador (q.
com diuẽ alguns authors era Federic pri-
mer q. de aquest nom y condiuen a los
als quals se se de donar mes credit, e-
ra Enric fill del dit Federic q. lisu
cey en lo Imperi y fonc si è de aquest
nom) li mana mudar las armes, y q.
en memoria de tan senyalada victoria,
y cas tant memorable dexas las armes
delas aguilas sobreditas, y fes lo escut
de sas armes, o, llinatge de aquella
ora en auant de color de sanc, ab b-
na faxa blanca, o, de Argent en lomig
dell. y fonc tot esso serca dels anys
de l'Sor. de 1190.

Lo Author dela Cronica mundi
diu q. lo emperador Federic primer de
aquest nom fonc lo qui eregi en Du-
cat lo Marquesat de Austria, y que
fonc y los anys 1153. y desta manera
concorda q. Leopoldo fos lo segon Duc
de Austria, y q. tot lo referit de las
armes, y Insignias fetas per ell, fos en
temps del Emperador Enric sise, com
de sobra esta dit.

Foren tan acceptes estas armes als
de dita casa, que no sols ells, y sos de
scendents las prengueren, y continuarẽ
en son llinatge, pero quant los comtes
de Ha Burg succeyren apres a esta
casa (sens tenir y parentia ningu) las pre-
gueren per tan proprias que fins lo dia
y temps present las an llades, y llen
tots los
mostra en los
en particular se
de Hespanya.

Apres de alguna
que totas las sobreditas
sades soes serca dels anys
1225. Federic, o, Frideric
Austria cognomenat lo bellic
los serueys que ell, y sos predecey
uian fets ala Republica Romana
als Emperadors, lo Emperador
segon de aquest nom li dona titol
Rey de Austria, ab lo qual se engra
y desconegue tant, que no sols no bol
gue continuar los serueys al Empera
dor, y regonexer si la inferioritat a
li deuia, pero bolgue seli Igualar en
y per tot tractant se com a senyor
solut, y ab tanta de arrogancia
mes apareixia Tira: que no Rey
datari, y erigit de nou, que fins a
propris basalls tractaue ab gran
manitat, y crueltat, de hont bingue
esser auorrit generalment de tots
ab tant gran extrem que no tratta
uen ab ell ino lladres, y gent
sa, fent se ell fautor, y receptor
per la qual cosa lo mater Emperado
Federic (quel hauia ussimat en Re
na ab exercit quantra dell priuant
(ab ans) de aquest titol y de totis
rogatiues, y preeminencias
litocauen: y li lleua tots los estats
rras. Fonc este priuacio en lo any
Christo de 1236. hauent tant
lament qe tot esse anys del titol
hemincencias Reals.

Vehentse de esta manera y
tas estas causas, y rahons
de Austria desposat, y de posey
nou regne, y estats, dessyant per
armes, y ab ajuda de sos bateadors
ell seera fet receptacle) cobrar lo
estas bia sy occasions hauia per

...ra dor
...ment se lo em=
...ria, succeyr fell
...lo comensat, y tambe
...prenat e lo matex Fe=
...ria delas tiranias que
...lo mort que beye li hauian
...me feta concordia entre ells
...nat torna en gracia del Empe=
...r, y ell li restituy tot lo que li ha=
...uat, reduint sell per esta oc=
...tots los bassalls a sa obediencia:
...ptat que en lloc del titol de Rey
...li hauia donat (pera que ab la gra=
...y magestat dell no tornas a re=
...ren los delictes passats) li mu=
...aquest titol en lo de Arxeduc, que
...princes dels Duchs. Des ma=
...per estas causas, y occasions res=
...aquest titol de Arxeduc, y armes
...xa de plata encamp vermell
...casa de Austria, conforme lo
...exen alguns dels sobre citats
...hors, en particular lo dit Marco
...mo Heninges en los llibres citats
...teatros de les dites Genealogias
...tmo segon en la prosapia dels
...ques de Austria en lo titol 255.
...llargua met tractat tot lo referit
...del ques seguex.

Aquest Federic primer Arxeduc
...stria apres de hauersli succey=
...tras las cosas la referides, mori
...de temos de bna llansada q.
...ex la guerra q. tenia quantra
...Hungaros, en lo any 1246. ses
...ts, y succeyrenli en lo titol, e
...Armes Madama Margarita Ger=
...sia, y sa neboda madama Ger=
...filla que era reliuda de Enrric
...ne Jerma segon del dit Federic
...ada que era las oras la Gertrudis
...Hermannus Badensis; las quals

tria, y neboda se repartiren los estats
de son germa, y onele, cabent a la
madama Margarita lo Arxiducat
de Austria; prenet ella per esta oc=
casio lo titol, y armes de aquell; ed
ho aporta en lo llibre citat lo dit Mar=
co Hieronimo Heninges. Pero Gerardo
de Rios, diu q. la major part destos
estats, y lo titol de Austria cabe a la
madama Gertrudis neboda, ua per
que son marit Hermannus Bade=
fis (que las oras encara biuia) com a
home bellicos que era, bauda la mort
del Arxeduc Federic) se apoderara dels
dits estats, y posey aquells algun temps
ell, y sa muller Gertrudis, y apres dels
bn fill que della tingue ques digue Fri=
deric y se intitula Arxeduc de Aus=
tria; lo qual apres de la mort de son
pare y essent ell molt joue, diuint sa
mare sen ana ab exercit a Italia per
afauorir a Conradino fill de Man=
fredo Rey de Napols, y Sicilia, quã=
tra Carlos de Anjou que se era apo=
derat destos ~~dits~~ regnes, ahont aquest
Frideric Arxeduc de Austria, junta=
ment ab Conradino foran ben=
sutz, presos, y estrapjats publicamẽt
ab bn cadafal enla plasa de Na=
pols, per orde, y mandamẽt del dit
Carlos de Anjou.

Apres de totas estas cosas, la so=
bra dita madama Margarita, que en
primeres nupcias hauia casat ab En=
rric Duc de Suauia fill del Empera=
dor Frideric segon de aquest nom del
qual tingue dos fills qui foran Fride=
ric, y Enrric que moriren tots jouens,
y sens dexar successio, y restant ella
Viuda sen torna en Austria a gouer=
nar aquells estats, juntament ab sa ne=
boda madama Gertrudis que ja alas oras
era biuda restant li bna filla de son
marit Hermannus Badensis ques di=
gue Agnes la qual apres casa ab Fri=
dalrric.

dalbrric Duc de Carintia.

Vehent los Princeps del Imperi, y los vasalls dels estats de Austria que encara la Madama Margarita tenia edat pera casar y tenir fills, per esser mes sercana parenta de Federic Darim Arxeduc de Austria qui morisens fills (co estadit) per esser li germana, q. no Madama Gertrudis que ñera nobda (pensant que dones, o successors delles poguessen ereetar los estats, y casa de Austria) bol= gueren succeys a ella esta Sora y sos desendents; antes q. la nobda Gertrudis, ni ja fiua Agnes; y per, ò seguere casar ala madama Margarita ab Theoderic Marques de Austria ò que abut per Premislaus, o Premislauo Rey de Boemia, y Morauia (diu lo dit Gerardo de Roo) que enuia embaxada pera demanaria per muller la fill primogenit Ottocaro, y que no ay seguere danar: y per so en lo any 1252 ajunta un poderos exer, it, y sen entra per la Austria apoderant se dels dits estats, per las quals cosas, y a que grãs guerras en totas ajuntes parts, fins en lo any 1275 en lo qual lo Emperador Rudolfo primer de aquest nom dela casa, y familia dels Cõtes de Hapburg (com auat se buera apres de moltas dades, y preses axi per uia de armes, com per uia de iusticia, li lleua tots estos estats adjudicant ès per aui, y pera os descendents (com en un loc ès dita) sens fer mes mencio lo Gerardo de Roo a qui casa esta madama Margarita.

Marco Hieronimo Heminges Author mes modern, y curios, qui mes difusamente, y ab mes particularitat tracta las cosas, y genea logias dela casa de Austria, en los libres de sobre estats, a.

(per las rahons
gonas nupcias
qual coma dome
cobdicia que tenia
tria, behent que no ten
muller ni esperanças de
ser ja ella dona de edat, la
zinar, assantse ell apres de
ab Ottoxiducat, y estats de Aus
rasantse apres lo Ottocara ab
negundis, dona (com diuen estos
thors) insolent, y braua conform
mereria tal marit.

Succeit en cas tan atros com
aquest, de hauer enmet inada Ot
caro a la muller madama Margarita
lo Emperador Rudolfo (com ja estaba
ana ab exer it guantra dell, y ab
diuersos, y barios successos axi per
uia de armes, com per uia jurídica,
per tenir moltas querellas lo Emp
dor guantra de Ottocaro, las quals
tre altres eran per no hauerli
guda Moar, y aprouar la eleccio
dell hauian feta en Emperador, y
prestarli la obediencia, y homenat
ge que per lo regne de Boemia, y a
tres estats que posseya li deuia: per
estas, y altres causes li lleua lo emp
rador la Austria, y tots los demes est
que per la muller madama Marga
lo tenia usurpats, adiudicant els
a ell, y pera sos desendents.

Fonc feta esta adjudicacio ab sen
cia que guantra Ottocaro se dona en
nas corts, o dieta que tingue lo emp
rador en la Ciutat de Augusta, en
lo any de Christo de 1275 (com es
dit) la qual sentencia se pronunga
sentiment de tots los princeps del
ri, y per tant fonc condemnat, y for
Ottocaro apresar lo juament de

[illegible] ...rado de
[illegible] ... puntualmēt
[illegible] ... itats authors, en
[illegible] Chronica mundi
[illegible] ... perador Rudolfo,
[illegible] ... 26. y Pero Mexia, en
[illegible] loc citat) y a dexar, y re
[illegible] en poder del Emperador
[illegible] ats de la casa de Austria
[illegible] ames de que per las causas, y
[illegible] sobredites pertanyé al Empera
[illegible] pertanyen demes auant per
[illegible] linguda la successio dels de dita
[illegible] a Dones las quals eran incapa
[illegible] dela successio dells: e per totas las
[illegible] cosas tornaren estos estats al
[illegible] imperi, de hont eran exits.

Prestat que ague Ottocaro lo Jura-
ment de fidelitat, y homenatges al
Emperador, y restituits los estats de
Austria, sen torna en son regne de
Boemia ahont sa segona muller (ab
Relasones
l'estauesca casat apres de la mort de
la dama Margarita) ques deye Ru-
mundis lo rebe molt mal, y fonc
gran lo sentiment que ella amos-
tra del que son marit hauia fet, q.
digue grandissims pegars a serca
aso, y que no merexia titol, ni
nom de Rey qui tant bilment, y ab
tanta facilitat, y poca resistencia
auia renunciat tals y tan grans
estats; las quals cosas obligaren a
Ottocaro (per esser ell tambe de sima
ira alta) a tornar a formar exercit
contra quantra del Emperador, y
defendre per las armes lo q. hauia
per via de dret, y Justicia: pero
l'Emperador Rudolfo lo rebate
valerosament quel bense, y ma-
ta en una talla lleuant li del tot no
solo los estats de Austria que jaes
tauan, pero tots los demes altros q. poseya
en patrimoni.

Fonc la mort de Ottocaro (com diu-
en los sobre citats authors en parti-
cular Pero Mexia en la sua Historia
Imperial) a 26. de Agost del any
1277. y conforme diu la Chronica
mundi en lo lloc citat fon en lo
any 1278. y restant un fill de
Ottocaro anomenat Wenceslao, lo
Emperador Rudolfo com a tan gran
y valeros princep que era, y modest
en totas sas cosas, sabetar ben usar
de la prospera fortuna, que apres de
hauer vencut, y mort a son enemic,
se sabe tant ben vencer a si mates
essent major victoria esta, y digna
de major alabansa que no la prime-
ra, pus no cobatia may mes sol
que aturar per assi poderio ser por
tant justas causas y rahons com se
amostra, ninguns dels altros estats
y regnes que Ottocaro poseya; sino
que de tots ells, juntament ab la
titol, y Regne de Boemia re, eu
donacio, y renuntiacio (ab los feus e-
pero antichs, y a costumats) al sobre
dit Wenceslao, acceptats los estats
de Austria (que per las rahons, y cau
sas ja referides) sels a tura per si, y
per a sos descendents, casant al dit
Wenceslao fill de Ottocaro, ab una
filla sua anomenada Jutha, o, Ju-
ditha, o, com diu lo author de la
Chronica mundi en lo lloc citat
Gutha.

Fetas, y succeydas totas las sobre
ditas cosas, y tenint pacifica possi
sio lo Emperador Rudolfo de tots
los estats dela casa de Austria, feu
ne donacio de tots ells de present
a son fill major Alberto, y a tots
sos successors, ab titol de Arxeduch
de Austria, lo qual juntament ab
ells prengue no solts lo titol pero lo
nom, y armes de aquells que son de
la faxa de plata en camp vermell.

Aquest

Aquest Emperador Rudolfo q. adquirí per assi lo Arxiducat, y estats de Austria, y feudonarío dells á son fill Alberto, com esta dit) fonc fill de Alberto quart de aquest nom qui fonc Cota de Hasburg, y Argouia: y destos deuallen los dela casa de Austria que huy son Reys de Hespanya: y no dels primers marquesos de Austria, com ja esta dit, y mes auant se dira.

Ab tot lo referit se beu clarament cõ los desendents dela casa dels primers Marquesos de Austria se acaba la desendencia, y succesio de aquells ab Federic, o Videric primer Arxeduc de Austria, y ab sa Germana, y Vebada Mas dames Margarida, y Geltrudis, que moriren sens fills ni succesion alguna, acceptada Agnes filla de Geltrudis que casa (com es tedit) ab Vdalrich Duc de Carintia: pero desta nos fa mes mencio entre estos authors, ni si dexa fills: y com los aguers dexats no agueren succeyt tampoc als estats de Austria, per las rahons ja donades +

Vist tot lo sobre dit, y lo fique tingue la primera casa dels Marquesos de Austria, resta ara adir lo origen, y principi desta segona que tingue dels Comtes de Hasburg, y Argouia: la qual com diu Pero Mexia enla sua Historia Imperial tingueren principi, y desendencia estos comtes de Farmundo Rey de Fransa, y que deuallen dell per linea llegitima, y masculina, pero transuersal. Esta opinio reproua ab grans demostrauions (aportant maltas genealogias) Arnaldo Vuion mongo Benito en lo tractat q. fa de la familia Anicia en la primera part del lignũ bite de sobre ja citat

Volaterrano enlo fi del llibre 23. dela sua Antropologia diu los Comtes de Hasburg tenen principi dela casa, y familia leones de Roma, [illegible] tigua de comtes. [illegible] Arnaldo Vuion en lo [illegible] qual aporta las genealogias dendencias destos Peroleons, y dellas deuallen los Comtes Burg, y altres familias nobilis Italia, y Fransa, y dellas S.te Bene

Marco Hieronimo Heninges com a author tan graue, y verdader es, en alguns llochs dels llibres [illegible] tats: y mes en particular Gerardo de Roo en los annals que fa delas cas y guerras dela casa de Austria, [illegible] en que estos comtes de Hasburg progenitors de Alberto quart de aquest nom comte de Hasburg, y Argouia Pare, y Auu que fonc dels sobre [illegible] Emperadors Rudolfo, y son fill Alberto, deuallen de Theodoberto Re de Austracia, lo qual tenia son origen dels Reys de Fransa, com [illegible] ho afenyala Pero Mexia. Lo Abat [illegible] Tritemio en las Chronicas que fa del Regne de Fransa es desta matexa opinio, al qual Theodoberto faituen [illegible] dems de estos authors, y altres [illegible] ells, [illegible]: Clotario egon de aquest nom Rey de Fransa feu donacio del Ducat de Alemanya ab condicio que per ell fos sustiette ell, y los decendents als Reys de Fransa. Feuse la donacio de aquest esta com diu estos authors) fetca dels anys del Sor de 635. donant li per armes un tie de Guella en camp de or, ab corona en lo cap del tieo, de or, y d'[illegible] las quals restaren apres per armes proprietarias dels Comtes de Hasburg, que es titol y estat que depe sent de la casa de Austria, dela qual ella de-

+ Encara q. estos autores diu com ab exemplo Marco, este mo Heninges, q. era egona Berada ab la gent ab de Tirol, y de aquest entre altres tinc que una [illegible] que diu que [illegible] que [illegible] Rudolfo [illegible] la casa y estats de Austria pero no dia als [illegible] ab aquest [illegible] [illegible] estats fills de esta Muller no per [illegible] sucessor a la casa de Austria com claramet es amostrat; aquest [illegible] sora [illegible] en la com part dels dits Theatros en las genealogias de estos Princes en folios 260. y 270. y en altres lo Theatros.

[illegible] 200
[illegible] estes armes
[illegible] mp de Or, la feu Si=
[illegible] Gutmarus que foria
[illegible] tuyran lo titol del Cō=
[illegible] g. fonc serca dels Anys
[illegible] 950. com auant se dira.
[illegible] nt que aquest origen, y de=
[illegible] reprouia lo dit mongo Vuion
[illegible] 4. del llibre citat, donant
[illegible] as rahons en contrari de tot lo
[illegible] dit com en lo dit lloc se pot veu=
[illegible] as quals rahons no se tenen per fet
[illegible] ants com bol aquest author se
[illegible] uan, per las rahons que auant se
[illegible] uaran.

Destos Reys de Austracia, y Duchs
[illegible] Alemanya deual en per linea llegi=
[illegible] ma y masculina (com diuen los sobre
[illegible] dits authors, axceptat Vuion, y al=
[illegible] tres altros que ell referex) los Cōtes
[illegible] Hasburg, y Argouia delamanera
[illegible] uent, Soes que apres q. Clotario Rey
[illegible] franca segon de aquest nom ague
[illegible] domacio del Ducat de Alemanya
[illegible] Theodoberto Rey de Austracia ab
[illegible] partes, y condicions ja referides
[illegible] ence lo Any de 635. molt apres
[illegible] lo any de 950. (com se ha vist) Si=
[illegible] berto Caualler principal, y desendēt
[illegible] del dit Theodoberto Rey de Austracia,
[illegible] Duc de Alemanya edifica en la Pro=
[illegible] uincia de Argouia, serca del Riu A=
[illegible] rim (en vn lloc ahont antiguament
[illegible] era fundada vna ciutat principal di=
[illegible] ta Vindoniza) vn castell, o, fortaleza
[illegible] qual en sa llengua anomena Habich,
[illegible] tramput lo vocable se digue apres
[illegible] en llengua Jermania, y llatina Has=
[illegible] burg, lo qual vocable rete fins en lo
[illegible] mos present, de hont lo dit Sigo=
[illegible] berto prengue lo nom, y titol de Cō=
[illegible] intitulant se ell y sos desendents Cō=
[illegible] de Hasburg. Altros authors diuen
[illegible] quals referex lo Gerardo de Roo)

que la fundario, y titol dela fortaleza del comtat de Hasburg, no la feu lo dit Sigobert, sino son fill Gutamarus en lo matex any de 950. Com se vulla que sia es fort entre estos authors, y altros que ells referexen que Sigoberto fōc dela casa, y llinatge dels Reys de Austracia, y que tingue per fill a Gutamarus, y que lo hu de estos dos feu totas las cosas sobredites.

Lo Mongo Arnaldo Vuion en lo llibre, y lloc citat, en lo §. S. diu que la familia Hasburgia Austriaca, no ha pres lo nom de Asburgia de aquell lloc de Alemanya que en llati se anomena Assiburgium lo qual diu esta prop del Riu Rheno, situat ala altra part dell entre Geldubа, y Castells Vells; que confina ab lo Ducat de Cleues: ni de Augusta que en llengua Alemanya se diu Ausburg, y es la ciutat mes principal del Imperi de Alemanya: sino quel ha pres de Hasburg, que en llati se diu Hasburgium; y es vn castell dels suisaros, edificat (com diuen algurs authors) per vn Comte anomenat Rapeton. Altres diuen que es aquell castell q. ara se anomena en llati Auenburgum, edificat per los Comtes de Mōte Auentino que eren Romans, y del llinatge dels Pereleons, que diue es tant com si Auenburgum volguer dir Auentini Burgum, vel Opidum, que en Cathala voldria dir vn lloc, o, Castell del mont Auentino; de hont diu que ha pres principi la Clarissima casa, y familia dels Arxeduchs de Austria que huy son. Desta opinio diu est author que son no sols los Historiadors Italians, sino tanbe molts altres graues, y insignes authors Alemanys que nols anomena: las quals opinions, y authors, appar que en algunas cosas cōcordan ablos sobre citats authors Gerardo

rardo de Roo, y Marco Hieronimo Henninges, y de Pero Mexia. Pero no se so si lo Morgo Vurion pera ser al Rey de Hespanya que huy es y ala sua casa de Austria (dela qual ell es sor. y desendent) que sia tambe del llinatge de S.t Benet, o, al dit S.t desendent de aquella. Ja sercant totas las Genealogias que ell en son llibre aporta pera prouar so intent, y per so bol desser, y condemnar lo que li apar que aporten altres authors en contrari de la sua opinio, o, affligir ala de aquells lo que a ell mes li cõue pera son proposit. Ab estas tant varies Opinions, segue sque lo lector la que a ell millor li aparexera, que per las rahons donades, y per las que demes hauant se donaran tine per mes serta la primera opinio que no aquesta de Vuiõ.

per esta ocasio

Tornant ala primera opinion de Gerardo de Roo, y de Marco Hieronimo Henniges, y de altres dit dels Comtas de Hasburg que Gutmarus Comta de Hasburg, y Argouia (de qui Jo se ha feta mencio desobre) fill que fonc del sobre dit Sigoberto tingue quatre fills, y lo major dells se digue Betralinus que tingue set fills de diuerses mullers, y lo major que dels li succey fonc Rapto lo qual fonc serca dels anys de 1020. Aquest Rapto tingue tres fills, y mori ell en lo any 1034. lo major dels quals se digue Vereneus, lo qual tingue 4. fills, y mori en lo any 1096. y son fill lo major se digue Oto, que tingue tres fills, y lo qui li succey se digue Albertus Dives, aquest tingue vn fill, y vna filla, nasque Albertus dives en lo any 1164. y mori en lo de 1190. son fill se digue Rudolfus Tasiturnus, que tingue sinc fills entre homens, y dones; y lo qui dells li succey se digue Albertus Sapiens, lo qual entre fills, y filles ne tingue set; mori a-

que ...
tat de ...
enterrat, y a ...
en la terra S.ta ...
sia estada la sua ...
los authors que fonc ...
Casa aquest Albertus ...
dorice filla de Hertami ...
de Quiburg, o, Quiburgen.
qual tingue sinc fills, y 2.
lo terser dels quals, y lo qui li ...
en tots sos estats fonc lo Emperador
Rudolfo sobre dit quilleua los estats
de Austria a Otocaro, per las rahons
y causes ja referides

Nasque aquest emperador Rudolfo Comta de Hasburg, y Argouia lo primer de Mayg del Any 1218. Fonc son padri en lo Batisme lo Emperador Frideric segon de aquest nom. Exersitas Rudolfo en temps de sa juuentut ab armes, y ajuda, y balgueu ellas a moles Reys, Princeps, y altas potentats, de hont isque gran sclat famosissim Capita, y ho dels mes heroses per sa persona que en son temps agues. Fonc princep de gran prudencia, y gouern axi en las cosas dela guerra, com en las de la pau. Casa en primeres nupcias ab Anna filla de Filibert Comta de Alsascia, o, com Pero Mexia, y fray Arnaldo Vurion diuen fonch filla del Comta de Suecia la qual diuen era filla sola, y ereuade son pare. En segonas nupcias casa ab Agnes filla del Duc de Borgonya dela qual no tingue fills. Fonc ellegit Emperador apres de moltas questions (en competencia de altros) a 12. de Octubre del Any 1275. tenint la edat quant lo elegiren 57. hauent ne bagat lo Imperi 22. apres de la mort del Emperador Frideric son padri. Tingue dela primera Madur ... na 4. fills; lo primer dels quals ...

...tes de Has
...any. 1291. cō
...s author, y en part=
...ronica mundi dient
...fonc a 22. de Julio l:
quest Emperador. 73. anys

Aquest es lo Origen, principi, y de=
...a dels Comtes de Hasburg; y
...gouia fins al Emperador Rudol=
...m esta bist) los quals sempre casa=
...ab donas principalissimas, y mol=
...dellas dela sanc, y casa Real de
...sa, y dels Emperadors, y de altres
...s, y Senyors com dels demes sobre
...ts authors, y de alguns altres se
...gex: encara que los demes dells
...fan mencio tant particular com
...uindria dels noms propris dellas,
...lo os pares.

Desta manera, y ab aquest principi,
...sedencia, y successio arriba la casa
...Comtes de Hasburg a succeyr, ya
...senyora dela de Austria, y de tots
...stats per lo Emperador Rudolfo, lo
...dexa a son fill major Alberto per
...or delas dos casas.

Mort lo Emperador Rudolfo, son
...Alberto que com se ha bist era
...ndent dels Reys de Austrracia,
...ths de Alemanya, y dels Comtes
...Hasburg, y Argouia apres que son
...li aque feta donacio de la Austria
...ntula Arreduc della, y dexant las
...s propias, y antiguas de a casa, y
...ge del lleo vermell en camp de Or,
...uan las armes dels comtes de
...burg, prengueren ari com hauian
...s lonom, y titol dels Austrias las
...mes de aquells que son la faxa de
...ata en camp vermell (com ja llargua
...nt esta referit) delas quals vsa ell,
...ths sos defendents qui foran molts (co
...uat se dira) y apres de la mort del Em=

perador Rudolfo son pare, succeiteli el
tambe en lo Imperi, vsa essent emperador
del escut de las aguilas imperials (que
son las insignias y armes dels Empera=
dors) qui es vna aguila negra de dos
caps en camp de Or (com en los primers
escuts dels presents llibres estan posa=
des, y explicades) posant en los pits de
aquella lo escut de la casa de Austria
sobredit; de la qual composicio de Ar=
mes vsaren apres tots los emperadors
desendents seus, y de sa casa qui foran
Frideric, Alberto, Frideric, y Maxi
milia son fill pare que fonc aquest
Emperador Maximilia del Arxiduc
Phelip qui casa ab la nostra Rey=
na Dona Joana filla dels Reys Ca=
tholichs de Hespanya.

Ab tot lo que fins assi esta dit, en
particular al que toca alas Insignias,
y armes de la casa de Austria se ha
bist lo principi, y origen delles, ab lo
qual concordan tots los authors re=
ferits en esta relacio, acceptat lo sobre
dit Mongo frau Arnaldo Vivion lo qual
en lo libre citat, en lo §. 14. es molt
different de esta primera opinio, y diu
en ell que lo Origen, y principi delas
armes dela casa de Austria no es de
la manera que assi esta referit, sino que
las inuenta aquest Arxeduc Alberto
qui apres fonc Emperador, fill, y suc=
cessor del Emperador Rudolfo; per lo q.
en la guerra que lo Emperador son pa=
re tingue guantia del Rey Ottocaro
de Boemia (com ja esta referit) en la
qual se troba aquest Alberto, feu en
ella grans actes de caualleria en ar=
mes, per las quals resta tot son es=
mullat de sanc humana, dela qual co=
sa, y per esta occasio prengue estas ar=
mes: sibe esta raho ~~no~~ no li agrada a
est author, sino que en refutacio desta
ne dona dos altres per las quals diu
que aquest Emperador Alberto prengue
estas.

? son pa=
rer

estas armes dela faxa de Plata en raß
Vermell; qu de qual se Volmanera que sia
no Vol donar aquest author maior an=
tiguitat a estas armes que es la del teps
del Emperador Alberto fill del Empera-
dor Rudolfo: essent manifest engany, y
error, com se proua per las Historias de
la casa de Austria axi las referidas en
aquest lloc com de altres que no son es=
tades necessarias per aqui: y tornant a
las rahons, o Opinions de aquest author
diuque la Bria es que pretenent ell que es=
tos comtes de Hasburg, y Argouia (com
dit esta) deuallen del linatge dels Pe-
re Leons Frangi Pans, y altres fami=
lias, y casas delas quals diu ell que
deualla S.t Benet, lo dit Emperador
Alberto perque nos perdes la memo=
ria de la casa dels Pere Leons, y Fran=
gi pans sobre dits, sos progenitors, y
las armes de aquelle, las quals eran
Vn escut diuidit en Pal, en lo pri=
mer y de ma dreta estaue Vn lleo esca=
quat de or, y negre en camp de plata;
y lo segon pal era faxat de plata, y
Vermell diuidit en sis pesses, y q. en
memoria destos escuts, y casas teu lor
de sas armes que fos sols Vna faxa de
plata en camp Vermell. La segona
raho que est author dona es, que diu que
aquest Emperador Alberto com o dje-
dext que diu ell quera delas dites casas
dels Pere Leons, y Frangi Pans pera
renouar la memoria antigua dela cha
ritat desta familia Frangi Pan, la
qual diu que prengue lo nom del alte
tant piados, y charitatiu que esta casa,
y familia Vsaue en partir molt de Pa,
pera ser charitats als pobres, per la
qual se digue Frangi Pan, en memo=
ria, y reuerencia de tan antigua, y cha
ritatiua familia, feu per esta occasio
lo escut de sas armes dela faxa de pla=
ta en camp Vermell, partint desta ma
nera lo escut per lo mig; com feyen sos

Vide Coco=trari

fil
por altres
prouar sa rano)
pretant aquest nom
Frangi Vol dir tren
se Veu clarament) y q.
Vol dir Omne, y per so
dir partir totas las cosas,
fos seria major gloria de
per esser estada tant charitat
so diu lo dit Vuion, que per esta
nificacio, y memoria de que lo
perador Alberto Baxaue de fam
lia tant charitatiua que parha
son hauer als pobres feu lo escut
sas armes partit de la manera se
bre dita; Estas son las Opinions de
quest author las quals no las tinc
mole Verdaures per estar tant pe fun
dadas com se Veu, pendo tanta var
etat segues la lector la que a ell mi=
llor li apa rexera, que so per millors
las de Gerardo de Roo, de Marcelle
ronimo Henninges, y dels demes abo
ja referits, per las causas y rahons do
nades, y per anar mes Ben fundats en
authors, y los q. ells allegueu, per fundar
se las sues opinions ab mes y millors ra
hons y mes conformes a Historias, y no
amostrar ells ninguna manera de
afficio particular a casa alguna
g. no sap fer lo dit Vuion perque entats
los seus llibres amostra demosiada a
ficio al linatge de S.t Benet, y per
ta causa tot ho attribuex a son origen
y descendencia

Vista, y referida la Opinio de Fray
nal do Vuion, torna a la successio dels Co
de Hasburg, y Argouia Ja Arxeduchs de
Austria, seguint las opinions, y Historias
de Gerardo de Roo, y de Marcelle
ronimo Henninges, y axi dic que des la
bre dit Emperador Alberto, fill de
perador Rudolfo, que adquirir
de Austria, fins al Emperador

Pare de [illegible] de
la Reyna de Hespanya, passaren
[illegible] de pares a
[illegible] rex Emperador Al-
[illegible] fills, Frideric que
[illegible] y en lo Imperi, y Alberto
[illegible] en tots los estats, y ti=
[illegible] de Austria, y aquest fin=
[illegible] lo major dels quals se digue
[illegible] succeir a son pare Alberto
[illegible] ducat, lo segon ques digue Al-
[illegible] com son Pare, fonc casat, y tingue
fill ques digue tambe Alberto, y a=
[illegible] no tingue altro que tingue lo ma=
nom del Pare, y del Aui, y fonc Em=
[illegible]dor, y se digue Alberto quinc de
[illegible] nom per lo que son Pare, Aui,
[illegible]ui, y Rebesaui se digueren tots Alber=
[illegible]tum estacions, y mes en particular
[illegible] mostra en lo arbre dela present ca=
[illegible] Austria lo qual aporta en lo li=
[illegible]ibat Gerardo de Roo) Lo sobre
[illegible]leopoldo Arxeduc de Austria fill
[illegible]xeduc Alberto segon, y net del
[illegible]rador Alberto, tingue 4. fills, lo
[illegible] dells que li succey en lo estat de
[illegible]stria se digue Arnesto, lo qual tin=
[illegible]ime fills, lo major dells se digue Fri=
[illegible]ric fise de aquest nom que fonc Em=
[illegible]dor, y Arxeduc de Austria lo qual
[illegible]gue tres fills, y lo major dells fonc lo
[illegible]perador Maximilia no pare del nostro
[illegible]xeduc Phelip marit dela Reyna Do=
[illegible]Joana

Entot lo temps de estas sis genea=
[illegible]gies de aquestos Princeps, y senyors de
[illegible] casa de Austria, soes des del empera=
[illegible]dor Alberto fill del Emperador Rudol=
[illegible]fins al Emperador Maximilia sogre
[illegible] fonc dela nostra Reyna de Hespa=
[illegible] Dona Joana, adquiri la casa de Aus=
[illegible]tria grans estats, y senyorias en las parts
[illegible]Alemanya y Flandres; y als Reyns, y
[illegible]nous de aquells als quals suc=
[illegible]ceyr tres per lina de casaments, als al=
tres per conquistas, altres per donacions
que los Emperadors los feyen lleuent los
estats a los perg. oren inobedients o re=
belles al Imperi, y a altros per acabarse
la successio en los Sors, y possessors de a=
quells, y esser los tals estats feudataris,
y vinculats al Imperi: als altros succe=
yran per compras que dels tals estats
feren, y als altros per hauerlos vinculats
y dexats en sos vltims testaments los
possessors de aquells als dela present
casa de Austria: y per totas estas cau=
sas, y rahons, y mes en particular per
trobarse Emperadors los de la present
casa de Austria sels aturauen, e assi,
o, los adjudicauen, y donauen als de
sa casa; per las quals cosas, y occasi=
ons arriba ella atenir tant grans
estats, y titols; y lo qui la acabe de po=
sar en la major grandeza, y felicitat
que ella tingue (antes de arribar a suc
ceyr als Regnes de Hespanya) fonc lo
sobredit Emperador Maximilia, Pare
del nostro Phelip qui casa ab mada
ma Maria filla legitima, y ereua de
Carlos Duc de Borgonya (conforme
ho diuen tots los sobre citats authors, e
particular lo secretari Pedro de Aguilo
en la Historia que fa de aquest Duc)
per la qual ereta lo Emperador Maxi=
miliano grandissims estats, y senyorias
que tots los Dni, y en corpora ab la casa de
Austria; ~~que~~ entre los dell, y de sa mu=
ller son, erca de 47. titols, o mes
(com en lo principi desta relacio esta
dit, y mes en particular se beuran ab tots
los escuts seguets) y per tenir donacio
de tots aquestos titols, y estats lo sobredit
Don Phelip marit de la nostra Rey=
na Dona Joana, y repartirlos ell, y son
Pare lo emperador maximilia (que li
sobreuisque) ab sos fills y dela dita Do=
na Joana Reyna de Hespanya, qui
foran lo Emperador Carlos Quint Rey,
y Sor nostre, y lo Ferma Ferdinando,

los quals

los quals per la part de sa mare la Reyna dona Joana eran descendents, y successors dels Reys de Hespanya, per esta causa y successio se aporten en los presents llibres tots los escuts de armes dels estats, y titols de la present casa de Austria com a cosa adjesent, y apendisse nosols dels Reys de Hespanya pero, encara, y mes particularmente dels Reys de Arago, y comtes de barcelona progenitors per linia masculina de aquesta Reyna Dona Joana; y nostros directes, y mes prinzipals Senyors.

Esta es en summa lo Origen, Principi, y successio delas casas de Austria, y Hasburg, de hont axi per dia de sant, comper dia de titol, y estats tenen son Origen, y descendencia los Reys que de present hoson de Hespanya, ab la qual resta declarada nosols la dita successio, y casas, pero tambe los seguents escuts; pus per las rahons que al principi se an donades, apenes se pora donar declaracio mes particular en cada hu dells.

Armes del Marquesat de Austria.

Armes del Marquesat de Austria.

Camper de Argent, S. A-
~~[illegible]~~ Serts aufelle de Gue-
, y arges de Or.
, las Armes primeras de
, de Austria, conforme en
precedent relatio esta expli-

Segueixense las Armes de los titols, o, estats de la casa de Austria que de present està posats en lo escut real de Hespanya.

Apres del casamẽt fet de Dona Joana filla dels Reys Catholics de Hespanya, y Don Phelipe Austria fill del Emperador Maximilia, que per la mort del Prince Don Joan, fill, y ereu que tenia per destos Reys succey en tots los Reys de Hespanya la dita Dona Joana apres de la mort de sos pares por la qual successio se singue per noua composicio de Armoria en escut Real de Hespanya, posant per amadreta, y en lo mes preeminent lloc las armes Reals de Castella, Sicilia, Castella, Leo, y Granada, com son las armes dels Reys Catholics pares de esta Reyna: y amadreta sepossaren las de son marit lo Archiduc de Austria Don Phelip lo que del qual se componia de, ès estes de Armes que eran las mes usades de sacasa, y debax de las quals se comprenen tots los demes titols dels estats, y titols que estaca tenia, y poseya las otras, per ha=uerlos tots los demes titols; y es per estos sis escuts seguents com=pos las del Archiducat de Austria, Ducat de Borgonia, Ducat de Bar=ant, Comtat de Artues, Comtat de Flandres, y Comtat de Tirol; dels quals tots sis punts se compongua un escut ab la Armoria y composicio que esta posat en lo escut real de esta Reyna Dona Joana del qual Vsa esta Senyora, y lo Arxeduc son Marit. Pero apres lo Emperador Charles quint fill major de estos princeps, muda la composicio, y armoria de aquest escut (ens mudar las insignias de aquest) fos a partir lo escut Real en faxa posant ala part superior (repartida per sos quartels) las armes dels Reys Catholichs de Hespanya sos fuis, y a la part Inferior posa (tambe repartida per sos quartels) las dels estats y casa de Austria sobra ditas, conforme estan posades en lo escut Imperial de aquest Emperador Charles quint: dela qual forma, y composicio de escut (feta per aquest Emperador) ara [illegible] lo dia de hui tots sos successors los Reys de Hespanya com en algunas llochs, dels presents libres e amostra. Altros diuen que la forma y composicio de aquest escut real la feu son fill de est Emperador Charles quint, lo Rey Don Phelip apres de hauerli renunciat lo Emperador son Pare los Regnes de Hespanya

Armes del
Arxiducat de Austria.

Llibre Primer

Armes del Arxiducat de Austria.

LO Camper de Guella, una
argent.
En las Segonas armes dela casa
Austria delas quals axi de son
n, y principi, com tambe de sa sue
ta, no son fara ninguna mencio en
quest lloc, pus en la relacio pre=
sent alas armes primeres dels
Prometos de Austria esta copiosa=
ment explicat.
Quest titol de Arxeducat de Aus=
tria ha dels quilos Reys de Hespanya
en sos Blasons, y titols, y las ar=
mes dell aportan en lo primer quart
dela Segona faxa del Escut Real
de Hespanya

Llibre Primer.

Armes del
Ducat de Borgonya

Llibre Primer

Armes del Ducat de Borgoña

Un Banda de Or, e
es; Bordea de Guella

at Vesfa ... Borgonya, y dels Duchs, y Sors.
... paritat y de endencia q. la tin-
... per deuallar per línea rec
tilina primeramet, y apres succeyren
... Vegades per Franchesai dela casa Re=
Franca: com tambe persa gran potencia per
totas terras, y estats que tinguieren, que per
... y per moltas altras si difusamet
... de escriuer occuparia bn gra
... tratat que ab dela casa de Austria: per
... per ella lo an heretat los Reys de Hes=
... Austria sumariamet dir la successio per
... de heretà.

... gran aquest estat ses diuidit sem=
... dos parts, y per esta causa com diu Jaco=
... do en lo libre q. fa dels titols del
... Tre Janya) nos o deben deseriuer las
... tacions, y linderos dell per hauerlos tin=
... mot barios, y diuersos en diferents temps:
... es diuidit aquest estat en Borgonya
... ior, y Inferior: es Prouincia de per si situa
... Franca decantada enuers lo Midjorn, y
... la part confina ab lo Ducat de Saboya
... perior ha tingut titol de ~~Ducat~~ Cotat,
... de present dels Reys de Hespanya, y la
... lo de Ducat, y es dels Reys de Franca, y
... cula los demes Historiadors anome=
... abtins estas dos parts lo Ducat de Borgo

... Otar esta Prouincia, o, Estat la major
... dins lo Reame de Franca, y tenir los
... de Borgonya origen destos Reys; per
... causa la an tota poseyda los Reys de Fra=
... Vegades Veuantia als Sors prosri=
... dela encara q. fossan de la casa, y fanc,
... emps q. la posseyren fone ab continuas
... q. quatra dells tenian los Reys de
... Fra, y per esta causa ara sempre + ab ba=
riietat la possessio della perq. algunas vega=
des la obtenian los Reys, y altra los Sors.
y altras era poseyda per tots, obtenint lo
Ons la superior, y los altros la Inferior, co
de present esta poseyda desta manera.
Ab estas barietats arriba a esserne Sor.
de totas dos lo Rey Joan de Franca Primer de a=
quest nom: De aquest li fone fill segon Joan aqui on
pare lo Rey dona aquest estat de Borgonya ab titol
de Duc, y aquest Duc Joan tingue per fill a Phelip
primer de aquest nom q. li succey en lo Ducat, y
fone cognomenat lo atrezit q. casa ab Madama
Margarida filla bnica, y ereua de Reys de Mar=
la, o, Maleano ultim cota de Flandes y d. altros
estats de aquelles parts. De estos dos fone fill
Joan segon de aquest nom que succe ... los
estats a los Pares, y de aquest fone fill Phelip e
gon de aquest nom cognomenat lo Bo q. fou Duc
de Borgonya, Comte de Flandes, y de a tots es=
tats q. creta de los Pares, y Luis, ajo tanty los
Ducats de Barbant, Lusenburg, y los Comtats
de Henburg, Holanda, Zelanda, Enaut, Na=
mur, Tirloes, Rethel, Neuers, y a tots quels a=
plica al seu estat de Borgonya, y Institu y lo Or=
de Militar del Tylon, (com au at edina). Aquest
Duc Phelip tingue per fill a Charles, anomenat
per tots los Historiadors lo gran Duc Carlos de
Borgonya per raho de son gran valor, y potencia:
y ab aquest Duc Carlos se acaba la linea Masku=
lina de estos Duchs de Borgonya perq. no tingue
mes de bna sola Filla anomenada Madama
Maria q. casa ab lo Emperador Maximiliano
de Austria, y destos dos fone fill lo Arxeduch
de Austria Phelip qui caya ab la nostra Rey=
na Dona Joana Filla dels Reys Catolics
de Hespanya per lo qual casamet hereta la
casa Real de Hespanya tots los estats dels
presents, y seguets escuts, y de altros estats me
nors a ells.
Seguida la mort de Aquest Duc Carlos de Bor=
gonya lo Rey Luis de Franca 1.r de aquest nom
pretengue la sucessio de aquest estat per esser bin=

+ tinguda, encara q.

gut

que a Dona per lo q moque Guerra. Al Arxeduc Maximilians [illegible] Duc Carlos q. enterr no era
elegit en Emperador (como fou gores) pera cobrarlo
[illegible] de Borgonya, la qual apres de varios, y diuers
[illegible] q. esta guerra tingue bingue apagar en que
[illegible] a è resta ab lo Ducat de Borgonya
[illegible] Duc Carlos [illegible]
[illegible]
[illegible] ab lo Duc Carlos [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] part de aquest estat, y a las Preeminencias y per
[illegible] dels Duchs y Sors. dell (com fe hare
[illegible]) son per cosequite, y ab authoritat Apostolica
gran Prior. dela cofraria, o Religio Militar
[illegible]
[illegible] lo qual es que [illegible] Duc
de [illegible] cosenyant [illegible]
[illegible] altres gran Princeps, y Reys [illegible]
[illegible] ordes de Caualleria pera
[illegible] Sor. [illegible] la Sta Catholica
[illegible] Cristiana [illegible] emulant
[illegible] constituir, y fundar
[illegible] Militar dela Caualeria del Tayson [illegible]
particular de instituir pera [illegible] una empresa [illegible]
[illegible] con [illegible] authors no dia [illegible]
[illegible] Hieronim Roman en la [illegible]
part dels Discursos del Mundo en lo capitol. 16.
del llibre 6te que es dels ultims capitols dela Re
publica Christiana prenent ser insigna, y dissig
nia esta orde una Cadena, o, collar de Or fet de fo
quers o segons nosotras peanas, figuras, y dellas
[illegible] llamas de foc. y per remato y empresa [illegible]
Cadena, o collar [illegible] mort o, apell dell
[illegible] Cadena) prenet ser
[illegible] Sant
[illegible] Duc [illegible] mot deuot.
[illegible] Hieronim Roman [illegible]
[illegible] Secretari Sadre de Guiden, en lo libre que
comenca del gran Duc Carlos de Borgonya,
[illegible] en lo

Carlos [illegible]
aquest Duc tingue per
son de aquest Noch la de
lles, axi perque a gana
fonament, com tambe per
y ha: y tambe perq. axi estos
adonar diuersas Cruzadas a es
ting tingue pera in Lituania. Cro
ronim Surita q. en la averiguacio
es molt diligent, diu en lo Capitol. 6q
llibra tercer. 13. dela tercera part dels
nals de Aragon que agues en la mitad
de Cauallería a 10. de Juyol de aci
que fonc en lo dia que ell entra en Barca
lona a Francisca Dona Isabel filla de Ed
ardo Rey de Portugal, y de Dona Eleo
nor muller filla de Don Ferrando Primer de
ni Rey de Aragon. Lo Claux diu Taulet de
author grave lo auat se metra. Alos ad
diuen q la farida molt adoris, a causa de
varietat de que esser [illegible] a dar al
Duc intent de fundar esta orde, vare per
lebrar ab major regosijo, y festa lon [illegible]
guardas pera ell la jornada de esta
rio, y fundacio. Sia per qual se vol ca
se vol temps lo fert es que aquest Duc Ber
Borgonya instituy aquest orde militar, y la
divisa dell es lo Collar, o, Cadena ad [illegible]
y ab la empresa q. esta dit, y per tal ori
cedent. e. eut, y
Fon esta orde Militar tan acepta [illegible]
ment q. ja en son temps y en lo primer Cap
o, congregacio q a aquest Duc della [illegible]
enuia, y dona esta Insignia, y Collar a
Cauallers principalissims de gran Cadena
ensanch, y limpiesa de linatge [illegible]
Salis seu tent-er per est [illegible] c. 25. Cad
de Or, perq no poden esser mes lo numer
dels Cauallers de esta Confraria de q.
los Collars q. en ella, y ha y [illegible]
torna lo Collar al Prior, y el [illegible]
si ajar lo merex. De estos 25 Cadenas
teu-er [illegible] per [illegible] y per ab
sendents, y Caja de Borgonya [illegible]

[illegible] de Borgonya [illegible] ac-
[illegible] Borgonya [illegible]
[illegible] Duc [illegible] que les enuiaxana
[illegible] Princeps [illegible]
[illegible] Borgonya [illegible]
[illegible] Duc Phelipo en loquart Capi-
[illegible] en Digiuno de Borgonya en lo
[illegible] afligi. 6. Collars q. entre tots fo
[illegible] Apres quat lo Emperador Carlos Quint
[illegible] Spanya fuesse al Duxat de Borgo-
[illegible] a mort de l'Emperador Maximilia on
[illegible] lo quint mestre de aquest Orde,
[illegible] q. fabra en Bruselas de Flandes
[illegible] 1516. aumentà tambe lo numero
[illegible] Collars afligintni 20. q. foran
[illegible] numero. Si lo [illegible] Capitol enuia
[illegible] y a altres Prin-
[illegible] ens. en lo any 1518. en lo capi-
[illegible] en Barce-
[illegible] lo Empera-
[illegible] y lo Rey Catholich
[illegible] Spanya Don Ferrando, per mort dels
[illegible] en los Regnes de Hespanya y e
[illegible] Imperi y fo aquest lo primer, y
[illegible] fora dels estats
[illegible] Capitol de aquest Orde
[illegible] Capitol aum[illegible] numero dels collars
[illegible] lo enuia, y dona
[illegible] Christiardat,
[illegible] Alemanya, y Hespa-
[illegible] algus altres de altas nacions, com dos
[illegible] armas de los es[illegible] con punt
[illegible] mola primer en las respallas delas
[illegible] del cor de la Seu de Barcelona ames
[illegible] Hieronim Roman [illegible]

[illegible] en summa lo Origen, Principi, y conti-
[illegible] aquest orde Militar del qual per
[illegible] sobreditas son los Reys de Hes-
[illegible] Priors, o, mestres del y [illegible]
[illegible] Rey Don

[illegible] Borgonya [illegible]
[illegible] los Reys de [illegible]
[illegible] ament estigues encorporat en la [illegible]
[illegible] com sòle per los Capitols, y Actes de este dona-
[illegible] y estan ja [illegible] en la [illegible]
[illegible] de Armes de esta Ciutat.

Per totas estas cosas [illegible] es [illegible]
[illegible] Real, esta
estimat, y preciat per tots los Princeps, y Senyors
[illegible] Christiandat [illegible] ser honrrat, e apres del [illegible] en las
personas [illegible] pintadas de [illegible] dels
estats de las Insignias, y armes.

Las insignias, y armes de aquest estat de Borgo-
nya, y dels Duchs, y Cors del [illegible] son
[illegible] de fins peges de Or, e de Azur [illegible] sa
[illegible] estat, y
[illegible] manera [illegible] en los [illegible]
[illegible] per [illegible] dels [illegible] estats
authors en particular de Marco Hieronimo de
Bringes, y de Gerardo de Roho en los libros,
dels estats en la relacio sumaria de la cayda de
Austeria, y de Jacobo Maynaldo en la Istoria y
cronica dels Reys del Rey Philipe de Es-
panya fill del Emperador Carlos Quint, y dela
Ordenancia del Racional de Barcelona, y de al-
tres Doctes y authors lexts, y fidedignes, [illegible]
las comunitats, y [illegible] Austeria, [illegible]
gents q. ax estat y residit en los estats de
Flandes, y per esta causa no [illegible] mes
cio en los [illegible] dels origens [illegible]
cions de les fins de la [illegible] particular, dore
pus al esta nota, y actes [illegible] asegur al lec
tor dela certitut de cada una dellas.

Es aquest titol de Duc de Borgonya [illegible]
que es [illegible] en los [illegible]
apellidos, y las armas de aquest [illegible]

en lo ter ser Escarhll del Sgoit Real, ~~en~~ dell la faxa segona, ab la cadena, o, collar al derredir dell per ornato del Sgoat Real, com ab la experiencia quotidiana, è ocular manifestamente.

Armes del
Ducat de Barbant.

Armes del Ducat de Barbāt

LIO Ca... Sabba bn Tlea de ...a de Guella.

Barbant en Alemanua ...vincia de Lotaringia, dis quamēt fonc bn gran regne lo ..., ... diuēde altrapart ... los ... dell tractan, en particular Joan del Caluet de Estela, sathala de ... en lo libre q. als molta erudicio, ve= ...cia compongue del viatge q. feu lo Rey Phelip primer fill del emperador Car= ...int essent encara princep de Hespa= ...nat des de ella ana a Flandes, en par= ...ular aporta lo tocat a est estat en los pri= ...dis libres terser, y quart en los Trac ... de Barbant.

...u oseyt per molt temps abans aquest ... per los Reys de Franca, y apres per ...gon particulars dell descendents de la ...real de Franca ab moltas, y varias ...ures q. entre ells y aque. Fou erigēt e principi quāt se desepara de la casa de ...nsa entitol de Durat de Louayna, ... Enrric terser de aquest nom Duc, ...ir. de aquest estat dexa aquest nom ...muda en los de Barbāt, y Lotaringia ...a de present tant solamēt rete lo de Bar= ...bant, lo de Lotaringia ha tingut grans ...tatas, y tan Boniacions, fonc la Justi ...cia de estos Ultims titols y noms (com ho ...ula citat author Caluet de estela) son ...any 1247.

...aquest estat molt grā, y lo territori dell ...ter fil, y abundant, y esta poblat de ...tas Vilas, y llochs grans, y riches, y las ...s principals son la de Louayna (de hont ...en son princip nomb estat) la de ...lias de Anuers, y la de Belduch, ...ledub, q. son cada vna dellas lo cap ...las quatre Toparchias, o Brasos prin= ...als, ab los quals se reparteix tot lo go= ...n, y Jurisdiccio de aquest estat de Bar= bant, com mes particularmēt ho aporta lo dit Caluet de Estela en lo principi del libre quart en lo tractat de Barbant.

Aiuntaren se li tambe en aquest Ducat altras senyorias, y Titols, abans que bin= gues a unirse ab la casa de Borgonya, per la qual se uni apres ab la de Austria, y per ella ab la de Hespanya. Estan de altrapart annexos a Barbant los Estats de Dalem, de Bale Kenburg, de Raynote, y lo Ducat de Lemburg, ab la senyoria de Malinas, y altres Estats, lo en los llochs se aporta. Ajuntas a quest estat de Barbant ab lo de Borgonya per guerras, y casamets ja abans quel poseys Phelip segon de a= quest nom Duc de Borgonya cognome= nat lo Bo (qui com dit esta Instituy lo Orde del Tuson) Pare q. fonc del gran Duc Carles de Borgonya, y aui de Madal= ma Maria q. casa ab lo Emperador Maximiliano, dels quals fonc fill lo Ar= xeduc Phelip de Austria qui casa ab la nostra Reyna dona Joana filla dels Reys Catholichs de Hespanya; dig= se estangue aquest estat de Barbant per guerras, y casamets per causa q. en can g. los sors de aquella casa de Borgonya eretoraren aquest y altres estats annexos a ell per casamets, y successions, poseyren los apres per me= di de conquistas, y guerras, axi per lats quels feyen los Reys de Franca, q. sempre aten= guere a la cobransa de tots estos estats ... per las rebellions q. los poblats en ells los feyen ab lo amparo, y fauor destos Reys, y per estas causas los demes dells adqui= rirax, y conseruaren estos ducats de Bar= bant, tant y via de nostra, ... per casa= mets, y altres successions, com sita dret no y tingue sex.

es aquest estat de Barbant hu dels Titols q. los Reys de Hespanya usan en sos clasos, y apellidos, y las armes dell se aporitan e

t q. ajuntaren ... lo de Borgonya

Ⓡ los de la casa de Borgonya

ⓑ y los descendents del Emperador Sigismūd q. pr... tenia lo mateix

ⓟ en la qual de... present residex la cort dels Sors y costas de Flan= des que son de totas aque= llas terras, y Estats ...

ⓠ Los Duchs de Borgonya

ò Vltim escarxell del Estat Real de Espanya q. es lo lleo de Cr en camp negre

Lo Origen de la casa, y llinatge de estos Duens de Barbant (arres del q. ha dit) es molt antic, y principal, com ho aprovan Jacobo Raynaldo y altros authors los quals diuen que foran dos las casas, y llinatges dels Sors. y Duchs de Barbant. La primera diuen q. tingue con principi de Pepino, sor principal en la Frãsa pregenitor que fonc per recta linea de Charles Martell Auí de Charlos Magno Emperador, y Rey de Franca, + los quals de Pares a Fills poseyren apres aquest estat de Barbant fins al Emperador Luys Pio Fill del dit Charlos Magno. La segona casa diuen estos matexos authors que son Origen de Godofredo Barbato fill de Henrrich Comte de Louayna, del qual Godofredo deuallaren per recta linea los Sors. y Duchs de Barbant; llinatge principalissim q. aparenta sempre ab la casa Real de Franca, y ab las demes altres Reals de aquelles parts; tingue aparar aquesta casa ab madama Joana que fonch filla de Joan tersser de aquest nom vltim Duc de Barbant y era aquest al nono grau de Pares a Fills al sobre dit Godofredo Barbate, sens dir estos authors, ni fer mẽcio alguna qui foran sors de aquest estat des del Emperador Luys Pio que mori en lo any 840. fins que fonch sor lo sobredit Godofredo Barbato que era serca dels anys 1106. en que, y ha que 266 anys de espay: la qual Joana Filla, y ereua que era del sobredit Duc Joan tersser casa en primeras nupcias ab Guillem Comte de Holanda; en segonas ab Venceslao Fill del Rey Joan de Bohemia, y de ninga destos dos marits tingue Fills. En terseras nupcias casa ab Antoni de Borgonya, Fill segon del Duc Philip de Borgonya cognomenat lo atreuit, y fou primera Muller de aquest Com en la explicacio del escut del Ducat de Limpurg sen tornara a fer mencio. De aquest tersser Marit Antoni de Borgonya ague esta Madama Joana ab lo nomenats la Fill Joan, que funda aquest la Vniuersitat de

+ Altros diuen q. aquest Pepino fou Pare de aquell los Martell

Lo Duc de Borgonya ... que ... caps) sucey en aquest. Philip Duc de Borgonya lo Bo, Dicbot q. era del ... casa ab la Madama Joana ... prietaria de aquest Duca Cosinjerma dels dits Joan, que de alora part lo foren ereu. tat.

Per estos drets, y titols assi referits a lo dit Philipo Duc de Borgonya a. tat de Barbant, costantli moltas Gu. y Sanc ra occasio, y conseruacio del quest Philip Duc de Borgonya cognu lo Bo, lo ereta son Fill lo Duc Charles pres dell, a Filla Madama Maria que ab lo Emperador Maximiliano q. fou Pare de l Arxeduch Philip qui caga a Reyna Dona Joana Filla dels nostros Reys Catholichs de Hespanya Don Ferrando, y Dona Isabel, succeyrnt en aquest estat com als demes altros lo Emperador Charlos Quint Net de estos Reys catholichs per la donacio que son Auí lo Emperador Maximiliano lin feu, y ara de pre juntament ab molts altros ... esta Dona Isabel Neta del dit Emperador Charlos Quint per la donacio q. son Pare Rey Philip de Hespanya lin feu en lo any 1599. quant la casa ab lo Arxeduch berto son eglinjerma, y fu esta donaci a quest Rey Don Philip ajà Fill ... y successor que era del Emperador Carlos quint son Pare.

Esta situat aquest estat en Alemanya ... Baca que es ... Belgica, que antiguament se digue Lotaringia Frontera ... Vio ... y Comtat de Henao ... que lo nom de Barbant te origen, ... diuen los de Saluio Bazon ... ensi ... qui per son gran esforsos fonc Senyor de tota aquesta terra ...

[illegible] feu Sor. de esta
[illegible] a estos Capitõ
[illegible] aromenad
[illegible] de Barbant que en lo ã=
[illegible] rincipal, y poparlosa, y de
[illegible], y aiscada, y que
la prengue de son princip tot a=
[illegible] lo nom
[illegible] de prosent ag[illegible] Duca pos
[illegible] Ciutats y la
[illegible] que
los Duchs de Barbant es la de
[illegible]na, y per esta causa preten esser
[illegible] tot lo Ducat, y senyoria (y ió
[illegible]) della prenguer en lo titol al
[illegible]ps los Sors. de aquest estat. Es
[illegible] Ciutat de Louayna molt gran
[illegible] gran oneurs, en la qual ja de molt
[illegible] antich, y ha en esta Vniuersitat de
[illegible] nom Ames de esta, y ha en aquest
[illegible] altra Ciuta de grã nom qui es la de
[illegible]llas, que tan se foren regidencia ẽ
[illegible] Duchs de Barbant, y de pre
[illegible] residex la Cansellaria, y consell
[illegible]steria del president, y oydors de
[illegible]ura del Duch, y per esta causa
[illegible] esser tarbe lo Cap de aquest es=
[illegible] esta en esta terra, y estat de nes a=
[illegible] gran, y famosa Ciutat de An=
[illegible]pers tan aromenada per
[illegible] ampitujos edificis y en ella
[illegible] la grandissima contrestau
[illegible]es que, de la qual en lo titol
[illegible] que de del sacrat Imperi en
[illegible], y co[illegible] delli

Llibre Primer

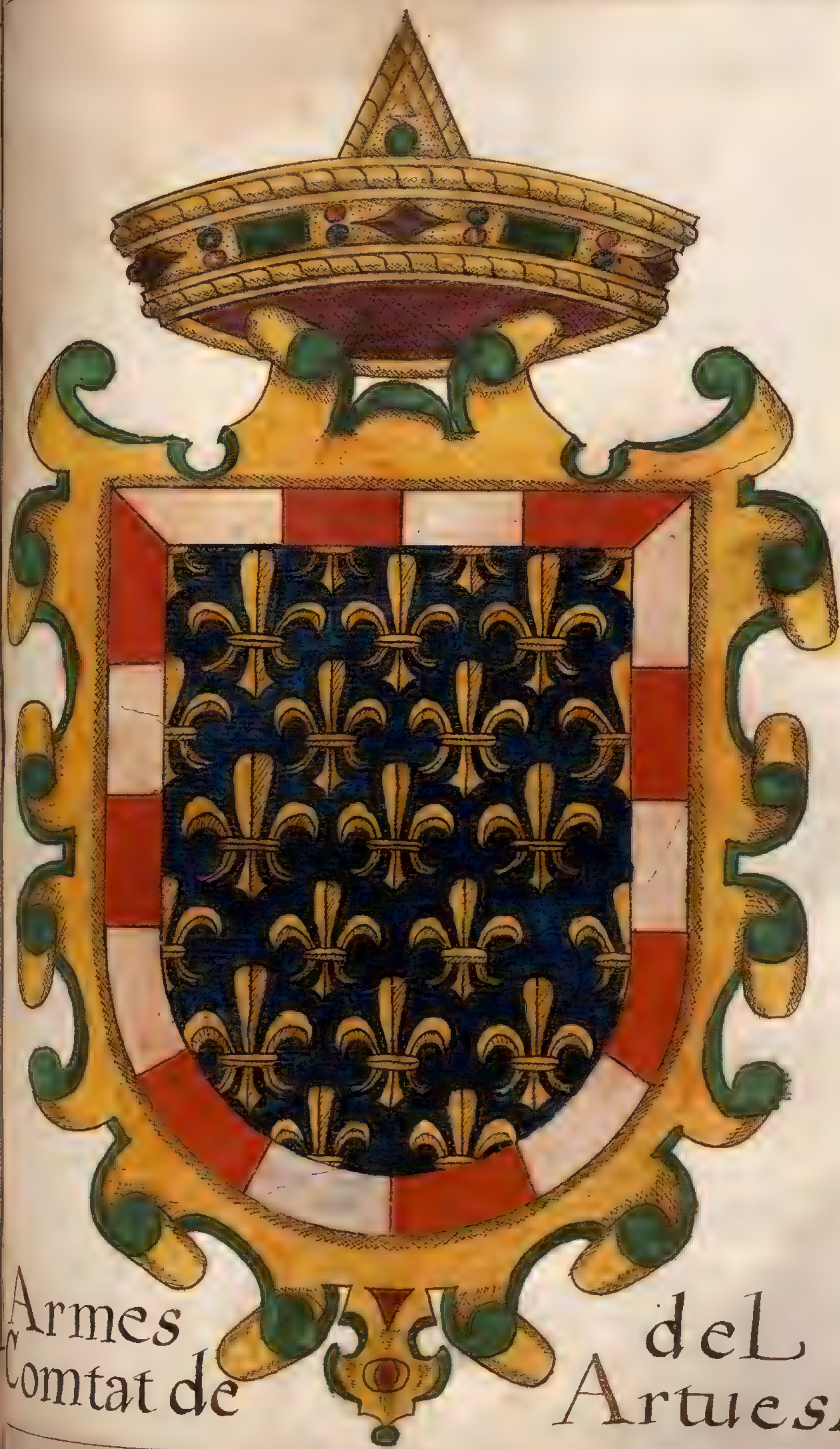

Armes del
Comtat de Artues.

Armes del Comtat de Artues

[illegible] Aur semes
[illegible] Berta de
[illegible] uella en pesses j =

[illegible] Artoes com diuen
[illegible] del Comtat de
[illegible], y subjecte a ell, y tots estos es-
[illegible] als Reys de Franca
[illegible] molt principal, y Rica, y lo te-
[illegible] molt abundant, [illegible] que
[illegible] pay los baxos de Flandes: fou [illegible] per
[illegible] particulars descendents tots dels Reys de
[illegible] encara que per linea femenina [illegible]
[illegible] Carlos del Emperador Car-
[illegible] Calaet de Estela en lo
[illegible] del hatge de Prince, y en lo
[illegible] Artoes, y lo mateix tinc [illegible] Illustre
[illegible] Tilol, y Joan Bato [illegible] en
[illegible] Tejeranas. Despues Em-
[illegible] Luis, Ma. St Luys Rey de
[illegible] lo Comtat de Artues, que [illegible]
[illegible] Rey de Franca lo dit St Luys, y
[illegible] temps subjecte a aquest Comtat
[illegible] Flandes com donacio a aquest
[illegible] Germa, lai legitim a nomenat
[illegible] abitol de Comtat de Artoes,
donacio feu en lo Any 1236. Pre-
[illegible] nom per cauja de la Ciutat de
[illegible], Arra [illegible] que es Ciutat en
[illegible] la mes fina tapisseria de Fla-
[illegible] cauja os diuen Arras de-
[illegible] (c) es esta Ciutat lo cap de aquest
[illegible] Artoes, y pellido de Arte-
[illegible] dels descendents de aquest
[illegible] apres de xant aquest no pre-

gueron lo de Artoes com [illegible] encara que [illegible] primer singular de Artoes, y apres St Luys quat lo dona a longer ma li muda aquest nom ab lo de Artoes, [illegible] de separar aquest Comtat del de Flandes, y dels Reys de Franca apres de la donacio feta per St Luys de la Any Mil de 1236. (e [illegible] donacio, y separacio) fins en lo de 1384. que se acabaren los descendents de Roberto que hauian durat 7. generacions, y en aquel temps lo heretar Luys de Maria, e, de Malsano Comte de Flandes, que per causa y entre sa casa de Flandes, y la de Artoes descendents de Roberto, y hauia aquels alguns enlaces entre estas dos casas, per esta causa y pretendre y succeir se en dem de aquest Comtat lo dit Luys de Maria a qui tot lo a los estats de Flandes de hont hauia hi aquest son principi.

Aquest Luis de Maria tenia una filla anomenada Madama Margarita la qual va ser primer de aquest nom Duca de Borgonya agnomenat lo Atreuit Bejaui a fom del gran Duch Carlos de Borgonya, y [illegible] Duc de Austria que era la nostra Reyna Dona Joana filla dels Reys Catolics de Espanya [illegible] Duc de Borgonya agnomenat lo atreuit per la Muller Madama Margarita creen no fos aquest Comtat de Artoes per molts altres que eran los de Flandes, de Nevers, de Rethel, [illegible] Orint los a los de Borgonya per [illegible] los [illegible] la casa de Austria, y per ella [illegible] de Espanya [illegible] les armes.

Las armes de aquest estat son las pesades en lo precedent estat [illegible] segun

por

por esser fill de Comta Rebont de Huys [illegible]
[illegible] de Franca, y hauerli donat aquest
[illegible] Sor Ferma S.t Huys de-
[illegible] las mateixas
armes dels Reys de Franca pera sacasa
y estat, y pera differenciarse delles, y a-
[illegible] la vila de peses de plata, y vermell,
[illegible] de les altres, les [illegible],
[illegible] dencia de casas Reals que prenet las
mateixas armas dellas differenciantlas
en alguna cosa pera distinguirse de las
Reals.

[illegible] posades per aquest estat,
[illegible] segon es cartell de la segona fa-
xa del Escut Real de Hespanya en
[illegible] los nostros Reys apenas son de
aquest titol en sos apellidos, y blasons.

Posehex aquest estat de [illegible] ara de
present la Infanta Dona Isabel Filla
del Rey Don Phelip de Hespanya, por
la [illegible] dotalio q. fon [illegible] de un fill quat
la casa, y per las demes causas, y succes-
sions tantas llegadas repetidas.

Armes del
Comtat de Flandes

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Flãdes.

LO [illegible] Don Tlleo de [illegible] de Guella.

[illegible] diu que te 33 [illegible] de 8. de ample. confirmã lo [illegible] los Authors q. tratan de aqst particular. Calvet de Estela, y Jacobo Aymerido en los Croniras Cirats, en los [illegible] de Flandes, que conformat se ab esto [illegible] aquest estat de Margaria ca mide [illegible] tres jornades, y [illegible] de amplaria, que corresponen estas jornades al [illegible] de las lleguas que diu Botero. De [illegible] part comptan estos, y altros Authors [illegible] las, y mole particulars de aquest [illegible] grandesa, y potencia [illegible] encloure se molts altros estats, y [illegible] dies de aquest tant Ecclesiastichs com [illegible] com tambe de la abundancia, y fertilitat de la terra, bonas pratiguas, y estus habitadors della, [illegible] de las personas, y bona disposicio ẽ ellas, en lo ben traure, y llanesa de las conditions, y costums, y mes que tot en la pietat, y religio q. diuen tots la tenẽ molt gran, en particular ho afirma Calvet de Estela [illegible] esta terra, y estats dela cosa [illegible] quint la cort del Emperador Carles Quint, de son fill lo Rey Don Phelip primer, quat [illegible] vinceq ana desde Hespanya a Flandes (com ja se ha dit) y per esta causa ~~[illegible]~~ [illegible] Jo mes en estas explicacions dels [illegible] de estos Estats a [illegible] aquest Author mes que ningun altro del [illegible] tractan de aquest [illegible] que [illegible] del [illegible] diu ab seguretat [illegible] nellaporta por hauer dit, y auer riguat la diligencia: y en particular diu de [illegible] terra que es tan poblada, y habitada y tan las Ciutats, Vilas, y llochs, y las demes aldeas, Castills, [illegible] en tota esta terra, y Comtat [illegible] mes aver tota ella vna gran, y continua poblacio, o, vna grandissima Ciutat, [illegible] distincts, ni separats

esta dividida [illegible] esta terra en dos parts los Oriental, y Occidental; dites en altra manera Flandes superior, y inferior, y [illegible] [illegible] lo gran Riu Es[illegible] fa esta diuisio [illegible] a poblacio mes [illegible]

ra de present es lo cap de aquest Estat, y Comtat de Flandes es la Ciutat, o, Vila de Gante [illegible] (en lo antich) y subjecte la part Oriental de aquest estat ala corona de Franca, y a los Reys: y la Oriental al Imperi de Alemanya, y en aquest diuen alguns que fonch feudataria tota esta terra, y estat tant la vna part de Flandes: encarg. los Flamenchs amprestes sempre co estrari en particular de la part Oriental tenet q. sempre es estada franca en Alou, y exempta de tota altra senyoria. Pero ara de present tota esta senyoria, y estat gosa de esta exempcio axi dela subiecio de Franca com dela del Imperi estant tant solamet subiecta a nostros Reys de Hespanya, y per ells a [illegible] Dona Isabel filla del Rey Don Phelip de Hespanya, y Neta del Emperador Carlos Quint que de present es Senyora de aquest estat, y Comtat (com en lo escut de las armes esta dit) Te esta franquesa, y exempcio aquesta terra axi del Imperi, co dels Reys de Franca, [illegible] que lo Emperador Carlos Quint [illegible] la part Occidental que era estada subjecte ala corona de Franca per lo Rey Francisco de Valoys Rey de Franca al temps [illegible] pres en son poder en Hespa[illegible] axi feu apres aquest Emperador [illegible] Oriental que era estada al Imperi de Alemanya

[illegible] d'totas ellas, y de tots los demes Estats
[illegible] ya refeu donacio, y renunciacio [illegible]
[illegible] los Fill antes de renunciar lo Imperi en favor
[illegible] Emperador Ferdinando lo terra.

No ha tingut aquesta terra y Comtat de Flandes
tan grans varietats en los Senyors della, com las
demes altres de Europa, perque desde
que Carlos Magno refeu donacio al primer Sor.
de Flandes fins q. se encorpora ab la casa de Bor=
gonya [illegible] sempre la posseyren per linea Masculi=
na, apres per femenina los descendents de qui
Carlos Magno refeu donacio, la qual sonch per
causa que volent aquest Emperador guerrejar a
[illegible] (conforme lo anomena Cabret de Es=
tela Tiderico de Ribebeca que era parent seu,)
los molts serveys que dell havia rebuts, lo feu ser
esta causa Almirant de la Mar, y Governador
de Flandes donantlas ab aquest titol, y en pro=
prietat per ell, y per los descendents: y de a=
quest descendiren los Sors. y Comtes de Flan=
des: destos tingueren sanch, y descendencia per
linea femenina los primers Comtes de Bar=
celona per haver casat Guifra Pelos ab Gui=
nidilda filla de Balduino, qui sonch lo
primer que se intitula Comte de Flandes, re=
begres que era per linea recta, y Masculina
del sobredit Tiderico primer Sor. de aquest
estat, com en lo Arbre que esta posat en lo prin=
cipi de la explicacio del escut de Armes de
Casta Pelos se pot lo qual esta posat en la
primera part dels presents Llibres.

Per esser tant gran aquest Comtat de Flandes
assi ara com en lo antich, y comprendrerse ab
ell molts dels Sobrios estats que as casas de Aus=
tria, y Borgonya y per consequencia de Hes=
panya tenen, y posehexen en aquelles parts,
tingueren ara comunament a tots estos los Es=
tats de Flandes, no obstant q. molts dells fos
[illegible] a ab aquestos.

[illegible] apres los descendents de Tiderich
en la casa, y linatge, q. sonch molt gran, y es=
timat) en aquest estat de Flandes per molts
[illegible] anys con es gran [illegible] Jacobo Mayn=
rodo, fins q. vingue a parar ab Philip bis
Comte de Flandes dels descendents de Ti=
derich q. morí sens Fills en lo any 1168. ha=

[illegible]
[illegible]
[illegible]
ta de Flandes en
tat la germana
que eran los dos de [illegible]
des. Esta Sora que succey en [illegible]
Balduino Comte que era a [illegible]
ton lo vuite de aquest nom [illegible]
quest estat de Flandes, y dell [illegible]
la Comtesa Margarita Quarta [illegible]
Comtes de Flandes fins que vingueren a
irlos en aquest estat Madama Joana qu
filla de Balduino dotse de aquest nom
Comtes de Flandes descendenta que era
recta linea dels sobre dits Margarita y
duino vuyte. Esta Dona Joana casa ab D
Ferrando Fill del Rey de Portugal dels
fonc Filla Margarita segona de aquest nom
entre las Comtesas de Flandes la qual esta
Guillem Comte de Neuers, y dellos dos tan
descendent en lo Comtat de Flandes [illegible]
Beata, y Masculina Thays tercer de aquest
Comte de Flandes Cognomenat de Tum=
mes llargua, y copiosamet apartan totes les
Successions, y Genealogias Jacobo Maynolde
en la [illegible] del Istoria ja citat, y en las Genealogias
dels Reys de Franca en particular en [illegible]
y Successions de estos Reys [illegible]
ab Herqua Franseta per Joan [illegible] en
any 1595. que conforma molt ab las Histo=
rias Franseses del Monyo Seymoyns, y de altres
y del que dellas, y destos estats de Flandes tra=
tan Cabret de Estela, y lo dit Jacobs Mayn=
do: encara q. aquest [illegible] en [illegible]
Genealogia destas Comtes de Flandes [illegible]
poch different dela que esta se ha referida
per que dona differentes marits, y pares a
las dos primeras Margaritas, y ala [illegible]
pero en lo demes va molt conforme en parts
cular del Thays de Marla en anat de [illegible]
diferentes ab conformitat que morí en lo
any 1358. [illegible] Aquest Thays de Marla
que una sola filla anomenada Madama
Margarita, [illegible] era de aquest

na

[illegible]

[illegible] Quart de Borgonya, com en la
[illegible] de armes de Borgo-
[illegible]
[illegible] Bracats Haaama
[illegible] de Flandes, y de son
[illegible] de Borgonya se ajun-
[illegible] dos estats en un senyorio, y
[illegible] molts altros virgue a succeyr
Duch Carlos de Borgonya Bes-
[illegible] lo qual [illegible] Haaama
[illegible] Haaama [illegible]
[illegible] Archeduch de Austria Ma-
[illegible] que apres fonch Emperador
[illegible] Archeduch Philip
[illegible] la nostra Reyna de Hes-
[illegible] Dona Joana Filla dels Reys
[illegible] y succeyr a tots estos
[illegible] estats [illegible] Reyna de Hes-
[illegible] perla succession de la quan [illegible]
[illegible] esta) [illegible] e
[illegible] estats la Infanta dona Ma-
[illegible] ser [illegible] de [illegible] marido
[illegible] coronado lo Rey de Hespanya
Philip lo parè.

Armes de Aquest estat son las po-
[illegible] en lo present escut las quals se
[illegible] en lo escut real de Hespanya
lo Pal primer del escut serit su-
[illegible] que esta en lo mig dels 4
[illegible] de la segona faxa. De esto
de aquest Comtat de Flandes se
[illegible] Reys de Hespanya entre los
altros titols, y Blasons dels Reg
estats.

[illegible] en summa lo que toca a la succes-
[illegible] Comtat de Flandes a
[illegible] la real de Hespanya tire lo
[illegible] que de aquest esta se boltra la
[illegible] altre cinco [illegible] y

[illegible] y cos allegen en particular a [illegible]
[illegible] en las quals de aquest estat [illegible]
demes dels cos de las casas de Austria
y Borgonya [illegible] solamen.

Armes del
Comtat de Tirol

Llibre Primer

Armes del Comtat de Tirol

LO Camper de [illegible] A=
[illegible] de Guella; [illegible] ro, uar=
[illegible] nea de Gue=
[illegible] dia [illegible], bns minuts, o, se=
[illegible]
[illegible] molt grã
[illegible], es en Alma=
[illegible] dels estats de flandes. En ti=
[illegible] Ducat de Mila,
[illegible] de Bauaria, y per Po=
[illegible] terra molt Rica, par=
[illegible] mencionats especialmẽt la
[illegible] Botero que per no esser molt grã a=
[illegible] estat es no es [illegible]
terra g arriba [illegible] per al Comte, [illegible] aquest estau na
[illegible] milia Florins de Cr. [illegible] aquest
[illegible] ons principes los [illegible] de aquest Estat
per la sucessio dells [illegible] aparar en De
[illegible] Madama Margarita, co ho a=
[illegible] Gerardo de Roo en lo terser libra dels
[illegible] que fa de la casa de Austria, y Jacobo
[illegible] do en lo Tore Estat en lo titol de Hafs
[illegible], dient de esse Madama Margarita
[illegible] filla de Henric Duch de Carintia, i
[illegible] qui apres [illegible] a ser Rey de
[illegible], [illegible] per [illegible] sucessy a
[illegible] en aquest Comtat de Tirol tant sola
[illegible] no en lo Ducat de Carintia perquant
[illegible] dela mort de son Pare Henrich [illegible]
[illegible] Madama Margarita en primeras Nupcias
[illegible] Henrich Marques de Moravia, y en
[illegible] Joan fill del Rey de Boheme,
[illegible] los maridas [illegible] y apres
[illegible] Marques de
[illegible] burg del qual ague un fill anomenat
[illegible] Comte de Tirol, pero per
[illegible] que a mare Margarita
[illegible] en son Ultim
[illegible] a Rudolfo de Austria.

guart de aquest nom en los de esta cap[illegible]
[illegible] certo segon Arreduen de Austria per [illegible]
algun parentiu g esta Margarita tenia ab la ca
sa de Austria, y esta per est llegat succeyx en a
quest Estat de Tirol [illegible] dels [illegible]
y per esta [illegible] succeyx la de Hespanya [illegible]
ara de present nol posehex perque es del Estat
del Rey de Romas.

Las Armes de aquest [illegible] son las posades en
lo precedent escut, delas quals, y del titol [illegible]
lan los Reys de Hespanya entre sos titols, [illegible]
[illegible] (encara g de present no possehexen aquest
estat) y las armes dell estan posades en lo se
gon pal del escut [illegible] y [illegible] sobre escut sobre
dels quatre Escartells de la segona fasca del
escut Real de Hespanya.

Llibre Primer

Seguexense las Armes de tots los titols, y estats ames dels referits dels quals se feu donacio al Emperador Carlos quīt

LO Emperador Maximiliano g: mes que son fill Phelip repartiò dos nets tots lo estats de la casa d'Austria, donant (ames dels sobre el Emperador Carlos quint (fill de son fill Phelip, y Rey que sa ras era de Hespanya) tots los titols dels escuts seguents, que son en numero. 15. los quals estats, o titols ell y poseey lo Emperador Carlos quint y apres dell son fill Don Phelip Rey de Hespanya ab prou peri=tacions, y desassosiegos, per rebelions molts de aquells estats; pero tot se allana ab la gran ba= y prudencia destos Reys; dels estats feu donacio lo dit Don Phelip Rey de Hespanya (o, de la mar= dell) ala Infanta Dona Isabel filla major y de sa tersera mu= Dona Isabel de Franca quant en 1599. la casa ab Don Alber= Austria nebot seu y arxeduc Austria, fill del Emperador Maxi= y de Dona Maria germana de Rey Don Phelip, com en lo es= armes de esta Infanta Do= esta llarguament tot explicat los escuts de estos estats, o titols que seguexen: los quals pertanyen Casa de Austria por la parte de Borgonya, y ay altres ins= rahons, y causas q en las ex= cations de cada escut se diran, y por las esto= ons dels estats varios dels estos

cuts (dels quals feu donacio lo Emperador Maximiliano primer de aquest nom ala son Nét lo Emperador Carlos Quint) mes proxim a nostros temps q las dels demes altros quan feu donacio al altro Net Ferdinado, per es= ta causa, y per estos estats mayors, y mes principals que aquells han per esta cau= sa mes copiosas las explicacions de estos escuts q las dels altros q apres dells se segueixen, per hauerne tingut per esta rahó los authors ma= jor cognicio destos q no de aquells que eran tan solamet patrimoni dela matexa casa de Aus= tria antes que ella succeys ala de Borgonya.

Llibre Primer

Armes del
Ducat de Bretanya.

rmes del Ducat de Bretanya.

yo

... real de Cr. ...
...è tors de Armiñes.

... de present se diu lo
... situada en lo extrè
...à frontera, y Reyna de In=
... per la part de Ponent, y Tra=
... la part de terra confina ab a
... altres estats de aquellas parts
...à casa de Austria. Antiguamèt
... terra, conforme diuen
...hors) los pobles Veneters, Cenoma=
...ns, conforme diuen altres se ano=
...mòria, y estos noms retingue fins y
...ntens primers possessors de Inglaterra
...ren de aquella desterrats per los An=
...la hauian occupada (com llarguea
...ida en la explicacio del escut Re=
...lem de Inglaterra) y se apodera=
...ren; y per esta causa dexant a
...terra les noms sobredits que fins a
...s hauia usats prengue lo de Breta=
...ne de present encara rete, y de a=
...quest usa tambe lo Regne de Inglaterra
...esta causa, y ha agudes dos Bretanyes
...ls Authors las andistinguidas dèl
...erra Major Britania, vacsa de
...bastant Parva Britania ...
...r la ...ta ... ab ...
...ra, y Parva.

... quant los Bretons desterrats
...glaterra tingueren a occupar aquesta
...ngula en titol de Comtat lo qual titol
...va fins ferca dels Anys 1270. que
...quest temps Comte dela Parva
...ma Joan primer de aquest nom lo
...ssor de Duch Intitulantse Duch
...Bretanya com ho aporten molts authors
...ticular franceses, y Alemanys, y mes co
...ts ho diu Mario Hieronimo E=
ninges en diuersas parts dels llibres que com=
pengue ab molta eruditio, y diligencia nas
lats Theatros de Genealogias.

Ha tingut aquest estat varios, y diuersos Senyors
axi antes de aquest Duch Joan com apres dell,
que los demes foran de diuersas familias, y linat=
ges, y esta diuersitat la causa per ...
dels primers possessors de aquest estat diuersas
llegades a Dona, y ...
ras per causa de estar aquest estat entre tant
poderosos Senyors lo son los Reys de France, y In=
glaterra, y los potentats, o, Princeps de Flan=
des, y Alemanya, y dels demes de aquellas
parts: per esta causa era aquest Ducat de
Bretanya molestat per tots estos, y posseyt per
qui mes poder tenia, y ab esta varietat ana
fins que fen apoderaren del tot los Senyors de
la casa de Austria los quals lo extinguieren
per justicia, y per ser per la ...
sa Vinculada a la Real de Hespanya, per la
donacio q. lo Emperador Maximiliano pri=
mer, ne feu a son fill Phelipo marit dela nos=
tra Reyna Dona Joana, y apres a son net lo
Emperador Carlos Quint, y per esta successio lo
te, y posehex de present la Infanta Dona Isa=
bel Neta del dit Carlos Quint per la donacio q.
lo Rey Don Phelip de Hespanya son Pare li
feu per estemplacio de son casament com en
altres llochs esta dit)

Las Armes de aquest estat, o, dels Sors. dell fo
ran en son principi lo armer del escut tot
de Armiñes sens altra diuisa, apres en succes=
sio de temps lo diuidiran ab quatre Iguals
escartells ab la forma, y modo q. en lo pre=
cedent escut estapoplat, y de totas estas ma
neras las he trobades en llibres Antichs de
Armoria, y ab esta matexa varietat las aporta
lo sobre citats authors, en particular lo Mar=
co Hieronimo Eninges en diuersos llochs
de sas obres, y de altres authors franceses
y ...

Llibre Primer

Armes del
Ducat de Limpurg.

Llibre Primer

Armes del Ducat de Limpurg

LO Camper de Vermeyl, en [illegible] Corona de Or, mẽ[illegible] [illegible] armes de Sabba.

[illegible] Tirol que [illegible] Ducat [illegible] nature nom de Lim[illegible] del estat [illegible] [illegible] [illegible]

Llibre Primer.

[illegible] Marco Hieronimo Eringes, [illegible]

Armes del Ducat de
Geldria, o, Gueldres.

Llibre Primer.

Armes del Ducat de Geldria, o, Gueldres

JO Camper [illegible] al, lo pri=
[illegible] de Or, un Tleo de Sabba, mẽ=
[illegible] e armea de Guella. Lo se=
[illegible] de Aur, un Tleo de Or, mem=
[illegible] e armea de Guella.

[illegible] Geldres, es un Estat
[illegible] en los estats de Flandes
[illegible] Real de Hespanya per
[illegible] ans com en ẽ segent explica=
rẽ. Es lo Pays de aquest estat molt
[illegible] de vos mar. enimẽs. Tra=
[illegible] de Ponẽt ab los Comtat de Ho=
[illegible] de Barbant, y de aquest se di=
[illegible] la part de mitjorn per causa q. lo Riu
[illegible] mole gran, y caudalos en aquelles
[illegible] per aquest Estat dividint lo en
[illegible] parts, o, Regions desiguals, en la mejor
[illegible] lo Comtat de Zutphen, y los Est=
[illegible] Veluwe, Betuwe, y Maeswael. En
[illegible] part que es la menor, esta un Estat a=
[illegible] Lantuank essel, que vol dir en Hes=
[illegible] terra del Castell de Kessel (com hodia
[illegible] de Gueà en lo llibre quart en lo trac=
[illegible] de Geldres; Lo nom de aquest estat diuẽ
[illegible] Calvet, y Jacobo Maynoldo, que se O=
[illegible], y denominacio de un lloch de aquelles
[illegible] que antiguamẽt estaua ala ribera del
[illegible] Riu Rin, anomenat Gelduba, o, com
[illegible] altros authors prenen nom de un Castell
[illegible] de alli esta que s diu Ghelre, y que
[illegible] dos llochs se anomena aquest Estat
[illegible] Geldres; la Vila, o, Ciutat mes principal
[illegible] aquesta Senyoria es la de Ruermond.
[illegible] mers pobladors de esta terra, o, Estat
[illegible] hodia Joan Boteno, y altros en parti=
[illegible] Ciuet de Estela) foran los Batauos,
[illegible] Tapies. Los primers seruirs q. la po=
[illegible] tenen ab titol de Tetors, o, Prefec=
[illegible] los quals eran de la familia, y linatge de Põ=
[illegible] que foran dos germans elegits per lo Pob=
le anomenats Ricardo, y Zupaldo fills d'un Sor.
de Pont; feuse esta eleccio destos dos germa
per causa de un gran benefici que lo Poble ha
uia rebut dells, y fou serca dels anys. 880.
(com ho diu Maynoldo.) Duraren en aquel
Senyorio los descendents de estos germãs per
mes de 200. anys, tenint principi abans
serca del temps del Emperador Carlos Cal=
uo Rey de Franca, o, del de Ludouico Bal=
bo son fill hauiẽt aguts en tot aquest interme=
di de temps set senyors, successiuamente
de Pares, a fills descendents del primer
germa Ricardo fins q. vingue aparair ab al=
tro Ricardo terser de aquest nom, lo qual de=
xant una sola filla anomenada Haldeyde
sense casada ab Oton Comte de Nassaw,
al qual lo Emperador Henrric terser de a=
quest nom en lo any 1079. li dona titol de
Comte de Geldres: pero temo no se enganye
Calvet de Estela en lo any, o, en lo Empera=
dor, per q. aquest Henrric terser com diu
Vespas en la primera part de la Historia
Pontifical en lo llibre quint: y Pero Mexia en
la Historia Imperial, y Segarra, en las vidas
de aquest Emperador Henrric, y de los fills y
Net diu q. comesa a Imperar lo Henrric ter=
ser serca dels anys. 1030. y q. mori en lo
de 1057. en lo qual comensa a reynar ab=
solutamet son fill Henrric quart q. ui mori
molt bell en lo any 1106. y en lo temps de
Henrric quart se encloa lo any 1079. de
sont se colegex q. la eresio del titol de
aquest comtat la feu Enrric quart, com
ho afirma Jacobo Maynoldo.

Erigit aquest Estat en Comtat mori
gach apres la Comtesa Adaleyda Sora,
proprietaria dell; y son marit Oton Cõ=
ta de Nassaw casa en segonas nupcias ab
filla de Gerlaco Comte de Zutphen, per
mort del qual lo Comte Oton son fenidre q.
heretà

+ y dura esta successio

heretaren [illegible] de [illegible] ~~[illegible] sortendre~~ ajuntanse per esta unión en memoria estos tres Comtats de Geldres, de Zuchen y Tuphania, y lo de Nassaw, y com dia Maynaldo fonc gran e lo any 1082.

Apres de aquest Comta Otton, y que en aquestos Comtats ~~de quatro~~ o, inch Comtas sens dir Caluet de Estela ni Maynoldo sieran Fills del dit Otton ni de ninguna de sas Mullers, y lo quart de aquestos Comtas sedique tambe Otton q. fonch Comta de Geldres, y de Zuphen, y lo terser de aquest nom en estos Estats. Aqst tingue per fill a Renaldo primer de aquest nom, y per Net ha alero Renaldo segon, en temps del qual lo Emperador Mays Quint de aquest nom (que fou ellegit en Emperador en lo any 1315. y era Duch de Bauiera) origi a edap de 14. anys soes en lo 1329. en titol de Ducat en aquest Comtat de Geldres.

Casa en primeres nupcias aquest Primer Duc Renaldo, segon de aquest nom ab Maria, filla de Berroldo de Malines Mercader riquissim que era, y de stos y que successio en aquest Estat (tant per linea Masculina com fœmenina) que tingue aparar ab Arnoldo de Egmont q. fou lo sise Duch de Geldres, y diu Caluet de Estela (referint de Autors Alemanys) que aquest Arnoldo era ~~Net~~ fill de una Germana del sobredit Duch Renaldo segon, o, de son Net Arnoldo quart q. fonch Duch de Geldres, y de Julias per esser fill de Joana q. fou ereua, y successora de Renaldo segō primer Duch de Geldres, y de son marit Guillem Duc de Julias. Mori aquest Arnaldo quart + en lo any 1424. en que y ha molta differēcia en lo temps de aquestos Duchs.

+ o, com li diuē altros Renaldo

En aquest intermedi de temps sia qualseuol, soes des del primer Duch de Geldres Renaldo segon, fins q. posey aquest estat Arnoldo Comta de Egmont, heretaran los sors de aquest Estat de Geldres alguns altres Estats que per ells poseyren apres la casa de Austria. Diuē altros Autors que aquest Arnoldo de Egmōt (ise de aquest nō en la casa de Geldres) posey aquestos Estats y mes per forsa de Armes que no per successio ni dret altro de Justicia perquāt en temps y ell lo ocupa lo Emperador Sigismundo com a Sor directe que era de estos Estats (per estar ells feudetaris al Imperi) ne feu donacio à Adol-

[illegible] com aquest se diu) [illegible] que successions sors [illegible] que ajuda à morc de Renaldo Comta de Geldres ocupa aquest estat [illegible] Egmōt quatre la bolutat del [illegible] mundo, q. no obstant haus donada [illegible] de aquest Estat [illegible] aclao, lo [illegible] nua apres ab totas las forsas q. poguē dia de Armes cō de Justicia [illegible] quatre Arnoldo [illegible] ~~tercera y que~~ delas quals [illegible] do, y per esta causa, y que en Arnoldo de Egmont quel posega delas armes q. per ningun altro [illegible] de Julias quel pretenia per la nacio del Emperador Sigismund [illegible] sos desenderts, ne feren apres donacio Carlos de Borgonya com aquest se diu Casa aquest Arnoldo Duch de Egmont garita filla de Joan de Arkel y de Joana Caluet de Estela que era Neta del sobre Renaldo segon Duch de Geldria filla q. era Filla Joana q. casa ab Guillem Duch de Jacobo Maynoldo diu q. esta Margarida filla de Arnoldo quart de Aquest nom Geldria, y neta de la dita Joana; y si esta sio es serta de que tenir o justes queres lo Emperador Sigismudo del Arnoldo de Egmōt [illegible] lleuarli aquest Estat que per tatas [illegible] ons li expectaua, y donarlo a Adolpho heret y terim mes dret per successio Arnoldo Adolpho, ni ningū altro, per esser morts altres sors desendents de Renaldo segon [illegible] sessors de aquesta Joana muller del Duch Julias, y ēgra de Arnoldo (si ata sheera) [illegible] de sos germans, y fills.

De aquest Duch Arnoldo, y de la muller [illegible] rita fonch fill Adolpho, y reyssguelitat cruel fill q. prengue a son propri Pare [illegible] do, y l tingue mes de sis anys en aspera y dura preso (com ho aporta Caluet de Estela) pero [illegible] bo Maynoldo, y altros diuē q. tant solament [illegible] ran sis mesos que quel seuc temps de estos [illegible] fiat per esser lo desacato tat grā [illegible]

cepn Pare, y affirman estos Authors lay
ma tinguí molt mes temps en la preso sino
de Siya Paulo Legon, y por lo Emperado fe
ser los quals (no podent sufrir tát gra
des, y inhumanitat) instaren molt ab los
Carles de Borgonya pera que procurar
ritat de Arnoldo per la qual fonch neces
sit matex Duch Carles anas en Gel=
y aui tragues de la preso al Arnoldo, ya ell, y
Adolfo lels ne aporta a Dorlens, y
Hesdin ahont posa en preso al Adol
la qual le escapa secretamet, y ab un sol
pagant se los dos ab habits de peregrins,
nas feiren, y passant lo Riu Mosa fou
Adolfo, y aporta pres a Namur, o, con
en Courtray, ahont estigue pres
mort del dit Duch Carles de Bor=
, apres della los de Gante (per las que
ras tenian ab Luys onse Rey de
seguere de la preso fent lo capita
de son exercit, y ab esta occasio fonch
es mort en Tornay. Paguant desta ma=
rnetats, y rebellions q. quadra son p=
hauia usades.

Adolfo estigue pres en Namur, o, lo=
y mori Arnoldo son Pare Duch de Gel=
igual vida la ingratitut, y crueltat fa
q. son propri fill hauia usada ab ell lo
tat de tots sos bens, y Estats fent per ex
nya breu universal feu al dit Duch Car=
Borgonya, fent-lin plena cessio de tots
ns, la qual se feu en lo any. 1472. y per
questa donacio tingues mes fimesa, y se=
et procura lo Duch Carles de Borgo=
Gerardo Duch de Julias q. per la mort de
Adolfo son Oncle tenia la sucessidura de ey=
de Gelares sin fes benda aquan Adol=
lo Emperador Sigismũdo dona los dits Es=
a Geldres, y Zutphen, y per mort sua; y per
ser Emperador Sigismũdo lo dit Gerardo
ia procura sin fes benda de tots estos Es=
com de fet la feu lo Gerardo, y sos fills, y
ta causa lo Duch Carles de Borgonya
a la mort de Arnoldo ana en Geldres
que la possessio de estos Estats, y dels de
que foran del Duch Arnoldo aportanse

presos a Carlos, y a Phelip fills q. era del mal Ad=
dolpho y les enuia en Flandes penat se criasen a=
[illegible] la manera, y per estas bias arriba a=
quest Estat de Gelares en poder del Duch Car=
los de Borgonya posseynt lo ell pacificament tot lo
temps de sa vida, y de aquest, y de tots los demes
Alteros Estats q. poseya fonc Eretat sa filla qui
casa ab lo Arxeduch de Austria Maximiliano
q. apres fonc Emperador: pero seguida la mori
del Duch Carlos los de Geldres no volguere
al principi por Sor. al Maximiliano pero ell fes
sen enseyori de manera q. amal de sos grats lo
tinguere de accepar, y tenir per sal durat
li apres aquesta senyoria y mando en estos Estats
fins q. Carlos fill del dit Adolpho tornant
de Flandes, y de Franca ab tot era passat per a
podera de aquest Ducat de Geldres, jurant lo
pellegitim Sor. los naturals de aquest Estat cõ a
Net q. era del Duch Arnoldo de Egmot, es=
timant se mes a Sor. natural q. no aestrany, pos=
ynt lo desta manera aquest Carlos pero ab gras
guerras, y perturbacions q. tingue empre ab tots
los Senyors de Alemanya en particular ab los de
la casa de Austria q. procurare sempre la obran=
se de aquest Estat, y per este respecte li fou for=
sat al dit Carles demanar paz al Emperador
Carles Quint Rey de Hespanya, la qual li con=
cedi ab certs pactes, y condicions entre las quals
foran q. tingues en feu aquest Ducat de Gel=
dres, y lo Comtat de Zutphen per lo Emperador
Carlos Quint com a Duch q. era de Barbant,
y Comta de Holanda, y q. faltant li sucessors
al dit Duc Carles per linea masculina tor=
nas aquest Ducat de Geldres, y los demes al=
tros Estats q. ell poseya al Emperador Carlos
Quint, o, a sos Ereus, y sucessors. Desta manera,
y ab estas condicions li atorga lo Emperador
Carlos quint la pau q. aquest dui li demana=
ua la qual no duro molt, o, a lo menos ne go=
sa poch perq. mori poch apres q. lo dic Duc
q. fou al darrer de Setiembre del any. 1538.
y seguida la mort tornaren estos estats
de Gueldres y Zutphen, y a[illegible] al Emperador
Carlos Quint Rey y Sor. nostre. Aquesta es
la una bia, o, causa per la qual la casa de Au=
stria, y per esseguent la de Hespanya te, y posseex

aquest

+ lo Duch Carlos

aquest Estat.

Es, que quel Arnolde Conte de Egmont, pretengue, y obtingue la possessio de aquest Ducat de Gelares, y del Comtat de Zutphen apres de la mort de Renaldo Quart de aquest nom Duch de Geldres, per las rahons, y causas ja donades, lo pretengue per altra via lo Adolpho (ja de sobre mecionat) Duch q. se intitulaua de Julias per la Inuestidura q. lo Emperador Sigismundo li feu de aquest Ducat de Geldres, y Comtat de Zutphen estant en la Ciutat de Buda en lo any 1425. Un Any apres de la mort del Duch Renaldo quart per esser estos Estats feudetaris del Imperi, no obstant q. de los tenia la possessio lo dit Arnoldo de Agmot (com se ha amostratt) per las quals cosas y aque entre estos Princeps grans guerres, tenint ne sempre la possessio lo dit Arnoldo. Aquest Adolpho morí apres sens fills aqui lo Emperador Sigismundo donaua donalla inuestidura destos Estats, y per estas causas succeyli en tots ells Gerardo Duc de Julias nebot q. era de Adolpho fill de son Germa Guillermo, per la Inuestidura, y donauo q. lo matex Emperador Sigismundo li feu al Geraldo en lo Any 1431. estant en Praga y seguida la mort de son Oncle Adolpho.

Aquest Gerardo Duc de Julias, y preiensor en lo de Geldres, y Comtat de Zutphen, y los dos fills q. tingue anomenats Guillermo, y Adolpho, viu la possessio q. Arnoldo Conte de Agmot, y son mal fill Adolpho tenian de aquestos Estats, y q. de altra part lo Arnoldo, per los matexos tratas q. de son fill hauia resons ne feu donacio al dit Duch Carlos de Borgonya, y q. per estas causas se impossibilitaue ells de deuer en may esmyors determinaren de aprofitarse del q. poria y axi de comun consentimet lo dit Gerardo, y los dos fills en virtut de las donacions, y inuestiduras q. ell, y son Oncle Adolpho tenian en aquestos Estats de Geldres, y de Zutphen per lo Emperador Sigismundo, se feren donda destos los drets al matex Duch Carlos de Borgonya y a sos successors per preu de huytanta milia Florins de Or Renenses, laint Renunciant, y traspassant ab juraments ab totas las clausulas, firmas, y altras cosas a ental cas se tenian de poder fer tal plena donacio de tot lo que no, manco poguessen bater estos estats de la summa, o, quantitat q. lo Duch Carlos ne donaua, la qual com se beu encara pera conforme era molt major lo valor de estats, y la qualitat dells: pero bistala calitat q. ells tenian de poderlos gojar, molt lo q. lo Duch Carlos los ne dona, se fos ho feu pera mes corroborar lo drec per la donacio de tres ell com de tots y tenia. Feuse esta Senda en lo Any 14 la qual fonc aprouada rectificada, firmada sagellada per los dits Carlos y Guillermo, y Jaoyns aprouat, y confirmada de mes auant com major. Soc. rano, y ab lo Emperador Federic tercer Sogre, y la Filla del dit Duch Carlos, y ab son consentimet y authoritat Imperial aprobant, y consentint totas las parts, y a Emperado la inuestidura de estos Ducats Geldres, y Zutphen al dit Duch Carlos de Borgonya lo qual axi per esta compra com per la donacio de Arnoldo Conte de Agmont, lo, 20 sey pagi, tiramet tota sa vida y apres della lo matex Emperador donaua la Inuestidura dells a la Nostra Maria filla, y successora del dit Carlos, y a Marit Maximiliano fill q. era del Emperador, y feuse esta inuestidura en lo 1478. Apres q. lo Arxeduch Maximiliano ague succeyt en lo Imperi al dit Emperador Federich son pare (com hoc Gerardo de Roo) y morta q. fou la muller la Duquesa Maria de Borgonya donala Inuestidura de aquestos Estats al Emperador Maximiliano a son fill mayor Phelip en sa casa ab la nostra Reyna Dona Joana filla dels Reys Catholics de Hespanya. Per esta segona causa lo poble Flamenc al de Hespanya y mas q. totas lo sangue per lo gran Jaior, y esfors del Emperador Carlos Quint fill de la dita Reyna Dona Joana lo que li mes dels Estats q. com a fill major del Emperador Phelip, y Ereu del emperador Maximiano

fill, y del Duch Carlos de Borgonya
que y tenia, adquirides ans ant q.
es per lo valor delas armas, per rau-
ses a saber et confert lo nostre Em-
pe[illegible] Carlos de Egmot fill del mal
[illegible] y Net de Arnoldo Comta de Eg
mot Carlos mori sens fills, com se
[illegible] per la possessio destos
[illegible] Carlos Quint que per
bias successions, y drets li pertanyen
ella quantera dell, y lay impedi Guil=
lem de Julias successor en lo Estat de
al dit Carlos de Egmot, pretenet e-
[illegible] Gelders, y Zutphen
[illegible] Emperador volent primer proce=
[illegible] de justicia feu amostrar al dit Guiller
mo drets que tenia per esta via, ni fur=
[illegible] Estats; del que feu poch cas lo Gui-
[illegible] ~~lo Emperador~~ ans be en-
tres exersit per estos, y altros Es=
[illegible] Emperador [illegible] del Rey de
[illegible] y dels naturals dels matexos Estats,
[illegible] dissins danys en tots ells: lo q. sabut
[illegible] Emperador q. estaua en Hespanya par-
[illegible] net della, y embarrat se en Barce-
[illegible] primer de Mayg del Any 1544. y
[illegible] se Bapist, arriba per los primers
[illegible] net a la baxa Alemanya, ahont
[illegible] Bn poderos exersit son entra per
[illegible] y estats de aquest Guillermo, y la
[illegible] de S.t Bartholomeu Apostol posa
[illegible] la Vila, o, Ciutat de Dura, plasa for=
[illegible] del Ducat de Julias, y lo endema
[illegible], y entra per forsa de armes, ma=
[illegible] tots los q. estauan en sa deffensa ac=
[illegible] los Ecclesiastichs, Donas, y Senyors,
[illegible] tot lo llochs acceptades las J=
[illegible] y algunas casas que estauen al
[illegible] dor delas Yglesias, y ab aquest cas se
[illegible] rarentant tots los demes de estos Es=
[illegible] tots ells juntament ab lo Duch Gui=
[illegible] se posaren en poder del Emperador
[illegible] al blanc de la acostumada mode, ha,
[illegible] menencia (q. la tenia molt gran) perdo=
[illegible] dit Duch tornat a lo Ducat de Ju=
[illegible] y tots los demes Estats que per aquest li
pertanyē, aturantse per ast tat solamēt los
Ducats de Gueldres, y Comtat de Zutphen
ab los demes Estats de sur sdiccio, y pertinen=
[illegible] agregant, y Vnint los tots als
demes altros Estats q. per las casas de Austria
y Borgonya poseya, per las quals, y per la de
Hespanya los posey apres tots, son fill lo Rey
Don Phelip primer de aquest nom sor. nostre
y per ell los te, y posehex la Infanta Dona Y=
sabel sa filla per las causas ja dondes en las
precedentes explicacions.

Feu lo Emperador Carlos Quint la con=
quista, y reducció de estos Estats des de 23.
de Agost en lo qual dia se posa en campanya
ab exersit format, fins per tot Comes de Se
tembre seguēt lo ho diuen tots los sobre citats
autors en particular los qui tractan de
la cobransa, y reducció q. lo dit Emperador
feu de estos Estats.

Las armas de aquest Ducat de Gelders tre
tas dels illochs sobre dits son las posades en lo pre
cedent escut de las quals pons q. lo llio ne
gre en camp de Or q. esta en lo primer
pal ~~del llio Negre en camp de Or~~, deuen
esser dels Duchs, y Senyors de Gelaria, que
quisa las deguēren pendre dels Comtos de
Flandes (que sas fan ab esta matexa forma)
per estar aquest estat en aquella terra; y lo
llio del segon pal que es de Or en camp de
blau, deu esser dels Comtes de Zutphē, o,
Zutphania (com en lo escut de aquest Es=
tat se amostrara) las quals deguēren ajū
tar los sors. de estos Estats per los casamēt
ques feu entre Otton qui per sa primera
Muller era Comta de Gelders, y per la se=
gona de Zutphen por las quals lo dit Cota
Otton horta estos dos Comtats, y per esta
causa deguē ser lo escut de las armes de
a manera q. estan posades en lo prec dent
dias quals usaren apres tots los Senyors
de Estos Estats, y per ells las usa ab esta
matex forma, y com sesicio ara de present
la sora Infanta Dona Isabel com las apor
tā Francoys Sucort Gerardo de Roo, Jacob Mag
noldo, y altros

Armes del
Ducat de Lucemburg

Llibre Primer

Armes del Ducat de Lusemburg

LO Camper taxa de Argent, [illegible] er. 8. [illegible], sus ends [illegible] Leo [illegible] membrea de Guella, Ar= [illegible] sabor, en lo cap corona de [illegible] sportã Gerardo [illegible] Varis Hieronimo Henrinoes [illegible] Ducs; y confor= [illegible] ros autors, y altros q. ells [illegible] es la mes certa opinio. [illegible] en la Geografia [illegible] de la Inferior Germania [illegible] dels ducs de Lucem= [illegible] diferẽts colors, loes q. locam= [illegible] de Guella, y sus ell 4. taxes [illegible] nent, y sus de tot bon Leo de [illegible] lens corona, ab membrea, e [illegible] de Guella.

[illegible] de Lusemburg com diu Jacobo Mayr [illegible] ornelio de Jade) es hu dels estats prin= [illegible] fiados, escaents en ella sera de [illegible] Franca ala part entre Ponet, y Mit= [illegible] Lorenes de Tramontana. lo Comtat de [illegible] a Mitjorn, ab Estaringa, per la part [illegible] quant tele Riu Mola, y per Ponet te ha [illegible] Cambray la Ciutat mes principal de [illegible] ellas esta q. te lo mateix nom dell q. es de [illegible] emburg, lo qual nom diu Calvet de Estela que [illegible] es, y bel dir Burge dels Ducs, y Burgas [illegible] posis de aquellas parts, y de aqui dar [illegible] en Lusemburg; y desta Ciutat prengue lo nom [illegible] Estat q. fonc primer eregit en colat, y a= [illegible] en Ducat, com ho aportan los sobre ci= [illegible] autors Mayr, ac, y Bela en any. en be= [illegible] ros q. ells allequen y ha varias opinions [illegible] en tiemps de las ereccions com dels Em= [illegible] dors q. las foren: poso los demes bonen a= [illegible] rmar q. lo titol de Comta era molt antich [illegible] ni de son Origen, ni dels primers poccessors [illegible] del Obtinguerren, ni de quin linatge, ni casa [illegible] no en, ap ninguna cosa. Sols diuen los [illegible] autors ab conformitat q. eres Comtas

foran grans Princeps en Alemanya, y q. de la ca= sa dells y hagu alguns Emperadors, y Reys que tinguerren a heretar, y succeyr en los Reynes de Bohemia, y Ongria (com hauant se tira) per lo ti= tol de Duch q. de present te aquest estat no es tan antich perq. hay Dona lo Emperador Car= los Quart fill q. fou del Rey Joan de Bohemia y Net del Emperador Henrric sete q. mori lo Any. 1313. y aquest Blum era fill de Altro He= rrich qui lo qual fou fill tambe de altro Henrrich esgremenat Blondello, q. tots foran Comtas de Lusemburg, y lo Henrrich Blon dello mori en lo Any 1290. Com ho diu Mayr nolde, y diu aquest es lo primer q. del tota Senyor de aquest ~~de aquest~~ estat ab titol de Comtas. Calvet de Estela, y altros a qui cal segua diu en= q. Henrrich 7. fu tambe fonc Emperador erigi en a= quest Comtat ab titol de ducat pero com no fos en gany perq. (com diu) tots aquest Emperador Hen= rrich 7. y en fill Joan q. fou Rey de Bohemia per la Muller Elisabet Reyna proprietaria de aquell Reyn= (y mori lo dia en Can 1354.) may es intitularẽ Duchs sino Comtas de Lusemburg, lo q. ma= gueres de altres Princeps Henrric en Cases e= rigie en Ducat ni menos aquera Estat de Duch de Comtat es com lo Emperador Carlos Quart y Ma= ri Estan Henrric en Altrorrich de en Jaque= ri (com ne bla) si abans dell los estats aquest titol q. Ongria erigida en Ducat, com en intitula a= pres de esser ell elegit en Emperador, com ho referexen las historias de altres Emperadors di= ent al Emperador Henrric sete Comte de Lu= semburg, y al Carlos Quart Duc del mateix estat, a q. e bon Carlemany y aquest estat [illegible] fu q. quas [illegible] pes la [illegible] mateix estat dels de Comtes, y duchs de Lu= emburg.

Continuas apres del Emperador Carlos Quart aquest Blum en casa de Bohemia (com jade hem de dir lo Rey Joan [illegible] al qual eran los sobre dits Emperadors) fins q.

Jaque=

[illegible] de dela maxe-
ra ferent
[illegible] Carlos Quart [illegible]
[illegible] Rey en lo Imper[illegible]
Bohemia, [illegible] Ducat de Luxemburg, [illegible]
Estat Versefiao ne feu Donacio à Elisabet Conya-
guinea sua casanti ab Antoni de Borgonya fill
legon de Phelip Duch de Borgonya cognomenat
lo atreuit, q. com diuen Haynolo de Sabres era la
[illegible] Duc de Barbant per esser estat ca-
sat abans en primeras Nupcias ab Joana filla
y Hereua de Joan tersser de aquest nom Duch
de Barbant, y dela conia dos fills anomenats
Joan, y Phelip, y de esta segona anomena[illegible] ab
Duquesa de Luxemburg non ague mas y ninga, y
Vehent ab[illegible] Antoni sa marit, [illegible] los dos que de
la primera tenia no podian eretar aquest Es-
tat, feu comera dell al Emperador Versesfao fill
del Emperador Carlos Quart qui hauia donat a
la Elisabet sa muller per gran summa de Diners
que lin dona; y ab aquest Dret apres dela Mort
de Antoni, y de sa segona muller Elisabet, los
Dos fills y dela primera qui eran los sobredits
Joan, y Phelip hereuaren aquest Estat [illegible] po
leynt lo Duc, [illegible] la hua apres del altro: y
per morir estos dos germans sens fills succeyé
aquest Ducat de Luxemburg, axi com hauia
succeyt al de Barbant) Phelip Duch de Borgo-
nya cognomenat lo Bo[illegible] era del sobre-
dit Antoni qui compra aquest Ducat de Empe-
rador Vensesfao y lo sinferma q. era dels dit Joa
y Phelip que moririen sens fills q. com aparentes
nes propinchs de tots los sobredits, y per lo dret y
per la compra quen feu son Oncle Antoni de Bor-
gonya li pertenya aquest Estat pire no lo tant
aques dret lo tingue de alcansar per lo dela ar-
mes costant li apres la pocessio dell gran guer-
ra, y altres trebalis, per causa q. los naturals
de aquest Ducat de Luxemburg volian per se-
nyora a Elisabet filla unica, y ereua q. era de
Sigismundo Emperador, y Rey de Bohemia y
Ungria germana q. fouch del sobre dit Empe-
rador Vensesfao casada q. estaua ab lo Empe-
rador Alberto de Austria Quint de aquest
nom, q. com diuen Jacobo Haynolo, y Herna-
do de Roo dexa dos fills, y dos filias de sa
muller. los fills ean menaren [illegible]
[illegible] y [illegible] de Ungria, [illegible]
tro le digue Joan, y morireu los dos dels
fills y la mater eran [illegible] y la major
digue Anna, y casa ab Guillem Duch de Sa-
onia, y la altra se digue Elisabet, y casa ab Ca-
miro Rey de Polonia: per lo q. estos eran
del Emperador Alberto, y de sa muller
ller, no obstat q. no tingueren [illegible] de los
Mullers pretengueren [illegible]
Ducat de Luxemburg per q. [illegible]
nyats, en particular lo Vladisiao y lo
Rey de Bohemia, y Ungria [illegible]
Fills, y per esta causa lo dit [illegible] Duc
de Borgonya, y son fill lo gran [illegible]
los tingueren moltas guerras [illegible]
sobre dets, en particular ab lo Rey de Po-
lonia y Duch de Saxonia las quals [illegible]
ren aparar q. lo dit Carlos Duch de Bor-
gonya fill del Duch Phelip dona gr[illegible]
sima Quantitat de moneda als dit
simiro Rey de Polonia, y al Guillem
de Saxonia per lo dret q. per sas ma[illegible]
podian tenir en aquest estat, y desta ma
nera se apaseguaren estas contiendas
y Guerras, y per aquest dret, y per la suc-
cessio de Antoni Oncle de son Pare que feu
la primera compra al Emperador Ver-
sesfao de aquest Estat restaren los Duchs de
Borgonya Sors de aquest Ducat de Luxemburg
y destos lo hereta apres la casa de Austria
per lo casamet q. feu lo Emperador Maxmi-
liano de Austria ab Maria filla unica del
sobre dit Duch Carlos de Borgonya, pares y
fre (Maximiliano, y Maria) de Phelip qui ma-
ta ab la nostra Reyna Dona Joana filla
dels Reys Catholichs de Hespanya per lo
qual se uni ab ella, y per esta successio pe
sehex de present aquest Ducat de Luxem-
burg la Infanta dona Isabel en particular
per la donacio q. lo sobre dit Emperador Ma-
ximiliano ne fea a son Net lo major que feu
lo Emperador Carlos Quint del qual lo
ereta apres lo Rey Don Phelip de Hespa-
nya

Castill, qui dona a esta Villa sua la Sr
Dna Isabel que de presente lo pose
en las armas, y ramos zonados, en
nos presentes explicaciones.
armas de aquesta Villa en las se
en lo precedente figura, como en lo
de aquesta explicacio estan

Armes del
Marquesat del Sagrat Imperi.

Llibr Primer.

Armes del Marquzat del Sagrat Imperi

LO Camper en faxa lo primer
ha una Aguila de los caps de Sabba.
on de vuella, una estacada de
ll de Argent posada en triangol,
la punta una torra de Argent
ta de sinoble, sus tot 2. mans
trent.

Armas de Emperadors y Reys los Ha=
ns com los moderns donen en=
tot lo Estat del Marquesat del Sa=
grat Imperi perq los uns diuen q. la des
mes Senyors de la provincia de Lo=
tha que foran abans del any 600.
principi aquest Estat. Altros diuen
lo Calvet de Estela en la Fidel Mi=
ster del viatje del Princep en Orac=
Altros en Enao diu que no nol tingue
ns apres sera dels anys 975. y de
nateix parer es Jacobo Maynoldo:
uelligencia del qual se ha de notar
aquest estat del marquesat del Sa=
ra imperi, sia que es cert la antiguitat
ien esta situat dins lo Ducat de
Brant que esta en la Provincia de
aringia, de la qual conforme los sobre
os authors, y altros q. ells seguexen en
ividar a Paulo Emilio, tem lo pri=
Marquez, o Senyor della Anfbert
ndra manera Nicanor, sui ca a ab
lida filia del Rey Clozario, o Lotha
q era de Sigubert Duen de fran=
a progenitors q. foran estos del em=
ador Carlos Magno del qual deualla=
apres los Reys de Franca y Austria=
que foran emprs estos de la provincia
Lotaringia q algins li atuen Regne=
la posessio del qual tingueren grans
rres entre si los Sors. de Lotaringia,
s Reys de Franca, q. tots ne prete=
n sucessio, y possessio. Duraren estas
guerras entre estos princeps algunos cen
xenars de Anys fins q. lo Emperador Otton pri=
mer de aquest nom pretenet tambe la succes=
sio de Lotaringia la conquista tenaneia
als Reys de Franca q. las oras la possehian, y do=
nant la apres en dot a sa germana anomena=
da Gerberga.

Esta Senyora en primeres nupcias casa ab
Gillebert qui per occasio de aquest Casament
se titula Duch de Lotaringia, y por mort
sua casa esta segueta Gerberga en segonas
nupcias ab Luys Rey de Franca Quart de
aquest nom: y no obstant estos Casamets, y do=
nacions fetes per lo Emperador Otton primer, pre
tengueren apres los Emperadors sos successors
q. lo Estat de Lotaringia era del Imperio
~~ra del Imperi~~ per so seguida la mort de la
Reyna Gerberga, lo Emperador Otton segon
de aquest nom, fon Nebot, fill q. era del Em=
perador Otton primer, pretengueria succe lo
de aquest Estat de Lotaringia lo qual lo apres
per esta causa, y successio, pero ab grans
guerras que tingue entre germa del Es=
ta Reginarie, y altros q. tenian, y defenan
uan la part del Rey de Franca; pero no
obstant estas guerras, y pretencions de uns y
de altros lo dit Emperador Otton segon fau
donacio de aquest Estat de Lotaringia a
Carlos Jerma de Lotari Rey de Franca quart
de aquest nom ab titol de Ducat la qual do=
nacio fou causa de grandissimas guerras entre
estos princeps per quant lo Rey de Franca
volia aquest Estat per si, y no per sa Jer=
ma Carles, y per esta causa lo dit Estat
Provincia, y Estat de Lotaringia ab altres
Estats com foran los de Barbant, Geldres,
Cleues, Julias, y Lorena la superior ab
molta part quen cabe de esta diuissio als trais
Bots, y Glesias Cathedrals, y metropo=
litanes de Colonia y Lieja: y ab escasai=
uisions

ciòns, y reparimets de gents, [illegible] primaçat q. oren de estos [illegible] foran Anuers (a la qual feron apres dita [illegible] Marquesat del Sagrat Imperi) la de Louayna, y Bruselas, y la de Nivela (q. totas quatro son del Ducat de Barbant) se comprengue dellas aquesta senyoria, y titol del marquesat del Sagrat Imperi. Desta manera, y per estas causas, y ab estas occasions diuen los sobreditats authors que tingue principi, y origen aquest titol, y Marquesat, y feuse la ereccio de aquest titol en lo temps de sobre asenyalat del Emperador Othon segon, y serca dels anys ja mencionats de 975. Sibe Jacobo Maynoldo diu q. ja estas quatre Ciutats foran asenyalades en particular per dot dela dita Reyna Gerbergua germana del Emperador Othon primer; y que los Alemanys las anomenaren ab titol de Marquesat del Sagrat Imperi.

Estas Quatre Ciutats, y aquest Marquesat estan en lo Ducat de Barbant, y per esta causa sempre los Duchs lo pretengueren per a si, y com amatrè crexent en potencia inauen occupant aquest estat, expellint ne als Reys de França y als demes pretensors, y per esta causa tingueren Guerras ab estos Reys, y ab los Emperadors, y ab altros senyors de aquelles parts, pero estos Duchs assongrabaor, y essors ho deserentot en particular Godofredo Barbato Duch de Barbant q. fou lo primer q. bsa de aquex Titol, dexat lo de Louayna; aquest Duch axi per las rahons sobreditas com per esser parent, y successor dela dita Reyna Gerbergua se apoderà del tot de aquest Estat applicant, y unint lo ab lo Ducat de Barbant ab lo qual ana apres sempre inuiolat fins que tots se unirien, y ajuntaren ab lo de Borgonya intitulant, e los ducats de Barbant, y apres los de Borgonya Marquesos del Marquesat del Sagrat Imperi, y aestos vinsgueren apres (com ja esta dit) la casa de Austria y per ella la de Hespanya per las donacions y successions sobreditas per las quals posehex de present aquest Marquesat la Senyora Dona Isabel, com dit esta larg ment dit.

Las armas de la Senyoria, y Estat de Marquesat del Sagrat Imperi en [illegible] des en lo precedent escut tretas als sobreditis Llibres, y Cartas, [illegible] particular de Caluet de Estela [illegible] llibre quart q. ell fa del Viatge de [illegible] ceq diu q. tenen origen dela Ciutat Anuers, que en llatì se anomena [illegible] pria que es lo cap de aquest Estat [illegible] demes de Flandes; y per tenir primi esta Ciutat de un Castell q. encara de present (diu aquest author) se [illegible] tra lo rastre, y vestigi dell, que es [illegible] ab modo, y forma triangular compo se de tres castells, o, torras, per [illegible] ja esta Ciutat feu esta manera de [illegible] present per insignia de las armas [illegible] matexa fortalesa, y castell q. [illegible] principi, aportant y demes auat [illegible] de la muralla dos más: per causa no [illegible] antiguamet en lo dit castell [illegible] un Jagant de grandissim estatura, de Alsada de 15. colsos; anomenat (conforme la opinio de uns) Antigono, y am diuen altros se deye Duron. Aquest des de esta fortalesa tenia tiranizada tota aquella terra fent paguar a tots per forsa, pasatge als que passauen per alli, y als q. nol volian sagrar lleuauals la una Illa tirant la al Riu Escalda que pasa per alli, y mutilats desta manera los deslledia. De aquest tallar de más, y llansarlos al Riu, anomenaren en aquell Castell y habitacio del Jegant los Veyns de aquella terra Hant werp q. en aquell llenguatge vol dir llansamet de mas y corromput aquest vocable, en llatì diguren Antuerpia, y en lo gal ètis naturals de esta terra Antuers, y per esta causa quantia de tat ana crexet en poblacio prosque

manera, y forma de armes en
cio, y memoria delas cosas sobre=
y com esta Ciutat de Arnuers, es
en particular de aquest Illar=
t. per esta causa tot lo estat pre=
mes ni la Ciutat mes princ.

os altres authors anbolguet do=
ser fauà, y inuenció la Historia
ast Jegant, pero Calnet de este=
dena per cosa constat, y serta
t q. en la casa del Conat de An=
e guarden de present aquans I=
mar de ase [illegible] en ni
me grandeza, y on les nuas ca=
s delas cames, cuxas, y braços,
ni Espanà, y Bradent, dels quals
i ex la grandissima estatura
ast Jegant tenia: dient demes
t aquest Author que estant lo Je=
ant a esta terra dela mane=
dita, i que a matarse ab ell
e Barbon (q. fou de qui prengue
o Ducat de Barbant) qui era
n princep. y Valent im Capita
n en lapetia, o, desafiu tense,
t al Jegant. Altres authors atri=
esta victoria, y Bex, imet a Gra=
Caualler Valent, im Jendre que
h del dit Saluio Barbon casat
filla sua; sia de qual senyol
ora, y perqual se Bol causa lo
n, y principi de estas armes lo
t q. ab la forma, y mode q. en
se Cuit estan posades ab lo Ef=
de de Bra las sides a manera
ntat de Anuers, i aquest Illus=
del Sagrat Imperi.

Armes del
Comtat de Hãnonia. I.

Llibre Primer

Armes del Cōtat de Hānonia,

I.

Lo Camper de Or, Vn Tleo de Sinbrea, e armea de Guella, [illegible] de Roo en lo llibre sitat, a [illegible] Armes per los comtes, y com= [illegible] Harnonia pero Francoys Xu= [illegible] descripcio de la interior Gor= [illegible] altras armes a estos, com en son lloc se veuran, y per [illegible] a le posa en [illegible] rebol lo numero 1. [illegible] se posara lo numero 2. g. [illegible] y leon.

[illegible] Hannonia que es la Saxa [illegible], y esta fora dela Franca, es On [illegible], y principal Estat, y de gran= [illegible] antiguitat. Teo siti dell (com diu [illegible]) vint llegues de March, y [illegible] de Vnayre molt sa, y lo territori [illegible]. Diuen Caluet de Estela y Sa= [illegible] en los llibras, y llochs citats, y Cor= [illegible] en las suas tauias Geographicas que [illegible] aquest Estat en la [illegible] dels Estats de [illegible] Corca dela Franca, g. tate entre ponet [illegible] g. per esta part es fina ab la picardia [illegible] dins lo mates regne de Franca, y ab [illegible] entre lo matex Ponet, y Tramontana [illegible] Flandes, y Barsant que aquest li [illegible] decantat ala Tramontana; y per lle= [illegible] Comtat de Namur, y lo Disbat de Li= [illegible] de Flandes per lo riu Escalda, g. [illegible] de ribera des g. de son principi fins [illegible] Tornay g. es en Flandes. La vila, o, [illegible] mes principal de aquest Comtat es [illegible] g. Sugas mente li diuen Mons en [illegible] vocable propri de aquest Estat en [illegible] llengua, g. lo de Hannonia (com diu= [illegible] citats authors) es vocable llati g. [illegible] de aquella terra del dit Henault, [illegible] los matexos authors, en particular [illegible] Estela donan altros principis, y cau= [illegible] esta terra, y Estat a aquest nom, di ent lo te dels Troyans los quals arribant en e= lla, y lleuant la als Dernios gent bellicosa y fe= ren g. la poseyan de molt temps abas (dient a abans tota aquesta terra Gallia Belgica) la anomenaren Hannonia per causa de Hanno Capita Troya que bingue ab ells en esta occa= sio res de Troya: pero lo matex Caluet re= ferint opinions de altos authors g. [illegible] te per mes serts diu a aquest nom de Hannonia no te origen dels Troyans, sino dels Alema= nys los quals occupat part de aquesta Gal= lia Belgica per hauerne bi estos qui abans dells la occupauan li digueren Hanigau g. en la llengua del dit terra, y Regio del Rin Ha= nia g. passa per aquest Estat, g. ares no esta la los Francesos Hannenios, los quals Gauen de la llengua Romana mesclada ab la sua, y dels Alemanys g. totas estas nacios ames dites o= bre ditas poseyran esta terra en diuersos tems lleuant al sobredit vocable Hanigau la G, y la G, li digueren en esa llengua Gaugas Ha= nau: es esta aquesta terra molt regadada, y fertil, y per esta causa esta molt poblada de molt gras, y principals vilas, Llochs, y Ca= tells, y de altos poblacios.

La Origen del titol de aquest Comtat de Hannonia, o, Henao diu Jacobo Maynoldo g. es molt antien, g. pere los Hant no li bobe principi ni de any, ni de Emperador, ni de Re= gui, fou lo primer Comte aquel pogen Bels. diu ha trobat ab alguns authors (sens anome= narlos) g. la Ciutat, o, vila de Mons (que e lo cap de aquest Estat) ja antes de Carlos magno + ab titol de Comte de Mons, de hont diu g. creu ha tingut origen lo Comtat de Henao, y g. aixant apres lo primer apelli= do de Mons se digue Hant solamet de Henao. Pero Caluet de Estela o. Sera esta es= terra diu g. los Comtes de Henao tenen son principi, y sanc del Rey Priamo de

Troya

+ se intitulauan

[illegible]
de [illegible]

[illegible]

nao dels defendels per linea masculina del Emp[illegible]
Triano. Casa esta Richilda en primeras nup[illegible]
[illegible] (pero Paulo Emilio dize hora fu[illegible]
[illegible] Muller) y essent en aquell temps Cota de
Flãdes Balduuino cognomenat Insulano tingue
grans y [illegible] guerras abesiós Comtes de Hé-
nao, lasquals tingueren aparar en q. lo dit Bal-
duuino se feu sor. de aquest Estat, y restat la
Comtesa Richilda, viuda per mort de Herma
no son primer Marit q. morí en estas guerras,
ó Comte Balduuino á casa ab son fill anó-
menat tabe Balduuino de Mons: dels dos fo-
ran fills Arnal fo, y Balduuino; pero per a
morí ó Balduuino de Mons anyq á Muller, y
dexar á sos dos fills en pupillar edat, y esser
á Richilda dona sobergua, y colerica dexa por
esta causa per tudor, y curador dels fills á son
Herma, segon anomenat Robert ó qual no so-
rent á auenir ab á Richilda, per no voler, su-
frir ella q. no fos ó ó Comte de Hénonia q. era
de son patrimoni, per ni ó de Flandes manas
ni gouernas no fols sor encunyat Robert pero
ni Arnulfo, ni Balduuino sos fills, ya que
per esta causa grans guerras entre los dos
cunyats q. tingueren diuersos temps, ben-
sent algunas begades la part de Richilda,
y altras la de Robert, y axi tingueren a
parar, com dize Calmet de estela, q. per mort
de Arnulfo ó mayor dels dos Balduuino de
Mons y Richilda q. morí ens fills, succey en lo
Estat de Hénonia son Herma Balduuino, y en
ó de Flandes son Cuñat Robert, y esta diuisio
causa majors guerras y dissensions entre aquels
[illegible] exercits q. no era las [illegible] q. entre
si hazian tingudas: las quals tingueren aques
assaxx. en q. Margarida filla de Eustori ó
Comte de Flandes, y Neta del dit Robert, suc-
ceyen lo Estat de Flãdes per mort de son Herma
Philip q. morí sens fills, y casa ab la senyo-
ra ab Balduuino son cosí + fill de Balduuino
y Net del Richilda per lo qual casament se

+ Comte de Hénonia

tornare abuir estos dos Estats
de Flandes y Hénonia [illegible]
de Hénonia los Comtats de [illegible]
de [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] Marguarida Maurrac [illegible]
ó Borgonya cognomenat [illegible]
en las generacions dels quals [illegible]
Borgonya, [illegible]
se agorit) y [illegible] Marga de Borgonya
[illegible] Comte [illegible]
[illegible]
la Rea [illegible]
[illegible]
quals posseex de present [illegible]
[illegible]
na Isabel filla del [illegible] Rey de
panya.

Las Armes de aques [illegible] Comtal de [illegible]
[illegible] en las potestes en [illegible] precedent [illegible]
dels [illegible] Estats [illegible]
possesio dellos [illegible] en las materias q. [illegible]
tes de Flandes y [illegible]
y aos Flamencs y [illegible]
ren pendrer los bras las armes dels [illegible]
si, ea sorta (encara q. de aqueses [illegible]
ab son recipi) ser las [illegible]
de vers de una matera manera [illegible]
[illegible] ser ab altres, y diferes [illegible]
[illegible] es q. sia per qual [illegible]
[illegible] en altra manera [illegible]
estat [illegible] de Reo, [illegible]
[illegible]
[illegible], y sorella [illegible]
merar aquest estat ab Comte [illegible]
[illegible] ab ó de [illegible]
ra dir, y notar, [illegible] de Flandes
[illegible]
hu, ho molts.

Armes del
Comtat de Holanda.

Llibre Primer

Armes del Comtat de Holanda.

LO Camper de Or, Un Lleo
[illegible] uella, membrea del matex, Ar-
[illegible] de Sable.

[illegible] Holanda es hui dels Estats
[illegible] de Germania; es
[illegible] Germanico quel
[illegible] ponet, y Tramontana, y per esta
[illegible] de Inglaterra, es casi Pe-
[illegible] aquest Estat per causa de una gra
[illegible] ta en dens Tramontana, y Ponent
[illegible] ar lo firmer casi tota, com tambe
[illegible] Rius, Rina, Mosa, y altres la de sepa-
terra ferma per la part de Mitjorn, y Ple-
[illegible] lo Ducat de Gelders per la part de
[illegible], y lo de Barbant, per la de Mitjorn.
[illegible] prouincia (q. com diu Botero) conte-
[illegible] dela antiga Bretanya. En la Ten-
[illegible] aquesta terra aquest nom Holanda,
[illegible] Pays Gueco, o, Bacuo, y a nomenan la
[illegible] manera per causa de moltas Boerta-
[illegible] cacernas y naturalmet te tota aques-
[illegible] ra, si fer tona: de altra part te grã
[illegible] dela Mar, y moltas Llacunas, y Estanys,
[illegible] ds, y Siguias de Aygua q. proseheixen dels
[illegible] es que ha en esta terra les quals
[illegible] axi en la superficie com tambe per
[illegible] y per esta causa quat sobre la cara del
[illegible] ment correr Caualls, Cotxes, e si fa
[illegible] mor, a par que y aja conuenitats de da sota
[illegible] en le regnar q. le fent, com en lo tiano
[illegible] y la.

[illegible] ixe esta terra en dos parts qui es di-
[illegible] inferior: en lo sortida chãque tota
[illegible] ena de Bosches, y Fibre. Es molt gras,
[illegible] ara esta tart mudada per causa q. de
[illegible] 800. La part ha tingudas grã
[illegible] mas Inundacions axi del Mar Ocea-
[illegible] nom del Rio Mosa, y dels demes q. per-
[illegible] rren, que la an arrecada algunas De
[illegible] des, y mudat lo temperamet del territo-
ri en tanta de manera q. com diu Joan Bo-
tero, y Caluet de Estela essent abans aquesta
terra molt poblada de grans Bosches, y Ar-
boledas, y per cõseguent molt fertil, abũdã
en tota manera de grans, y fruytas, esta ara
molt falta de tot, restant lo tant solamet
grans praderias q. en ellas si crian molts-
sims Caualls, y gran multitut de ramats de
Bestiar tant major com menor, q. dela llet
fan traucr formatges en tãta quã-
titat que son mercaderia enuiant los, o
ra dela terra: y diuen estos, y altres authors
q. paga lo valor dela sola ganãcia de un Milio, sens lo que es gasta en la matexa
terra q. es moltissim. Es abundant de tots los
demes mantenimẽts per ana la q. los naturals
desta terra son molt gradiers e rariners
per esta bia la tenen prouey da abstenta a-
fundancia, y barato de totas las cosas com-
titutas ells se collisen alli matex; per esta
causa diuen y ha en Holãda mes de 800
Naus grosas de tres fins en sent Gabies en
cada una, y mes de 600. altras de mes de cent o
docentas tonelladas cada una. Sens molta at
tra multitut de differets Vexells menors.
Diuen Jacob Maynaldo, y Caluet de Estela que
esta terra es la q. antiguamẽt se digue Bata-
uia per ocupar y poseyrla los de aquesta nacio
a nomenats Batauos, y dels la Gallia rẽ los
Francos pobles forts de Alemanya, y destos la
obtingueren los Romãs per amient fet entre
ells y los Francos apres de diuerses guerres q. es-
tas dos nacions tingueren per la possessio de esta
terra. Apres serca dels anys 450. lo Rey
Merouueo de Franca q. fou lo tercer Rey dela
[illegible] ra ne eran Christians estos Reys [illegible]
per Germania la. Lleia als Romãs a fera
de Armas, y la subjecta a fa ser [illegible] lo cat
la per esta causa, [illegible] cessors los Reys de Fran-
ca as grans guerres que per esta occasio [illegible]
er

ren axi ab los mateixos Romãs,
y ab altras nacions q. totes la Solian peo assi
Desta manera, y ab estas
sa a esserne Senyor passat lo Rey Dagobert de
França primer de aquest nom: lequal, erea de
[illegible] na la frueyta de esta terra
a S.t Wilibrord primer Bisbe de Utrech, y
y apres dell los Bisbes sos successors poseyren a-
quest Estat fins serca del Any 863. y en
aquest temps lo Emperador Carlos Calvo
Rey de França dona la part superior de esta
terra de Holanda ab el Comtat de Zelanda à Theo-
dorich q. diuen los sobre dits Raynoldo, y Cal-
uet era descendent de la mateixa casa Real
de França (com auant se dira) y per esta dona-
cio, y agues grans guerres apres entre los
Bisbes de Utrech, y los Comtes de Holanda
las quals duraren fins q. estos dos Estats
vinguere a parar en un mateix Senyor, q.
Conrich [illegible] Bisbe de Utrech Hen-
rric de Bautera ne feu donacio al Emperá-
dor Carlos Quint en lo any 1527. [illegible] cau-
sa de las guerras que tenia ab Carlos Duch
de Gelders, ab los quals no podent resistir lo
Bisbe axi per sa poca potencia, y molta
de son Enemich, com tambe per estar ell
malquist ab los de Utrech quel llansaren
de la Ciutat, per estas raylas feu lo Bis-
be la donacio sobredita de la terra, y se-
nyoria de Utrech al Emperador Carlos
Quint sent, e ab el entimet, y aprobacio del
Papa Clement sete com auantse dira. La
successio de Theodorich en esta senyoria
y de son fill, y tanse singu (mateix
nom) dura molts anys com la aporten
los mateix Raynoldo, y Caluet ab altres
autors que diuen com ex
Rebe de mes a al de aquest Comtat de Ze-
landa lo dit Theodoric del Emperador Car
los Calvo gran part de la Frisia, y de Utrec
com diuen en particular algus autors. Fou
aquest Comte valerosissim princep, y de
gran esforsos, fill q. era del Duch Sigefred
que descendia de la antiga, y nobilissima sang
dels Reys de França [illegible] Henry, y ez-

[illegible]
aquest Theodorich altros Estats en
las parts. Sone gran, y principal la
successio [illegible]
[illegible] ter, com entre altros
Zelanda, Hannonia,
[illegible]
[illegible] y Comtes
Florencio quint de [illegible]
[illegible]
[illegible] 15 [illegible]
[illegible]
aporta Raynoldo) fou aquest Florên-
cio fill de Guillermo segon de aqu
de esta Casa Rey q. era de Romãs
per fill, y successor lo Comte Florencio
quest Estat i com Primer q. [illegible]
[illegible] aquest ab-
diuen [illegible] Comtat de Zelanda, Altros diuen
per sa muller Beatriz filla que
don Dampetra Comte de Flandes
ta de la Comtesa Margarida q. diue
sey en aquest Estat de Zelanda. Ico
asso (com ja sen a adueritat) han disore
pant Raynoldo, y Caluet, y los authors
q. ells seguexen, perq. los uns diuen q. fo
los primers Comtes de Holanda fon
Sers. de Zelanda, altres diue lo adym
ran apres, y altres diue q. fins a
na referir: pero la de qua ero. mon
tots estos Autors seran a de [illegible]
aquest Florencio quint de [illegible]
y quinse Comte de Holanda, e per
cessio de sos progenitors, o per fill
samet fet al la Beatriz, o per do-
cio de qui fen [illegible] Comte de Ze-
landa, y Rey de Romãs, e perque
altra lua, y successio, fou Florên-
rencio de Zelanda, y q. [illegible]
la eregiran en titol de Com
en ningu de sos defendents fins en
temps, present no se, [illegible]
es

estats de Holanda, [illegible]

Florencio Quint de aquest nom, y [illegible]

[illegible] de aquest nom que morí [illegible] fills, hauent durat fins a ell perí[illegible] [illegible]cessio del primer Ha[illegible] de Holanda [illegible] de Holanda [illegible] fills, ni successio fu[illegible] [illegible] ò legò [illegible] [illegible] nea que era [illegible] [illegible] ò, que [illegible] de [illegible] (com diuen altros) Adeleyda [illegible] primer [illegible] Reyna Romana, y [illegible] fills de Florencio Quint de aquest Comte de Holanda. Per esta [illegible] Comtat [illegible] de Holanda, ames dels [illegible] Comtats [illegible] De aquest Joan segon, Comte de Holanda [illegible] ta, sua per [illegible] Madama [illegible] que [illegible] Guillem Duch de Bauiera que fou [illegible] de aquestos fonch fill, y succes[illegible] los Comtats de Holanda: Frannonia [illegible] adjesents a estos tant solament, [illegible] ducat de Bauiera Guillem Cuint [illegible] nom, y de aquest fonch Vetza [illegible] dona [illegible] ima, [illegible] [illegible] esfors la qual serva dels

1420. termini grans treballs per [illegible] estats la obligaren [illegible] en marit singe fills, y [illegible] demes [illegible] tingue grans guerras [illegible] dominar mes del que ella vo[illegible] [illegible] estats, y per ella causa fonc fet [illegible]

any 1426. fer donacio dels Com[illegible] [illegible] elanda, Henao, y Fri[illegible] [illegible] de Borgonya segon [illegible] Bo. Debot

Valencia seu, Pare que fonch del [illegible] Duch Carles de Borgonya, al qual [illegible] Phelip li expedaren [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] any 1450.

Per estas lnas, y successions tingue aparat esta casa, y Comtat de Holanda al dit de sobre dits en la casa de Borgonya, per ella casa de Austria, per la qual los [illegible] ta apres la de Hespanya ames del Ca[illegible] del Duc de Austria Phelip au[illegible] Reyna Joana filles dels [illegible] Reys Catholichs) + per la donacio que [illegible] Emperador Maximiliano pare del dit Phelip ne seu apresa son Net lo Emperador Carlos Quint [illegible] Rey Phelip de Hespanya [illegible] y cruzas [illegible] lla la Infanta Dona Isabel qui de pre[illegible] ent los ste, y posehe.

Les Armes de aquest estat de Holanda son las posades en lo precedent escut, [illegible] retas dels Holchs, y auchors sobredits, sens donar ninguna ratio del origen delles, mes de aportarles pintades de la manera q. assi se aportan.

+ tirocana

Armes del
Cõtat de Zelanda.

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Zelãda.

LO Camper en Faxa, lo pri
de Or, Mig lleo de Gueula, ne
matex, gramen
legon Faxa. Ondea de Azur,
Virgene en sis peces
de Zelanda consistex en molteas
totas juntas fan aquest Estat, la
Walachria
com ho
mes
Llotra que es lo cap de aquest Com=
tat, situada en a Vila de dos muralles
fortes, y per causa de las inundacions
dels Rius, y termetes de la mar
la precedent explicacio de sobrà
dit) patexen estas Illas, y particu=
larment estas inundacions en la ter=
ra Holanda, que per esta causa son ter=
ra varietat lo ser, y siti destas
Illas quals algunas Vegades demot
las ha feta Ina, y altres de Bra=
ma: ara de present son set, y estan
ellas molt fortes entre si, y situa=
ne lo mar Germanico, so=
bre las riberas de Flandes, la qual
ven entre ponent, y mitjorn, à Bra=
bant entre lo matex mitjorn,
Levant, y a Geldria, y Holanda te=
nint Tramontana, y Levant a
la part del matex mar Germanico
ven entre la matexa Tramontana, y
ponent la Illa, y Regne de Inglaterra.
Estas Illas las Quatre estan decà=
ts al Ponent, y las 3. al Llevant. Las
Ponent son (com ho diu Haynaldo) Wa=
lachria, en esta aquest es la major, y
principal delles) y las de Zutbeuera,
Nortbeuera, o Nort=
Zuid Beuat

guerrer en aquesta terra o Illas q. ja se ano-
menaxen en la Ma dellas ab les reims
dits: y que apoderant
totas expeditiu
las h
nos y [illegible] los Esclauones,
y Vizos [illegible] Flamenges, inyes de
estas Illas y per estar auya anomenaren
a totas ellas ab lo nom de Zelanda, y esta
Opinio appar mes verisimil q. ninguna
delas demes sobre ditas.

Estas Illas, y Comtat de Zelanda da-
tinguit gran varietat als Senyors axi
en los antics [illegible] dominaren antes de
Carlos Magno qual eran poseydas per los
Danos, y las demes altras nacions sobre di-
tas, com apres qual per los successos dels Reys
arribaren en poder dels Reys de Franza, y
lo primer qui de los las posey fonch Hlu-
ys Rey de Germania, fill segon q. era del
Emperador Hlays ~~Rey~~ Pio Rey de Franza,
y Net de aquel [illegible] Carlos Magno, lo
qual (com diuen algus autors) las donà
Teodoric primer Comte de Holanda;
encara que altres autors (com fio aporta
Haynoldo, y Rafael de Esteria) son de con-
trari parer dient q. lo dit Rey Hlays no feu
tal donacio, sino q. las poseyran cul y sos
descendents, pero sia de qual cuol manera
y per qual se bol bia la successio dels Seri
en aquest estat, lo fert es entre tots los Au-
thors sobre dits, que entre los possessors de
estas Illas, y los Flamenchs, y Holande-
ses, y a que grandissimas guerras entre ells
per mas delas sobre ditas successions en
poder del Emperador Henrrich segon de
aquest nom, y qual per los anys de 1007.
(com diu Haynoldo) ne feu donacio a Bal
duino Comte de Flandes agnomenat
[illegible] aqui amaue mollaques Empe-
rador per beure'rlo dotat de grans Terres
[illegible] de Zelanda, y gloria Mili
tar. Ab esta donacio se aumetaren mes
las guerras sobradites emparacular entre
Holandeses, y Flamenchs, pretenet
Holanda q. las Illas de Zelanda en
per les donacions antiques [illegible]
[illegible] a los successors qui foran los Senyors
[illegible] Illas. los Emperadors de aq.
pretenian que estas Illas estauan
feelas, y feudetarias al Imperi [illegible]
uer allat los successors [illegible]
odoric: perq. entre los [illegible]
thors y ha diuersas opinions, si
doric segon de aquest nom, q. fo
gor [illegible] de Holanda [illegible]
Theodoric [illegible] er, e. aue [illegible]
successor en lo Estat per nouadons
cio dels Reys de Franza, per si
la los Emperadors pretenian
nar estas Illes aqui a ells los ap-

Per la donacio sobre ditas q. lo
rador Henrrich feu destas Illas a
Balduino Barbalo Comte de
le aumetaren mes (com ja se sea
guerres, y discencions entre los
sobre ditas les quales duraue
per lo temp, y per cuya delas Ninguna
parar aquest Estat de Zelanda
las varietats de Opinions de Autors
axi en esta explicacio, com en la prece
dent de Holanda segon referides) en
Florencio quint de aquest nom Comte
de Zelanda, que era fill de Gui
segon de aquest nom Comte de
Rico de Romans; y de aquest
cio en auant unaren empre
Comte de Holanda ab aquest
landa que fou erigit en Comtat
temps quel posey aquest Florencio
q. lo de Holanda ja era Estat

Poseyren apres los successors de Florencio
aquest comtat de Zelanda de
manera de q. lo de Holanda fins q.
[illegible] que a [illegible] de Borgo-

ses qual fueey la de Austria, y a tolas
res la de Hespanya, per los caya
ucacions en la precedent, y on
les Explicacions donades.
se pregunta aquest Estat la, ni a
Havet e per las causas, y do
ens nacions en las dites expli

ses de aquest Comtat de Jeli
las posades en lo precedet Es
quals deuen tenir origen dela
nda per esser estat aquest Estat
per los Senyors de aquell Reina
y per esta causa li degueré lo
armes, pero perag se conegues
nia, se mostrarà ser ora de
Estat, y senyorio, y q. es situa en
aquest de Zelanda de queren
ser lo estat es assi esta pgat
ant lo en faxa posant en la
lo mig lleo vermell en camp
ter las armas de Holanda, o,
d.r, y en la n-ter.r posaré
de Argét, y de azur que se
er las armas propias de a
Comtat de Zelanda per sig
g.erex las dins del Mar.

Llibre Segon

Armes del
Comtat de Namur.

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Namur.

LO Comtat de Namur, [illegible] Flos de la, memorea, [illegible] Guerla, co[illegible] de Namur.

Comtat de Namur es bon Estat nomes pero rich, y de gran antiguitat, y [illegible] de Vilas, y Ciutats grans, y [illegible] Castells. Esta situat ala ribera [illegible] Mosa, q. li esta ala part de [illegible] como ho diuen Bothero, Mayolaluet de Estela, y Cornelio de Por Mitjorn te a Luxemburg, per ponta Henauld, y per Tramontana [illegible] Sant que tots estos Estats son dels [illegible]des: La Vila, o Ciutat mes prin[illegible] de aquest Comtat de Namur, es [illegible] lo mateix nom que ell de Na[illegible] del origen de la qual se conformen [illegible] los autors, que de ie temps [illegible] per ceyg a de Sr. do. [illegible] que serea de alli ahont de pre[illegible] esta poblada y hauia anomenat [illegible] y tempos era de ahont ala Disja Sio y de aquestos dos Vocables corrumputs [illegible] Sorgue Equeter [illegible] la Ferre[illegible]cur. Esta posada esta poblacio en lo [illegible] Estat situada entre los no[illegible] [illegible] per lomes della lo Riu San[illegible] Sanbla dit en Llati Sabis.

[illegible]lio de Jode, y Caluet de Estela diuen lo Crisen, y principi de aquest Estat molt antich per que Carlos Martell [illegible] de Fransa Aui q. fon del Emperador Carlos magno era Comte de Na[illegible], y que dell deuallaren apres tots los [illegible] ~~tots los demes~~ Comtes, y senyors [illegible] de aquest Estat, fot lo que [illegible] grans Varietats, y mutacions apres en [illegible] lo, perque en carapne per molts tems lo obtinguieren los descendents de [illegible] Martell, y per linea Masculina, [illegible] venint apres esta successio à donas y, algunas Vegades fens succeyr ellas casare sempre las de esta Casa, ab los Princeps, y Senyors Veyns de aquest Estat [illegible] ticular ab los Comtes de Flandes, [illegible] Sant de Lusenburg, de Loueyne [illegible] da, de Hanenia, y altres: los quals per estos casamens pretenen tenir: [illegible] gunas Vegades per compra, mes que [illegible] per forsa de armes ostinguieren aques Estat los Comtes, y senyors de las sobreditas casas, y familias, poseynt lo algunes Vegades los Ons, y altras los altros: como llarga, y difusamet ho aporten Caluet de Estela, y Tayneo, ho en los Llibres, Estats, en los tractats de Namur.

Aoestas Varietats tingue a ser Senyors de aquest Estat, axi per successio dels Comtes de Flandes, de Luxemburg, de Henno, y dels altres, y particularmet per la casa Estat de Barbant lo creta lo duca Philip de Borgonya cognomenat lo Bon, y aquest, y molts altres Estats [illegible] al lo seu de Borgonya al qual succeyx aores la casa de Austria, ya esta la de Espanya per lo casamet, y donacions [illegible] referidas per las quals lo posenet ara de Present la Infanta Dona Isabel per las causas ja tantas Vegades donades

Las Armes de aquest Estat creta de[illegible] matexos llochs, y authors son las posadas en lo precedent Estat, y son las matexas dels Comtes de Flandes acceptat lo en aquest lo Leo aporta Corona Real en lo Cap, lo q. no aporta lo dels de Flandes.

y lo matex[illegible] [illegible] Senyors, y Comtes dell

Llibre Primer.

Armes del Com-
lat de Zut phania.

Armes del Comtat de Zutphania.

UO Camper de Zur, Vn
de Or, mémbres, e armes de
Corona de Or.
de Zur [illegible] com dit, Ruy-
[illegible] de Estat Zut-
dels Estats de Flandes, que
Alemanya, per ponent se los
[illegible] per tramontana cō
[illegible] ro: fins [illegible], per llevant ab
Geldria, y p[illegible] itjorn ab lo Ducat
Bierna [illegible] fertil, y poblada de
[illegible]las, Llochs, y ab[illegible]s, y la mes
[illegible] de totas es la Vila de Zutphē
[illegible] gren lo nom aquest estat. Es
[illegible] anetiquitat q. no en lo titol de
[illegible] q. per esser tanta ninguna au-
[illegible] llore dit, ni altres fab donar
[illegible] son principi, com en particu-
[illegible] dit Jacob Maynoldo; ni dels seys
[illegible]tas que poseyren, fins que bin-
[illegible]terne senyor lo Comte Gerla-
[illegible]ual nātenint fins una sola filla
[illegible] ab Othon Comte de Nassau, bin-
[illegible] ora restat de ~~Arkelgera~~ Adelhe-
[illegible]a Unica, y ereua de Ricardo Sor-
[illegible]o, Presente que era de Geldres,
[illegible]ora no estaua erigit ab titol de
[illegible]at com ho estigue apres; y per
[illegible] casamets succey Othon Cōta
[illegible] en estos dos Estats de Geldres, y
[illegible]at de Zutphania: per esta causa
[illegible]erador Henrric Quart de a-
[illegible] nom (com esta dit, y prouat en
[illegible]ario del estat de Armes del
[illegible] de Geldria) erigir aquell Estat en
[illegible]bnint se per estos casamets es-
[illegible] Estats en un senyorio fent se es-
[illegible] poch abans dels anys 1079. ~~ma~~
[illegible]rio ~~dels~~ del titol de aquell estat
[illegible] o mates temps. Y per quant
aquest Estat, o Comtat de Zutphania
desde que se unit ab lo de Geldria, fins que
posey pasificament lo Emperador Car-
quint esta largamet dit en la explic-
acio del Estat de Armes del Ducat de
Geldrias no tornare à repetirho en a-
quest lloc sino remetrer al lector en
lo tocant a est estat en lo sobre dit lloc.

Posehex de present aquest Estat la in-
fanta Dona Isabel per los matexos titols
y lo de Geldrias, com en ell, y en altres
llochs esta dit.
Las armas de aquest Estat de Zutpha-
nia son las posadas en lo precedent es-
tat com las aporta ~~Duaneres~~ Eximes, y los a-
mes altres allegats, acceptas Maynoldo
q. diuidex lo estat del Comtat de Zut-
phania en Jaxa posant en la primera
lo Vlec, y en la segona una Cruz fle-
rea sens designar los colors ni dir de
qui ho traxe

Llibre Primer

Armes de la Senyoria de
Groninc, o, Groeninge

Llibre Primer

rmes dela Senyoria de Gro-ninc, o, Groe-ninge.

O Camper de Or, una Aqui-
ba de dos cays sus los pits
deguella ab una faxa de Ar-

eographica descripcio dela infe
mania feta per Françoys Suver-
obre alos Estats de Brabant e
o present, esta lo escut petit o
its de la Aguila de color
esti ab opinio que fone in ad-
ia o ignorancia del qui illumi
ers camper vert en escut
ent en armoria superior
ntre princes i sors o esta
alos tratats de las reiglas de
y de altra part com en aquest
enyoria de Groeninge succe
de austria deque sosar e pri
della la creta lo escut de dita ca
e los pits de la aguila que eran
ns de dita senyoria; y per estar
ora la dita lo escut petit lo co-
ro.

ra de Groninge, o, Groeninge
ns unit a Frisia, Holanda y
o ciutat della nuers Barron
Sant de Ingiu ha
o ab la Ciutat de y com
ana la aguila per cima. Es
d molt principal, y diu l'autor
la que la funda Gruno Capita
y a per ell diguerem ab Cuitat
esta Senyoria Groeninghen.

ernes esta Cuitat, y Senyoria, com
ciero) ab molto y
esta debax empero
ibon Senyor, o Rey

particulars della los quals eran subjectes, o
feudetaris dels de Frisia. Diu Jacobo
Mayrcldo y no ha trobats senyors par
ticulars de aquesta Senyoria de Gro-
ninge fins en lo any 1491 en lo qual
era Senyor per [illegible] de Pe
lipe de Borgonya, y Arreduc de Aus-
tria que [illegible] ab la Reyna
Dona Joana filla dels Reys Ca
tholics de Hespanya, y [illegible] Em
perador Maximiliano de Austria,
de Maria Duquesa de Borgonya, tem-
guia lo collar del Tufon, y per mort
de aquest Joan creu Mayrcldo que
esta senyoria previngue al dit Phe-
lip Duc q. era las otras de Borgonya
com a senyor directe que era della per
la successio delas casas de Austria, y
Hesponya, per las quals era Duch de
Brabant, Comte de Holanda, Zelan-
da, Gelbria, y dels demes de aquelles
Estats q. franseran ab la Frisia, per
estar com dit esta la senyoria dins la
Frisia Imperial, y per estos Estats era
lo directe del de Groninge, y per
aixo causa creu lo dit Mayrcldo la
creta lo Phelip lo qual [illegible]
por temes [illegible] ab ament q.
feu ab la nostra Reyna Dona Joana
per lo que feu lingue de venir en
Hespanya, y dexar las casas de Fla
des, y de estos Estats ab [illegible]
[illegible] Duchs de Saxonia pretenie
lo matex de que eran ells los se-
nyors directes de aquesta senyo-
ria, y lo matex pretenian los duchs
de Gueldria, com a Duchs, y sura-
sors

as emor[illegible]
per les arriba esta enyora[illegible]
ninge, com per les demes dela[illegible]
pretenen las tots per assi, y per esta cau[illegible]
[illegible] las poseydas algunas de=
gades deu de Saxonia, y altras dels de
Gualdres, y poeynen las estos lo Empera=
dor Carlos Quint Rey, y Sor nostre es
fill major, y successor del Rey Prelip
[illegible] pare, q. fone Duc de Borgonya,
y del Emperador Maximiliano, los q.
ui, pretenque estas senyories, y Estats
per les causes sobredites, com ma ex
plicado ael escut del dit Ducat de
Gelderia esta dit, y per esta causa es
tinque grans guerras ab estos sors
que bingueren aparar en q. per mort
de Carlos Duch de Gelderia q. seu e
lo Any 1538. lo primer de Juliol, es
dexar fills, es tinque lo Emperador
Carlos Quint la pacifica possessio de
esta senyoria de Gronige, dela qual
ab los demes Estats feu donacio esso
fill lo nostro Rey Prelip primer
de aquest nom, qui per les rahons
ja en altras explicacions donades
ne feu donacio a sa filla la Sta
Dona Isabel que de present reyne
rex,
Las armes de aquesta senyoria de
Gronige, son las posadas en lo pre
cedent Escut, y de la manera que
al principi es esta explicado ex
posat, y aduestat

Armes dela Señoria de Vltrajecto,
o, Vltrajectensis, o, Vltrech.

Llibre Primer.

Armes de la Senyoria de Vltrajecto, o, Vltrajectensis, o, Vltrech.

LO Camper en banda lo pri= [illegible] Vn S.t Martí acuall, de di= [illegible] colors estant compartit la capa [illegible] pobre. Lo segon de Guella sés [illegible]. De esta manera, y abestra forma [illegible] armes per aquesta nació en la [illegible] descripció g. [illegible] nia, pero Jacobo Maynardo [illegible] dels tirols del Rey Phelipe [illegible] aporta molt differents [illegible] ra creu recostada, [illegible] lo [illegible] Vn escut petit ab vna banda [illegible] sens esmalts, ni colors, ni metalls, y [illegible] y [illegible] g. aut. [illegible] [illegible] mes [illegible] [illegible] aporta [illegible] [illegible] g. [illegible] [illegible] y de [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] gran deyrat [illegible]
[illegible] estar a [illegible]
vassalls naturals de aquest Estat q. arriba-
rē a llansarlo de la Ciutat, per estas cau-
ses determina de una degrada de exir de
[illegible] tenia en esta senyoria el
Emperador Carles [illegible] Duchs de
Barbant, y Comtes de Holanda q. ha-
van obtinguda donacio de part de esta
senyoria, y la donacio q. li feu fou de
tota la jurisdiccio civil, y criminal, y
delas demes temporalitats q. en es-
senyoria, y tenia, ni y podia tenir co
a Bisbe de Urgel reserventse per ell
lo Bisbe tota la Jurisdiccio spiritual,
y rendas temporals q. eran de la mesa
Episcopal, per la qual hauria fets acor-
dis a los predecessors de esta Senyoria.
Desta manera, y per esta donacio ob-
tingue lo Emperador Carlos [illegible] esta
senyoria ab consentimēt, y aprobacio del
Papa Clemēt Setse, y lo Emperador se ob-
ligua ab grans juramēts, y altras penas
per ell, y per los successors, com a Du-
chs de Barbant, y Comtes de Holanda
de defensar al Bisbe, y sos successors en
aquell Bisbat en tot lo demes q. en e[illegible]
pertanya, y restituirlos en [illegible] sa
[illegible] tots los Princeps, y Reys de [illegible]
[illegible] qual senyal a ho que el [illegible] ser
[illegible] en sa possessio. Desta manera
ab estos pactes, y obligacions obtingue
lo Emperador esta senyoria de Urgel
[illegible] la casa Real de Hespanya, y per
es [illegible] ja donades la pose-
hex ara de [illegible] ab los mateixos pac-
tes, y obligacions la Infanta dona Isabel

[illegible] armas en aquest Estat [illegible]
[illegible] forme [illegible] senyo-
[illegible] es [illegible]
[illegible]nada per dos senyors [illegible]
[illegible] per esta causa las ar[illegible]
[illegible] Jacobo Mayrofle
la Ina part de aquest [illegible]
estan posades [illegible]
[illegible] vida [illegible]
se que [illegible] S. Wul[illegible]
Bisbe de aquest Bisbat quat lo
gobert de Francia li feu don[illegible]
de queles [illegible] desamparar
devocio q. tenia a S. Marti, o per
renunciar de Armes lo seu Bisbat q. era
mēllor, y major part de esta senyoria
la demes altra que ell no poseya, [illegible]
[illegible] de a manera
sos subdits partir la Jurisdiccio della
lo Emperador Carlos quint, partint
ant [illegible] y [illegible] causa la
ha [illegible] co, atrueco de tenir mes pau, y quiet
ab los subdits) com S. Marti [illegible]
pa ab lo poble

Armes de la Señoria de Trās-
ifula, o, Transifulane.

Armes de la Senyoria de Transisula, o Transisulane.

LO Camper de Or, una faxa
[illegible] de Argent, e de Aur en 2. pessas,
[illegible] tot un Tleo de Guella, membrea
[illegible] Guella, armes de Sabba.
Senyoria de Transisula, o [illegible]
Provincias de la Germania, [illegible]
terior: esta situada entre [illegible]
[illegible] nial, y lo Ducat de Geldria, en
[illegible] planicia que esta de la altra
del tercer Bras del Riu Rin, de
[illegible] nefa, y en aquest tercer bras
[illegible] Isla, y ala planicia de terra
[illegible] a anomenar
[illegible]
[illegible] ola, y da esta provincia enfos pri
[illegible] ser las nacions Barbaras que de
[illegible] han los demes altras terras, y se
[illegible] ns de aquellas parts [illegible] las
[illegible] ran los Reys de Franca, los quals
[illegible] Emperador Carlos Cinquen, com
[illegible] Maynoldo, los successors referendo
[illegible] als Bisbes de Utrech, y lo matex
[illegible] duet de Gelria. Estos bisbes poeyre
[illegible] la senyoria als matexos treballs,
[illegible] uents que las demes altras dea
[illegible] llas parts fins en lo any 1527. en
[illegible] essent Bisbe de Utrech Henric
[illegible] era [illegible] la prendere ex
[illegible] acio de la senyoria de Utrech se ha
[illegible] per las matexas causas, y raisons
[illegible] aquella fen tambe donacio desta
[illegible] Emperador Carlos Quint Rey, y
[illegible] nostro als matexos pactes que
[illegible] ns aquella, y rebent la lo empera
[illegible] a matexa manera [illegible] tambe las
[illegible] y per
[illegible] aquella, y fent
[illegible] als estimen del [illegible]
[illegible] ment lete, com tot llarguament lo
[illegible] tan los sobre dits autors. Cadet
de Estela, Jacobe Maynoldo, y altres [illegible]
esta donacio posey la casa Real de Sp
nya esta senyoria de Transisula
ella la posehex de present lo Infant Ferdi
nando Rebel, Neto de [illegible] Emperador
Carlos Cuint, [illegible] donades
Es esta senyoria molt gran, y rica, [illegible]
sa de la fertilitat de la terra q. es molta, y
poblada que esta de Ciutats, Vilas, y Lo
[illegible] molt gran, sens los Castells, Al
deas, y Masias q. son moltas. La Ciutat
mes principal de esta Senyoria, y ha
hont residex la cort, y gouern della, es
la Ciutat de Deuenter qui es lo cap
de tot aquest estat, y Senyoria. Las ar
mas della son las posadas en lo prece
dent escut, com las aportan Jacobe May
noldo, y Franchoys Suert, encara q. ab alguna
diferencia, perq. Suert posa lo Tleo
sobre la faxa ondea, com q. [illegible] a posat
y llauzado posa la faxa sobre del Tleo.
Opens deuen tenir estas armas ori
gen delas dels Comtes de Holanda
que [illegible] eren, y algunas [illegible] der
alianzaren la senyoria, y domini de a
quest estat perque tots fan lo camper,
y Tleo de un Color, y Metall [illegible] pera
fferenciarse estas de aquellas, y per lo
que esta terra [illegible]
[illegible] y pera differe [illegible]
de aquellas la faxa ondea en lo m
[illegible]

Llibre Primer

Armes de la Señoria de Mecli-
na, o, Mechiliniæ, o, Malins.

Llibre Primer

Armes de la Senyoria de Meclina, o, Mechiliniæ o, Malinsa

LO Camper de Guella, 3 pals [illegible], sus tot Vn escut de Or, e sus una Aguila de 2. caps de Sab=

[illegible], o, senyoria de [illegible], com [illegible] es vna senyoria [illegible] lo rep la senyoria es la oila, [illegible] de Malines, que es vna de las [illegible] mulhors de tots los Estats de [illegible]: pasa e ro mug della lo Riu [illegible] o Gua [illegible] Reis [illegible] fertilizan [illegible] vna [illegible] es mole grien, y fertil [illegible] es a Emperador [illegible] subjecta als Bisbes de Liega, y [illegible] temps tinguieren senyors par[illegible], feudetaris q. eran dels Duchs Barbant. q. la dominaren per mol[illegible], y eran dela familia, y linat pe[illegible] dels Senyors de Grimbergh, que Hermoldo dit la posseyren [illegible] senyors [illegible] absolutament, ab [illegible] oner, y suprema Jurisdiccio [illegible] dela dels Duchs de [illegible] esta barienat la senyoria de Ma[illegible] als sos senyors, per causa delas mol[illegible] guerras que de conti[illegible], axi als Duchs de Bar[illegible] com als Comtes de Geldres, [illegible] de [illegible], que tots estos prete[illegible] [illegible] de aques Estat per [illegible] pretensions, ellent Bis[illegible] [illegible] q. los [illegible] en dia [illegible] 1040 Bisbe en Diu[illegible] dels de aques Estat, [illegible] [illegible] los Ciutadans de Liegi que [illegible] dels senyors de la part [illegible] en esta senyoria als [illegible] de Barbant, e ellent apres [illegible] de [illegible] Saint Joan segon de Liegi, com [illegible] solut senyor de tot aquest Estat, y senyoria por cuella que de mes auant [illegible] Bertolfo sor. de Grembergh [illegible] li rona la ma[illegible] tra part que el pretenia tenir en a=questa senyoria, ab loque, y [illegible] que [illegible] q. los Duchs de Barbant [illegible] guerren quantes los matexos [illegible] de esta senyoria de Malines restaren los dits Duchs absolutos senyors de to=ta ella.

Pots apres de hauer succeydas en esta senyoria los tres fins assi referidos, dau Caiau de Esteia q. Adolpho Warck e 46. Bisbe de Liegi, parexent li q. lo Bisbe Henrrich no hauia pos et [illegible] la alienacio sebredita de sa propria au=thoritat en donar lesant q. los Bisbes de Liegi tenian en esta senyoria sens ne [illegible] rebudo ninguna recompensa ni emolument ninguo per ell, ni per sos sucessors; per esta causa lodit Bisbe Adolpho ab desplaiment dels Canonigs de S.t Lambert de Liegi, y esprosiano del Summo Pontifice, venguo a [illegible] part q. los de Grembergh [illegible] donada) a Luis de [illegible] de Flandes per cual [illegible] vinda causa grandissimas guerras en=tre los Duchs de Barbant, y [illegible] de Flandes, [illegible] naturals de esta senyoria de Malines [illegible] dels Duchs de Barbant. [illegible] estas guerras aparar [illegible] y concordia per [illegible] [illegible] Duchs de Bar=[illegible]

garita Filla menor de Joan tercer de aquest nom Duch de Barbant [illegible]
aren estas dos casas, y estats en
senyorio, per causa q. Joana Torna-
da esta Margarida que esta-
[illegible] Vn filo [illegible] del Rey de
[illegible] morí sens hills, y sens dexar
successio ninguna, y per esta causa la sus-
sey en lo Ducat de Barbant la dita Mar-
garita, y apres resultant de ella, y de
son marit Luys de Maria Comte
de Flandes una sola Filla anomenada
tambe Margarita Fou senyora, y succes-
sora sua dos estats de los pares del Du-
cat de Barbant, y Comtat de Flandes
y casa ab Phelip Duch de Borgonya
primer de aquest nom cognomenat
lo atrevit per lo qual casament se ajun-
tarer en un senyorio los Ducat de Bar-
bant, Comtat de Flandes, y [illegible] me-
ria de Malinas, y altres estats [illegible]
de Borgonya, y per successio de aques
lo Tim los Ereta, y succey ab la
casa de Austria, y per ella a la de Hes-
panya per los casamets, successions, y do-
nacions molts legades inperexis, y per
estas bitimas successions Lo te de present
[illegible] senyoria de Malinas la Infa-
ta Dona Isabel Filla del Rey Phe-
lip de Hespanya per las causas ja do-
nadas.

Essent tots estos estats assi referits bait
ab la casa de Borgonya, antes que
[illegible] ella ab la de Austria, bolguere
Duchs de Borgonya q. esta senyoria
[illegible] de Flandes, y q. en la dita mes
[illegible] dita [illegible] ho [illegible] de Malinas, y es de mayors
[illegible] aquels estats resideix en ella lo
supremo, y amplissim consell ab la Cor e
cia de tots los estats de Flandes, co
[illegible] fin, y deprecedes y residex, co
les aporta Maynslado, y Caluet de Estela

Fa firmos [illegible] aques [illegible] o Senyoria

Armes de la Senyoria de Frisia.

Armes de la Senyoria de Frisia.

LO Camper de Azur semis-
tes de Argent en faxa, sus tot
[illegible] plants, membres as
[illegible]

Lo senyoriu de Frisia es molt
gran, principal per comprendre dés
[illegible] altres Estats, que entre ells
[illegible] de Groning, de Drieseuen, o, Wol=
[illegible] Wetergoe, de Ozergoe, y altres lo
[illegible] Maynoldo, Caluer de Estela, Jo
[illegible]eo, y altros. Estacituat aquest Es=
[illegible] tuaen los meteixos [illegible], en
[illegible] Pedro Plancio, y Cornelio [illegible]
[illegible] en las suas tablas Geographias) e=
[illegible] del mar Cuaternio Germanico, en
[illegible] te la ~~alta~~ Alemanya alta, y faxa
[illegible] en dos parts: es ribera de
[illegible] mar per la part de ponent, y tra=
[illegible]ana; es terra molt fertil, y abundat
[illegible] lo necessari pera la vida humana,
[illegible] ara de present molt poblada de
[illegible] Ciutats, vilas, y Castels grans, y
[illegible] principal dellas es la Ciutat de
Warden que es lo Cap de tota la se=
[illegible]ria de Frisia, y en ella resideix lo con=
[illegible] Canselleria de aquest estat. Pga
[illegible]mig de esta terra, y senyoriu lo
[illegible]ns, com lo anomena Botero, pe=
[illegible]duet de Estella, y Jacobo Maynoldo
[illegible] Amaso, o, Eems: aquest Rio
[illegible]ex esta senyoria en dos parts a=
[illegible]nades Oriental, y Occidental, y
[illegible] esta causa ha tingudas grans vari=
[illegible] en los senyors, per esser poseyda al
[illegible] vegadas per un sol senyor que e=
[illegible] altres, y altras per diuersos q la=
[illegible] en diuidida entre si poseyrt los bo=
[illegible] part, y altros la altra, com de
[illegible] Occidental es de present de la fa=
[illegible]

fanta Dona Isabel per las raiós donades
poseyrt la ab titol de Senyoria, y es esta
de la que ba tractant, y la Oriental que
es la altra es del Emper de Alemanya
ab titol de Duca: ço en la explicacio
de aquell estat se dira en son lloch.

Diu Jacobo Maynoldo q lo primer sor.
q ell troba de esta senyoria es lo Empe=
rador Carlos Magno Rey de Fran q
per lo dret y valor de las armes lo ado=
jecta a la Senyoria, y domini, lo, titol
ell, y son fill Luys Pio, y son Net Carlos
Calno q los tres foran Emperadors, y
Reys de Franca: Aquest Blasm la dona Jo es
part della, juntament ab altres Estats
(com en los llochs esta referit) al Sreo
doric Conte de Holanda, o, a, y sus suc
cessors dels quals fonc desendenta ma
dama Jacoba Contesa de Holanda qui
de tots los estats, y de esta senyoria de
Frisia, per las materias causes y raiós
que tingue de aquells ne feu donacio
al Duch Phelip de Borgonya lo pro
menat lo Bo, que per lanca Madama
Maria lo ereta la casa de Austria
y per ella la de Hespanya per la qual
y per las donacios y capitols sobre ella pose
er de present esta senyoria lo Rey de
Hispania lo de sobre se ha dit, y ab
Dona Isabel.

L'altra Part de esta senyoria q es la
Frisia Oriental q de present es titol
de Duca ab tingueren apres los Em
peradors ~~Rudolfos~~ Rudolfo de Aus=
tria primer de aquest nom, o, Sonfiu
lo Emperador Alberto Aus primer
de aquest nom (com aua en la decla
racio del Escut de aquell estat se de
clarara) y per aportarse estas sucessios

y yenea

y y Genealogias molt curiosamèt en las expli-
cacions dels escuts de las armes de
[illegible] y Zelanda les dex de ay mes en
[illegible] materias de aquells, y
[illegible] los ha succeyt a tots sia ca-
[illegible]

[illegible] estan y son vorsades
[illegible] dental son las posades en la
[illegible] Genealogias
de Marco [illegible] Genings dels Ro-
mans de Gerardo de Roo, dels titols de
[illegible] Heurnio de descripcions Geo-
graficas [illegible] y de altres
[illegible] aportan de la manera que en lo
precedent escut estan posades, en mana-
[illegible] las atribuex al Ser-
dera [illegible] Oriental o es lo Ducat que
pre[illegible] lo Emperador com a
desendent es del Emperador Ferdinan-
do lo primer al Emperador [illegible]
[illegible] nasqueren atribuex a Gra-
ta Frisia Occidental, y altres autors
[illegible] atribuexen a las dos Frisias, lli-
[illegible] tant solament las armes de
ta Groma en emsbar [illegible] del escut
de Brette de Groet, y de Ducat a
[illegible] ens Brettes ab
tant solament los dos [illegible]
[illegible] estos escuts de Frisia esta posats

Seguexense las Armes de tots los titols, y estats de la casa de Austria, q. algun temps obtūguerē los Reys de Hespanya Y de present son de diuersos sōrs. de la matexa casa de Austria, descendēts de la de Hespanya.

Com en altres llochs esta dit l'Emperador Maximiliano repartiria los estats, y de sa muller la Duchesa de Borgonya, entre sos nets, y axi Don Ferdinando son net, y Jerma del mates Carlos quint li feu donacio tots los estats, y titols dels escuts segents, los quals foran en numero ... s. y aquestos tingue, y posey lo dit Ferdinando en titol, y credita propriedad pera ell y pera tots sos descendents (nat de Hespanya (ha hōt nat) pera al gouern, y regimēt de sos estats; casant apres ab madama Anna Reyna proprietaria de Boemia (com en lo escut de armes de aquest Ferdinando esta marquamēt) Repartiria apres de ... lo dit Ferdinando tots estos tots entre sos fills y de sa muller, qui ... molts (com en lo arbre real esta ...) de la manera, y per estas occasions, y heretamets se tornaren a desmembrar, y diuidir tots los dits estats, y titols que ab tant discurs ... y per las causas y rahons ja donades, se eren units ala casa de Austria, y per ço han succeit a tots ells los fills, y descendents de estos Princeps ab titols tots de Arxeduchs de Austria y ha de present en Flandes y Allemanya Molts Arxeduchs de Austria. Pero los Sors. y sora de esta casa, y estats (als quals estan bincularts tots ells) son los Reys, y Sors. de Hespanya per las successions, causas, y rahons ja en tantes parts donades.

Los titols, y estats que lo Emperador Maximiliano dona a son net Ferdinando foren los dels escuts segents, ab los quals, y ab los precedents se comprenen tots los que los Reys, y sors de Hespanya an posseit, y possehexen per la casa, y succesio de Austria, y ab ells se donara fi, y remato en esta segona part del primer llibre de Armoria, ad laudem, Gloriam, & honorem Dei omnipotentis. Aduertint empero ... estats dels Escuts que se seguexen dels ...

perador Maximiliano a son Net Ferdinado eran los de son patrimoni de la casa d'Austria q. ell tenia, y poseya per successio de sos pares y progenitors, y dels prederes dels quals feu donacio al Emperador Carlos Quint los tenia, y poseya lo d. Maximiliano per sa muller madama Maria Duquesa de Borgonya, y estos estats que foreixen en los propris de la casa de Austria, los quals ereta esta casa per las causas, y successions q. en cada explicacio se aportara (mes del q. fins ara se ha aportat) lo millor, y mes sumariamet q. se ha pogut dir, conforme ho he pogut trobar en los sobre citats autors.

Per esser la successio dels estats dels seguents Genes mes antiga en la casa de Austria q. la dels precedents quels poseya per la casa de Borgonya pochi anys de succeyr a las dos la de Hespanya per esta causa no aniran las explicacions dels seguents estats tant copiosas com son a nades las dels precedents, per no aportarlas los autors q. tinch allegats tant copiosas, y particulars, com las de aquells; y tanta perq. tots estos estats que seguexen, son beyns mediats, o, inmediats dels precedents no aportaren en ells los fets y aportacions que tenen per estar estos mal beyns, y conjunts en aquells lesquals se pora collegir los fets q. tenen.

Per no tener poseyt plenamet los Reys de Hespanya los estats dels seguents estats per se aguerem poguts dexar de aportar en estos llibres. Pero ab tot no he volgut fer, perq. es sert q. se lo Rey Phelip de Austria (quirafa ab la nostra Reyna Dona Joana filla dels Reys Catholichs, y edera del Emperador Maximiliano) agues sobreuisqut a son Pare aguera eretat estos estats com sa Lintenia seta donacio; y la diuisio que son pare ne feu apres de sa mort entre sos propris fills fuara [illegible] ... [illegible] ... antes de [illegible] ... [illegible] ... aguera [illegible] lo Emperador [illegible] dela nostra Reyna dona Joan, [illegible] trim desent q. era [illegible] dels nostres reys de Aragon, y Comtes de [illegible] los obtingue, y posey [illegible] tents feus los obtenen de [illegible] los senyors dela casa de [illegible] present regidere en aquestas [illegible]

Armes del
Principat de Sobre Anaso.

Llibre Primer.

Armes del Principat de Sobre Anaso.

LO Camper en pal lo primer, e al [illegible] de Guella, en 4. [illegible] lo [illegible] Aguila de Savoia.

[illegible] Principat de Sobre Anaso [illegible] de Roc en los Annals q. [illegible] de la casa de Aiscedruch per armes lo Emperador Ra[illegible] de [illegible] nom, y al origen [illegible] lo aguila q. [illegible] Historia fent ne Donacio apres [illegible] Alberto primer de aquest no qu[illegible] ou encorporar posseynt lo apres[illegible] de [illegible] qui foran los Arce[illegible] de Frasoria, y fills majors de esta ca[illegible] assiuamet de Pares a fills fins [illegible] Emperador Maximiliano primer [illegible] nom ne fen donacio al Emper[illegible] Carlos primer de aquest nom fen Dic[illegible] [illegible] ere de son fill [illegible] [illegible] a la nostra Reyna Dona [illegible] Reys Catholics de [illegible] per successio de aquest Fer[illegible] primer lo posehexen de present [illegible] descendents de esta casa de [illegible] q. [illegible] [illegible]

Llibre Primer

Armes del
Ducat de Stria.

Armes del Ducat de Stiria

LO Camper de sinoble, 3 n-
ne de Argent, lenle aies [illegible]
, foc per la boca, orelles, [illegible]

maior Gerardo de Ueo dau en lo Ru-
[illegible] g. lo mater Emperador Rudol=
[illegible] per mort de Otho Cart Rey
[illegible] a aquest Ducat de Stiria, do
[illegible] g. [illegible] fill major lo Empera=
[illegible], aplicant lo per esta bia, y do.
[illegible] la aya de Austria; y lo Empera=
[illegible] lo dona a Enterser fill ano=
[illegible] de Austria, aiguar per
[illegible] fens fills lo fucey en aquest estat
[illegible] major lo Arxeduch Alberto
[illegible] aquest nom, o, fon Nebot lo
[illegible] Leopoldo tercer de aquest nom,
[illegible] major del Alberto segon, posseyent lo
[illegible] entre los Arxeduchs de Austria
[illegible] maximilian primer,
[illegible] donano a fon Net lo Em
[illegible] Ferdinado posseyent lo per esta
[illegible] de aquesta casa de
[illegible] de present estan Estiria
[illegible]

Armes de L.
Ducat de Carintia.

Armes del Ducat de Carintia.

LO Camper en pal, 10 pri
[illegible] de guerra, una axa de Argent
[illegible] de Or, 3 Tiaras de Saba.
[illegible]ents, membreas, e [illegible] de
[illegible]o.

[illegible] Emperador Rudolfo
[illegible] ungue [illegible] lo Rey Otocaro
[illegible]demic, obtenie aquest estat de
[illegible] y fa de most abans los senyors
[illegible] estat hauien aparentat ab los
[illegible] senyors de la casa de Austria de
[illegible] dels de la familia Babenbergè
[illegible] Duc de Carin-
[illegible] ab madama Agnes filla de Ber-
[illegible] Badenois, y de Madama Germa-
[illegible]illa de Federic primer de aquest nō
[illegible]dich de Austria, filla que era de
[illegible]ma legon Henrrich, q. succey-
[illegible] las otras a esta primera casa de
[illegible]nia Babenbergense, aplicant lo
[illegible]Gric a la de Austria dela
[illegible] era la major per la legona
[illegible]ssio q. tingue destacausa, y per la
[illegible]ndencia q. tenia dels Comtas de
[illegible]burg, y per esta causa lo dit Em-
[illegible]dor Rudolfo dexa aquest estat
[illegible] Ducat de Carintia al Emperador
[illegible]rio segon fill. Aquest dona a son germa
[illegible] anomenat Otto de Austria qui de-
[illegible]on fill major dit Leopardo, segon de
[illegible]st nom, q. per morir ell, y son germa
[illegible]ri en terser, Joanes, y sens dexar
[illegible] succeyrex en aquest Ducat de
[illegible]rintia, y en altres Estats q. ells tenia
[illegible] Arxeduch Leopoldo terser de aquest
[illegible] y in ierma q. era dels sobredits Leo-
[illegible]do segon, y Federic terser, a Leopoldo
[illegible]er succeyli en aquest esta, y en los al-
[illegible]ons fill lo Arxeduch Henrrich
[illegible]mer, y de aquest lo orleyran sos de-
[illegible]ndents los Arxeduchs de Austria
[illegible] oraxos fills mayors senyors de es-
[illegible] successiuamet de pares a fills fins
[illegible] Emperador Maximiliano primer, q.
[illegible]ma defendent q. era de es[illegible]
[illegible]ceps, y possessor de aquest, y dels altres
[illegible]tats desta casa los dona a son fill lo
Emperador Ferdinado primer
[illegible] lo qual lo posehexen aquest, y altres
[illegible]tats sos descendents de esta mate-
casa q. de present estan [illegible]

Llibre Primer.

Armes del
Ducat de Carniola.

Armes del Ducat de Carniola.

LO Camper de Argent [illegible]
[illegible], Corona de Or, e de gueula [illegible]
membrat, y bec de gueula, armat de
[illegible] fets en Creixent de
[illegible], e de gueula.

[illegible] Carniola posehex la ca-
[illegible] per raçho que los del Jm=
[illegible] de Austria primer
[illegible] apres fone Emperador fill
[illegible] Emperador Rudolpho primer,
[illegible] donario, le lifeu per benefici de
[illegible] armes que hauia en lo
[illegible] rador Rudolpho son Pare, y lo
[illegible] ho cara de Bohemia, com ho apor-
[illegible] do de Roo, en lo libra citat: ho
[illegible] Emperador Alberto ne feu doña
[illegible] a son Cunyat [illegible] Otto de Austria
[illegible] cazla. Aquest Otto dexa dos fills
[illegible] de Amadeu anomenats Teo=
[illegible] dor y Friderich ser er pera ceo
[illegible] q. succeyren a son pare en a=
[illegible] estar la lin apres del altro, pero
[illegible] se hadit per morir estos Jouens
[illegible] fills torna aquest Ducat de Car
[illegible] ab Arxeduchs, y Senyors de la
[illegible] Austria, que com en la precedet
[illegible] rario se ha dit degue esser lo qual
[illegible] lo Arxeduc Federich ser per cosin
[illegible] de estos dos Germans o son fill
[illegible] Arxeduch Henrric primer de ag.st
[illegible] per estos no poeyren apres em
[illegible] fills majors, y successors de la casa
[illegible] stria fins al Emperador Maxi=
[illegible] ano quen feu donacio a son segon
[illegible] do Emperador Ferdinado Jerma
[illegible] Emperador Carles quint Rey de
[illegible] Jorya, y per la successio de ag.st
[illegible] no pertexen de prego e aquest
[illegible] de Carniola los de la casa de
[illegible] ria q. estan en Flandes defendits

Llibre Primer

Armes del
Ducat de Silesia.

Armes del Ducat de Silesia.

Lo [illegible] Sigret, [illegible] Silbea, memoria, e arma de [illegible] de pris un [illegible] de Sigret

[illegible] Rudolpho de Austria pri[illegible] aquest nom guanya per conquista [illegible] Ducat de Silesia que sera re[illegible] escinit del Imperi restituint [illegible] Rudolpho al mater Imperi, y [illegible] per aquest dret, com per que lo [illegible]ador Alberto Sonfill lo pretegue [illegible] per la successio de Hada[illegible] Isabet sa muller Filla que era del [illegible]rador Sigismundo, q. per esser a [illegible] estat del Imperi lo hauia ja [illegible] Sigismundo per propri, per totas [illegible] causas, y successions lo dit Em[illegible] Alberto lo aplica a la casa Est [illegible] donacio a los successors, y desendents de [illegible] lo del tot del Imperi, y per q[illegible] causa lo posseyren sempre los de sa ca[illegible] Austria com lo assenta Gerardo [illegible]eo, segunt en a e la opinio de [illegible] autors q. ell allega: pero se [illegible] la opinio de altros q. tambe tira [illegible] q. lo primer de la casa de Austria [illegible] Rey aquest Estat de Silesia Sonh[illegible] Estat de aquest nom Despues [illegible] Emperador Alberto primer [illegible] q. fou aquest Alberto Quart del Em[illegible] Alberto Quint, segual lo dexa [illegible] fill major anomenat Ladislao, [illegible] Rey de Bogria; pero per morir [illegible] Ladislao, y sin erma anome[illegible] Sueurs, y sens fills succeye [illegible] Ducat de Silesia com ames[illegible] pinir parent lo Emperador Ha[illegible]miliano, qui aquest, y los demes al[illegible] Estats de la casa de austria que [illegible] eya dona a son segon net lo [illegible]mperador Ferdinando Sadit

per ada, e del qual lo posseexen de [illegible] pregent aquest, y molts altos [illegible] los de esta casa de Austria q. de [illegible] estan en Flandes ama de [illegible] son fats del Emp dit Emperador Ferdinando.

Llibre Primer

Armes del
Ducat de Sueuia

Armes del Ducat de Sueuia.

Lo Emperador de Or, y de Geons, [illegible] en faxa pagant, membres armes de gules, altres fan [illegible]

[illegible] Ducat de Sueuia obte la casa [illegible] per conquista que dell ne [illegible] Emperador Rudolpho de Austria [illegible] de aquest nom, agregant, y [illegible] lo per esta causa [illegible] ent ne donaro a son fill [illegible] menat ramon Rudolpho que [illegible] ma del Emperador Alberto [illegible] de aquest nom: co ho diu Ge[illegible] de Roo en lo libre citat.

[illegible] Illexia, y altres autors, en particular fray Arnaldo Duion diuen q. l'Emperador Rudolpho primer no obtenia aquest estat per conquista, sino [illegible] ment q. ell fen en prime[illegible] nupcias de madama Anna, filla [illegible] Comte, o, Palgrave de Alemania, Lorena, y Lorena altres filla del Duch de Sueuia, y per [illegible] diuen estos authors ereta la casa de Austria aquest esta de Sueuia en la explicado del Estat de Brabancia, e to [illegible] per causa, y succesio peruinguer en aquestos estats ala casa de Austria.

Las varietats de opinions, se poden co[illegible] en lo modo dela succesio q. la casa de Austria tingue en obtenir aquest Estat, y de [illegible] vis en lo fen de q. esta cap[illegible] e en concordan [illegible] Emperador Rudolpho ereta esta [illegible] per a ser mera muller madama [illegible] Isabel e gres ells com era [illegible] y acostumada de ser e en aque[illegible] ais, en particular en aquests [illegible] tan tant reuoltosos, y a esta per lo

Emperador ha obtenido los [illegible] que [illegible] per la [illegible] conquista, y [illegible] la sua obediencia, y al estas dos causas de casament y conquista los [illegible] liga de Suyzia, y [illegible] de [illegible] nera muller q. foran molts fent matrimonio lo mater Emperador Rudolpho [illegible] lon fill segon [illegible] Rudolpho q. fou segon de aquest nom lo qual tingu[illegible] un fill anomenat Joan que fou relig[illegible] y per esta causa torna aquest estat de Sueuia als arredicts, y fors de la casa de Austria, dels quals lo tingue a ereta per succesio recta, y masculina de pares a fills, lo Emperador Maximiliano qui dona a ex. [illegible] lo Emperador Ferdinando fe[illegible] del qual lo obtenen de present los de esta casa di Austria [illegible] Flandes

Llibre Primer.

Armes del
Ducat de Frisia.

Armes del Ducat de Frisia.

Lo [illegible] ens
[illegible] parts, membres de-
[illegible] de sabba.
[illegible] ecco del que deua se-
[illegible] è ha dorada marqua
de tot lo pertanyent en aquest
dela dita lo q. dell se feu abas
cons q. ab las suas parts bey:
no sera menester tornar are
en aquest llech, sino dir tant sola
aquest Ducat de frisia es
aquella senyoria, y aquest de
posehexen los Emperadors por
esso q. dela casa de Austria se
l Emperador Ferdinando pri
de aquest nom, ferma q. fou del
perador Carlos quint, y lo dit fer
lo lo posseya per la dotrio que lo
Emperador Maximiliano primer
ia, y aquest Maximiliano lo obtingue
ra per herencia de Roo) per succes
dels Arxeduchs de Austria de en
ns dels Emperadors Rudolfo pri
er, y de son fill Alberto primer, y ab
ns algons authors allegats per lo
Gerardo de Roo, lo obtingueren
dos dos Emperadors per conquista q
eren donant lo apres lo Empe
dor Alberto a son fill segon qui fonch
Emperador Frideric de Austria pri
er de aquest nom lo qual lo dexa a
l aromenat Carlos, Friderich, y
segon dels de aquest nom en
a y per morir mingo sorne
aquest estat a son cosinjerma lo Arxe
duch Leopoldo terser, y a son fill ma
or lo Arxeduch Ernesto primer, per
ussio del qual lo pares a fills de reito
ma pertingue al sobredit Maximi
iano Emperador primer de aquest
nom qui (ab la estadet) ne feu dona
cio a son legon Ferdinando lo Emperador
dinando, y per successio de aquest lo
posehexen de present los Emperadors
de Alemanya dependents de estos
Princeps, y casa qui de present re
sidexen en Flandes

Llibre Primer.

Armes del
Marqſat de Morauia.

Llibre Primer.

Armes del Marquisat de Morauia.

10 ... fiar, Ana Aqui=
... ella,
... , membrea,

... la Estoria rester de aquest nom
... Alberto primer, y
... Emperador Alberto Quint
... rester aquest estat
... at de Morauia ser à Muller
... rialet, cõ ho aporta Marqua
... ordõ de Ros, en lo llibra a=
... nomir los fills q. tingue lo Empe=
... Alberto Quint, qui foran Ladislao
... gria, y Sordi son jerma tots
... nat fills sucey en aquest Estat
... lo Emperador Maximiliano
... r, q. com dels demes altres Es=
... tors dits ne feu donaciõ, a son
... lo Emperador Ferdinando tam
... mer, por successio del qual lo po=
... ren de present los Emperadors
... Alemanya defendents de esta ca=
... Austria

Llibre Primer

Armes del Marquesat de Burgouia.

Llibre Primer.

Armes del Marquesat de Burgouia.

LO Camp er banda centrebat de argent, é de Guelia, en sis pessas, Son Bn pal de Or.

... er tinguit aquest Estat del ... Burgouia per estay de mes ... ays senyors particulars dell, a faltar estos, los succey en a Marquesat Friderich de Austria de Aquest nom fill del Arxeduc ... Net del Emperador Fer ... imer, per morir Joua, y sens lo sobredit Friderich, succeyli en aquest Marquesat de Burgouia son ser ... major lo Arxeduch Leopoldo ter ... lo Arxeduch Ernest ... imer fill del Leopoldo, y per ... lo destos per linea recta peruin ... aquest estat al Emperador Ma ... imiliano primer quen feu la dona ... sobredit a son segon net lo Empe ... dor Ferdinando primer axi com ... mes altros estats se hadit, y per ... la succesio de aquest Ferdinando ... heren aquest y altros estats los ... esta casa de Austria q de present ... siden en Flandes.

Llibre Primer

Armes del Lās=
graue de Alſacia

Llibre Primer.

Arines del Lansgraue de Alsa=cia.

Lo [illegible] meda, en 2 sá-
[illegible] de 6. coronas Reals.

[illegible] del Lansgraue de Alsacia
[illegible] que ela casa de Austria (com
[illegible] en Mexia, y fray Arnaldo
[illegible]ien) per lo mamel q. en prime
[illegible] nupcias feu lo Emperador Ru=
[illegible]lfo de Austria primer de aquest
[illegible]n, quant casa ab Madama Anna
[illegible] del Comte, o Lansgraue de
[illegible]acia com ho aportan los autors,
[illegible]om bolan altres filla del Duch
[illegible] Sueuia (com en la explicacio del
[illegible]ut de Armes del Ducat de Sa-
[illegible]ia se ha dit) pero Gerardo de Roo
[illegible] creare que lo Emperador Ru
[illegible]lpho primer ereta aquest estat
[illegible] Alsacia per sa Muller Anna pe
[illegible] q. esta senyora nol obtingue per
[illegible]uessio de son pare, sino per acá
[illegible]e los senyors proprietaris de a
[illegible]uest Estat de Alsacia, y pertener
[illegible] per successio de parentiu ala dita
[illegible]adama Anna de hont se beu sab
[illegible]ormitats dels herencias austri
[illegible]ia per qual se boluia conforman
[illegible] q. lo Emperador Rudolphe, y
[illegible] primera Muller Anna succey
[illegible]n en aquest Estat del qual se
[illegible]on donacie a son fill major lo Em
[illegible]rador Alberto primer, y aquest
[illegible] dona a hu de sos fills segons ano
[illegible]riat Leopoldo primer de aquest
[illegible]om, q. mori sens fills, y per
[illegible]ort sua torna aquest estat ala
[illegible]sa de Austria ereta ant lo son ser
[illegible]a major lo Arxeduch Alberto le
[illegible]gon, o son fill major lo Arxeduc
[illegible]Leopoldo [illegible] per la succe, sio del
qual lo ingue ereat per rec[illegible] [illegible] a pres de pares a fills lo Emperador Maxi
miliane primer, qui de aquest, y de
Altres estats feu donacio [illegible]
Net lo Emperador Ferdinando primer, y per successio de aquest obtene
aquest, y altres Estats los de esta
casa de Austria q. de present regi
dexen en Flandes

Llibre Primer

Armes del
Comtat de Haspurg.

Armes del Comtat de Haspurg.

Lo Campo de Or, vn lleo de [illegible] de Guella, armea de [illegible] en lo cap de Or, embe-

[illegible] armes propias de la casa [illegible] los Sors que de present [illegible] axi de las armes, com [illegible] titol, y este [illegible] comtat de [illegible]burg, com tambe de tot lo demes per [illegible]yent a esta casa, y armes esta [illegible] [illegible] [illegible] en lo [illegible] [illegible] relacio sumaria del origen [illegible] nei per desta casa, noy ha pera que [illegible] mes mericio en aquest loc pus [illegible] lo titol se aporta molt diuulgament.

Com aquest Comtat de Haspurg e[illegible] [illegible] de la casa de Austria, may [illegible] esta causa los arreduxes, y Sors [illegible] dexaren la possessio de aquest Co[illegible] antes be sempre la obtingueren, y [illegible] esta causa, y per la recta linea, y [illegible]cessio q̃ lo Emperador Maximilia[illegible] primer tingue al Emperador Ru[illegible] tambe primer, tingue lo dit Maximiliano a obtenir aquest co[illegible] de Haspurg del qual saxi co[illegible] demes altros) ne feu donacio al [illegible]perador Ferdinando primer son [illegible] por successio de aquest lopo[illegible] hexen de present los defendets [illegible] esta casa de Austria q̃ se raxe [illegible] Flandes.

Llibre Primer.

Armes del
Cōtat de Hohēberg.

Libre Primer.

Armes del Comtat de Hohē-berg.

LO Camper en faxa, lo primer lo pon de Guella.

...s estats q. lo Emperador Rodolpho de Austria primer de a=quom creta de la primera Mu=lladama Anna fou aquest del ... de Hoenberg, delqual apres mort feu donacio a son quart ... anomenat Carlos, qui per mo=rminyo, y per conseguent sens fills ...uvli en aquest estat son Serma ma ... lo Emperador Alberto primer qui ... la casa de Austria, com ho aporta ...ardo de Roo en alguns Moths ... seus Annals; encara q. en altras ... dels mateixos Annals, dix que a=sta madama Anna q. era seny=ora de aquest Comtat de ...nberg no fonch la madama An=primera Muller del Emperador ...dolfo sino Muller de Rudolpho de ...stria defendent de aquest Empe=dor, y q. per aquest casamēt ere ...ala la casa de Austria aquest Comtat ...Hohenberg, ha per qual leuol de ...s casamentes, o per altra occasio, es ... q. aquest Comtat lo tingue, y pos=...a de Austria, y com a verdader ...y, y per esser ~~della~~ que ou della ...perador Maximiliano de Austria ...dona ~~fo~~ aquest comtat juntamēt ...altres a son, segon Net lo Emperador ~~Maximiliano~~ Ferdinando, y com a ...ndents, y successors de aquest ...enexen de present los de esta casa ...y linatje q. residexen en Flan=...

+ ...ur, es ...cbra ...ns ...rg.

Llibre Primer.

Armes del
Comtat de Farrete.

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Farrete.

Lo [illegible] segon de aquest nom, [illegible] del Emperador Alberto [illegible] de ma dama Brula senyoria de aquest Comtat de [illegible] Rodolfo de Roo ~~segun~~ a opinió de algús authors, y segons de altres diu, se casye Joana era del Princep Phirtenso, y casament ereta la casa de Aulsmar [illegible] posseyre lo apres al[illegible] ~~enfeudar de~~ Anys fins q. Sigisfredo Arxeduc de Austria Besnet q. per linea transversal del sobre dit Rodolfo segon lo tenen per preu de cent mila florins de Or al Duch Carlos de [illegible] per raya de las ordinari guerras q. los passos li feyen pera de aquest estat, pero conservant se [illegible] Sigfredo ab los mateixos Jutges en aquest estat sens tornar al Duc Borgonya los cent milia florins q. y aque gran guerras entre los Princeps. y duraren ins q. mar[illegible] Maria filla de aul Duch Carlos Borgonya casa ab lo Arxeduch Maximiliano de Austria rebesnet q. per rebra linea del sobre dit Arxeduch Alberto segon, lequal Maximiliano fou apres Emperador, y [illegible] en aquest estat, y totes los de [illegible] las casas de Austria y Borgo[illegible] repartint los tots apres la mort [illegible] lo Rey Princep Senore dels [illegible] Rey de Espanya, enbe[illegible] caxent aquest Comtat de Farrete al Emperador Ferdinando [illegible] del qual es possexen [illegible] sucessors, y desendents [illegible] de Austria que se [illegible] faxen [illegible] met ho aporta lo dit Gerard [illegible] en los seus armas, y empar[illegible] venda, y cobrança de aque[illegible] aporta Marqua y puntua[illegible] cretari Pedro de Aguilon [illegible] pitol. 7. del libre segon de la [illegible] ria q. compongueren [illegible] Carles de [illegible]

Libre Primer.

Armes del
Comtat de Kiburg

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Kiburg.

Lo Camper de Groda, ona
[illegible] de 5. Ulleons de
[illegible], armeas de

[illegible]ells, y principals los
[illegible] aquest Comtat
[illegible] Gerardo de
[illegible] libra [illegible] y durar mole
[illegible] la successio dells en la senyo
[illegible]ssio de aquest Estat pero u
[illegible] apres à acabar la sua dese
[illegible]ueyren en aquest cōtat
[illegible]ntas de Hasburg que foran
[illegible] successors, y senyors de la casa
[illegible]stria, per causa q. Albertus fa
[illegible] Comte de Hasburg, y Argouia
[illegible] ab Hardorira filla, y ereua de
[illegible] ultim Comte de Kiburg he
[illegible] aquest Estat per [illegible], y dejos
[illegible] [illegible] molts altres guerrers ma
[illegible] Emperador Rudolpho primer
[illegible] aquest nom qui per samare succey
[illegible] aquest Estat lo qual juntament
[illegible] altres dexa a son fill major lo Ar
[illegible]duch Alberto de Austria primer
[illegible] aquest nom q. fou tambe apres
[illegible]mperador lo qual de aquest Estat, y
[illegible] altres tomja, e la dit, feu dona
[illegible] a son quart fill Otto de Austria,
[illegible] aquest lo dona [illegible] fill [illegible] ano
[illegible]nat Friderich, terser de aquest nō
[illegible] per morir ell, [illegible] son erma Teopol
[illegible] segon, quens y seus fills succey-e
[illegible] Estat de [illegible] Kiburg tom en
[illegible] [illegible] anos [illegible] los [illegible]
[illegible] [illegible] lo. Present Teopoldo ter
[illegible] son [illegible] erma o lo fill de aquest
[illegible] lo [illegible] Ernesto primer
[illegible] ana sempre aquest Estat unit
[illegible] los demes altos ab los Bradu
[illegible]ns de Austria [illegible] dexa

casa fins q. lo [illegible]
[illegible] primer senyor de [illegible]
[illegible] esta linea de estos [illegible] [illegible]
na ab los demes altos Estats de esta
casa a son segon Net lo [illegible]
Ferdinando y per succeyo de aquest
los de la casa de Austria [illegible]
sent estan en [illegible]

Llibre Primer.

Armes del
Comtat de Nelēburg

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Nelēburg.

Lo Camper de Or, 3. Banyes de
[illegible] de Azur en faxa.
Emperador Frideric Arxeduc de Aus=
[illegible] nom, pare del Empera=
[illegible] primer, compra aquest
Nolenburg dels Ultims senyors
[illegible] en coforme ho aporta Gerar=
[illegible] encarag. ab barrets de Opim=
[illegible] ser. re[illegible] as or. in=
[illegible] de altres dia q la compra de
[illegible] no a fet lo Emperador Fri=
[illegible] sino Emilio quel dona als se=
[illegible] reia casa de Austria arrim[illegible]
[illegible] lo dit Emperador Friderik h=
[illegible] a questa possessio de aquest estat sa
[illegible] compra o per successio es sorta la
[illegible] aquest Emperado lo qual lo de=
[illegible] on e son fill anomenat Cris=
[illegible] y per mort aquest sens fills
[illegible] en lo present Comtat de Ne=
[illegible] lon erma maior lo Empera=
[illegible] Maximilia [illegible] mort
[illegible] altres estats ne feu donacio ajo=
[illegible] net lo Emperador ~~Maximilia~~
[illegible] per successio de aquest
[illegible] inexen de present los defen=
[illegible] y succesors los de esta casa
[illegible] Austria q de present estan en
[illegible] landes.

Llibre Primer.

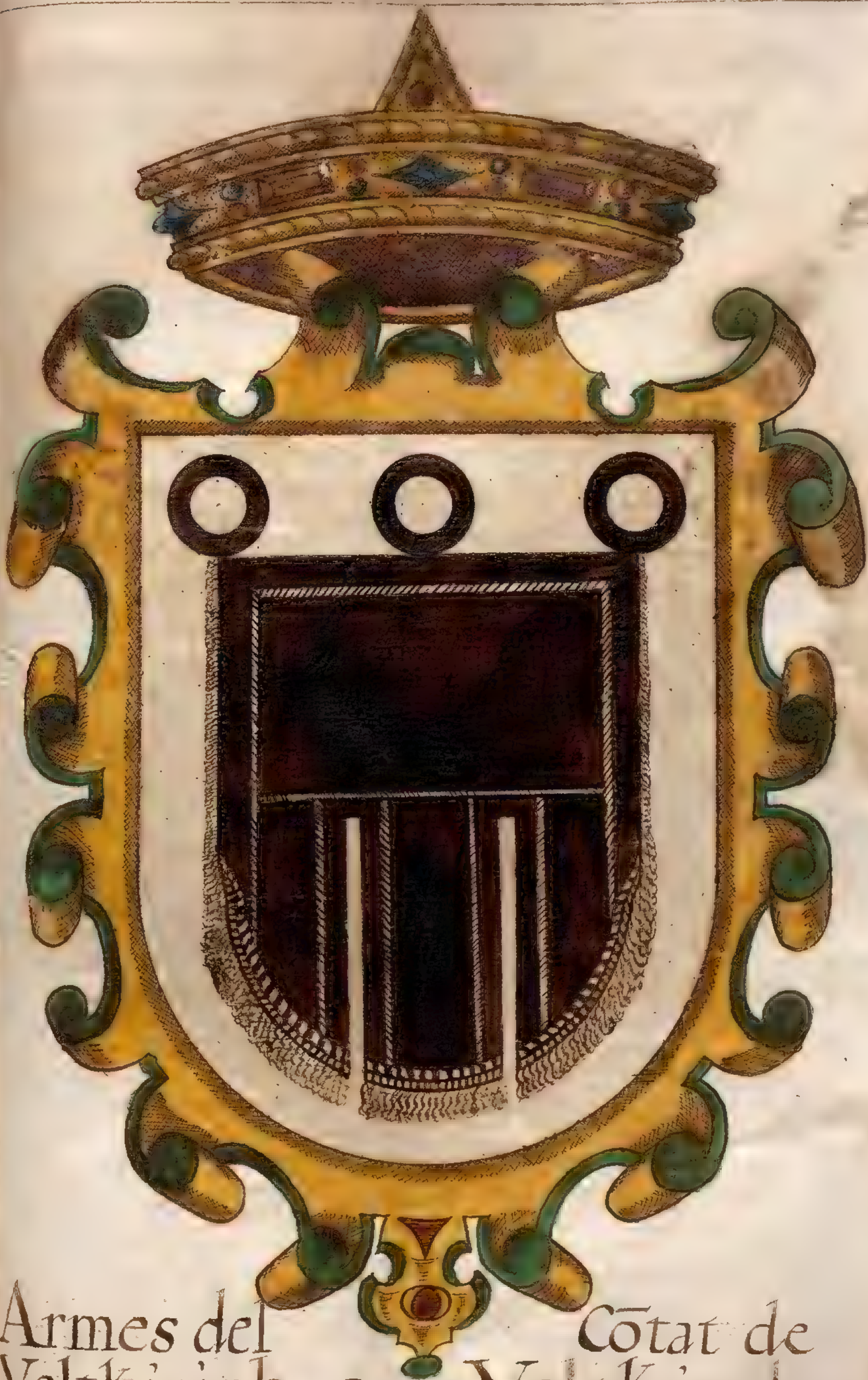

Armes del Cōtat de
Veltkirich, o, Veltkirch.

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Veltkirich, o, VeltKirch

LO [illegible] de Vrgent, Bn[illegible]
[illegible], o, Gartano de Sabba.
[illegible] Comtat de VeltKirch, esta
[illegible] de la Austria, com los demes el=
[illegible]nyen als Senyors de esta ca=
[illegible] de [illegible] parti=
[illegible] loqual en lo any. 1376.
[illegible] Arxeduch Leopoldo de Aus=
[illegible]ria de aquest nom per preu
[illegible] sis mil florins com ho diu
[illegible] aplicatlo per
compra [illegible] de Austria. Al=
[illegible] authors diuen q. aquest Arxe=
duch Leopoldo no adquirí per com=
[illegible]lino per armes, y conquista que
[illegible] fue. poden esser verdaderas estas
opinions de estos authors de que
Leopoldo lo adquirí per compra, y per
armes, perq. primer lo degue comprar
[illegible] esta ladit, y apres, o, los mateixos
[illegible]ls naturals de aquest Comtat
[illegible] authoritat poria mogats persos
[illegible] como [illegible], o mogats ya
[illegible] de las parets del Rudolpho
[illegible] pretenent succeyr, y a
[illegible] vendre dequerẽ posar
[illegible]dimẽt y fer resistencia al Arxeduch
[illegible] de apendrer la possessio dell per
lo deguere obligar apendrer la
[illegible]ret delas armes q. es lo Ultim
[illegible] dels [illegible] y [illegible] primer
[illegible] manera lo degue obtenir ~~[illegible]~~
Arxeduch, y posseyrlo apres ab estos
[illegible] com en succeydas cosas al=
[illegible] Brauman [illegible] moltas
altras q. diuersas Historia [illegible]
[illegible]

tas dellas las dex de Refer en particular pus en nostros temps [illegible]
tos dos titols mateixos lo
de Hespanya primer de aquest nos
fill, y successor del Emperador Ca
los Quint o Cinque, y [illegible]
de Portugal, com en la explic[illegible]
del escut de armes [illegible]
no se ha dit
Per la [illegible] del Arxeduch Leopol
do [illegible] per reta linea de [illegible]
[illegible] a [illegible] en aquest [illegible], com
als Reines altros, lo Emperador [illegible]
ximiliano q. tambe [illegible]
a son net lo Emperador Ferdinã
do, per successio del qual lo [illegible]
[illegible] de present los de [illegible]
desa casa los Austria q. de prẽsent
estan en Flandes

Llibre Primer.

Armes del Cõtat de
Bergant, o, Brigantin.

Armes del Comtat de Bergāt, o, Brigantin.

Lo Camper de Sabla, on pal
[illegible] termini
[illegible] Emperador primer de Austria fill
[illegible] com pare del Emperador
[illegible] o primer Comte (es forme
[illegible] ferardo de Roo) segunt la opinio
[illegible] authors q. del allegua) aquest
[illegible] Brigantin dels Ultims Com
[illegible] yors dell pera mes amplificar
[illegible] at de Austria q. li estaua
[illegible] pero referint la opinio dels altres
[illegible] esta la feu Maximo Emilio qui
[illegible] ne feu adorno als senyors dela casa
Austria erectant lo per esta dia lo
[illegible] Emperador Friderich fill lo
[illegible] mort lo dona ab titol
[illegible] Comtat ason terser fill aromenat
[illegible] ban y feu lo segon de aquest nom en
[illegible] ordent casa, y per morir Joua, y sens
[illegible] ts ab ell son liuccy en aquest lo
[illegible] de Brigantin son jerma major lo
[illegible] perador Maximiliano primer, lo
[illegible] agres juntamet ab altres estats) lo
[illegible] a Emperador Ferdinando se
[illegible] del primer de aquest nom, y per suc
[illegible] cur lo obtimen lo present
[illegible] Sundents de esta casa de Austria
[illegible] estan en Flandes.

Armes del Comtat de Cilia. o Ciliens.

Lo [illegible]

[illegible] Cilia [illegible]

[illegible] mes prosper [illegible] Rudolpho
de Austria Quint de aquest nom [illegible]
[illegible] casa, fill quart [illegible] del Ar-
[illegible] primer de aquest no,
per morir Joue, y sens fills lo dit
dolpho dexa aquest Comtat a lo
ma lo Emperador Friderich fill
qual li succey, axi en aquest Comtat
de Ciliens com en les demes altres Es-
tats que ell poseya, sen fill major lo Em-
perador Maximiliano primer, lo
qual juntamet ab altres Estats lo
[illegible] que [illegible]
[illegible] ordinarias primer
[illegible] largamet lo dit Gerardo
[illegible] y per lo mesmo de aquest
ordinando lo obtenē ard de prefet
[illegible] altres [illegible]
habiten en aquelles parts de Ca-
les, com a de altres defendents [illegible]
[illegible]

Armes del Comtat de Cilia, o, Ciliens.

Llibre Primer.

Armes del
Comtat de Goricia.

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Goricia.

Lo [illegible]

[illegible] arma de ors.
[illegible] y en Barcelona
[illegible] sus ni altres
[illegible] en lo testament a Sa-
[illegible] Bavaria fill major de pri-
[illegible] del Arxeduch de Aus-
[illegible] ter de aquest arma
[illegible] dit Ferrando sens fills ni
[illegible] era mort encara que lo
[illegible] buo: angus com en la pre
[illegible] ehadat) dexa aquest
[illegible] oria, y los demes que
[illegible] forma lo Emperador Ferrando
[illegible] sise de aquest nom Comtat
[illegible] et lo aporta Gerardo de Bo-
[illegible] los dexa tots a son fill major lo
[illegible] Max. miliano lo qual aquest
[illegible] mtat ab altres Estats dexa a son Net
[illegible] Emperador Ferdinando Primer,
[illegible] als repartir entre los fills q. foren
[illegible] nte, o, mes y per sucessio destos se
[illegible] dexa aquest Estat fins de sordes fils
[illegible] este casa de Austria q. de pre-
[illegible] en Castilla en aquestes parts de
Flandes.

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Sōnēburg.

Lo Camper de Azur, un Sol
deius del perpeu del estat, una
[illegible] yerardo de Roo, se aperra de
[illegible] del
[illegible] bor sobre-
[illegible]
[illegible] enso.

[illegible] ger de aq es un Arcaue
ia, e, fon fill segon ano menat
rich. Quint tabe de aquest nom, d
on com lo pri fo esposat de Roo
ne Comtat de Sonenburg des su
s senyors, y processors de aquest Estat
[illegible] de [illegible] ofeys algu temps lo
ge dit friderie de Rustri Quint de
st nom lo dexa afos dos fills que te
[illegible] estuamet al nāc apres del a sto
[illegible] emats Sigismundo y lo [illegible]
[illegible] anaus, q fou menor, y per mo
[illegible] tos dos fens fills succeyts en aquest
[illegible]ntat fon-estingerma lo Emperador
[illegible]derie lo Rustria, y de aquest nō
[illegible]sta casa, quil dexa Jutdmet ab los
[illegible]ms altos a [illegible] ab [illegible] fill
[illegible] primer [illegible] emis [illegible] primer, [illegible]
[illegible] entre os dos net
ent aquest Estat de Sonenberg unte
nt ab altros al Emperador Ferdinā
primer [illegible]
fils
[illegible] posenexon aquest esta
[illegible] fos desendents los Ay

Llibre Primer

Armes del
Comtat de Sonenburg.

Llibre Primer

Armes del Comtat de
Hannonia, 2, 1, 0, Heynaut, 0, Hagnault,

Llibre Primer.

Armes del Comtat de Hannonia. 2. o, Heynaut, o, Haznault.

LO primer, mere. So, me

dimes a plaxim ment ab dor del quar tria y de preter

rent del Altro Comtat de lo principi dels estats de Armes estats dela casa de merat

dien y es a dista da mes comu de esent de Armes del dit comtat ait allegats en particular de rdo de Roc, y de Francois Sa. afar esser dos Comtats dife y distinct aquest de aquel primer es dela manera q en lirsio del esent de Armes q aquest es altro estat differet de aquell, axi en la differen a entre estos Comtats, com tambe perq tine Comtat lo creta lo ego de Hainaut

vider q per tera dos

Llibre Primer.

Armes de la Senyoria de Froliuia, o, Forijulij.

Llibre Primer.

Armes de la Senyoria de Froliuia, o, Forijulij.

Lo

[illegible]

[illegible] o por
[illegible] de [illegible]
[illegible] nostra part de aquest
li del Arcaduc Leopoldo Ter
[illegible] Frederich Ernesto
[illegible] y reserua diuersas opinions
thors diu q. los ons pretenen lo
[illegible] perpetuamet, y altres diuen
per lia de Armes, y Aguilla, pero
per qual se del destes bras y causas
per totas dos lutt. q. eran tres molt
[illegible]
[illegible] Leopoldo [illegible]
[illegible] emperador Maximiliano sonthit, y a
[illegible] ason Net lo Emperador Fer
dinando

Llibre Primer.

Armes de la Senyoria de Marcha Sclauona, o, Esclauonia

Llibre Primer.

Armes de la Senyoria de March Sclauona, o, Esclauonia.

Lo [illegible]

[illegible] de Sinoria [illegible] de aquest
[illegible] del Arxeduc Ernesto
[illegible] cosa ab la Senyora propria
[illegible] aquesta Senyoria de Sla
[illegible] Sclauonia, y no obsta
[illegible]

[illegible] ajor Net lo Empera
[illegible] rão, com lo aporta Ge
[illegible]rdo de Roo. Paeyrat per estar
[illegible] estan tenyides los de la ca
[illegible] Austria y estan en Flandes
[illegible]

Llibre Primer

Armes de la Senyoria de Portanao, o, Port Naonis.

Llibre Primer.

Armes de la Senyoria de Portanao, o, Port Naomis.

Lo [illegible]
[illegible] de Frpēt
[illegible]
[illegible] armes de [illegible]
e Lennenburg.
Sorts de Róo en lo Tilore [illegible]
e de estes noms en esta casa de Ste
Tills q eran los dos fos Stre de
s o primer ereetare [illegible] en Este
la Senyoria de Porta Nao o Porta
per cajanēt q. la hu dells feu
Senyora proprietaria dell [illegible]
Sifa, o, Siofa. y per cajar lo Al=
fise ab la pubilla dela Senyoria de
a Eselauona (com en la precedēt
oliecacio se ha dit) de que esser lo ma=
de esta Senyora lo Ernest legan [illegible] se,
no es q. lo alberto fise cajas dos [illegible]
[illegible] per estas [illegible] ereetas estos dos
Estats, o q. appar mes probable pero
[illegible] econ mori mingo, [illegible] de a
ribar a edat de cajar. o, almenos
poder consumar matrimoni. Po=
[illegible] e, per qual [illegible] lo alberto
[illegible] ella aquesta Sen [illegible] ria.
[illegible] Emperador Frideric
[illegible] ereta a=
[illegible] Estat per mort de [illegible] de estos
Germans q. tanbe no eran dell; y
[illegible] Emperador Frideric ereta a=
[illegible] Estat per Bill lo Emperador Ma
ximiliano primer lo qual ne feu do=
[illegible] Emperador

armoriado, [illegible] y de [illegible]
apres fos de [illegible]
de [illegible]
es [illegible] edat de
quellas parts de Flandes

Llibre Primer.

Armes de la Senyoria de Salinas.

Armes de la Senyoria de Salinas.

Lo Camper de la Guella, de
na banda de Cy.
Per Emiliano de Fonseca dia Gerar
de Roo q. casa ab Maria filla y
ma de Carlos Duch, o Senyor de
per aquest casament
de S
en q. Guella
lo Emperador Maximiliano pri
gian feu donacio a son Net lo
mperador Ferdinando, per succe
del que lo obtenc de present los
bindents qui estan domiciliats
ullas parts de Flandes, que se
decisen casa de Fonseca

Llibre Primer

4

A-III

Jaume Ramon Vila

DE ARMORIA

TOMO IV

Ms. 2319 IV
S. XVII-XVIII fol.